Д. Гринчишин
А. Капелюшний
О. Сербенська
З. Терлак

Словник-довідник з культури української мови

3-тє видання, виправлене

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України

Київ
"Знання"
2006

УДК 811.161.2'271(038)
ББК 81.411.1-7
С48

Словник-довідник з культури української мови /
С48 Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. — 3-тє вид., випр. — К.: Знання, 2006. — 367 с.
ISBN 966-346-101-2

Культура мови як невід'ємна складова особистості — одна із перших ознак загальної культури людини та суспільства. Вона включає в себе багато понять і вимагає постійної уваги до мовної поведінки особистості. Довідник містить складні випадки слововживання і допоможе читачам засвоїти граматичні норми української мови.

Для викладачів та студентів філологічних факультетів, мовознавців, працівників засобів масової інформації, вчителів, а також усіх, хто хоче підвищити рівень знання української мови.

УДК 811.161.2'271(038)
ББК 81.411.1-7

© Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак, 1996
© Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак, зі змінами, 2006
© Видавництво "Знання", 2006

ISBN 966-346-101-2

ЗМІСТ

Основні джерела
словника-довідника
4

Переднє слово
5

Основні поняття
культури мови
10

Список скорочень
16

Словник-довідник
з культури української мови
19

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА СЛОВНИКА-ДОВІДНИКА

Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. — К., 1991.

Головащук С. І. Словник-довідник з правопису та слововживання / За ред. В. М. Русанівського. — К., 1989.

Головащук С. І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник.— К., 1995.

Голоскевич Г. Правописний словник. — Нью-Йорк—Париж—Сидней—Торонто—Львів, 1994.

Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. — К., 1986.

Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. — К., 1993.

Культура української мови. Довідник / За ред. В. М. Русанівського. — К., 1990.

Malczewski Jan. Szkolny słownik nauki o języku. — Warszawa, 1993.

Огієнко І. Український стилістичний словник. — Львів, 1924.

Орфографічний словник української мови. — К., 1994.

Погрібний М. І. Орфоепічний словник. — К., 1994.

Російсько-український словник ділової мови. — 3-є вид., випр. й доп. Уклали В. Підмогильний, Є. Плужник. — К., 1992.

Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. Словник-довідник. — К., 1986.

Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. — 2-е вид., випр. і доп. — К., 1985.

Словник труднощів української мови / За ред. С. Я. Єрмоленко. — К., 1989.

Словник української мови: в 11 т. — К., 1970—1980. — Т. 1—11.

Український правопис. — 4-е вид. — К., 1993.

Чак Є. Д. Складні випадки вживання слів. — К., 1984.

Шевченко Л. Ю., Різун В. В., Лисенко Ю. В. Сучасна українська мова: Довідник. — К., 1993.

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Мова — неоціненний скарб народу, найголовніший літопис його життя. У її глибинах — філософський розум, витончений естетичний смак, справді поетичне чуття, праця зосередженої думки, надзвичайна чутливість до найтонших переливів у явищах природи, сувора логіка, високі духовні злети. І щоб оволодіти цим скарбом, людина мусить постійно докладати зусилля, усвідомлюючи, що існує складна наука рідної мови. Уже немовля пізнає таємничу красу звуків, слово допомагає дитині освоювати світ, учить її думати, а школа формує, кладе на твердий підмурівок знання про «мову в людині» і «людину в мові». І в зрілому віці ця наука триває, бо, як висловлюються мудреці, «нерозумний той, хто думає, що свою мову добре знає».

Мовна культура людини — поняття надзвичайно складне й об'ємне. Адже йдеться про силу прив'язаності до мови, розвинуте почуття відповідальності за її долю, повагу до неї та її багатовікових традицій, про любов до рідного слова. Важливу роль відіграє і діяльність суспільства, спрямована на те, щоб якнайкраще пізнати її багатство і красу. У багатьох державах усе роблять для того, щоб слово рідної мови було мудрим і прекрасним. У Франції, наприклад, працює спеціальна комісія, яка накладає великі штрафи на установи, підприємства за зловживання запозиченими словами.

Українська мова, що є невіддільною ознакою самої нації, одним із найістотніших чинників її самовиявлення і світосприйняття, важливим показником її життєздатності й духовності, упродовж століть жила в імперському світі заборон і принижень. Її офіційно не визнавали, оголошували придуманою австрійцями, вважали діалектом російської чи польської мов, дивилися як на «хлопську», призначену тільки для «домашнього

вжитку». Її не допускали у сферу науки, техніки, виробництва, викидали зі школи, з армії, спорту — тобто з усіх сфер, що важливі для повноцінного життя національного організму. Планово проводили політику лінгвоциду (мововбивства), ослаблювали імунну систему збереження стійкості норм, вводили неприродні слова та форми, свідомо руйнуючи мову навіть зсередини. Юрій Шевельов мав усі підстави стверджувати: «Урядове втручання у внутрішні закони мови було радянським винаходом і новиною. Ні поляки, ні румуни, ні чехи до цього не вдавалися, як і не вдавалася царська адміністрація дореволюційної Росії. Вони всі обмежувалися на заходах зовнішнього тиску... Радянська система встановлює контроль над структурою української мови, забороняє певні слова, синтаксичні конструкції, граматичні форми, правописні й орфоепічні правила, а натомість пропагує інші, ближчі до російських або й живцем перенесені з російської мови... Боротьба відбувалася не тільки в людській психіці, а й у самій мові»[1].

На догоду такій політиці з нашого орфографічного кодексу — «Українського правопису» було викинуто літеру ґ, позбавлено кличний відмінок природного права бути в системі іменникової відміни, узаконено як паралельні (без будь-яких застережень) закінчення *-у, -ю* та *-ові, -еві (-єві)* в давальному відмінку іменників чоловічого роду, що призвело до засилля форм з *-у (-ю)*. Багато небажаних лексичних запозичень і розмовних конструкцій уже потрапило в сучасні лексикографічні джерела і з часом почали витісняти питомо українські слова і форми. В умовах тоталітарного більшовицького диктату негативна семантична і граматична інтерференція у багатьох випадках деформувала структуру української мови.

Українська мова не тільки вистояла, зберігши свою неповторність, притаманні їй особливості, коріння яких сягають глибокої давнини, а й одержала в демократичному світі визнання за свою красу. Її фонетична розкіш, лексичне та фразеологічне багатство, величезні словотворчі можливості, синтаксична гнучкість ще до війни забезпечили їй призове місце на престижному світовому конкурсі мов у Парижі. Соборну українську

---

[1] Шевельов Юрій. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900—1941). Стан і статус.— Сучасність, 1987.— С. 263—264.

мову дбайливо оберігали і плекали мільйонні маси українців — селяни, робітники, письменники, вчителі, священики, правники, лікарі, інженери, а світочі національної культури записували її «нестертий слід ... самостійно між культурні мови».

Сьогодні, коли українська мова, одержавши статус державної, розширює сферу свого функціонування, зростає увага до культури усного та писемного мовлення. Стає престижно розмовляти гарною українською мовою, приходить розуміння того, що добре знання мови — важлива професіограма людей різних спеціальностей. Основи вмілого користування мовою закладаються з дитинства, тому так важливо прищепити дітям ще в школі почуття відповідального ставлення до мови як найважливішого засобу людського спілкування, навчити їх трактувати мову як «енергію», «діяльність», «духовну силу», виробити в них навички не лише правильного, а й майстерного вживання мовних засобів відповідно до конкретної комунікативної ситуації, навчити їх виявляти помилки і очищати своє усне та писемне мовлення від тих елементів, що спотворюють його.

Як свідчить практика, в учнів часто виникають труднощі, пов'язані з правильним уживанням слова, його написанням, наголошуванням, утворенням граматичних форм, лексичною і синтаксичною сполучуваністю тощо. Потрібно постійно мати під рукою відповідні словники, в яких можна знайти відповідь на те чи інше питання. Однак справа ускладнюється тим, що, по-перше, наші школи погано забезпечені потрібною довідковою літературою, по-друге, маємо дуже мало лексикографічних праць, призначених саме для шкільного вжитку. До того ж кожен словник подає якусь одну характеристику слова, тому доводиться звертатися до кількох словників, що створює під час уроку певні незручності і для учня, і для вчителя. Очевидно, давно назріла потреба мати компактний довідник, у якому були б зібрані і в доступній формі прокоментовані складні мовні факти та явища, які найчастіше трапляються в усному та писемному мовленні учнів. Частково задовольнити таку потребу міг би, на думку авторів, пропонований «Словник-довідник з культури української мови», в якому можна знайти відповідь на найрізноманітніші питання, що виникають у практиці користування рідною мовою.

Проаналізувавши шкільні підручники з української мови, літератури та інших дисциплін, автори внесли у реєстр довідника слова:

1) зміст яких може бути незрозумілий учням;

2) які вживають у невластивому їм значенні;

3) на позначення понять християнської науки, що впродовж десятиліть були вилучені з активного вжитку;

4) зловживання якими породжує штампи, трафаретні вислови;

5) складні щодо написання; подано, зокрема, нове написання окремих слів відповідно до четвертого видання «Українського правопису», окреслено групу слів, у яких треба писати літеру ґ;

6) у яких найчастіше трапляються помилки в наголошуванні;

7) у яких неправильно визначають граматичне значення роду;

8) у яких неправильно утворюють граматичні форми того чи іншого відмінка, числа, ступенів порівняння, особи, способу;

9) що відбивають складні випадки узгодження і керування в українській мові;

10) уживання яких пов'язане з тими чи іншими розділовими знаками на письмі.

У довіднику подано особливості вживання в українській мові низки синонімічних прийменникових і безприйменникових конструкцій, а також стійких висловів — форм звертання, формул ввічливості, часових зворотів та ін.

Коментуючи особливості українського слововживання, слово- і формотворення, автори користуються методом «антидиктанту», який визнаний у світовій дидактиці і сконденсовано відтворений у фразеологізмі «на помилках вчаться». З цією метою в довіднику використано заборонну ремарку «не» при окремих словах та їх формах. Докладніше пояснення подано також після слова «неправильно». Це допоможе очистити усне та писемне мовлення учнів від ненормативних слів і словосполучень.

Матеріали словника покликані активізувати природні для української мови форми, які через довготривалий лінгвоцид частково втратили свою життєздатність. Це — закінчення *-ові,*

-еві в давальному відмінку однини іменників чоловічого роду в назвах осіб, що становить одну з характерних рис української мови. З цією ж метою подано пестливі форми чоловічих та жіночих імен (*Василько, Івась, Івасик, Наталка, Наталочка, Петрик, Петрусь*), поширення яких на українській мовній території впродовж останніх десятиліть зменшилося, а також форми кличного відмінка (*мамо, мамусю, Олю, Іване, Василю Петровичу, Пане Президенте*).

Складними для з'ясування виявилися деякі правописні питання (написання слів іншомовного походження, вживання літери ґ, закінчення *-у, -а* в родовому відмінку однини іменників чоловічого роду та ін.), які сьогодні є предметом обговорення Орфографічної комісії і ще не знайшли свого задовільного розв'язання. Автори, виходячи з настанови, що соборна українська літературна мова має мати й єдиний правопис, який повинен відбивати наші традиції, враховувати мовну практику і зберігати при цьому суворо науковий підхід до оцінки мовних явищ, намагалися не вносити суттєвого різнобою в написання слів, хоча в окремих випадках уникнути цього не вдалося. Слова, написання яких досі не регламентовано, позначені в словнику зірочкою.

Матеріали довідника можна використовувати на уроках української мови, виконуючи з учнями різноманітні вправи; словникові статті дають змогу розробити систему домашніх завдань для вивчення окремих тем шкільного курсу.

Автори свідомі того, що не на всі питання вдалося дати вичерпну відповідь. На нашу думку, праця над посібником повинна стимулювати читача до дальших пошуків і постійного вдосконалення свого мовлення, виховувати в нього любов до мови, почуття відповідальності за її долю. Адже, як підкреслював Олесь Гончар, мовою нації визначається моральне здоров'я народу, його розвиненість, культурність. І кожний із нас відповідальний за те, якою буде мова майбутнього.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ МОВИ

Термін **«культура мови»** вживають у кількох значеннях. По-перше, **культура мови** — це окремий розділ мовознавчої науки, в якому розглядаються питання мовних норм і доцільності вживання мовних засобів у залежності від мети спілкування. По-друге, **культура мови** — це досконале володіння літературними нормами на всіх рівнях мовної системи в її усному і писемному різновидах, вміння користуватися мовними засобами, ясно, чітко і логічно переконливо висловлювати свою думку.

Одним із центральних понять культури мови як лінгвістичної дисципліни є поняття мовної норми. **Мовна норма** — це той мовний варіант у сфері вимови, слововживання, словозміни, який закріплений практикою і рекомендований до вжитку як обов'язковий. Мовна норма нерозривно пов'язана з поняттям літературної мови. Для того, щоб мова повноцінно задовольняла комунікативні потреби суспільства, вона повинна мати сталий правопис, унормовані наголос і вимову, загальновживані граматичні форми. Норма стоїть на сторожі цілісності і загальнозрозумілості літературної мови. Вона виконує роль своєрідного «мовного фільтра» і визначає, що правильно, а що неправильно, рекомендує одні мовні засоби і відкидає інші. **Літературна мова** — це найдосконаліша форма загальнонародної мови, яка відзначається високим ступенем нормативності і має розгалужену систему функціональних стилів. Цим літературна мова протиставляється іншим різновидам національної мови — діалектам, жаргонам, просторіччю, які мають обмежену сферу вживання.

Є такі різновиди мовних норм:

1) **фонетичні**; це норми вимови голосних і приголосних звуків, а також норми наголошування слів;

2) **лексико-фразеологічні;** це норми вживання слів і фразеологізмів у властивому їм значенні і норми сполучуваності слів і фразеологізмів з іншими словами в реченні;

3) **морфологічні;** це норми словозміни самостійних частин мови (іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів);

4) **синтаксичні;** це норми побудови синтаксичних конструкцій — словосполучень і речень;

5) **стилістичні;** це норми вживання в тому чи іншому функціональному стилі властивих йому мовних засобів;

6) **орфографічні;** це система загальноприйнятих правил написання слів і їх значущих частин, правил написання слів окремо, разом чи через дефіс, правил уживання великої літери;

7) **пунктуаційні;** це система загальноприйнятих правил уживання розділових знаків.

Порушення тих чи інших мовних норм спричинює появу в усному і писемному мовленні різного роду помилок. З огляду на можливі відхилення від норми розрізняють помилки:

1) **фонетичні** — неправильна вимова окремих звуків чи звукових комплексів: «акання» (вимова звука [а] на місці ненаголошеного [о]), м'яка вимова шиплячих, неправильна вимова звуків [д͡ж], [д͡з] ([*хожу́*], [*кукуру́за*], [*кинжал*] замість [*ходжу́*], [*кукуру́дза*], [*кинджал*]); неправильне наголошування слів: *оди́надцять, чоти́рнадцять, черго́вий, ви́мова* замість *одина́дцять, чотирна́дцять, черговий, вимо́ва*;

2) **лексико-фразеологічні** — уживання слів у невластивому їм значенні: *вірна відповідь, музикальна освіта, воєнна форма, тактична поведінка* замість *правильна відповідь, музична освіта, військова форма, тактовна поведінка*; змішування компонентів у близьких за значенням фразеологізмах: *відіграє велике значення* замість *має велике значення*, але *відіграє роль*; уживання ненормативних слів і фразеологічних сполучень на зразок *столова, обіжатися, остановка, приймати участь, кидатися в очі* замість *їдальня, ображатися, зупинка, брати участь, впадати у вічі*;

3) **морфологічні** — неправильне утворення відмінкових форм іменників: *п'ять кілограм, працює столярем, доїхати до центра міста* замість *п'ять кілограмів, працює столяром, доїхати до центру міста*; неправильне визначення граматичного

роду іменників: *гостра біль, учена ступінь, біла тюль* замість *гострий біль, учений ступінь, білий тюль*; неправильне утворення ступенів порівняння прикметників: *більш зручніший* замість *зручніший* або *більш зручний*; неправильне утворення відмінкових форм числівників: *п'ятидесяти, семистами, трьохстами* замість *п'ятдесяти (п'ятдесятьох), сьомастами (сімомастами), трьомастами*; неправильне утворення особових дієслівних форм: *полять, мелять, колять, боряться, ходімте* замість *полють, мелють, колють, борються, ходім*;

4) **синтаксичні** — порушення синтаксичних зв'язків між словами (норм керування і узгодження): *екзамен по математиці, згідно наказу, властивий для нього* замість *екзамен з математики, згідно з наказом, властивий йому*; неправильне вживання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів: *Проїжджаючи повз висоту 805, увагу Шури привернула могила, що виднілася здалеку* замість *Коли Шура проїжджала повз висоту 805, її увагу привернула могила, що виднілася здалеку*; неправильна побудова речень з однорідними членами: *горджуся і люблю свою школу* замість *я люблю свою школу і горджуся нею*; порушення порядку слів у реченні; порушення порядку розташування частин складного речення; змішування прямої і непрямої мови тощо;

5) **стилістичні** — невмотивоване використання в одному функціональному стилі мовних засобів, що характерні для іншого стилю,— зловживання лексикою і фразеологією ділового стилю (так звані «канцеляризми») або спеціальними термінами в текстах ненаукового характеру; невмотивоване вживання нелітературної лексики (діалектизмів, просторічних слів); стилістично невиправдане вживання експресивних засобів, що створює зайву, інколи фальшиву емоційність;

6) **орфографічні** — помилки, пов'язані з порушенням чинних норм щодо написання складних слів, вживання апострофа, м'якого знака, правопису слів іншомовного походження та ін.;

7) **пунктуаційні** — помилки, зумовлені порушенням чинних правил уживання розділових знаків (коми в простому та складному реченні, двокрапки, тире, крапки з комою).

Мовна норма — категорія історична. З одного боку, вона, як регулятор правильності літературної мови, відзначається стабільністю, незмінністю. На сторожі цієї стабільності стоять

школа, громадськість, спеціальні наукові установи. Мовні норми зафіксовані у словниках та навчальних посібниках, їх пропагують у спеціальних теле- і радіопередачах, на сторінках преси. Усвідомлення суспільної важливості літературної мови і тривога за її долю відбивається в цілеспрямованій мовній політиці. З другого боку, мова становить собою живий організм, що постійно змінюється. Ці зміни дуже повільні і часом непомітні — їх інколи образно порівнюють із непомітним для ока рухом годинникової стрілки. Проте із зміною мови змінюються з часом і її норми. Цей процес є природним, об'єктивним і закономірним. Змінюється написання окремих слів, їх наголошування, закріплюються у вжитку нові граматичні форми і синтаксичні конструкції. Зміни в характері норми відбуваються внаслідок існування в мові паралельних, варіантних засобів вираження однієї і тієї ж форми, одного й того ж значення тощо. Власне, проблема норми і виникає саме тоді, коли існує ймовірність вибору мовної одиниці з кількох можливих (напр.: *каменя* чи *камеию?, компостирувати талон* чи *компостувати?, ката́лог* чи *катало́г* і т.п.).

У мові існують **фонетичні** варіанти (*за́вжди* і *завжди́, по́милка* і *поми́лка*), **морфологічні** (*легень* і *легенів, штаньми́, штана́ми* і *шта́нями*) і **синтаксичні** (*дорогий мені* і *дорогий для мене, пасти коней* і *пасти коні*). Причини появи мовних варіантів різні. Найчастіше вони зумовлені самою структурою мови і діянням закону аналогії, коли слово змінює свій наголос, певну граматичну форму або ж характер сполучуваності за аналогією до інших слів — структурно подібних чи семантично близьких. Варіантність у мові може розвинутися і під впливом діалектного оточення чи близькоспорідненої мови.

Варіанти завжди є перехідною ланкою від старої норми до нової; вони дають змогу побачити співіснування старої і нової норми, допомагають звикнути до нової форми, роблять зміну норми менш відчутною і болісною.

У процесі розвитку літературної мови кількість варіантних форм і їх якість змінюються. Один із дублетних варіантів може з часом виходити з ужитку, переходити в розряд архаїчних. Наприклад, «Словник української мови» за ред. Б. Грінченка фіксує такі варіантні форми, як *прапір* і *прапор, подарити* і *подарувати*. Сьогодні ж перші форми сприймаються вже як ненормативні. Цей же словник подає слово *вугілля* з наголосом на першому

складі, а сучасні словники фіксують два наголоси: *вугілля* і *ву́гілля*, хоча останній починає поступово виходити з ужитку.

Деякі варіанти можуть з часом поглиблювати свої відмінності і розходитися у своїх значеннях: *пояса* (у знач. «пасок») і *поясу* (у знач. «смуга, зона»), *ла́ду* і *ладу́*, але тільки *ла́ду*, коли йдеться про суспільний устрій тощо.

Наявність у мові варіантних одиниць і необхідність вибору однієї з них робить проблему норми особливо актуальною, бо поряд із варіантами, що допускаються нормою, існує і багато таких, які є відхиленням від рекомендованої норми і вважаються мовними помилками. Відрізнити правильне від неправильного не завжди буває легко. У зв'язку з цим виникає потреба пошуків **критеріїв мовної норми**, згідно з якими можна оцінити правильність чи помилковість уживаних слів, їх форм, синтаксичних конструкцій тощо. На практиці дуже часто послуговуються таким сумнівним критерієм, як «у нас так не кажуть», «народ так говорить (не говорить)» і т.п. Проте при оцінюванні того чи іншого мовного факту потрібен комплексний підхід.

Мовний варіант можна вважати нормативним, якщо він:

1) регулярно вживається (статистичний критерій);

2) відповідає можливостям системи літературної мови у певний історичний період;

3) зустрічає громадське схвалення (естетичний критерій).

Необхідно враховувати й такі чинники нормативності, як мовна традиція, ступінь уживання мовного явища у творах авторитетних письменників-класиків тощо.

Строге дотримання літературних норм (**правильність мови**) — це тільки перша сходинка до оволодіння літературною мовою. Справді, можна правильно писати і наголошувати слова, правильно їх змінювати і сполучувати між собою, але це ще не буде ознакою високої культури нашого мовлення, бо вона передбачає не тільки **правильне**, а й **майстерне** використання мовних засобів. Кожна освічена людина повинна розвивати в собі мовне чуття, щоб уміти вибрати з кількох можливих варіантів найбільш точний, стилістично доречний і виразний, який найліпше б надавався для конкретної ситуації спілкування. Потрібно широко використовувати синонімічні багатства української мови, ревно дбати про її чистоту, уникати невиправда-

них іншомовних запозичень і позалітературних мовних елементів (діалектизмів, жаргонізмів, просторічних і лайливих слів).

Мова людини — це своєрідний лакмусовий папірець, який виявляє рівень її загальної культури, освіченості, внутрішньої інтелігентності. Плекання високої культури мови — це свідчення нашої любові і прив'язаності до рідного слова, поваги до свого народу і його багатовікових традицій. Кожна нація повинна берегти і розвивати мову як унікальний феномен своєї культури. А стан мови, її здоров'я і визначається якраз рівнем мовної культури суспільства на певному етапі його життя. Ось чому удосконалення мовної культури суспільства повинне стати загальнодержавною справою.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

анат. — анатомія
архіт. — архітектура
безос. — безособове дієслово
бот. — ботаніка
вет. — ветеринарія
вжив. (ужив.) — вживається
виг. — вигук
відм. — відмінок
відт. — відтінок
вставн. сл. — вставне слово
геол. — геологія
гірн. — гірнича справа
грам. — граматичний термін
дав. — давальний відмінок
див. — дивіться
дипл. — дипломатія
діал. — діалектне слово
дієприкм. — дієприкметник
дієприсл. — дієприслівник
дієсл. — дієслово
док. — доконаний вид
друк. — друкарська справа
етн. — етнографія
ж. — жіночий рід
ж. р. — жіночий рід
займ. — займенник
заст. — застаріле слово
зменш. — зменшений, зменшувальний
зменш.-пестл. — зменшено-пестливий
знах. — знахідний відмінок
зневажл. — зневажливе слово
ім. — іменник
інфін. — інфінітив
ірон. — іронічне слово
іст. — історизм
і т. д. — і так далі
і т. ін. — і таке інше
канц. — канцелярське слово
кл. — кличний відмінок
книжн. — книжне слово, вираз
лат. — латинська мова
лінгв. — лінгвістика (мовознавство), лінгвістичний термін
літ. — літературознавство
майб. — майбутній час
мат. — математика
мед. — медицина
мет. — металургія
метеор. — метеорологія
мех. — механіка
мин. — минулий час
місц. — місцевий відмінок
мн. — множина
мор. — морська справа
муз. — музика
нак. — наказовий спосіб
нар.-поет. — народнопоетичне слово
невідм. — невідмінюване слово
недок. — недоконаний вид
незм. — незмінюване слово
нейтр. — нейтральне слово
неозн. — неозначений
одн. — однина

ор. — орудний відмінок
ос. — особа
офіц. — офіційне
пас. — пасивний стан
перев. — переважно
переч. — переносно (у переносному значенні)
пестл. — пестливе
поет. — поетичне слово, вираз
політ. — політика
пор. — порівняйте
прийм. — прийменник
прикм.— прикметник
присл. — прислівник
присудк. сл. — присудкове слово
псих.— психологія
р. — рід
род. — родовий відмінок
розм. — розмовно-побутове слово, вираз
с. — середній рід
с. р. — середній рід
с. г. — сільське господарство
спец. — у спеціальному (професійному) вжитку
спол. — сполучник
спорт. — спортивний термін
та ін. — та інші
техн. — техніка
у знач. — у значенні
уроч. — урочисте слово
у спол. — у сполученні
фарм. — фармацевтика
фіз. — фізика
фізіол. — фізіологія
фін.— фінансовий термін
церк. — церковне слово, вираз
ч. — чоловічий рід
ч. р. — чоловічий рід
част. — частка
числ. — числівник
юр. — юридичний термін

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

А а, Б б, В в, Г г, Ґ ґ, Д д, Е е,

Є є, Ж ж, З з, И и, І і, Ї ї, Й й,

К к, Л л, М м, Н н, О о, П п, Р р,

С с, Т т, У у, Ф ф, Х х, Ц ц, Ч ч,

Ш ш, Щ щ, Ь ь, Ю ю, Я я

А

А[1], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Велике а.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Голосний а. Ненаголошений а.* Частотність звука [а] в українській мові висока, особливо в поетичному мовленні. Однак українських слів з початковим **а** дуже мало (*аби́як, або́ж, аніяк*); переважно це слова запозичені (*абажу́р, а́кт, ана́ліз, а́рка, апара́т, а́том*). Нормативними є дві форми жіночого імені — *Ганна і Анна.*

А[2] — **АЛЕ.** Сполучники **а** й **але** збігаються у протиставному значенні. *Є багато на світі учених людей, а поетів мало* (Коцюбинський). *Вже пізно, а спати не хочеться.* Але вносить додатковий відтінок обмеження, категоричності. *Лікарі рекомендували йому працювати зранку, а не ввечері. Лікарі рекомендували йому працювати зранку, але не ввечері.* Протиставне **а** вживається в реченні, де є заперечення і стверджування. *Не ідеї визначають суспільно-економічне становище людей, а суспільно-економічне становище людей визначає їх ідеї.* Більшому увиразненню протиставлення служить уведення в речення вставного слова *навпаки. Чисте небо не налягало на гори, а, навпаки, своєю високою легкою синявою довершувало, гармонійно доповнювало їх* (Гончар). Максимальність протиставлень виражають складним сполученням *не тільки не.., а, навпаки... Командир, відзначений Ясногорською, не тільки не викликав у Маковея неприязні, а, навпаки, після свого успіху він ще більше виріс в очах телефоніста* (Гончар).

Коли в реченні відсутнє заперечення, сполучник **а** значенням наближається до **і**. *Недавно з шахти викачали воду, а вже йде вугілля на-гора.* При відсутності протиставлення в змісті речення сполучник **а** своїм значенням відходить від сполучника **але**, вказуючи на послідовність чи наступність подій. *Він ступав попереду, а за ним ступав подорожній.* Ще менший відтінок протиставлення має сполучник **а** в складносурядних реченнях, у яких вказується на роздільність дій чи фактів. *Ну, жніте ж, дітоньки, а я піду, зварю вам киселиці на полудень* (Леся Українка).

АБИ́, *спол. з відт. розм.* Уживається в складнопідрядних реченнях, приєднуючи: 1) підрядні умови. Синоніми: коли́ б лише́, тільки б. *Дослужився б до високих посад, аби не мав природної недовіри* (Стельмах); 2) підрядні мети. Синоніми: щоб, для то́го щоб. Я Нептуну Півкопи грошей в руку суну, Аби на морі шторм утих (Котляревський); 3) підрядні способу дії. Синонім: щоб. Держімося разом, близько стін, так, аби не могли нас окружити (Франко); 4) підрядні з'ясувальні. Синонім: щоб. Дід...уважав, аби в печі горшки не позбігали (Черемшина). Написання. 1. Як сполучник з частками *-но, -то* пишеться через дефіс: *аби́-но, аби́-то*; з іншими словами — окремо: *аби́ куди́сь* (*спол.* і *присл.*), *аби́ тільки* (*спол.* і *частка*). 2. Як морфема, що

бере участь у творенні складних прислівників та неозначених займенників, пишеться разом: аби́де, аби́коли, аби́хто (аби́ до кого, аби́ з ким, аби́ на кому, аби́ на кім), аби́чий (аби́ з чиїм, аби́ на чиєму, аби́ на чиїм, аби́ з чиєю, аби́ на чиїй), аби́що (аби́ до чого, аби́ з чим, аби́ на чому, аби́ на чім), аби́який (з аби́яким і аби́ з яким; на аби́якому і аби́якім, аби́ на якому, аби́ на якім).

АБЗА́Ц, -у

АБО́, *спол.* Пунктуація. 1. Перед **або** кома ставиться: а) якщо **або** повторюється при однорідних членах (кома ставиться після першого однорідного). *І доки ми дивимось на малюнок, наші очі вже блукають з одної деталі на другу; ... ми або відвертаємося, або прижмурюємо очі, або відступаємо так далеко від малюнка, щоб деталі щезали, зливалися в наших очах* (Франко); б) якщо розділовий сполучник **або** з'єднує частини складносурядного речення. *Ви помиляєтесь зовсім, або я Вас не розумію* (Кобилянська); в) якщо **або** виступає в ролі пояснювального сполучника, приєднує члени речення, що уточнюють попереднє слово. *Малі планети, або астероїди, обертаються між орбітами Марса і Юпітера й невидимі неозброєним оком* (З підручника). 2. Кома перед **або** не ставиться: а) якщо слово вжито як розділовий сполучник при однорідних членах один раз. *Легко спостерігати розвиток додаткових коренів, якщо поставити у воду гілки тополі, верби або чорної смородини* (З підручника); б) коли сполучником **або** з'єднані частини складносурядного речення із спільним для обох частин другорядним членом. *Раптом хурчав автомобільний мотор або сурмив клаксон* (Смолич). Такі ж правила й відносно сполучника **чи**.

АБО́ Ж, *спол.* і *част.*

АБОНЕМЕ́НТ — АБОНЕ́НТ. Розрізняються значенням.

Абонеме́нт. 1. *род.* -а. Документ на користування чим-небудь протягом певного часу (переважно про місце в театрі, на стадіоні, користування телефоном), а також саме право на це. *Абонемент на користування телефоном. Читацький абонемент.* 2. *род.* -у. Відділ у бібліотеці. *Працівники абонементу.*

Абоне́нт. Той, хто має право користуватися абонементом протягом певного часу. *«Квант»* [*квазіелектронна станція*] *надає абонентові понад двадцять додаткових послуг* (З журналу).

АБО́ЩО — АБО́ ЩО́. Розрізняються написанням і частиномовним значенням.

Або́що, *незм.* Вказує на один із перелічених предметів, явищ, дій тощо, які не називаються. Синонім: чи що інше. *Порається в саду абощо.*

Або́ що́, *спол. і займ.* *Ти чув, що сталося? — спитав він...— Ні, або що такого?* (Франко).

АБРЕВІАТУ́РА — складноскорочене слово. Розрізняють декілька видів абревіатур. Літерна (ініціальна) абревіатура (*УТН* — у-те-ен, Українські телевізійні новини; *НТШ* — ен-те-ша, Наукове товариство ім. Т. Шевченка). Звукова абревіатура (*ЖЕК, загс, УПА*). Почасткова абревіатура (*юннат, профспілка*). Комбінована абревіатура (*лавсан* — утворено від найменування Лабораторія високомолекулярних сполук Академії Наук).

1. Написання. 1. Ініціальні абревіатури пишуться без крапок після окремих літер (*АТС, НТШ*). 2. Абревіатури, які позначають загальні назви і відмінюються, пишуться, як правило, малими літерами (*загс, військкомат*). 3. Великими літерами абревіатури пишуться: а) якщо абревіатура є власною назвою

(*ООН* — Організація Об'єднаних Націй), у тому числі й запозичені (*НАТО, ЮНЕСКО*); б) якщо абревіатура позначає загальну назву й не змінюється (*ГЕС, НОП*). 4. Комбінована абревіатура, що є власною назвою, пишеться так: *КамАЗ* (Камський автомобільний завод). 5. Якщо абревіатури, що пишуться великими літерами, змінюються, то їхні закінчення пишемо з малої букви (*ЖЕКу, на КамАЗі*). 6. В абревіатурах, що є назвами марок машин та механізмів, цифри пишуться разом з абревіатурою, якщо стоять перед нею (*3РК*), або приєднуються дефісом, якщо стоять після неї (*МАЗ-5551, ІЛ-76, АН-24*).

II. Відмінювання. 1. Не відмінюються: а) літерні абревіатури (*працюю на АТС*); б) звукові і почасткові абревіатури, що закінчуються на голосний (*УПА, комроти*). 2. Звукові і почасткові абревіатури, що закінчуються на приголосний і сприймаються як цілісне слово, змінюються як іменники чоловічого роду: *афіша МХАТу* (Московський художній академічний театр), *зафіксовано в СУМі* (Словник української мови), *працівники загсу*.

III. Рід абревіатур. 1. Якщо абревіатура відмінюється, то її рід визначається за типом відмінювання: *ВАК, ВАКу, ВАКом* — чол. рід (хоча *комісія* — жіночого роду). 2. Якщо абревіатура не відмінюється, то рід її визначаємо за основним словом розгорнутого найменування: *міська АТС* (станція). *Сколівський РВВС* (відділ). *НТШ провело наукову конференцію* (товариство).

IV. Узгодження присудка з абревіатурою — підметом. 1. Абревіатура не іншомовного походження: а) узгодження граматичне, якщо абревіатура відмінюється. *Вуз оголосив набір студентів*; б) узгодження зі словом розгорнутого найменування, якщо абревіатура не відмінюється: *УТ* (Українське телебачення) *повідомило. ЕУ* (Енциклопедія Українознавства) *перевидана. МАУ* (Міжнародна Асоціація Україністів) *організувала форум*. 2. Абревіатура іншомовного походження (розгорнуте словосполучення пишеться іноземною мовою): а) присудок здебільшого має форму середнього роду. *НАТО провело нараду;* б) рідше присудок узгоджується за змістом. *ЮНЕСКО* (Організація при ООН з питань освіти, науки і культури) *прийняла ряд важливих резолюцій*.

АБРИКО́С, -а, *род. мн.* -ів, *ч.* і **АБРИКО́СА**, -и, *род. мн.* абрико́с, *ж.*

АБСОЛЮ́Т — АБСОЛЮТИ́ЗМ. Розрізняються значенням.

Абсолю́т, -у. Те, що ні від чого не залежить, безвідносне. В ідеалістичній філософії — вічна, незмінна, нескінченна першооснова світу; щонебудь самодостатнє. *Ідея абсолюту. Доводити до абсолюту.*

Абсолюти́зм, -у. Необмежена монархія, в якій верховна влада повністю належить монархові. *Прихильники абсолютизму.*

АБСОЛЮТИ́СТСЬКИЙ — АБСОЛЮ́ТНИЙ. Розрізняються значенням.

Абсолюти́стський. Характерний для абсолютизму, властивий абсолютистам. *Абсолютистська монархія. Абсолютистський режим. Абсолютистські прагнення.*

Абсолю́тний. 1. Безумовний, необмежений, безвідносний. *Абсолютне право. Абсолютний приріст населення.* 2. Цілковитий, повний. *Абсолютна тиша. Абсолютна більшість.* 3. *спец.* Який стосується системи одиниць, величин у фізиці, математиці, астрономії та ін. *Абсолютна температура. Абсолютна величина числа. Абсолютний чемпіон.*

АБСТРА́КТНІСТЬ — АБСТРА́КЦІЯ. Розрізняються значенням.

Абстра́ктність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість чого-небудь, що має абстрактний, узагальнений характер. *Абстрактність ідеї. Абстрактність мислення.*

Абстра́кція, -ї, *ор.* -єю. Узагальнення, виділення суттєвих, найістотніших ознак, рис, відношень предмета. *Наукові абстракції. Пізнати щось шляхом абстракції (абстрагування).*

АБСУ́РД — АБСУ́РДНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Абсу́рд, -у. Безглуздя, нісенітниця, нонсенс, недоладність, парадокс. *Дійти до абсурду.*

Абсу́рдність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість того, що безглузде. *Абсурдність твердження. Абсурдність висновків.*

АБСЦЕ́С, -у. Нарив.

АБХА́ЗИ, -ів, *мн.* (*одн.* абха́з, -а, *дав.* -ові, *ч.*; абха́зка, -и, *дав.* -зці, *род. мн.* -зок, *ж.*) і **АБХА́ЗЦІ**, -ів, *мн.* (*одн.* абха́зець, -зця, *дав.* -зцеві, *ор.* -зцем, *ч*; абха́зка, -и, *дав.* -зці, *род. мн.* -зок, ж.)

АБХА́ЗЬКО-АДИГЕ́ЙСЬКИЙ

АВАНГА́РД — АВАНГАРДИ́ЗМ. Розрізняються значенням.

Авангáрд, -у. 1. Частина військ або підрозділ, який іде попереду головних сил. *Ворожий авангард.* Синоніми: пе́рший ешело́н, пе́рші ла́ви. 2. Передова частина суспільства. *Бути в авангарді свого народу.*

Авангарди́зм, -у. Літературно-художня течія XX ст. *Естетика авангардизму.*

АВАНПО́СТНИЙ

АВАНТЮРИСТИ́ЧНИЙ — АВАНТЮРИ́СТСЬКИЙ — АВАНТЮ́РНИЦЬКИЙ — АВАНТЮ́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Авантюристи́чний, авантюри́стський, авантю́рницький збігаються у знач. «властивий авантюристові (авантюрникові)», але **авантюристи́чний** ужив. також у знач. «пройнятий авантюризмом». *Авантюристичні (авантюристські, авантюрницькі) плани. Авантюристична політика.*

Авантю́рний ужив. у значеннях: 1. Пов'язаний з авантюрою. *Авантюрний вчинок. Авантюрна затія.* 2. Пригодницький. *Авантюрний роман.*

АВА́РИ — АВА́РЦІ. Розрізняються значенням.

Ава́ри, -ів, *мн.* (*одн.* ава́р, -а, *дав.* -ові, *ч.*). Кочові племена тюркського походження.

Ава́рці, -ів, *мн.* (*одн.* ава́рець, -рця, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *ч.*; ава́рка, -и, *дав.* -рці, *род. мн.* -рок, *ж.*). Народність у Дагестані та Азербайджані.

А́ВГІЄВІ СТА́ЙНІ (КОНЮ́ШНІ), *книжн.* Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Вжив. у знач. «щось дуже занедбане, брудне, неохайне».

АВДИТО́РІЯ*, -ї, *ор.* -єю і **АУДИТО́РІЯ**

АВДІЄ́НЦІЯ*, -ї, *ор.* -єю і **АУДІЄ́НЦІЯ.** Офіційний прийом у високопоставленої особи.

АВЖЕ́Ж, *част.*, з відтінком розм.— *Хіба так краще? — Авжеж краще.*

А ВЖЕ Ж, *част., присл. і част. А вже ж весна!*

АВІА... Компонент складних слів, що має значення: 1. «авіаційний»: *авіаба́за, авіабензи́н, авіабудува́ння, авіаконстру́ктор, авіапо́лк;* 2. «повітря́ний»: *авіадеса́нт, авіамоде́ль, авіаспо́рт, авіатра́са.* Пишеться разом з наступною частиною. Окремі випадки написання: *авіа-* і *ракетобудування.*

АВІАЦІ́ЙНО-СПОРТИ́ВНИЙ

АВІАЦІ́ЙНО-ХІМІ́ЧНИЙ

А́ВСТРО-УГО́РЩИНА, -и

А́ВСТРО-УГО́РСЬКИЙ

АВТО, *невідм., с. Нове авто.*

АВТО¹... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає словам «автомобільний, автомобіль». З наступною частиною слова пишеться разом: *автодоро́жній, ав-*

тозаво́д, автомагістра́ль, авторáлі, автоскла́д, автостра́да.

АВТО²... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «автомати́чний». З наступною частиною слова пишеться разом: *автосамоски́д, автосполу́чення.*

АВТО³... Складова частина складних слів, що за значенням відповідає словам «мій, свій, власний». З наступною частиною слова пишеться разом: *автобіогра́фія, автопортре́т.*

АВТОБІОГРА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю. Життєпис якої-небудь особи, складений нею самою. *Пишучи автобіографію, я згадувала всі важливі події життя.* Неправильно: *моя автобіографія, написав свою автобіографію.* У цих випадках замість *автобіографія* треба вживати слово **біографія.**

АВТО-, ВЕЛО- і МОТОГО́НКИ. Якщо сполучником поєднано два чи декілька складних слів з однаковою кінцевою частиною, що подається тільки при останньому слові, при перших словах замість неї пишеться т. зв. висячий дефіс (*водо-, грязе- і сонцелікування; дво- і багатосторонні зв'язки; електро-, газо- і водопостачання*).

АВТОВЕЛОМОТОГО́НКИ, -го́нок, *мн.*

АВТОМАТИЗО́ВАНИЙ — АВТОМАТИ́ЧНИЙ — АВТОМА́ТНИЙ. Розрізняються значенням.

Автоматизо́ваний. Устаткований автоматичними пристроями, який діє за їх допомогою. *Автоматизована система управління (АСУ). Автоматизована мережа зв'язку* [*не* автоматизована сітка зв'язку].

Автомати́чний. Самочинний, машинальний, мимовільний. *Автоматичне гальмо. Автоматична станція. Автоматичні рухи.*

Автома́тний. Який стосується автомата як виду зброї. *Автоматна черга. Автоматний диск.*

АВТОМА́ТНО-КУЛЕМЕ́ТНИЙ

АВТОМОБІЛЕБУДІВНИ́Й, -á, -é

АВТОМОБІ́ЛЬНО-ТРА́КТОРНИЙ

АВТОМОБІ́ЛЬНО-ШЛЯХОВИ́Й, -á, -é

АВТОМОБІ́ЛЬ-ЦИСТЕ́РНА. Відмінюються обидві частини. *Автомобіля-цистерни. З автомобілем-цистерною.* Узгодження присудка з такого типу підметом переважно за значенням і граматичними формами того слова, яке в тексті виявляється основним. *Автомобіль-цистерна зупинився. Автомобіль-цистерна наповнена.*

АВТОМОТОЛОТЕРЕ́Я, -ї, *ор.* -єю

АВТОНО́МІЯ — АВТОНО́МНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Автоно́мія, -ї, *ор.* -єю. Право самостійного управління, самоврядування. *Право на автономію. Політична автономія.*

Автоно́мність, -ності, *ор.* -ністю. Керування: *чого.* Властивість чого-небудь, що характеризується самоврядуванням. *Автономність окремих територій.*

А́ВТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -ори́, -орі́в, але два а́втори, п'ять а́вторів.

АВТОРИТА́РНИЙ — АВТОРИТЕ́ТНИЙ. Розрізняються значенням.

Авторита́рний. Який утверджується силою влади. *Авторитарний уряд. Авторитарне керівництво.*

Авторите́тний. 1. Який заслуговує на повне довір'я. *Думка авторитетного дослідника. Авторитетна комісія.* 2. Який не допускає заперечень; владний. *Авторитетний тон.*

АВТОРИТЕ́Т. 1. *род.* -у. Вплив, значення. *Силою авторитету.* 2. *род.* -а. Особа. *Думка авторитета.*

АВТОСТО́П. 1. *род.* -а. Пристрій для автоматичного зупинення поїзда. *Механізм автостопа.* 2. *род.* -у. В туризмі система використання автотранспорту. *Правила автостопу.*

АГА́Т. 1. *род.* -а. Окремий камінець. *Поверхня агата.* 2. *род.* -у. Назва мінералу. *Вироби з агату.*

АГА́ТОВО-ЧО́РНИЙ

АГЕ́НТ, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів

АГЕ́НТСТВО, -а

АГЕ́НТСЬКИЙ

АГО́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

АГРА́РНО-ІНДУСТРІА́ЛЬНИЙ

АГРА́РНО-СИРОВИ́ННИЙ

АГРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «агрономічний». З наступною частиною слова пишеться разом: *агробіоло́гія, агробота́ніка, агробота́нічний, агроко́мплекс, агрокульту́ра, агромінімум, агроте́хніка, агрошко́ла.*

А́Ґ РУС, -у і **А́Ґ РЕСТ**

АДА́ЖІО. 1. *незм.* Повільно, протяжно. *Виконувати твір адажіо.* 2. *невідм., с.* Назва музичного твору, що виконується повільно. *Ліричне адажіо.*

АДА́МОВЕ Я́БЛУКО. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Вжив. у знач. «невеликий виступ на горлі, переважно у чоловіків».

АДАПТА́ЦІЯ — АДОПТА́ЦІЯ. Розрізняються значенням.

Адапта́ція, -ї, *ор.* -єю. 1. Пристосування організмів до певних умов середовища. *Адаптація організму. Адаптація ока.* 2. Полегшення тексту для тих, хто починає вивчати іноземну мову. *Адаптація уривку.*

Адопта́ція, -ї, *ор.* -єю, *юр.* Усиновлення. *Адоптація дитини з дитячого будинку.*

АДДИ́С-АБЕ́БА, Адди́с-Абе́ба. Назва міста.

АДДИ́С-АБЕ́БСЬКИЙ

АДЖЕ Ж, *спол.* і *част.*

АДМІНІСТРАТИ́ВНИЙ — АДМІНІСТРА́ТОРСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Адміністрати́вний. Який стосується адміністрації як керівного органу установи, організації. *Адміністративний орган. Мати адміністративну владу.*

Адміністра́торський. Властивий адміністраторові, керівникові. *Адміністраторські здібності.*

АДМІНІСТРАТИ́ВНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «адміністрати́вний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *адміністрати́вно-господа́рський, адміністрати́вно-процесуа́льний, адміністрати́вно-територіа́льний.*

АДО́НІС. 1. *род.* -а. Ім'я, мала планета Сонячної системи. *Віддаль до Адоніса.* 2. *род.* -у. Рослина, ліки. *Сузвіття адонісу. Краплі адонісу.*

АДОПТА́ЦІЯ *див.* **АДАПТА́ЦІЯ**

А́ДРЕС — АДРЕ́СА. Розрізняються значенням.

А́дрес, -а. Письмове вітання особі, організації, переважно з нагоди ювілею. *Адрес від колективу.*

Адре́са, -и, *ор.* -ою. Місце проживання чи перебування особи, місце знаходження установи; напис на конверті, бандеролі тощо. *Вибачте, що не подаю точнішої Вашої адреси* (Франко). *На чиюсь адресу писати* [*не* на чийсь адрес]. *Сказано на мою адресу* [*не* в мою адресу; на мій адрес]. *Мешкати* (проживати) *за адресою,* але *надсилати на адресу.*

АДРЕСА́НТ — АДРЕСА́Т. Розрізняються значенням.

Адреса́нт, -а. Той, хто адресує, відправляє листи. *Зверніться до адресанта.*

Адреса́т, -а. Той, хто одержує листи, бандеролі. *Відправити адресатові.*

А́ДРЕСНИЙ — АДРЕ́СНИЙ. Розрізняються значенням.

А́дресний. *Прикм.* до **а́дрес.**

Адре́сний. *Прикм.* до **адре́са.**

АДРЕСУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́ють; *нак.* -у́й, -у́йте. Керування: *кому* і *до кого. Адресувати знайомому. Адресувати до університету. Адресувати до Польщі.*

АДРІА́Н і АНДРІА́Н, АНДРІЯ́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Адріа́не! Андріа́не! Андрія́не! *Змени.-пестл.:* Адріа́нку! Адрія́нчику! Дану́сику! Дану́сю! **Адріа́нович, Андріа́нович, Андрія́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Адріа́нівна, Андріа́нівна, Андрія́нівна**, -и [*не* Адріанівної], *дав.* -і [*не* Андріанівній]. *Пішли два Адріани* [*не* два Адріана]. *Ігоре Адріа́новичу!* (*Андріа́новичу! Андрія́новичу!*). *О́льго Адріа́нівно!* (*Андріа́нівно! Андрія́нівно!*).

АД'Ю́НКТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів

АД'ЮТА́НТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів

АЕРОЗО́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем

АЕРО́МЕТР — АРЕО́МЕТР. Розрізняються значенням.

Аеро́метр, -а. Прилад для вимірювання ваги й густини повітря та інших газів.

Арео́метр, -а. Прилад для визначення густини й питомої ваги рідини.

АЕРОМЕ́ТРІЯ, -ї, *ор.* -єю

АЕРОПО́РТ, -у, *місц.* (в) -ту́, *мн.* -и́, -ів. Синонім: лето́вище.

АЖІОТА́Ж, -у, *ор.* -ем. Штучне, спекуляційне підвищення або зниження курсу біржових паперів; збудження, лихоманка.

АЗА́РТ — АЗА́РТНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Аза́рт, -у. Сильне захоплення, запальність, гарячковість. *Спортивний азарт. Входити в азарт.*

Аза́ртність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість, якість предмета чи особи у знач. «завзятість», «пристрасть». *Азартність суперечок. Азартність гравців.*

АЗЕРБАЙДЖА́Н, -у

А́ЗИМУТ, -а

АЗІ́ЙСЬКИЙ — АЗІА́ТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Азі́йський. Пов'язаний з Азією як частиною світу. *Азійський тип державності. Азійські країни. Азійські народи. Азійські племена. Азійські релігії.*

Азіа́тський. Який стосується азіатів — жителів Азії. *Азіатська ментальність. Азіатський характер.*

АЗО́ВО-ЧОРНОМО́РСЬКИЙ

АЗОТИ́СТО-ВОДНЕ́ВИЙ

АЗОТИСТОКИ́СЛИЙ

АЗО́ТНО-ВОДНЕ́ВИЙ

АЗОТНОКИ́СЛИЙ

АЗО́ТНО-ФО́СФОРНО-КАЛІ́ЙНИЙ

АЗОТОДОБУВНИ́Й, -а́, -е́

А́ЇР, -у. Назва рослини. Синонім: лепе́ха.

АЙВА́, -и́

АЙ-ПЕ́ТРІ, *невідм., ж.* Назва гори. *Висока Ай-Петрі.*

АКАДЕМ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «академічний». З наступною частиною слова пишеться разом: *академмісте́чко, академзаборго́ваність.*

АКАДЕ́МІК-СЕКРЕТА́Р, акаде́міка-секретаря́

АКА́ФІСТ, -у. Одне з християнських східних всенародних богослужень, присвячене звеличенню Христа, Богородиці, святих. Акафіст не пов'язаний з певним часом дня чи року. В Україні найпоширеніші акафісти Пресвятій Богородиці, св. Миколаєві, на різні свята.

АКВАМАРИ́Н. 1. *род.* -а. Окремий камінець. *Блиск аквамарина.* 2. *род.* -у. Назва мінералу. *Вироби з аквамарину.*

АКВАРЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

АКРО́ПОЛЬ, -я, *ор.* -ем

АКСЕЛЕРА́ЦІЯ, -ї, *ор.-єю.* Прискорений фізичний розвиток дітей і молоді.

АКТ. 1. *род.* -а. Окремий документ. *Нема в справі потрібного акта. Оформлення акта передачі.* Як назва важливого документа пишеться з великої літери: *Проголошено Акт про*

незалежність України. 2. *род.* -у. Дія. *Після першого акту п'єси. Соціальне значення цього акту.*

АКТИВІЗА́ЦІЯ — АКТИВА́ЦІЯ. Збігаються в загальному знач. «посилення діяльності», але розрізняються сферою вживання і сполучуваністю. Тільки **активіза́ція** вжив. у знач. «спонукання до дії; більший вияв чогось»; функціонує в діловому мовленні, в суспільно-політичних текстах. *Активізація навчального процесу.*

Тільки **актива́ція** вжив. у науковому стилі в знач. «нейрофізіологічний, психічний і хімічний процеси підсилення активності організму». *Очевидно, ці перетворення клітин відбуваються шляхом активації наявних у клітині онкогенів* (З журналу). *Змінна активація. Активація ферментів. Рівень активації.*

АКТИВІЗУВА́ТИ — АКТИВУВА́ТИ. Розрізняються значенням.

Активізува́ти -у́ю, -у́єш. Робити діяльнішим, активнішим когось, щось. *Активізувати діяльність серця. Активізувати роботу учнів.*

Активува́ти, -у́ю, -у́єш. Збільшувати нагромадження енергії в організмі або речовині. *Активувати молекули. Активувати ферменти.*

АКУМУЛЮВА́ННЯ — АКУМУЛЯ́ЦІЯ. Збігаються в знач. «нагромадження, збирання, зосередження чого-небудь», але розрізняються сполучуваністю і вживанням: **акумулювання** вжив. рідко. *Акумуляція (акумулювання) енергії. Акумуляція (акумулювання) сонячного тепла.* Але тільки: *акумуляція капіталу.*

АКЦЕ́НТ, -у. У знач. «підкреслювати яку-небудь думку, звертати особливу увагу на що-небудь» ужив. словосполучення *робити акцент* [*не* ставити акцент]. Синоніми: на́голос, наголо́шування.

АКЦІОНЕ́РНИЙ — АКЦІОНЕ́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Акціоне́рний. Який стосується акцій, заснований на акціях. *Акціонерне товариство.*

Акціоне́рський. Який належить, властивий акціонерам. *Акціонерські внески.*

АЛЕБА́СТР, -у

АЛЕГРЕ́ТО — АЛЕ́ГРО. Розрізняються значенням.

Алегре́то. 1. *незм.* Помірно швидко. *Виконувати твір алегрето.* 2. *невідм., с.* Назва музичного твору, що виконується в такому темпі. *Виразне алегрето.*

Але́гро. 1. *незм.* Швидко, жваво (про темп виконання музичного твору чи рухів у балеті). *Виконати твір алегро.* 2. *невідм., с.* Назва музичного твору, що виконується в такому темпі. *Сонатне алегро.*

АЛЕУ́ТИ, -ів, *мн.* (алеу́т, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом; *ч.*; алеу́тка, -и, *дав.* -тці, *род. мн.* -ток, *ж.*). Корінне населення Алеутських островів.

АЛЖИ́Р. 1. *род.* -а. Назва міста. *Вулиці Алжира.* 2. *род.* -у. Назва країни. *Багатства Алжиру.*

АЛИЧА́, -і, *ор.* -єю

А́ЛІБІ, *невідм., с., юр.* Доказ непричетності до злочину. *Твоє алібі. Доведення алібі.*

АЛКОГО́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем

А́ЛЛА, -и, *ор.* -ою, *кл.* А́лло! *Змени.-пестл.*: А́ллонько! А́ллочко! [*не* Ала!]

АЛЛО́, *виг.*

АЛМА́З. 1. *род.* -а. Окремий кристал, інструмент. *Грані алмаза.* 2. *род.* -у. Назва мінералу. *Вироби з алмазу.*

АЛМАТА́ [*не* Алма-Ата], -й

АЛМАТИ́НСЬКИЙ

АЛО́Е, *невідм., с. М'ясисте алое.*

АЛФА́ВІТ, -у. Синоніми: абе́тка, а́збука.

АЛЬБЕ́РТ. 1. *род.* -а. Ім'я. *Зошит Альберта.* 2. *род.* -у. Назва озера. *Глибина Альберту.*

А́ЛЬМА-МА́ТЕР, *невідм., ж.* Старовинна студентська назва універ-

ситету (лат. alma mater). *Наша альма-матер.*

АЛЬМАНА́Х, -у

А́ЛЬПИ, Альп, *мн.* Назва гір.

АЛЬПІНІ́СТСЬКИЙ

АЛЬТ, -а́, *мн.* -и́, -ів

АЛЬТЕРНАТИ́ВА, -и. Вибір одного з можливих рішень. *Нема альтернативи. Є альтернатива.* Неправомірними є вислови *дві альтернативи, багато альтернатив.*

АЛЬТО́ВИЙ. *Прикм.* до **альт.**

АЛЬФА... Перша невідмінювана частина складних слів, що означає стан речовини або зв'язок з альфа-частинками. З наступною частиною пишеться через дефіс: *а́льфа-вагомі́р, а́льфа-залі́зо, а́льфа-про́мені, а́льфа-проміння, а́льфа-радіоакти́вність, а́льфа-ро́зпад, а́льфа-части́нки.* Але: *альфаме́тр, альфатро́н.*

АЛЬЯ́НС, -у. Союз, об'єднання держав, організацій на основі договірних зобов'язань. *Альянс держав.*

А-ЛЯ́, *незм.* Відповідно, подібно, наслідуючи. *А-ля модерн.*

АЛЯ́СКИНСЬКИЙ. *Прикм.* до **Аля́ска.**

АМБУЛАТО́РНО-ПОЛІКЛІНІ́ЧНИЙ

АМЕРИКА́НСЬКО-АНГЛІ́ЙСЬКИЙ

АМЕТИ́СТ. 1. *род.* -а. Окремий кристал. *Блиск аметиста.* 2. *род.* -у. Назва мінералу. *Зроблений з аметисту.*

АМІЛА́ЗА — АМІЛО́ЗА. Розрізняються значенням.

Аміла́за, -и, *мн.* -а́зи, -а́з. Фермент. *Амілази містяться в організмі тварин і рослин.*

Амило́за, -и, *ор.* -ою, *місц.* (в) -і, лише *одн.* Складова частина крохмалю. *Амілоза легко розчиняється у воді.*

АМІНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «аміни». З наступною частиною завжди пишеться разом: *амінобензо́л, аміногру́па, амінокислота́, аміноплас́т.*

АМНЕЗІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Ослаблення або втрата пам'яті.

АМО́НІЄВО-МА́ГНІЄВИЙ

АМОНІ́ЙНО-СЕЛІ́ТРЯНИЙ

АМОНІ́Т. 1. *род.* -а. Викопний молюск. *Раковина амоніта досягає двох метрів у діаметрі.* 2. *род.* -у. Вибухова речовина. *Не було достатньої кількості амоніту.*

АМПЕ́Р [*не* а́мпер], -а. Уживається як власна і загальна назва. У загальній назві *род. мн.* ампе́рів.

АМПЕ́Р-СЕКУ́НДА, -и

АМПЛІТУ́ДНО-ЧАСТО́ТНИЙ

АМПЛУА́, *невідм., с.* Певне коло ролей, що відповідає сценічним даним актора; *перен.* коло занять. *Моє амплуа.*

АМУДАР'Ї́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **Амудар'я.**

АМУДАР'Я́, Амудар'ї, *ор.* Амудар'є́ю

АМУ́Р. 1. *род.* -а. У римській міфології — бог кохання. *Стріли Амура.* 2. *род.* -у. Назва ріки. *Хвилі Амуру.* 3. *род.* -а. Назва риби. *Філе з амура.*

АМФІ́БІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Земноводна істота. 2. Танк, автомобіль, що здатні пересуватися суходолом, водою або під водою.

АМФІБРА́ХІЙ, -я, *ор.* -єм. Віршовий розмір з трискладовою стопою і наголошеним другим складом.

А́МФОРА, -и, *ор.* -ою. Антична глиняна посудина із звуженим дном, високою шийкою та двома ручками.

АНА́ЛИ, -ів, *мн.* Записи історичних подій за роками.

АНА́ЛОГ, -а

АНАЛОГІ́ЙНИЙ — АНАЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Аналогі́йний. Заснований на аналогії. *Аналогійного походження.*

Аналогі́чний. Який становить аналогію до чогось, подібний, схожий. *Аналогічні обставини.* Керування: *чому, з чим, до чого. Випадок анало-*

гічний попередньому (з попереднім, до попереднього).

АНАНА́СНИЙ — АНАНА́СОВИЙ. Збігаються у знач. «який стосується самої рослини» і «виготовлений з ананаса». *Ананасний (ананасовий) запах. Ананасний (ананасовий) сік.* Тільки **анана́сний** вжив. у знач. «який має властивості плоду ананаса». *Ананасна диня.*

АНАРХІ́СТСЬКИЙ — АНАРХІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Анархі́стський. Який стосується анархістів, властивий їм. *Анархістські гасла. Анархістські настрої.*

Анархі́чний. Властивий анархії, безладний, хаотичний. *Анархічний спосіб виробництва. Його вчинки анархічні.*

АНА́РХО-СИНДИКАЛІ́СТСЬКИЙ

АНАСТА́С, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Анаста́се! і **АНАСТА́СІЙ**, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Анаста́сію! *Змени.-пестл.:* Анаста́сику! Анаста́сю! Ста́сику! [*не* Стасік]; **Анаста́сович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і **Анаста́сійович** [*не* Анастасієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Анаста́сівна**, -и [*не* Анастасівної], *дав.* -і [*не* Анастасівній] і **Анастасі́ївна** [*не* Анастасієвна], -и [*не* Анастасіївної], *дав.* -і [*не* Анастасіївній]. *Іва́не Анаста́сійовичу! (Анаста́совичу!) Марі́с Анаста́сівно! (Анаста́сіївно!)*

АНАСТА́СІЯ, АНАСТАСІ́Я і НАСТА́СІЯ, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Анаста́сіє! Анастасі́є! Наста́сіє! *Змени.-пестл.:* Наста́сю! На́стко! Насту́ню! На́сте! Ста́сю! А́сю! [*не* Ася!]

АНАТО́ЛІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Анато́лію! і **АНАТО́ЛЬ**, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* Анато́лію! *Змени.-пестл.:* Анато́лику! Анато́льцю! То́лю! [*не* Толя!]; **Анато́лійович** [*не* Анатолієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і **Анато́льович**, -а, *дав.* -у, *ор* -ем; **Анато́лі́вна**, -и [*не* Анатолієвна], -и, [*не* Анатолі́ївної], *дав.* -і [*не* Анатолівній] і **Анато́лівна**, -и [*не* Анатолівної], *дав.* -і [*не* Анатолівній]. *У нашому будинку мешкає два Толики* [*не* два Толіка]. *Семе́не Анато́лійовичу! Надіс Анато́лі́ївно! (Анато́лівно!)*

АНА́ТОМО-КЛІНІ́ЧНИЙ

АНА́ТОМО-ФІЗІОЛОГІ́ЧНИЙ

АНА́ФЕМА, -и. Відлучення від церкви з оголошенням довічного прокляття; *перен.* прокльон.

АНГЕЛІ́НА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Ангелі́но! *Змени.-пестл.:* Ангелі́ночко! Лі́но! Лінýсю! [*не* Ліна!]

АНГЛО... Перша частина складних слів, що означає «який стосується Англії, англійців». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо вказує на двосторонній зв'язок: *а́нгло-америка́нський, а́нгло-украї́нський, а́нгло-францýзький.* 2. Разом, якщо складне слово утворене від словосполучення з підрядним типом синтаксичного зв'язку: *англокана́дець* (канадець англійського походження), *англома́нія* (пристрасть до всього англійського), *англоса́кси* (германські племена, які в V—VI ст. завоювали Британію), *англофі́л* (прихильник англійської нації), *англофо́б* (противник, ворог англійської нації).

АНДА́НТЕ 1. *незм.* Плавно. *Виконувати твір анданте.* 2. *невідм., с.* Твір, виконаний у такому темпі. *Ліричне анданте.*

АНДО́РРА, -и. Назва держави.

АНДО́РРСЬКИЙ. *Прикм.* до **Андо́рра.**

АНДРІА́Н *див.* **АДРІА́Н**

АНДРІ́ЇВСЬКА ЦЕ́РКВА. Перше слово пишеться з великої літери.

АНДРІ́Й, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Андрі́ю! *Змени.-пестл.:* Андрі́йку! Андрі́йчику! Андрі́йцю! [*не* Андрюша!]; **Андрі́йович** [*не* Андрієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Андрі́ївна**, -и [*не* Андріївної], *дав.* -і [*не* Андріївній]. *У нашому класі два Андрії. Михайле Андрійовичу! Га́нно Андрі́ївно!*

АНДРІЯ́Н *див.* **АДРІА́Н**

АНЕМІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Синоніми: недокрі́в'я, малокрі́в'я, безси́лля, сла́бість, кво́лість.

АНЖЕ́ЛА, -и, *дав.* -і, *ор.* -ою, *кл.* Анже́ло! і **АНЖЕЛІ́КА**, -и, *дав.* -ці, *ор.* -ою, *кл.* Анжеліко!

А́НІ, *спол., част.* Пунктуація. Перед **ані** кома ставиться, якщо це єднальний сполучник, що з'єднує однорідні члени речення або частини складносурядного речення. *Він не чув ані жалю в серці, ані гніву* (Коцюбинський). *Ані порох сивий не засипле, ані злива не затопить буйна тої пісні...* (Рильський).

Кома перед **ані** не ставиться, якщо з нього починається перелік однорідних членів або коли це заперечна частка, що вживається для підсилення. *Сіяло сонце: в небесах ані хмариночки* (Шевченко). *Не мав сили ані встати, ані сісти.* Варіант: **ні**.

А НІ, *спол. і част. Якщо хочеш — залишайся, а ні — йди собі.*

АНІДЕ́, *присл.*

АНІ МУР-МУР, *присл.* Синоніми: ні па́ри з уст, анічичи́рк.

АНІСКІ́ЛЬКИ, *присл.*

АНІТРО́ШКИ і АНІТРІ́ШКИ

АНІХТО́, аніко́го (ані до ко́го), *дав.* аніко́му, *ор.* аніки́м (ані з ки́м), *місц.* ані на ко́му (ані на кім)

АНІЩО́, анічо́го (ані до чо́го), *дав.* анічо́му, *ор.* анічи́м (ані з чи́м), *місц.* ані на чо́му (ані на чім)

АНІЯ́КИЙ, аніяко́го, *ор.* аніяки́м (ані з яким), *місц.* ані на я́кому (ані на я́кім); *ж.* аніяка, аніяко́ї, *ор.* аніяко́ю (ані з я́кою), *місц.* ані на я́кій; *с.* аніяке, аніяко́го; *мн.* аніяки́, аніяки́х

А́ННА *див.* ГАННА

...-АННЯ, -ЕННЯ (-ЄННЯ), -ІННЯ. Морфеми, за допомогою яких утворено декілька тисяч віддієслівних іменників. Уживання. Нагромадження таких іменників «оканцелярює» мову, у тексті збільшується кількість штампів: *вирішення питання збільшення фінансування, вирішення питання подолання відставання.* Уникаючи їх, можемо написати: *вирішували, як збільшити фінансування; вирішували, як подолати відставання.* Наголошування. Іменники середнього роду на **-ання** звичайно мають наголос на тому складі, що й неозначена форма дієслова, від якої іменник утворено: *чита́ти — чита́ння, писа́ти — писа́ння, завда́ти — завда́ння* (ненормативним є наголошення чи́тання, пи́сання, завдання́). В окремих випадках префікс виперетягає на себе наголос: *да́ти — ви́дати, гна́ти — ви́гнати.* Однак в іменниках, утворених від них, часто наголос на суфіксі — *вигна́ння, видання*, як і в безпрефіксному інфінітиві. Від неозначеної форми *виховати* утворені іменники *ви́ховання* (на означення завершеної дії: *добре ви́ховання*) і *вихова́ння* (на означення постійної або незавершеної дії: *фізичне вихова́ння учнів*).

АНО́ДНО-ПРОМЕНЕ́ВИЙ

АНОМА́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю. Відхилення від загальної закономірності.

АНО́НС, -а. Попереднє оголошення про наступні театральні вистави, спектаклі, кінофільми та ін. [*не* оголошення взагалі].

АНОТА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Керування: *чого, на що. Анотація видання. Анотація на книжку.* Коротка, стисла характеристика змісту книги, статті тощо.

АНСА́МБЛЬ, -ю, *ор.* -ем

АНТЕ́ННО-ПРИЙМА́ЛЬНО-ПЕРЕДАВА́ЛЬНИЙ

АНТЕ́ННО-ЩОГЛОВИ́Й, -а́, -е́

АНТИ... Префікс, що означає протилежність, протидію, ворожість чому-небудь. Пишеться разом із загальними іменниками і прикметниками: *антиракéта, антитéза, антиалкогóльний, антивоєнний, антигромадськи́й, антидержа́вний, антиколоніа́льний, антикріпосні́цький, антимілітари́стський, антимонархі́ч-*

ний, антиморáльний, антинарóдний, антинауко́вий, антисанітáрний, антисепти́чний, антифаши́стський.
З власними назвами пишеться через дефіс: *áнти-Європа.* У складі найменувань пишеться з великої літери: *Áнти-Дю́рінг.*

АНТИПО́Д, -а, *мн.* -и, -ів

АНТИТІ́ЛО, -а, *мн.* -тілá, -іл

АНТІ́Н, -тóна, *дав.* -тóнові, *ор.* -ом, *кл.* Антóне! *Змени.-пестл.:* Антóсю! Тóсю! Тóню! Тóньку! [*не* Антось!]; **Антóнович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Антóнівна,** -и [*не* Антонівної], *дав.* -і [*не* Антонівній]. *Добре розв'язали задачу два Антони* [*не* два Антона]. *Ю́рію Антóновичу! Óльго Антóнівно!*

АНТÓНІВ ВОГÓНЬ (ОГОНЬ). Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

АНТОНІМІ́Я [*не* антонімія], -ії, -ією

АНТОНІ́НА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Антоніно! *Змени.-пестл.:* Антóсю! Тóню! Тóсенько! Ніно! [*не* Ніна!]

АНТРАЦИ́ТНИЙ — АНТРАЦИ́ТОВИЙ. Розрізняються значенням.

Антраци́тний. Властивий антрацитові, подібний до антрациту. *Антрацитний запах. Антрацитний колір.*

Антраци́товий. Який містить чи використовує антрацит. *Антрацитове вугілля. Антрацитова піч.*

АНТРАША́, *невідм., с.* Легкий стрибок у балетному танці зі швидким схрещуванням ніг у повітрі. *Граціозне антраша.*

АНТРЕПРЕНЕ́РСЬКИЙ

АНТРЕСÓЛІ, -ей, *мн.* (*рідко одн.* **антресóль,** -і, *ор.* -ллю). Верхній напівповерх будинку.

АПАРА́Т. 1. *род.* -а. Одиничний прилад, пристрій. *Підійшов до телефонного апарата. Ремонт доїльного апарата.* 2. *род.* -у. Сукупність органів, що обслуговують яку-небудь ділянку державного життя. *Працівники апарату обласної адміністрації.* 3. *род.* -у, *фізіол.* Сукупність органів, що виконують певні функції в організмі. *Складові частини мовного апарату. Функції травного апарату.*

АПАРТАМЕ́НТ, -у, *мн.* -и, -ів. Велике розкішне приміщення.

АПАСІОНА́ТА — АПАСІОНА́ТО. Розрізняються значенням.

«Апасіона́та». Назва сонати Бетховена. Пишеться з великої літери і в лапках.

Апасіона́то, *незм., муз.* Пристрасний характер виконання музичного твору. *Виконувати твір апасіонато.*

АПЕЛЬСИ́Н, -а, *род. мн.* -ів [*не* апельсин]. Синонім: помарáнча.

АПЕЛЮВА́ТИ, -ю́ю, -ю́єш, -ю́ють; *нак.* -ю́й, -ю́йте

АПЕ́НДИКС —АПЕНДИЦИ́Т. Розрізняються значенням.

Апе́ндикс, -а, *анат.* Червоподібний відросток сліпої кишки людини та деяких хребетних тварин. *Видалити апендикс. Запалення апендикса.*

Апендици́т, -у, *мед.* Запалення апендикса. *Приступ апендициту. Хворіти на апендицит.* Ненормативними є словосполучення *вирізати апендицит, хворіти апендицитом.* Потрібно: **вирізати апендикс, хворіти на апендицит.**

АПЕННІ́НИ, Апеннін, *мн.* Назва гір в Італії.

АПЕННІ́НСЬКИЙ ПІВÓСТРІВ. Перше слово пишеться з великої літери.

АПОГЕ́Й — ПЕРИГЕ́Й. Розрізняються значенням.

Апоге́й, -я, *ор.* -єм. 1. Найвіддаленіша від центра Землі точка орбіти (Місяця, штучного супутника і т. ін.). 2. *род.* -ю, *ор.* -єм, *перен.* Найвищий ступінь розвитку, розквіт. *Досягти апогею.* Синоніми: верши́на, найви́ща тóчка, злет.

Перигéй, -я, *ор.* -єм. Найближча до центра Землі точка орбіти (Місяця, штучного супутника і т. ін.). *Бути в перигеї.*

АПОЗИ́ЦІЯ — ОПОЗИ́ЦІЯ. Розрізняються значенням.

Апози́ція, -ї, *ор.* -єю, *лінгв.* Прикладка; особливий характер зв'язку між узгоджуваними словами.

Опози́ція, -ї, *ор.* -єю. 1. Протидія; протиставлення своїх поглядів, дій іншим поглядам та діям. *Бути в опозиції.* 2. Група осіб усередині суспільства, партії, організації, яка веде політику протидії. *Парламентська опозиція.*

АПОКАЛІ́ПСИС. 1. *род.* -а. Одна з книг Нового Заповіту, в якій є пророцтва про кінець світу. Пишеться з великої літери. *Автор Апокаліпсиса.* 2. *род.* -у. Останнім часом ужив. у знач. «кінець світу». *Ознаки апокаліпсису.*

АПО́КРИФ, -у, *ор.* -ом. Релігійний твір, тематично пов'язаний зі Святим Письмом, який церква не визнавала канонічним.

АПОЛІТИ́ЗМ — АПОЛІТИ́ЧНІСТЬ. Збігаються у знач. «ухиляння від участі в суспільно-політичному житті». *Аполітизм (аполітичність) міщанина. Боротьба з аполітизмом (аполітичністю).* Розрізняються сполучуваністю: а) з іменниками, що називають істоти, вжив. обидва слова. *Аполітизм (аполітичність) декадентів*; б) з іменниками, що називають неістоти, вжив. переважно **аполітичність**. *Аполітичність декадентства.*

АПОПЛЕ́КСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Тяжкий хворобливий стан, що настає внаслідок крововиливу в головний мозок.

АПО́СТРОФ, -а

АПРІОРИСТИ́ЧНИЙ — АПРІО́РНИЙ. Збігаються у знач. «який не ґрунтується на досвіді, не передує йому», але **апріо́рний** ужив. частіше. *Апріорні твердження. Апріорний синтез.*

Тільки **апріористи́чний** ужив. у знач. «властивий апріоризму (вченню Канта і його послідовників)». *Апріористичне вчення кантівців.*

АПРІО́РІ, *присл.* Незалежно від досвіду; без перевірки. *Знання апріорі. Судити про що-небудь апріорі.*

АПСИ́ДА, -и. Півкруглий виступ у стіні церковної будівлі.

АПТЕ́КАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

АР, -а, *род. мн.* а́рів. *Два (три, чотири) ари* [*не* два (три, чотири) ара].

АРАБЕ́СК — АРАБЕ́СКИ. Розрізняються значенням.

Арабе́ск, -у. Поза в класичному балетному танці.

Арабе́ски, -сок, *мн.* 1. Вид орнаменту з геометричних і стилізованих рослинних візерунків. *Малюнки для арабесок.* 2. Невеликий музичний твір, примхливий і невимушений за характером. *Мелодія арабесок.* 3. Збірник невеликих літературних творів. *«Арабески» М. Гоголя.*

АРА́БИ, -ів, *мн.* (*одн.* ара́б, -а, *дав.* -ові, *ч.*; ара́бка, -и, *дав.* -бці, *род. мн.* -бок, *ж.*)

АРА́ХІС, -у

АРБІТРА́Ж, -у, *ор.* -ем

АРГЕНТИ́НА, -и

АРГЕНТИ́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* аргенти́нець, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *ч.*; аргенти́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

АРГО́, *невідм., с.* Мова вузької соціальної групи, не зовсім зрозуміла для інших. *Злодійське арго.* Синоніми: жарго́н, сленґ.

АРГУМЕ́НТ, -у

АРГУМЕНТА́ЦІЯ — АРГУМЕНТУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «наведення доказів, аргументів на користь чого-небудь». *Переконлива аргументація (переконливе аргументування) висунутих положень.*

Тільки **аргумента́ція** вжив. у знач. «сукупність аргументів». *Положення підкріплені солідною аргументацією.*

АРДЕ́ННИ, -е́нн, *мн.* Назва міста.
АРЕО́МЕТР *див.* **АЕРО́МЕТР**
АРЕ́ШТ, -у
АР'ЄРГА́РД, -у. Частина війська, яка йде позаду головних сил, щоб охороняти їх на марші.
АРИ́К, -а
АРИКО́ВИЙ
АРИСТОКРА́ТІЯ, -ї, *ор.* -єю
АРИФМО́МЕТР, -а
АРІО́ЗО. 1. *невідм., с.* Арія наспівно-речитативного характеру. *Майстерно виконане аріозо.* 2. *незм.* Наспівне виконання. *Вокальна партія в жанрі аріозо.*
А́РКА, -и, *місц.* (на) -ці, *род. мн.* а́рок
АРКА́ДІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Арка́дію! *Змеиш.-пестл.*: Арка́дику! Арка́дійку! А́дику! [*не* Адік!]; **Арка́дійович** [*не* Аркадієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Арка́дїївна**, -и [*не* Аркадіївної], *дав.* -і [*не* Аркадіївній]. *Семе́не Арка́дійовичу! Христі́ино Арка́дїївно!*
АРКА́Н. 1. *род.* -а. Довгий шнурок із зашморгом, що ним ловлять диких тварин. Під час нападу кочових племен арканом ловили людей. *Жеребець попав у зашморг аркана.* 2. *род.* -у. Назва старовинного українського чоловічого танцю. *Блискуче виконання аркану.*
АРКУШЕ́ВИЙ
АРМАТУ́РНО-ЗВА́РЮВАЛЬНИЙ
АРОМАТИЗО́ВАНИЙ — АРОМАТИ́ЧНИЙ — АРОМА́ТНИЙ. Збігаються у загальному значенні «духмяний, пахучий».
Ароматизо́ваний. До якого додано ароматичну речовину. *Ароматизований напій. Ароматизоване тісто.*
Арома́тичний. Який має в своєму складі духмяні речовини, має здатність ароматизувати. *Ароматична рослина. Ароматичні властивості чогось.*
Арома́тний. Який має приємний запах. *Заварили ароматний чай. Ароматне яблуко.*
АРПЕ́ДЖІО. 1. *незм.* Швидке виконання звуків акорду. *В ритмі арпеджіо.* 2. *невідм., с.* Твір, виконаний у такому темпі. *Майстерно виконане арпеджіо.*
АРСЕ́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Арсе́не! і **АРСЕ́НТІЙ**, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Арсе́нтію! *Змеиш.-пестл.*: Арсе́нку! Арсе́нечку! Арсе́ню! Се́ньку! Се́ню!; **Арсе́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і **Арсе́нтійович** [*не* Арсентієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Арсе́нївна**, -и [*не* Арсенівної], *дав.* -і [*не* Арсенівній] і **Арсе́нтїївна**, -и [*не* Арсентіївної], *дав.* -і [*не* Арсентіївній]. *Іва́не Арсе́новичу! Пе́тре Арсе́нтійовичу! О́льго Арсе́нївно! Іри́но Арсе́нтїївно!*
АРСЕНА́Л, -у
АРТЕ́М, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Арте́ме! *Змеиш.-пестл.*: Арте́мку! Арте́мцю! **Арте́мович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Арте́мївна**, -и [*не* Артемівної], *дав.* -і [*не* Артемівній]. *Пе́тре Арте́мовичу! Віро Арте́мївно!*
АРТЕРІОСКЛЕРО́З — АРТЕРОСКЛЕРО́З. Розрізняються значенням.
Артеріосклеро́з, -у. Хронічне захворювання артерій, що характеризується ущільненням у них стінок. *Хворіти на артеріосклероз* [*не* хворіти артеріосклерозом].
Атеросклеро́з, -у. Захворювання серцево-судинної системи (найпоширеніша форма артеріосклерозу).
АРТИЛЕРИ́СТ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів
АРТИЛЕРІ́ЙСЬКИЙ
АРТИСТИ́ЗМ — АРТИСТИ́ЧНІСТЬ. Збігаються у знач. «висока майстерність, віртуозність». *Високий артистизм (висока артистичність).* Тільки **артисти́чність** ужив. у знач. «властивість чого-небудь, що вирізняється мистецьким виконанням, художнім смаком». *Артистичність натури.*
АРТІ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей
АРФІ́СТКА, -и, *дав.* -стці, *ор.* -ою, *кл.* -стко і **АРФ'Я́НКА**
АРФ'Я́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м

АРХА́ЇКА — АРХАЇ́ЧНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Архаї́ка, -и, *ор.* -ою. Старовина; характерні ознаки старовини. *Риси архаїки у візантійському мистецтві.*

Архаї́чність, -ності, *ор.* -ністю. Застарілість. *Архаїчність форм в архітектурі.*

АРХЕ... *див.* **АРХІ...**

АРХЕО... Перша частина складних слів, що означає стародавній, належний до давнини. З наступною частиною пишеться разом: *археографічний, археологічний, археозойський.*

АРХЕО́ЛОГО-НУМІЗМАТИ́ЧНИЙ

АРХІ... — АРХЕ...

Архі... Перша частина складних слів, що вказує на старшинство в церковному званні або найвищий ступінь чогось: *архієпископ, архієре́й, архімандри́т, архіпа́стир, архістрати́г; архіважли́вий, архінебезпе́чний, архіреакці́йний.*

Архе... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «початок». З наступною частиною пишеться разом: *архегоніа́ти, архего́ній, археспо́рій.*

АРХІТЕКТУРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «архітекту́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *архітекту́рно-будівельний, архітекту́рно-історичний, архітекту́рно-конструкторський.*

АРХІТЕКТУ́РНО, *присл.* *Архітектурно вишуканий стиль.*

АСИМЕТРИ́ЧНО РОЗМІ́ЩЕНИЙ

АСИМЕТРІ́Я [*не* асиме́трія], -ї, *ор.* -єю

АСИМІЛЯТИ́ВНИЙ — АСИМІЛЯ́ТОРНИЙ — АСИМІЛЯ́ТОРСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Асимілятивний. Пов'язаний з уподібненням, приводить до нього. *Асимілятивні звукові зміни.*

Асиміля́торний, *біол.* Який здатний засвоювати органічні речовини. *Асиміляторна здатність клітин.*

Асиміля́торський. Пов'язаний з насильницьким нав'язуванням пригнобленим національностям мови й культури панівної нації. *Асиміляторська політика.*

АСИМІЛЯ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синонім: уподібнення.

АСИРІ́ЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* асирі́єць, -йця, *дав.* -йцеві, *ор.* -йцем, *ч.*; асирі́йка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

АСИ́РІЯ, -ї, *ор.* -єю

АСИ́РО-ВАВИЛО́НСЬКИЙ

АСИСТЕ́НТСЬКИЙ

АСКА́НІЯ-НО́ВА, Аска́нії-Но́вої

АСКАРИ́ДА, -и, *мн.* -и́ди, -и́д. У знах. мн. **аскари́ди й аскари́д.** *Знищувати аскариди (аскарид).*

АСОРТИМЕ́НТ — СОРТИМЕ́НТ.

Асортиме́нт, -у. Набір, підбір товарів, предметів різних видів і сортів у виробництві, у торгівлі тощо. *Багатий асортимент тканин у крамниці. Розширюється асортимент товарів.* Синоніми: добір, набір (товарів).

Сортиме́нт, -у. У виробництві лісоматеріалів добір продукції за розміром, профілем, маркою. *Будівельні сортименти деревини. Дібрано відповідний сортимент.*

АСОЦІАТИ́ВНИЙ — АСОЦІАЦІ́ЙНИЙ. Збігаються у знач. «який стосується зв'язку між явищами, предметами; який об'єднаний», але розрізняються вживанням: **асоціаційний** вжив. рідко. *Асоціативні (асоціаційні) зв'язки.*

Тільки **асоціати́вний** вжив. у термінологічних сполученнях. *Асоціативна психологія. Асоціативний експеримент.*

АСОЦІА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синоніми: об'єднання, товари́ство, спілка.

АСПІРА́НТ, -а. Особа, яка під керівництвом професора готується до наукової чи науково-педагогічної роботи. *Аспірант на кафедрі і при кафедрі* (не по кафедрі).

АСТЕРО́ЇД, -а, *мн.* -и, -ів

А́СТМА, -и. Синоніми: ди́хавиця, я́ду́ха, заду́ха.

АСТМАТИ́ЧНИЙ

АСТРАХА́НСЬКИЙ

А́СТРАХАНЬ, -і, *ор.* -нню

АСТРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «зоряний», «пов'язаний з небесними тілами». З наступною частиною завжди пишеться разом: *астробіоло́гія, астробота́ніка, астрогеогра́фія, астрогеоло́гія, астрогеофізика, астроло́гія, астрона́втика, астробіоло́гічний, астрогеофізи́чний, астрометрі́чний.*

АСТРОМЕ́ТРІЯ, -ї, *ор.* -єю

АСТРОНО́МІЯ, -ї, *ор.* -єю

АСФАЛЬТО́ВАНИЙ — АСФА́ЛЬТОВИЙ —АСФА́ЛЬТНИЙ. Розрізняються значенням.

Асфальто́ваний. Покритий асфальтом. *Асфальтована дорога. Асфальтоване подвір'я.*

Асфа́льтовий. Зроблений з асфальту, який містить асфальт. *Асфальтові лаки. Асфальтові озера.* Рідше у цьому значенні, але не в термінологічному вжив. **асфа́льтний.** *Асфальтні (асфальтові) вулиці.*

АСФАЛЬТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш, -ту́ють; *нак.* -ту́й, -ту́ймо, -ту́йте

АТАВІ́ЗМ, -у. Поява в організмах ознак, властивих їхнім далеким родичам; *перен.* «ознаки застарілого в соціальному житті». *Прикладів атавізму багато.*

АТАШЕ́, *невідм., ч.* Дипломатичний ранг, а також назва службової особи в дипломатичному представництві. *Військовий аташе.*

АТЕЛЬЄ́, *невідм., с. Нове ательє.*

АТЕРОСКЛЕРО́З *див.* **АРТЕ́РІОСКЛЕРОЗ**

АТЛА́НТ, -а, *мн.* -и, -ів. 1. У давньогрецькій міфології титан, який за наказом Зевса тримав на собі небо. 2. Колона у вигляді чоловічої постаті, що підтримує балкон, перекриття будівлі.

А́ТЛАС — АТЛА́С. Розрізняються значенням.

А́тлас, -у. Систематизоване зібрання географічних карт, різного роду таблиць, малюнків і т. ін. *Географічний атлас. Діалектологічний атлас.*

Атла́с, -у. Тканина з блискучою лицьовою стороною. *Сорочка з червоного атласу.*

А́ТЛАСНИЙ — АТЛА́СНИЙ. Розрізняються значенням.

А́тласний. Який стосується атласу — зібрання карт. *Атласні таблиці і креслення.*

Атла́сний. Який стосується атласу — тканини. *Атласний халат.*

АТМО́МЕТР [*не* атмоме́тр], -а

АТМОСФЕ́РНИЙ і рідко **АТМОСФЕРИ́ЧНИЙ.** *Атмосферний тиск. Атмосферні опади. Атмосферні (атмосферичні) явища.*

АТО́Ж, *част., розм.* Синоніми: авже́ж, так, спра́вді.— *Прийдете? — Атож.*

А ТО Ж, *спол., част. Це чужі, а то ж рідня.*

А́ТОМНО-ВОДНЕ́ВИЙ

А́ТОМНО-МОЛЕКУЛЯ́РНИЙ

АТОМОХІ́Д, -хо́да, *мн.* -хо́ди, -хо́дів

АУДИТО́РІЯ, -ї, *ор.* -єю і **АВДИТО́РІЯ***

АУДІЄ́НЦІЯ, -ї, *ор.* -єю і **АВДІЄ́НЦІЯ***

АФГАНІСТА́Н, -у. *Природа Афганістану.*

АФГА́НСЬКИЙ

АФГА́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* афга́нець, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *ч.*; афга́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

АФЕ́КТ — ЕФЕ́КТ. Розрізняються значенням.

Афе́кт, -у. Короткочасний максимальний за інтенсивністю емоційний стан, під час якого знижується ступінь самовладання. *У стані афекту послаблюється робота кори головного мозку* (З журналу). *Короткочасний афект.* Синоніми: збу́дження, хвилюва́ння.

Ефе́кт, -у. 1. Результат, наслідок яких-небудь дій, заходів. *Економічний ефект. Забезпечувати ефект.* 2. Сильне враження, спричинене кимось або чимось. *Поезія від давніх-давен уміла використовувати ті музикальні ефекти, які дає сама мова* (Франко). *Комічний ефект.*

АФІНЯ́НИ, -я́н, *мн.* (*одн.* афіня́нин, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *ч.*; афіня́нка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

АХІЛЛЕ́СОВА П'ЯТА́. Стійке словосполучення. Ужив. у знач. «найвразливіше місце». Пишеться з малої літери.

АЦЕТА́Т, -у, *мн.* -и, -ів

АЦЕТО́НО-ЕТИ́ЛОВИЙ

АЦТЕ́КИ, -ів, *мн.* Індіанська народність Мексики.

АЦТЕ́КСЬКИЙ

...АЧ(ИЙ), ...ЯЧ(ИЙ), ...УЧ(ИЙ), ...ЮЧ(ИЙ). Характерні суфіси активних дієприкметників теперішнього часу, які уживаються в мові переважно у знач. прикметників. *Під лежачий камінь вода не тече. Нержавіюча сталь. Благаючий погляд. Родючий ґрунт.* Функціонування активних дієприкметників у сучасній українській мові обмежене. Ненормативним є речення: *Ридаюча жінка не могла промовити й слова* (назву активного діяча не поєднуємо з активним дієприкметником). Потрібно: **Ридаючи, жінка не могла промовити й слова**. Або: **Жінка, що ридала...** Відчутна тенденція уникати таких форм слів у ролі іменника. Замість *виступаючий, головуючий, завідуючий, командуючий, працюючі* рекомендуємо вживати слова **промо́вець, голова́, заві́дувач** (чого), **коми́ндувач** (чого), **працівники́**.

АШІГАБА́Д, -а

АЯ́КЖЕ, *част.* з відт. розм. Авжеж.— *Второпав ? — Аякже.*

А ЯК ЖЕ, *част., присл., част.* Яким чином.— *А як же це зробити?*

Б

Б [бе], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. У цьому слові пишеться велике б.* Як назва звука вжив. в *ч. р. Губний б.*

БА́БА, -и, *кл.* ба́бо, *род. мн.* баб і бабів. *Змени.-пестл.* як назва матері батьків: бабу́ся, бабу́ня, ба́бця, бабу́сенька. *Кл.:* бабу́сю! бабу́ню! ба́бцю! бабу́сенько!

БА́БА-ЯГА́, ба́би-яги́. Пишеться з малої літери. Як назва дійової особи казок — з великої. *Баба-Яга.*

БАВО́ВНА — БАВО́ВНИК. Розрізняються значенням.

Бавовна. Сировина; волокна бавовнику, з якого виготовляють пряжу. *Світове виробництво бавовни. Високоякісна бавовна.*

Бавовник, -у. Назва рослини. *Врожайність бавовнику. Плантації бавовнику.*

БАВО́ВНИКО́ВИЙ — БАВО́ВНИЦЬКИЙ — БАВОВНЯ́НИЙ. Розрізняються значенням.

Бавовниковий і бавовнико́вий ужив. у знач. «який стосується бавовнику як рослини; виготовлений з нього». *Бабовникове поле.*

Бавовницький ужив. у знач. «який стосується бавовництва як галузі промисловості». *Організація бавовницької справи.*

Бавовня́ний ужив. у знач. «пов'язаний з переробленням бавовни-сирівцю». *Бавовняний комбінат. Бавовняне волокно.*

БАВОВНОПРЯДИ́ЛЬНЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -лень

БАВОВНОТКА́ЦЬКИЙ

БАВОВНЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

БАГА́МСЬКІ ОСТРОВИ́. Як назва островів пишеться з великої літери перше слово, як назва країни — з великої літери обидва слова.

БАГА́ТИЙ. Керування: *на що і чим. Багатий на лати та на дрібні сльози* (Шевченко). *Багатий знаннями.*

БАГАТИ́Р — БОГАТИ́Р. Розрізняються значенням.

Багати́р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. Заможний чоловік. Синонім: багатії́. *Сільський багатир.*

Богати́р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. Людина надзвичайної сили і відваги. *Казковий богатир. Народ-богатир.* Але: *богатир народ.*

БАГАТИ́РСЬКИЙ — БОГАТИ́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Багати́рський. Який стосується багатиря, належний йому. *Багатирські землі. Багатирські діти.*

Богати́рський. Належний богатиреві, властивий йому. *Богатирська сила. Богатирський зріст.*

БАГА́ТО, *неозн.-кількісний числ.*, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьо́х. Форма присудка при підметі, до складу якого входить неозначено-кількісний числівник **багато**. 1. При підметі, до складу якого входить слово **багато (небагато, мало, чимало, немало)**, присудок, як правило, ставиться у формі одн. *Багато студентів склало екзамени на відмінно.* Присудок також має форму однини, якщо слово **багато** стає підметом. *На збори прийшло багато.* 2. Якщо підкреслюємо активність дії, перераховуємо однорідні присудки, тоді можлива форма присудка у мн. *Багато наших учнів працюють на фермі, доглядають молодняк.*

БАГА́ТО, *присл. Багато слухай, а мало говори* (Нар. творчість). *Зроблено багато.*

БАГАТО... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться разом: *багатоа́ктний, багатовале́нтність, багатоверста́тник, багатогалузе́вий, багатодітний, багатозна́чний, багатоквартирний, багатокілометро́вий, багатоклітинний, багатолю́дний, багатомо́вний, багатонаціона́льний, багатоповерхо́вий, багатосіме́йний, багатотира́жний, багатото́мний, багатофа́зний, багаточле́нний.*

БАГА́ТО-БАГА́ТО, *присл.* Синоніми: си́ла-силе́нна, тьма-тьме́нна, без ліку, ку́па, бе́зліч.

БАГАТОКО́ЛІРНИЙ
БАГАТОРАЗО́ВИЙ
БАГАТОСКЛАДО́ВИЙ
БАГАТОШАРО́ВИЙ

БАГА́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -а́ть

БАГА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́чу, *мн.* -і́, -і́в

БАГНЕ́Т [*не* штик], -а

БАГНО́, -а́, *мн.* -гна, -гон

БАЖА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

БАЖА́ТИ — ЗИ́ЧИТИ. Збігаються у знач. «висловлювати побажання чогось». *Бажаємо (зичимо) вам доброго здоров'я, щастя. Сердечно бажаю (зичу) вам успіху.*

Тільки **бажа́ти** вжив. у знач. «хотіти, прагнути». *Один у другого питаєм... нащо живем? Чого бажаєм?* (Шевченко). *Вони бажали висловитись.*

БАЗА́Р *див.* **РИ́НОК**

БАЗУВА́ТИСЯ, -у́юся, -у́єшся, -у́ються. Керування: *на чому, на що.* 1. *на чому.* Спиратися на щось у своїх міркуваннях чи діях. *Базуватися на анкетних даних.* 2. *на що і на чому.* Мати щось своєю базою; розміщатися. *Літаки базувалися на новий аеродром (на новому аеродромі).*

БАЙДУ́ЖЕ і БА́ЙДУЖЕ, *присл.* Синоніми: все одно́, одна́ково.

БАЙДУ́ЖИЙ. Керування: *до кого, до чого. Байдужий до товариша. Байдужий до розваг* [*не* рівнодушний до розваг].

БА́ЙКА, -и, *місц.* (у) -йці, *мн.* -йки́, -йо́к, але дві ба́йки, сім ба́йок

БАЙКА́Л, -у. *Води Байкалу.*

БАЙКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

БАЙРА́К, -у. Яр, порослий лісом.
БАКЕНБА́РДИ, -а́рдів, *мн.* (*одн.* бакенба́рд, -а)
БАКЛА́ГА, -и, *місц.* (у) -зі, *мн.* -а́ги, -аг і **БОКЛА́ГА**
БАКЛАЖА́Н, -а, *род. мн.* -ів
БАКУ́, *невідм.*, *с.* Назва міста. *Зелене Баку.*
БАЛ. 1. *род.* -а. Одиниця виміру. *Випередив спортсмена на 0,5 бала.* 2. *род.* -у, *місц.* (на) ба́лі і балу́. Великий танцювальний вечір. *Приїхав з маскарадного балу.*
БАЛА́НС, -у
БАЛАНСЕ́Р — БАЛАНСИ́Р. Розрізняються значенням.
Баланс́ер, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом. Акробат. *Виступ балансера.*
Баланси́р, -а, *ор.* -ом. 1. Довга жердина для зберігання рівноваги акробата. *Довжина балансира.* 2. Важіль у машині; регулятор у механізмі годинника. *Відремонтувати балансир.*
БАЛАНСУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш
БАЛА́СТНИЙ
БАЛЕРИ́НА, -и, *род. мн.* -и́н. Для назви чоловічої професії вживається словосполучення **артист балету.**
БАЛКА́НИ, -а́н, *мн.*
БАЛКА́НО-КАВКА́ЗЬКИЙ
БАЛКА́НСЬКИЙ ПІВО́СТРІВ. Перше слово пишеться з великої літери.
БАЛКА́НСЬКІ КРАЇ́НИ. Перше слово пишеться з великої літери.
БАЛ-МАСКАРА́Д, ба́лу-маскара́ду
БАЛХА́СЬКИЙ. *Прикм.* до **Балха́ш.**
БАЛХА́Ш. 1. *род.* -а. Назва міста. *Населення Балхаша.* 2. *род.* -у. Назва озера. *Береги Балхашу.*
БАЛЬЗА́М, -у
БАЛЬЗАМІ́НОВИЙ — БАЛЬЗАМІ́ЧНИЙ — БАЛЬЗА́МНИЙ. Збігаються у знач. «який дає бальзам» (про рослини та їх продукти). *Тополя бальзамна* (рідко *бальзамічна*). *Смола бальзамічна (бальзамна).*
Тільки **бальза́мний** ужив. у професійному значенні «який містить бальзам, є бальзамом, діє як бальзам». *Бальзамні дерева.*
Бальзамі́новий ужив. тільки у *мн.* у *знач. ім. Родина бальзамінових.*
БАЛЬНЕОГРЯЗЬОВИ́Й, -а́, -е́
БА́ЛЬНЕО- і ГІДРОТЕРАПІ́Я, -ї, *ор.* -єю
БАЛЬНЕОЛОГІ́ЧНИЙ
БАМБУ́К, -а [*не* бамбука́]
БАНА́ЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю
БАНГКО́К, -а, *місц.* (у) -у. Назва міста.
БАНГЛАДЕ́СЬКИЙ. *Прикм.* до **Бангладе́ш.**
БАНГЛАДЕ́Ш, *невідм.*, *ж.* Назва держави. *Бангладеш встановила дипломатичні відносини з іншими країнами.*
БАНДА́Ж, -а́, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -ів
БАНДЕРО́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей
БА́НДЖО, *невідм.*, *с.* Струнний щипковий музичний інструмент. *Нове банджо.*
БАНДУ́НГ, -а, *місц.* (в) -зі і -гу. Назва міста.
БАНДУ́НЗЬКИЙ. *Прикм. до* **Бандуні́г.**
БАНК, -у, *місц.* (у) -у. Установа, що нагромаджує кошти, здійснює грошові розрахунки, надає кредит.
БА́НКІВСЬКИЙ — БА́НКОВИЙ. Збігаються у знач. «який належить банку, має причетність до нього», але частково розрізняються сполучуваністю. *Банківська (банкова) справа. Банківська (банкові) операції.* Але тільки: *банківська система. Банківський капітал. Банківські ресурси. Банківський контроль. Банківський службовець.*
БАНКНО́ТИ, -ів, *мн.* (*одн.* банкно́т, -а, *род. мн.* -ів, *ч.* і банкно́та, -и, *род. мн.* -но́т, *ж.*)
БАНКРУ́Т, -а, *-дав.* -ові, *ор.* -ом. Громадянин чи підприємство, що неспроможні сплатити борги через нестачу коштів; *перен.* той, у кого провалилися плани, хто не здатний виконати їх.

БАНКРУТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш, -ту́ють

БАНТ, -а, *мн.* -и, -ів

БАР. 1. *род.* -а. Одиниця виміру; мілина; деталь машини; меблі. *Менше одного бара. Корабель зупинився коло бара. Зубці бара. Дверцята бара.* 2. *род.* -у. Невеликий ресторан. *Біля молочного бару.*

БАРАБА́ННО-ДИ́СКОВИЙ

БАРБА́ДОС, -у. Назва острова.

БА́РВА — ФА́РБА. Розрізняються значенням.

Ба́рва. Природний колір, забарвлення; *перен.* колорит, манера. *Барви лісу. Барви народного мистецтва. Заіскритися барвами. Не красні квіти вночі... Тепер поснули барви* (Леся Українка).

Фа́рба. Колір, штучно нанесений. *Червона фарба. Накладати фарби. Малювати фарбами.* Неправильно: *Ліс красувався різноманітними фарбами.* Треба: **Ліс красувався різноманітними барвами.**

БАРВІНКОВИЙ

БАРЕЛЬЄ́Ф — ГОРЕЛЬЄ́Ф.

Барельє́ф, -а. Скульптурний твір, у якому опукле зображення виступає над плоскою поверхнею менш як на половину його об'єму.

Горельє́ф, -а. Скульптурний твір, у якому зображення виступає над площиною більш як на половину його об'єму.

БА́РЕНЦОВЕ МО́РЕ [*не* Баре́нцове]. Перше слово пишеться з великої літери.

БАР'Є́Р, -а

БА́РЖА, -і, *ор.* -ею, *мн.* ба́ржі, барж, *місц.* (на) ба́ржах

БАРИТОНА́ЛЬНИЙ — БАРИТО́ННИЙ — БАРИТО́НОВИЙ

Барито́нний і **барито́новий** збігаються у знач. «характерний для баритона», але розрізняються вживанням: **барито́новий** вжив. рідко. *Баритонна (баритонова) партія. Баритонні (баритонові) тони.*

Тільки **баритона́льний** вжив. у знач. «близький до баритона». *Баритональний бас. Баритональний тенор.*

БА́РІЙ. 1. *род.* -я, *ор.* -єм. Одиниця виміру. *Одного барія.* 2. *род.* -ю, *ор.* -єм. Хімічний елемент. *Сполуки барію.*

БАРЛІ́Г, -ло́гу, *місц.* (в) -ло́зі, *мн.* -ло́ги, -ло́гів

БАРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «тиск». З наступною частиною пишеться разом: *барогра́ма, баро́граф, баторецéптор, баротерапія, баротермо́метр, барометри́чний.*

БА́РО- і ТЕРМОКА́МЕРА, -и

БАРО́КО, *невідм., с.* Стиль в архітектурі та мистецтві. *Середньовічне бароко.*

БАРО́КОВИЙ і **БАРО́ЧНИЙ.** *Прикм.* до **баро́ко.**

БАРО́МЕТР, -а

БА́РТЕР, -у. Прямий товарообмін із передачею права власності на товар без оплати грішми (натуральний обмін).

БАС. 1. *род.* -у. Голос. *Приємний тембр басу.* 2. *род.* -а. Інструмент. *Струни до баса.* 3. *род.* -а. Співак. *Голос нового баса надзвичайно гарно звучить у хорі.*

БАСИ́ТИ, башу́, баси́ш, баси́ть, басимо́, баситé, бася́ть

БАСИ́ЩЕ, -а, *ч.* і *с.*

БАСКЕТБО́Л, -у. *Змагання з баскетболу* (*не* з баскетбола).

БА́СКИ, -ів, *мн.* (*одн.* баск, -а). Народність, що живе у північно-західних областях Іспанії і в прилеглих південно-західних районах Франції.

БА́СКСЬКИЙ. *Прикм.* до **ба́ски.**

БАСМА́ЦЬКИЙ. *Прикм.* до **Басма́ч.**

БАСМА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м

БАСО́ВИЙ і БАСОВИ́Й, -а́, -е́

БАТАЛЬЙО́Н, -у

БАТЕРФЛЯ́Й, -ю, *ор.* -єм. Стиль спортивного плавання. *Батер-*

фляй — це своєрідний різновид брасу.

БАТУ́МІ, *невідм., с.* Назва міста. *Зелене Батумі.*

БА́ТЬКІВ — БА́ТЬКІВСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Ба́тьків. Який належить батькові. *Батькові знайомі. Батькове поле.*

Ба́тьківський [*не* батьківський]. 1. Належний батькам - батькові і матері. *Батьківський дім. Батьківський поріг.* 2. Який виражає почуття батька, батьків; пройнятий любов'ю. *Батьківське піклування.*

БА́ТЬКО — ТА́ТО — ОТЕ́ЦЬ. Мають спільне значення «чоловік стосовно своїх дітей». *Тату! тату! це Степан наш! Ідіть подивіться* (Шевченко). *Терпка гіркота і біль почулись у голосі батька п'яти синів* (Довженко). *Шануй отця і матір свою.*

Змени.-пестл. назви: ба́течко, ба́тенько; та́точко, тату́сь, тату́сьо, тату́нь, тату́ньо; *діал.* віте́ць.

Кл.: ба́тьку! та́ту! о́тче! ба́течку! ба́теньку! та́точку! тату́сю! тату́ню!

Ба́тько. 1. У минулому шанобливе називання козацької та гайдамацької старшини, отаманів. *Гуля Максим, гуля батько* (Шевченко). *Ой, Богдане, батьку Хмелю* (Нар. дума). 2. Називання шанованих осіб, ввічливе звертання до старої людини. *Будеш, батьку, панувати, поки живуть люди* (Шевченко). 3. Термін спорідненості в офіційно-діловому мовленні. *Ім'я батька, ім'я матері. Прізвище, ім'я та по батькові* [*не* по-батькові].

Та́то, -а, *мн.* -и́, -ів [*не* тат] ужив. переважно у розмовно-побутовому мовленні.— *Тату,— кинулась до батька Христя* (Довженко).

Тільки батьки́, -ів ужив. у значеннях: 1. Предки. *Так за батьків було* (Номис). 2. Батько й мати. *У юності вони дуже кохалися і хотіли побратися, але батьки не дозволили* (Симоненко).

У сполученнях *Хрещений батько. Весільний батько.*

Тільки оте́ць церк. ужив. у значеннях: 1. Бог. *Вірую в єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба й землі. Во ім'я Отця і Сина і Духа Святого. Отець небесний.* 2. Священик. *Прошу Отця. Високоповажаний Отче! Отці церкви.* Є тенденція уникати «суржикового» *батюшка.*

БА́ЧИТИ, -а́чу, -а́чить, -а́ть [*не* бачуть]

БА́ЧАЧИ [*не* бачучи], *дієприсл.*

БАШКИ́РИ, -ів, *мн.* (*одн.* башки́р, -а, *ч*; башки́рка, -и, *дав.* -рці, *род. мн.* -рок, *ж.*)

БА́ШТА *див.* **ВЕ́ЖА**

БАШТА́Н, -а́ну, *місц.* (на) -а́ні, *мн.* -а́ни, -а́нів

БДЖІЛЬНИ́ЦЬКИЙ — БДЖОЛИ́НИЙ — БДЖОЛЯНИ́Й

Бджоли́ний і **бджоляни́й** збігаються у знач. «який стосується бджіл». *Бджолина (бджоляна) отрута.*

Тільки **бджоли́ний** ужив. у значеннях: 1. Вироблений бджолами. *Бджолиний мед. Бджолині стільники.* 2. У знач. ім. *Сім'я бджолиних.*

Тільки **бджоляни́й** ужив. у знач. «призначений для бджіл». *Бджоляний вулик. Бджоляні ферми.*

Тільки **бджільни́цький** ужив. у знач. «який стосується бджільництва». *Бджільницька наука. Бджільницькі справи.*

БДЖОЛА́, -и́, *мн.* бджо́ли, бджіл, але дві бджоли́

БДЖОЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м. *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м

БЕЖ, *незм., прикм. Пальто кольору беж.*

БЕ́ЖЕВИЙ [*не* бежовий]

БЕЗВИ́ЇЗНИЙ

БЕЗВИРА́ЗНИЙ

БЕЗВИ́ХІДЬ, -ході, *ор.* -хіддю

БЕЗВІ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям і **БЕЗВО́ДДЯ**

БЕЗ ВІ́ДОМА [*не* без відому]

БЕЗВІ́ЛЬНИЙ і **БЕЗВО́ЛЬНИЙ**

БЕЗВІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям
БЕ́ЗВІСТИ, *присл.* Синоніми: безслі́дно, без слі́ду
БЕЗГРОШОВИ́Й, -а́, -е́
БЕЗДО́ГЛЯДНИЙ
БЕЗДОРІ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *род. мн.* -іж
БЕЗДОЩОВИ́Й, -а́, -е́
БЕЗДРОТО́ВИЙ
БЕЗЗАКО́ННІСТЬ — БЕЗЗАКО́ННЯ. Збігаються у знач. «відсутність або порушення закону». *Цілковите беззаконня (цілковита беззаконність).* У знач. «властивість чого-небудь, що суперечить закону» вжив. **беззако́нність** (чого). *Беззаконність дій міліції.*
БЕЗЗА́ХИСНИЙ і БЕЗЗАХИ́СНИЙ
БЕЗЗМІСТО́ВНИЙ. Синоніми: пусти́й, пустопоро́жній, неглибо́кий.
БЕЗ КІНЦЯ́-КРА́Ю. Синоніми: безконе́чно, безме́жно.
БЕЗКО́ЛІРНИЙ — БЕЗКОЛЬОРО́ВИЙ. Розрізняються значенням. **Безко́лірний.** Який не має кольору. *Безколірний газ.*
Безкольоро́вий. Який не має забарвлення, чітко виявленого кольору. *Безкольорове обличчя.*
БЕЗКОНЕ́ЧНИЙ. Синоніми: нескінче́нний, безме́жний, безкра́їй
БЕЗКОРИ́СЛИВИЙ
БЕЗКРА́ЇЙ і БЕЗКРА́ЙНІЙ. Синонім: безме́жний.
БЕЗКРО́ВНИЙ
БЕ́ЗЛАД, -у, *місц.* (у) -і і **БЕЗЛА́ДДЯ**, -дця, *ор.* -ддям. Синоніми: хаос, не́лад, розгардія́ш.
БЕЗЛЮ́ДДЯ, -дця, *ор.* -ддям. Синоніми: глушина́, пу́стка.
БЕЗМЕ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям
БЕЗОПЛА́ТНИЙ — БЕЗПЛА́ТНИЙ — БЕЗКОШТО́ВНИЙ
Безопла́тний. За який не платять; який не має визначеної ціни. *Безоплатна передача землі.*
Безпла́тний. Який не оплачують. *Безплатна путівка. Безплатний проїзд. Безплатна освіта.*
Безкошто́вний. Який не потребує коштів, оплати. *Безкоштовне харчування.*
БЕЗПА́М'ЯТНИЙ
БЕЗПА́СПОРТНИЙ
БЕЗПЕРЕСТА́НКУ і БЕЗПЕРЕСТА́НУ
БЕЗПЛІ́ДДЯ — БЕЗПЛІ́ДНІСТЬ. Збігаються в знач. «нездатність давати потомство». *Причини безпліддя (безплідності) сільськогосподарських тварин.*
Тільки **безплідність** ужив. у знач. «безрезультатність». *Безплідність схоластики. Безплідність наших пошуків.*
БЕЗПОСЕРЕ́ДНЬО БЛИЗЬКИ́Й
БЕЗПОСЕРЕ́ДНЬО ЗАЛЕ́ЖНИЙ
БЕЗПРЕТЕНЗІ́ЙНИЙ. Синоніми: невиба́гливий, непримхли́вий, без прете́нзій.
БЕЗПРЕЦЕДЕ́НТНИЙ. Синоніми: безпри́кладний, уніка́льний.
БЕЗПРИНЦИ́ПНИЙ
БЕЗПРИ́СТРАСНИЙ
БЕЗПРО́ГРАШНИЙ
БЕЗПРОСВІ́ТНИЙ. Синоніми: те́мний, безра́дісний, сумни́й.
БЕЗПРОЦЕ́НТНО-ВИ́ГРАШНИЙ
БЕЗРУКА́ВИЙ і БЕЗРУКА́ВНИЙ
БЕЗСИ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям. Синоніми: не́міч, кво́лість, безси́лість.
БЕЗСЛОВЕ́СНИЙ
БЕЗСУБ'Є́КТНИЙ
БЕЗСУМНІ́ВНИЙ. Синоніми: пе́вний, незапере́чний, очеви́дний.
БЕЗСЮЖЕ́ТНИЙ
БЕЗТАЛА́ННИЙ. Синоніми: нещасний, бідола́ха.
БЕЗ УГА́ВУ
БЕЗУПИ́ННИЙ
БЕЗ УПИ́НУ. Синонім: безупи́нно.
БЕЗФО́РМНИЙ
БЕЗХАРА́КТЕРНИЙ
БЕЗЧЕ́СТЯ, -я, *ор.* -тям. Синонім: ганьба́.
БЕЗШЕ́РСТИЙ
БЕЗ'Я́ДЕРНИЙ
БЕЗ'ЯЗИ́КИЙ. Синоніми: німи́й, безслове́сний, мовчазни́й, покі́рний.

БЕЛАДО́НА, -и, *ор.* -ою. Ужив. у значеннях: 1. Багаторічна отруйна трав'яниста рослина. 2. Ліки з цієї рослини.

БЕЛГРА́Д, -а [*не* Бєлград]

БЕЛГРА́ДСЬКИЙ [*не* бєлградський]

БЕЛЬЕТА́Ж, -у, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. Перший ярус лож у партері.

БЕМО́ЛЬ, -я, *ор.* -ем. Зниження звука на півтону.

БЕНГА́ЛЬЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* бенга́лець, -льця, *ор.* -льцем, *ч.*; бенга́лка, -и, *дав.* -лці, *род. мн.* -лок, *ж.*)

БЕНЗО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «бензи́н, бензи́новий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *бензоелектри́чний, бензозапра́вний, бензосхо́вище.*

БЕНЗОПРОВІ́Д [*не* бензопро́від], -во́ду, *мн.* -во́ди, -во́дів

БЕНКЕ́Т, -у. Урочистий обід або вечеря.

БЕРДИ́ЧІВ, -чева, *ор.* -чевом

БЕ́РЕ, *невідм., ж.* Сорт груш. *Смачна бере.*

БЕ́РЕГ, -а, *місц.* (на) -зі, *мн.* -и́, -ів, але два бе́реги [*не* два берега]

БЕРЕГТИ́, -ежу́, -еже́ш, -ежемо́, -ежете́, -ежу́ть; *мин.* бері́г, берегла́, берегло́, берегли́; *нак.* -ежи́, -ежі́м(о), -ежі́ть

БЕ́РЕСТ. 1. *род.* -а. Дерево. *Листя береста.* 2. *род.* -у. Кора берези. *Вироби з бересту.*

БЕ́РИНГОВА ПРОТО́КА. Перше слово пишеться з великої літери.

БЕ́РИНГОВЕ МО́РЕ. Перше слово пишеться з великої літери.

БЕ́РІ-БЕ́РІ, *невідм., ж.* Хвороба. *Небезпечна бері-бері.*

БЕ́РКУТ, -а [*не* берку́т]

БЕРМУ́ДСЬКІ ОСТРОВИ́ [*не* Бе́рмудські острови]. Перше слово пишеться з великої літери.

БЕРТОЛЕ́ТОВА СІЛЬ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

БЕРУЧИ́, *дієприсл.*

БЕССАРА́БІЯ, -ї, *ор.* -єю

БЕССАРА́БСЬКИЙ

БЕСТСЕ́ЛЕР, -у, *ор.* -ом. Книга на сенсаційні теми; ходовий товар.

БЕТА... Перша частина складних слів, що означає стан речовини або зв'язок з бета-частинками. З наступною частиною пишеться через дефіс (крім *бетатро́н*): *бе́та-залі́зо, бе́та-про́мені, бе́та-радіоакти́вність, бе́та-ро́зпад, бе́та-спектро́метр, бе́та-терапевти́чний, бе́та-части́нки.*

БЕТОНЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

БИ, після голосного **б**, *част.* Правопис. 1. Пишеться окремо як частка при творенні умовного способу, а також для означення бажаності або можливості здійснення дії, вираженої дієсловом. *Я жив би двічі і помер би двічі, якби було нам два життя дано* (Бажан). *Як би то скоріше зустрітись!* 2. Пишеться разом як морфема складних часток, сполучників: *мовби, немовби, ніби, якби.*

БИ́ВНІ, -ів, *мн.* (*одн.* би́вень, -вня, *ор.* -внем)

БИ́ТИ, б'ю, б'єш, б'ємо́, б'єте́, б'ють; *нак.* бий, би́ймо, би́йте

БІБЛІОТЕ́КА-МУЗЕ́Й, бібліоте́ки-музе́ю, *ж.* *Бібліотека-музей поповнилася рідкісними виданнями.*

БІБЛІОТЕ́КАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

БІБЛІОТЕ́КАРСЬКИЙ

БІБЛІОТЕ́КА-ЧИТА́ЛЬНЯ, бібліоте́ки-чита́льні

БІБЛІ́ЙНИЙ. *Біблійні оповіді.*

БІ́БЛІЯ, -ї, *ор.* -єю. Пишеться з великої літери. *Читати Біблію.* Синоніми: Святе́ Письмо́, Свята́ Кни́га, Кни́га Книг.

БІВУА́К, -а і **БІВА́К**

БІГ, -у, *місц.* (на, в) бігу́

БІГО́М, *присл.* *Бігом марш!*

БІ́ГТИ, -жу́, -жи́ш, -жа́ть [*не* біжуть]; *нак.* -жи́, -жі́м(о), -жі́ть

БІГУДІ́, *невідм., мн.* *Металеві бігуді.*

БІДА́К, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -а́че

БІДА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

БІДНО́ТА, -и і **БІДНОТА́**, -и́

БІ́ЗНЕС, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і. Організована законна діяльність, основною метою якої є одержання прибутку — перевищення доходів над витратами.

БІЗНЕСМЕ́Н, -а

БІК, бо́ку, *місц.* (на) бо́ці і боку́, *мн.* боки́, боків, але два бо́ки, з обох боків, на всі бо́ки, з усіх боків

БІ́ЛА ЦЕ́РКВА. Обидва слова пишуться з великої літери.

БІЛОЦЕРКІ́ВСЬКИЙ

БІ́ЛГОРОД-ДНІСТРО́ВСЬКИЙ, Білгорода-Дністро́вського, *ім.*

БІ́ЛГОРОД-ДНІСТРО́ВСЬКИЙ, білгород-дністро́вського, *прикм.*

БІ́ЛЕ МО́РЕ. Перше слово пишеться з великої літери.

БІЛЕ́Т *див.* **КВИТО́К**.

БІЛИ́ЗНА — БІЛИЗНА́. Розрізняються значенням.

Біли́зна. Вироби з тканин для одягання на тіло, а також на постіль. *Чиста білизна. Накрохмалена білизна.*

Білизна́. Білість. *Білизна стін.*

БІ́ЛИЙ ДІМ. Резиденція президента і канцелярія уряду США у Вашингтоні. Перше слово пишеться з великої літери.

БІЛКО́ВО-ВІТАМІ́ННИЙ

БІ́ЛЛЬ, -я, *ор.* -ем. Проект закону в США та Великобританії.

БІ́ЛО, *присл. Калина зацвіла біло. Усюди було біло, сніг сіяв.*

БІЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «білий». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо складне слово утворене: а) від словосполучення з підрядним типом синтаксичного зв'язку між компонентами: *білобо́родий* (біла борода), *білобро́вий* (білі брови), *білокамі́нний* і *білокам'яни́й* (збудований з білого каменю), *білокача́нний* (білий качан), *білоко́рий* (біла кора), *білокрі́в'я* (збільшення у крові білих кров'яних тілець), *білоли́ций* (біле лице), *біломармуро́вий* (з білого мармуру), *білору́кий* (білі руки), *білосні́жний* (білий, як сніг), *білоше́рстий* (з білої шерсті); б) від складних географічних назв: *біломо́рський* (Біле море), *білоцерківський* (Біла Церква); в) іст., від прикм. **білий** у знач. «ворожий радянській владі» на означення осіб та предметів, ознак, пов'язаних з ними: *білогвардієць, білогвардійський, білоемігра́нт, білоемігра́нтський, білоко́зак, білополя́к, білофін, білофінський.* 2. Через дефіс на позначення кольорів та їх відтінків: *білоголубий, біло-золоти́й, біло-ма́товий, біло-рожевий, біло-сі́ньо-червоний.*

БІЛОВЕ́ЗЬКА ПУ́ЩА, Біловезької Пу́щі. Обидва слова пишуться з великої літери.

БІЛОМО́РСЬКО-БАЛТІ́ЙСЬКИЙ КАНА́Л, Біломо́рканал, -у. З великої літери пишуться перші два слова.

БІЛОРУ́СЬ, -і, ор. -ссю

БІЛУВА́ТО-ГОЛУБИ́Й

БІЛУВА́ТО-СІ́РИЙ

БІЛЬ[1]. У знач. «страждання» відмінюється як ім. ч. р.: бо́лю, *ор.* бо́лем, *род. мн.* бо́лів. *Нестерпний біль.* Неправильними є словосполучення *гостра біль, зубна біль.*

БІЛЬ[2]. У знач. «білість, нитки, пряжа» відмінюється як ім. ж. р.: біль, -і, *ор.* біллю.

БІЛЬШ. Зрідка поєднується з початковою формою тих прикметників і прислівників, від яких не утворюється проста форма вищого ступеня порівняння. *Більш діловий. Більш відповідально.* Не бажано поєднувати з тими прикметниками і прислівниками, від яких утворюються синтетичні форми ступенів порівняння. Замість *більш глибокий, більш суворо* доцільно вживати **глибший, суворіше**. Ненормативними є конструкції *більш*

глибший, більш суворіший, більш зрозуміліше.

БІЛЬШИЙ. Керування: *від кого-чого, за кого-що. Більший від нього* [*не* більший нього]. *Більший за нього. Більша частина* [*не* більша половина].

БІЛЬШІСТЬ. Збірний ім. з кількісним значенням (пор. меншість, ряд, група, частина і т.п.). Керування. Слово **більшість** керує род. відм. мн. *Більшість книг. Більшість учнів.* Ненормативним є речення: *Про це сказано у більшості монографіях, підручниках, довідниках.* Потрібно: **у більшості монографій, підручників, довідників.**

Узгодження присудка. При підметі, до складу якого входить слово **більшість** (а також меншість, ряд, частина та под.), присудок ставимо у формі одн. або мн.

1. Присудок у формі одн. звичайно вжив.: а) якщо при слові **більшість** нема керованого слова. *Більшість голосувала за висловлену пропозицію;* б) якщо слово **більшість** керує ім. в одн. *Більшість селянства в Галичині жила надзвичайно бідно;* в) при безпосередній близькості підмета і присудка (хоч кероване слово вжив. і в мн.). *Більшість студентів склала екзамен добре.*

2. Присудок у формі мн. (т. зв. узгодження за змістом) звичайно вживаємо: а) якщо між підметом і присудком є інші члени речення (особливо дієприкметниковий зворот з дієприкметником у мн., означальне підрядне речення зі сполучним словом у формі мн.). *Більшість заходів, які запланували на цей рік, виконані;* б) якщо при слові **більшість** є декілька керованих слів у формі мн. *Більшість робітників, інженерів, службовців нашого заводу мають городи;* в) якщо при підметі зі словом **більшість** є однорідні присудки. *Більшість учителів нашої школи виступають зі змістовними лекціями перед населенням, виконують важливі громадські доручення;* г) якщо підкреслюються активність і роздільність дій, що їх виконують особи, названі в підметі. *Більшість дітей розбіглися в різні сторони;* д) якщо дієслівна зв'язка **бути** узгоджується з іменною частиною складеного присудка. *Більшість глядачів були захоплені виставою.*

БІЛЬШ-МЕНШ, *присл.* Синоніми: приблизно, якоюсь мірою.

БІЛЯ, *прийм.* Уживається тільки на означення місця. *Зупинився біля будинку. Став біля батька.* Синоніми: близько, край, коло. Неправильно вживати слово **біля** на означення приблизної кількості: *біля ста, біля тисячі.* Потрібно: **близько (коло) ста (тисячі).**

БІНО́КЛЬ — МОНО́КЛЬ. Розрізняються значенням.

Біно́кль, -я, *ор.* -ем. Оптичний прилад, що складається з двох паралельно розміщених зорових труб для розглядання віддалених предметів. *Туристи розглядали через бінокль розлогий степ.*

Моно́кль. -я, *ор.* -ем. Кругле оптичне скло для одного ока. *Монокль можна використовувати замість окулярів або пенсне.*

БІО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «життя», «життєві процеси», «біологічний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *біоаку́стика, бібліогра́фія, біогене́з.*

БІОЛОГІ́ЧНО АКТИ́ВНИЙ

БІР, бо́ру, *місц.* (у) бору́, *мн.* бори́, борів, але два бо́ри

БІ́РЖА, -і, *ор.* -ею, *місц.* (на) -і. Ринок оптової торгівлі товарами, цінними паперами, іноземною валютою. 2. Організація, яка обслуговує процес укладання угод з приводу купівлі й продажу. 3. Місце, де укладають угоди.

БІ́РЖОВИЙ

БІРЮЗА́, -и́

БІСИ́ТИСЯ, бішу́ся, бісишся, біся́ться.

БІСТРО́, *невідм., с.* Невеликий ресторан. *Відчинене бістро.*

БЛАГА́ТИ, -а́ю, -а́єш. Керування: *кого про що, чого і без додатка,* часто з інфін. *Благати суд про помилування. Благали хоч краплі води. Мамині очі, сповнені туги, благали.*

БЛА́ГО, -а, *мн.* бла́га, благ, *дав.* бла́гам, *ор.* бла́гами. Керування: на благо *кого-чого. Працювати на благо народу.*

БЛАЖЕ́ННИЙ

БЛАКИ́ТЬ, -і, *ор.* -ттю

БЛЕ́ШНЯ, бле́шні і **БЛЕШНЯ́**, блешні, *ор.* -е́ю

БЛИ́ЖЧЕ, *присл.*

БЛИ́ЖЧИЙ

БЛИЗНЯ́ТА [*не* двойня], -я́т, *дав.* -я́там, *мн.*

БЛИЗЬКИ́Й. Керування: *кому-чому і до кого-чого.* 1. *кому-чому.* Відомий, зрозумілий, дорогий комусь; який хвилює. *Твори Шевченка близькі всім нам. Близька мені людина.* 2. *до кого-чого.* Який має доступ до чогось. Подібний до чогось. *Близькі до урядових кіл бізнесмени. Переклад близький до оригіналу.*

БЛИЗЬКИ́Й СХІД, Близько́го Схо́ду. Обидва слова пишуться з великої літери.

БЛИ́ЗЬКО РОЗТАШО́ВАНИЙ

БЛИЗЬКОСПОРІ́ДНЕНИЙ

БЛИЗЬКОСХІ́ДНИЙ. *Прикм.* до **Близький Схід.**

БЛІ́ДО, *присл. Блідо горіли лампи. Дівчинка виглядала блідо.*

БЛІ́ДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «блідий». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо означає відтінок кольору: *блідо-блакитний, блідо-голубий, блідо-жовтий, блідо-зелений, блідо-рожевий.* 2. Разом, якщо має знач. «блідість чогось»: *блідоруки́й, блідощо́кий.*

БЛІДОЛИ́ЦИЙ *див.* **...ЛИЦИЙ**

БЛІНДА́Ж, -а́, *ор.* -е́м

БЛОК. 1. *род.* -а. Піднімальний механізм; частина споруди. *Подача блока. Перенесення блока.* 2. *род.* -у, *політ.* Об'єднання. *Тактика Атлантичного блоку.*

БЛОК... Перша невідмінювана частина складних слів, що відповідає словам «блокува́льний, блокува́ння». З наступною частиною пишеться через дефіс: *блок-апара́т, блок-діагра́ма.*

БЛУ́ЗА — БЛУ́ЗКА. Розрізняються значенням.

Блу́за. Верхній вільний робочий одяг. *Робітники були в легких блузах.*

Блу́зка, *розм.* Легкий жіночий одяг (до пояса); кофта. *Батистова блузка.*

БЛЮ́ДО, -а, *мн.* блю́да, блюд. Широка посудина, в яку кладеться або насипається страва. *Фарфорове блюдо. Блюдо з печеною картоплею.* Неправильним є вживання слова **блюдо** у значенні «страва». Неправильно: *овочеве (картопляне) блюдо. Треба:* **овочева (картопляна) страва.**

БЛЯХА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

БЛЯША́НИЙ

БО. 1. *спол.* Синоніми: тому́ що, че́рез те що, у зв'язку́ з тим що та ін. Уживається на початку підрядної частини. *Та слави людської зовсім ми не бажали, бо не герої ми і не богатирі* (Франко). *Ми не прийшли вчасно, бо йшов дощ.* Ненормативним є вислів: *Ми не прийшли вчасно, так як йшов дощ.* 2. *част. спонук., розм.* Уживається, як правило, після дієслівних форм наказового способу чи в інших, близьких за значенням: *Послухай-бо. Іди-бо.* 3. *част. підсил.* Уживається при питальних займенниках, прислівниках, дієсловах дійсного способу. *Чий-бо ти?* Правопис. При займенниках, дієсловах,

прислівниках пишеться через дефіс: *Який-бо ти! Дивіться-бо!* Після частки ж — окремо: *Іди ж бо!*

БОА́ [*не* бо́а], *невідм.* 1. У знач. «удав» ужив. у ч. р. *Боа схопив свою жертву.* 2. У знач. «жіночий шарф з хутра або пір'я» вжив. у с. р. *Гарне боа.*

БОБЕ́Р — БОБИ́Р. Розрізняються значенням.

Бобе́р, -бра́, *мн.* -и́, -ів. Водяний гризун, що дає цінне хутро. *Річковий бобер. Хутро з бобра.*

Боби́р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -ів. Дрібна прісноводна риба; йорж. *Зловили бобиря.*

БОБІ́НА [*не* бабіна], -и

БОБО́ВО-ЗЛА́КОВИЙ

БО́БСЛЕЙ [*не* бобсле́й]. 1. *род.* -я. Сани. *Упав з бобслея.* 2. *род.* -ю. Вид спорту. *Змагання з бобслею.*

БОГ, -а, *дав.* -ові, *кл.* Бо́же. Синоніми: Госпо́дь, Влади́ка, Вседержи́тель, Цар Всесві́тній, Оте́ць Небе́сний. У релігії верховна надприродна істота, творець світу. Пишеться з великої літери. Але: *бог Перун, боги на Олімпі.* У спол.: *Бог з тобою (з вами). Нехай Бог боронить. Як Бог дасть. Слава Богу (Богові). Хай Бог милує. Хай Бог прощає. Бійся Бога. Не дай Боже. Боже помагай (поможи).Святий Боже. Не приведи Боже* [*не* упаси Бог. Бог ти мій. Не дай Бог].

БОГАТИ́Р *див.* **БАГАТИ́Р**

БОГАТИ́РСЬКИЙ *див.* **БАГАТИ́РСЬКИЙ**

БОГДА́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Богда́не! *Зменш.-пестл.:* Богда́нку! Богда́нчику! Богда́нцю! Бо́дю! Да́нку! Да́нчику! [*не* Бодя!]; **Богда́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Богда́нівна**, -и [*не* Богданівної], *дав.* -і [не Богданівній]. *Розмовляють два Богдани. Васи́лю Богда́новичу! Іри́но Богда́нівно!*

БОГДА́НА, -и, *ор.* -ою, *кл.*: Богда́но! *Зменш.-пестл.*: Богда́нко! Богда́нцю! Дану́сю! Дану́то! [*не* Дана!]

БОГОМІ́ЛЬНИЙ і **БОГОМО́ЛЬНИЙ**

БОГОРО́ДИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *кл.* -е! Пишеться з великої літери. Синоніми: Богома́тір, Ма́тір (Ма́ти) Бо́жа, Пресвята́я Ді́ва, Пречи́ста Ді́ва, Пренепоро́чная, Цари́ця Небе́сна; (у католиків) Мадо́нна.

БОГОСЛО́В'Я, -в'я, *ор.* -в'ям. Наука, пов'язана з вивченням богів чи Бога, ставленням Бога до світу. Обґрунтовує догмати певної релігійної системи, інтерпретує їх і захищає. Синонім: теоло́гія.

БОГО́ТА, -и. Назва міста.

БОДНА́Р *див.* **БО́НДАР**

БОЄ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «бойови́й». З наступною частиною завжди пишеться разом: *боєзда́тний, боєпостача́ння, боєприпа́си.*

БО́ЖИЙ СИН. Обидва слова пишуться з великої літери. Синоніми: Христо́с, Син, Чоловіколю́бець, Спаси́тель, Месія, Ісу́с.

БО́ЗНА... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: бо́зна-де, бо́зна-звідки, бо́зна-коли, бо́зна-як, бо́зна-хто, бо́зна-що. Але: бо́зна з чим, бо́зна з ким.

БОЙКОТО́ВАНИЙ

БО́ЙНЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* бо́єнь

БОЙОВИ́Й, -а́, -е́

БОКЛА́ГА *див.* **БАКЛА́ГА**

БОЛГА́РИ, -а́р [*не* болгарів], *мн.* (*одн.* болга́рин, -а, *ч.;* болга́рка, -и, *дав.* -рці, *род. мн.* -рок, *ж.*). *Два болгариня* [*не* два болгарини].

БОЛЕРО́, *невідм., с.* 1. Старовинний іспанський народний танець. *Швидке болеро.* 2. Коротка безрукавка в народному іспанському костюмі. *Червоне болеро.*

БО́ЛІСНИЙ — БОЛЮ́ЧИЙ — БОЛЬОВИ́Й.

Бо́лісний ужив. у значеннях: 1. Пов'язаний з переживаннями, тяжкий (рідко **болючий**). *Стояла [Вутанька]*

в болісному занімінні (Гончар). *Болісні шукання людяності* (Павличко). *Софія лягла на диван. Її охопила раптом болюча журба* (Шиян). 2. Пов'язаний з фізичним відчуттям болю. *Болючий зуб, болюча рана.*

Тільки **боло́чний** ужив. у сполученнях *болюче місце* (про щось найбільш уразливе), *болюче питання, болюча справа* (невідкладна справа, розв'язання якої пов'язане з труднощами).

Больови́й, *мед. Больова точка. Больове відчуття у новонародженого ще недостатньо розвинене.*

БОЛО́НЬЯ — БОЛО́НКА. Розрізняються значенням.

Боло́нья, -ї, *ор.* -єю. Написання: 1. З великої літери як назва міста Італії. 2. З малої літери у знач. «плащ з капронової тканини з водонепроникним покриттям або сама тканина».

Боло́нка, -и. Маленький кімнатний песик.

БОЛОТИ́СТИЙ — БОЛО́ТНИЙ — БОЛО́ТЯНИЙ

Боло́тяний і **боло́тний** збігаються у знач. «який живе, росте на болоті», але **болотний** ужив. рідко. *Болотяна (болотна) черепаха. Болотяні (болотні) трави.*

Тільки **боло́тний** ужив. у значеннях: 1. Який з болота, має властивості болота. *Болотний газ. Болотна вода. Болотні випари.* 2. Призначений для робіт на болоті. *Болотні чоботи.*

Тільки **болоти́стий** ужив. у знач. «багнистий, заболочений». *Болотиста місцевість.*

БОЛО́ТНО-ЛІСОВИ́Й, -á, -é

БОЛО́ТНО-ЛУГОВИ́Й, -á, -é

БОЛО́ТНО-ТРАВ'ЯНИ́Й, -á, -é

БОЛО́ТЯНИЙ *див.* **БОЛО́ТИСТИЙ**

БОЛЬОВИ́Й *див.* **БО́ЛІСНИЙ**

БОЛЮ́ЧИЙ *див.* **БО́ЛІСНИЙ**

БОЛЯ́ЧКА, -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки, -чок і -ячки́, -ячо́к, але дві боля́чки

БОМБИ́ТИ, -блю́, -би́ш, -бимо́, -бите́, бомбля́ть

БО́НА — БО́ННА. Розрізняються значенням.

Бо́на, -и, *мн.* бони, бон. Грошовий документ, тимчасові паперові гроші.

Бо́нна, -нни, *дав.* -нні, *мн.* -нни, бонн, *заст.* Гувернантка.

БО́НДАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -ю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям, але два бо́ндарі і *діал.* **БО́ДНАР**

БОНДА́РНИЙ — БОНДА́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Бонда́рний. Який стосується виготовлення бочок. *Бондарний цех.*

Бонда́рський. Властивий бондареві. *Бондарські інструменти.*

БОННН, Бо́нна, *місц.* (у) Бо́нні

БО́ННСЬКИЙ

БОР. 1. *род.* -а. Свердло. *Нарізки бора.* 2. *род.* -у. Хімічний елемент. *Сполуки бору.*

БОРГ, -у, *місц.* (у) -гу́, *мн.* -и́, -ів

БОРДО́[1], *невідм., с.* 1. Назва міста. *Зелене Бордо.* 2. Сорт червоного вина. *Ароматне бордо.*

БОРДО́[2], *незм., прикм. Сукня кольору бордо.*

БОРДО́СЬКИЙ. *Прикм.* до **Бордо́**[1].

БОРЖО́М, -у, *ч.* і **БОРЖО́МІ**, *невідм., ж. Свіжий боржом. Свіжа боржомі.*

БОРЖО́МІ, *невідм., с.* Назва міста. *Гарне Боржомі.*

БОРИ́СПІЛЬ, -поля, *ор.* -полем

БОРНЕ́О, *невідм., ч.* Назва острова. *Зелений Борнео.*

БОРОДА́ВКА, -и, *місц.* (на) -ці, *род. мн.* -вок

БОРОДІ́НСЬКА БИ́ТВА. З великої літери пишеться перше слово.

БОРОНА́, -и́, *мн.* бо́рони, -рін, але дві борони́

БОРО́ТИ *див.* **ДОЛА́ТИ**

БОРО́ТИСЯ, борю́ся, бо́решся, бо́ремось (бо́ремося), бо́ретеся, бо́рються [*не* боря́ться]. Керування: *з ким-чим, проти кого-чого, за кого-що.* 1. *з ким.* Схопившись, нама-

гатися перемогти когось. *Боротися з атлетом.* 2. *з ким-чим* і (з відтінком підкресленої дії) *проти кого-чого.* Про активне зіткнення суспільних груп, напрямів, поглядів і т. ін. *Боротися з контрреволюцією (проти контрреволюції).* 3. *з чим.* Намагатися знищити, викорінити що-небудь. *Боротися з байдужістю.* 4. *проти чого.* Намагатися запобігти чому-небудь. *Боротися проти ядерної війни.* Зловживання словом **боротися** у 3 та 4 значеннях призводить до штампів. 5. *за що.* Настійливо домагатися чогось, переборюючи перешкоди. *Боротися за волю.*

БОРОТЬБА́, -и́. Керування: *ким-чим; проти кого-чого; за кого-що, кого-чого, між ким-чим і без додатка.* 1. *з ким-чим і* (з відтінком підкресленої дії) *проти кого-чого.* Активне зіткнення протилежних суспільних груп, напрямів, інтересів, поглядів і под. *Боротьба з інтервентами (проти інтервентів). Боротьба реакції з антифашистським рухом (проти антифашистського руху).* 2. *з чим.* Діяльність, спрямована на знищення чогось, запобігання чомусь. *Боротьба з епідемією грипу. Боротьба зі зловживаннями.* 3. *проти чого.* Діяльність, спрямована на запобігання чомусь. *Боротьба проти поширення епідемії.* 4. *за що.* Діяльність, спрямована на досягнення чогось. *Боротьба за волю.* Зловживання словом **боротьба** у 3 і 4 значеннях призводить до штампів (*боротьба за знання, боротьба зі снігом, боротьба за врожай, боротьба за мир*). 5. *кого-чого і між ким-чим. Боротьба кланів (між кланами).*

БОРОШНОМЕ́ЛЬНО-КРУП'Я-НИ́ЙИ, -а́, -е́

БОРТ. 1. *род.* -у. Бік судна, автомобіля та ін. *Біля бо́рту машини.* Але з іншим наголосом: *На борту́ корабля (літака, ракети).* 2. *род.* -а. Боковий край посуду, край капелюха, одягу. *Оббитого борта. Недошитого борта.*

БОРТ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «бортови́й». З наступною частиною завжди пишеться разом: *бортжурна́л, бортінжене́р, бортлі́кар, бортмеха́нік, бортпровідни́к, бортраді́ст.*

БОРЩЕ́ВИЙ

БО́РЮЧИСЬ [*не* бо́рячись], *дієприсл.*

БОСО́НІЖ, *присл.*

БОСПО́РСЬКА ДЕРЖА́ВА. З великої літери пишеться перше слово.

БО́СТОН — БОСТО́Н. Розрізняються значенням.

Бо́стон, -а. Назва міста. *Вулиці Бостона.*

Босто́н, -у. Тканина; гра, танець. *Відріз бостону. Мелодія бостону.*

БОЯГУ́ЗТВО, -а

БОЯ́ЗНЬ, -і, *ор.* -зню

БОЯ́РИН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -я́ри, -я́р

БОЯ́ТИСЯ, бою́ся, боїшся, боїмо́ся, боїте́ся, боя́ться; *нак.* бійся, бі́йтеся. Керування: *кого-чого* і з інфінітивом. 1. Відчувати страх перед кимось. *Боятися вовків. Боятися холоду. Боятися простудитися.* 2. (лише у 3 ос.) *чого.* Не переносити чогось, псуватися від чогось. *Фотоплівка боїться світла.*

БОЯЧИ́СЬ [*не* боючись], *дієприсл.*

БРА, *невідм., с.* Настінний світильник. *Гарне бра.*

БРАВІ́СИМО — БРА́ВО. Розрізняються ступенем вияву почуття.

Бравісимо, *виг.*, що виражає найвищий ступінь схвалення.

Бра́во, *виг.*, що виражає схвалення, захоплення, заохочення.

БРАЗИЛІ́ЙСЬКИЙ

БРАЗИЛІ́ЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* бразилі́єць, -ійця, *дав.* -ійцеві, *ор.* -ійцем, *ч.*; бразилійка, -и, *дав.* -ійці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

БРАЗИ́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю

БРАКОНЬЄ́Р, -а, *дав.* -ові і -у, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів

БРАНДЕНБУ́РГ і БРАНДЕНБУРІ́ *. 1. *род.* -а. Назва міста. *Пам'ятники Бранденбурга(ґа).* 2. *род.* -у, *місц.* (у) -зі і -гу (-ґу). Історична область на території Німеччини. *Природні багатства Бранденбургу(ґу).*

БРАНДЕНБУ́РЗЬКИЙ. *Прикм.* до **Бранденбу́рг**.

БРАТ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* бра́те, *мн.* брати́, -ів, але два бра́ти.

Бра́ття, бра́тці — форма дружнього звертання. 1. Поєднання з прізвищем: а) при слові **брати́** іншомовні прізвища мають форму одн.: *брати Грімм, брати Покрасс;* б) при словосполученні **брат і сестра** іншомовні прізвища мають, як правило, форму мн.: *брат і сестра Шлегелі.* 2. При підметі, вираженому словосполученням **брат з сестрою (чоловік з жінкою, батько з матір'ю)**, присудок має форму мн.: *брат з сестрою поїхали в село.* Але: *брат з сестрою поїхав за кордон* (брат — підмет, з сестрою — додаток).

БРАТЕ́РСЬКИЙ — БРА́ТНІЙ — БРА́ТСЬКИЙ

Брате́рський і **бра́тній** збігаються у знач. «який буває між однодумцями, близькими людьми, народами». *Братерська (братня) допомога. Братерські (братні) народи.* Розрізняються сполучуваністю. *Братерська єдність. Братні країни.*

Тільки **бра́тній** ужив. у знач. «який стосується брата». *Рідна братня кров.* **Бра́тський** ужив. у спол. *братська могила,* іст. *братські школи.*

БРА́ТИ, беру́, бере́ш, беремо́, берете́, беру́ть; *нак.* бери́, берім(о), бері́ть. *Брати участь* [*не* приймати участь]. *Брати (взяти) до відома* [*не* приймати до відома].

БРА́ТИК [*не* братік], -а, *дав.* -ові, *-ор.* -ом, *кл.* -у

БРАТИСЛА́ВА, -и

БРАТ-І-СЕСТРА́, бра́та-й-сестри́. Назва рослини.

БРА́ТСТВО, -а

БРА́ТСЬКИЙ *див.* **БРАТЕ́РСЬКИЙ**

БРИДЖ, -у, *ор.* -ем. Гра. *Правила бриджу.*

БРИ́ДЖІ, -ів, *мн.* Штани.

БРИКЕ́Т. 1. *род.* -а. Одиничний предмет. *Брусок брикета.* 2. *род.* -у, *збірне. Не завезли з осені брикету.*

БРИЛЬЯ́НТ, -а

БРИ́НЗА, -и

БРИ́ТВА, *род. мн.* бритв і бри́тов

БРИ́ФІНГ, -у, *ор.* -ом. Коротка нарада представників засобів масової інформації з представниками (чи представником) влади переважно перед визначними подіями чи після них (переговори, засідання, конференції), де подається інформація про них, з'ясовуються погляди.

БРІ́СТОЛЬ, -я, *ор.* -ем. Назва міста.

БРОВА́, -и́, *мн.* бро́ви, брів, *дав.* бро́вам, але дві брови́

БРОДИ́ТИ, бродж́у, бро́диш, бро́дять

БРО́КЕР, -а, *дав.* -ові. Посередник (особа або фірма) при укладанні угод; одержує комісійну винагороду (брокераж).

БРОНЕ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «броньовий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *бронемаши́на, броненóсець, бронета́нковий.*

БРОНЗІВНИ́К — БРОНЗУВА́ЛЬНИК. Розрізняються значенням.

Бронзівни́к, -а́. Майстер, який виготовляє бронзу чи вироби з бронзи.

Бронзува́льник, -а, *спец.* Майстер, який покриває що-небудь бронзою.

БРОНХІА́ЛЬНИЙ

БРОНХІ́Т, -у. *Приступ бронхіту.*

БРО́НЯ[1], -і, *ор.* -ею. Те, що зарезервоване; документи на це. *Мати броню на номер у готелі.*

БРО́НЯ[2] і **БРОНЯ́**, бро́ні, *ор.* бро́нею. Міцний захисний покрив.

БРОШУ́РА [*не* брошюра], -и

БРУНА́ТНИЙ

БРУС, -а, *мн.* -и́, -ів, але два бру́си, сім бру́сів

БРУСКОВИ́Й, -а́, -е́

БРУ́ССЯ, *с., збірне.* Будівельний матеріал.

БРУ́ТТО. Вага товару разом з тарою.

БРЮНЕ́Т, -а

БРЮССЕ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем

БРЮССЕ́ЛЬСЬКИЙ

БУ́БОН, -бна. Музичний інструмент.

БУБО́Н, -у. Напухла лімфатична залоза.

БУВА́Є і **БУВА́**, *незм.* Уживається: 1. Як присудок в односкладному реченні. *По всякому буває (бува). Іноді й так буває.* 2. Як вставне слово. *Отак, буває, в темну яму святес сонечко загляне* (Шевченко).

БУГ, -у, *місц.* (на) -зі, (по) -гу

БУДАПЕ́ШТСЬКИЙ

БУ́ДДА, -и, *ор.* -ою. Ім'я засновника релігії, що виникла в Індії у VI ст. до н.е. Пишеться з великої літери.

БУДДИ́СТСЬКИЙ

БУДИ́НОК, -нку, *мн.* -нки, -нків. З великої літери пишеться у власних назвах: *Будинок архітектора. Будинок культури. Будинок школярів. Будинок преси. Будинок учителя.* З малої літери — у сполученнях *будинок інвалідів, будинок-музей* та ін.

БУДИ́ТИ, -джу́, -диш, -дять

БУДІВЕ́ЛЬНИЙ — БУДІВНИ́Й — БУДІВНИ́ЧИЙ

Будіве́льний і **будівни́й** збігаються у знач. «пов'язаний з будівництвом, спорудженням чогось».

Будіве́льний виступає у сполученнях: *будіве́льний майда́нчик, будіве́льна бриґа́да, будіве́льне управлі́ння, будіве́льний до́свід* та ін.

Будівни́й ужив. переважно як частина складних слів: *кораблебудівни́й, суднобудівни́й, домобудівни́й.*

Будівни́чий ужив. у знач. «творчий». *Будівнича сила.*

БУДІВЕ́ЛЬНИК — БУДІВНИ́К — БУДІВНИ́ЧИЙ

Будівни́к і рідко **будівни́чий** уживаються у знач. «творець, засновник». *Будівники (будівничі) нової держави.*

Тільки **будіве́льник** ужив. у знач. «людина, яка має будівельну спеціальність». *Інженер-будівельник. Професія будівельника.*

Тільки **будівни́к** ужив. в знач. «узагальнена назва для людини, яка бере участь у спорудженні чогось». *Будівники зрошувального каналу.*

БУДІВЕ́ЛЬНО-АРХІТЕКТУ́РНИЙ

БУДІВЕ́ЛЬНО-МОНТА́ЖНИЙ

БУ́ДНІЙ, -я, -є

БУДЬ... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *бу́дь-де, бу́дь-коли, будь-котрий* (але будь з котрим), *бу́дь-куди, будь-хто́, будь-чи́й* (але будь з ким, будь з чим), *будь-що-бу́дь, бу́дь-як.*

БУДЬ-ХТО́, будь-кого́, *дав.* будь-кому́, *ор.* будь-ки́м і будь з ки́м, *місц.* будь на ко́му (будь на кім)

БУДЬ-ЧИ́Й, будь-чийо́го, *дав.* будь-чийо́му (будь-чиє́му), *ор.* будь-чиїм, *місц.* будь на чийо́му, будь на чиє́му і будь на чиїм

БУДЬ-ЩО́, будь-чого́, *дав.* будь-чому́, *ор.* будь-чи́м, *місц.* будь на чому́ і будь на чім

БУДЬ-ЩО-БУ́ДЬ, *присл.* Синоніми: бу́дь-що, хоч би там що, ко́нче, неодмінно, обов'язко́во.

БУ́ДЬ-ЯК, *присл.* Синоніми: недба́ло, як-не́будь, аби́ з рук, аби́як.

БУДЬ-ЯКИ́Й, будь-яко́го, *дав.* будь-яко́му, *ор.* будь-яки́м, *місц.* на будь-яко́му, на будь-яки́м, будь на яко́му, будь на яки́м

БУДЯ́ЧЧЯ, *с., збірне*

БУЕ́НОС-А́ЙРЕС [*не* Бу́енос-Айрес]. 1. *род.* -а. Назва міста. *Вулиці Буенос-Айреса.* 2. *род.* -у.Назва озера, провінції. *Глибина Буенос-Айресу. Природні багатства Буенос-Айресу.*

БУЕ́НОС-А́ЙРЕСЬКИЙ
БУЗКО́ВО-БЛАКИ́ТНИЙ
БУЗО́К, -зку́, *мн.* -зки́, зків
БУ́ЗЬКИЙ. *Прикм.* до **Буг.**
БУЙ, бу́я, *ор.* -єм, *мн.* буї, буїв, але два бу́ї
БУ́ЙВІЛ, -вола, *дав.* -ові і -у, *мн.* -и, -ів
БУЙВОЛИ́ЦЯ, -і, *ор.* -єю і **БУ́ЙВОЛИЦЯ**
БУКВА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м
БУ́КВЕНИЙ і **ЛІ́ТЕРНИЙ**
БУКВЕНОДРУКУВА́ЛЬНИЙ
БУ́КВЕНО-ЦИФРОВИ́Й
БУКОВИ́НА [*не* Буковина́], -и, *ор.* -ою
БУЛАВА́, -и́, *мн.* -а́ви, -а́в, але дві булави́
БУЛА́НИЙ — БУЛА́ТНИЙ. Розрізняються значенням.
Була́ний. Про коня світло-рудої масті. *Буланий кінь.*
Була́тний, *заст.* Який зроблений з високоякісної міцної сталі особливого гарту. *Булатний меч. Булатна сталь.*
БУЛА́Т. 1. *род.* -а, *іст.* Сталевий клинок, меч. *Лезо булата.* 2. *род.* -у. Високоякісна міцна сталь. *Твердіший від булату.*
БУЛА́ТНИЙ *див.* **БУЛА́НИЙ**
БУ́ЛКА, -и, *дав.* -лці, *мн.* булки́ і бу́лки, було́к і бу́лок, *дав.* булка́м і бу́лкам, але дві бу́лки.
БУ́ЛЛА, -и, *род. мн.* булл. Папська грамота, послання.
БУЛЬЙО́Н, -у
БУЛЬКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть і **БУЛЬКОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть
БУ́НДЕСТАГ, -у, *місц.* (у) -зі. Нижня палата парламенту Німеччини.
БУ́НКЕР, -а, *мн.* -и́, -і́в, але два бу́нкери
БУНТ[1], -а, *мн.* -и, -і́в. Зв'язка, сувій. *Тютюн укладають у бунти.*
БУНТ[2], -у, *мн.* -и́, -і́в. Заколот, стихійне повстання. *Бунт піднімати. Бунт замирити.*
БУНТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м
БУРА́Н — БУРУ́Н. Розрізняються значенням.
Бура́н, -у. Сніжна буря; метелиця в степу. *Волох вже не вперше літав у грозах. Снігові бурани заставали його в повітрі* (Собко). *Зірвався буран.*
Буру́н, -а́, переважно *мн.* **буруни́**, -і́в. Навальна пiниста хвиля. *Погляди наші сфокусовані на темній цятці, що раз у раз вигулькує в морі між бурунами,— то вона тоне, то знов виринає* (Гончар). *Високі буруни. Пінняві буруни.*
БУРЖУА́, *невідм., ч. Новоспечений буржуа.*
БУРЖУА́ЗНО-ДЕМОКРАТИ́ЧНИЙ
БУРИ́ТИ, -рю́, -ри́ш, -римо́, -рите́. Свердлити.
БУРКІТЛИ́ВИЙ і **БУРКОТЛИ́ВИЙ**
БУРКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть
БУРКОТІ́ТИ, -очу́, -оти́ш, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть
БУРКУ́Н. 1. *род.* -а́. Буркотлива людина. *Невдоволення буркуна.* 2. *род.* -у́. Назва рослини. *Коріння буркуну.*
БУРКУ́Н-ЗІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям
БУРЛА́К — БУРЛА́КА. Розрізняються значенням.
Бурла́к, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -а́че, *мн.* -и́, -і́в. Заробітчанин.
Бурла́ка, -и, *дав.* -ці, *кл.* -а́ко, *мн.* -а́ки, -а́к. Бездомна людина.
БУРЛЕ́СКНИЙ
БУ́РО-ЖО́ВТИЙ
БУ́РО-ЗЕЛЕ́НИЙ
БУРУ́Н *див.* **БУРА́Н**
БУРШТИ́Н, -у. *Прикраси з бурштину* [*не* з бурштина].

БУРШТИ́НОВИЙ

БУ́РЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* бур

БУРЯ́К. 1. *род.* -а. Один корінь. *Є два підвиди культурного буряка.* 2. *род.* -у. Збірна назва. *Урожай буряку.*

БУРЯКІВНИ́К, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м, *мн.* -и́, -і́в

БУРЯКІВНИ́ЦЬКИЙ — БУРЯКО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Буряківни́цький. Який стосується буряківництва, буряків. *Буряківницькі ланки.*

Буряко́вий. Пов'язаний з вирощуванням буряків; виготовлений з буряків. *Бурякова сировина. Буряковий сік.*

БУРЯКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «буря́к, буряко́вий». Пишеться разом з наступною частиною: *бурякозбира́льний, бурякокомба́йн, бурякокопа́ч, буряконаванта́жувач, бурякосі́йний.*

БУРЯ́КО-ЧЕРВО́НИЙ

БУР'Я́Н, -у [бурйан]

БУРЯНИ́Й, -а́, -е́ [бур'аний]

БУР'ЯНИ́НА, -и [бурйанина]

БУРЯ́ТИ, -ів, *мн.* (*одн.* буря́т, -а, *ч.*; буря́тка, -и, *дав.* -тці, *род. мн.* -ток, *ж.*)

БУ́СЕЛ, -сла, *мн.* бусли́, буслі́в, але два бу́сли, п'ять бу́слів і **БУ́СОЛ**

БУТАФО́РІЯ, -ї, -єю

БУ́ТИ, бу́ду, бу́деш, бу́дуть; *мин.* був, була́, було́, були́; *нак.* будь, бу́дьмо, бу́дьте. Уживання. 1. Особові форми майбутнього часу від дієслова **бути** разом з інфінітивом утворюють складену форму майбутнього часу. *Буду працювати. Будемо вчитися.* Нелітературними є форми *буду вчилася, будеш працював.* 2. Форма майбутнього часу **буде** вжив. тоді, коли сподіваємось результатів, які отримаємо внаслідок відповідних мисленнєвих дій у процесі формулювання речення. Це т. зв. майбутній час визначень. *Вісімнадцять плюс п'ять буде двадцять три.* Помилковим є уживання форми **буде** у реченнях: *Це буде іменник. Це буде присудок. Це буде приголосний звук* (слово **буде** потрібно тут опустити).

БУ́ФЕР, -а

БУФЕ́Т. 1. *род.* -а. Назва меблів. *Ніжки буфета.* 2. *род.* -у. Кав'ярня, ресторанчик. *Зайшов до буфету.*

БУХАРА́, -и́

БУХГА́ЛТЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и́, -і́в, *дав.* -а́м, але два бухга́лтери [*не* бухгалтера], п'ять бухга́лтерів

БУХГА́ЛТЕРСЬКИЙ

БУ́ЦІМТО, *спол.*, *част.* Пунктуація. 1. Кома ставиться, коли сполучником починається підрядна частина (синоніми: на́че, нена́че, мо́вбито, мов, немо́в, ні́бито). *Мені здається, буцімто хтось пройшов попід хату.* 2. Кома не ставиться, якщо **буцімто** виступає часткою, уживаючись для висловлення сумніву, непевненості у достовірності сказаного. *Вона буцімто не бачила нічого.* Синоніми: на́че, нена́че, мов, немо́в, ніби, ні́бито.

БЮВЕ́Т — КЮВЕ́Т. Розрізняються значенням.

Бюве́т, -а. Будівля над мінеральним джерелом, обладнана для приймання лікувальних вод. *Мармуровий бювет.*

Кюве́т, -у. Водостічна канава вздовж шляху чи залізничного полотна. *Наповнений водою кювет.*

БЮДЖЕ́ТНО-ФІНА́НСОВИЙ

БЮЛЕТЕ́НЬ, -те́ня, *ор.* -те́нем, *мн.* -те́ні, -те́нів

БЮРО́, *невідм.*, *с. Адресне бюро.*

БЮРОКРА́ТІЯ [*не* бюрократія], -ї, *ор.* -єю

Б'ЮЧИ́, *дієприсл.*

БЮСТ, -а

БЯ́ЗЕВИЙ

БЯЗЬ, -і, *ор.* -ззю. Густа бавовняна тканина.

В

В[1][ве], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Велике в.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Твердий в.*

В[2](у), *рідко* ув, во, вві (уві), ві, *прийм.* Чергується з **у** (див. також **у**). **В** ужив., щоб уникнути збігу голосних під час читання у таких випадках:1) між голосними. *Весна в Одесі. Іти в оселю*; 2) перед голосними, незалежно від паузи й закінчення попереднього слова. *Скло в автомобілі й капот в автомобілі;* 3) після голосного перед більшістю приголосних (крім *в, ф, хв, св* та ін.). *Прибути в місто Київ.* Але: *прибути у своє місто.*

1. **В — ДЛЯ.** Прийменники синонімічні при позначенні обставинних відношень мети. *Посилаю хлопця вам у поміч — посилаю хлопця вам для помочі. Цей випадок тобі в науку — цей випадок тобі для науки.*

2. **В — ДО.** Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень, зокрема при позначенні предмета, місця, простору, куди спрямована дія. Відрізняються відтінками у значенні: **в** вказує, що дія спрямована всередину предмета, простору, **до** — що дія відбувається в напрямі до нього і може не закінчуватися проникненням усередину предмета чи простору. *Іти в школу — іти до школи.* 2. При вираженні об'єктних відношень, зокрема при позначенні дії, в яку хто-небудь включається, втручається, при позначенні сфери діяльності, середовища і т.ін., до якої (якого) хтось переходить, вступає тощо. *Втрутився у бійку — втрутився до бійки. Піти у військо — піти до війська.*

3. **В — З.** Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень, зокрема при вказівці на предмет, місце, простір, в якому відбувається дія, чи хто-, що-небудь міститься, перебуває. Відрізняються відтінками у знач.: **в** вказує на місце, простір, в якому відбувається дія, з наголошує на тому, що дія спрямована зсередини цього простору. *Дитина сміється в колисці — дитина сміється з колиски.* 2.При вираженні означальних відношень, зокрема при позначенні зовнішнього вигляду, внутрішнього стану і т.д. Відрізняються відтінками значення: **в** вжив. для вказівки на повноту охоплення, **з** — для підкреслення частковості охоплення. *Одяг у дірках — одяг з дірками.*

4. **В — НА.** Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень, зокрема при вказівці на місце перебування. **В** конкретніше передає значення того, що дія відбувається всередині чогось, спрямована всередину чогось. *Працює в полі — працює на полі.* Відрізняються вживанням. *Працювати на заводі — працювати у фірмі.* Разом з тим у ряді випадків **в** і **на** вжив. паралельно. *У селі — на селі. Відбути в літаку — відбути на літаку* (можна також *літаком*). 2. При вираженні об'єктних відношень, при позначенні істоти, предмета, стану, в яку (який) перетворюється, переходить хто-, що-небудь. При цьому перевагу треба надавати конструкції з **на**. *Перетворити в попіл — перетворити на попіл.* 3. При вираженні обставинних відношень: при позначенні обставин, умов, у яких хтось перебуває; мети, з якою здійснюється або існує що-небудь; схожості, подібності кого-, чого-небудь до когось, чогось. **На** при цьому точніше передає відтінки обставинності, **в** їх згладжує, нівелює. *У самоті — на самоті. У поміч — на поміч.* Але: **в** і **на** не бувають синонімічними при вираженні числових відношень. *П'ять*

збільшити у три (рази) — п'ять збільшити на три.

5. **В — ПО.** Прийменники синонімічні: 1. При вираженні просторових відношень. Відрізняються відтінками значення: **в** зазначає місце здійснення дії, **по** — вказує, що дія поширюється на більший, ніж при вживанні **в**, простір. *Досить ховатися в кущах — досить ховатися по кущах. В лоб — по лобі.* 2. При вираженні часових відношень. Вживання **по** тут вносить відтінок регулярної повторюваності дії. *У вихідні — по вихідних (переважно розм.).*

6. **В — ПРИ.** Прийменники синонімічні при вираженні обставинних відношень, зокрема способу дії. *Почуваюся в силі — почуваюся при силі.*

7. **В — ЧЕ́РЕЗ.** Прийменники синонімічні при вираженні просторових відношень, при позначенні предмета, через який здійснюється дія. Відрізняються відтінками значення: **в** указує на спрямованість дії, **через** — на предмет, за допомогою якого відбувається дія. *Дивитися на зірки в телескоп — дивитися на зірки через телескоп.*

ВАВИЛО́НСЬКЕ СТОВПОТВОРІ́ННЯ, *книжн.* Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

ВАГА́, -и́, *місц.* (на) -зі́, *мн.* ва́ги, ваг. Ужив. тільки в одн., крім знач. «прилад для зважування». *На вагу золота. Центр ваги. Мати вагу.* Але: *автоматичні ваги.*

ВАГА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ВАГОВИ́Й, -а́, -е́

ВАГОНО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «ваго́н». З наступною частиною пишеться завжди разом: *вагонобудівни́й, вагонобудува́ння, вагономи́йний, вагононавантáжувач, вагоноóбіг, вагоноперекидáч, вагоноремóнтний, вагоноскладáльний.*

ВАГО́Н-ЦИСТЕ́РНА, ваго́на-цисте́рни

ВАДИ́М, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Вади́ме! *Змени.-пестл.:* Вади́мку! Вади́моньку! Вади́мчику! [*не* Ва́дік!]; **Вади́мович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Вади́мівна,** -и [*не* Вадимівної], *дав.* -і [*не* Вадимівній]. *У класі вчаться два Вади́ми* [*не* два Вадима]. *Вади́ме Вади́мовичу! Марі́є Вади́мівно!*

ВА́ЖІЛЬ, -желя, *ор.* -желем

ВАЖКО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «важки́й». З наступною частиною пишеться разом: *важкоатлéт, важкоатлети́чний, важковагови́й, важковагови́к, важковихóвуваний, важкоду́м, важкорозчи́нний, важкохво́рий.* Але як присл. з прикм. та присл. з дієприкм. пишеться окремо: *ва́жко вра́жений, ва́жко керо́ваний, ва́жко навантáжений, ва́жко пора́нений, ва́жко хво́рий.*

ВА́ЖЧЕ, *присл.*

ВАК. Скорочення. Вища атестаційна комісія. Пишеться великими літерами. В офіційному стилі не відмінюється. *Бюлетень ВАК.*

ВАКА́НСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Вільна посада у штаті установи. Не рекомендується уживати словосполучення: *вільна вакансія, звільнилася вакансія.* Треба: **вільна посада, звільнилося місце.**

ВА́КУУМ, -у.

ВА́КУУМ... Перша невідмінювана частина складних слів, що відповідає поняттю «пустота». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ва́куум-апарáт, ва́куум-маши́на, ва́куум-насóс, ва́куум-холоди́льник,* але *вакуумме́тр.*

ВАЛ. 1. *род.* -а, *місц.* (на) валу́, *мн.* -и́, -і́в, але два ва́ли. Деталь машини. *Механік зайнявся обточуванням вала.* 2. *род.* -у, *місц.* (на) валу́, *мн.* -и́, -і́в. Насип; висока хвиля; ряд; нитки. *Діти підійшли до високого валу.*

ВАЛАА́МОВА ОСЛИ́ЦЯ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «покірлива, мовчазна людина, що несподівано висловлює протест».

ВАЛЕ́НТНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ВАЛЕНТИ́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*: Валенти́не! *Зменш.-пестл.*: Валенти́ноньку! Ва́льку! Ва́лечку! [*не* Валя!]; **Валенти́нович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Валенти́нівна,** -и [*не* Валентинівної] , дав. -і [не Валентинівній]. *На заводі працюють три Валентини* [*не* три Валентина]. *Валенти́не Валенти́новичу! Окса́но Валенти́нівно!*

ВАЛЕНТИ́НА, -и, *дав.* -і, *кл.* Валенти́но! *Зменш.-пестл.*: Ва́лю! Валю́ню! [*не* Валя!]

ВАЛЕРІА́Н і ВАЛЕР'Я́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Валеріа́не! Валер'я́не! *Зменш.-пестл.*: Валеріа́нку! Валеріа́нчику! Вале́рику! Вале́рку! [*не* Валера!]; **Валеріа́нович і Валер'я́нович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем ; **Валеріа́нівна і Валер'я́нівна,** -и [*не* Валеріанівної, Валер'янівної], *дав.* -і [*не* Валеріанівній, Валер'янівній]. *Танцюють два Валер'яни* [*не* два Валер'яна]. *Іва́не Валер'я́новичу! Гали́но Валер'я́нівно!*

ВАЛЕРІА́НОВІ КРА́ПЛІ. Пишеться з малої літери.

ВА́ЛЬДШНЕП [*не* вальдшне́п], -а

ВАЛЬПУ́РГІЄВА НІЧ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «розгульна вечірка».

ВАЛЬЦЮВА́ЛЬНИЙ — ВАЛЬЦЬО́ВАНИЙ — ВАЛЬЦЬОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Вальцюва́льний. Який стосується пристрою, призначеного для вальцювання. *Вальцювальний пристрій. Вальцювальна машина.*

Вальцьо́ваний. Який стосується матеріалу, що зазнає вальцювання. *Вальцьована сталь.*

Вальцьові́. Який має у своєму механізмі вальці. *Вальцьова молотарка.*

ВАЛЮ́ТА, -и. Грошова одиниця країни, а також тип грошової системи; іноземні гроші, векселі, чеки. *Іноземна валюта.*

ВАЛЮ́ТНО-ФІНА́НСОВИЙ

ВА́ЛЯНОК, -нка, *мн.* -нки, -нків [*не* валянок]

ВАНДА́Л, -а, *мн.* -и, -лів [*не* ва́ндал]. Ужив. у знач. «неуки, варвари, руйнівники культури». *Вандали XX століття.*

ВАНДА́ЛЬСЬКИЙ [*не* ва́ндальський]

ВАНІ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю.

ВА́ННА¹, -и, *род. мн.* ванн.Посудина; процес миття; лікування. *Стара ванна. Прийняти ванну. Рекомендувати ванни.*

ВА́ННА², -ної, *род. мн.* ва́нних. Кімната. *Вийти з ванної.*

ВАНТА́ЖНО-РОЗВАНТА́ЖУВАЛЬНИЙ

ВАНТАЖО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ванта́ж». Пишеться з наступною частиною разом: *вантажовідпра́вник, вантажовла́сник, вантажомі́сткість, вантажоо́біг, вантажоодє́ржувач, вантажопідійма́льний, вантажопідніма́льний, вантажопідійма́льність, вантажопотік, вантажосортува́льний.*

ВАПНИ́СТО-ГІ́ПСОВИЙ

ВАПНИ́СТО-СІ́РИЙ

ВАПНЯ́К, -у́

ВАПНЯКО́ВО-ГЛИ́НИСТИЙ і ВАПНЯКО́ВО-ГЛИ́НЯСТИЙ

ВАПНЯ́НО-ПІЩА́НИЙ

ВАПНЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м.

ВА́РВАР [*не* варва́р], -а, *мн.* -и, -ів. Ужив. у знач. «жорстокі, грубі люди, руйнівники культурних цінностей». *Загарбники перетворилися на справжніх варварів.*

ВА́РЕНИЙ — ВАРЕ́НИЙ

Ва́рений, *дієприкм. Ретельно варена страва.*

Варе́ний, *прикм. Їсти варені овочі.*

ВАР'ЄТЕ́, *невідм., с.* Театр, у виставах якого поєднані елементи різних видів мистецтва. *Нічне вар'єте.*

ВАРІА́НТ — ВАРІА́ЦІЯ

Варіа́нт, -а. Видозміна будь-чого; одна з редакцій твору, документа; одна з можливих комбінацій. *Варіант твору. Варіант хо́ду.*

Варіа́ція, -ї, *ор.* -єю. Видозміна музичної теми; в балеті сольний танець та ін. *Варіації на теми Баха.*

ВА́РТА — ВА́ХТА. Розрізняються значенням.

Ва́рта, -и. Група людей для охорони когось або чогось; сам процес охорони. *Стояти на варті. Нічна варта.*

Ва́хта, -и. 1. *мор.* Перебування на якому-небудь посту на судні; час перебування на посту. *Заступити на вахту. Позачергова вахта.* 2. *перен., перев. уроч.* Трудовий ентузіазм, самовіддана праця, присвячена чому-небудь. *Ударна вахта. Передсвяткова вахта.*

ВАРФОЛОМІ́ЇВСЬКА НІЧ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «жорстока розправа, масове знищення людей».

ВАСА́Л, -а. Ужив. у знач. «підлегла, залежна держава або особа». *Сталінські васали.*

ВАСИ́ЛЬ, -я́, *дав.* -е́ві , *ор.* -е́м, *кл.* Васи́лю! *Зменш.-пестл.:* Васи́льку! Васи́лечку! Васи́лику! Васи́льцю! Василу́ню! [*не* Вася!]; **Васи́льович** [*не* Василевич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Васи́лівна**, -и [*не* Василівної], *дав.* -і [*не* Василівній]. *Васи́лю Васи́льовичу! Ві́ктóріс Васи́лівно!*

ВАСИЛІА́НИ, василіа́н, *мн.*

ВАРЯ́Г, -а, *дав.* -ові, *кл.* -я́же, *мн.* -и, -ів

ВАРЯ́ЗЬКИЙ

ВАТ, -а, *род. мн.* -ів

ВАТ-ГОДИ́НА, -и

ВАТЕРЛІ́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

ВАТЕРЛО́О, *невідм., с.* Селище біля Брюсселя. Внаслідок розгрому під Ватерлоо наполеонівська армія зазнала остаточного краху.

ВАТЕРПО́ЛО, *невідм., с.* Спортивна гра з м'ячем на воді. *Популярне ватерполо.* Синонім: во́дне по́ло.

ВАТИКА́Н, -у

ВА́УЧЕР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Приватизаційний сертифікат. *Вкласти ваучер.*

ВА́ФЛЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -фель [*не* вафлів].

ВАХТОВИ́Й [*не* ва́хтовий], -а́, -е́

ВАШ, *займ.* З великої літери пишеться як форма ввічливості при звертанні до однієї особи (в т.ч. юридичної). *З радістю прочитав Вашого листа. У відповідь на Ваш лист.*

ВАШИНГТО́Н, -а і **ВАШИНҐТО́Н**

ВБЕРЕГТИ́ *див.* **УБЕРЕГТИ́**

ВБИ́ВЦЯ *див.* **УБИ́ВЦЯ**

ВБІК *див.* **УБІ́К**

ВБОЖІ́ННЯ *див.* **УБОЖІ́ННЯ**

ВБО́ЗТВО *див.* **УБО́ЗТВО**

ВБОЛІВА́ЛЬНИК *див.* **УБОЛІВА́ЛЬНИК**

ВБОЛІВА́ТИ *див.* **УБОЛІВА́ТИ**

ВБРА́ННЯ *див.* **УБРА́ННЯ**

ВБРІД і УБРІ́Д, *присл.*

ВВАЖА́ТИ і УВАЖА́ТИ. Мати якусь думку; думати, гадати; давати якусь оцінку. *Вважати правильним. Вважати за необхідне.* Неправильним є вживання у цьому значенні слова **рахувати.**

ВВЕРХ *див.* **УВЕ́РХ**

ВВЕСЬ і ВЕСЬ *див.* **УВЕ́СЬ**

ВВЕ́ЧЕРІ *див.* **УВЕ́ЧЕРІ**

ВВИСЬ і УВИ́СЬ, *присл.*

ВВІҐНУТИЙ *див.* **УВІҐНУТИЙ**

ВВІК (УВІ́К) — В ВІК (У ВІК)

Ввік, *присл. Цієї роботи ввік не переробиш.*

В вік, *ім. з прийм. У вік пам'ятки внесено уточнення.*

ВВІ́МКНЕНИЙ *див.* **УВІ́МКНЕНИЙ**

ВВІМКНУ́ТИ *див.* **УВІМКНУ́ТИ**

ВВІ́МКНУТИЙ *див.* **УВІ́МКНЕНИЙ**

ВВІСЬМО́Х (УВІСЬМО́Х) — В ВІСЬМО́Х (У ВІСЬМО́Х)

Ввісьмо́х, *присл. Зробимо це ввісьмох.*

В вісьмо́х, *числ. з прийм. У вісьмох учнів — найвищі оцінки.*

ВВІТКНУ́ТИ *див.* **УВІТКНУ́ТИ**

В ВІ́ЧІ *див.* **У ВІ́ЧІ**

ВВО́ЛЮ і УВО́ЛЮ, *присл.* Синоніми: вдо́сталь, досхочу́, до́сить.

ВВО́СЬМЕ (УВО́СЬМЕ) — В ВО́СЬМЕ (У ВО́СЬМЕ).

Вво́сьме, *присл. Нагадати ввосьме.*

В во́сьме, *числ. з прийм. У восьме століття до нашої ери.*

ВВО́СЬМЕРО і УВО́СЬМЕРО, *присл.*

ВГЛИБ (УГЛИ́Б) — В ГЛИБ (У ГЛИБ)

Вглиб, *присл. Пірнати вглиб.*

В глиб, *ім. з прийм. Подорожувати в глиб країни.*

ВГНІ́ЖДЖУВАТИСЯ, вгніжджуюся, вгніжджуєшся, вгніжджуємося, вгніжджуєтеся, вгніжджуються; *мин.* вгніжджувався, вгніжджувалася; *нак.* вгніжджуйся, вгніжджуймося, вгніжджуйтеся і **УГНІ́ЖДЖУВАТИСЯ**

ВГНІЗДИ́ТИСЯ, вгніжджу́ся, вгніздиться, вгніздимо́ся, вгніздите́ся, вгніздя́ться; *мин.* вгніздився, вгніздилася; *нак.* вгніздись, вгніздім(о)ся, вгніздіться і **УГНІЗДИ́ТИСЯ**

ВГНОЇ́ТИ *див.* **УГНОЇ́ТИ**

ВГНУ́ТИ *див.* **УГНУ́ТИ**

ВГО́РУ *див.* **УГО́РУ**

ВГОСТИ́ТИ *див.* **УГОСТИ́ТИ**

ВДАЛЕЧИНІ́ (УДАЛЕЧИНІ́) — В ДАЛЕЧИНІ́ (У ДАЛЕЧИНІ́)

Вдалечині́, *присл. Вдалечині пролунав гудок.*

В далечині́, *ім. з прийм. В далечині захмарній.*

ВДАЛЕЧІ́НЬ (УДАЛЕЧІ́НЬ) — В ДАЛЕЧІ́НЬ (У ДАЛЕЧІ́НЬ)

Вдалечі́нь, *присл. Їхати вдалечінь.*

В далечі́нь, *ім. з прийм. Поїзд поїхав у безкраю далечінь.*

ВДАЛИНІ́ (УДАЛИНІ́) — В ДАЛИНІ́ (У ДАЛИНІ́)

Вдалині́, *присл. Вдалині майоріли прапорці.*

В далині́, *ім. з прийм. У голубій далині виднілися гори.*

ВДАЛИНУ́ *див.* **УДАЛИНУ́**

ВДАЛЬ (УДА́ЛЬ) — В ДАЛЬ (У ДАЛЬ)

Вдаль, *присл. Вдивлятися вдаль.*

В даль, *ім. з прийм. Поїзд лине в даль полів.*

ВДА́ЧА — УДА́ЧА. Розрізняються значенням.

Вда́ча, -і, *ор.* -ею. Характер людини. *У хлопця горда вдача.*

Уда́ча, -і, *ор.* -ею. Бажаний результат, щасливий збіг обставин, успіх. *Новий роман — творча удача письменника. В разі удачі вони продовжать експеримент.*

ВДВО́Є *див.* **УДВО́Є**

ВДВОХ (УДВО́Х) — В ДВОХ (У ДВОХ)

Вдвох, *присл. Ходити вдвох.*

В двох, *числ. з прийм. У двох бідонах.*

ВДЕВ'Я́ТЕ *див.* **УДЕВ'Я́ТЕ**

ВДЕНЬ (УДЕ́НЬ) — В ДЕНЬ (У ДЕНЬ)

Вдень, *присл. Удень пригріло сонце.*

В день, *ім. з прийм. У день приїзду.*

ВДЕ́РЖАТИ *див.* **УДЕ́РЖАТИ**

ВДИХ, -у [*не* вдох]

ВДОВЖ¹ *див.* **УДО́ВЖ¹**

ВДОВЖ² *див.* **УДО́ВЖ²**

ВДОВИ́Н *див.* **УДОВИ́Н**

ВДОГІ́Н і УДОГІ́Н, *присл.*

ВДО́МА і УДО́МА [*не* дома], *присл.*

ВДО́СВІТА і УДО́СВІТА, *присл.* Синоніми: на світа́нні, на світа́нку, ра́но-вра́нці, пе́ред світом.

ВДО́СТАЛЬ і УДО́СТАЛЬ, *присл.*

ВДРУ́ГЕ (УДРУ́ГЕ) — В ДРУ́ГЕ (У ДРУ́ГЕ)

Вдру́ге, *присл. Приходити вдруге.*

В дру́ге, *числ. з прийм. В друге століття нашої ери.*

ВЕГЕТАРІА́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем

ВЕГЕТАТИ́ВНИЙ — ВЕГЕТАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Вегетати́вний. Пов'язаний з ростом і живленням рослинних і тваринних організмів; такий, що розмножується нестатевим шляхом. *Вегетативна нервова система. Вегетативне розмноження.*

Вегетаці́йний. Пов'язаний з розвитком рослин. *Вегетаційний період. Вегетаційні поливи.*

ВЕДМЕДИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею [*не* медве́диця]. **Вели́ка Ведмеди́ця.** Назва сузір'я. Обидва слова пишуться з великої літери.

ВЕДМЕЖА́, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т

ВЕДМІ́ДЬ, -ме́дя, *дав.* -ме́деві і -ме́дю, *ор.* -ме́дем [*не* медвідь]

ВЕДУ́ЧИЙ — ПРОВІДНИ́Й. Розрізняються значенням.

Веду́чий, *прикм.* Який іде спереду. *Ведучий танк. У знач. ім.* (чого). *Ведучий концерту.*

Провідни́й, *прикм.* Який указує дорогу, напрямок руху; найважливіший, головний, основний. *Провідна зірка. Провідна установа. Провідна роль. Провідні вчені.*

ВЕ́ЖА — ВИ́ШКА — БА́ШТА. Збігаються в знач. «висока вузька споруда». *Вдалині виднілася вежа (вишка, башта).*

Ве́жа і **ба́шта** збігаються у знач. «складова частина фортеці, палацу або окрема споруда». *Фортеця з вежами. Башта собору. Телевізійна вежа.*

Ба́шта вжив. переважно як військовий термін. *Башта танка.*

Тільки **ви́шка** вжив. у знач. «споруда для стрибків у воду або для розміщення чогось на певній висоті». *Вишка для стрибків.*

ВЕЗТИ́, везу́, везе́ш, веземо́, везете́, везу́ть; *мин.* віз, везла́, везло́, везли́; *нак.* вези́, везім(о), везі́ть

ВЕ́КСЕЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, але два ве́ксели, п'ять ве́кселів. Письмове боргове зобов'язання. *Комерційні векселі. Банківські векселі.*

ВЕ́ЛЕТЕНЬ [*не* велика́н], -тня, *дав.* -тневі, *ор.* -тнем, *кл.* -тню, *мн.* -тні, -тнів

ВЕЛИ́КА ВІТЧИЗНЯ́НА ВІЙНА́. Перше і друге слова пишуться з великої літери.

ВЕЛИ́КДЕНЬ, -ко́дня, *ор.* -ко́днем. Пишеться з великої літери.

ВЕЛИ́КИЙ ПІСТ, Вели́кого по́сту. Перше слово пишеться з великої літери.

ВЕЛИКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вели́кий». З наступною частиною пишеться разом: *великоблоко́вий, великовагови́й, великованта́жний, великогабари́тний, великодержа́вний, великоду́шний, великокалі́берний, великомасшта́бний, великоро́змірний.*

ВЕЛИКО́ДНІЙ, -я, -є [*не* великодний, -а, -е]

ВЕЛИКО́ДНЯ П'Я́ТНИЦЯ, Велико́дньої п'я́тниці. Перше слово пишеться з великої літери.

ВЕ́ЛИЧ, -і, *ор.* -ччю

ВЕЛИЧА́ВИЙ — ВЕЛИЧА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Велича́вий. Який викликає почуття поваги, певної урочистості. *Величава хода.*

Велича́льний. Який вшановує, звеличує кого-небудь. *Величальна пісня.*

ВЕЛИЧИНА́, -и́, *мн.* -и́ни, -и́н, але дві величини́

ВЕЛІ́ТИ — ВОЛІ́ТИ. Розрізняються значенням.

Веліти, -лю́, -ли́ш, *недок. і док., перев. уроч.* Вимагати, наказувати. *Веліти працювати.*

Воліти, -лію, -лієш, *недок.* Хотіти, бажати. *Волію знати все. Волію залишитися.*

ВЕЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «велосипе́дний». З наступною частиною пишеться разом: *велобо́л, велого́нка, велодро́м, велозаво́д, вело-*

кро́с, веломотого́нки, веломотоспо́рт, велопробі́г, велоспо́рт, велотре́к, велоту́р, велофігури́ст.

ВЕЛЬВЕ́Т, -у

ВЕЛЬМИШАНО́ВНИЙ

ВЕЛЮ́Р, -у

ВЕНЕСУЕ́ЛЬЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* венесуе́лець, -льця, *ор.* -льцем, *ч.*; венесуе́лка, -и, *дав.* -лці, *род. мн.* -лок, *ж.*)

ВЕНЕЦІА́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* венеціа́нець, -нця, *ор.* -нцем, *ч.*; венеціа́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ВЕ́НЗЕЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, але два ве́нзелі, сім ве́нзелів

ВЕ́НТИЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, але два ве́нтилі, п'ять ве́нтилів

ВЕНТИЛЮВА́ТИ, -ю́ю, -ю́єш

ВЕРБА́, -и́, *кл.* ве́рбо, *мн.* ве́рби, верб, але дві верби́

ВЕРБЛЮДИ́ЦЯ [*не* верблю́диця], -і, *ор.* -ею, *мн.* -и́ці, -и́ць

ВЕРБЛЮ́ДЯЧИЙ

ВЕ́РБНА НЕДІ́ЛЯ, Ве́рбної неділі. Перше слово пишеться з великої літери.

ВЕРБУВА́ЛЬНИЙ — ВЕРБО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Вербува́льний, *прикм.* Який вербує на роботу; пов'язаний з вербуванням. *Вербувальний пункт.*

Вербо́ваний, *дієприкм. у знач. ім.* Людина, яка завербувалася на роботу. *Зібралися вербовані.*

ВЕРДИ́КТ, -у. Ухвала присяжних засідателів у суді. *Оголосили вердикт.*

ВЕ́РЕС — ВЕ́РЕСК. Розрізняються значенням.

Ве́рес, -у. Вічнозелений кущ. *Низько стеливсь верес.*

Ве́реск, -у. Пронизливий, різкий крик. *Діти пробігли з вереском.*

ВЕРЕТЕ́НО, -а, *род. мн.* веретен

ВЕРЕЩА́ТИ, -щу́, -щи́ш, -щимо́, -щите́, -ща́ть; *нак.* -щи́, -щі́м(о), -щі́ть

ВЕРЕЩАЧИ́, *дієприсл.*

ВЕРЛІ́БР, -у. Вільний вірш, система рядків у якому не ґрунтується на римі. *Поема написана верлібром.*

ВЕРМІШЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю

ВЕРНІСА́Ж, -у, *ор.* -ем. Урочисте відкриття художньої виставки. *Побував на вернісажі.*

ВЕРНУ́ТИ, верну́, ве́рнеш; *нак.* -ни́, -ні́м(о), -ніть

ВЕРО́НІКА — ВЕРОНІ́КА. Розрізняються значенням.

Веро́ніка. Назва рослини. Пишеться з малої літери.

Вероні́ка. Жіноче ім'я. Пишеться з великої літери.

ВЕРСИФІКА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Віршування, а також наука про нього. *Засоби версифікації.*

ВЕ́РСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Одне з кількох пояснень фактів, події; одне з припущень з приводу вчиненого злочину. *Висунуто кілька версій щодо вбивства бізнесмена.*

ВЕРСТА́ — ВЕРСТВА́

Верста́, *род. мн.* верст. Міра віддалі. *За версту від міста.*

Верства́[1], *род. мн.* верств. Те саме, що й **верста́**.

Верства́[2], *род. мн.* верств. 1. *рідко.* Горизонтально розміщена маса. *Верства листя.* 2. Соціальна група, частина суспільного класу. *Верства населення.*

ВЕРСТА́К — ВЕРСТА́Т. Розрізняються значенням.

Верста́к, -а́, Стіл з кріпленнями для обробки дерев'яних або металевих предметів. *Столярний верстак.*

Верста́т, -а. Машина для обробки деталей або матеріалів. *Токарний верстат.*

ВЕРСТАТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «верста́тний». З наступною частиною пишеться разом: *верстатобудівни́й, верстатобудівни́к, верстатобудува́ння, верстатоінструмента́льний, верстатозаво́д.*

ВЕРСТВА́ *див.* **ВЕРСТА́**

ВЕРТИКА́Л — ВЕРТИКА́ЛЬ. Розрізняються значенням.

Вертика́л, -а, *астр.* Велике коло небесної сфери, що проходить через зеніт і довільну її точку; прилад для вимірювання висоти світил. *Користуватися вертикалом.*

Вертика́ль, -і, *ор.* -ллю. Прямовисна лінія, протилежна горизонталі. *За вертикаллю і горизонталлю* [*не* по вертикалі і горизонталі].

ВЕРТІ́ТИ, верчу́, верти́ш, вертимо́, вертите́, верті́ять; *нак.* верти́, верті́м(о), верті́ть

ВЕРТЛЯ́ВИЙ і ВЕРТЛИ́ВИЙ

ВЕРТОЛІ́Т, -льо́та. Синонім: гелікопте́р.

ВЕРТОЛІ́ТНИЙ [*не* вертольотний]

ВЕРТОЛІ́ТНИК [*не* вертольотник], -а

ВЕРТОЛЬОТОБУДІВНИ́Й, -а́, -е́

ВЕРТОЛЬОТОНО́СЕЦЬ, -сця, -сцем

ВЕРФ, ве́рфі, *ор.* ве́рф'ю, *мн.* ве́рфі, ве́рфей. Споруда, де будують і ремонтують судна.

ВЕ́РФНИЙ і ВЕРФ'ЯНИ́Й, -а́, -е́

ВЕРХ. 1. *род.* -а́, *місц.* (на) верху́ і (на) ве́рсі, *мн.* -и́, -ів. Дах; димар; верхня, зовнішня частина шапки. *Дим з верха. Верхи шапок.* 2. *род.* -у. Верхня частина чого-небудь; вершина. *З самого верху.*

ВЕ́РХИ [*не* верхом], *присл.*

ВЕРХІВЕ́ЦЬ, -вця́, *ор.* -вце́м

ВЕРХІ́В'Я, -в'я, *ор.* -в'ям, *род. мн.* -ів'їв

ВЕРХНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ве́рхній». З наступною частиною пишеться разом: *верхньово́лзький, верхньогорта́нний, верхньогубни́й, верхньозубни́й, верхньокрейдяни́й, верхньолу́жицький, верхньоніме́цький, верхньопа́лубний, верхньоще́лепний.*

ВЕРХНЬОДНІПРО́ВСЬК [*не* Верхнєдніпровськ], -а

ВЕРХОВИ́Й, -а́, -е́

ВЕРХОВІ́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть

ВЕРХО́ВНА РА́ДА УКРАЇ́НИ. Всі слова пишуться з великої літери.

ВЕРХО́ВНИЙ СУД УКРАЇ́НИ. Перше слово і назва держави пишуться з великої літери.

ВЕРХОВО́ДИТИ, -во́джу, -во́диш; *нак.* -во́дь, -во́дьмо, -во́дьте

ВЕ́РША, -і, *ор.* -ею, *мн.* ве́рші, верш

ВЕРШИ́ТИ, -шу́, -ши́ш, -шимо́, -шите́, -ша́ть; *нак.* -ши́, -ші́м(о), -ші́ть

ВЕРШКО́ВИЙ — ВЕРШКОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Вершко́вий. Пов'язаний з мірою довжини. *Вершковий розмір.*

Вершкови́й. 1. Виготовлений з вершків. *Вершкове морозиво.* 2. Вершинний. *Вершкове листя.*

ВЕСЕЛИ́ТИ, -лю́, -ли́ш, -лимо́, -лите́, -ля́ть; *нак.* -ли́, -лі́м(о), -лі́ть

ВЕ́СЕЛО [*не* весе́ло], *присл.* Синоніми: безжу́рно, ра́дісно.

ВЕСІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *мн.* весі́лля, -сі́ль, і весі́лля́, -ллі́в

ВЕСЛО́, -а́, *мн.* ве́сла, ве́сел, але два весла́

ВЕСЛОВИ́Й, -а́, -е́

ВЕСЛУВА́ЛЬНИК [*не* гребець], -а

ВЕСЛУВА́ННЯ [*не* гребля], -я, *ор.* -нням

ВЕСЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м

ВЕСНА́, -и́, *знах.* весну́ і ве́сну, *кл.* ве́сно, *мн.* ве́сни, ве́сен, але дві весни́

ВЕСНЯ́НИЙ і ВЕСНЯНИ́Й, -а́, -е́

ВЕСНЯНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «весня́ни́й». Пишеться, як правило, з наступною частиною через дефіс: *весня́но-лі́тній, весня́но-польови́й, весня́но-посі́вни́й.*

ВЕСТ, -у, *мор.* Захід, західний напрямок, західний вітер. *Курс вест. Дмухнув вест.*

ВЕСТГО́ТИ, -ів, *мн.*

ВЕСТГО́ТСЬКИЙ

ВЕСТИ́ [*не* ве́сти], веду́, веде́ш, ведемо́, ведете́, веду́ть; *мин.* вів, вела́, вело́, вели́; *нак.* веди́, ведім(о), ведіть

ВЕСТИБЮ́ЛЬ-ФОЙЄ́, вестибю́ль-фойє́, *ор.* вестибю́лем-фойє́

ВЕСТ-І́НДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ВЕСТ-І́НДСЬКИЙ

ВЕСТ-НОРД-ВЕ́СТ, вест-норд-ве́ста

ВЕСЬ *див.* **УВЕ́СЬ**

ВЕТ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ветерина́рний». З наступною частиною пишеться разом: *ветамбулато́рія, ветдопомо́га, ветлі́кар, ветлі́ка́рня, ветогляд, ветна́гляд, ветпу́нкт, ветпрацівни́к, ветфе́льдшер.*

ВЕТЕРИНА́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -а́ре, *мн.* -а́ри, -а́рів, *дав.* -а́рам

ВЕТЕРИНА́РІЯ, -ї, *ор.* -єю

ВЕТЕРИНАРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ветерина́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ветерина́рно-бактеріологі́чний, ветерина́рно-біологі́чний, ветерина́рно-зоотехні́чний, ветерина́рно-лі́кува́льний, ветерина́рно-меди́чний, ветерина́рно-профілакти́чний, ветерина́рно-саніта́рний, ветерина́рно-техні́чний, ветерина́рно-фе́льдшерський.*

ВЕ́ТО, *невідм., с.* Заборона. *Накласти вето.*

ВЕЧЕ́РЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -ер

ВЕ́ЧІР, ве́чора, *ор.* ве́чором, *мн.* вечори́, вечорі́в, але два ве́чори [*не* два вечора]

В'ЄТНА́М, -у

ВЖАЛИ́ТИ, вжалю́, вжа́лиш, вжа́лим(о), вжа́лите, вжа́лять; *мин.* вжа́лив, вжа́лила; *нак.* вжа́ль, вжа́льмо, вжа́літе і **УЖАЛИ́ТИ**

ВЖЕ Ж і **УЖЕ́ Ж**

ВЖЕ Ж БО і **УЖЕ́ Ж БО**

ВЖИ́ТИ, -ву́, -ве́ш, -вемо́, -вете́, -ву́ть; *мин.* вжив, вжила́, вжило́, вжили́; *нак.* вжий, вжи́ймо, вжи́йте і **УЖИ́ТИ**. *Вжити заходів* [*не* прийняти міри].

ВЗАЄ́МИНИ — ВІДНО́СИНИ — СТОСУ́НКИ — ВІДНО́ШЕННЯ — СТА́ВЛЕННЯ

Взає́мини, стосу́нки. Ужив. у знач. «зв'язок між людьми». Неправомірним є вживання в цьому значенні слів **взаємовідно́шення, відно́шення.** *Наші взаємини (наші стосунки). Взаємини (стосунки) між людьми.*

Відно́сини. Ужив. у знач. «зв'язки між державами або групами людей». *Виробничі відносини. Суспільні відносини. Дипломатичні відносини.*

Ста́влення. Ужив. у знач. «характер поводження з ким-, чим-небудь». *Ставлення до нього. Ставлення до роботи.* Ненормативним є вживання у цьому значенні слова **відно́шення.**

Відно́шення. Ужив. у значеннях: 1. Взаємозв'язок між предметами, явищами, величинами; аспект, погляд. *Відношення мислення до буття. Геометричне відношення.* 2. Діловий лист. *Надіслати відношення.*

ВЗАЄ́МНО, *присл.* Пишеться окремо від наступних слів: *взає́мно ви́гідний, взає́мно ізольо́ваний, взає́мно кореляці́йний, взає́мно кори́сний, взає́мно незале́жний, взає́мно парале́льний, взає́мно перпендикуля́рний, взає́мно прони́кний, взає́мно протиле́жний, взає́мно синхронізо́ваний, взає́мно узгі́джений, взає́мно шкідли́вий,* але: *взає́мно-зворо́тний, взає́мно-однозна́чний.*

ВЗАЄМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «взає́мний». З наступною частиною пишеться разом: *взаємови́гідний, взаємовпли́в, взаємодія, взаємодопомо́га, взаємозале́жний, взаємозбага́чення, взаємозв'я́заний, взаємозв'язо́к, взаємозні́щування, взаємоінду́кція, взаємоконтро́ль, взаємопере́вірка, взаємороз́уміння.*

В ЗА́ТИШКУ *див.* **У ЗА́ТИШКУ**

ВЗДОВЖ¹ *див.* **УЗДО́ВЖ¹**

ВЗДОВЖ² *див.* **УЗДО́ВЖ²**

ВЗИ́МКУ і **УЗИ́МКУ**, *присл.*

ВЗІРЕ́ЦЬ, -рця́, *ор.* -рце́м
ВЗІРЦЕ́ВИЙ
ВЗНАКИ́ *див.* **УЗНАКИ́**, *присл.*
ВЗУТТЄ́ВИЙ
ВЗУТТЯ́, -я́, *ор.* -я́м, *с., збірне.*
ВЗЯ́ТИ *див.* **УЗЯ́ТИ**
ВЗЯ́ТИСЯ *див.* **УЗЯ́ТИСЯ**
ВИБАЧА́ТИ, -а́ю, -а́єш. Прощати провину. Керування: *кому. Вибачати синові. Вибачте мені.* Неправомірним є вживання вислову *я вибачаюсь.*
ВИ́БІЙ, ви́бою, *ор.* ви́боєм
ВИБІЙНИ́Й, -а́, -е́
ВИБІ́ЙНИК, -а
ВИБІЛЬНИ́Й, -а́, -е́
ВИБО́ЇНА, -и
ВИБО́ЇСТИЙ
ВИ́БОРНИЙ — ВИ́БОРЧИЙ. Розрізняються значенням.
Ви́борний. Який визначається або обирається голосуванням. *Виборне начало. Виборна посада. Виборні козаки.*
Ви́борчий. Пов'язаний з виборами, з місцем, де відбуваються вибори, з правовими нормами виборів. *Виборча дільниця. Виборча урна. Виборчий бюлетень. Виборче право.*
ВИ́ВОДКОВИЙ
ВИ́ВОДОК, -дка
ВИ́ВОРІТ — ВИ́ВОРОТ. Розрізняються значенням.
Ви́воріт, -роту. Внутрішній, зворотний бік чогось. *Перевернути тканину з вивороту на лицьовий бік.*
Ви́ворот, -у, *мед.* Ненормальне положення якогось органа. *Виворот повік.*
ВИ́ГІДНИЙ — ВИГІ́ДНИЙ. Розрізняються значенням.
Ви́гідний. З якого можна одержати якусь вигоду, користь, прибуток. *Вигідна справа.*
Вигі́дний. Зручний для користування; сприятливий. *Вигідна дорога. Вигідна позиція.*
ВИ́ГІН, -гону
ВИ́ГЛЯД — ВИД. Розрізняються значенням.
Ви́гляд, -у. Сукупність зовнішніх ознак, зовнішній вираз. *Приємний вигляд. З виглядом знавця.*
Вид[1], -у. 1. Окрема галузь чогось, різновид у ряді предметів, явищ. *Види продукції. Види спорту.* 2. *лінгв.* Граматична категорія, що характеризує дію. *Недоконаний вид. Морфологічні засоби вираження виду.*
Вид[2], -у. 1. Обличчя. *На виду написано (щось, у когось).* 2. Краєвид. *Гарний вид. Мальовничий вид.*
ВИГНА́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем
ВИГНА́НКА, -и, *дав.* -нці
ВИГНА́ННЯ, -я, *ор.* -нням
ВИ́ГОДА — ВИГО́ДА. Розрізняються значенням.
Ви́года. Те, що дає добрі наслідки, прибуток. *Вигода для господарства.*
Вигі́да. Зручність, сприятливі умови; те, що створює їх. *Будинок із комунальними вигодами.*
ВИГО́ЙНИЙ
ВИГОЛО́ШУВАТИ — ОГОЛО́ШУВАТИ — ПРОГОЛО́ШУВАТИ.
Виголо́шувати і **проголо́шувати** вжив. у знач. «прилюдно виступати з промовою, доповіддю, вимовляти які-небудь фрази». *Виголошувати (проголошувати) промову.*
Тільки **проголо́шувати** вжив. у знач. «декларувати, обнародувати». *Проголошувати рівноправність.*
Тільки **оголо́шувати**, -о́шую, -о́шуєш, *недок.* і **оголоси́ти**, -ошу́, -о́сиш, *док.* вжив. у знач. «публічно заявляти про що-небудь, робити відомим, офіційно визнавати; офіційно заявляти про початок чого-небудь». *Оголосити подяку. Оголосити невинним. Оголосити збори відкритими* [*не* Виносити подяку. Об'явити невинним. Об'явити збори відкритими].
ВИ́ГРАШ, -у, *ор.* -ем
ВИ́ГРИЗОК, -зка
ВИ́ГУК, -у
ВИД *див.* **ВИ́ГЛЯД**
ВИДАВНИ́ЦТВО, -а. Пишеться з малої літери. *Брошура вийшла*

у видавництві «Каменяр». Скорочене написання *вид-во*.

ВИДА́ННЯ, -я, *род. мн.* -а́нь (про літературу) і **ВИДАННЯ́** (про дівчат). *Дівчина на виданні.*

ВИДАТНИ́Й — ВИЗНАЧНИ́Й — ВІДО́МИЙ

Збігаються у знач. «який виділяється серед інших своїми позитивними рисами». *Видатний (визначний, відомий) учений.*

Тільки **відо́мий** ужив. у знач. «про якого знають люди; популярний». *Відомий своїм новаторством. Відома всім пісня.*

ВИДА́ТКИ *див.* **ВИТРА́ТИ**

ВИДЕ́ЛКА — ВИ́ЛКА. Розрізняються значенням.

Виде́лка. Знаряддя для їди. *Срібна виделка. Їсти виделкою.*

Ви́лка. Деталь механізму; сукупність двох прицілів; положення у шаховій грі. *Вилка штепселя. Брати у вилку. Створити вилку.*

ВИ́ДИМІСТЬ, -мості, *ор.* -містю і **ВИДИ́МІСТЬ**

ВИ́ДИМО-НЕВИ́ДИМО, *присл.*

ВИДІЛЯ́ТИ — ПРИДІЛЯ́ТИ. Розрізняються значенням.

Виділя́ти. 1. Керування: *кого, що.* Відокремлювати із загальної маси. *Виділяти кошти. Виділяти матеріальні ресурси.* 2. Керування: *що.* Видаляти, виводити назовні з організму. *Виділяти піт. Виділяти запах.*

Приділя́ти. Керування: *що, кому-чому.* Надавати, присвячувати комусь чи чомусь певний час. *Приділяти час. Приділяти йому увагу.*

ВИДІЛЬНИ́Й, -á, -é

ВИДНОКІ́Л, -колу, *ч.* і **ВИДНОКО́ЛО**, -а, *с.*

ВИДНОКРА́Й, -áю, *ор.* -áєм

ВИДНОТА́, -и́

ВИДОВЖЕНОТУПОКОНІ́ЧНИЙ

ВИДОВИ́Й, -á, -é

ВИ́ДРА, -и, *род. мн.* видр

ВИ́ЗВОЛЕНИЙ — ВИЗВО́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Ви́зволений. Який стосується звільнених від ворога територій, народів; звільнений. *Визволена країна. Визволений від окупантів.*

Визво́льний. Пов'язаний з боротьбою за звільнення. *Визвольний рух. Визвольна війна.*

ВИЗВОЛЯ́ТИ — ЗВІЛЬНЯ́ТИ. Збігаються у знач. «врятовувати когось з неволі, полону; відвойовувати захоплену ворогом територію тощо». *Визволяти (звільняти) народ. Визволяти (звільняти) країну.*

Тільки **визволя́ти** вжив. у знач. «допомагати вийти із скрутного становища, порятувати». *Визволяти товариша з біди. Визволяти з нужди.*

Тільки **звільня́ти** вжив. у знач. «позбавляти чогось; знімати з роботи». *Звільняти директора. Звільняти від обов'язків.*

ВИЗНА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ВИ́ЗНАЧИТИ, -чу, -чиш; *нак.* -ач і -ачи, ви́значте і ви́значіть

ВИЗНАЧНИ́Й *див.* **ВИДАТНИ́Й**

ВИЗНА́ЧНИК, -а

ВИЇ́ЖДЖА́ТИ [*не* виїжжати], виїжджа́ю, виїжджа́єш, виїжджа́ємо, виїжджа́єте, виїжджа́ють; *мин.* виїжджа́в, виїжджа́ла; *нак.* виїжджа́й, виїжджа́ймо, виїжджа́йте

ВИЇ́ЖДЖЕНИЙ

ВИЇЗДИ́ТИ, виїжджу́, виїзди́ш, виїздимо́, виїздите́, виїздя́ть; виїзди́в, виїзди́ла; *нак.* виїзди́, виїзді́ть, *недок.*

ВИ́ЇЗДИТИ, ви́їжджу, ви́їздиш, ви́їздимо, ви́їздите, ви́їздять; *мин.* ви́їздив, ви́їздила; *нак.* ви́їздь, ви́їздіть, *док.*

ВИЇЗНИ́Й, -á, -é

ВИ́КЛАД — ВИКЛАДА́ННЯ. Розрізняються значенням.

Ви́клад, -у. Письмова чи усна розповідь, опис яких-небудь фактів, матеріалів; манера розповіді. *Стислий виклад. Форма викладу.*

Виклада́ння, -я, *ор.* -нням. 1. Дія або її результат, коли щось викладають,

витягаючи звідкись, чи щось укривають. *Викладання товарів. Викладання узору.* 2. Читання лекцій, ведення уроків, навчання певної дисципліни. *Викладання літератури. Рівень викладання.*

ВИКЛАДА́Ч, -á, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -у, *мн.* -і, -ів

ВИ́КЛИК — ЗА́КЛИК — ПО́КЛИК

Збігаються у знач. «просьба, вимога прийти, з'явитися кудись», але **ви́клик** має відтінок перев. офіційний.

За́клик і **по́клик** збігаються також у знач. «те, що кличе кудись, до чогось; звертання, відозва; вимога діяти». *Заклик (поклик) сурми. Мужній заклик (поклик).*

Тільки **за́клик** ужив. у знач. «політичне гасло». *Заклики до страйку.*

Тільки **по́клик** ужив. у значеннях: 1. *перен., перев. поет.* Притягальна сила чого-небудь; відповідність своїм переконанням, покликанню. *Владний поклик. Поклик долі.* 2. Викрикнута фраза, слово, звук; вигук. *Гучний поклик. Розпачливий поклик.*

ВИКЛИКА́ТИ, -áю, -áєш, *нак.* -áй, -áймо, -áйте. *Викликати лікаря до хворого* [*не* визивати лікаря до хворого].

ВИКЛЮЧА́ТИ *див.* **ВИМИКА́ТИ**

ВИ́КЛЮЧЕННЯ — ВИ́НЯТОК. Розрізняються значенням.

Ви́ключення, -я, *ор.* -нням. Усунення зі складу чого-небудь, виведення зі складу якоїсь організації, колективу; позбавлення права навчатися в навчальному закладі. *Виключення з інституту.*

Ви́нятoк, -тку. Відхилення від звичайного, від загального правила. *Це слово — виняток* [*не* виключення]. *Усі без винятку* [*не* всі без виключення].

ВИ́КЛЮЧНО *див.* **ВИНЯТКО́ВО**

ВИКОНА́ВСЬКИЙ — ВИКОНА́ВЧИЙ. Розрізняються значенням.

Викона́вський. Який стосується виконання планових завдань або художнього виконання. *Виконавська дисципліна. Виконавське мистецтво.*

Викона́вчий. Який здійснює практичне керівництво чимось, виконання рішень, постанов. *Виконавчий комітет міської Ради народних депутатів. Виконавчий лист. Виконавча влада.*

ВИ́КОНАННЯ — ВИКОНА́ННЯ.

Ви́конання (з вказівкою на закінченість дії). *Виконання зобов'язань.*

Викона́ння (з вказівкою на незакінченість дії). *Почали виконання робіт.*

ВИКОПНИ́Й — ВИ́КОПАНИЙ.

Викопни́й, *прикм.* Належний до минулих геологічних епох. *Викопні організми.*

Ви́копаний, *дієприкм.* Зроблений у землі; видобутий із землі, з-під снігу і под. *Викопана землянка. Викопані буряки.*

ВИ́КОРИСТАННЯ — ВИКОРИСТА́ННЯ.

Ви́користання (з вказівкою на закінченість дії). *Використання всіх можливостей.*

Використа́ння (з вказівкою на незакінченість дії). *Використання нових механізмів.*

ВИ́КРІЙКА, -и, *місц.* (у) -йці, *мн.* -ійки, -ійок

ВИКРУТА́С, -у, мн. -и, -ів

ВИ́КРУТКА, -и, *місц.* (на) -ці, *род. мн.* -ток. *Мала викрутка* [*не* отвьортка]

ВИ́ЛА, вил, *ор.* ви́лами, *мн.*

ВИЛІКО́ВНИЙ — ВИ́ЛІКУВАНИЙ

Виліко́вний, *прикм.* Який піддається лікуванню. *Виліковна хвороба.*

Ви́лікуваний, *дієприкм.* Позбавлений хвороби, здоровий.

ВИ́ЛІТ, ви́льоту

ВИ́ЛКА *див.* **ВИДЕ́ЛКА**

ВИМИКА́ТИ — ВИКЛЮЧА́ТИ. Розрізняються значенням.

Виключа́ти. 1. Усувати із складу чого-небудь, позбавляти чогось. *Виключати із меню гострі страви. Виключати з університету. Виключати третій блок АЕС з енергомережі України.* 2. Робити щось неможливим. *Виключати можливість.*

Вимика́ти. Припиняти дію чого-небудь. *Вимикати струм. Вимикати двигун. Вимикати світло.*

ВИМИКА́Ч, -а́, *ор.* -е́м. *Новий вимикач* [*не* виключатель].

ВИ́МИСЕЛ — ДО́МИСЕЛ. Розрізняються значенням.

Ви́мисел, -слу. 1. Те, що вигадане. *Вимисли пропаганди.* 2. *літ.* Створене фантазією митця (засіб творення художніх образів). *Вимисел письменника.*

До́мисел, -слу. Здогад, оснований на припущеннях, міркуваннях. *Домисел у публіцистиці.*

ВИМО́ВА, -и

ВИМО́ГА, -и, *місц.* (у) -зі, *род. мн.* вимо́г

ВИ́М'Я, *род.* ви́м'я і ви́мені, *дав.* ви́м'ю, *ор.* ви́м'ям, *мн.* ви́м'я, ви́м'їв, *дав.* ви́м'ям

ВИНАГОРО́ДА, -и

ВИ́НАГОРОДЖЕННЯ, -я, *ор.* -ням

ВИНАХІ́ДЛИВИЙ — ВИНАХІ́ДНИЦЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Винахі́дливий. Здатний вигадати що-небудь, знайти вихід із складного становища. *Винахідливий учень.*

Винахі́дницький. Який стосується винахідника та його діяльності. *Винахідницький талант.*

ВИ́НИКНУТИ, -ну, -неш, -немо, -нете, -нуть; *мин.* ви́ник і ви́никнув, ви́никла і ви́никнула, ви́никли і ви́никнули; *нак.* ви́никни, ви́никніть

ВИНИ́ТИ, -ню́, -ни́ш, -нимо́, -ните́, -ня́ть; *нак.* -ни́, -ні́м(о), -ні́ть

ВИНОГРА́ДАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ВИНЯТКО́ВО — ВИ́КЛЮЧНО. Розрізняються значенням.

Виняткóво, *присл.* Дуже, особливо, надзвичайно, не так, як усі. *Винятково красива квітка* [*не* виключно красива].

Ви́ключно, *присл.* Лише, тільки. *Виключно для тебе.*

ВИ́НЯТОК *див.* **ВИ́КЛЮЧЕННЯ**

ВИ́ПАДОК, -дку

ВИ́ПЛАТ, -у. *Брати на виплат.*

ВИ́ПЛАТА, -и. *Виплата грошей.*

ВИПЛИВА́ТИ — ВИТІКА́ТИ. Збігаються у знач. «брати початок (про річку, струмок і т. ін.); з'являтися звідки-небудь». *З-під каменя витікало (випливало) джерело. Світло лампи випливає (витікає) з-під дверей.* Тільки **витіка́ти** вжив. у знач. «виливатися струменем або виходити краплями; виходити з резервуара (про газ)». *Витікає сік. Витікає вода з крана.*

Тільки **випливáти**, -áє, *недок.* і **ви́пливти**, -ву, -веш, *док.* вжив. у значеннях: 1. Підніматися з глибини на поверхню або плавом вибиратися на берег. *Ми випливли на берег. Правда випливла на поверхню.* 2. Плисти по воді звідки-небудь, кудись; з'являтися звідкись. *Із-за скелі виплив човен. Виплив місяць із-за хмари.* 3. Бути логічним наслідком чого-небудь. *Зі сказаного випливає висновок* [*не* витікає висновок].

ВИПРА́ВНО-ТРУДОВИ́Й, -а́, -е́

ВИ́ПРОБУВАННЯ — ВИПРО́БУВАННЯ

Ви́пробування (з вказівкою на закінченість дії). *Випробування завершено.*

Випро́бування (з вказівкою на незавершеність дії). *Починаємо випробування літака.*

ВИПРОМІ́НЮВАЛЬНИЙ — ВИПРОМІ́НЮВАНИЙ.

Випромі́нювальний. Який випромінює що-небудь. *Випромінювальний пристрій.*

Випромі́нюваний. Який випромінюється чим-небудь. *Випромінювана енергія.*

ВИПУСКНИ́Й, -á, -é
ВИ́РАЗ *див.* **ВИ́СЛІВ**
ВИ́РАЗКА, -и, *місц.* (у) -зці, *мн.* ви́разки, -зок і виразки́, -зо́к, але дві ви́разки, п'ять ви́разок
ВИРА́ЗНИЙ
ВИРА́ЗНИК, -а
ВИРА́ЗНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю
ВИ́РІЙ, -ю, *ор.* -єм
ВИРОБНИ́ЧО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «виробни́чий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *виробни́чо-спожи́вчий, виробни́чо-техні́чний, виробни́чо-фіна́нсовий.*
ВИ́СВІТИТИ — ВИ́СВІТЛИТИ. Збігаються у знач. «освітлювати, робити видним». *Висвітити (висвітлити) поверхню.*
Тільки **ви́світлити** вжив. у знач. «зробити відомим; зображуючи, зробити зрозумілим». *Висвітлити тему.*
ВИСЕЛЕ́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем
ВИ́СЕЛОК, -сілка
ВИ́СІВКИ, -вок, *мн.*
ВИ́СІТИ, ви́шу, ви́сиш і **ВИСІ́ТИ**, вишу́, виси́ш, виси́ть, висимо́, висите́; *мин.* ви́сів і висі́в, ви́сіла і висі́ла, ви́сіло і висі́ло, ви́сіли і висі́ли; *нак.* ви́си і виси́, ви́сім(о), ви́сіть
ВИ́СЛІВ — ВИ́РАЗ.
Збігаються у знач. «сполучення слів, мовний зворот, фраза». Проте у цьому знач. **ви́раз** ужив. рідко. *Влучний вислів* (не рекомендується *влучний вираз*).
Тільки **ви́раз**, -у вжив. у знач. «вияв настрою, почуття». *Вираз обличчя.*
Тільки **ви́слів**, -лову вжив. у знач. «твердження, передане небагатьма словами». *За слушним висловом Президента України, нам треба прискорити проведення реформ.*
ВИ́СМІЯНИЙ *див.* **ОБСМІЯНИЙ**
ВИ́СНОВОК, -вку
ВИ́СНУТИ, -ну, -неш; *мин.* вис і ви́снув, ви́сла і ви́снула, ви́сли і ви́снули; *нак.* ви́сни, ви́снім(о), ви́сніть

ВИСОКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «висо́кий». З наступною частиною пишеться разом: *високоавторите́тний, високоакти́вний, високово́льтний, високоврожа́йний, високогі́рний, високодохі́дний, високоефекти́вний, висококваліфіко́ваний, висококла́сний, високооплачуваний, високоорганізо́ваний, високопатріоти́чний, високопова́жний, високопоста́влений, високопро́бний, високопродукти́вний, високорента́бельний, високорозви́нений, високосо́ртний, високотехні́чний, високоурочи́стий, високочасто́тний, високочо́лий, високоширо́тний, високоя́кісний.* Але: *ви́соко підня́тий, ви́соко розташо́ваний, ви́соко спрямо́ваний* (у нетермінологічному значенні).
ВИСОТА́, -и́, *мн.* -о́ти, -о́т, але дві висоти́
ВИСОЧІ́НЬ, -і, *ор.* -нню
ВИСОЧІ́ТИ, -и́ть і -чі́є
ВИ́СТАВКА-ПРО́ДАЖ, ви́ставки-про́дажу, *ж. Виставка-продаж відкрилася.*
ВИСХІДНИ́Й, -á, -é
ВИСЬ, -і, *ор.* -ссю, *поет.*
ВИ́ТИ. 1. ви́ю, ви́єш, ви́ємо, ви́єте, ви́ють; *мин.* вив, ви́ла; *нак.* вий, ви́ймо, ви́йте. Скиглити, стогнати. *Виють вовки.* 2. в'ю, в'єш, в'ємо́, в'єте́; *мин.* вив, вила́, вило́, вили́; *нак.* вий, ви́ймо, ви́йте. Плести, закручувати. *Пташка вила гніздо.*
ВИТІКА́ТИ *див.* **ВИПЛИВА́ТИ**
ВИТРА́ТИ — ВТРА́ТИ — ЗАТРА́ТИ — ВИДА́ТКИ.
Витра́ти, вида́тки і **затра́ти** збігаються у знач. «кошти, гроші, витрачені на що-небудь». *Витрати (затрати, видатки) на капітальне будівництво.*
Тільки **вида́тки** (*бухг.*) вжив. у знач. «кошти, витрачені або необхідні для витрат при здійсненні чого-небудь». Протилежне до **прибу́тки**. *Підрахувати всі видатки.*
Тільки **затра́ти** вжив. у знач. «матеріальні цінності, енергія, сила, праця

і под., що затрачені на що-небудь». *Затрати людської енергії.*

Тільки **втра́ти** вжив. у значеннях: 1. Марне витрачання чогось; збитки. *Втрати врожаю. Зазнавати втрат.* 2. Жива сила і техніка, втрачені під час війни. *Тяжкі втрати. Людські втрати.*

ВИ́ТЯГ, -у. *Витяг з протоколу* [*не* виписка з протоколу].

ВИ́ТЯЗЬ, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -ю

ВИХОВА́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем і **ВИ́ХОВАНЕЦЬ**

ВИ́ХОДЕЦЬ, -хідця, *дав.* -хідцеві, *ор.* -хідцем

ВИХО́ДИТИ *див.* **СХО́ДИТИ**

ВИ́ХОР. 1. *род.* -хору і -хру. Рвучкий, круговий рух вітру. *Порив вихору (вихру). Подув вихору (вихру).* 2. *род.* -хра. Пасмо волосся, яке стирчить догори. *Не причесав вихра.*

ВИХРА́СТИЙ і **ВИХРЯ́СТИЙ**

ВИХРОВИ́Й, -а, -е

ВИЧЕ́РПНИЙ

ВИШИ́ВАНИЙ

ВИ́ШКА *див.* **ВЕ́ЖА**

ВИ́ШНЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* ви́шні, ви́шень і вишéнь

ВИЩЕ... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає словам «раніше, перед цим, тільки що». З наступною частиною пишеться разом: *вищеви́кладений, вищевідзна́чений, вищевка́заний, вищезазна́чений, вищезга́даний, вищенаве́дений, вищена́званий, вищеопи́саний, вищеска́заний.* Але: *зга́даний ви́ще.*

ВІБРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вібраційний». З наступною частиною пишеться разом: *віброгра́ма, вібро́граф, віброзану́рювач, віброзо́нд, віброкото́к, вібро́метр, вібромо́лот, вібросúто, віброско́п, віброфо́н.*

ВІВТА́Р, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м і **ВІ́ВТАР**

ВІВТО́РОК, -то́рка

ВІВЦЯ́, -і, *ор.* -е́ю, *мн.* ві́вці, ове́ць, *дав.* ві́вцям, але дві вівці

ВІВЧА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

ВІД (ОД), *прийм., з род. відм.*

1. **ВІД — БІ́ЛЯ (КО́ЛО).** Прийменники синонімічні на позначення місця, але **від** вжив. рідко. *Від лісу, поблизу річки стояв будиночок — біля лісу, поблизу річки стояв будиночок.*

2. **ВІД — З.** Прийменники синонімічні: 1. При позначенні місця, звідки спрямовано рух. Відрізняються відтінками значення: **від** позначає напрямок, **з** має відтінок попереднього дотику до предмета, місця і т.ін. перед початком руху, а також відтінок того, що дія відбувається зсередини чогось. *Подих вітру від моря — подих вітру з моря.* 2. При позначенні причини дії. *Затанцював від радості — затанцював з радості.* 3. При позначенні моменту початку дії, стану і т. ін. Прийм. **з** має відтінок більш точної вказівки на початок дії, на її вихідний момент. *Від понеділка — з понеділка.* 4. При позначенні належності чогось предметові. Конструкції з прийменником **з** мають відтінок розм. *Ланцюг від годинника — ланцюг з годинника. Ручка від дверей — ручка з дверей.*

3. **ВІД — ЗА.** Прийменники синонімічні у вживанні при вищому ступені порівняння прикм.: *Брат старший від сестри — брат старший за сестру.*

4. **ВІД — ЧЕ́РЕЗ.** Прийменники синонімічні при вказівці на причину, привід, підставу, стан. Розрізняються відтінками значення: **від** зазначає безпосередню причину, **через** — обставини. *Знемагати від спеки — знемагати через спеку. Страждати від хвороби — страждати через хворобу.*

ВІДБИ́ТОК, -тка

ВІДБІ́Й, -бо́ю, *ор.* -бо́єм

ВІДБІ́ЙНИ́Й, -а́, -е́

ВІДБІ́Р, -бо́ру

ВІДБІ́РНИЙ — ВІДБІРНИ́Й. Розрізняються значенням.

Відбі́рний. Добірний. *Відбірне зерно.*

Відбірни́й. Призначений для відбору кого-, чого-небудь. *Відбірна машина. Відбірний прилад.*

ВІДБУ́ТИ, -бу́ду, -бу́деш, *мин.* був, -була́, -було́, -були́; *нак.* -бу́дь, -бу́дьмо, -бу́дьте

ВІДВА́ЖИТИСЯ, -жуся, -жишся, -жаться; *нак.* -а́жся, -а́жмося, -а́жтеся

ВІДВА́ЛЬНИЙ — ВІДВАЛЬНИ́Й. Розрізняються значенням.

Відва́льний. Який стосується відвалу — купи землі, насипу. *Відвальна порода. Відвальний шлак.*

Відвальни́й. Призначений для відвалювання. *Відвальний механізм. Відвальний ніж грейдера.*

ВІДВАРНИ́Й — ВІДВА́РЕНИЙ.

Відварни́й, *прикм.* Який виготовлений відварюванням. *Відварне м'ясо.*

Відва́рений. *Дієприкм.* до **відвари́ти.** Доведений варінням до готовності. *Відварена картопля.*

ВІДВИ́КНУТИ, -ну, -неш; *мин.* відви́к і відви́кнув, відви́кла і відви́кнула, відви́кли і відви́кнули; *нак.* -и́кни, -и́кніть

ВІДВІДНИ́Й, -а, -е

ВІДВІ́КУ і ОДВІ́КУ, *присл.* Синоніми: споконві́ку, зро́ду-ві́ку, з-пе́ред віків.

ВІ́ДГОМІН, -мону

ВІ́ДГУК, -у [*не* відзив]. Керування: *про що* [*не* на що]. *Відгук про реферат. Відгук наукового керівника.*

ВІДГУКНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -не́шся, -немо́ся, -нете́ся, -ну́ться; *нак.* -ни́ся, -ні́м(о)ся, -ні́ться

ВІДДА́ВНА, *присл.* Синоніми: зда́вна, відві́ку, з да́вніх даве́н.

ВІДДАЛИ́ТИ, -алю́, -али́ш, -алимо́, -алите́, -аля́ть і -алю́, -а́лиш, -а́лить, -а́лимо, -а́лите, -а́лять; *нак.* -али́, -алі́м(о), -алі́ть

ВІДДАЛІ́К, ВІДДАЛЕКИ́ і ВІДДАЛЯ́, *присл.* Синоніми: зда́леку, зда́лечку.

ВІ́ДДАЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ВІДДА́ТИ, -да́м, -даси́, -да́сть, -дамо́, -дасте́, -дадýть; *мин.* -да́в, -дала́, -дало́, -дали́; *нак.* -да́й, -да́ймо, -да́йте

ВІ́ДДІЛ ужив. у знач. «частина установи, підприємства (їх співробітники) або частина факультету вузу». *Відділ Академії наук. Відділ української мови і літератури філологічного факультету. Заочний відділ.*

Не треба зловживати словом **відділення** у значенні «відділ».

ВІ́ДЕНЬ, -дня, *дав.* -дневі і -дню, *ор.* -днем. Назва міста.

ВІДЕО... Перша частина складних слів, що вказує на приналежність поняття до зображення відповідних сигналів на екрані. З наступною частиною завжди пишеться разом: *відеогра́ма, відеоза́пис, відемагнітофо́н, відеорекóрдер, відеосигна́л, відеотелефо́н, відеофі́льм, відеофонограма.*

ВІ́ДЗВУК, -у

ВІДЗНАЧА́ТИ — ЗАЗНАЧА́ТИ. Збігаються у знач. «виділяти позначкою; відмічати, записувати; звертати увагу, зауважувати; підкреслювати». *Відзначати (зазначати) на полях. Всі промовці відзначали (зазначали).*

Тільки **відзнача́ти** вжив. у значеннях: 1. Виділяти когось чи щось похвалою, нагородою. *Відзначати переможців. Відзначати цінним подарунком.* 2. Святкувати. *Відзначати ювілей. Відзначати урочисту подію.*

ВІДІГРАВА́ТИ — ГРАТИ

Відіграва́ти роль. Мати значення. *Виховання відіграє помітну роль у формуванні розумних потреб людей* [*не* відігравати значення].

Гра́ти роль. Виконувати роль на сцені (у житті). *Грати роль Назара Стодолі. Грати роль благодійника.*

ВІД'ЇЖДЖА́ТИ [*не* від'їжжаю], -джа́ю, -джа́єш, -джа́є, -джа́ємо, -джа́єте, -джа́ють; *нак.* -джа́й, -джа́ймо, -джа́йте

ВІД'ЇЗДИ́ТИ — ВІД'ЇЗДИТИ

Від'їзди́ти, -їжджу́, -їзди́ш, -їздимо́, -їздите́, -їзд я́ть; *мин.* від'їзди́в, від'їзди́ла, від'їзди́ло, від'їзди́ли; *нак.* -їзди́, -їзді́м(о), -їзді́ть, *недок.* Від'їжджати. **Від'їздити**, -їжджу, -їздиш, -їздимо, -їздите, -їздять; *мин.* від'їздив, від'їздила, від'їздило, від'їздили; *нак.* -їздь, -їздьмо, -їздьте, *док.* Закінчити їздити.

ВІДКО́ЛИ, *присл., спол.*

ВІДКРИ́ТИ *див.* **ВІДЧИНИ́ТИ**

ВІДКУПНИ́Й, -а́, -е́

ВІДКУСИ́ТИ, -ушу́, -у́сиш, -у́сить, -у́симо, -у́сите, -у́сять; *нак.* -уси́, -усі́мо, -усі́ть

ВІДЛЮ́ДНИК — ВІДЛЮ́ДОК — ВІДЛЮ́ДЬКО. Збігаються у знач. «той, хто тримається або живе осторонь від інших людей», але розрізняються стилістично: **відлю́дник, відлю́док** *нейтр.*, **відлю́дько** *розм.* Тільки **відлю́дник** ужив. у знач. «чернець, що зрікся всяких стосунків з людьми; анахорет, самітник». *Проповідь відлюдника.*

ВІДМА́ЛКУ, *присл.*

ВІДМІНКО́ВИЙ

ВІДМІ́НОК, -нка

ВІДМІ́НЮВАТИ, -юю, -ю́єш, -ю́ємо, -ю́єте, -ю́ють; *нак.* -юй, -ю́ймо, -ю́йте і **ВІДМІНЯ́ТИ**, -я́ю, -я́єш, -я́ємо, -я́єте, -я́ють; *нак.* -я́й, -я́ймо, -я́йте

ВІДМОВЛЯ́ТИ, -я́юся, -я́єшся; *нак.* -я́йся, -я́ймося, -я́йтеся. *Відмовлятися від гостинця* [*не* відказуватися від гостинця].

ВІДНАЙТИ́, -айду́, -а́йдеш; *мин.* віднайшо́в, віднайшла́, віднайшло́, віднайшли́; *нак.* -йди́, -йді́м(о), -йді́ть

ВІДНЕДА́ВНА, *присл.*

ВІДНЕ́ХОТЯ і **ВІДНЕ́ХОЧУ**, *присл.*

ВІДНИ́НІ, *присл.* Синоніми: відтепе́р, з цього ча́су.

ВІДНО́СИНИ *див.* **ВЗАЄ́МИНИ**

ВІДНО́СИТИСЯ *див.* **СТА́ВИТИСЯ**

ВІДНО́ШЕННЯ *див.* **ВЗАЄ́МИНИ**

ВІДНЯ́ТИ, -німу́, -німеш; *мин.* відня́в, відняла́, відняло́, відняли́; *нак.* -німи́, -німі́м(о), -німі́ть

ВІДО́МИЙ *див.* **ВИДАТНИ́Й**

ВІ́ДОМІСТЬ — ВІДО́МІСТЬ. Розрізняються значенням.

Ві́домість, -мості, *-ор.* -містю. Список, документ. *Відомість на заробітну плату. Екзаменаційна відомість.*

Відо́мість, -мості, *ор.* містю. Звістка; дані; популярність. *Зібрано цікаві відомості. Твір здобув широку відомість і визнання.*

ВІДОМСТИ́ТИ, -мщу́, -мсти́ш, -мстимо́, -мстите́, -мстя́ть; *нак.* -мсти́, -мстім(о), -мстіть і **ВІДІМСТИ́ТИ**

ВІДПОВІДА́ЛЬНИЙ — ВІДПОВІ́ДНИЙ — ВІДПОВІДНИ́Й. Розрізняються значенням.

Відповіда́льний. Такий, на якого покладена відповідальність; особливо важливий. *Відповідальний секретар газети. Відповідальна посада.*

Відпові́дний. Який перебуває у відповідності з чимось; належний; потрібний для даного випадку. *У відповідний момент. Відповідна реакція.*

Відпові́дний. Який дається у відповідь. *Відповідна нота.*

ВІДПОВІДА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -ів

ВІ́ДПОВІДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей

ВІДПОВІСТИ́, -ім, -іси́, -ість, -імо́, -істе́, -ідя́ть, *мин.* відповів, відповіла́, відповіло́, відповіли́ і **ВІДПОВІ́СТИ**

ВІДПОЧИ́НОК, -нку. *Гарний відпочинок* [*не* віддих].

ВІДПРА́ВНИЙ — ВІДПРАВНИ́Й. Збігаються у значенні «такий, з якого щось відправляють». *Відправна станція.*

Тільки **відправни́й** вжив. у знач. «вихідний; такий, від якого рушають, виходять». *Відправний пункт.*

ВІДПУ́СТКА -и, *місц.* (у) -стці, *род. мн.* -сток. Звільнення від роботи,

навчання для відпочинку і т. ін. *Піти у відпустку* [*не* у відпуск].

ВІДРА́ЗУ, *присл.*

ВІДРЕКТИ́СЯ, -ечу́ся, -че́шся, -емо́ся, -чете́ся; *мин.* відрі́кся, відрекла́ся, відрекло́ся, відрекли́ся; *нак.* -ечи́ся, -ечі́м(о)ся, -ечі́ться

ВІДРИВНИ́Й, -а́, -е́

ВІДРІ́ЗОК, -зка

ВІДРО́, -а́, *мн.* відра, -дер, але два відра́

ВІДРОБИ́ТИ, -роблю́, -ро́биш, -ро́бимо, -ро́бите; *нак.* -роби́, -робі́м(о), -робі́ть

ВІДРОБІ́ТОК, -тку

ВІДРУ́БНИЙ — ВІДРУБНИ́Й. Розрізняються значенням.

Відру́бний. 1. Відокремлений від чого-небудь. *Відрубний розвиток культури.* 2. Уривчастий (про мову, слова). *Відрубна фраза.*

Відрубни́й. 1. Який стосується місця поперечного перерубу дерева. *Відрубна частина.* 2. *іст.* Який стосується відрубу — ділянки землі, яку виділяли селянинові, коли він виходив з громади. *Відрубний наділ.*

ВІДРЯ́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень. *Наукове відрядження* [*не* наукова командировка].

ВІДСІЛЯ́ і **ВІДСІ́ЛЬ**, *присл.*

ВІ́ДСІЧ, -і, *ор.* -ччю

ВІДСО́ТОК *див.* **ПРОЦЕ́НТ**

ВІДСТРЕ́ЛИТИ, -лю, -лиш, -лимо, -лите, -лять; *нак.* -е́ль, -е́льте і **ВІДСТРІ́ЛИТИ**, *нак.* -іль, -і́льте

ВІ́ДСТУП, -у

ВІД СЬОГО́ДНІ

ВІДТА́К, *присл.*

ВІДТЕПЕ́Р, присл.

ВІ́ДТІК, -току і **ВІДТІ́К**, -то́ку

ВІДТІЛЯ́ і **ВІДТІ́ЛЬ** і **ЗВІДТІЛЯ́** і **ЗВІДТІ́ЛЬ**, *присл.*

ВІДТІ́НОК, -нку

ВІДТІ́НЮВАТИ, -юю, -юєш, -юємо, -юєте, -ють; *нак.* -юй, -юймо, -юйте і **ВІДТІНЯ́ТИ**, -я́ю, -я́єш, -я́ємо, -я́єте, -я́ють; *нак.* -я́й, -я́ймо, -я́йте

ВІДУСІ́ЛЬ і **ЗВІДУСІ́ЛЬ**, *присл.*

ВІДУСЮ́ДИ і **ЗВІДУСЮ́ДИ**, *присл.*

ВІДУЧО́РА, *присл.*

ВІДХІ́Д, -хо́ду, *мн.* -хо́ди, -хо́дів

ВІДЦЕНТРО́ВАНИЙ — ВІДЦЕНТРО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Відцентро́ваний, *дієприкм.* до **відцентрува́ти**. Який встановлений, розміщений правильно стосовно центру. *Відцентрована вісь.*

Відцентро́вий, *прикм.* Який під час руху має напрямок від центра до периферії; протилежне — **доцентро́вий**. *Відцентровий рух. Відцентрова сила* [*не* центробіжний рух, центробіжна сила].

ВІДЦІЛЯ́ і **ВІДЦІ́ЛЬ**, *присл., розм.*

ВІ́ДЧАЙ, аю, *ор.* -аєм і **ВІДЧА́Й**

ВІДЧИНИ́ТИ — ВІДКРИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Відчини́ти. Зробити вільним вхід, доступ до чогось або вихід назовні. *Відчинити двері. Відчинити хату. Відчинити кватирку.*

Відкри́ти. Забрати те, що закриває кого-, що-небудь; зробити доступним зорові; помітити раніше непомічене; започаткувати щось. *Відкрити хід. Відкрити невідомі землі. Відкрити засідання.* Вжив. також у складі фразеологізмів. *Відкрити семафор. Відкрити обійми. Відкрити очі. Відкрити Америку. Відкрити душу (серце). Відкрити карти. Відкрити рахунок.*

ВІДЧУТТЯ́ — ПОЧУТТЯ́. Розрізняються значенням.

Відчуття́, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -ів. 1. Відображення мозком людини властивостей предметів об'єктивної дійсності, які безпосередньо впливають на органи чуття; стан організму при безпосередньому впливі подразників. *Зорові відчуття. Відчуття холоду.* 2. Відчування як розуміння чого-небудь, передчуття чогось. *Відчуття кольору. Відчуття небезпеки.*

Почуття́, -я́, род. мн. -ів. Чітке і ясне усвідомлення чогось у сфері психіки, моралі; емоції, вияв душевного стану. *Почуття обов'язку.*

ВІ́ДЬМА, -и, *род. мн.* відьом і відьо́м [*не* відьм]

ВІЗАВІ́ 1. *незм.* Один проти одного; навпроти. *Сидіти візаві.* 2. *невідм. ч. і ж.* Той, хто перебуває навпроти. *Мій візаві (моя візаві).*

ВІЗИ́Р[1], -а. Пристрій, прилад. *Візир у фотоапараті.*

ВІЗИ́Р[2], -а. Урядовий сановник у країнах Близького і Середнього Сходу. *Візир султана.*

ВІЗИ́Т, -у. Відвідання кого-небудь, переважно офіційне. *Президент України прибув з візитом до Канади.*

ВІЙНА́, -и́, мн. війни, во́єн і війн

ВІЙСЬККОМА́Т, -у

ВІЙСЬКО́ВИЙ — ВОЄ́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Військо́вий. Який стосується війська, встановлений у війську. *Військовий поїзд (ешелон). Військові маневри. Військовий квиток.*

Воє́нний. Який стосується війни. *Воєнний стан. Воєнна загроза.*

ВІЙСЬКОВИ́К, -а́

ВІЙСЬКО́ВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «військо́вий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *військо́во-авіаці́йний, військо́во-адміністрати́вний, військо́во-будівє́льний, військо́во-геодези́чний, військо́во-господа́рський, військо́во-інжене́рний, військо́во-ка́рний, військо́во-кримінальний, військо́во-лікува́льний, військо́во-морськи́й, військо́во-навча́льний, військо́во-окружни́й, військо́во-повітряний і військо́во-повітря́ний, військо́во-польови́й, військо́вопродово́льчий, військо́во-революці́йний, військо́во-ремо́нтний, військо́во-річни́й, військо́во-саніта́рний, військо́во-спорти́вний, військо́во-техні́чний, військо́во-топографі́чний, військо́во-хірургі́чний, військо́во-юридичний.* Але: *військовозобов'я́заний, військовополоне́ний, військовослужбо́вець.*

ВІК, -у, *місц.* (на) віку́, (у) ві́ці, *мн.* віки́, віків

ВІКНО́, -а́, *мн.* вікна, вікон, але два вікна́

ВІ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Вікторе! *Зменш.-пестл.:* Вікторку! [*не* Вітя!]; **Ві́кторович**, -а , *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ві́кторівна**, -и [*не* Вікторівної], *дав.* -і [*не* Вікторівній]. *У класі два Віктори* [*не* два Віктора]. *Вікторе Вікторовичу! Маріє Вікторівно!*

ВІКТО́РІЯ, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Викто́ріє! *Зменш.-пестл.:* Віту́сю! Віто́нько! [*не* Віка!]

ВІ́ЛА — ВІ́ЛЛА. Розрізняються значенням.

Ві́ла, -и, *рідко.* Русалка. *І здавила груди віла біла, щоб не тисло серце з туги-жалю* (Леся Українка).

Ві́лла, -и. Дача; особняк. *Заміська вілла.*

ВІЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ві́льний». З наступною частиною пишеться разом: *вільновідпу́щений, вільнодум, вільнодумець, вільнодумний, вільнодумство, вільнолюбний, вільнолюбство, вільнона́йманий.*

ВІ́ЛЬХА, -и, *місц.* (на) -сі, *род. мн.* вільх

ВІЛЬХО́ВИЙ

ВІН, його́ (нього́), *дав.* йому́, *ор.* ним, *місц.* (на) ньо́му (нім); *ж.* вона́, її (не́ї), *дав.* їй, *ор.* не́ю, *місц.* (на) ній; *с.* воно́, його́; *мн.* вони́, їх (них), *дав.* їм, *ор.* ни́ми, *місц.* (на) них.

ВІНДСЕ́РФІНГ, -у. Олімпійський вид спорту; катання на дошці під вітрилом. *Змагання з віндсерфінгу.*

ВІНЕГРЕ́Т, -у. 1. Холодна страва з дрібно нарізаних овочів. *Їсти вінегрет.* 2. *перен.* Суміш різних предметів або понять. *У нього в голові вінегрет.*

ВІ́ННИЦЬКИЙ. *Прикм.* до **Вінниця.**

ВІ́ННИЦЯ, -і, *ор.* -ею

ВІННИЧА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* віннича́нин, -а, *ч.;* віннича́нка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ВІ́ННИЧЧИНА, -и

ВІННІПЕГ і ВІННІПЕҐ *. 1. *род.* -а. Назва міста. *Населення Вінніпега (-ґа).* 2. *род.* -у. Назва озера. *Береги Вінніпегу (ґу).*

ВІННІПЕ́ЗЬКИЙ

ВІНЬЄ́ТКА, -и, *місц.* -тці, *род. мн.* -ток. Графічна прикраса в книгах та інших друкованих виданнях.

ВІОЛОНЧЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ВІ́РА,-и, *дав.* -і, *ор.* -ою, *кл.* Віро! *Змеш.-пестл.:* Віронько! Віру́ню! Віру́сю! Вірцю!

ВІРА́Ж. 1. *род.* -у, *ор.* -ем. Розчин у фотографії. *Використання віражу.* 2. *род.* -у́, *ор.* -е́м. Поворот, фігура пілотажу, рух по кривій. *Фініш за віражем.*

ВІРМЕ́НИ, -е́н і -е́нів, *мн.* (*одн.* вірмени́н, -а і вірме́н,-а, *ч.*; вірме́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ВІ́РНИЙ. Який заслуговує довір'я; відданий. *Вірна любов. Вірний заповітам батьків.* Неправомірним є вживання слова **вірний** у знач. «правильний». *Правильна відповідь* [*не* вірна відповідь].

ВІРНОПІДДА́НИЙ

ВІРНОПІДДА́НСЬКИЙ

ВІРТУО́З, -а. Виконавець, який досконало володіє технікою свого мистецтва; взагалі людина, яка досягла в роботі майстерності. *Скрипаль-віртуоз* [*не* майстерний віртуоз].

ВІ́РУС, -у, *мн.* -и, -ів

ВІРШ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

ВІ́СІМ, восьми́ і вісьмо́х, *дав.* восьми́ і вісьмо́м, *ор.* вісьма́ і вісьмома́, *місц.* (на) восьми́ і вісьмо́х

ВІСІМДЕСЯ́Т, -ти́ і -тьо́х, *дав.* -ти́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -ти́ і -тьо́х

ВІСІМНА́ДЦЯТЬ, -ти і -тьо́х, *дав.* -ти і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -ти і -тьо́х

ВІСІМСО́Т, восьмисо́т, *дав.* восьмиста́м, *ор.* вісьмаста́ми і вісьмомаста́ми, *місц.* (на) восьмиста́х

ВІ́СТКА, -и, *місц.* (у) -тці, *мн.* -тки́, -то́к, але дві вістки, сім вісток

ВІСТРЯ, -я, *род. мн.* -тер

ВІСТЬ, -і, *ор.* -стю, *мн.* вісті, вісте́й, *дав.* вістя́м і вістям

ВІСЬ, о́сі, *ор.* віссю, *мн.* о́сі, осе́й, *дав.* о́сям, *ор.* о́сями, *місц.* (на) о́сях

ВІТА́ЛІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Віта́лію! *Змеш.-пестл.:* Віта́лю! Віта́лику! [*не* Вітя!]; **Віта́лійович** [*не* Віталієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Віталі́ївна,** -и [*не* Віталіївної], *дав.* -і [*не* Віталіївній]. *Купаються два Віталії* [*не* два Віталія]. *Віта́лію Віта́лійовичу! Тетя́но Віта́лі́ївно!.*

ВІТАМІ́Н, -у, *мн.* -и, -ів

ВІТАМІНІЗО́ВАНИЙ — ВІТАМІ́ННИЙ — ВІТАМІНО́ЗНИЙ

Вітамінізо́ваний, *дієприкм.* Насичений вітамінами. *Вітамінізований сік.*

Вітамі́нний. Який має в собі вітаміни; який виробляє вітаміни. *Вітамінні корми. Вітамінний завод.*

Вітамінозний. Багатий на вітаміни. *Вітамінозні продукти.*

ВІТА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ВІ́ТЕР, -тру, *мн.* -три́, -трі́в, *дав.* -тра́м

ВІ́ТИ, віт, *мн.* (*одн.* віта, -и)

ВІТРА́Ж, -а́, *ор.* -е́м. Твір монументально-декоративного мистецтва з кольорового чи безбарвного скла; кольорове скло у вікнах, дверях, ширмах. *Майстерний вітраж. Барвисті вітражі.*

ВІТРИ́ЛО, -а, *мн.* -и́ла, -и́л

ВІТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вітер». З наступною частиною пишеться разом: *вітродвигу́н, вітроелектри́чний, вітроенерге́тика, вітроене́ргія, вітрозапи́льний, вітрозахисни́й, вітроза́хист, вітроло́м, вітромі́р, вітромі́рний, вітросилови́й, вітростійки́й, вітроте́хніка.*

ВІТРОГІ́Н, -го́на

ВІ́ТРЯНИЙ — ВІТРЯНИ́Й. Розрізняються значенням.

Ві́тряний. 1. Наповнений вітром; з вітром. *Вітряна погода. Вітряний*

день. 2. *перен., розм.* Легковажний. *Вітряна дівчина.*

Вітряни́й. 1. Який діє за допомогою вітру. *Вітряний двигун.* 2. Вжив. у термінологічному словосполуч. **вітряна́ віспа.**

ВІТЧИ́М, -а

ВІ́ЦЕ... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «заступник». З наступною частиною пишеться через дефіс: *віце-адмірáл, віце-адміра́льський, віце-губернáтор, віце-губернáторський, віце-кáнцлер, віце-кáнцлерський, віце-кóнсул, віце-кóнсульський, віце-президéнт, віце-президéнтський.*

ВІЧ-НА́-ВІЧ, *присл.*

ВІЧНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вічний». З наступною частиною пишеться разом: *вічнозелéний, вічномéрзлий, вічнопáм'ятний, вічноснігови́й, вічноспадкóвий.* Але як прислівник від прикм. і дієприкм. пишеться окремо: *вічно живи́й, вічно зáйнятий, вічно незвору́шний, вічно ю́ний.*

ВІЧОВИ́Й і ВІЧЕ́ВИЙ

ВІША́К, -á, *місц.* (на) -ку́. *Новий вішак* [*не* нова вішалка].

ВІ́Я, -і, *ор.* -єю, *мн.* вії, вій

ВКАЗІ́ВКА, -и, *місц.* (у) -вці, *мн.* -вки́, -вóк, *дав.* -вкáм, але дві вказівки, п'ять вказівок

ВКАЗІВНИ́Й, -á, -é

ВКЛАД *див.* **ВНЕ́СОК**

ВКЛАДА́ТИ *див.* **УКЛАДА́ТИ**[1]

ВКЛА́ДКА, -и, *місц.* (у) -дці, *род. мн.* -док. Додатковий аркуш, вкладений у книжку, журнал і т. ін. *Кольорова вкладка* [*не* кольоровий вкладиш].

ВКЛОНЯ́ТИСЯ і УКЛОНЯ́ТИСЯ, -я́юся, -я́єшся. Нахиляти голову на знак вітання, пошани; виражати пошану; покорятися комусь. *Уклонятися матері. Вклонятися пам'яті видатної людини.* Не треба плутати з рос. **уклони́ться**: відсторонятися від чогось, уникати.

ВКЛЮЧА́ТИ *див.* **ВМИКА́ТИ**

ВКРАЙ (УКРА́Й) — В КРАЙ (У КРАЙ)

Вкрай, *присл. Вкрай незадовільно.*

В край, *ім. з прийм. Поїхати в край, де ростуть екзотичні дерева.*

ВКРА́СТИ *див.* **УКРА́СТИ**

ВКУ́ПІ (УКУ́ПІ) — В КУ́ПІ (У КУ́ПІ)

Вку́пі, *присл. Ми росли вкупі.*

В ку́ші, *ім. з прийм. У купі каміння.*

ВЛАД (УЛА́Д) — В ЛАД (У ЛАД)

Влад, *присл. Запрацювати влад.*

В лад, *ім. з прийм. Розмова не йшла в лад.*

ВЛА́ДАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям і **ВЛАДА́Р,** -я́, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -áрю, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м

ВЛАДИВОСТО́К, -а, *місц.* (у) -ці і -ку

ВЛАДИВОСТО́ЦЬКИЙ

ВЛАСТИ́ВИЙ. Керування: *кому, чому. Властивий літературі* [*не* властивий для літератури].

ВЛЕ́СТИТИ *див.* **УЛЕ́СТИТИ**

ВЛИ́ТИ *див.* **УЛИ́ТИ**

ВЛІ́ВО і УЛІ́ВО, *присл.*

ВЛІ́ТКУ і УЛІ́ТКУ, *присл.*

ВЛУ́ЧНИЙ

ВМЕ́РТИ *див.* **УМЕ́РТИ**

ВМИКА́ТИ (УМИКА́ТИ) — ВКЛЮЧА́ТИ. Розрізняються значенням.

Вмика́ти. З'єднувати з джерелом енергії, уводити в дію; пускати в хід. *Вмикати рубильник. Вмикати освітлення. Вмикати третю швидкість* [*не* включати рубильник, включати освітлення, включати третю швидкість].

Включа́ти. Уводити до складу; приєднувати, охоплювати. *Включати до списку. Включати до бригади.*

ВМИ́СНЕ (УМИ́СНЕ) і ВМИ́СНО (УМИ́СНО), *присл.* Синоніми: навми́сне, зуми́сне, спеціа́льно.

ВМИТЬ (УМИ́ТЬ) — В МИТЬ (У МИТЬ)

Вмить, *присл. Вмить розвиднілося.* Синоніми: враз, ми́ттю.

В мить, *ім. з прийм. В мить таку відповідальну він, ясна річ, хвилювався.*

В МІРУ і У МІРУ

ВМІСТ, -у

ВМІСТИ́ТИ *див.* **УМІСТИ́ТИ**

ВМІ́ШУВАТИСЯ (УМІ́ШУВАТИСЯ) — ВТРУЧА́ТИСЯ (УТРУЧА́ТИСЯ). Розрізняються значенням. **Вмішуватися**, -юся, -уєшся. Проникати куди-небудь; змішуватися з ким-небудь, чим-небудь. *Вмішуватися в натовп.*

Втруча́тися, -а́юся, -а́єшся. Самочинно займатися чиїмись справами; встрявати в чиї-небудь стосунки; брати активну участь для припинення чогось. *Він постійно втручався в цю справу* [*не* вмішувався в цю справу].

ВНА́СЛІДОК *див.* **УНА́СЛІДОК**

ВНЕ́СОК — ВКЛАД. Збігаються у значенні «що-небудь цінне, внесене у громадську справу, науку, літературу і т. ін.», але розрізняються вживанням: **вклад** вжив. рідко. *Внесок (вклад) у розвиток літератури.* Тільки **вклад**, -у вжив. у знач. «грошова сума, внесена на збереження до ощадної каси або державного банку». *Вклади від населення приймають усі ощадні каси.*

Тільки **вне́сок**, -ску вжив. у знач. «гроші, які хтось сплачує організації, установі тощо». *Членські внески. Доброчинний внесок.*

Зловживання словосполученнями **ваго́мий вне́сок, значни́й вне́сок** призводить до штампів.

ВНИЗ (УНИ́З) — В НИЗ (У НИЗ)

Вниз, *присл. З'їхати на санях вниз.*

В низ, *ім. з прийм. Пливти в низ Дніпра.*

ВНИЗУ́ і УНИЗУ́

ВНІЧИЮ́ і УНІЧИЮ́

В НО́ГУ *див.* **У НО́ГУ**

ВНОЧІ́ і УНОЧІ́

ВНУК *див.* **ОНУ́К**

ВНУ́КА *див.* **ОНУ́КА**

ВНУЧА́ *див.* **ОНУЧА́**

ВНУ́ЧЧИН *див.* **ОНУ́ЧЧИН**

ВНУ́ТРІШНІЙ, -я, -є

ВНУТРІШНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вну́трішній». З наступною частиною пишеться разом: *внутрішньоа́томний, внутрішньове́нний, внутрішньовідомчий, внутрішньогалузе́вий, внутрішньогосподарський, внутрішньодержа́вний, внутрішньозаводськи́й, внутрішньополітичний, внутрішньочеревни́й, внутрішньочерепни́й, внутрішньоя́дерний.*

ВОВК, -а, *дав.* -ові і -у, *кл.* -вче, *мн.* -и́, -ів, але два во́вки

ВОВНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «во́вна», «во́вняний». З наступною частиною пишеться разом: *вовнозаготіве́льний, вовнозаготівля, вовномийний, вовномийник, вовнооброблений, вовнопряди́льний, вовнопряди́льня, вовнопрядіння, вовнотіпа́льний, вовнотка́цький, вовночеса́льний, вовночеса́льня.*

ВО́ВНЯНИЙ і ВОВНЯНИ́Й, -а́, -е́

ВО́ГКИЙ

ВОГНЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «вого́нь», «вогне́вий». З наступною частиною пишеться разом: *вогнега́сник, вогнемéт, вогненебезпе́чний, вогнепа́льний.*

ВО́ГНИК, -а

ВОГНЯ́НО-ЧЕРВО́НИЙ і ВО́ГНЯНО-ЧЕРВО́НИЙ

ВОГО́НЬ, -гню́, *ор.* -гне́м, *мн.* вогні́, -ів

ВОДА́, -и́, *знах.* -у, *ор.* -о́ю, *мн.* во́ди, вод

ВОДЕВІ́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Легка комедія чи фінал вистави з куплетами, піснями, танцями. *Веселий водевіль.*

ВО́ДЕНЬ, -дню, *ор.* -днем

ВОДИ́ТИ, -джу́ [*не* вожу], -диш

ВОДНО... Перша частина складних

слів, що відповідає за значенням слову «во́дний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *во́дно-вапня́ний, во́дно-електролі́тний, во́дно-енергети́чний, во́дно-лі́жний, во́дно-льодовико́вий, во́дно-меліорати́вний, во́дно-мото́рний, во́дно-повітря́ний, во́дно-спирто́вий, во́дно-тра́нспортний.* Але: *водноли́жник.*

ВОДНО́РАЗ, *присл.*

ВОДНО́ЧАС, *присл.* Синоніми: одноча́сно, заразо́м.

ВОДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вода́». З наступною частиною пишеться разом: *водобоя́знь, водовбирни́й, водовимірювальний, водові́д, водовідли́в, водовідли́вний і водовідливни́й, водовмі́сний, водогосподарство, водогрязеліка́рня, вододі́л, водозахисни́й, водола́з, водомагістра́ль, водомаслозапра́вка, водомі́стки́й, водонагрі́ва́льний, водоналивни́й, водонапі́рний і водонапірни́й, водонепрони́кний, водоно́сний, водоосу́шування, водоохоло́дження, водоохоро́нний, водоочисни́й, водопідійма́льний і водопідйо́мний, водопла́вний, водопостача́льний, водопровід, водопровідний, водопровідник, водопрони́кний, водопропускни́й, водорозбі́рний, водоро́зпи́лювач, водорозподі́льний, водорозподі́льник, водорозчи́нний, водоскидни́й, водоспу́ск, водості́йки́й, водості́к, водотонна́жність, водотривки́й, водочерпа́лка.* Але: *во́до-* і *енергопостача́ння.*

ВО́ДОРІСТЬ, -рості, *ор.* -рістю, *мн.* во́дорості, -ростей [*не* во́дорослі, -рослей]

ВО́ДЯВИЙ — ВО́ДЯНИЙ — ВОДЯНИ́Й

Во́дявий. Водянистий. *Водявий виноград.*

Во́дяний. Водянистий, багатий на воду; багатоводний. *Водяна картопля. Водяне озеро.*

Водяни́й. Який стосується води; такий, що живе у воді; який приводиться в рух силою води. *Водяна поверхня. Водяний фонтан. Водяна лілія.*

ВО́ДЯНО-ЗЕЛЕ́НИЙ

ВОЄВО́ДА, -и, *род. мн.* -о́д

ВОЄДИ́НО, *присл.*

ВОЄ́ННИЙ *див.* **ВІЙСЬКО́ВИЙ**

ВОЄННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «воє́нний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *воє́нно-економі́чний, воє́нно-істори́чний, воє́нно-політи́чний, воє́нно-промисло́вий, воє́нно-стратегі́чний.*

ВОЗЗ'Є́ДНАНИЙ

ВОЗЗ'Є́ДНАННЯ, -я, *ор.* -ням, *род. мн.* -ань і **ВОЗЗ'ЄДНА́ННЯ**, -я, *род. мн.* -а́нь

ВОЗИ́ТИ, вожу́, во́зиш; *нак.* вози́, возі́м(о), возі́ть

ВОЇ́СТИНУ, *присл., уроч.*

ВОКАЛІ́З — ВОКАЛІ́ЗМ. Розрізняються значенням.

Вокалі́з, -у, *муз.* Вправа або етюд для голосу без слів. *Звучить вокаліз.*

Вокалі́зм, -у, *лінгв.* Система голосних звуків у мові. *Розвиток вокалізму.*

ВОКА́ЛЬНО-ІНСТРУМЕНТА́ЛЬНИЙ

ВОКЗА́Л, -у [вогза́л]

ВОЛА́Н, -а. 1. М'ячик або пробка з оперенням для гри в бадмінтон. *Волан перелетів через сітку. Бити ракеткою волан, граючи у бадмінтон* [*не* грати в волан]. 2. Оборка на жіночому одязі. *Сукня з воланом.*

ВО́ЛГО-ДОНСЬКИ́Й СУДНОПЛА́ВНИЙ КАНА́Л. Пишеться з великої літери **Во́лго-Донськи́й**.

ВОЛЕВИ́ЯВЛЕННЯ, -я, *ор.* -ням, *род. мн.* -ень

ВОЛЕЙБО́Л, -у

ВО́ЛЗЬКИЙ

ВОЛИНЯ́НИ, -я́н, *мн.* (*одн.* волиня́нин, -а, *ч.*; волиня́нка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ВОЛОГО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «воло́га». З наступною частиною пишеться разом: *вологозабез-*

пе́ченість, вологозатри́мання, вологолю́бний, вологомір, вологонаси́чення.

ВОЛО́ДАР, -я, *дав.* -еві *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям і **ВОЛОДА́Р**, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

ВОЛОДИ́МИР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Володи́мире! *Зменш.-пестл.*: Володими́рку! Воло́дьку! Воло́дю! [*не* Володя! *не* Вова!]; **Володи́мирович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Володи́мирівна**, -и [*не* Володимирівної], *дав.* -і [*не* Володимирівній]. *Йдуть два Володи́мири* [*не* два Володимира]. *Іва́не Володи́мировичу! Окса́но Володи́мирівно!*

ВОЛОДИ́МИР ВЕЛИ́КИЙ. Обидва слова пишуться з великої літери.

ВОЛОДИ́МИР-ВОЛИ́НСЬКИЙ, Володи́мира-Воли́нського, *ім.*

ВОЛОДИ́МИР-ВОЛИ́НСЬКИЙ, володи́мир-воли́нського, *прикм.*

ВО́ЛОК, -а

ВОЛОКО́ННИЙ. *Прикм.* до **волокно́.**

ВОЛОКТИ́, -очу́, -оче́ш, -очемо́, -ечете́, -очу́ть; *мин.* волі́к, волокла́, волокло́, волокли́; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть

ВО́ЛОС. 1. *род.* -а. Волосина. *Діаметр волоса.* 2. *род.* -а. Тонкий водяний черв'як. *Зловити волоса.* 3. *род.* -у. Шерсть тварин, що використовується для технічних потреб. *Шапка з волосу бобра.*

ВОЛО́ССЯ, -я, *с., збірне.* Тільки *одн.* *Кучеряве волосся.* Не вживається **во́лос** у знач. «воло́сся».

ВОЛОСОЖА́Р, -у. Сузір'я. Пишеться з великої літери.

ВОЛО́СЬКИЙ. *Прикм.* до **воло́х.** *Волоський горіх* [*не* грецький горіх].

ВОЛОСЯНИ́Й, -а́, -е́

ВОЛОШКО́ВИЙ і **ВОЛО́ШКОВИЙ**

ВОЛХВ, -а, *кл.* -е, *мн.* -и́, -і́в. Давньоукраїнський жрець, служитель язичницького релігійного культу. *Волхви володіли багатьма мовами.*

ВОЛЬЄ́РА, -и, *ж.* і **ВОЛЬЄ́Р**, -а, *ч.* Приміщення з огородженим майданчиком для утримання тварин. *Простора вольєра (просторий вольєр).*

ВОЛЬТ, -а, *род. мн.* -ів. Одиниця виміру напруги електричного струму.

ВОЛЬТЕР'Я́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем

ВОЛЬТ-СЕКУ́НДА, -и

ВО́РОН — ВОРО́НА. Розрізняються значенням.

Во́рон, -а. Великий хижий птах із блискучим чорно-синім пір'ям, що живе подалі від осель (переважно в лісі).

Воро́на, -и. Хижий птах із чорним або сірим пір'ям, що живе на деревах поблизу населених пунктів.

ВОРО́НЕЖ — ВОРО́НІЖ

Воро́неж, -а, *ор.* -ем. Місто в Росії.

Воро́ніж, -нежа, *ор.* -нежем. Селище міського типу в Україні (у Сумській області).

ВОРОННЯ́, -я́, *с., збірне* до **воро́на** і **во́рон.** *Налетіло вороння.*

ВОРО́ТА, -ріт, *дав.* -ро́там і -ро́тям, *ор.* -рітьми́, -рітьми і -ро́тами, *місц.* (на) -ро́тах і -ро́тях, *мн.*

ВОРОТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ВОРС, -у, *ч.* і **ВО́РСА**, -и, *ж.*

ВОСТА́ННЄ — В ОСТА́ННЄ.

Воста́нне, *присл.* *Востанне перед відпусткою вийшов на роботу.*

В оста́нне, *прийм. з прикм.* *В останнє турне.*

ВО́СЬМЕРО, вісьмо́х, *дав.* вісьмо́м, *ор.* вісьмома́, *місц.* (на) вісьмо́х

ВОСЬМИ... Перша частина складних слів, що означає «який має вісім одиниць, складається з восьми одиниць». З наступною частиною пишеться разом: *восьмибо́рство, восьмивесло́вий, восьмивіде́рний, восьмивірш, восьмигоди́нний, восьмигра́нний, восьмиліток, восьмипі́льний, восьмиповерхо́вий, восьмиразо́вий, восьмискладо́вий, восьмисто́пний, восьмистру́нний.*

ВО́ТЧИННИЙ

ВОЧЕВИ́ДЬ, *присл.* Синоніми: наяву́, відкри́то, відве́рто, я́вно.
В О́ЧІ
ВО́ША, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -ей, *ор.* -шами і -ши́ма
ВОЩА́НИЙ і ВОЩАНИ́Й, -а́, -е́
ВОЩИ́ТИ, -щу́, -щи́ш, -щимо́, -щите́, -ща́ть; *нак.* вощи́, вощі́м(о), вощі́ть
ВОЯ́К, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -я́че, *мн.* -и́, -і́в
ВОЯ́ЧЧИНА, -и, *збірне, зневажл.*
ВПА́М'ЯТКУ́ *див.* **УПА́М'ЯТКУ́**
ВПА́СТИ *див.* **УПА́СТИ**
ВПЕРЕ́Д і УПЕРЕ́Д, *присл.*
ВПЕРЕ́МІЖ *див.* **УПЕРЕ́МІЖ**
ВПЕ́РТИСЯ *див.* **УПЕ́РТИСЯ**
ВПЕ́РШЕ (УПЕ́РШЕ) — В ПЕ́РШЕ (У ПЕ́РШЕ)
Впе́рше, *присл. Вперше голосувати.*
В пе́рше, *числ. з прийм. В перше озеро запустили мальків риби.*
ВПІВГО́ЛОСА і УПІВГО́ЛОСА, *присл.*
ВПІВСИ́ЛИ і УПІВСИ́ЛИ, *присл.*
ВПЛАЧ і УПЛА́Ч, *присл.*
ВПЛИВА́ТИ *див.* **УПЛИВА́ТИ**
ВПО́ВНІ *див.* **УПО́ВНІ**
ВПОВНОВА́ЖЕННЯ *див.* **УПОВНОВА́ЖЕННЯ**
ВПОДОБА́ННЯ *див.* **УПОДОБА́ННЯ**
ВПОДО́ВЖ і УПОДО́ВЖ, *присл.*
В ПО́ЗИКУ і У ПО́ЗИКУ
ВПОКО́ЇТИ *див.* **УПОКО́ЇТИ**
ВПО́ПЕРЕК і УПО́ПЕРЕК, *присл.*
ВПО́РУ *див.* **УПО́РУ**, *присл.*
ВПРА́ВО *див.* **УПРА́ВО**
ВПРАВО́РУЧ і УПРАВО́РУЧ, *присл.*
ВПРИТУ́Л і УПРИТУ́Л, *присл.*
ВПРОВА́ДЖУВАТИ *див.* **ВТІ́ЛЮВАТИ**
ВПРОВА́ДИТИ, -джу [*не* впроважу], -диш; *нак.* -а́дь, -а́дьмо, -а́дьте і **УПРОВА́ДИТИ**
ВПРО́ГОЛОДЬ і УПРО́ГОЛОДЬ, *присл.*
ВПРОДО́ВЖ і УПРОДО́ВЖ, *присл.*
ВПУСКНИ́Й, -а́, -е́
В ПУХ і У ПУХ
ВПХНУ́ТИ *див.* **УПХНУ́ТИ**
ВП'Я́ТЕ (УП'Я́ТЕ) — В П'Я́ТЕ (У П'Я́ТЕ)
Вп'я́те, *присл. Виступати вп'яте.*
В п'я́те, *числ. з прийм. Постукати в п'яте вікно.*
ВП'Я́ТЕРО і УП'Я́ТЕРО, *присл.*
ВП'ЯТЬО́Х (УП'ЯТЬО́Х) — В П'ЯТЬО́Х (У П'ЯТЬО́Х)
Вп'ятьо́х, *присл. Працювати вп'ятьох.*
В п'ятьо́х, *числ. з прийм. У п'ятьох примірниках.*
ВРА́ЖЕННЯ — УРА́ЖЕННЯ. Збігаються у дії за знач. «уражати, вражати (ранити або убивати; порушувати життєдіяльність, нормальний стан організму)». *Засоби враження (ураження). Ураження (враження) внаслідок хвороби.*
Тільки **вра́ження** вжив. у знач. «те, що залишається у свідомості людини від баченого, пережитого; вплив чого-небудь на когось». *Поділитися враженнями. Справити враження.*
ВРАЗ і УРА́З, *присл.* Синоніми: ра́птом, відра́зу, знена́цька, на́гло.
В РА́ЗІ *див.* **У РА́ЗІ**
ВРА́ЗИТИ *див.* **УРА́ЗИТИ**
ВРАЗЛИ́ВИЙ *див.* **УРАЗЛИ́ВИЙ**
ВРА́НЦІ і УРА́НЦІ, *присл.* Синоніми: ра́нком, ра́но-вра́нці.
ВРЕ́ШТІ і УРЕ́ШТІ, *присл.* Синоніми: зре́штою, наре́шті.
ВРЕ́ШТІ-РЕ́ШТ і УРЕ́ШТІ-РЕ́ШТ, *присл.*
ВРО́ДА, и і *рідко* **УРО́ДА**. Краса.
ВРОДЛИ́ВИЙ і *рідко* **УРОДЛИ́ВИЙ**. Гарний, красивий.
ВРОЖА́Й *див.* **УРОЖА́Й**
ВРО́ЗБИВКУ *див.* **УРО́ЗБИВКУ**, *присл.*
ВРО́ЗБРІД *див.* **УРО́ЗБРІД**
ВРО́ЗГІН *див.* **УРО́ЗГІН**
ВРО́ЗДРІБ *див.* **УРО́ЗДРІБ**
ВРО́ЗЛІТ *див.* **УРО́ЗЛІТ**
ВРО́ЗРІЗ *див.* **УРО́ЗРІЗ**

ВРО́ЗСИП *див.* **УРО́ЗСИП**
ВРО́ЗТІЧ *див.* **УРО́ЗТІЧ**
ВРО́ЗТЯЖ *див.* **УРО́ЗТЯЖ**
ВРОЧИ́СТИЙ і УРОЧИ́СТИЙ [*не* уро́чистий]
ВРОЧИ́СТІСТЬ *див.* **УРОЧИ́СТІСТЬ**
ВРУКОПА́Ш *див.* **УРУКОПА́Ш**
ВРУЧНУ́ *див.* **УРУЧНУ́**
ВРЯДИ́-ГОДИ́ і УРЯДИ́-ГОДИ́, *присл.* Синоніми: коли́сь-не-коли́сь, іноді, і́нколи, де́коли, ча́сом, зрі́дка.
ВСЕБІ́ЧНИЙ
ВСЕ Ж і УСЕ́ Ж
ВСЕ Ж ТАКИ́ і УСЕ́ Ж ТАКИ́
ВСЕЇ́ДНИЙ
ВСЕЛЮ́ДСЬКИЙ
ВСЕ́МЕРО і УСЕ́МЕРО, *присл.*
ВСЕМОГУ́ТНІЙ, -я, -є
ВСЕ ОДНО́ і УСЕ ОДНО́
ВСЕОСЯ́ЖНИЙ
ВСЕПРОЩЕ́ННЯ, -я, *ор.* -нням
ВСЕРЕ́ДИНІ (УСЕРЕ́ДИНІ) — В СЕРЕ́ДИНІ (У СЕРЕ́ДИНІ).
Всере́дині, *присл. Всередині розміщений механізм.*
В сере́дині, *ім. з прийм. У середині розділу.*
ВСЕРЕ́ДИНУ (УСЕРЕ́ДИНУ) — В СЕРЕ́ДИНУ (У СЕРЕ́ДИНУ)
Всере́дину, *присл. Зайти всередину.*
В сере́дину, *ім. з прийм. В середину круга.*
ВСЕРЙО́З і УСЕРЙО́З, *присл.*
ВСЕСВІ́ТНЯ РА́ДА МИ́РУ (ВРМ). Всі слова та абревіатура пишуться з великої літери.
ВСЕСВІ́ТНЬО ВІДО́МИЙ
ВСЕСВІ́ТНЬО-ІСТОРИ́ЧНИЙ
ВСЕ́-ТАКИ і УСЕ́-ТАКИ
ВСИНОВИ́ТИ *див.* **УСИНОВИ́ТИ**
ВСІМО́Х (УСІМО́Х) — В СІМО́Х (У СІМО́Х)
Всімо́х, *присл. У дорогу вирушили всімох.*
В сімо́х, *числ. з прийм. У сімох примірниках.*
ВСКЛАД *див.* **УКЛА́Д**
ВСКО́КИ і УСКО́КИ, *присл.*
ВСЛІД (УСЛІ́Д) — В СЛІД (У СЛІД)
Вслі́д, *присл. Йому вслід надіслано телеграму.*
В слі́д, *ім. з прийм. Іти слід у слід.*
ВСЛІПУ́ і УСЛІПУ́, *присл.*
ВСМАК *див.* **УСМА́К**
ВСТАВА́ТИ *див.* **УСТАВА́ТИ**
ВСТАВНИ́Й *див.* **УСТАВНИ́Й**
ВСТУП *див.* **УСТУ́П**
ВСТУПА́ТИ — НАДХО́ДИТИ. Розрізняються значенням.
Вступа́ти вжив. у знач. «ставати членом якої-небудь організації; бути зарахованим до навчального закладу». *Вступати до університету* [*не* поступати до університету].
Надхо́дити. Крім значення «підходити», вжив. також у знач. «дійти, прибути за призначенням (про надіслане, повідомлене, передане)». *Надходити у продаж* [*не* поступати у продаж].
ВСУ́МІШ і УСУ́МІШ, *присл.*
ВСУ́ПЕРЕЧ і УСУ́ПЕРЕЧ, *прийм. з дав. відм. Всупереч правилам* [*не* всупереч правил].
ВСЬОГО́-НА́-ВСЬОГО і УСЬОГО́-НА́-ВСЬОГО, *част.*
ВСЬО́МЕ *див.* **УСЬО́МЕ**
ВСЮДИХІ́Д, -хо́да і **УСЮДИХІ́Д**
ВСЯ́ЧИНА
ВТАЇ́ТИ *див.* **УТАЇ́ТИ**
ВТЕКТИ́, -ечу́, -ече́ш, -ечемо́, -ечете́; *мин.* втік, втекла́, втекло́, втекли́; *нак.* -ечи́, -ечі́м(о), -ечі́ть і **УТЕКТИ́**
ВТЕ́РТИ *див.* **УТЕ́РТИ**
ВТИСКА́ТИ *див.* **УТИСКА́ТИ**[2]
ВТИ́СКУВАТИ *див.* **УТИСКА́ТИ**[2]
ВТІКА́Ч *див.* **УТІКА́Ч**
ВТІ́ЛЮВАТИ — ВПРОВА́ДЖУВАТИ. Розрізняються значенням.
Втілювати. Здійснювати в конкретній формі певну думку; відбивати в собі. *Втілювати в життя заповіти* [*не* впроваджувати в життя заповіти].
Впрова́джувати [*не* впроважувати]. 1. *рідко.* Вводити когось куди-небудь. *Впроваджувати до хати.* 2. Уводити

що-небудь у дію, в практику. *Впроваджувати передові методи праці.*

ВТІМ (УТІ́М) — В ТІМ (У ТІМ)

Втім, *спол., ужив. разом із спол.* **а** *у знач.* «проте, однак». *А втім вони самі добре це знають.*

В тім, *займ. з прийм. В тім селі.*

ВТОНУ́ТИ *див.* **УТОНУ́ТИ**

ВТОПИ́ТИСЯ *див.* **УТОПИ́ТИСЯ**

ВТОПТА́ТИ *див.* **УТОПТА́ТИ**

ВТРЕ́ТЄ (УТРЕ́ТЄ) — В ТРЕ́ТЄ (У ТРЕ́ТЄ)

Втре́тє, *присл. Приходити втретє.*

В тре́тє, *числ. з прийм. Поїхати в третє село.*

ВТРИ́ЧІ *див.* **УТРИ́ЧІ**

ВТРИШИЯ́ і **УТРИШИЯ́**, *присл.*

ВТРО́Є (УТРО́Є) — В ТРО́Є (У ТРО́Є)

Втроє, *присл. Тканину складено втроє* [*не* втричі].

В троє, *числ. з прийм. В троє саней.*

ВТРУ́ТИТИСЯ. Встрявати в чиїсь стосунки, протидіяти комусь, чомусь. *Втрутитися у розмову* [*не* вмішатися у розмову].

ВТРУЧА́ТИСЯ *див.* **ВМІ́ШУВАТИСЯ**

ВТРЯСТИ́ *див.* **УТРЯСТИ́**

ВТРЬОХ (УТРЬО́Х) — В ТРЬОХ (У ТРЬОХ)

Втрьох, *присл. Подорожувати втрьох.*

В трьох, *числ. з прийм. У трьох кімнатах.*

ВТЯМКИ́ *див.* **УТЯМКИ́**

ВТЯ́ТИ *див.* **УТЯ́ТИ**

ВУА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ВУГІ́ЛЛЯ, -лля, *ор.* -ллям

ВУГІ́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вугілля». З наступною частиною пишеться через дефіс: *вугільно-металургійний, вугільно-металургічний.*

ВУГЛЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «вугілля», «вугле́ць» тощо. З наступною частиною пишеться разом: *вуглевипа́лювальний, вуглевипа́лювання, вуглево́д, вуглеводне́вий, вуглево́дний, вуглево́з, вуглега́сник, вуглеводобувни́й, вуглезбага́чувальний, вуглеки́слий, вуглекисло́тний, вуглеванта́жувач, вуглеочи́сний і вуглеочисни́й, вуглеперекида́льний, вуглепідійма́льний, вуглеподі́бний, вуглепоста́чання, вуглепромисло́вий, вуглерозві́дник, вуглескла́д.*

ВУГЛЕ́ЦЬ, -ю́, *ор.* -е́м

ВУГЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

ВУДИ́ЛА, -и́л, *мн.*

ВУ́ДИТИ, -джу [*не* вужу], -диш; *нак.* вудь, ву́дьмо, ву́дьте

ВУ́ДКА, -и, *місц.* (на) -дці, *мн.* ву́дки, ву́док і вудки́, вудо́к, але дві ву́дки, сім ву́док

ВУЗЬКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «вузький». З наступною частиною пишеться разом: *вузьковідомчий, вузькогабари́тний, вузькогру́дий, вузькодо́нний, вузькоколі́йка, вузьколи́ций, вузьколо́бий, вузькоря́дний, вузькоспеціа́льний, вузькофахови́й, вузькочо́лий.* Але як присл. від прикм. і дієприкм. пишеться окремо: *ву́зько проаналізо́ваний твір.*

ВУНДЕРКІ́НД, -а. Дитина, яка має виняткові здібності, талант. *Цей хлопчик — вундеркінд* [*не* талановитий вундеркінд].

В УНІСО́Н

ВУС, -а, *мн.* ву́са і ву́си, ву́сів, *ор.* ву́сами

ВУСТА́, вуст, *мн.* і **УСТА́**

ВУ́ХО, -а, *місц.* (у) ву́сі, *мн.* ву́ха, вух, *дав.* ву́хам, *ор.* ву́хами, *місц.* (у) ву́хах

ВХИТРИ́ТИСЯ *див.* **УХИТРИ́ТИСЯ**

В ЦІ́ЛОМУ (У ЦІ́ЛОМУ) і В ЦІЛО́МУ (У ЦІЛО́МУ)

В ЦІ́ЛОСТІ і У ЦІ́ЛОСТІ

ВЧА́ДІЛИЙ *див.* **УЧА́ДІЛИЙ**

ВЧА́СНИЙ. *Вчасні жнива* [*не* своєчасні жнива]

ВЧЕ́НИЙ *див.* **УЧЕ́НИЙ**

ВЧЕ́ННЯ *див.* **УЧЕ́ННЯ**
ВЧЕПИ́ТИ *див.* **УЧЕПИ́ТИ**
ВЧЕ́ТВЕРО і УЧЕ́ТВЕРО, *присл.*
ВЧЕТВЕ́РТЕ (УЧЕТВЕ́РТЕ) — В ЧЕТВЕ́РТЕ (У ЧЕТВЕ́РТЕ)
Вчетве́рте, *присл. Звертаюся до тебе вчетверте.*
В четве́рте, *числ. з прийм. В четверте село.*
ВЧИ́НОК *див.* **УЧИ́НОК**
ВЧИ́ТЕЛЬ, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем. *кл.* -ю, *мн.* -і, -ів, але два вчи́телі і **УЧИ́ТЕЛЬ**
ВЧИ́ТЕЛЬКА, -и, *дав.* -льці, *кл.* -лько, *мн.* -льки́, -льо́к, але дві вчи́тельки і **УЧИ́ТЕЛЬКА**
ВЧИ́ТИ *див.* **УЧИ́ТИ**
ВЧИ́ТИСЯ *див.* **УЧИ́ТИСЯ**
ВЧОТИРЬО́Х (УЧОТИРЬО́Х) — В ЧОТИРЬО́Х (У ЧОТИРЬО́Х)
Вчотирьо́х, *присл. Подорожуємо вчотирьох.*
В чотирьо́х, *числ. з прийм. У чотирьох садках.*
ВШЕ́СТЕРО і УШЕ́СТЕРО, *присл.*
ВШИР і УШИ́Р, *присл.*
ВШІСТЬО́Х (УШІСТЬО́Х) — В ШІСТЬО́Х (У ШІСТЬО́Х)
Вшістьо́х, *присл. Підемо вшістьох.*
В шістьо́х, *числ. з прийм. У шістьох приміщеннях.*
ВШО́СТЕ (УШО́СТЕ) — В ШО́СТЕ (У ШО́СТЕ)
Вшо́сте, *присл. Переписувати вшосте.*
В шо́сте, *числ. з прийм. Поїхати в шосте відрядження.*
ВЩЕНТ *див.* **УЩЕ́НТ**
ВЩЕРТЬ і УЩЕ́РТЬ, *присл.*
ВЩИПНУ́ТИ *див.* **УЩИПНУ́ТИ**
В'Ю́ЧИТИ, -чу, -чиш; *нак.* в'юч, в'ю́чмо, в'ю́чте
В'ЯЗИ *див.* **М'Я́ЗИ.**
В'ЯЗА́ТИ, в'яжу́ [не в'я́жу], в'я́жеш; *нак.* в'яжи́, в'яжі́м(о), в'яжі́ть
В'Я́ЗЕНЬ, -зня, *дав.* -зневі, *ор.* -знем
В'ЯЗЬ[1], -і, *ор.* -ззю, *мн.* -зі, -зей. 1. Кріплення у будівництві. *Скріплено в'яззю.* 2. *бот.* Зав'язь. *В'язь огірків.* 3. Вид письма. *Писати слов'янською в'яззю.*
В'ЯЗЬ[2], -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. Прісноводна риба. *Зловити в'язя.*
В'ЯЧЕСЛА́В, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* В'ячесла́ве! Сла́во! Сла́вку! Сла́вчику! [*не* Славік!]. **В'ячесла́вович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **В'ячесла́вівна**, -и [*не* В'ячеславівної], *дав.* -і [*не* В'ячеславівній]. *У класі два В'ячеслави* [*не* два В'ячеслава]. *В'ячесла́ве В'ячесла́вовичу! Окса́но В'ячесла́вівно!*

Г

Г [ге], *невідм.* Як назва букви вжив. у *с. р. Велике г.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Приголосний г.*
ГАА́ЗЬКИЙ. *Прикм.* до Гаа́га.
ГА́ВАНЬ, -і, *ор.* -нню, *род. мн.* -ней.
ГА́ДКА, -и, *місц.* (на) -дці, *мн.* гадки́, *род.* -до́к, *дав.* -дка́м, але дві га́дки, сім га́док
ГА́ЄЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* гаєчки́, *род.* -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві га́єчки, п'ять га́єчок
ГАЗЕ́ТА. Невідмінювані назви газет належать до жіночого роду. *«Таймс» опублікувала спортивні новини. Щоденна «Юманіте».*
ГАЗЕТНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «газе́тний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *газе́тно-журна́льний, газе́тно-ротаці́йний.*
ГАЗЕТЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м
ГАЗИФІКА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю
ГАЗІВНИ́К, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -у́, *мн.* -и́, ів. *Досвідчений газівник* [*не* газовщик].
ГАЗО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням словам «газ, га́зовий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *газобало́н, газодвигу́н, газоме́тр, газомі́р, газоно́сний, газоосві́тлення, газосхо́вище.*

ГАЗО́Н, -у
ГАЗОНЕПРОНИКНИ́Й, -а́, -е́ і **ГАЗОНЕПРОНИ́КНИЙ**
ГАЗОПРОВІ́Д, -во́ду, *місц.* (у) -во́ді, *мн.* -во́ди, -во́дів
ГАЗОПРОВІ́ДНИЙ і **ГАЗОПРОВІ́ДНИ́Й**, -а́, -е́
ГАЗОПРОВІ́ДНИК, -а
ГАЇ́ВКА. -и, *місц.* (на) -вці, *мн.* -вки, -вок. Українська народна обрядова пісня; веснянка.
ГАЙ, га́ю, *ор.* га́єм, *місц.* (у) га́ї і (у) гаю́, *мн.* гаї, гаїв
ГАЙДАМА́КА, -и, *дав.* -а́ці, *кл.* -а́ко, *мн.* -а́ки, -а́ків
ГАЙДАМА́ЦЬКИЙ
ГАЙДАМА́ЧЧИНА, и
ГАЙДУ́К, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -у́че, *мн.* -и́, -і́в
ГА́ЙКА, -и, *місц.* (по) -йці, *мн.* -йки́, -йо́к, але дві га́йки, сім га́йок
ГАЙКОВИ́Й, -а́, -е́
ГАЙМОРИ́Т, -у
ГАЙО́К, -йка́, *дав.* -о́ві і -у́, *місц.* (у) гайку́, *мн.* -йки́, -йкі́в
ГАК, -а, *місц.* (на) гаку́, *мн.* гаки́, -і́в, але два га́ки, п'ять га́ків
ГАЛА́КТИКА, -и. Як назва зоряної системи пишеться з великої літери.
ГАЛАНТЕРЕ́Я, -ї, *ор.* -єю
ГА́ЛАЦ 1. *род.* -а. Назва міста. *Заводи Галаца.* 2. род. -у. Назва області у Румунії. *Промисловість Галацу.*
ГА́ЛИЦЬКИЙ
ГА́ЛИЧ[1], -а, *ор.* ем, *місц.* (у) -чі. Назва міста.
ГА́ЛИЧ[2], -і, *ор.* -ччю. *Збірне* до **га́лка**.
ГАЛИЧА́НИ, -а́н, *мн.* (галича́нин, -а, *ч.*; галича́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)
ГА́ЛІЄВИЙ
ГА́ЛІЙ, -ю, *ор.* -єм
ГАЛІЛЕ́Й, -я, *ор.* -єм і **Ґ АЛІЛЕ́Й**. Прізвище.
ГАЛІФЕ́, *невідм., с.* Штани особливого покрою. *Синє галіфе.*
ГА́ЛКА, -и, *дав.* -лці, *мн.* га́лки, -лок, *дав.* -лкам і галки́, -ло́к, *дав.* -лка́м, але дві га́лки, п'ять га́лок
ГА́ЛЛИ, -ів, *мн.* (*одн.* галл, -а). Плем'я.
ГА́ЛЛСЬКИЙ. *Прикм.* до **га́лли**.
ГАЛУ́ЗЗЯ, -я, *ор.* -ззям, *с.*, *збірне.*
ГАЛУ́ЗКА, -и, *місц* (на) -зці, *мн.* -зки́, -зо́к, але дві галу́зки, сім галу́зок.
ГА́ЛУЗЬ, -і, *ор.* -ззю, *мн.* -зі, -зей. *Галузь виробництва* [*не* область виробництва].
ГАЛУ́Н. 1. *род.* -а́. Тасьма, нашивка. *Мати купила п'ять метрів галуна.* 2. *род.* -у́. Сіль. *Для боротьби з гусінню використовують розчин галуну.*
ГАЛУ́ШКА, -и, *місц.* (у) -шці, *мн.* -шки́, -шо́к, *дав.* -шка́м, але дві галу́шки, п'ять галу́шок
ГАЛЧА́ЧИЙ [*не* галчиний]. *Прикм.* до **га́лка**.
ГА́ЛЬКА, -и, *дав.* -льці. Ім'я.
ГАЛЬМО́, -а́, *мн.* га́льма, *род.* гальм, але два гальма. *Міцні гальма* [*не* тормози].
ГАЛЬМУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш; *нак.* -у́й, -у́йте. *Гальмувати розвиток культури.*
ГА́ЛЬЧИН. *Прикм.* до **Га́лька**.
ГАЛЯТО́ВСЬКИЙ, -ого і **Ґ АЛЯТО́ВСЬКИЙ**. Прізвище.
ГА́МА -и, *ор.* -ою. Ужив. у значеннях: 1. Ряд звуків у межах октави, який послідовно зростає або спадає. *За стіною... хтось почина грати гами* (Леся Українка).
2. *чого, перен.* Послідовний ряд якихось однотипних, але відмінних одне від одного предметів, явищ; послідовна зміна яких-небудь явищ. *Гама почуттів. Гама барв.*
ГАММА... Перша частина складних слів, яка означає стан речовин або зв'язок з гамма-промінням. Пишеться з наступною частиною через дефіс: *га́мма-апара́т, га́мма-залізо, га́мма-квант, га́мма-про́мені, га́мма-спектр, га́мма-терапія, га́мма-глобуліни, га́мма-фу́нкція*. Але: *га́ммаграма, гамма-гра́фія*, бо слова *грама, графія* самостійно не вживаються.

ГАМАНЕ́ЦЬ, -нця́, *ор.* -нце́м, *місц.* (у) -нці́. *Шкіряний гаманець* [*не* кошильок].

ГАМБІ́Т, -у. Початок шахової партії, в якій білі жертвують пішака або легку фігуру, щоб створити вигідну позицію для нападу.

ГА́МБУРГ і **ГА́МБУРҐ** *, ч., *місц.* (у) -гу (-ґу) і (у) -зі. 1. *род.* -а. Назва міста у Німеччині. *Населення Гамбурга (-ґа).* 2. *род.* -у. Назва області. *Економіка Гамбургу (-ґу).*

ГА́МБУРЗЬКИЙ

ГА́МЛЕТ, -а

ГАНДБО́Л, -у. Командна спортивна гра з м'чем руками. Синонім: ручний м'яч.

ГА́НИТИ, -ню, -ниш; *нак.* гань, ганьте

ГА́ННА, -и, *кл.* Га́нно! і **А́ННА**, -и, *кл.* А́нно! *Змени.-пестл.*: Ганну́сю! Га́ню! Ганну́сенько! Ганну́сечко! Га́ндзю! Анни́чко! Ну́сю! [*не* Аня!].

ГАННІБА́ЛОВА КЛЯ́ТВА. Стійке словосполучення. Перше слово пишеться з великої літери. Вживається на означення твердої рішучості боротися з ким- або чим-небудь.

ГА́НУСОВИЙ і **ГАНУСО́ВИЙ**

ГАНЧІ́РКА, -и, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рки́, -ро́к, але дві ганчі́рки, п'ять ганчі́рок. *Суха ганчірка* [*не* тряпка].

ГАНЬБА́. -й

ГАРА́Ж, -а́, *ор.* -е́м

ГАРАСИ́М, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Гараси́ме! і **ГЕРАСИ́М**, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Гераси́ме! *Змени.-пестл.*: Гераси́ку! Гараси́мку! Гараси́мцю! Гара́сю! [*не* Гера!]; **Гараси́мович** і **Гераси́мович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Гараси́мівна** і **Гераси́мівна**, -и [*не* Гарасимівної], *дав.* -і [*не* Гарасимівній]. *Співають два Гарасими* [*не* два Гарасима]. *Іва́не Гараси́мовичу! Ніно Гараси́мівно!*

ГАРБА́, -и́, *мн.* га́рби, гарб, але дві гарби́

ГАРДИ́НОВИЙ і **ГАРДИ́ННИЙ**

ГАРДИ́НОВО-ТЮ́ЛЕВИЙ і **ГАРДИ́ННО-ТЮ́ЛЕВИЙ**

ГАРІБА́ЛЬДІ, *невідм.*, *ч.і ж.* і **ҐАРІБА́ЛЬДІ**. Прізвище.

ГАРМИ́ДЕР, -у. *Великий гармидер* [*не* велика суматоха]. Синоніми: га́лас, га́мір, метушня́.

ГАРМОНІ́ЙНИЙ — ГАРМОНІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Гармоні́йний. Злагоджений, милозвучний, стрункий. *Гармонійний розвиток людини. Гармонійні відносини.*

Гармоні́чний. Ужив. як музичний, математичний та фізичний термін. *Гармонічні коливання. Гармонічний ряд. Гармонічна пропозиція.*

ГАРМОНІ́ЙНО РОЗВИ́НЕНИЙ і **ГАРМОНІ́ЙНО РОЗВИ́НУТИЙ**. Пишуться окремо, бо слово **гармоні́йно** виступає обставиною способу дії і відповідає на питання як?, а слова **розвинений** і **розвинутий** є дієприкметниками.

ГАРМОНІЮВА́ТИ — ГАРМОНУВА́ТИ. Збігаються у знач. «бути у відповідності з чим-небудь». *Колір сумки гармоніював із сукнею. Ці кольори гармонують між собою.*

Тільки **гармоніюва́ти** вжив. у знач. «створювати акордне супроводження (чи супровід) до якої-небудь мелодії». *Гармоніювати мелодії пісень.*

ГАРМО́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

ГАРНІ́Р, -у

ГАРНІТУ́Р — ГАРНІТУ́РА. Розрізняються значенням.

Гарніту́р, -а. Комплект, набір предметів, що служать якійсь меті. *Гарнітур меблів.*

Гарніту́ра, -и, *спец.* Повний комплект друкарських шрифтів різних накреслень, але однакового за характером малюнка.

ГА́РЯЧЕ і **ГАРЯЧЕ́**, *присл.*

ГАРЯ́ЧКА, -и, *місц.* (у) -чці. Синонім: температу́ра.

ГАСИ́ТИ, гашу́, га́сиш, га́симо, га́сите, га́сять; *нак.* гаси́, гасі́м(о), гасі́ть

ГА́СЛО, -а, *мн.* га́сла, га́сел. Синоніми: за́клик, ло́зунг.

ГА́СНУТИ, -ну, -неш; *мин.* гас і га́снув, га́сла і га́снула, га́сли і га́снули
ГАСТРИ́Т, -у
ГАСТРОЛЕ́Р [*не* гастрольор], -а
ГАСТРОНО́МІЯ, -ї, *ор.* -єю
ГАТИ́ТИ, гачу́, га́тиш, га́тить, га́тимо, га́тите, га́тять; *нак.* гати́, гаті́м(о), гаті́ть
ГАТЬ, га́ті, *ор.* га́ттю
ГВІНЕ́Я-БІСА́У, Гвіне́ї-Бісáу, *ор.* Гвіне́єю-Бісáу і **Ґ ВІНЕ́Я-БІСА́У***. Назва країни.
ГВІНЕ́Я-БІСА́УСЬКИЙ і **Ґ ВІНЕ́Я-БІСА́УСЬКИЙ***
ГВОЗДИ́КОВИЙ — ГВОЗДИ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням. **Гвозди́ковий**. Який стосується гвоздики як декоративної рослини з запашними квітами різних кольорів. *Гвоздикове насіння.* **Гвозди́чний**. Який стосується гвоздики як прянощів. *Гвоздичне дерево. Гвоздичний запах.*
ГДАНСЬК, -а
ГЕБРІ́ДСЬКІ ОСТРОВИ́. З великої літери пишеться лише перше слово.
ГЕГЕМО́НІЯ, -і, *ор.* -єю
ГЕЇ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем
ГЕЇ́ ЕЛЬЯ́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем
ГЕЇ́ ЕЛЬЯ́НСТВО, -а
ГЕЇ́ ЕЛЬЯ́НСЬКИЙ
ГЕЙ-ГЕЙ, *виг.*
ГЕКЗА́МЕТР, -а
ГЕКТА́Р [*не* ге́ктар] -а. *Два гектари* [*не* два гектара].
ГЕ́ЛІЄВИЙ
ГЕЛІО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «сонце, сонячний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *геліобіоло́гія, геліогеогра́фія, геліогравю́ра, геліоелектри́чний, геліотера́пія, геліоте́хніка.*
ГЕЛІО́МЕТР, -а. Оптичний прилад для вимірювання небесних світил.
ГЕЛІОТРО́П. 1. *род.* -а. Трав'яниста декоративна рослина з запашними квітами, також квіти цієї рослини. *Насіння геліотропа.* 2. *род.* -а. Прилад для вимірювання горизонтальних кутів. 3. *род.* -а. Порошок для фарбування тканин у фіолетовий колір. 4. *род.* -у. Прозорий зеленкуватий з червоними крапочками мінерал, що вжив. для виготовлення дрібних художніх виробів.
ГЕ́ЛЬСІНКІ, *невідм., с.* Назва міста. *Багатолюдне Гельсінкі.*
ГЕ́ЛЬСІНСЬКИЙ. *Гельсінська угода.*
ГЕН-ГЕН, *присл.* Синоніми: геть-геть, дале́ко, дуже дале́ко, аж там.
ГЕНЕРА́ЛЬНА АСАМБЛЕ́Я ОРГАНІЗА́ЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НА́ЦІЙ (ООН). Усі слова й абревіатура пишуться з великої літери.
ГЕНЕРА́ЛЬНИЙ СЕКРЕТА́Р ООН. Слово **Генеральний** та абревіатура **ООН** пишуться з великої літери.
ГЕНЕТИ́ЧНО СПОРІ́ДНЕНИЙ. Пишеться окремо, бо **генетично** виступає обставиною способу дії і відповідає на питання як?
ГЕНІА́ЛЬНИЙ
ГЕ́НІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* ге́нію, *мн.* -ї, -їв
ГЕННА́ДІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Генна́дію! *Зменш.-пестл.:* Ге́нику! Ге́ню! [*не* Гена!]; **Генна́дійович** [*не* Геннадієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -єм; **Генна́діївна**, -и [*не* Геннадіївної], -і [*не* Геннадіївній]. *Ідуть два Геннадії* [*не* два Геннадія]. *Іва́не Генна́дійовичу! Лідіє Генна́діївно!*
ГЕНОЦИ́Д, -у. Винищення окремих груп населення за расовими, національними, релігійними та іншими мотивами.
ГЕ́НРІ, *невідм., ч.* Одиниця індуктивності. *Один генрі.*
ГЕ́НРІ-ГЕРЦ, -а, *ор.* -ом
ГЕ́НРІ-ПАСКА́ЛЬ, -я, *ор.* -ем
ГЕНУ́ЕЗЬКИЙ і **Ґ ЕНУ́ЕЗЬКИЙ***
ГЕ́НУЯ, Ге́нуї, *ор.* Ге́нуєю і **Ґ ЕНУ́Я***
ГЕО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «земля», «земна кора». З наступною частиною завжди пишеться разом: *геобота́ніка,*

геоботанічний, геогігієна, геодина́міка, геомагнети́зм, геомеха́ніка, геотекто́ніка, геофізика, геофізи́чний, геохімічний, геохімія.

ГЕОЛОГО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «геологічний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, коли складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *геолого-мінералогічний, геолого-промисло́вий, геолого-технічний.* 2. Разом, коли означає одне поняття: *геологорозвідувальний, геологоро́звідка, геологорозвідування, геологорозвідник.*

ГЕРАСИ́М *див.* **ГАРАСИ́М**

ГЕРБ, -а́, *мн.* герби́, -ів

ГЕРКУЛЕ́СІВСЬКИЙ — ГЕРКУЛЕ́СОВИЙ. Розрізняються значенням.

Геркуле́сівський. Дуже сильний, міцний (здоров'ям, силою); схожий на Геркулеса. *Геркулесівські м'язи. Геркулесівський труд.*

Геркуле́совий. Приготовлений із вівсяної крупи. *Геркулесова каша.*

ГЕРКУЛЕ́СОВІ СТОВПИ́. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. у знач. «крайня точка, межа чого-небудь».

ГЕРЦ, -а, *ор.* -ом. Одиниця виміру частоти коливань.

ГЕРЦЕГОВИ́НА, -и і **ГЕРЦЕҐОВИ́НА**

ГЕ́РЦОГСТВО

ГЕ́РЦОГСЬКИЙ [*не* ге́рцозький]

ГЕС, *невідм., ж.* Гідроелектростанція. Пишеться великими літерами. *Каховська ГЕС.*

ГЕ́ТЕ, *невідм., ч.* і *ж.* і **Ґ Е́ТЕ.** Прізвище.

ГЕТЕРО... Перша частина складних слів, яка означає різнорідність. З наступною частиною завжди пишеться разом: *гетероа́том, гетерогене́з, гетероморфізм, гетеросфе́ра, гетерополя́рний, гетероциклічний.*

ГЕ́ТО, *невідм., с. і мн. Негритянське гето. Єврейські гето.*

ГЕ́ТРИ, -ів, *мн.* (*одн.* гетр, -а, *ч.*)

ГЕ́ТЬМАН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -а́ни, -а́нів, але два ге́тьмани, п'ять ге́тьманів

ГЕТЬМА́НСЬКИЙ [*не* ге́тьманський]

ГЕТЬ-ЧИ́СТО, *присл.* Синоніми: зовсім, цілко́м, по́вністю, дощене́нту.

ГИГОТА́ТИ, -гочу́, -готи́ш; *нак.* -очи́, -чі́м(о), -чі́ть

ГИ́ДКО-БРИ́ДКО, *присл.*

ГИКА́ННЯ *див.* **ІКА́ННЯ**

ГИКА́ТИ, -а́ю, -а́єш. Ікати.

ГИ́РКА, -и, *дав.* -рці, *мн.* ги́рки, ги́рок і гирки́, гиро́к, але дві ги́рки, п'ять ги́рок

ГИ́РЛО, -а, *род. мн.* гирл

ГИ́РЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* ги́рі, гир

ГІАЦИ́НТ. 1. *род.* -а. Декоративна рослина з пахучими квітками. *Листя гіацинта.* 2. *род.* -у. Мінерал. *Прикраса з гіацинту.*

ГІБРАЛТА́Р, -у і **Ґ ІБЛАРТА́Р*.** Назва протоки.

ГІГІЄ́НО-ДІЄТИ́ЧНИЙ

ГІДРО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням словам «во́дний, водяни́й». З наступною частиною пишеться разом: *гідроелектроста́нція, гідробіоло́гія, гідроліта́к, гідроавіа́ція, гідроаку́стика, гідроапарату́ра; гідроакусти́чний, гідробіологічний, гідрогеологічний; гідро́граф, гідрогра́фія, гідроелектрометалу́ргія, гідрокаучу́к, гідро́метр, гідроме́трія.*

ГІ́ЛКА, -и, *місц.* (на) -лці, *мн.* -лки́, -ло́к, *дав.* -лка́м, але дві гі́лки, п'ять гі́лок

ГІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям і **ГІЛЛЯ́,** -я́, *ор.* -лля́м *с., збірне. Гілля вишень ... звисало просто до кімнати* (Смолич).

ГІ́ЛЛЯ́, -і́, *ор.* -єю, *ж.* Відросток від стовбура дерева. *Ку-ку! — десь зозуля кує на гіллі* (Нехода).

ГІЛЛЯ́СТИЙ

ГІЛЛЯ́ЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, але дві гіля́чки, сім гіля́чок

ГІМН, -у

ГІМНАСТЕ́РКА, [*не* гімнастьорка], -и, *місц.* (у) -рці, *мн.* -рки, -рок

ГІПЕРТОНІ́Я, -ї, *ор.* -єю [*не* гіпертóнія]. Підвищення кров'яного тиску.

ГІПНÓЗ, -у

ГІПÓТЕЗА [*не* гіпотéза], -и. Синоніми: здóгад, припу́щення.

ГІПЮ́Р, -у. Ґатунок мережива з опуклим візерунком.

ГІ́РКА, -и, *місц.* (на) гірці, *мн.* -рки, -рок. *Спускатися з гірки* [*не* з горки].

ГІ́РКНУТИ, гíркне, гíркнуть; *мн.* гіркі, гíркнув, гíркла і гíркнула, гíркли і гíркнули

ГІРКОТÁ, -и́ і **ГІРКÓТА**, -и

ГІРКУВÁТО-СОЛÓНИЙ

ГІРНИ́ЦЬКИЙ — ГІРНИ́ЧИЙ. Розрізняються значенням.

Гірни́цький. Який стосується гірника, пов'язаний з ним. *Гірницький колектив. Гірницький край. Гірницькі звичаї.*

Гірни́чий. Пов'язаний з вивченням, видобутком і використанням корисних копалин. *Гірничий інститут. Гірничий комбінат.*

ГІРНИЧО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «гірни́чий». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *гірничодобувни́й, гірничогеологічний, гірничоексплуатаці́йний, гірничопромисло́вий, гірничорозві́дувальний, гірничотехні́чний.* 2. Через дефіс, коли названі основами поняття не підпорядковані одне одному: *гірни́чо-буро́ви́й, гірни́чо-металургі́йний, гірничо-збага́чувальний.*

ГІРШЕ, *присл.* Керування: від (за) кого, чого [*не* кого, чого]; як (ніж) хто. *Син працює гірше від (за) батька. Син працює гірше, ніж батько.*

ГІСТЬ, гóстя, *дав.* гóстеві і гóстю, *мн.* гóсті, гостéй, *дав.* гóстям і гостя́м, *ор.* гóстями і гостя́ми (гістьми і гістьми́), *місц.* (у, на) гóстях і гостя́х

ГЛАДІ́НЬ — ГЛАДЬ. Розрізняються значенням.

Гладі́нь, -і, *ор.* -нню. Рівна, плоска поверхня. *Гладінь моря.*

Гладь, -і, *ор.* -ддю. Вид вишивки. *Дівчина добре вишивала простим хрестиком і гладдю.*

ГЛÁЗГО, *невідм., с.* і **ҐЛÁЗҐО.** Назва міста. *Старовинне Глазго (Ґлазґо). Вулиці Глазго (Ґлазґо).*

ГЛÁНДА, -и, *род. мн.* гланд [*не* гландів]

ГЛЕЙ *див.* **ҐЛЕЙ**

ГЛЕК, -а, *місц.* (у) глéці, *мн.* глéки, -ів

ГЛИ́БОКО, *присл.*.

ГЛИБОЧІ́НЬ, -і, *ор.* -нню

ГЛИНОЗЕ́М, -у

ГЛИ́НИСТО-ВАПНИ́СТИЙ

ГЛИ́НИСТО-ПІЩА́НИЙ

ГЛИ́НЯНИЙ — ГЛИ́НЯСТИЙ (ГЛИ́НИСТИЙ). Розрізняються значенням.

Гли́няний. Який складається або виготовлений з глини. *Глиняна круча. Глиняна піч. Глиняний глечик.*

Гли́нястий, *рідше* **гли́нистий.** Який містить у собі глину або має колір глини. *Глинясте (глинисте) дно. Глинясте обличчя.*

ГЛОТКОВИ́Й і ГЛОТКÓВИЙ

ГЛУЗ — ГЛУЗД. Розрізняються значенням.

Глуз, -у, *розм.* Насміхання з когось, з чогось; глузування. *Обличчя в Мишуні було кругляcте, губи пухкі, і саме вони викликали нестерпні глузи дівчат* (Яновський).

Глузд, -у, *розм.* Розум, розумний зміст чогось; смисл. *Скажіть, навіщо втікати нам тепер? Який в тім глузд?* (Леся Українка).

ГЛУЗУВÁТИ. Керування: *з кого-чого. Хай сміються з нас, глузують — нам байдуже, бо замовкнуть, як почують слово дуже* (Рильський).

ГЛУМИ́ТИСЯ. Керування: *з кого-чого* у знач. «насміхатися». *Глумитися з хлопця.*

ГЛУХÁР, -á, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -áрю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

ГЛЯДА́Ч [*не* гля́дач], -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́чу, *мн.* -і́, -і́в

ГЛЯ́НЕЦЬ, -нцю, *ор.* -нцем

ГЛЯ́НСОВИЙ і ГЛЯ́НЦЕВИЙ

ГНА́ТИ, жену́, жене́ш, жене́мо, жене́те, жену́ть

ГНИ́ТИ і ГНИ́СТИ, гнию́, гниє́ш, гниємо́, гниєте́, гниють; *мин.* гнив, гнила́, гнило́, гнили́

ГНІВИ́ТИ, гнівлю́, -ви́ш, -ви́ть, -вимо́, -вите́, -вля́ть; *нак.* не гніви́, не гнівім(о), не гнівіть

ГНІВЛИ́ВИЙ — ГНІ́ВНИЙ. Розрізняються значенням.

Гнівли́вий. Схильний до гніву. *Гнівливий чоловік. Гнівлива жінка.*

Гні́вний. Пройнятий гнівом. *Гнівний виступ. Гнівна відповідь. Гнівне слово.*

ГНІЗДИ́ТИСЯ, гніздиться, гніздяться і гнізди́ться, гнізди́ться

ГНІЗДО́, -а́, *місц.* (у) -зді, *мн.* гнізда, гнізд, але два гнізда́

ГНІЙ, гно́ю, *місц.* (у) гно́ю, *мн.* гної, -і́в.

ГНІТ *див.* **Ґ НІТ**

ГНОБИ́ТИ, -блю́, гно́биш, гно́блять

ГНОЇ́ТИ, гно́ю, гноїш, гноїмо́, гноїте́, гноя́ть

ГНУ́ТИ, гну, гнеш, гнемо́, гнете́; *нак.* гни, гнім(о), гніть

ГО́БІ, *невідм., ж.* Назва пустелі. *Піщана Гобі.*

ГОВІРКИ́Й — ГОВІРКО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Говірки́й. Охочий до розмов; балакучий. *Всю дорогу був такий говіркий та веселий, бубонів, як міський дзвін, а тут ніби води в рот набрав* (Марко Вовчок).

Говірко́вий. Який стосується говірки як різновиду загальнонародної мови, поширеного на невеликій території. *Говіркова лексика. Говіркові елементи.*

ГОВОРИ́ТИ, -ворю́, -во́риш, -во́рять; *нак.* -ворі́, -ворім(о), -ворі́ть. *Говорити англійською (німецькою) мовою* або **по-англійськи, по-німецькому.** Неправильним є вислів *говорити на англійській (німецькій) мові.*

ГОДИ́НА, -и, *мн.* -и, -и́н. Вживання. У запитальному вислові вживається із займенником **котра**: *котра година?* [*не* скільки годин?] Відповідають: *восьма* (*десята, сімнадцята*) *година* [*не* вісім (десять, сімнадцять) годин], *о дев'ятнадцятій годині* [*не* у дев'ятнадцять годин], *друга година тридцять хвилин, друга тридцять, пів на третю* [*не* пів до третьої], *за п'ятнадцять третя* [*не* без п'ятнадцяти три чи третя], *десять на третю* [*не* десять по другій].

ГОДИ́НА-ДВІ. Пишеться через дефіс, бо поєднання слів вказує на приблизність.

ГОДИННИКО́ВИЙ

ГО́ДІ, *присл. Годі кричати* [*не* хватить кричати]. Синоніми: до́сить, ви́стачить, бу́де.

ГОДІВНИ́ЦЯ — ГОДУВА́ЛЬНИЦЯ. Розрізняються значенням.

Годівни́ця, -і, *ор.* -ею. Пристрій, куди кладуть корм для птахів. *Учні змайстрували годівницю* [*не* кормушку].

Годува́льниця, -і, *ор.* -ею. 1. Жінка, яка годує грудьми дитину. 2. Жінка, яка утримує або доглядає когось.

ГО́ЇТИ, гою́, го́їш, го́їмо, го́їте, го́ять

ГО́ЇТИСЯ, го́їться, го́яться

ГО́ЙДАЛКА, -и, *місц.* (на) -лці, *мн.* -лки, -лок. *Нова гойдалка* [*не* качеля].

ГОЛИ́ТИСЯ, -лю́ся, -лишся; *нак.* -ли́ся, -лі́ться

ГОЛІ́ВКА — ГОЛО́ВКА. Розрізняються значенням.

Голі́вка, -и, *місц.* (на) -івці, *мн.* -вки, -вок. *Зменш.-пестл.* до **голова** у знач. «частина тіла людини або тварини, в якій міститься мозок». *Гладити по голівці.*

Голо́вка, -и, *місц.* (по) -о́вці, *мн.* -овки́, -ово́к, але дві голо́вки, п'ять голо́вок. Ужив. у значеннях: 1. Кулясте чи довгасте суцвіття або кулястий плід окремих рослин на кінці стебла. *Головка капусти.* 2. Заокруг-

лене потовщення кінцевої частини чого-небудь. *Головка цвяха.* 3. Частіше *мн. головки́.* Передня частина чобота, що покриває пальці і верх ступні. *Пришити головки до халяв.*

ГОЛІРУ́Ч і **ГОЛІ́РУЧ**, *присл.* Синоніми: го́лими рука́ми, без збро́ї.

ГО́ЛКА-РИ́БА, го́лки-ри́би

ГОЛЛА́НДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ГОЛЛА́НДСЬКИЙ

ГОЛЛА́НДЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* голла́ндець, -дця, *ор.* -дцем, *ч.*; голла́ндка, -и, *дав.* -дці, *род. мн.* -док, *ж.*)

ГОЛО́БЛЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -ло́бель

ГОЛОВА́, -и́, *мн.* го́лови, але дві голови́, голі́в, *дав.* го́ловам, *місц.* (на) го́ловах, але (в) голова́х (про місце, куди кладуть голову). З великої літери слово пишеться як назва найвищої урядової посади. *Голова Верховної Ради України.*

ГОЛО́ВКА *див.* **ГОЛІ́ВКА**

ГОЛОВНИ́Й — ОСНОВНИ́Й. Збігаються у знач. «найважливіший, найсуттєвіший». *Головна (основна) тема. Головне (основне) завдання. Головний (основний) зміст.*

Тільки **головни́й** ужив. у значеннях: 1. Який перебуває у центрі чогось. *Головний вхід. Головний корпус. Головна вулиця.* 2. Який охоплює що-небудь, старший над кимсь. *Головне управління. Головний лікар.* 3. Який рухається попереду когось, чогось; передній. *Головна автомашина. Головний загін.*

ГОЛОВНОКОМА́НДУВАЧ, а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -у, *мн.* -і, -ів. Керування: *чого* [*не* чим]. *Головнокомандувач армії.* Слід уникати нехарактерної для української мови **форми головнокомандуючий.**

ГО́ЛУБ, -а, *дав.* -ові і -у, *ор.* -ом, *кл.* го́лубе, *мн.* -и́, -і́в, але два го́луби, п'ять го́лубів

ГОЛУ́БКА, -и, *дав.* -бці, *ор.* -ою, *кл.* голу́бко, *мн.* -бки, -бок

ГОЛЬФ. 1. *род.* -а. Светр. *В'язання гольфа.* 2. *род.* -у. Спортивна гра. *Змагання з гольфу.*

ГОЛЬФСТРІ́М, -у і **Ґ ОЛЬФСТРІ́М**

ГОНЕ́ЦЬ, гінця́, *дав.* -нце́ві, *ор.* -нце́м, *кл.* гі́нцю і гі́нче, *мн.* -і, -і́в і **ГІНЕ́ЦЬ**

ГОНЧА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м (загальна назва) і **ГОНЧА́Р**, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м, *кл.* -а́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м (власна назва).

ГОНЧА́РНИЙ — ГОНЧА́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Гонча́рний. Який стосується гончарства — виготовлення глиняних виробів. *Гончарна майстерня. Гончарне виробництво.*

Гонча́рський. Який стосується гончаря, належить йому. *У селі живе багато гончарських родин. Гончарський талант.*

ГОРА́, -и́, *знах.* го́ру, *кл.* го́ро, *мн.* го́ри, гір, *дав.* го́рам, *ор.* за го́рами, але дві гори́. Прикладки до слова **гора**, виражені відмінюваними іменниками, звичайно не узгоджуються з цими словами. *Біля гори Казбек.* Узгодження буває тоді, коли прикладка виступає в ж. р. *На горі Говерлі.*

ГОРБ, -а́, *дав.* -о́ві і -у́, *ор.* -о́м, *місц.* (на) горбі́, *кл.* го́рбе, *мн.* -и́, -і́в

ГОРБА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́чу, *мн.* -і, -і́в

ГОРДИ́ТИСЯ, -джу́ся, -ди́шся, -ди́ться, -димо́ся, -дите́ся, -дя́ться; *нак.* -ди́сь, -ді́м(о)ся, -ді́ться. Керування: *ким, чим. Гордитися синами. Гордитися успіхами.*

ГО́РДІВ ВУ́ЗОЛ. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Ужив. тоді, коли йдеться про заплутані питання, про складне переплетення обставин.

ГОРДУВА́ТИ. Керування: *ким, чим* у знач. «ставитись до когось, чогось зневажливо». *Чого ти мною гордуєш, чому ти слів моїх не чуєш,*

коли тобі вклоняюсь я? (Павличко).

ГОРЕЛЬЄФ *див.* **БАРЕЛЬЄФ**

ГОРИ́ЦВІТ, -у

ГОРИ́ЩЕ, -а, *ор.* -ем, *місц.* (на) -и́щі, *мн.* -и́ща, -и́щ. *Вилізти на горище* [*не* на чердак].

ГОРІЛИ́ЦЬ і ГОРІ́ЛИЦЬ, *присл.* Синоніми: на́взнак, навзнаки́, горіче́рева.

ГОРОБЕ́ЦЬ, -бця́, *дав.* -бце́ві і -бцю́, *ор.* -бце́м, *кл.* горо́бче, *мн.* -бці́, -бці́в

ГОРО́ДНІЙ, -я, -є

ГОРТА́ТИ, -а́ю, -а́єш; *нак.* -а́й, -а́йте. Перегортати сторінки, листки і т. ін. *Гортати книжку* [*не* листати книжку].

ГО́РЩИК, -а, *дав.* -ові і -у, *місц.* (у) -ку, *мн.* -и, -ів

ГОРШО́К, горшка́, *дав.* -шкові і -шку, *місц.* (у), горшку́, *мн.* -шки́, -шків

ГО́СПІТАЛЬ *див.* **ШПИТАЛЬ**

ГОСПО́ДАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -о́дарю, *мн.* -о́дарі, -о́дарів, *дав.* -о́дарям

ГОСПО́ДАРСЬКИЙ — ГОСПОДА́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Госпо́дарський. Який стосується господаря, пов'язаний з ним. *Господарські турботи. Господарська наука.*

Господа́рський. Який стосується господарства, пов'язаний з ним. *Господарський механізм. Господарські кадри.*

ГОСПО́ДНІЙ, -я, -є. *Господня воля. Господня кара.*

ГОСПО́ДЬ, Го́спода, *дав.* -еві і -у, *ор.* -ом, *кл.* Го́споди. Одна з назв Бога у християн. Пишеться з великої літери. *Господь (його) знає. Господь з тобою. Хай Господь милує. Спаси Господи* [*не* упаси Господь].

ГОТЕ́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. *Новий готель* [*не* нова гостинниця].

ГОТУВА́ТИ [*не* гото́вити], -у́ю, -у́єш; *нак.* -у́й, -у́ймо, -у́йте

ГРА, гри, *ор.* гро́ю, *мн.* ігри, ігор, *дав.* іграм. *Олімпійські ігри.*

ГРАБ, -а, *мн.* -и́, -ів, але два гра́би, п'ять гра́бів

ГРАБЛІ́, -бліи і -абе́ль, *дав.* -бля́м, *мн.*

ГРАВЕ́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е́ре, *мн.* -и, -ів

ГРАД, -у

ГРАДОВИ́Й, -а́, -е́

ГРАМ, -а, *род. мн.* -ів [*не* грам]

ГРАМ... Перша невідмінювана частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *грам-а́том, грам-еквівале́нт, грам-ма́са, грам-моле́кула, грам-рентґе́н, грам-си́ла.*

ГРАМА́ТИКО-СЕМАНТИ́ЧНИЙ

ГРАМАТИ́ЧНО ПРА́ВИЛЬНИЙ

ГРАНА́Т. 1. *род.* -а. Плодове дерево; квіти або плід цієї рослини. *Квіти граната. Сік граната.* 2. *род.* -а. Напівкоштовний камінь. *Колір граната.* 3. *род.* -у. Назва мінералу класу силікатів. *Кристал гранату.*

ГРАНА́ТНИЙ — ГРАНА́ТОВИЙ. Розрізняються значенням.

Грана́тний. Який стосується гранати — розривного снаряда. *Гранатні набої.*

Грана́товий. 1. Який стосується граната — дерева. *Гранатове дерево. Гранатовий сік.* 2. Зроблений з граната, напівкоштовного каменя, прикрашений гранатами. *Гранатовий браслет (перстень).*

ГРАНИ́ЧНО-МІНІМА́ЛЬНИЙ

ГРАНІ́Т, -у

ГРАНІ́ТНО-МАРМУРО́ВИЙ

ГРАНЬ, -і, *ор.* -нню, *род. мн.* -ней

ГРА́ТИ[1] *див.* **ҐРА́ТИ**

ГРА́ТИ[2] *див.* **ВІДІГРАВА́ТИ**

ГРАФА́, -й, *мн.* гра́фи, граф, але дві графи́

ГРАФИ́Н [*не* графін], -а

ГРАФІ́ТНИЙ — ГРАФІ́ТОВИЙ. Збігаються у знач. «виготовлений, зроблений з графіту». *Графітний (графітовий) виріб.*

Тільки **графі́товий** вжив. у знач. «який складається з графіту». *Графітові породи. Графітові родовища.*

ГРАФІ́ТІ, *невідм., мн.* Стародавні написи й малюнки, зроблені гострими предметами на стінах споруд, посудинах тощо. *Київські графіті.*

ГРЕ́БУВАТИ. Керування: *ким, чим* [*не* кого, що].— *Не всі це, значить, гребують нашим ремеслом, не перевелося чабанське поріддя* (Гончар).

ГРЕЙПФРУ́Т, -а. Плодове дерево; плід цієї рослини.

ГРЕ́КИ, -ів, *мн.* (*одн.* грек, -а, *ч.*; грекиня, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -ень, *ж.*)

ГРЕКО... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *гре́ко-като́лик, гре́ко-католи́цький, гре́ко-лати́нський, гре́ко-правосла́вний.* Але: *грекомо́вний.*

ГРЕНЛА́НДІЯ, -ї, *ор.* -єю і **Ґ́РЕНЛА́НДІЯ***

ГРИ́ВНА, -и, *ор.* -ою, *мн.* -и, -вен. Прикраса.

ГРИ́ВНЯ, -і, *ор.* -єю, *мн.* -і, -вень. Грошова одиниця.

ГРИ́ГІР, *розм.* **ГРИ́ГОР,** -гора, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Гри́горе! і **ГРИГО́РІЙ,** -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Григо́рію! *Зменш.-пестл.:* Гри́ню! Гри́цю! [*не* Гриша!]; **Григо́рович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем (від Григір) і *рідше* **Григо́рійович** [*не* Григорієвич] (від Григорій); **Григо́рівна,** -и [*не* Григорівної], *дав.* -і [*не* Григорівній] (від Григір) і *рідше* **Григо́рієвна** [*не* Григорієвна] (від Григорій). *Співають два Григори (Григорії)* [*не* два Григора (Григорія)]. *Іва́не Григо́ровичу! Маріс Григо́рівно!*

ГРИ́ЗТИ, -зу́, -зе́ш, -земо́, -зете́; *нак.* гризи́, гризі́ть

ГРИ́НВІЦЬКИЙ. *Прикм.* до **Гри́нвіч.**

ГРИ́НВІЧ, -а, *ор.* -ем. *За Гринвічем* [*не* по Гринвічу].

ГРИП, -у. *Захворіти на грип* [*не* грипом].

ГРІБ, гро́бу, *місц.* (у) гро́бі, *мн.* -и́, -ів, але два гро́би, п'ять гро́бів

ГРІ́НЧЕНКО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом. Жіноче прізвище не відмінюється.

ГРІХ, -а́, *дав.* -о́ві, *місц.* (у) гріху́, *мн.* -и́, -і́в. *Узяти гріх на душу. Спокутувати гріхи.*

ГРОЗА́, -и́, *мн.* гро́зи, гроз, але дві грози́

ГРОЗИ́ТИ, -ожу́, -озиш, -озиться, -озимо́, -озите́, -ози́ть

ГРОЗЯ́ЧИ́, *дієприсл.*

ГРОМА́ДСЬКИЙ — ГРОМАДЯ́НСЬКИЙ. Розрізняються значенням. **Грома́дський** [*не* громадськи́й]. Який стосується суспільства, громади чи окремого колективу; який відбувається в суспільстві (громаді, колективі) або пов'язаний з суспільно корисною діяльністю. *Громадські організації. Громадський будинок. Громадська думка.*

Громадя́нський. Який стосується громадянина як члена суспільства, властивий йому. *Громадянський обов'язок. Громадянська мужність.*

ГРОМАДСЬКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «грома́дський». З наступною частиною пишеться через дефіс: *грома́дсько-політи́чний, грома́дсько-просві́тницький.*

ГРОМАДЯ́НИН, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -я́ни, -я́н

ГРОШОВИ́Й і ГРОШЕ́ВИЙ

ГРО́ШІ, -ей, *дав.* -ам, *ор.* грішми і гроши́ма, *місц.* (на) гро́шах, *мн. Дрібні гроші* [*не* мелоч].

ГРУ́ДИ, груде́й, *дав.* гру́дям, *ор.* грудьми́, *місц.* (у) гру́дях, *мн.*

ГРУДЬ, гру́ді, але від (до, з) груді́, *ор.* гру́ддю, *місц.* (на) груді́, *мн.* гру́ді, груде́й

ГРУЗИ́НИ, -ів, *мн.* (*одн.* грузи́н, -а, *ч.*; грузи́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*) *Два грузини* [*не* два грузина].

ГРУ́ША, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, груш

ГРУШЕ́ВИЙ

ГРУ́ШКА, -и, *місц.* (на) -шці, *мн.* -шки́, -шо́к, *дав.* -шка́м, але дві гру́шки, сім гру́шок

ГРУШОПОДІ́БНИЙ

ГУ-ГУ-ГУ, *виг.*

ГУА́ШІ, -і, *ор.* -шшю, *ж. Зелена гуаш.*

ГУБА́, -и́, *дав.* -і́, *знах.* гу́бу і губу́, *ор.* -о́ю, *мн.* гу́би, губ і губі́в, *дав.* губа́м

ГУБИ́ЩЕ, -а, *ор.* -ем, *с. Велике губище.*

ГУ́БНО-ГУБНИ́Й

ГУ́БНО-ЗУБНИ́Й

ГУМАНІ́ЗМ — ГУМА́ННІСТЬ. Розрізняються значенням.

Гумані́зм, -у, *ч.* 1. Ідейна течія епохи Відродження, яка утверджувала право людини на земне щастя. *Французький гуманізм.* 2. Світогляд, пройнятий любов'ю до людини, піклуванням про її благо, повагою до її гідності. *Ідеали гуманізму.*

Гума́нність, -ності, *ор.* -ністю. Людяність. *Гуманність лікаря. Гуманність вихователя.*

ГУМА́ННИЙ — ГУМАНІСТИ́ЧНИЙ — ГУМАНІТА́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Гума́нний. Людяний у своїх діях і ставленні до інших людей. *Гуманна людина. Гуманні принципи.*

Гуманісти́чний. *Прикм.* до **гуманізм** і **гума́нність.** *Гуманістичний твір. Гуманістичні ідеали. Гуманістичні переконання.*

Гуманіта́рний. Пов'язаний зі спеціальними науками, що вивчають людину та її культуру; матеріальний, благодійний. *Гуманітарний факультет. Гуманітарні дисципліни. Гуманітарна допомога.*

ГУ́НИ, -ів, *мн.* (*одн.* гун, -а, *ч.*). Кочові племена Центральної Азії.

ГУ́НСЬКИЙ

ГУРКОТА́ТИ, -кочу́, -ко́чеш, -ко́че, -ко́чемо, -ко́чете, -ко́чуть; *нак.* -кочи́, -кочі́м(о), -кочі́ть і **ГУРКОТІ́ТИ**, -кочу́, -коти́ш, -коти́ть, -котимо́, -котите́, -котя́ть; *нак.* -коти́, -котім(о), -коті́ть

ГУРКІТЛИ́ВИЙ і **ГУРКОТЛИ́ВИЙ**

ГУРМА́Н [*не* гу́рман], -а, *дав.* -ові, *кл.* -а́не, *мн.* -а́ни, -а́нів. Той, хто любить, цінує вишукані страви.

ГУРТ, -у, *місц.* (у) -і, *мн.* -и́, -і́в

ГУРТО́ЖИТОК, -тку

ГУ́СЕНИЧНИЙ

ГУСЕНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ГУ́СИ, -е́й, *дав.* гу́сям, *ор.* гусьми́, *місц.* (на) гу́сях, *мн.*

ГУ́СІНЬ, -ені, *ор.* -інню

ГУ́СКА, -и, *дав.* -сці, *мн.* гу́ски, гу́сок, *дав.* гу́скам

ГУ́СЛА, -сел, *дав.* -слам, *мн.*

ГУСЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

ГУ́СНУТИ, гу́сне, гу́снуть; *мин.* гус і гу́снув, гу́сла і гу́снула, гу́сли і гу́снули

ГУСТИ́, гуду́, гуде́ш, гудемо́, гудете́; *мин.* гув, гула́, гуло́, гули́; *нак.* гуди́, гуді́ть

ГУСТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «густи́й». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, коли означає відтінок кольору: *гу́сто-зеле́ний, гу́сто-черво́ний, гу́сто-фіоле́товий.* 2. Окремо, коли виступає прислівником та членом речення і відповідає на питання як?: *гу́сто розсте́лений, гу́сто замі́шаний.* 3. Разом, коли підпорядковані одне одному поняття: *густоли́стий, густоше́рстий, густоросту́чий.*

ГУСЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* гусям, *мн.* -я́та, -я́т

ГУ́СЯЧИЙ [*не* гусиний]. *Гусяче м'ясо. Гусяче пір'я.*

ГУЦУ́Л [*не* гу́цул], -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, ів

ГУЦУ́ЛКА [*не* гу́цулка], -и, *дав.* -лці, *кл.* -лко, *мн.* -лки, -лок

ГУ́ЩА, -і, *ор.* -ею

ГЮҐО́, *невідм.*, *ч. і ж.* Прізвище.

Ґ

Ґ [ґе], *невідм.* Як назва літери вживається у *с. р. Друковане ґ.* Як назва звука вживається у *ч. р. Задньоязиковий ґ.*

Буква ґ здавна використовувалася в українській мові для передачі звука [g] у словах іншомовного походження. Уперше вжив її Мелетій Смотрицький у своїй «Граматиці» 1619 р. Проте українська мова, запозичуючи іншомовні слова, завжди намагалася пристосувати їх до своєї фонетичної системи. Це стосується й чужого звука [g], який вона у багатьох випадках передавала українським г (*борг, вага, ланцюг, цегла* та ін.). Ця тенденція виразно позначилася передусім на центральних говорах України, а в західній її частині під польським впливом прищепилася вимова звука [ґ] у запозичених словах. Правописна конференція, що відбулася в Харкові 1927 р., спробувала погодити дві традиції в передачі чужого [g]. Згідно з «Українським правописом» 1928 р., у словах латинського походження, а також у новозапозичених словах із західноєвропейських мов треба писати букву ґ, а в словах грецького походження, а також давно запозичених і вже зукраїнізованих — літеру г. Цим правописом і сьогодні користуються українці в діаспорі. В Україні 1933 року вийшла нова редакція правопису, з якого літеру ґ вилучили, бо її не було в російській абетці. Тільки з проголошенням незалежності Української держави в третьому виданні «Українського правопису» (1990 р.) відновлено вживання літери ґ. За чинним нині правописом її треба писати лише в тих давнозапозичених і зукраїнізованих словах, у яких усталилася вимова звука [ґ]. У решті іншомовних запозичень етимологічний [g] передаємо через літеру г, бо така вимова характерна для більшої частини українських земель.

У власних назвах допускається паралельна вимова і паралельне написання: Ґете і Гете, Ґібралтар і Гібралтар.

ҐА́ВА, -и, *род. мн.* ґав. *Ґав (ґави) ловити.*

ҐАВЕНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ҐАВДЕА́МУС. Назва студентського гімну.

ҐА́ЗДА, -и, *мн.* ґа́зди, ґазд

ҐАЗДИ́НЯ, -і, *мн.* -и́ні, -и́нь

ҐАЗДІ́ВСТВО, -а

ҐАЗДІ́ВСЬКИЙ

ҐАЗДУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

ҐАЛАҐА́Н, -а і **ГАЛАГА́Н**. Прізвище.

ҐАЛІЛЕ́Й, -я, *ор.* -єм і **ГАЛІЛЕ́Й**. Прізвище.

ҐАЛА-КОНЦЕ́РТ, -у. Заключний святковий концерт.

ҐАЛЯТО́ВСЬКИЙ і **ГАЛЯТО́ВСЬКИЙ**. Прізвище.

ҐАНДЖ, -джу, *ор.* -джем, *ч.*

ҐАНДЖУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

ҐА́НОК, -нку, *мн.* -нки, -нків

ҐАРІБА́ЛЬДІ, *невідм.*, *ч.* і *ж.* і **ГАРІБА́ЛЬДІ**. Прізвище.

ҐАТУ́НОК, -нку, *мн.* -нки, -нків

ҐВАЛТ, -у

ҐВАЛТІВНИ́К, -а́

ҐВА́ЛТОМ, *присл.* Синоніми: ґвалто́вно, си́лою, при́мусом.

ҐВАЛТУВА́ННЯ, -я, *ор.*-нням

ҐВАЛТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

ҐЕҐА́ТИ, -ає, -ають і **ҐЕҐЕ́КАТИ**

ҐЕҐНУ́ТИ, -не

ҐЕҐОТА́ТИ, -о́че, -о́чуть, **ҐЕЛҐОТА́ТИ**, -о́че, -о́чуть і **ҐЕЛҐОТІ́ТИ**, -и́ть, -я́ть

ҐЕ́ДЗАТИСЯ і **ҐЕ́ДЗКАТИСЯ**, -ється

ҐЕ́ДЗЬ, -дзя, *ор.* -дзем, *мн.* -дзі, -дзів

ҐЕ́ЛҐІТ, -ґоту

ҐЕЛҐОТУ́Н, -а́, *мн.* -и́, -ів

ҐЕРҐОТА́ТИ, -о́че, -о́чуть і **ҐЕРҐОТІ́ТИ**, -оти́ть, -отя́ть

ҐЕ́ТЕ і **ҐЕ́ТЕ**, *невідм.*, *ч.* і *ж.* Прізвище.

ҐИРЛИ́ҐА, -и́ґи, *дав.* -и́зі, *мн.* -и́ґи, -и́ґ, *ж.* Ціпок, яким користуються пастухи і старі люди.

ҐЛЕЙ — ГЛЕЙ. Розрізняються значенням.

Ґлей, -е́ю, *ор.* -е́єм. Вишневий клей.

Глей, -е́ю, *ор.* -е́єм. Глина, мул.

ҐНІТ — ГНІТ. Розрізняються значенням.

Ґніт, ґнóта, *мн.* ґноти́, -ів. Стрічка в гасовій лампі.

Гніт. 1. *род.* -а. Важкий предмет, що кладеться на що-небудь для постійного тиснення; прес. *Камінь для гніта*. 2. *род.* -у. Утиск, пригноблення, тягар. *Визволення з-під гніту*.

ҐНОТОВИ́Й, -а́, -е́

ҐО́ҐЕЛЬ-МО́ҐЕЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Сирий жовток яйця, розтертий із цукром.

ҐОНТ -у, *мн.* -и, -ів, *ч.* і **ҐО́НТА**, -и, *род. мн.* ґонт, *ж.* Покрівельний матеріал.

ҐРАН-ПРІ, *невідм.*, *с.* Найвища нагорода, що її встановлюють на деяких музичних конкурсах, кінофестивалях, виставках. *Вишукане ґран-прі*.

ҐРАСУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш. Витоптувати (копитами) землю.

ҐРА́ТИ — ГРА́ТИ. Розрізняються значенням.

Ґра́ти, ґрат і ґра́тів, *мн.*, *ім.* *Ґрати на вікнах*.

Гра́ти, -а́ю, -а́єш, *дієсл.* *Грати на скрипці*.

ҐРАТЧА́СТИЙ

ҐРЕ́ЧНИЙ

ҐРЕ́ЧНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ҐРЕ́ЧНО, *присл.* Синоніми: ввічливо, чемно.

ҐРОҐ, ґрóґу. Напій.

ҐРИНДЖО́ЛИ, -джо́л, *мн.* Сани.

ҐРУНТ, -у, *мн.* -и́, -ів

ҐУДЗ, -дза, *ор.* -дзом, місц. (на) ґу́дзі, *мн.* ґу́дзи, -дзів, *дав.* -дзам і **ҐУДЗЬ**, -дзя, *ор.* -дзем, *мн.* -дзі, -дзів.

ҐУДЗЬ, -дзя, *ор.* -дзем. Прізвище. Жіноче прізвище не відмінюється.

ҐУ́ДЗИК, -а, *мн.* -и, -ів

ҐУДЗУВА́ТИЙ

ҐУ́ЛЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* ґу́лі, ґуль

ҐУЛЯ́СТИЙ

ҐУ́МА, -и, *род. мн.* ґум. *Виготовлення ґуми* [*не* резини].

ҐУ́МКА, -и, *місц.* (на) -мці, *род. мн.* -мок. *Стирати ґумкою* [*не* резинкою].

ҐУМО́ВИЙ. *Ґумові чоботи* [*не* резинові чоботи].

Д

Д [де], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р.* *Початкове д*. Як назва звука вжив. *у ч.р.* *Приголосний д*.

ДАВА́ТИ, даю́, даєш, даємо́, даєте́, даю́ть; *нак.* дава́й, дава́ймо, дава́йте

ДАВИ́ТИ, -влю́, -виш

ДА́ВНІЙ *див.* **СТАРИ́Й**

ДАВНОМИНУ́ЛИЙ

ДАВНООЧІ́КУВАНИЙ

ДАВНЬОВЕРХНЬОНІМЕ́ЦЬКИЙ

ДАКТИ́ЛЕ-ХОРЕЇ́ЧНИЙ

ДАКТИЛОГРА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДАКТИЛОСКОПІ́Я, -ї, *ор.* -єю

ДАЛЕБІ́, *незм.*, *розм.* Синоніми: бігме́, спра́вді, дійсно.

ДАЛЕКОГЛЯ́ДНИЙ

ДАЛЕ́КО-ДАЛЕ́КО, *присл.*

ДАЛЕКОЗО́РИЙ

ДАЛЕКОСХІ́ДНИЙ

ДАЛЕКОСЯ́ЖНИЙ

ДА́ЛЕЧ, -і, *ор.* -ччю і **ДАЛЕЧІ́НЬ**, -і, *ор.* -нню

ДА́ЛІ — ДА́ЛЬШЕ

Да́лі, *присл.* Вищий ступінь до **далéко**. Продовжуючи почате. *Іду далі*. *Далі буде* [*не* дальше буде].

Да́льше, *прикм.*, *с.* (*ч.* да́льший, *ж.* да́льша). *Дальше просування вперед*.

Дальше формування [*не* дальнійше формування].

ДАЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *мн.* -лі, -лей

ДА́ЛЬНІЙ, -я, -є

ДА́ЛЬШЕ *див.* **ДА́ЛІ**

ДАМО́КЛІВ МЕЧ, дамо́клового меча́. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери. Небезпека, яка постійно комусь загрожує. *Дехто вважає, що атомна енергетика перетворилася на дамоклів меч України.*

ДА́НО, *незм.*

ДА́НСИНГ, -у. Танцювальний зал або майданчик. *Дансинг у кафе* [*не* танцювальний дансинг].

ДАР, -у, *мн.* -и́, -ів

ДАРДАНЕ́ЛЛИ, -не́лл і -не́ллів, *мн.* Назва протоки.

ДАРЕ́МНО і *розм.* **ДАРЕ́МНЕ** [*не* даром], *присл.* Синоніми: ма́рно, без потре́би, безкошто́вно, безпла́тно.

ДАРМА́ ЩО. Синоніми: незважа́ючи на те, що; ба́йдуже, що; ніча́го, що.

ДА́ТА, -и. У датах, що передаються словами, порядковий числівник може стояти або в наз., або в род. відм. *Дев'яте січня (дев'ятого січня).* Тільки у формі наз. відм. числівник виступає: 1. Коли після називання дати безпосередньо йде опис цього дня або подій, які сталися. *Перше вересня! Як його чекали з нетерпінням!* 2. У назвах святкових дат. *Перше травня.*

ДА́ТИ, дам, даси́, дасть, дамо́, дасте́, даду́ть; *мин.* дав, дала́, дало́, дали́; *нак.* дай, да́ймо, да́йте

ДАХ, -у, *місц.* (на) даху́ і (на) да́сі, *мн.* -и́, -ів. *Новий дах* [*не* нова криша].

ДБА́ТИ — ПІКЛУВА́ТИСЯ — ТУРБУВА́ТИСЯ. Розрізняються значенням.

Дба́ти. К е р у в а н н я: *про кого — що.* Виявляти старання, турботу, увагу. *Дбати про підвищення якості виробів.*

Піклува́тися. К е р у в а н н я: *про кого-що* і *ким-чим.* Виявляти особливу турботу про когось, щось, опікуватися (здебільшого йдеться про дітей, старих, хворих). *Піклуватися про сина. Піклуватися матір'ю.*

Турбува́тися. К е р у в а н н я: *про кого-що.* Непокоїтися, хвилюватися, тривожитися. *Не турбуйся про мене, мамо!*

ДВА — ДВО́Є — ПА́РА. Збігаються у значенні «кількість із двох одиниць», але розрізняються сполучуваністю.

Збірний числ. **дво́є** сполучається з обмеженою кількістю іменників, зокрема: 1. З іменниками ч. і спільного роду, які позначають осіб чоловічої статі: *двоє школярів, двоє суддів.* 2. З іменниками ч.р., які позначають назви тварин і птахів: *двоє коней, двоє орлів.* 3. З іменниками IV відміни: *двоє телят, двоє хлоп'ят.* 4. З іменниками, що мають лише множину: *двоє воріт, двоє ножиць.* 5. З іменниками, що означають парні поняття: *двоє чобіт, двоє крил.* 6. З особовими займенниками **ми, ви, вони** у формі род. мн.: *двоє їх у мене.* 7. З іменниками, що мають в однині і множині різні основи: *двоє дітей, двоє курей.*

Збірні числівники не можуть входити до складених, тому при поєднанні складених числівників, які закінчуються на **два**, з множинними іменниками та іменниками IV відм. типу **теля, лоша, курча** використовують лічильні слова **голова, штука, пара, примірник, одиниця:** *двадцять дві пари окулярів, п'ятдесят дві голови телят.* Ненормативним є словосполучення *двадцять двоє окулярів.* У формах непрямих відмінків лічильні слова зникають.

Два, двох, *дав.* двом, *знах.* два і двох, *ор.* двома́, *місц.* (на) двох. К е р у в а н н я: з числівником **два** (як і **три, чоти́ри**) іменники вживаються у формі наз. відм. мн.: *два приймачі, два фахівці* [*не* два фахівця, *не* два приймача].

Іменник з числівником **два** у формі наз. мн. наголошується так, як у непрямих відмінках однини: *два сини, два брати.*

Іменники, які в однині та множині мають різні основи (**громадянин, селянин, дівчина, людина, дитина**), поєднуються з числ. **два** у формі род. відм. одн.: *два громадянина, дві дівчини.*

Означення, яке входить до складу кількісно-іменного словосполучення, має форму наз. відм. множини: *дві рівні частини, дві бурхливі ріки, дві маленькі дівчинки, два гірські озера, два військові літаки.*

Означення, виражене присвійним прикметником, ставиться у формі род. відм. мн. незалежно від граматичного роду іменника: *два батькових журнали.*

Слово **пáра**, -и, *мн.* пáри, пар поєднується: 1. З іменниками, що позначають два однорідних предмети, які становлять одне ціле: *пара чобіт, пара коней.* 2. З іменниками, що позначають двох осіб, об'єднаних спільною дією, станом, почуттям: *молода пара, пара боксерів, пара фігуристів.* 3. З іменниками (у множині), які позначають предмети роздрібної торгівлі: *пара яблук.* Ненормативними є вислови *сказати пару слів, покликати на пару хвилин.* Т р е б а: **сказати кілька слів, покликати на кілька хвилин.**

ДВА́ДЦЯТЕРО, -тьóх, *дав.* -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.* (на) -тьóх

ДВАДЦЯТИГРА́ДУСНИЙ (20-грáдусний)

ДВАДЦЯТИЛІ́ТНІЙ, -я, -є (20-лíтній, -я, -є) і **ДВАДЦЯТИРІ́ЧНИЙ** (20-річний)

ДВАДЦЯТИЛІ́ТТЯ (20-лíття), -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть і **ДВАДЦЯТИРІ́ЧЧЯ** (20-рíччя), -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

ДВАДЦЯТИПОВЕРХÓВИЙ (20-поверхóвий)

ДВАДЦЯТИП'ЯТИРІ́ЧНИЙ (25-річний)

ДВАДЦЯТИП'ЯТИРІ́ЧЧЯ (25-річчя), -я, *ор.* -ччям

ДВАДЦЯТИЧОТИРЬОХГРА́ННИЙ

ДВАДЦЯТИЧОТИРЬОХГРА́ННИК, -а

ДВА́ДЦЯТЬ, -ти́ і -тьóх, *дав.* -ти́ і -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.* (на) -ти́ і -тьóх

ДВАНА́ДЦЯТЕРО, -тьóх, *дав.* -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.* (на) -тьóх

ДВАНАДЦЯТИПА́ЛА КИ́ШКА, дванадцятипáлої ки́шки

ДВАНА́ДЦЯТЬ, -ти і тьóх, *дав.* -ти і -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.*(у) -ти і -тьóх

ДВЕ́РІ, -е́й, *дав.* -ям, *ор.* -рми́ і ри́ма, *місц.* (у) -ях, *мн.*

ДВЕРЦЯ́ТА, -я́т, *мн.*

ДВІ́ЙКА, -и, *дав.* -йці, *мн.* -и, -йок [*не* двойка]

ДВІ́ЙКА-БАЙДА́РКА, двíйки-байдáрки

ДВІ́ЙНЯ́ТА, -я́т, *мн.* [*не* двійня]

ДВІР, дворá і двóру, *мн.*двори́, дворів

ДВІ́СТІ, двохсóт, *дав.* двомстáм, *ор.* двомастáми, *місц.* (на) двохстáх [*не* двухсот, двумстам, двумястами]

ДВІ́ЧІ, *присл.* Синоніми: два рáзи, повтóрно, дворазóво.

ДВО — ДВОХ... Перші частини складних слів, що означають «який складається з двох частин, одиниць чого-небудь; який має дві однакові ознаки». З наступною частиною завжди пишуться разом.

Дво... вживається, коли наступна частина починається з приголосного (крім слів **сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний**): *двоквартирний, двокімнатний, двокласний, двогодинний, двоголосий, дворічний, двоярусний.*

Двох... вживається: 1. Коли наступна частина починається з голосного (*двохактний, двохаршинний, двоха-*

томний, двохелементний). 2. Коли другою частиною є порядкові числівники **сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний**: *двохмільйонний, двохмільярдний, двохсотий, двохтисячний*. 3. Коли є частиною складного прикметника: *двадцятидвохрічний*.

ДВÓЄ, двох, *дав.* двом, *ор.* двомá, *місц.* (на) двох

ДВОЇ́СТИЙ. Синоніми: суперéчливий, подвійний.

ДВОРЯНИ́Н, -а, *дав.* -ові, *мн.* -я́ни, -я́н

ДВОЮ́РІДНИЙ

ДÉ Б, *присл., част.*

ДЕБÁТИ, -ів, *мн.* Обмін думками на зборах, засіданні; дискусія. *Дебати з важливого питання. Розпочалися дебати. Бурхливі дебати.*

ДÉБЕТ — ДЕБІ́Т. Розрізняються значенням.

Дéбет, -у. Ліва сторона бухгалтерського рахунку. *За дебетом і кредитом.*

Дебі́т, -у. Кількість газу або рідини, яка виходить із джерела за одиницю часу. *Дебіт свердловини — 200 кубічних метрів на годину.*

ДЕБЮ́Т, -у. Перший виступ артиста на сцені; початок шахової або шашкової партії. *Це був його дебют* [*не* перший дебют].

ДЕВАЛЬВÁЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Разове знецінення валюти, зниження її обмінного курсу щодо валюти іншої країни. *Девальвація долара. Відбулася девальвація.*

ДЕВІ́З — ДЕВІ́ЗА. Розрізняються значенням.

Девíз, -у. Вислів, формулювання. *Зміст девізу. Розшифрування девізу.*

Девíза, -и. Вексель, чек для оплати його за кордоном. *Одержання девізи.*

ДЕВ'ЯНÓСТО, *род., дав., ор., місц.* -а

ДЕВ'ЯНОСТОРІ́ЧНИЙ (90-річний)

ДЕВ'ЯНОСТОРІ́ЧЧЯ (90-річчя), -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

ДÉВ'ЯТЕРО, -тьóх, *дав.* -тьóм, *ор.* -тьомá і -тьмá, *місц.* (на) -тьóх

ДЕВ'ЯТИ́... Перша частина складних слів, що означає «який має дев'ять одиниць, складається з дев'яти одиниць». З наступною частиною пишеться разом: *дев'ятибáльний, дев'ятидéнний, дев'ятиклáсник, дев'ятикýтник, дев'ятиметрóвий, дев'ятиповерхóвий, дев'ятиразóвий, дев'ятирічний, дев'ятисильний.*

ДЕВ'ЯТНÁДЦЯТЕРО, -тьóх, *дав.* -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.* (на) -тьох

ДЕВ'ЯТНÁДЦЯТЬ, -ти і -тьóх, *дав.* -ти і -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.* (на) -ти і -тьóх

ДЕВ'ЯТСÓТ, дев'ятисóт, *дав.* дев'ятистáм, *ор.* дев'ятьмастáми і дев'ятьомастáми, *місц.* (на) дев'ятистáх

ДÉВ'ЯТЬ, -ти́ і -тьóх, *дав.* -ти́ і -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.* (на) -ти́ і -тьóх

ДЕГЕНЕРАТИ́ВНІСТЬ — ДЕГЕНЕРÁЦІЯ. Розрізняються значенням.

Дегенерати́вність, -ності, *ор.* -ністю. Наявність ознак виродження.

Дегенерáція, -ї, *ор.* -єю. Виродження; зниження життєдіяльності у кожного наступного покоління організмів порівняно з попереднім.

ДЕГРАДÁЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Рух назад, занепад, втрата якихось властивостей. *Деградація суспільства. Деградація особистості. Помітна деградація.*

ДЕДÁЛІ, *присл.*

ДÉ-ДЕ, *присл.*

ДЕЕТИМОЛОГІЗÁЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДЕ Ж, *присл., част.*

ДЕ Ж ТО, *присл., част.*

ДЕЗАВУЮВÁННЯ, -я, *ор.* -нням. Спростування главою держави або уряду дій дипломатичного представника, який перевищив свої повноваження; заява про незгоду з діями представника, який не має повноважень діяти від імені того, хто про це заявляє. *Дезавуювання підписаних протоколів. Дезавуювання заяви посла.*

ДЕЗАКТИВА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДЕЗЕРТИ́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів

ДЕЗІНСЕ́КЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДЕЗІНТЕГРА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДЕЗІНФЕ́КЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДЕЗІНФОРМА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДЕЗОРГАНІЗА́ТОР, -а. Той, хто вносить дезорганізацію, порушує порядок. Неправильним є вживання словосполучення *дезорганізатор порядку.*

ДЕЗОРІЄНТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

ДЕ́ЇНДЕ, *присл.* Синоніми: десь-ійде, не тут, де-не́будь.

ДЕКАНА́Т, -у

ДЕКВАЛІФІКА́ЦІЯ — ДИСКВАЛІФІКА́ЦІЯ. Розрізняються значенням.

Декваліфіка́ція, -ї, *ор.* -єю. Втрата професійних знань, навичок. *Декваліфікація інженера. Часткова декваліфікація.*

Дискваліфіка́ція, -ї, *ор.* -єю. Позбавлення спортсмена або команди права брати участь у змаганнях. *Дискваліфікація футболіста.*

ДЕКВАЛІФІКУВА́ТИСЯ, -у́юся, -у́єшся

ДЕКЛАРА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. У назвах документів пишеться з великої літери. *Декларація прав людини.* Синоніми: заява, маніфе́ст, повідо́млення.

ДЕКЛАРА́ЦІЯ ПРО ДЕРЖА́ВНИЙ СУВЕРЕНІТЕ́Т УКРАЇ́НИ. З великої літери пишеться перше слово і назва держави.

ДЕ́КОЛИ, *присл.* Синоніми: інколи, іноді, ча́сом, коли́-не-коли́, вряди́-годи́.

ДЕКОЛЬТЕ́. 1. *невідм., с.* Виріз у верхній частині жіночого одягу. *Глибоке декольте.* 2. *незм., у знач. прикм.* Декольтований. *Сукня декольте.*

ДЕКОМПЕНСА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Недостатня діяльність якогось органу або всього організму. *Декомпенсація серця.*

ДЕКОРАТИ́ВНИЙ — ДЕКОРАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Декорати́вний. Призначений для оздоблення, прикраси; живописний, мальовничий. *Декоративна плита. Декоративне панно.*

Декораці́йний. Пов'язаний з виготовленням і зберіганням декорацій. *Декораційний цех. Декораційний склад.*

ДЕКОРАТИ́ВНО-ПРИКЛАДНИ́Й і ДЕКОРАТИ́ВНО-ВЖИТКО́ВИЙ (ДЕКОРАТИ́ВНО-УЖИТКО́ВИЙ)

ДЕ́КОТРИЙ

ДЕКРЕ́Т, -у. Постанова, урядовий акт, що має силу закону. *Декрет уряду. Важливий декрет.*

ДЕ́КУДИ, *присл.*

ДЕ́ЛІ, *невідм., с.* Назва міста. *Багатомільйонне Делі.*

ДЕЛІ́ЙСЬКИЙ. *Прикм.* до **Де́лі.**

ДЕЛІКАТЕ́С, -у. Вишукана, тонка страва. *Ця страва — делікатес* [*не* вишуканий делікатес].

ДЕ́ЛЬТА... Перша невідмінювана частина складних слів, що пишуться: 1. Разом, якщо слово **де́льта** означає зовнішню подібність на четверту літеру грецького алфавіту: *дельтапла́н, дельтапланери́зм, дельтапланери́ст.* 2. Через дефіс, якщо слово **де́льта** означає стан речовини або зв'язок з дельта-частинами (електронами): *де́льта-деревина́, де́льта-електро́ни, де́льта-залізо, де́льта-мета́л, де́льта-опера́тор, де́льта-про́мені, де́льта-фу́нкція.*

ДЕЛЬТО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «де́льта» у значенні «гирло річки». З наступною частиною пишеться разом: *дельтоподібний, дельтови́дний.*

ДЕМАГО́Г, -а. Особа, яка вдається до демагогії, прагнучи завоювати популярність. *Впевнений демагог. Виступ демагога* [*не* брехливий демагог].

ДЕМАГО́ГІЯ, -ї, *ор.* -єю. Обман за допомогою брехливих обіцянок, гасел, навмисного спотворення фактів.

Це просто демагогія [*не* брехлива демагогія]. Синоніми: хи́трощі, облу́да, викрута́си, словоблу́дство, обіця́нки-цяця́нки, окозамилювання, політика́нство.

ДЕМА́РШ, -у, *ор.* -ем. Дипломатичні заходи, спрямовані на застереження уряду ін. держави від певних дій. *Вдалися до демаршу. Незрозумілий демарш.*

ДЕМАСКУВА́ННЯ, -я

ДЕМІЛІТАРИЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Роззброєння. *Демілітаризація країни.*

ДЕМІСЕЗО́ННИЙ. Придатний для носіння навесні і восени. *Демісезонне взуття. Демісезонний плащ. Демісезонне пальто.*

ДЕМОБІЛІЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Переведення збройних сил і народного господарства країни з воєнного стану на мирний; увільнення із збройних сил військовослужбовців після закінчення війни. *Демобілізація воїнів.* Ненормативним є вживання словосполучення *демобілізація військовослужбовців.* Треба: **звільнення в запа́с військовослужбо́вців.**

ДЕМОКРАТИЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Утвердження принципів демократії, встановлення демократичного ладу. *Демократизація суспільного життя. Розпочати демократизацію.*

ДЕМОКРАТИ́ЗМ, -у. Визнання і здійснення демократії; народність, простота. *Демократизм суспільства. Демократизм керівника.*

ДЕМОКРА́ТІЯ, -ї, *ор.* -єю. Форма політичної організації суспільства, за якої народ бере участь в управлінні державними справами; форма керівництва колективом, яка забезпечує участь його членів у здійсненні всіх заходів. *Справжня демократія. Досягнення демократії. Суспільна демократія* [*не* народна демократія]

ДЕМОНСТРА́ЦІЯ — ДЕМОНСТРУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «публічний показ чого-небудь; вияв, свідчення чого-небудь». *Демонстрація (демонстрування) фільму. Демонстрація (демонстрування) прихильності.* Синоніми: по́каз, експозі́ція, ви́ставка, виставля́ння.

Тільки **демонстра́ція** вжив. у знач. «процесія людей на знак вираження громадсько-політичних настроїв; дії, що виражають протест». *Демонстрація шахтарів.* Синоніми: маніфеста́ція, марш, похід, проте́ст.

ДЕМОРАЛІЗУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́ємо, -у́єте, -у́ють; *мин.* деморалізува́в, деморалізува́ла, деморалізува́ло, деморалізува́ли; *нак.* -у́й, -у́ймо, -у́йте

ДЕ́МПІНГ, -у. Продаж товарів на експорт за навмисно низькою ціною. *Вдатися до демпінгу. Протистояти демпінгові.*

ДЕНАЦІОНАЛІЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Повернення державою націоналізованих підприємств та ін. в колективну, акціонерну, приватну власність. *Денаціоналізація розпочалася.* 2. Втрата національних особливостей культури, мови тощо. *Негативні наслідки денаціоналізації.*

ДЕНДРА́РІЙ, -ю, *ор.* -єм

ДЕНДРО́МЕТР, -а

ДЕНДРОМЕ́ТРІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДЕ-НЕ́БУДЬ, *присл.* Синоніми: десь, деі́нде, де́-бу́дь, бу́дь-де, аби́де.

ДЕ-НЕ-ДЕ́, *присл.* Синоніми: десь-не-де́сь, рі́дко, ма́ло-де, де́-де, місця́ми.

ДЕНОНСА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ДЕНОНСУВА́ННЯ**, -я, *ор.* -нням. Відмова однієї із сторін від виконання договору. *Ці дії спричинять денонсацію (денонсування) угоди.*

ДЕНЬ, дня, *ор.* днем, *род. мн.* днів. У назвах знаменних дат пишеться з великої літери: *День матері. День незалежності України.*

ДЕНЬ-ДРУ́ГИЙ

ДЕНЬ У ДЕНЬ. Синоніми: щодня́, щоде́нно.

ДЕПЕ́ША, -і, *ор.* -ею. Термінове повідомлення. Телеграма. *Надіслати депешу* [*не* термінову депешу].

ДЕПО́, *невідм., с. Залізничне депо.*

ДЕПОЗИ́Т, -у. Кошти і цінні папери, які тимчасово зберігаються в банках та ін. установах. *Депозити підприємств. Банківські депозити.*

ДЕПОНЕ́НТ, -а. Власник депозиту. *Організація-депонент.*

ДЕПОНЕ́НТСЬКИЙ

ДЕПОРТА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Виселення. *Депортація чеченського народу.*

ДЕПРЕСИ́ВНИЙ — ДЕПРЕСІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Депреси́вний. Пов'язаний із хворобливим станом пригніченості, відчаю, скорботи. *Депресивний стан.*

Депресі́йний. Який стосується застою в економіці. *Депресійний характер відставання галузі народного господарства.*

ДЕПРЕ́СІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Застій в економіці. *Депресія спричиняє безробіття.* 2. Хворобливий стан пригніченості, безвиході, відчаю. *Депресія виникла як наслідок стресової ситуації.*

ДЕРЕВИ́НА — ДЕРЕВИНА́. Розрізняються значенням.

Дерев́ина, -и, *місц.* (на) -і. Одне дерево. *Стоїть біля хати деревина.*

Деревина́, -и́, *місц.* (у). -і. Тверда тканина, що міститься між корою і серцевиною; матеріал з дерева, що йде на будівництво та різні вироби. *З деревини роблять меблі. Запаси деревини.*

ДЕРЕВИ́ННИЙ — ДЕРЕВНИ́Й — ДЕРЕВ'Я́НИЙ — ДЕРЕВ'ЯНИ́СТИЙ. Розрізняються значенням.

Дерев́инний. Який стосується деревини як матеріалу. *Деревинна целюлоза. Деревинні відходи.*

Деревни́й. Який стосується дерева як багаторічної рослини; який добувають з дерева; який живе на (в) деревах. *Деревне вугілля. Деревні паразити.*

Дерев'я́нний. 1. Зроблений з дерева. *Дерев'яна підлога. Дерев'яні сходи.* 2. *перен.* Позбавлений руху, емоцій; невиразний. *Дерев'яна усмішка. Дерев'яне обличчя.* Синоніми: нерухо́мий, неживи́й, невира́зний, тупи́й.

Дерев'яни́стий. Чимось схожий на дерево. *Дерев'яниста рослина. Дерев'янистий плід.*

ДЕРЕВЛЯ́НИ -я́н, *мн.* і **ДРЕВЛЯ́НИ**

ДЕ́РЕВО, -а, *мн.* -е́ва, -е́в, але два де́рева

ДЕРЕВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «де́рево». З наступною частиною пишеться разом: *деревобето́н, деревонаса́дження, деревообро́бка, деревообро́бний, деревопла́ст, деревостій, деревото́чець.*

ДЕРЕВОРИ́Т. 1. *род.* -а. Гравюра. 2. *род.* -у. Техніка виконання.

ДЕ́РЕН — ДЕРЕ́Н. Розрізняються значенням.

Де́рен, -рну. Поверхневий шар ґрунту, вкритий травою. *На футбольне поле привезли багато дерну.*

Дере́н, -у, *бот.* Кизил. *Листя дерену.*

ДЕРЖА́ТИ, -жу́, -жи́ш, -жи́ть, -жимо́, -жите́, -жа́ть і -де́ржу, де́ржиш, де́ржить, де́ржимо, де́ржите, де́ржать; *нак.* держи́, держі́м(о), держі́ть

ДЕ́РЖАЧИ і **ДЕРЖАЧИ́,** *дієприсл.*

ДЕРМАТИ́Н, -у [*не* дермантин]

ДЕРНО́ВО-ПІДЗО́ЛИСТИЙ

ДЕ́РТИ, деру́, дере́ш, дере́, деремо́, дереті́; *нак.* дери́, дері́м(о), дері́ть

ДЕ́РТИСЯ, деремо́ся , дереті́ся

ДЕРУ́Н, -а́, *мн.* -и́, -і́в

ДЕСА́НТ, -у. Рід військ; висадка військ у ворожому тилу. *Повітряний десант. Морський десант. Вдалий десант.*

ДЕСЕ́РТ, -у. Солодощі, фрукти, які подають наприкінці обіду. *На десерт подали виноград.*

ДЕСНА́, Десни́, *дав.* Десні́, *знах.* Десну́, але за Де́сну, *ор.* Десно́ю

ДЕСНЯ́НСЬКИЙ

ДЕСПОТІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Форма державного правління, яка характеризується сваволею правителя, не обмеженою законом. *Деспотія монарха.*

ДЕСТРУ́КЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Руйнування. *Зусилля, спрямовані на деструкцію, а не на конструктивну роботу.*

ДЕСЬ... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться через дефіс: *десь-інде, десь-інколи, десь-коли́сь, десь-не-де́сь.*

ДЕ́СЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і тьома́, *місц.* (на) -тьо́х

ДЕСЯТКО́ВИЙ

ДЕ́СЯТЬ, -ти́ і -тьо́х, *дав.* -ти́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -ти́ і -тьо́х

ДЕ́-ТАКИ, *присл.*

ДЕТА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей. Синоніми: подро́биця, обста́вина, елеме́нт, компоне́нт, аспе́кт, бік, ри́са; дрібни́ця; части́на.

ДЕТЕКТИ́В. 1. *род.* -а. Агент. *Роль детектива.* 2. *род.* -у. Твір. *Читання детективу.*

ДЕ-ФА́КТО, *незм., книжн.* Синоніми: наспра́вді, спра́вді, факти́чно, реа́льно.

ДЕФЕКТИ́ВНИЙ — ДЕФЕ́КТНИЙ. Розрізняються значенням.

Дефекти́вний. Який має психічні або фізичні вади; ненормальний. *Дефективний хлопець.*

Дефе́ктний. Який має дефект (дефекти); зіпсований, ушкоджений. *Дефектні вироби.*

ДЕФІНІ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *книжн.* Визначення.

ДЕФІ́С *див.* **ТИРЕ́**

ДЕФІЦИ́Т, -у. Брак яких-небудь ресурсів у мікроекономіці або перевищення видатків над доходами у макроекономіці. *Бюджетний дефіцит. Дефіцит торговельного балансу.*

ДЕ́ХТО, де́кого, *дав.* де́кому, *ор.* де́ким (з де́ким, де́ з ким), *місц.* (на) де́кому (на де́кім, де́ на кому, де́ на кім). Синоніми: де́які люди, хтось, хто-не́будь.

ДЕЦЕНТРАЛІЗУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш. Скасувати або послабити централізацію; розширити права низових органів управління. *Децентралізувати економіку.*

ДЕЦИМЕ́ТР [*не* деци́метр], -а

ДЕ́ЧИЙ, де́чийого, *дав.* де́чийому (де́чиєму), *ор.* де́чиїм, *місц.* (на) де́чийому і на де́чиїм (де́ на чийому, де́ на чиїм)

ДЕ́ШЕВО, *присл.* Синоніми: недо́рого, помі́рно.

ДЕ́ЩО, де́чого, *дав.* де́чому, *ор.* де́чим (з де́чим, де́ з чим), *місц.* (на) де́чому (на де́чім, де́ на чому, де́ на чім). Синоніми: що-не́будь, щось, тро́хи.

ДЕ-ЮРЕ, *присл., книжн.* Синоніми: форма́льно, на папе́рі, юриди́чно.

ДЕ́ЯК, *присл.*

ДЕ́ЯКИЙ, де́якого, *дав.* де́якому, *ор.* де́яким, *місц.* (на) де́якому і на де́якім, де́ на якому (де́ на якім); *ж.* де́яка, де́якої, *дав.* де́якій, *ор.* де́якою, *місц.* (на) де́якій (де́ на якій); *с.* де́яке, де́якого, *мн.* де́які, де́яких. Синоніми: яки́йсь, пе́вний, котри́йсь, де́котрий; незначни́й, невели́кий.

ДЖАЗ, -у

ДЖАЗ-ОРКЕ́СТР, -у

ДЖЕМ, -у

ДЖЕ́МПЕР, -а

ДЖЕНТЛЬМЕ́Н, -а

ДЖЕНТЛЬМЕ́НСЬКИЙ

ДЖЕРЕЛО́ [*не* жерело], -а́, *мн.* -е́ла, -е́л, але два джерела́

ДЖЕРСІ́, *невідм., с.* Тканина і одяг з цієї тканини. *Дешеве джерсі.*

ДЖИГІ́Т, -а. Вправний вершник. *Змагання джигітів.*

ДЖИГ У́Н, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -у́не, *мн.* -и́, -і́в. Синоніми: баламу́т, дже́нджик, зальо́тник, залиця́льник, же́вжик, де́нді.

ДЖИН[1], -у. Горілка, перегнана з ялівцевими плодами. *Пляшка джину.*

ДЖИН², -а. Назва добрих і злих духів в арабській та іранській міфології. *Випустити джина з пляшки.*

ДЖИ́НСИ [*не* джінси], *мн.* -ів

ДЖИНСО́ВИЙ [*не* джінсовий], -а, -е

ДЖМІЛЬ [*не* жміль], -меля́, *ор.* -мелéм

ДЖУ́НГЛІ, -ів, *мн.*

ДЖУ́РА, -и, *ч.* Синоніми: зброєно́сець, слуга́.

ДЗВІН. 1. *род.* дзво́на. Ударний сигнальний підвісний інструмент. *Удари дзвона.* 2. *род.* дзво́ну. Звук цього інструмента. *Не чути дзвону.*

ДЗВІНО́К [*не* звінок], -нка́, *мн.* -й

ДЗВОНА́Р [*не* звонар], -я́, *ор.* -éм, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

ДЗВО́НИК [*не* звоник], -а, *мн.* -и

ДЗВОНИ́ТИ [*не* звонити], -ню́, ниш

ДЗЕ́РКАЛО [*не* зеркало], -а, *мн.* -а́ла, -а́л, але два дзе́ркала. Синоніми: лю́стро, свіча́до, трюмо́.

ДЗЕ́РКАЛЬЦЕ [*не* зеркальце], -я, *род. мн.* -лець

ДЗИ́Ґ А, -и, *дав.* -зі

ДЗИ́Ґ ЛИК, -а. Синоніми: сті́льчик, ослі́н.

ДЗИЖЧА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ДЗЬОБ, -а, *місц.* (у) -і, *мн.* -и́, -ів, але два дзьо́би, п'ять дзьо́бів.

ДЗЬО́БАТИ, -аю, -аєш, -ає і **ДЗЬОБА́ТИ**, -а́ю, -а́єш, -а́є

ДЗЬО́БНУТИ, -ну, -неш і **ДЗЬОБНУ́ТИ**, -ну́, -не́ш

ДЗЮДО́, *невідм., с.* Вид спортивної боротьби.

ДЗЮ́РКІТ, -коту

ДИВА́Н-ЛІ́ЖКО, дива́на-ліжка, *род. мн.* дива́нів-ліжок

ДИВЕРСИФІКА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Розширення активності великих фірм, об'єднань за межі основного бізнесу, перетворення їх на багатогалузеві комплекси. *Рівень диверсифікації. Конкуренція стимулює диверсифікацію.*

ДИВИ́ТИСЯ, -лю́ся, ди́вишся; *нак.* -ви́сь, дивім(о)ся, -ві́ться

ДИВІДЕ́НД, -у. Частина прибутку акціонерних товариств, яку щороку розподіляють між акціонерами за акціями або паями. *Високі дивіденди. Отримати дивіденди.*

ДИЗА́ЙН, -у. Художнє конструювання, технічна естетика. *Світ дизайну.*

ДИЗА́ЙНЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, мн. -и, -ів. Фахівець з дизайну. *Творчість дизайнера.*

ДИ́ВО, -а, *мн.* дива́, див, *дав.* дива́м, але два ди́ва

ДИ́ВЛЯЧИСЬ, *дієприсл.*

ДИ́ЗЕЛЬ-ЕЛЕКТРОХІ́Д, ди́зель-електрохо́да

ДИЗЕНТЕРІ́Я, -ї, *ор.* -єю

ДИКТА́НТ — ДИКТА́Т. Розрізняються значенням.

Дикта́нт, -у. Письмова робота для перевірки грамотності. *Аналіз диктанту.*

Дикта́т, -у. Нав'язування вимог, умов, вказівок сильнішою стороною слабшій. *Диктат монополій.*

ДИКТА́ТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам. Особа, яка має необмежену владу і нав'язує свою волю іншим. *Сваволя диктатора.*

ДИКТАТУ́РА, -и. Необмежена влада, яка спирається на силу. *Наслідки диктатури.*

ДИКТУВА́ННЯ [*не* диктовка], -я, *ор.* -нням

ДИЛЕ́МА, -и. Судження, в якому предметові приписують дві ознаки, що суперечать одна одній; необхідність вибору між двома можливостями. *Переді мною постала дилема.* Синоніми: одне́ з двох, або́-або́, так чи так, альтернати́ва.

ДИЛЕТА́НТ, -а. Особа з поверховими знаннями у справі, якою займається. *Він був дилетантом у мистецтві.* Синоніми: ама́тор, поверхо́ва люди́на, школя́р.

ДИМ, -у, *місц.*(у) -у́, *мн.* -и́, -ів

ДИМА́Р, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м

ДИМИ́ТИ і **ДИМІ́ТИ**, -млю́, -ми́ш, -мимо́, -мите́, *нак.* -ми́, -мім(о), -мі́ть

ДИМЛЯЧИ́, *дієприсл.*

ДИМОВІДВІ́Д, -во́ду

ДИМОХІ́Д, -хо́ду

ДИНА́МО, *невідм., с.*

ДИНА́МОВЕЦЬ, -мівця, *ор.* -мівцем

ДИНА́СТІЯ, -ї, *ор.* -єю. Кілька монархів одного роду, які, успадковуючи владу, змінюють один одного на троні, або взагалі кілька поколінь однієї родини. *Династія Габсбургів. Хліборобська династія.*

ДИПЛОМА́НТ — ДИПЛОМА́Т — — ДИПЛО́МНИК. Розрізняються значенням.

Дипломáнт, -а. Особа, відзначена дипломом за видатні успіхи в якій-небудь галузі. *Дипломанти музичного конкурсу.*

Дипломáт, -а. Службова особа, яка має урядові повноваження для зносин з іноземними державами. *Українські дипломати.*

Дипло́мник, -а. Студент або учень середнього спеціального навчального закладу, який працює над дипломним проектом, дипломною роботою. *Сьогодні захищаються перші дипломники.*

ДИПЛОМА́ТІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Офіційна діяльність щодо здійснення зовнішньої політики, захисту прав і інтересів держави за кордоном. *Успіхи української дипломатії.* 2. Мистецтво досягти своєї мети методами, притаманними дипломатові. *Іти до успіху, використовуючи засоби дипломатії.*

ДИПЛО́МНИК *див.* **ДИПЛОМА́НТ**

ДИРЕ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и́, -і́в, але два дире́ктори [*не* два директора]

ДИРЕКТО́РІЯ, -ї *ор.* -єю. Колегія правителів; уряд в Україні, Франції, Росії. Пишеться з великої літери. *Лідери Директорії.*

ДИСГАРМО́НІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синоніми: какофо́нія, немилозву́чність; незла́года, ро́злад, невідповідність.

ДИСИДЕ́НТ, -а. Людина, чиї погляди розбігаються з панівними догматами; відступник. *Рух дисидентів. Українські дисиденти-шістдесятники.*

ДИСИДЕ́НТСЬКИЙ

ДИСИМІЛЯ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДИСКА́НТ, -а. Високий дитячий голос. *Співати дискантом.*

ДИСКВАЛІФІКА́ЦІЯ *див.* **ДЕКВАЛІФІКА́ЦІЯ**

ДИСКОМФО́РТ, -у. Незручність; відсутність належних умов. *Відчуття дискомфорту.*

ДИСКРЕДИТА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Підрив довіри до когось, приниження гідності, авторитету когось. *Кампанія з дискредитації кандидата в депутати.*

ДИСКРИМІНА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Обмеження, позбавлення прав; створення невигідних умов. *Расова дискримінація. Дискримінація групи держав.*

ДИСКУ́СІЯ — ДИ́СПУТ. Розрізняються значенням.

Дискýсія, -ї, *ор.* -єю. Публічне обговорення спірного питання. *Дискусія про позитивного героя.*

Ди́спут, -у. Публічне обговорення якоїсь теми. *Диспут про етику майбутньої професії.*

ДИСКУТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш

ДИСЛОКА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Розміщення військових частин, з'єднань, установ. *Дислокація батальйону.* 2. Порушення форми первинного залягання гірських порід. *Дислокація виникає під впливом внутрішніх сил Землі.* 3. Порушення періодичної структури кристалів. *Дислокація виникає під час руху кристалів.* 4. Зміщення кісток під час переломів. *Внаслідок перелому виникла дислокація.*

ДИСОНА́НС, -у. Немилозвучність; відсутність гармонії. *Ці думки прозвучали дисонансом щодо інших. Дисонанс — це неузгодженість.*

ДИСОНУВА́ТИ, -у́є, -у́ють

ДИСПАНСЕ́Р, -у, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам. Спеціальний лікувально-профілактичний заклад. *Пішли до диспансеру* [*не* до диспа́нсера].

ДИСПЕ́ТЧЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам. *Два диспетчери* [*не* два диспетчера].

ДИСПОЗИ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. План розташування бойових кораблів; наказ щодо бойових завдань у сухопутних військах. *Диспозиція перед боєм. Диспозиція полку.* 2. Складова частина правової норми. *Диспозиція визначає права і обов'язки.*

ДИСПРОПО́РЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Несумісність, невідповідність частин чого-небудь, відсутність пропорційності. *Диспропорції у розвитку галузей народного господарства.*

ДИ́СПУТ *див.* **ДИСКУ́СІЯ**

ДИСТА́НЦІЯ — ІНСТА́НЦІЯ. Розрізняються значенням.

Дistáнція, -ї, *ор.* -єю. Відстань, проміжок між чим-небудь. *Середня дистанція. Спринтерська дистанція.*

Інста́нція -ї, *ор.* -єю. Щабель у системі підлеглих один одному органів державного управління. *Звертатися у вищу інстанцію.*

ДИСТИЛЮВА́ТИ, -ю́ю, -ю́єш

ДИСТИЛЯЦІ́ЙНИЙ — ДИСТИЛЬО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Дистиляці́йний. Пов'язаний з дистиляцією, призначений для дистиляції. *Дистиляційна фабрика. Дистиляційна апаратура.*

Дистильо́ваний. Вільний від домішок, очищений перегонкою (про рідину). *Дистильована вода.*

ДИСТРИБ'Ю́ТЕР, -а і **ДИСТРИБ'Ю́ТОР**, -а і **ДИСТРИБУ́ТОР**, -а. Агент, який у межах свого регіону здійснює збут товарів (здебільшого іноземного виробництва), що їх він закупив у продавця за свій рахунок. *Наша фірма є офіційним дистриб'ютером (дистриб'ютором, дистрибутором) «Джонсон і Джонсон» в Україні.*

ДИСЦИПЛІНО́ВАНИЙ — ДИСЦИПЛІНА́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Дисципліно́ваний. Привчений до дисципліни; організований, витриманий. *Дисципліновaний учень.*

Дисципліна́рний. 1. Зв'язаний з дисципліною, порядком. *Дисциплінарний статус.* 2. Зв'язаний з порушенням дисципліни. *Дисциплінарні заходи. Дисциплінарний батальйон.*

ДИТБУДИ́НОК, -нку

ДИТСАДО́К, -дка́

ДИТЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м

ДИТ'ЯСЛА, -сел, *мн.*

ДИТЯ́ТКО, -а, *род. мн.* -ток

ДИФЕРЕНЦІА́Л, -а

ДИФЕРЕНЦІА́ЛЬНИЙ — ДИФЕРЕНЦІ́ЙНИЙ — ДИФЕРЕНЦІЙО́ВАНИЙ

Диференці́йний і **диференціа́льний** збігаються у знач. «який залежить від якоїсь умови; різницевий, різний». *Диференційні (диференціальні) ознаки стилів.*

Тільки **диференціа́льний** мат. термін ужив. у знач. «який стосується диференціала, пов'язаний з ним». *Диференціальне рівняння.*

Тільки **диференційо́ваний** ужив. у знач. «узгоджений з різними умовами, правилами; неоднаковий, роздільний». *Диференційований залік. Диференційований підхід.*

ДИФТЕРИ́Т, -у

ДИФУ́ЗІЯ, -ї, *ор.* -єю. Взаємне проникання речовин. *Дифузія газу.*

ДИ́ХАЛЬНИЙ

ДИ́ХАТИ, ди́хаю і ди́шу, ди́хаєш і ди́шеш; *нак.* ди́хай і диш

ДИХНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́; *нак.* -ни́, -ні́м(о), -і́ть

ДИ́ШЕЛЬ, -шля, *ор.* -шлем, *род. мн.* -шлів, *ч.* і **ДИ́ШЛО**, -а, *род. мн.* -шел, *с.*

ДИЯ́КОН, -а

ДІАГОНА́ЛЕВИЙ — ДІАГОНА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Діагона́левий. Зроблений з діагоналі — грубої тканини в рубчик. *Діагоналевий костюм.*

Діагона́льний. Розташований, спрямований по діагоналі. *Діагональний хід. Діагональний напрям.*

ДІАГОНА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ДІАКРИТИ́ЧНИЙ

ДІАЛЕ́КТ, -у

ДІАЛЕ́КТНИЙ — ДІАЛЕКТИ́ЧНИЙ — ДІАЛЕКТОЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Діале́ктний. Який стосується діалекту, місцевого різновиду мови. *Діалектні особливості вимови.*

Діалекти́чний. Той, що базується на законах діалектики; який стосується процесу розвитку, руху чого-небудь. *Діалектична єдність.*

Діалектологі́чний. Який стосується діалектології, галузі мовознавства, що вивчає місцеві діалекти. *Діалектологічний атлас.*

ДІАЛО́Г, -у, *місц.* (у) -зі

ДІАМЕТРА́ЛЬНО ПРОТИЛЕ́ЖНИЙ

ДІА́СПОРА — ДІАСПО́РА. Розрізняються значенням.

Діа́спора, -и, *мн.* -ори, -ор. Розсіяння у різних країнах народу. *Українська діаспора. Східна діаспора.*

Діаспо́ра, -и, *мн.* -о́ри, -о́р, *біол.* Частина рослини, що відокремлюється від неї і виконує функцію поширення і розмноження. *Діаспора — це спора, насінина, плід, бульба.*

ДІАХРОНІ́Я, -ї, *ор.* -єю

ДІБРА́ТИ і ДОБРА́ТИ, доберу́, добере́ш, доберемо́, доберете́, доберу́ть; *мин.* добра́в, добра́ла, добра́ло, добра́ли; *нак.* доберѝ, доберім(о), доберіть

ДІ́ВИЧ-ВЕ́ЧІР, -чора, *ор.* -чором

ДІВЧА́, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т

ДІГТЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

ДІД, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и́, -і́в, але два діди

ДІДУ́СЬ, -у́ся і -уся́, *дав.* -у́севі і усе́ві, *ор.* -у́сем і -усе́м, *кл.* -у́сю, *мн.* -у́сі, -у́сів і -усі́, -усі́в

ДІЄ́ВИЙ І ДІЙОВИ́Й, -а́, -е́

ДІЄ́ВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ДІЄТСЕСТРА́, -и́, *мн.* -се́стри, -се́стер і -сесте́р

ДІЄТХАРЧУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

ДІЖА́, -і́, *ор.* -е́ю, *мн.* діжі, діж, але дві діжі

ДІЖДА́ТИ, діжду́, діжде́ш, діждемо́, діждете́, діждіть і ді́ждеш, ді́ждемо, діждете

ДІЖКОВИ́Й, -а́, -е́

ДІЗНАВА́ТИСЯ, -наю́ся, -нае́шся, -наємо́ся, -нае́теся

ДІ́ЙКА, -и, *місц.* (на) -йці, *мн.* -йки́, -йо́к, але дві дійки, сім дійок

ДІЙНЯ́ТИ, дійму́, ді́ймеш; *мин.* дійня́в, дійняла́, дійняло́, дійняли́; *нак.* дійми́, дійміи́(о), дійміть

ДІЙОВИ́Й — ДІЯ́ЛЬНИЙ.

Дійови́й. Здатний активно діяти або впливати на що-небудь; який дає бажаний результат. *Дійова допомога. Дійова зброя.* Синоніми: акти́вний, ефекти́вний, результати́вний, пліднй.

Дія́льний. Здатний до кипучої діяльності; сповнений бажання активно і практично діяти. *Діяльний робітник. Діяльний голова.* Синоніми: енергі́йний, рухли́вий, невто́мний, працьови́тий.

ДІ́ЙСНИЙ — СПРА́ВЖНІЙ — ЧИ́ННИЙ

Дійсний і **спра́вжній** збігаються у знач. «який насправді існував чи існує, реальний», але **дійсний** має книжний відтінок. *Дійсне (справжнє) життя.*

Дійсний і **чи́нний** збігаються у знач. «який має законну силу, правомочний». *Повноваження стануть дійсними (чинними) з 1 листопада.*

Тільки **дійсний** ужив. у сполученнях: *дійсний спосіб, дійсна військова служба, дійсний член.*

Тільки **спра́вжній** ужив. у значеннях: 1. Не штучний, не підробний. *Справжнє золото.* 2. Досконалий, взірцевий. *Справжній майстер.* 3. Надзвичайно подібний до кого-небудь, чого-небудь. *Не хлопець, а справжній котик.*

Тільки **чи́нний** ужив. у знач. «який діє за певних умов, має юридичну силу». *Чинне законодавство* [*не* дійсне законодавство]. *Чинний правопис* [*не* діючий правопис].

ДІЛ, до́лу, *мн.* до́ли, до́лів

ДІ́ЛО *див.* **СПРА́ВА**

ДІЛОВИ́Й — ДІЛОВИ́ТИЙ

Ділови́й і **ділови́тий** збігаються у знач. «працьовитий і знаючий; добре підготовлений». *Ділова (діловита) людина.*

Тільки **ділови́й** ужив. у знач. «який стосується роботи, заняття людини і наслідків цієї діяльності; який стосується суті справи». *Діловий лист. Ділова порада. Ділові кола.*

Тільки **ділови́тий** ужив. у знач. «який зайнятий справами; заклопотаний». *Діловитий вираз обличчя.*

ДІЛЬНИ́К, -а́

ДІЛЬНИ́ЦЯ — ДІЛЯ́НКА. Розрізняються значенням.

Дільни́ця, -і, *ор.* -ею. Адміністративно-територіальна або виробнича одиниця. *Виборча дільниця. Складальна дільниця* [*не* виборчий участок, *не* зборочний участок].

Діля́нка, -и. Частина земельної площі; частина фронту; галузь, сфера діяльності. *Ділянка землі. Ділянка фронту* [*не* участок землі, *не* участок фронту].

ДІЛЬНИ́ЧНИЙ. *Дільничний лікар* [*не* участковий лікар]

ДІМ, до́му, *мн.* доми́, домі́в, але два до́ми [*не* два до́ма]. Синоніми: буди́нок, будівля, спору́да, ха́та, домі́вка, госпо́да.

ДІОПТРІ́Я і **ДІО́ПТРІЯ,** -ї, *ор.* -єю. Одиниця оптичної сили лінзи або сферичного дзеркала. *Одна діоптрія.*

ДІОРА́МА, -и. Вид живопису і картина великих розмірів з предметним бутафорським об'ємним планом. *Діорама «Битва за Дніпро».*

ДІ́РКА, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* -рки́, -ро́к, але дві ді́рки, шість ді́рок [*не* шість дирок]. Синоніми: о́твір, про́різ, щілі́на.

ДІТВОРА́, -и і **ДІТВО́РА,** -и

ДІ́ТИ, -е́й, *дав.* -ям, *ор.* -тьми [*не* дітьми́], *місц.* (на) -тях, *ім.* Синоніми: мале́на, маля́та, малюки́.

ДІ́ТОНЬКИ, -ньок і **ДІТОНЬКИ́,** -ньо́к

ДІЯ́ЛЬНИЙ *див.* **ДІЙОВИ́Й**

ДЛЯ, *прийм. з род. відм.*

1. **ДЛЯ — ДО.** Прийменники синонімічні при позначенні мети, спонукання до якої-небудь дії. Відрізняються відтінками у значенні: **для** — вносить відтінок зосередженості на меті дії, **до** — на кінцевому пункті руху. *Перші кроки до роззброєння — перші кроки для роззброєння.*

2. **ДЛЯ — НА.** Прийменники синонімічні при позначенні мети, до якої спрямована дія, але конструкції з **на** — розм. *Гроші для придбання машини — гроші на придбання машини.*

ДМИТРО́, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м; *кл.* Дми́тре! *Змени.-пестл.:* Дми́трику! Дмитру́сю! [*не* Мітя! *не* Діма!]. **Дми́трович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Дми́трівна,** -и [*не* Дмитрівної], *дав.* -і [*не* Дмитрівній]. *У класі два Дмитри* [*не* два Дмитра]. *Іва́не Дми́тровичу! Світла́но Дми́трівно!*

ДМУХНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́, -ну́ть; *мин.* дмухну́в, дмухну́ла, дмухну́ло, дмухну́ли; *нак.* -ни́, -ні́м(о), -ні́ть

ДМУ́ЧИ, *присл.*

ДНІПРО́, -а́, *місц.* (на) -і́, *кл.* Дні́пре

ДНО, дна, *мн.* де́на, ден, *дав.* де́нам

ДО, *прийм. з род. відм.*

1. **ДО — БІЛЯ.** Прийменники синонімічні при позначенні особи або предмета, яких торкається хто-, що-небудь. Відрізняються відтінками значення: **до** вказує безпосередньо на дотик до істоти, предмета, **біля** — на місце (поблизу нього). *Притулився до дерева — притулився біля дерева.*

2. **ДО — БЛИ́ЗЬКО — З.** Прийменники синонімічні при позначенні приблизної величини. Відрізняються вживанням: **близько** — стилістично нейтр., **до**, **з** — *розм. Близько п'яти осіб — до п'яти осіб — з (зо) п'ять осіб.*

3. **ДО — В** *див.* **В — ДО**

4. **ДО — ДЛЯ** *див.* **ДЛЯ — ДО**

5. **ДО — З** *див.* **ДО — БЛИ́ЗЬКО**

6. **ДО — НА.** Прийменники синонімічні при позначенні напряму руху. Відрізняються відтінками у значенні: **до** вказує на кінцевий пункт руху, **на** виражає напрям руху відносно якогось об'єкта. *Піти на річку — піти до річки. Підбігти до греблі — підбігти на греблю.*

7. **ДО — ПЕ́РЕД.** Прийменники синонімічні при вказівці на події, явища, яким передують інші події, явища. Відрізняються відтінками у значенні: **до** вносить відтінок того, що подія або явище відбувалися до початку чогось; **перед** вказує, що подія або явище відбувалися безпосередньо перед початком чогось. *До війни — перед війною. До першого (числа) — перед першим (числом).*

8. **ДО — ПО.** Прийменники синонімічні: 1. При позначенні часової межі, стану та ін. Але **по** переважно *розм. З першого до п'ятого — з першого по п'яте.* 2. При позначенні міри довжини, поширення чого-небудь. *Вода до колін — вода по коліна.*

ДОБА́, -й, *мн.* до́би, діб, але дві доби́ [*не* двоє суток]

ДОБИ́ТИСЯ *див.* **ДОМОГТИ́СЯ**

ДО́БІР, -бору і **ДОБІ́Р**, -бо́ру

ДО́БЛЕСТЬ, -і, *ор.* -ю, *род. мн.* -ей

ДОБОВИ́Й, -а́, -е́, *мн.* -і́, -и́х

ДОБРА́НІЧ, *незм.*

ДОБРИ́ВЕЧІР, *незм.*

ДОБРИ́ДЕНЬ, *незм.* Синоніми: на добри́день, до́брий день, здоро́в був, здорове́нькі були, до́брого здоро́в'я, помага́йбі, Бог на по́міч!

ДОБРО́ДІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -ю, *мн.* -ї, -їв

ДОБРО́ДІЙКА, -и, *дав.* -ці, *кл.* -о, *мн.* -и, -йок

ДОБРОЗИ́ЧЛИВЕЦЬ, -вця, *дав.* -вцеві, *ор.* -вцем і **ДОБРОЗИЧЛИ́ВЕЦЬ**

ДОБРОСЕ́РДИЙ і ДОБРОСЕ́РДНИЙ, ДОБРОСЕРДЕ́ЧНИЙ

ДОБУ́ТИ, добу́ду, добу́деш; *мин.* добу́в, добула́, добули́; *нак.* добу́дь, добу́дьмо, добу́дьте

ДО́ВБНЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -бень

ДОВГО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «до́вгий». З наступною частиною пишеться разом: *довгобо́рдий, довгобра́зий, довгови́дий, довговійй, довгові́чний, довговолокни́стий, довговоло́сий, довгову́сий, довгову́хий, довгодзьо́бий, довгожда́ний, довголи́ций, довголі́тній, довгоно́сик, довгопо́блий, довгорі́чний, довгостроко́вий, довготеле́сий, довготермі́но́вий, довготерпі́ння, довготрива́лий, довгохвильови́й, довгоча́сний, довгоши́йй.*

ДОВГОТА́, -и́, *мн.* -о́ти, -о́т

ДОВЕЗТИ́, -зу́, -зе́ш, -земо́, -зете́; *мин.* довіз, довезла́, довезли́; *нак.* -зи́, -зім(о), -зі́ть

ДОВЕ́РХУ, *присл.*

ДОВЕСТИ́, -еду́, -де́ш, -едемо́, -едете́; *мин.* довів, довела́, довело́, довели́; *нак.* -еди́, -еді́м(о), -еді́ть

ДОВЖИНА́, -и́, *мн.* -и́ни, -и́н

ДО́ВІДКА, -и, *місц.* (у) -дці, *мн.* -дки, -док [*не* справка]. Синоніми: по́свідка, посві́дчення, свідо́цтво.

ДОВІ́ДНИК, -а [*не* довідни́к]

ДО ВІ́ДОМА

ДОВІКУ, *присл.* Синоніми: цілий вік, до смерті, до скону, завжди, вічно.

ДОВКОЛА, *присл.* Синоніми: довкіл, довкруги, навколо, навкруги.

ДОВОДИТИ, -джу [*не* довожу], -диш, *нак.* -одь, -одьте

ДОВОЛІ, *присл.* Синоніми: досить, достатньо, скільки треба.

ДО ВПОДОБИ. Синоніми: до смаку, до серця, до душі, до шмиги.

ДОГМАТИЗМ, -у. Спосіб засвоєння і застосування знань, в якому якесь учення чи положення сприймається як закінчена, вічна істина. *Догматизм мислення. Догматизм світогляду.*

ДОГОВІР, -вору і **ДОГОВІР**, -вору, *мн.* договори [*не* договора]. *Орендний договір* [*не* арендний договір]. *Підписувати (укладати) договір (угоду)* [*не* заключати договір].

ДОГОВІРНИЙ

ДОГОДИТИ, -оджу [*не* догожу], -одиш, -одимо, -одите, -одять; *нак.* -оди, -одім(о), -оді́ть

ДОГОЛА і **ДОГОЛА**, *присл.*

ДОГОРИ, *присл.* Синоніми: вгору, від землі, до неба, до сонця, до хмар.

ДОГОРИЧЕРЕВА, *присл.*

ДОГОРЯТИ, -яю, -яєш; *нак.* -яй, -яйте

ДО ГУРТУ

ДОДАВАТИ, -даю, -даєш, -даємо, -даєте; *нак.* -ай, -аймо, -айте

ДОДАНОК, -нка

ДОДАТИ, -дам, -даси, -дасть, -дамо, -дасте, -дадуть; *мин.* додав, додала, додало, додали; *нак.* -ай, -аймо, -айте

ДОДАТКОВИЙ

ДОДЕРЖУВАТИ — ДОДЕРЖУВАТИСЯ

Додержувати. Керування: *чого.* Виконувати, здійснювати що-небудь точно, без відхилень. *Додержувати чистоти* [*не* чистоту]. *Додержувати слова.*

Додержуватися. Керування: *чого.* Бути прихильником якихось думок, поглядів; керуватися ними в своїх діях. *Додержуватися прогресивних поглядів. Додержуватися курсу* [*не* додержуватися порядку].

ДОДОЛУ, *присл.* Синоніми: вниз, донизу, на долівку, надолину.

ДОДОМУ — ДО ДОМУ

Додому, *присл. Пішов одразу додому.* **До дому**, *ім. з прийм. Підійти до високого дому.*

ДО ЗАВТРА

ДО ЗАГИНУ. Синоніми: безкомпромісно, відчайдушно, до останку, до смерті.

ДО ЗАПИТАННЯ

ДО ЗАРІЗУ. Синоніми: доконечне, доконче, конче, кров з носа, обов'язково.

ДОЗЕМНИЙ

ДОЗИМЕТР, -а

ДОЗИМЕТРІЯ, -ї, *ор.* -єю

ДОЗІР *див.* **ЧАТИ**

ДОЇЖДЖАТИ [*не* доїзжати], -аю, -аєш, -аємо, -аєте, -ають; *нак.* -ай, -аймо, -айте

ДОЇЗДИТИ, -їжджу, -їздиш, -їздимо, -їздите, -їздять; *нак.* доїзди, доїзді́м(о), доїзді́ть

ДОЇТИ, дою, доїш; *нак.* дій

ДОКІР, -кору і **ДОКІР**, -кору. Синоніми: дорікання, закид, картання, вичитування.

ДОКОНЕЧНЕ і ДОКОНЕЧНО, *присл.*

ДОКОНЧЕ, *присл.* Синоніми: доконечне, до зарізу, конче, кров з носа, обов'язково.

ДО КРАЮ. Синоніми: гранично, до крайньої межі, до неможливого, цілком.

ДО КРИХТИ

ДОКТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів, але два доктори [*не* два доктора]

ДОКТРИНЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам. Людина, яка дотримується застарілої, відірваної від життя теорії; схоластик. *Політичний доктринер.*

ДОКУМЕ́НТ, -а , *мн.* -и, -ів. Два докуме́нти [*не* два доку́мента].

ДОКУМЕНТА́ЛЬНО-ХРОНІКА́ЛЬНИЙ

ДОКУ́ПИ — ДО КУ́ПИ

Доку́пи, *присл. Зібралися всі докупи.* **До ку́пи**, *ім. з прийм. Підійшов до купи хмизу.*

ДО ЛАДУ́. Синоніми: гара́зд, до́бре, як слід, як тре́ба.

ДО́ЛАР [*не* доля́р], -а, *мн.* -и. Два до́лари [*не* два долара].

ДО́ЛАРОВИЙ

ДОЛА́ТИ — БОРО́ТИ. Збігаються у знач. «перемагати кого-небудь; змагати кого-небудь». *Долати (боротн) ворога. Мене долав (боров) сон.* Тільки **доля́ти** вжив. у значеннях: 1. Перемагати, знищувати щось. *Долати фашизм.* 2. Справлятися з чимось таким, що вимагає фізичних зусиль. *Долати опір.* 3. Переборювати труднощі під час вивчення, освоєння чого-небудь. *Нарешті почав долати математику.* 4. Позбавлятися чогось. *Долати недоліки.*

ДОЛИ́ТИ, -ллю́, -ллє́ш, -ллємо́, -ллєте́, -ллю́ть; *мин.* доли́в, долила́, долило́, долили́; *нак.* -ли́й, -ли́ймо, -ли́йте

ДО ЛИ́ХА

ДО ЛИЦЯ́. Синоніми: ли́чить, пасу́є, підхо́дить.

ДОЛІ́ЛИЦЬ, *присл.* Синоніми: ниць, доліче́рева.

ДО́ЛІШНІЙ, -я, -є і **ДОЛІ́ШНІЙ**. Синоніми: ни́жній, ни́жчий, спі́дній.

ДОЛОТО́, -а́, *мн.* -ло́та, -лі́т, але два долота́

ДО́ЛЯ — ПА́ЙКА. Розрізняються значенням.

До́ля, -і, *ор.* -ею. Перебіг подій, збіг обставин, напрям життєвого шляху, що ніби не залежить від бажання. *Така моя доля.*

Па́йка, -и, *місц.* -(у) -ці. Частка чого-небудь спільного, яка, зокрема, дістається під час розподілу. *Його пайка була найбільша* [*не* його доля була найбільша].

ДОМА́ШНІЙ, -я, -є. Синоніми: ха́тній; прива́тний, роди́нний; некупо́ваний.

ДО́МБРА — ДО́МРА. Розрізняються значенням.

До́мбра, -и. Казахський народний музичний інструмент.

До́мра, -и. Російський народний музичний інструмент.

ДО́МИСЕЛ див. **ВИ́МИСЕЛ**

ДОМІНО́, *невідм., с. Нове доміно.*

ДОМІНУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́ємо, -у́єте; *нак.* -у́й, -у́ймо, -у́йте. Переважати, панувати, підноситися. *У суспільстві домінують демократичні ідеї.*

ДО МІ́РИ

ДО́МНА, -и, *род. мн.* -мен

ДОМО́ВИТИСЯ, -влюся, -вишся; *нак.* -мо́вся, -мо́втеся. *Домовитися про зустріч* [*не* договоритися про зустріч].

ДОМОГОСПОДА́РКА, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -рок. *Спритна домогосподарка* [*не* спритна домохазяйка].

ДОМОГТИ́СЯ — ДОБИ́ТИСЯ — — ДОСЯГТИ́. Розрізняються відтінками у значенні.

Домогти́ся, -ожу́ся, -о́жешся; *мин.* домі́гся, домогла́ся, домогло́ся, домогли́ся. Внаслідок наполегливості, настирливості добитися чого-небудь. *Домігся її згоди на одруження.*

Доби́тися. Вживши рішучих заходів, досягти поставленої мети, результатів. *Добитися ядерного роззброєння.*

Досягти́. Домагаючись або добиваючись, дістати, одержати бажане. *Досягти успіхів у праці.*

ДО́МРА *див.* **ДО́МБРА**

ДОН[1], -а. Шанобливе звертання до чоловіка в іспаномовних країнах. *Прийшов до дона Хуана.*

ДОН[2], -у. Назва річки. *Ми підійшли до Дону.*

ДОНБА́С, -у. Пишеться з великої літери. *Шахтарі Донбасу.*
ДО НЕВПІЗНА́ННОСТІ
ДО НЕВПІЗНА́ННЯ
ДОНЕДА́ВНА, *присл.*
ДОНЕ́СЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень
ДОНЕ́СХОЧУ і **ДОНЕСХО́ЧУ**, *присл., розм.*
ДОНЖУА́Н, -а, *перен.* Загальна назва; від власної Дон-Жуан.
ДОНЖУА́НСТВО
ДОНИ́ЗУ — ДО НИ́ЗУ
Дони́зу, *присл. Нахилитися донизу.*
До ни́зу, *ім. з прийм. До низу самого добрався.*
ДОНИ́НІ, *присл.* Синоніми: до сьогодні, дотепе́р, донеда́вна, до́сі.
ДОНКІХО́Т, -а, *перен.* Загальна назва; від власної Дон-Кіхот.
ДОНКІХО́ТСТВО
ДО́ННА, -и, *мн.* до́нни, донн. Шанобливе звернення до жінок у деяких країнах. *Донна Марта.*
ДО НОГИ́. Синоніми: до ре́шти, до цу́рки, до́чи́ста, зо́всім, нанівéць, по́вністю, упе́нь, уще́нт, цілко́м.
ДО́НЬКА, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -ньок
ДО́НЬЧИН
ДО ОБІ́ДУ і **ДО ОБІ́Д**
ДООКО́ЛА, *присл.*
ДО ОСТА́НКУ. Синоніми: до кінця́, до кра́ю, до оста́нньої хвилини, до сме́рті.
ДО ПА́РИ
ДОПИСЕ́МНИЙ
ДОПІ́ЗНА, *присл.*
ДО́ПІНГ, -у. Речовини, що спричинюють тимчасове підвищення активності організму. *Вживання засобів допінгу у спорті заборонено.*
ДО ПНЯ. Синоніми: до ноги́, до ре́шти, до цу́рки, до́чи́ста, зо́всім, нанівéць, по́вністю, упе́нь, уще́нт, цілко́м.
ДОПНУ́ТИ *див.* **ДОП'Я́СТИ**
ДО ПОБА́ЧЕННЯ. Синоніми: на все до́бре, буває́те здоро́ві, іді́ть здоро́ві, щасли́вої доро́ги, з Бо́гом!
ДОПОВІДА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -у і **ДОПОВІ́ДАЧ**, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -у
ДОПОВІДНИ́Й, -а́, -е́
ДО́ПОВІДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей
ДОПОВІСТИ́, -і́м, -іси́, -і́сть, -імо́, -істе́, -ідя́ть; *мин.* доповів, доповіла́, доповіло́, доповіли́ і **ДОПОВІ́СТИ**
ДОПОМІ́ЖНИЙ і **ДОПОМІЖНИ́Й**, -а́, -е́
ДО ПОРИ́
ДОПУСКА́ТИ — ПРИПУСКА́ТИ. Розрізняються значенням.
Допуска́ти. 1. Дозволяти комусь брати участь у чомусь або мати доступ кудись. *Допускати до екзаменів. Допускати в архів.* 2. Керування: *що.* Робити що-небудь, примирюватися з чимсь. *Допускати помилки. Допускати брак.*
Припуска́ти. Вважати за ймовірне, можливе що-небудь. *Припускати думку.*
ДО ПУТТЯ́. Синоніми: гара́зд, доре́чно, з ко́ристю, результати́вно, розу́мно, як годи́ться, як слід, як тре́ба.
ДОП'ЯСТИ́ і **ДОПНУ́ТИ**, -пну́, -пне́ш, -пнемо́, -пнете́, *розм.*
ДО РА́НКУ
ДОРЕФО́РМЕНИЙ
ДО РЕ́ЧІ
ДО РЕ́ШТИ. Синоніми: до ноги́, до пня, до цу́рки, до́чи́ста, зо́всім, нанівéць, по́вністю, упе́нь, уще́нт, цілко́м.
ДОРО́БОК, -бку
ДОРОГОВКА́З, -у
ДОРОЖИ́ТИ, -жу́, -жи́ш, -жимо́, -житé, -жа́ть; *нак.* -жи́, -жі́м(о), -жі́ть
ДОРО́ЖНІЙ, -я, -є
ДОРО́ЖНЬО-МОСТОВИ́Й, -а́, -е́
ДОРО́ЖЧИЙ
ДОРУ́ЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень. *Написати доручення* [*не* довіреність]
ДОСВІ́ДЧЕНИЙ — ОСВІ́ЧЕНИЙ. Розрізняються значенням.

Досві́дчений. Який має великі знання в якійсь галузі, великий життєвий досвід. *Досвідчений лектор. Досвідчена вчителька.*

Осві́чений. Який має освіту, здобув глибокі знання. *Освічена людина.*

ДОСЕРЕ́ДИНИ — ДО СЕРЕ́ДИНИ

Досере́дини, *присл. Заглянути досередини.*

До сере́дини, *ім. з прийм. Дійшов до середини сцени.*

ДО́СІ [*не* до цих пір]. Синоніми: доні́ні, до сього́дні, дотепе́р.

ДОСЛІДИ́ТИ, -іджу́ [*не* досліжу], -ідиш, -ідимо́, -ідите́

ДО́СЛІДНИЙ — ДОСЛІ́ДНИЦЬКИЙ

До́слідний. Який стосується досліду, пов'язаний з ним. *Дослідне господарство. Дослідний інститут.*

Дослі́дницький. Який стосується дослідника, належить йому. *Дослідницьке мислення. Дослідницька група.*

ДОСЛІ́ДНИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -и, -ів

ДО́СЛІДНО-ВИРОБНИ́ЧИЙ

ДО́СЛІДНО-КОНСТРУ́КТОРСЬКИЙ

ДО́СЛІДНО-НАУКО́ВИЙ

ДО СМАКУ́. Синоніми: до вподо́би, до душі́, до се́рця.

ДО СМЕ́РТІ. Синоніми: до заги́ну, до оста́нку.

ДО СНАГИ́. Синонім: під си́лу.

ДОСТА́ТНІЙ, -я, -є. Синоніми: задові́льний, обґрунто́ваний, переко́нливий.

ДОСТА́ТНЬО, *присл.*

ДОСТЕМЕ́ННИЙ, *розм.* Синоніми: ви́капаний, спра́вжній, схо́жий, точні́сінько таки́й.

ДОСТОПА́М'ЯТНИЙ

ДОСТО́ТУ, *присл.* Синоніми: са́ме так, то́чно, якра́з.

ДОСТРОКО́ВИЙ

ДОСХОЧУ́, *присл.* Синоніми: вво́лю, вдо́сталь, скі́льки влі́зе.

ДОСЯГТИ́ *див.* **ДОМОГТИ́СЯ**

ДОСЬЄ́, *невідм., с.* Сукупність документів, матеріалів, що стосуються певного питання, справи, особи, а також папка, в якій містяться ці матеріали. *Об'ємне досьє.*

ДОТА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Асигнування з державного бюджету на покриття збитків, доплата. *Державна дотація. Дотація галузі.*

ДОТЕПЕ́Р, *присл.* Синоніми: доні́ні, до́сі, до сього́дні.

ДО ТО́ГО

ДО ТО́ГО Ж

ДОЦЕНТРО́ВИЙ

ДО́ЧИСТА і ДОЧИ́СТА, *присл.*

ДОЧІ́РНІЙ, -я, -є

ДОЧКА́, -и́, *дав.* -чці́, *кл.* до́чко, *мн.* до́чки, -чок, але дві дочки́

ДОЧЧИ́Н, -а́, -е́

ДО́ШКА [*не* доска], -и, *місц.* (на) -шці, *мн.* -шки́, -що́к, але дві до́шки, сім до́щок

ДОШКІ́ЛЬНИК, -а

ДОШКІЛЬНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *мн.* -я́та, -я́т

ДОШКУ́ЛЬНИЙ і ДОШКУЛЬНИ́Й

ДОЩ, -у́, *ор.* -е́м

ДОЩАНИ́Й, -а́, -е́

ДОЩЕ́НТУ, *присл.* Синоніми: до ноги́, до ре́шти, до цу́рки, до́чи́ста, зо́всім, нанівéць, по́вністю, упе́нь, уще́нт, цілко́м.

ДО́ЩЕЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, але дві до́щечки, п'ять до́щечок

ДОЩОВИ́Й, -а́, -е́

ДОЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

ДОЯ́РКА, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -рок

ДРАГОВИНА́, -и́, *мн.* -и́ни, и́н

ДРАЖЕ́, *невідм., с. Вітамінізоване драже.*

ДРАЖНИ́ТИ, -ю, дра́жниш [*не* дра́зниш], дра́жнимо, дра́жните, дра́жнять; *нак.* дражни́, дражні́м(о), дражні́ть

ДРА́ЇТИ, -а́ю, -а́їш, -а́ять

ДРАМАТИЗО́ВАНИЙ — ДРАМАТИ́ЧНИЙ — ДРАМАТУРГІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Драматизо́ваний. Такий, що посилює напруженість, драматизм. *Драматизована ситуація.*

Драмати́чний. Який стосується драми; сповнений драматизму. *Драматичний твір. Драматична поза. Драматичний тенор. Драматичне сопрано.*

Драматургі́йний. Який стосується драматургії, драматурга. *Драматургійна майстерність.*

ДРАМАТУРГІ́Я, -ї, *ор.* -єю

ДРА́ТИ, деру́, дере́ш, деремо́, дереті́

ДРЕ́ВНІЙ, -я, -є

ДРЕГОВИЧІ́, -ів, *мн.*

ДРЕНА́Ж, -у, *ор.* -ем

ДРЕНА́ЖНО-ШЛЯХОВИ́Й, -а́, -е́

ДРИЛЬ, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в

ДРИ́БЛІНГ, -у. Часті удари гравця по м'ячу чи шайбі в русі або на місці. *Футболіст добре володіє дриблінгом.*

ДРІБ, дро́бу

ДРІБНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «дрібни́й». З наступною частиною пишеться разом: *дрібновла́сницький, дрібнозерни́стий, дрібнокалі́берний, дрібнотова́рний, дрібноше́рстий.*

ДРІБОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чимо, -о́чите, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть і **ДРІБОТІ́ТИ,** -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -оття́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть

ДРІБ'ЯЗКО́ВИЙ

ДРІБ'ЯЗОК, -зку

ДРІ́ЖДЖІ, -ів, *мн.*

ДРІЖДЖОВИ́Й, -а́, -е́

ДРІЗД, дроздá

ДРІК, дро́ку. Степова рослина. *Квітка дроку.*

ДРІМО́ТА, -и

ДРІТ, дро́ту, *мн.* дроті́, дроті́в

ДРОБИ́ЛЬНО-СОРТУВА́ЛЬНИЙ

ДРОБОВИ́Й, -а́, -е́

ДРО́ВА, дров, *дав.* дро́вам і дрова́м, *ор.* дро́вами і дрова́ми, *місц.* (на) дро́вах і дрова́х.

ДРОГО́БИЦЬКИЙ. *Прикм.* до **Дрого́бич.**

ДРОГО́БИЧ, -а, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і

ДРОГО́БИЧЧИНА, -и

ДРОЖ, дро́жу, *ор.* дро́жем, *ч.* і дро́жі, *ор.* дро́жжю, *ж.*

ДРО́СЕЛЬ, -я, *ор.* -ем

ДРО́ХВА -и і **ДРОХВА́,** -и́, *мн.* дро́хви, дрохв

ДРУЖИ́ТИ, дружу́, дру́жиш, дру́жимо, дру́жите, дру́жать; *нак.* дружи́, дружі́м(о), дружі́ть.

ДРУ́ЖНИЙ — ДРУ́ЖНІЙ. Розрізняються значенням.

Дру́жний, -а, -е. Зв'язаний дружбою; який проходить спільно, злагоджено; одностайний. *Дружний колектив. Дружна робота.* Протилежне — **розрізнений, роз'єдна́ний.**

Дру́жній, -я, -є. Заснований на дружбі; приязний. *Дружнє ставлення. Дружні зв'язки.* Протилежне — **воро́жий.**

ДРУ́ЖНО — ДРУ́ЖНЬО. Розрізняються значенням.

Дру́жно. *Присл.* до **дру́жний.** *Дружно працюють.*

Дру́жньо. *Присл.* до **дру́жній.** *Дружньо ставитися.*

ДРУК, -у, *місц.*(у) дру́ці. *Газета у друці* [*не* в печаті].

ДРУКА́Р — ДРУКА́РКА. Розрізняються значенням.

Друка́р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. Фахівець друкарської справи, поліграфічного виробництва. *Працював друкарем у Будинку преси.*

Друка́рка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -рок. Жінка, що друкує на друкарській машинці. *Працювала друкаркою в установі.*

ДУБЛЕ́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам. Той, хто замінює основного виконавця. *Космонавт-дублер.*

ДУБЛЕ́Т. 1. *род.* -а. Другий однаковий примірник, предмет тощо. *У колекції з'явився дублет.* 2. *род.* -у. Постріл. *Вдався до дублету, але не влучив.*

ДУБЛІКА́Т, -а. Другий примірник, що має таку саму силу, як і оригінал; копія частин рукопису тощо. *Замість загубленого посвідчення видали дублікат.*

ДУБЛЯ́Ж, -у, *ор.* -ем. 1. Подвоєння чогось. *Газета виходить українською мовою з угорським дубляжем.* 2. Озвучування фільму іншою мовою і сам цей озвучений фільм. *На кіностудії зробили одразу англомовний дубляж.*

ДУГА́, -й, *місц.* (на) -зі́, *мн.* ду́ги, дуг, але дві дуги́

ДУДА́, -й, *мн.* ду́ди, дуд, але дві дуди́

ДУДА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ДУ́ДКА, -и, *місц.* (на) -дці, *мн.* -дки́, -до́к, але дві ду́дки, сім ду́док

ДУЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ДУ́ЖКА, -и, *місц.* (у) ду́жці, *мн.* -жки́, -жо́к, але дві ду́жки, сім ду́жок

ДУ́ЖЧИЙ

ДУ́ПЕЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і́, -і́в

ДУПЛЕ́Т, -у

ДУПЛО́, -а́, *мн.* ду́пла, ду́пел, але два дупла́

ДУРИ́ТИ, дурю́, ду́риш, ду́римо, ду́рите, ду́рять.

ДУРМА́Н, -у

ДУ́ТИ, дму, дмеш, дмемо́, дмете́, дмуть і ду́ю, ду́єш; *мин.* дув, ду́ла, ду́ло, ду́ли; *нак.* дми і дуй, дміть і ду́йте

ДУХ. 1. *род.* -у. Свідомість; дихання; запах. *Досягнення людського духу.* 2. *род.* -а. Надприродна істота (у міфології). *Викликати духа.*

ДУХИ́, -і́в, *мн.*

ДУХМЯ́НИЙ

ДУ́ЧЕ, *невідм., ч. Ненависний дуче.*

ДУША́, -і́, *знах.* -у, *ор.* -е́ю, *кл.* -е, *мн.* ду́ші, ду́ш, але дві душі

ДУШАНБЕ́, *невідм., с.* Назва міста. *Святкове Душанбе.*

ДУШАНБИ́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **Душанбе́.**

ДЬО́ГОТЬ, -гтю, *ор.* -гтем

ДЬОГТЬОВИ́Й, -а́, -е́

ДЮЙМО́ВИЙ

ДЮ́НА, -и, *мн.* дю́ни, дюн

ДЮРА́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Сплав алюмінію з іншими хімічними елементами. *Вироби з дюралю.*

ДЮРАЛЮМІ́НІЄВИЙ

ДЮШЕ́С, -у. Назва десертних сортів груші. Пишеться з малої літери. *Аромат дюшесу.*

ДЯ́ГЕЛЬ, -ю, *ор.* -ем

ДЯ́ДЬКО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -у, *мн.* -и́, -і́в, але два дя́дьки

ДЯ́КУВАТИ. Керування: *комучому* [*не* кого-чого]. Дякую тобі [*не* тебе].

ДЯ́ТЕЛ, -тла, *мн.* -тли, -тлів

Е

Е, *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Велике е.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Наголошений е.*

ЕВАКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «евакуаційний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *евакокомі́сія, евакоприйма́ч, евакопу́нкт, евакоуправлі́ння.*

ЕВАКУАЦІ́ЙНИЙ — ЕВАКУЙО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Евакуаці́йний. Пов'язаний з евакуацією, призначений для евакуації. *Евакуаційне життя. Евакуаційні автобуси.*

Евакуйо́ваний. 1. Який залишився після евакуації. *Евакуйовані квартали.* 2. Вивезений з небезпечної зони. *Евакуйоване населення.*

ЕВАКУЮВА́ТИ, -ю́ю, -ю́єш, *недок.* і *док.*

ЕВЕ́НИ — ЕВЕ́НКИ. Розрізняються значенням.

Еве́ни, -і́в, *мн.* (*одн.* еве́н, -а, *ч.*; еве́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Народ,

який живе на узбережжі Охотського моря і в північних районах Якутії.

Еве́нки, -ів, *мн.* (*одн.* евенк, -а, *ч.;* евенкійка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*). Народ, який живе в лісовій смузі Сибіру, на Далекому Сході і в Північно-Східному Китаї; тунгуси.

ЕВОЛЮЦІ́ЙНИЙ — ЕВОЛЮЦІОНІСТИ́ЧНИЙ — ЕВОЛЮЦІОНІ́СТСЬКИЙ

Тільки **еволюці́йний** вжив. у знач. «поступовий, безперервний; який вивчає еволюцію чого-небудь». *Еволюційний розвиток мови. Еволюційна палеонтологія.*

Еволюціоністи́чний і **еволюціоні́стський.** Збігаються в знач. «який стосується еволюціонізму й еволюціоніста», але розрізняються вживанням: у знач. «який стосується еволюціонізму» частіше вжив. **еволюціоністичний,** у знач. «який стосується еволюціоніста» частіше вжив. **еволюціоністський.** *Еволюціоністична теорія. Еволюціоністські погляди.*

ЕВФОНІ́Я [*не* евфо́нія], -ї, *ор.* -єю

ЕГОЇ́ЗМ — ЕГОЇСТИ́ЧНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Егоїзм, -у. Себелюбство, нехтування суспільними інтересами заради особистих інтересів, байдужість до людей. *Егоїзм самозакоханої людини.*

Егоїсти́чність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість егоїстичного. *Егоїстичність поведінки. Егоїстичність характеру.*

ЕЗО́ПІВСЬКА МО́ВА. Стійке словосполучення, що вжив. у знач. «замаскований спосіб висловлення думок з натяками та недомовками». Пишеться з малої літери.

ЕКЗА́МЕН, -у. Синоніми: іспит, про́ба, випро́бування, ви́пробування.

ЕКЗАМЕНА́ТОР, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. *Два екзаменатори* [*не* два екзаменатора].

ЕКЗЕМПЛЯ́Р — ПРИМІ́РНИК. Збігаються у знач. «одиничний предмет з ряду тотожних, однорідних». *Школа придбала десять примірників (екземплярів) словника синонімів.*

Тільки **екземпля́р** ужив. у значеннях: 1. Представник якогось роду — тварин, рослин. *Учні зібрали п'ять екземплярів польових рослин.* 2. *перен.* Особа, яка відзначається певними, переважно негативними рисами. *Поза очі його називали цікавим екземпляром.*

ЕКЗО́ТИКА — ЕКЗОТИ́ЧНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Екзо́тика, -и. Характерне для природи, побуту, культури віддалених, маловідомих країн, дивне і незвичне для жителів інших країн. *Екзотика Карпат. Тваринна екзотика. Екзотика в танцях.*

Екзоти́чність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість екзотичного, незвичайного. *Екзотичність одягу.*

ЕКІПА́Ж, -у, *ор.* -ем. Команда корабля, літака, танка.

ЕКОЛО́ГІЯ — ОНКОЛО́ГІЯ. Розрізняються значенням.

Еколо́гія, -ї, *ор.* -єю. Наука про зв'язок організмів з навколишнім середовищем.

Онколо́гія, -ї, *ор.* -єю. Розділ медицини, що вивчає причини виникнення в людини і тварин пухлин та розробляє методи їх лікування.

ЕКОЛОГІ́ЧНИЙ — ОНКОЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Екологі́чний. Який стосується екології, пов'язаний з нею. *Екологічне середовище. Екологічні умови. Екологічні проблеми.*

Останнім часом набувають поширення у мовленні експресивно забарвлені словосполучення з прикметником **екологі́чний**: *екологічні семінари (симпозіуми, мітинги), екологічна неграмотність (доля, розважливість).*

Онкологі́чний. Який стосується онкології, пов'язаний з нею. *Онкологічний диспансер. Онкологічне захворювання.*

ЕКОНО́МІКО-ГЕОГРАФІ́ЧНИЙ

ЕКОНОМІ́ЧНИЙ — ЕКОНО́МНИЙ. Розрізняються значенням.

Економі́чний. 1. Який стосується економіки, сукупності суспільно-виробничих відносин, стану господарства країни, району та ін.; зв'язаний з вивченням економіки. *Економічна система. Економічна криза. Економічний район. Економічне життя. Економічний журнал.* 2. Який вигідний у господарському плані, в експлуатації. *Економічний трактор. Економічний бетон.*

Еконо́мний. 1. Який ощадливо витрачає що-небудь, дотримується економії. *Економна господиня.* 2. Який сприяє економії, ощадливому витрачанню чого-небудь, стриманий у виявленні чогось; скупий. *Економне витрачання води. Економне використання природних багатств. Економний вислів думок. Економні рухи.*

ЕКОНОМІ́ЧНО ВІДСТА́ЛИЙ. Пишеться окремо, бо другою частиною виступає дієприкметник, а до слова **економічно** можна поставити питання *як?*

ЕКОНОМІ́ЧНО РОЗВИ́НЕНИЙ і ЕКОНОМІ́ЧНО РОЗВИ́НУТИЙ. Пишуться окремо, бо другою частиною виступають дієприкметники, а до слова **економічно** можна поставити питання *як?*

ЕКРАНІЗА́ЦІЯ — ЕКРАНУВА́ННЯ. Розрізняються значенням.

Екраніза́ція, -ї, *ор.* -єю. Створення кінофільму на основі творів театрального мистецтва або літератури. *Екранізація повісті М. Коцюбинського «Фата моргана».*

Екранува́ння, -я, *ор.* -нням, *спец.* Захист чогось від зовнішніх впливів, шкідливого діяння. *Екранування кабелю.*

ЕКС... Перша невідмінювана частина складних слів, що означає «колишній». З наступною частиною пишеться через дефіс: *екс-голова́, екс-ди-ре́ктор, екс-президе́нт, екс-коро́ль, екс-чемпіо́н, екс-ві́це-прем'є́р.*

ЕКСКАВА́ТОР — ЕСКАЛА́ТОР. Розрізняються значенням.

Екскава́тор, -а. Самохідна землерийна машина.

Ескала́тор, -а. Механічні рухомі сходи.

Е́КСКУРС, -у. Відхилення від головної теми для висвітлення або уточнення другорядних питань. *Екскурс у минуле.*

ЕКСКУРСІ́ЙНО-ТУРИСТИ́ЧНИЙ

ЕКСПЕДИЦІ́ЙНО-ТРА́НСПОРТНИЙ

ЕКСПЕРИМЕ́НТ, -у. Синоніми: до́слід, про́ба.

ЕКСПЕРИМЕНТА́ЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «експериментальний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *експериментально-до́слідний, експериментально-механі́чний, експериментально-психологі́чний, експериментально-теорети́чний.* З дієприкметниками слово **експериментально** пишеться окремо: *експериментально ви́вчений, експериментально перевірений.*

ЕКСПЕ́РТ, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и,-ів. Фахівець, що розглядає якусь справу чи питання з метою зробити правильний висновок. Синоніми: фахівець, знавець, спеціаліст.

ЕКСПЕ́РТНИЙ. *Експертна комісія.*

ЕКСПІРА́ТОРНИЙ. Пов'язаний з експірацією — видиханням повітря при творенні звуків мови. *Експіраторний наголос.*

ЕКСПЛУАТА́ТОРСЬКИЙ — ЕКСПЛУАТАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Експлуата́торський. Який стосується експлуататорів, пов'язаний з ними. *Експлуататорське суспільство.*

Експлуатаці́йний. Пов'язаний із систематичним використанням продук-

тивних сил, транспорту, родовищ тощо. *Експлуатаційні роботи. Експлуатаційні умови.*

ЕКСПО́, *невідм., ж.* Всесвітня виставка (переважно з числом, яке вказує на рік проведення виставки). Пишеться великими літерами, часто береться в лапки. *ЕКСПО-80, «ЕКСПО-93».*

ЕКСПОНА́Т — ЕКСПОНЕ́НТ. Розрізняються значенням.

Експона́т, -а. Предмет, продукція, що їх показують на виставці або виставляють у музеї для огляду. *Музейні експонати. Цікавий експонат.*

Експоне́нт, -а. Особа або організація, які виставляють на виставці експонати. *Десятки експонентів прислали свої вироби на виставку.*

ЕКСПОРТ, -у. 1. Вивезення товарів або капіталу за кордон. 2. Загальна кількість або вартість товарів, що їх вивозять за кордон. Протилежне — імпорт.

ЕКСПОРТЕ́Р, -а , *мн.* -и, -ів. Країна, установа, особа, що вивозять товари за кордон.

ЕКСПРЕС... Перша невідмінювана частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *експре́с-ана́ліз, експре́с-лабора-то́рія, експре́с-ме́тод.*

ЕКСПРЕСИ́ВНИЙ — ЕКСПРЕ́СНИЙ. Розрізняються значенням.

Експреси́вний. Який містить у собі експресію; виразний. *Експресивний вислів. Експресивне виконання.*

Експре́сний. 1. Який стосується експреса, пов'язаний з ним. *Експресний поїзд. Експресна їзда.* 2. *спец.* Дуже швидкий. *Експресні методи аналізів.*

ЕКСПРЕСИ́ВНІСТЬ — ЕКСПРЕ́СІЯ. Розрізняються значенням.

Експреси́вність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість, ознака експресивного. *Експресивність вислову. Гра акторів відзначалася динамічністю та експресивністю.*

Експре́сія, -ї, *ор.* -єю. Виразність, підкреслене виявлення почуттів, переживань. *Експресія акторської гри.*

ЕКСПРЕСІОНІСТИ́ЧНИЙ — ЕКСПРЕСІОНІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Експресіоністи́чний. Який стосується експресіонізму. *Експресіоністичні тенденції. Експресіоністичний стиль.*

Експресіоні́стський. Який стосується експресіоністів. *Експресіоністський світогляд. Експресіоністські задуми.*

ЕКСПРО́МТОМ, *присл.* Без підготовки, попереднього обдумування. Синоніми: блискаві́чно, без обду́мування, без підгото́вки.

ЕКСТРА... Перша частина складних слів (або префікс), що означає «надмірність, винятковість». З наступною частиною, як правило, пишеться разом: *екстравага́нтний, екстракла́с, екстракристалі́чний, екстраордина́рний, екстрасе́нс, екстрасенсо́рика.*

ЕКЮ́, *невідм., ч.* Старовинна французька золота і срібна монета із зображенням щита. *Золотий екю.*

ЕЛАСТИ́НОВИЙ — ЕЛАСТИ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Еласти́новий. Який стосується еластину, складається з нього. *Еластинові волокна.*

Еласти́чний. 1. Гнучкий, пружний. *Еластичний дріт. Еластичне волокно.* 2. *перен.* Позбавлений різкості; плавний. *Еластичні рухи.*

ЕЛЕ́КТРИК — ЕЛЕКТРИ́К. Розрізняються значенням.

Еле́ктрик, -а. Фахівець з електротехніки. *Інженер-електрик.*

Електри́к, *невідм., прикм.* Голубий або синій з сірим полиском. *Сукня кольору електрик.*

ЕЛЕКТРИФІКА́ЦІЯ [*не* електрофікація], -ї, *ор.* -єю

ЕЛЕКТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «електри́чний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *електроагрегат, електробри́тва, еле-*

ктродвигу́н, електродинамі́чний, електродоїння, електродрі́ль, електрола́мпа, електромагні́тний, електро́метр, електроме́трія, електромонта́ж, електромото́р, електропила́, електропо́їзд, електропро́від, електропровідність, електросве́рдло, електротабло́, електротра́ктор, електрохімі́чний.

ЕЛЕКТРО́Н. 1. *род.* -а, *фіз.* Найлегша елементарна частина речовини з найменшим негативним електричним зарядом. *Маса електрона.* 2. *род.* -у, *мет.* Сплав магнію з алюмінієм, цинком або марганцем; сплав золота й срібла для ювелірних виробів. *Вироби з електрону.*

ЕЛЕКТРО́Н-ВОЛЬТ, -а, *род. мн.* -во́льтів

ЕЛЕКТРОННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «електро́нний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *електро́нно-акусти́чний, електро́нно-вимі́рювальний, електро́нно-іо́нний, електро́нно-ла́мповий, електро́нно-обчи́слювальний, електро́нно-опти́чний, електро́нно-проме́невий, електро́нно-світлови́й, електро́нно-хвильови́й, електро́нно-цифрови́й, електро́нно-я́дерний.*

ЕЛЕМЕ́НТ, -а

ЕЛІПС — ЕЛІПСИС. Розрізняються значенням і вживанням.

Еліпс, -а, *мат.* Плоска замкнена крива, сума відстаней кожної точки якої від двох заданих точок (фокусів) є сталою величиною.

Еліпсис, -а, *лінгв.* Пропуск у реченні слова або словосполучення, зрозумілого з контексту.

ЕЛІ́ТА, -и, *збірне.* 1. Найдоброякісніші екземпляри яких-небудь рослин, а також найкраще сортове насіння. *Еліта картоплі. Вирощування насіння еліти.* 2. Про людей, що вирізняються серед інших своїм розумом, здібностями, високими моральними якостями, суспільним становищем. *Еліта народу. Політична еліта. Національна еліта.*

ЕЛЛА́ДА, -и. Назва Греції.

ЕЛЛІ́НИ, ів, *мн.* (*одн.* еллі́н, -а, *ч.*; еллі́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Стародавні греки.

ЕЛЛІНІ́СТ, -а. Фахівець з давньогрецької філології; прихильник стародавньої Греції, еллінської культури.

ЕЛЛІНІСТИ́ЧНИЙ — ЕЛЛІ́НСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Еллініста́чний. Який стосується еллінізму, епохи розквіту змішаної греко-східної культури; властивий еллінізму. *Еллініста́чна культура. Еллініста́чна епоха. Еллініста́чні риси.*

Еллі́нський. Який стосується еллінів, властивий їм. *Еллі́нський театр.*

ЕЛЛІНІ́СТКА — ЕЛЛІ́НКА. Розрізняються значенням.

Еллініс́тка. Прихильниця і знавець Давньої Греції, елліністичної культури; спеціаліст з давньогрецької філософії.

Еллі́нка. Назва жіночої статі давніх греків; грекиня. *На пароплаві було кілька еллі́нок.*

ЕЛЬБРУ́С, -у

ЕЛЬДОРА́ДО, *невідм., с., перен.* Країна казкових багатств і чудес. *Казкове Ельдорадо.*

ЕЛЬЗА́С, -у

ЕЛЬЗА́СЬКИЙ

ЕМА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ЕМБА́РГО, *невідм., с., юр.* Заборона органом державної влади будь-якої країни ввозити або вивозити золоту, іноземну валюту та інші цінності. *Суворе ембарго.*

ЕМІГРА́ЦІЯ — ІММІГРА́ЦІЯ — МІГРА́ЦІЯ. Розрізняються значенням.

Еміґра́ція, -ї, *ор.* -єю. 1. Масове переселення з батьківщини в іншу країну; тривале перебування за межами батьківщини внаслідок переселення. *Тимчасова еміграція. Соціальна*

еміграція. 2. *збірне*. Сукупність емігрантів, що живуть у якійсь країні. *Українська еміграція. Революційна еміграція.*

Іммігра́ція, -ї, *ор.* -єю. 1. В'їзд іноземців у якусь країну на постійне або тривале проживання. *Імміграція населення. Інтенсивна імміграція.* 2. *збірне*. Сукупність іноземців, що оселилися в якійсь країні на постійне проживання. *Українська імміграція у Бразилії.*

Іммігра́ція капіта́лу — надходження в яку-небудь країну чужоземного капіталу.

Міграція, -ї, *ор.* -єю. 1. Переселення народів усередині країни або за її межі; переміщення капіталу. *Сезонна міграція. Внутрішня міграція. Міграція населення. Міграція грошей.* 2. У біології — переміщення тварин, пов'язані зі зміною умов існування або з циклом їхнього розвитку. *Міграція тварин. Міграція риб.* 3. Переміщення якихось елементів, клітин. *Міграція хімічних елементів.*

ЕМІ́СІЯ, -ї, *ор.* -єю. Випуск в обіг паперових грошей та цінних паперів.

Е́ММА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Е́ммо! *Змепш.-пестл.:* Е́ммочко!

ЕММАНУЇ́Л, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом; *кл.* Еммануїле! *Зменш.-пестл.:* Ману́льцю! Ману́льчику! [*не* Маня!]**Еммануїлович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Еммануїлівна,** -и [*не* Еммануїлівної], *дав.* -і [*не* Еммануїлівній]. *Пе́тре Еммануїловичу! Катері́но Еммануїлівно!*

ЕМОЦІ́ЙНО ЗАБА́РВЛЕНИЙ. Пишеться окремо, бо другою частиною виступає дієприкметник, а до слова **емоційно** можна поставити питання *як?*

ЕНДШПІ́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Завершальна стадія шахової партії.

ЕНЕРГОМЕРЕ́ЖА, -і, *ор.* -єю, *мн.* -і, -е́ж. *Міська енергомережа* [*не* енергосітка].

ЕНЕРГОЦЕ́НТР, -у

ЕОМ, *невідм., ж.* Скорочення слів: електронна обчислювальна машина. Пишеться великими літерами. *Нова ЕОМ.*

ЕПІГРА́МА, -и

ЕПІ́ГРАФ, -а

ЕПІЗО́Д, -у

Е́ПІКО-САТИРИ́ЧНИЙ

ЕПІЛО́Г, -у, *місц.* (в) -зі

ЕПІ́ТЕТ, -а

ЕПІЦЕ́НТР, -а

Е́ПОС, -у

ЕПО́ХА ВІДРО́ДЖЕННЯ. Друге слово пишеться з великої літери.

ЕРЗА́Ц, -у, *ор.* -ом

ЕРМІТА́Ж, -у, *ор.* -ем. Як назва художнього музею у Санкт-Петербурзі пишеться з великої літери.

ЕРУДИ́ЦІЯ — ЕРУДО́ВАНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Еруди́ція, -ї. *ор.* -єю. Ученість, начитаність, обізнаність. *Відзначатися великою ерудицією.*

Еруді́ваність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість, ознака ерудованого. *Ерудованість студента.*

ЕСЕ́, *невідм., с.* Короткі наукові, критичні або інші нариси, які відзначаються вишуканістю форми. *Цікаве есе.*

ЕСКАДРИ́ЛЬЯ, -льї, *ор.* -льєю, *род. мн.* -лей. Тактичний підрозділ військово-повітряних сил, що складається з кількох загонів або ланок.

ЕСКІМО́, *невідм., с.* Сорт морозива. *Смачне ескімо.*

ЕСКО́РТ, -у. Військова охорона, супровід кого-, чого-небудь. *Почесний ескорт.*

ЕСПЕРА́НТО, *невідм., с.* Міжнародна штучна мова, яку створив у 1887 р. польський лікар Л. Заменгоф. *Популярне есперанто. Відоме есперанто.*

ЕСТЕТИ́ЧНИЙ — ЕСТЕ́ТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Естети́чний. Який стосується естетики, пройнятий естетизмом, пов'язаний зі сприйняттям прекрасного.

Естетичний смак. Естетичне виховання. Естетичні принципи. Естетична теорія.

Есте́тський. Який стосується естета. *Естетська манера. Естетський задум.*

ЕСТО́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* есто́нець, -нця, *ор.* -нцем, *ч.*; есто́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ЕСТРА́ДНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «естра́дний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *естра́дно-симфоні́чний, естра́дно-танцюва́льний, естра́дно-цирковий.*

ЕТАЛО́Н, -а. Вимірний прилад великої точності; *перен.* зразок для порівняння з чимсь. Синоніми: зразо́к, взіре́ць, кшталт.

Е́ТИКА — ЕТИ́ЧНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Е́тика, -и. 1. Наука, що вивчає мораль. *Курс лекцій з етики.* 2. Норми поведінки представників суспільного класу, групи, професії. *Лікарська етика.*

Ети́чність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість етичного. *Етичність учинку.*

ЕТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «етні́чний». З наступною частиною пишеться разом: *етнобота́ніка, етногеогра́фія, етнопсихологі́чний, етноцентри́зм.*

ЕТРУ́СКИ, -ів, *мн.* (*одн.* етру́ск, -а, *ч.*; етру́ска, -и, *дав.* -*сці*, *род. мн.* -сок, *ж.*). Одне з племен стародавньої Італії.

ЕТРУ́СЬКИЙ

ЕФЕ́КТ *див.* **АФЕ́КТ**

ЕФЕДРИ́Н [*не* ефедрін], -у

ЕФЕКТИ́ВНИЙ — ЕФЕ́КТНИЙ. Розрізняються значенням.

Ефекти́вний. Дійовий, результативний, корисний, більш досконалий. *Ефективні ліки. Ефективні засоби.*

Ефе́ктний. Який справляє сильне враження; розрахований на те, щоб викликати ефект; зовнішньо показовий. *Ефектний танець. Ефектна поза. Ефектна гра.*

ЕФЕКТИ́ВНІСТЬ — ЕФЕ́КТНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Ефекти́вність, -ності, *ор.* -ністю. Дійовість. *Ефективність заходів. Ефективність змагання.*

Ефе́ктність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість ефектного, здатність викликати сильне враження. *Ефектність стрибка. Сценічна ефектність.*

ЕФІРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ефі́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ефі́рно-ацето́новий, ефі́рно-валері́ановий.*

ЕФІРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «ефір, ефі́рний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *ефіровалері́ановий, ефіроно́сний, ефіроолі́йний, ефіроцелюло́зний.*

ЕШЕЛО́Н, -у

Є

Є, *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Велике с.* Може позначати: 1. Два звуки [йе] — на початку слова, після голосного та апострофа: Євген [Йевген], твоє [твойе], п'є [пйе]. 2. М'якість попереднього приголосного: синє [син'е], ллє [л':е].

ЄВАНГЕ́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю, *ж.* і **ЄВАНГЕ́ЛІЄ,** -я, *ор.* -єм, *с.* Частина Біблії, у якій вміщено твори, що оповідають про земне життя та науку засновника християнської релігії Ісуса Христа. Пишеться з великої літери.

ЄВАНГЕЛІ́СТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів

ЄВАНГЕЛІ́ЧНИЙ — ЄВА́НГЕЛЬСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Євангелі́чний. Який спирається на Євангелію як єдину основу віро-

вчення. *Євангелічна община. Євангелічна церква.*

Єва́нгельський. Який стосується Євангелії, пов'язаний з нею. *Євангельський текст. Євангельське оповідання.*

ЄВГЕ́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Євге́не! і *рідше* **ЄВГЕ́НІЙ,** -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Євге́нію! *Зменш.-пестл.:* Євге́нку! Євге́ноньку! Євге́ночку! Євге́нцю! Євге́ню! Ґе́ню! [не Женя! Женька!]; **Євге́нович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і *рідше* **Євге́нійович** [*не* Євгенієвич]; **Євге́нівна,** -и [*не* Євгенівної], *дав.* -і [*не* Євгенівній] і рідше **Євге́ніївна** (від Євгеній). *Працюють два Євгени* [*не* Євгена]. *Дмитре Євге́новичу! Марі́є Євге́нівно!*

ЄВРАЗІ́ЙСЬКИЙ

ЄВРА́ЗІЯ, -ї, *ор.* -єю

ЄВРОПЕ́ЙСЬКО-АЗІА́ТСЬКИЙ

ЄВРОПЕ́ЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* європе́єць, -йця, *ор.* -йцем, *ч.*; європе́йка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

ЄВСТА́ХІЄВА ТРУБА́. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

ЄВША́Н-ЗІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ям, *нар.-поет.* Степовий запашний полин.

ЄГЕР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям. Синоніми: мисли́вець, ловéць.

ЄГИ́ПЕТ, Єги́пту

ЄГИ́ПЕТСЬКИЙ

ЄГИПТЯ́НИ, -я́н, *мн.* (*одн.* єгиптя́нин, -а, *ч.*; єгиптя́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ЄДИНО... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться разом, коли складне слово називає поняття, підпорядковані одне одному: *єдиновимірни́й, єдиновíрець, єдиновла́ддя, єдинодержа́вний, єдинокро́вний, єдинонача́льний, єдинорі́г.* Коли до слова **єдино** можна поставити питання *як?*, пишемо його окремо: *єдино можли́вий, єдино пра́вильний.*

ЄЛИЗАВЕ́ТА [*не* Єлисавета], -и. *кл.* Єлизаве́то! *Зменш.-пестл.:* Лі́зо! Лі́зонько! Лі́зочко! [не Ліза!]

ЄЛИСЕ́ЙСЬКІ ПОЛЯ́. Обидва слова пишуться з великої літери як назва однієї з головних вулиць Парижа. У перен. знач. «чудесна країна вічної весни, вічного миру і благоденства» з великої літери пишеться перше слово.

Є́МЕН, -у [*не* Йемен]

Є́МЕНСЬКИЙ [*не* йеменський]

Є́МЕНЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* е́менець, -нця, *ор.* -нцем, *ч.*; е́менка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*) [*не* йеменці, йеменець, йеменка]

Є́НА, -и [*не* іена]

ЄПИ́СКОП [*не* єпіскоп], -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и́, -ів

ЄПИТРАХИ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю. Частина одягу священика у вигляді довгої смуги.

Є́РЕСЬ, -і, *ор.* -ссю, *мн.* -сі, -сей

ЄРЕТИ́К [*не* єре́тик], -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -у, *мн.* -и́, -ів

ЄРЕТИ́ЧКА [*не* єре́тичка], -и, *дав.* -чці, *род. мн.* -чок

ЄСЕНТУКИ́, -ів, *мн.* Як загальна назва на означення мінеральної води пишеться з малої літери, як власна назва на означення міста пишеться з великої літери.

ЄСЕНТУ́ЦЬКИЙ

Ж

Ж [же], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Мале ж.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Твердий ж.* Вимова. Звук [ж] вимовляється звичайно твердо (*жито, жати, жест, жовтий, жук, ніж*), тільки перед [і] та при подовженні — напівм'яко (*ж'інка, Запоріж':а*).

ЖАБО́, *невідм., с.* Оздоба з мережива або тонкої тканини на блузці, сукні, чоловічій сорочці. *Біле жабо. Багате жабо.*

ЖАГА́, -и́, *дав.* -зі

ЖАДА́НИЙ

ЖАДА́ННЯ, -я, *ор.* -нням
ЖА́ДІБНИЙ і **ЖАДІ́БНИЙ.** Керування: *чого, до чого. Жадібний втіхи. Жадібний світла. Жадібний до тепла. Жадібний до знань.*
ЖА́ДІБНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю і **ЖАДІ́БНІСТЬ**
ЖА́ДІБНО і **ЖАДІ́БНО**, *присл.*
ЖАДО́БА, -и. Керування: *чого, до чого* і з інфін. *Жадоба наживи. Жадоба до книг. Жадоба працювати.*
ЖА́ЙВІР — ЖА́ЙВОРОН — ЖА́ЙВОРОНОК. Збігаються у знач. «польова чи степова співуча пташка», але розрізняються вживанням: **жа́йвір** і **жа́йворон** вжив. рідко, *перев. поет.*, **жа́йворонок** — часто. *Перший проліс розплющив око, Перший жайвір увись злетів* (Малишко). *Високо вгорі співатимуть жайворони* (Скляренко). Тільки **жа́йворонок** вжив. у знач. «виріб з тіста у формі жайворонка». *Пшеничні жайворонки.*
ЖАКЕРІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Антифеодальне селянське повстання 1358 року у Північній Франції.
ЖАКЕ́Т, -а
ЖА́ЛІБНИЙ — ЖАЛО́БНИЙ. Збігаються у знач. «траурний». *Жалібний марш. Жалобний похід. Жалобна сукня.*
Тільки **жа́лібний** вжив. у знач. «такий, що виражає тугу, печаль; журливий». *Жалібна музика. Жалібний голос. Жалібні пісні.*
ЖА́ЛІСЛИВИЙ — ЖА́ЛІСНИЙ. Збігаються у знач. «співчутливий». *Жаліслива (жалісна) людина.*
Тільки **жа́лісливий** вжив. у знач. «сповнений суму, горя». *Жалісливий погляд.* Тільки **жа́лісний** вжив. у знач. «який виражає біль, муку, слабість». *Жалісний звук. Жалісна пісня.*
ЖАЛО́, -а́ і **ЖА́ЛО**, -а, *мн.* жа́ла, жал
ЖАЛО́БА, -и, *місц.* (у) -і. Траур; чорний одяг, пов'язка на знак скорботи.
ЖАЛЬ, жа́лю і жалю́, *ор.* жале́м, *місц.* (у) жалю́, *мн.* жалі́, жалі́в
ЖА́ЛЮЗІ, *невідм., с.* і *мн.* Віконниці, штори або пластини для регулювання світла і повітряного потоку в приміщенні. *Матове жалюзі. Жовті жалюзі.*
ЖАНР, -у
ЖАР, -у, *місц.* (на, у) жару́
ЖАР-ПТИ́ЦЯ, жар-птиці, *ор.* жар-пти́цею
ЖАРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «жар». З наступною частиною пишеться разом: *жарозни́жувальний, жаромі́цни́й, жаростійки́й, жаротривки́й.*
ЖАРТ, -у. Вдалий жарт [*не* вдала шутка].
ЖАРТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш. Керування: *з кого-чого* у знач. «насміхатися, глузуватися». *Жартувати з хлопця* [*не* шуткувати з хлопця].
ЖА́ТИ, жну, жнеш, жнемо́, жнете́, жнуть; *нак.* жни, жні́м(о), жніть
ЖАТКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м
ЖБУРНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́, -ну́ть
ЖВА́ВЕНЬКИЙ
ЖДА́ТИ, жду, ждеш, ждемо́, ждете́, ждуть; *мин.* ждав, ждала́, ждало́, ждалі́; *нак.* жди, ждіть. Керування: *кого* і рідко *на кого. У Підпари Гафійку ждала цілоденна робота* (Коцюбинський).
ЖДУЧИ́, *дієприсл.*
ЖЕ́ВРІННЯ, -я, *ор.* -нням
ЖЕ́ВРІТИ, же́вріє, же́вріють
ЖЕЗЛ, -а, *мн.* жезли́, -і́в. Паличка особливої форми як символ влади; паличка в руках регулювальника вуличного руху.
ЖЕЛЕ́, *невідм., с. Вишневе желе. Яблучне желе.*
ЖЕЛАТИ́Н, -у, *ч.* і *техн.* **ЖЕЛАТИ́НА**, -и, *ж. Додати желатину. Фотографічна желатина.*
ЖЕЛАТИ́НОВИЙ і *техн.* **ЖЕЛАТИ́ННИЙ.** *Желатинова маса. Желатинний папір.*

ЖЕНИ́ТИ, женю́, же́ниш; *нак.* жени́, женім(о), жені́ть

ЖЕНИ́ТИСЯ, женю́ся, же́нишся. Керування: *з ким. То скажіть своїй матері, що я буду женитися із вами* (Нечуй-Левицький).

ЖЕНЬШЕ́НЬ, -я, *ор.* -ем

ЖЕРДИ́НА, -и, *спорт. Стрибати з жердиною* [*не* з шестом].

ЖЕ́РДКА, -и, *місц.* (на) -дці, *мн.* -дки́, -до́к, але дві же́рдки, п'ять же́рдок

ЖЕРЛО́, -а́, *мн.* же́рла, жерл. Дуло, ствол; вузький і глибокий отвір.

ЖЕРСТЯНИ́Й, -а́, -е́

ЖЕРСТЯ́НИК, -а

ЖЕРСТЯ́НО-ШТАМПУВА́ЛЬНИЙ

ЖЕ́РТВА, -и, *род. мн.* жертв

ЖЕ́РТВУВАННЯ, -я, *ор.* -нням

ЖЕ́РТВУВАТИ, -ую, -уєш. Керування: *що* і *чим.* 1. *що.* Приносити в дар матеріальні цінності. *Жертвувати гроші.* 2. *чим.* Відмовлятися від усього або від багато дечого на користь чого-небудь, нічого не шкодувати. *Жертвувати життям.*

ЖЕСТ, -у

ЖИВИ́ТИ, живлю́, жи́виш

ЖИВИ́ТИСЯ, живлю́ся, жи́вишся

ЖИВОКІ́СТ, -ко́сту, *ч.* і *рідко* **ЖИВО́КІСТЬ**, -кості, *ор.* -кістю, *ж.*

ЖИВО́ПИС, -у, *місц.* (у) -сі

ЖИВУЧИ́, *дієприсл.*

ЖИГУЛІ́, -ів, *мн.*

ЖИ́ЛАВИЙ — ЖИ́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Жи́лавий. 1. Який має багато сухожилок або випнуті жили. *Жилаве м'ясо. Жилаві руки.* 2. Міцний, мускулистий, цупкий. *Жилавий кулак. Жилаве дерево.*

Жи́льний. 1. Виготовлений з жили. *Жильна тетива.* 2. Пов'язаний з жилою, гірською породою в тріщині. *Жильна форма залягання породи.*

ЖИ́ЛКА, -и, *місц.* (на) -лці, *мн.* -лки́, -ло́к, *дав.* -лка́м, але дві жи́лки, п'ять жи́лок

ЖИ́ЛЬНИЙ *див.* **ЖИ́ЛАВИЙ**

ЖИР, -у, *місц.* (на) жиру́, *мн.* жири́, -ів

ЖИРА́ФА, -и, *ж.* і *рідко* **ЖИРА́Ф**, -а, *ч. Звичайна жирафа. Звичайний жираф.*

ЖИТЕ́ЙСЬКИЙ — ЖИТІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Житейський. Який стосується життя; життєвий, повсякденний, буденний. *Житейська суєта. Житейська мудрість.*

Житійний, *літ., іст.* Який стосується опису чийогось життя, найчастіше святого. *Житійна література.*

ЖИ́ТИ — МЕ́ШКАТИ. Збігаються у знач. «перебувати, проживати де-небудь», але розрізняються вживаністю: **жити** виступає часто, **мешкати** - рідко. *Мої батьки жили у селі. Мешкають* [нащадки запорожців] *по багнючих місцях та захлюпаних селах славетної ... Полтавщини* (Панас Мирний).

Тільки **жи́ти**, -ву́ [*не* жию], -ве́ш [*не* жиєш], -вемо́ [*не* жиємо], -вете́ [*не* жиєте]; *мин.* жив, жила́, жило́, жили́; *нак.* живи́, живім(о), живі́ть вжив. у значеннях: 1. Бути живим, існувати. *Він не хоче вмирати. Він хоче жити* (Коцюбинський). 2. Проводити життя в якийсь спосіб. *Жили собі тихо і мирно* (Панас Мирний). 3. *перен.* Бути, існувати, мати місце. *Потреба краси, що жила в душі Антона викликала у нього потребу скрізь шукати її, але дійсність давала мало* (Коцюбинський).

Жив собі, жив-поживав [*не* жив-був собі].

Тільки **ме́шкати**, -аю, -аєш вжив. у значеннях: 1. Жити, проживати у певному приміщенні. *Вілла, де я мешкаю, в кращій, тихішій і тепліші частині острова* (Коцюбинський). 2. Жити в гнізді, лігві. *...сказали йому* [горобчикові], *що вона* [сова] *в сухому дубі в дуплі мешкає* (Леся Українка).

ЖИ́ТИСЯ, живе́ться [*не* жиється], *мин.* жило́ся, *безос.*

ЖИТІ́ЙНИЙ див. **ЖИТЕ́ЙСЬКИЙ**

ЖИТЛО́, -а, *мн.* жи́тла, -тел

ЖИТЛО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «житлови́й». З наступною частиною слова пишеться разом: *житлобудівни́й, житлобудівни́цтво, житловідділ, житлокооперати́вний, житлоуправлі́ння, житлофо́нд.*

ЖИТЛОВИ́Й, -а́, -е́. *Житлова площа* [*не* жила площа].

ЖИТЛОВО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «житлови́й». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *житло́во-будіве́льний, житло́во-експлуатаці́йний, житло́во-кооперативний, житло́во-оре́ндний, житло́во-побуто́вий, житло́во-саніта́рний.*

ЖИ́ТНІЙ, -я, -є

ЖИ́ТО, -а, *мн.* жита́, -і́в

ЖИТОМИРЯ́НИ, -я́н, *мн.* (*одн.* житомиря́нин, -а, *ч.*; житомиря́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*) і **ЖИТО́МИРЦІ,** -ів, *мн.* (*одн.* жито́мирець, -рця, *ор.* -рцем, *ч.*; жито́мирка, -и, *дав.* -рці, *род. мн.* -рок, *ж.*)

ЖИТТЄ́ВИЙ і **ЖИТТЬОВИ́Й,** -а́, -е́

ЖИТТЄ́ВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ЖИТТЄ́ВО НЕОБХІ́ДНИЙ

ЖИТТЄ́ПИС, -у, *місц.* (у) -сі

ЖИТТЄЗДА́ТНИЙ

ЖИТТЄРА́ДІСНИЙ

ЖИТТЯ́, -я, *дав.* -ю́, *ор.* -я́м, *місц.* (*у*) *житті́, род. мн.* житті́в

ЖИТТЯ́-БУТТЯ́, *ор.* життя́м-буття́м

ЖІ́НКА — ДРУЖИ́НА. Збігаються у знач. «заміжня особа стосовно до свого чоловіка», але розрізняються вживаністю: **жі́нка** вживається часто, **дружи́на** — рідше, при цьому переважно в офіційно ділових ситуаціях. — *Галю, будь мені жі́нкою та поїдь із мною,— каже козак* (Марко Вовчок). *Заколисаний родинним щастям з любою дружиною, Семен забув за свої колишні турботи* (Коцюбинський). *Президента України з дружиною тепло вітали.*

Тільки **жі́нка,** -и, *дав.* -нці, *мн.* -нки́, -но́к, *дав.* -нка́м, але дві жі́нки, п'ять жі́нок ужив. у значеннях: 1. Особа жіночої статі. *Жінки жито жали, а чоловіки в'язали.* 2. Доросла, на відміну від маленької дівчинки. *Налякані діти починали ревіти, жінки їх гамували і витирали сльози руками* (Коцюбинський).

Тільки **дружи́на** вжив. у значеннях: 1. Загін, група, добровільне об'єднання людей, створене з якоюсь метою. *Санітарна дружина. Народні дружини.* 2. У стародавній Русі — збройний загін як постійна військова сила князя. *З дружиною малою вийшов князь з Переяслава* (Франко).

ЖМЕ́НЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* жмень

ЖМУ́РИТИ, -рю, -риш

ЖМУ́РИТИСЯ — ЖМУРИ́ТИСЯ. Розрізняються значенням.

Жму́ритися, -рюся, -ришся; *нак.* жму́рся. Мружитися. *Жмуритися від яскравого світла.*

Жмури́тися, -рю́ся, жму́ришся; *нак.* жмури́ся. Грати в жмурки.

ЖМУ́РКИ, -рок, *мн.* і **ПІ́ЖМУРКИ**

ЖМУТО́К, -тка́, *місц.* (у) -тку́, *мн.* -тки́, -ткі́в

ЖНЕЦЬ, женця́, *дав.* женце́ві, *ор.* -е́м, *кл.* же́нче, *мн.* женці́, женці́в

ЖНИВА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЖНИВА́РСЬКИЙ — ЖНИ́ВНИЙ. Розрізняються значенням.

Жнива́рський. Який стосується жниваря, пов'язаний з ним. *Жниварський інструмент. Жниварський заробіток.*

Жни́вний. Пов'язаний з жнивами. *Жнивна пора. Жнивні пісні.*

ЖНУЧИ́, *дієприсл.*

ЖО́ВКНУТИ, -ну, -неш; *мин.* жовк і жо́вкнув, жо́вкла і жо́вкнула, жо́вкли і жо́вкнули

ЖОВНІ́Р, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів і **ЖО́ВНІР**

ЖО́ВТІ ВО́ДИ, Жо́втих Вод. Назва міста. Обидва слова пишуться з великої літери.

ЖОВТО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «жо́втий». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *жовтоголо́вий, жовтодзьо́бий, жовтозі́лля, жовтолі́ций, жовтошкі́рий.* 2. Через дефіс, коли означає поєднання кількох кольорів в одному предметі: *жо́вто-зеле́ний, жо́вто-си́ній, жо́вто-фіоле́товий, жо́вто-черво́ний, жо́вто-чо́рний.* Але: *жовтогаря́чий* (оранжевий)

ЖОВТО́БРЮХ — ЖОВТО́БРЮХА. Розрізняються значенням і родами. **Жовто́брюх**, -а, *ч.* Велика неотруйна змія з жовтуватим черевом.

Жовтобрю́ха і **жовто́брюха**, -и, *ж.* Маленька пташка з жовтим черевцем.

ЖОВТОВО́ДСЬКИЙ. *Прикм.* до **Жо́вті Во́ди.**

ЖОВТО́ЦВІТ, -у і **ЖОВТОЦВІ́Т**

ЖОВТУВА́ТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «жовтува́тий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *жовтува́то-бі́лий, жовтува́то-рожі́вий.*

ЖОВТЯ́ВИЙ і **ЖОВТА́ВИЙ**

ЖОВТЯНИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею. *Захворіти на жовтяницю* [*не* жовтуху].

ЖОВЧ, -і, *ор.*-чю

ЖОВЧНОКАМ'ЯНА́ ХВОРО́БА. Стійке словосполучення. Пишеться з малої літери.

ЖОКЕ́Й-КЛУБ, жоке́й-клу́бу

ЖО́ЛОБ, -а, *мн.* -и́, -ів, але два жо́лоби, п'ять жо́лобів

ЖО́ЛУДЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* жо́луді, -ів, *дав.* -ям і жолуді́, -ів, *дав.* -я́м, *ор.* -дьми́, *місц.* (на) -я́х, але два жо́луді, п'ять жо́лудів

ЖОЛУ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *с., збірне*

ЖОНГЛЕ́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ЖОНГЛЕ́РСЬКИЙ

ЖОНГЛЮВА́ТИ, -ю́ю, -ю́єш

ЖО́РНО, *мн.* жо́рна, жо́рен

ЖОРСТКИ́Й. *Жорстке волосся* [*не* шорстке волосся].

ЖРЕЦЬ, жерця́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* же́рче, *мн.* жерці́, -ів

ЖРИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею

ЖУВА́ТИ, жую́, жує́ш, жуємо́, жуєте́; *нак.* жуй, жу́йте

ЖУ́ЖІЛЬ, -желі, *ор.* -жіллю, *мн.* жу́желі, -ей, *ж.* і **ЖУ́ЖІЛЬ**, -желю, *ор.* -желем, *мн.* жу́желі, -ів, *ч.*

ЖУ́ЖЕЛИЦЯ, -і, *ор.* -ею

ЖУК, -а́, *дав.* -о́ві і -у́, *кл.* жу́че, *мн.* -и́, -ів

ЖУК-НОСОРІ́Г, жука́-носоро́га

ЖУЛЬ-ВЕ́РНІВСЬКИЙ

ЖУПА́Н, -па́на і -пана́, *мн.* жупани́, -ів

ЖУРАВЕ́ЛЬ, -вля́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* жура́влю, *мн.* -і, -ів

ЖУРА́ВКА *див.* **ЖУРАВЛИ́ЦЯ**

ЖУРАВЛИ́НИЙ — ЖУРАВЛИ́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Журавли́ний. Який стосується журавля, пов'язаний з ним. *Журавлина пісня. Журавлине пір'я.*

Журавли́нний. Який стосується журавлини. *Журавлинний сік.*

ЖУРАВЛИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею і **ЖУРА́ВКА**, -и, *дав.* -вці, *род. мн.* -вок, *поет.*

ЖУРИ́ТИСЯ, -рю́ся, жу́ришся, жу́ряться; *нак.* жури́ся, журі́м(о)ся, журі́ться

ЖУРІ́, *невідм., с.* Група спеціалістів, яка вирішує питання про присудження премій та нагород на конкурсах, змаганнях і т. ін. *Театральне журі* [*не* жюрі].

ЖУРНА́Л, -у

ЖУРНА́ЛЬНО-ГАЗЕ́ТНИЙ

ЖУ́РНО, *присл.*

З

З [зе], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Велике з.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Приголосний з. М'який з.*

З — ЗІ — ІЗ, *прийм.* Вживання: прийм. зі, із вжив. перед словами, які починаються на з, с та шиплячі, а також після паузи. В усіх інших випадках вжив. прийм. з. *Зі школи на майдан вивалила дітвора* (Головко). *По неспокійній ночі Тихович разом із сходом сонця зірвався на рівні ноги* (Коцюбинський). *І блідий місяць на ту пору із хмари де-де виглядав* (Шевченко). *Поїзд зупинився на якійсь великій станції з високим пероном, з вокзалом* (Гуреїв).

ЗАБАГА́НКА, -и, *дав.* -нці, *мн.* -нки, -нок. Синонім: при́мха.

ЗАБА́РВИТИ, -влю, -виш, -влять; *нак.* -а́рв, -а́рвте

ЗАБЕЗПЕ́ЧЕНІСТЬ — ЗАБЕЗПЕ́ЧЕННЯ. Розрізняються значенням.

Забезпе́ченість, -ності, *ор.* -ністю. Ступінь забезпечення ким-, чим-небудь. *Недостатня забезпеченість сільських шкіл методичною і довідковою літературою. Матеріальна забезпеченість.*

Забезпе́чення, -я, *ор.* -нням. 1. Створення надійних умов для здійснення чого-небудь; задоволення кого-, чого-небудь у якихось потребах. *Забезпечення учнів підручниками.* 2. Матеріальні засоби до існування. *Пенсійне забезпечення.*

ЗАБЕЗПЕ́ЧУВАТИ, -ую, -уєш. 1. *кого-що чим.* Задовольняти потреби в чомусь. *Забезпечувати учнів словниками.* 2. *кому що.* Гарантувати кому-небудь щось. *Забезпечувати мешканцям міста порядок.*

ЗА БЕ́ЗЦІНЬ. Синоніми: недо́рого, за півда́рма, де́шево.

ЗАБИ́ТИ, заб'ю, заб'є́ш, -б'ємо́, -б'єте́, -б'ю́ть

ЗАБІ́Г, -у, *мн.* -и, -ів

ЗАБІ́Й, -бо́ю, *ор.* -бо́єм

ЗАБІ́ЯКА, -и, *ч.* і *ж.* *Відомий (відома) забіяка.* Синонім: задира́ка.

ЗАБЛИ́ЗЬКО, *присл.*

ЗАБОБО́Н, -у, *род. мн.* -ів. Синоніми: марновірство, пере́дсуди.

ЗАБОЛІ́ТИ, -ли́ть. Керування: *у кого. У батька заболіла рука.*

ЗАБОЛО́ЧЕНІСТЬ — ЗАБОЛО́ЧЕННЯ. Розрізняються значенням.

Заболо́ченість, -ності, *ор.* -ністю. Наявність боліт. *Заболоченість лісів.*

Заболо́чення, -я, *ор.* -нням. Перетворення на болото. *Заболочення ґрунту.*

ЗАБРЕСТИ́, -реду́, -реде́ш, -реде́, -редемо́, -редете́; *мин.* забрі́в, забрела́, забрело́, забрели́

ЗАБРИНІ́ТИ, -ни́ть, -ня́ть

ЗАБРО́ДИТИ — ЗАБРОДИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Забро́дити, -о́джу, -о́диш, *недок.* 1. Бродячи, заходити куди-небудь. *Весною, коли спадає вода, забродить туди пастися худоба* (Тютюнник). 2. Заходити, залізати у воду, іти вбрід. *Забродить* (Оксана) *по кісточки в чисто-прозору воду* (Цюпа).

Заброди́ти, -оди́в, *док.* Почати бродити, ферментувати. *Компот забродив.*

ЗАБУЛЬКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть і **ЗАБУЛЬКОТІ́ТИ,** -очу́, -оти́ш, -оття́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть

ЗАБУРМОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть і **ЗАБУРМОТІ́ТИ,** -очу́, -оти́ш, -оття́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть

ЗАВАНТА́ЖЕНИЙ. *Завантажена машина* [*не* загружена машина].

ЗАВАНТА́ЖИТИ, -жу, -жиш, -жать; *нак.* -а́ж, -а́жмо, -а́жте. *Завантажити вагон* [*не* загрузити вагон].

ЗАВАРИ́ТИ, -арю́, -а́риш, -а́рить, -а́римо, -а́рите, -а́рять

ЗАВБА́ЧУВАТИ, -чую, -чуєш і **ЗАВБАЧА́ТИ,** -чаю, -чаєш. Синоніми: передбача́ти, дога́дуватися, зна́ти напере́д.

ЗАВБІ́ЛЬШКИ, *присл.*

ЗАВВИ́ШКИ, *присл.*

ЗАВДАВА́ТИ, -даю́, -дає́ш, -даємо́, -даєте́, -дають. 1. Керування: *чого* [*не* що]. Робити комусь щось неприємне. *Завдавати страждань.* 2. *кому що, розм.* Допомагаючи комусь підняти щось. *Завдавати батькові на плечі мішок.*

ЗАВДА́ННЯ — ЗАДА́ЧА. Розрізняються значенням.

Завда́ння [*не* завдання́], -я, *ор.* -нням, *мн.* завда́ння, -а́нь. Те, що визначено або заплановано для виконання. *Домашнє завдання. Бойове завдання* [*не* бойова задача].

Зада́ча, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, зада́ч. Питання, переважно математичного характеру, яке розв'язують обчисленням за визначеною умовою. *Розв'язувати задачу.*

ЗАВДА́ТИ, -да́м, -даси́, -да́сть, -дамо́, -дасте́, -даду́ть. Керування: *чого* [не що]. *Завдавати шкоди.* Ненормативним є вислів *нанести шкоду.*

ЗАВДО́ВЖКИ, *присл.*

ЗАВДЯКИ́, *прийм., з дав. відм.* Уживається для позначення причини, що викликає бажаний результат. *І клумба ця, і латка асфальту виникли завдяки настійливості Лукії Назарівни* (Гончар). Неправильним є вживання прийм. **завдяки** для називання негативної причини. *Учень не прийшов у школу завдяки хворобі.* Треба: **через хворобу.**

ЗАВДЯ́ЧУВАТИ, -чую, -чуєш. Керування: *кому-чому, чим* у знач. «бути зобов'язаним комусь або чомусь чим, за що». *Йому, Оленчукові, завдячує він тепер своїм життям* (Гончар). *Свою перемогу спортсмен завдячує тренерові.*

ЗАВЕЗТИ́, -зу́, -зе́ш, -земо́, -зете́; *мин.* завіз, завезла́, завезло́, завезлі́; *нак.* -везі́, -везі́м(о), -везі́ть

ЗАВЕРНУ́ТИ, -ну́, -ве́рнеш; *нак.* -верні́, -верні́м(о), -верні́ть

ЗАВЕ́РШЕНІСТЬ — ЗАВЕ́РШЕННЯ. Розрізняються значенням.

Заве́ршеність, -ності, *ор.* -ністю. Досконалість, найвищий рівень у викінченні чогось. *Українська комедія у своїх найкращих зразках завжди відзначалась... завершеністю і виразністю комічних характерів* (З журналу).

Заве́ршення, -я, *ор.* -нням. Здійснення, доведення чогось до остаточного кінця і закінчення. *Завершення будівництва метро.*

ЗАВЕРШИ́ТИ, -шу́, -ши́ш, -ши́ть, -шимо́, -шите́, -ша́ть і **ЗАВЕ́РШИТИ,** -шу, -шиш, -шить, -шимо, -шите, -шать

ЗАВЕРШИ́ТИСЯ — ЗАКІ́НЧИТИСЯ. Розрізняються значенням.

Заверши́тися, -и́ться, -а́ться, вжив. у знач. «довести здійснення чого-небудь до остаточного кінця». *Матч завершився перемогою столичних футболістів. Змагання завершилося перемогою п'ятикласників.*

Закі́нчитися, -иться і **закінчи́тися,** -и́ться, вжив. у знач. «довести до кінця різні види робіт, діяльності, навчання тощо». *Закінчилися жнива. Закінчилася війна. Закінчилося свято. Вечір закінчився великим святковим концертом.*

ЗАВЕСТИ́, -веду́, -веде́ш, -ведемо́, -ведете́; *мин.* завів, завела́, завело́, завелі́; *нак.* -веді́, -веді́ть

ЗА́ВЖДИ і *рідше* **ЗАВЖДИ́,** *присл.* Синоніми: повсякча́с, за́всіди, постійно.

ЗАВЗЯ́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* завзя́ть

ЗАВИВА́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем

ЗАВИ́ДНА, *присл.* Синонім: за́світла.

ЗАВИ́СНУТИ, -ну, -неш; *мин.* завис і *рідше* зави́снув, зави́сла і *рідше* зави́снула, зави́сли і рідше зави́снули

ЗАВИ́СОКО, *присл.*

ЗА́ВИТОК, -тка і **ЗАВИТО́К,** -тка́

ЗАВИ́ХОРИТИ, зави́хорить і **ЗАВИ́ХРИТИ,** зави́хрить і завихри́ть
ЗАВИ́ЩИТИ, -щу, -щиш, -щать; *нак.* -и́щ
ЗАВІ́ДУВАТИ. Керування: *чим. Завідувати лабораторією. Завідувати аптекою.*
ЗАВІ́ДУВАЧ, -а, *дав.*-еві, *ор.* -ем, *кл.* -у. Керування: *чого* [*не* чим]. *Завідувач кафедри. Завідувач магазину.* Бажано уникати нехарактерної для української мови форми **завідуючий.**
ЗАВІ́З, -во́зу
ЗАВМЕ́РТИ, замру́, замре́ш, замре́, замремо́, замрете́, замру́ть; *нак.* замри́
ЗАВО́Д-АВТОМА́Т, заво́ду-автома́та, *мн.* заво́ди-автома́ти
ЗА́ВОДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей
ЗАВО́ЛЖЯ, -я, *ор.* Заво́лжям
ЗАВО́ЛЗЬКИЙ. *Прикм.* до **Заво́лжя.**
ЗАВОЛОКТИ́, -очу́, -оче́ш; *мин.* заволі́к, заволокла́, заволокло́, заволокли́; *нак.* -очи́, очі́ть
ЗАВОЛОДІВА́ТИ, -ва́ю, -ва́єш, *недок.*, **ЗАВОЛОДІ́ТИ,** -ію, -і́єш, *док.* Керування: *чим* [*не* що]. *Заволодівати увагою присутніх.*
ЗАВОРОЖИ́ТИ, -ожу́, -о́жиш, -о́жать; *нак.* -ожи́, -ожі́м(о), -ожі́ть
ЗАВОРО́Т, -у і **ЗА́ВОРОТ**
ЗАВОРУШИ́ТИ, -ушу́, -у́шиш, -у́шать
ЗАВТО́ВШКИ, *присл.*
ЗА́ВТРАШНІЙ, -я, -є
ЗАВШИ́РШКИ, *присл.*
ЗА́В'ЯЗКА і **ЗАВ'Я́ЗКА,** -и, *мн.* за́в'язки, -зок і зав'я́зки. Те, чим зав'язують що-небудь (мотузок, стрічка).
Тільки зав'я́зка, -и, *мн.* зав'я́зки, -зок. Початок, вихідний пункт, дія чого-небудь; епізод, яким починається розвиток сюжету в творі. *Зав'язка твору. Се була перша і тривка зав'язка моєї кореспонденції з Драгомановим* (Франко).
ЗА́В'ЯЗЬ, -і, *ор.* -ззю, *мн.* -і, -зей
ЗА́ГАДКА, -и, *місц.* (у) -дці, *мн.* -дки, -док
ЗАГА́ЛЬНИЙ — СПІ́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.
Зага́льний. 1. Який охоплює, стосується всіх. *Загальна мобілізація. Загальне роззброєння.* 2. Головний, основний, без деталей, без спеціалізації. *Загальний висновок. Загальна освіта. Загальне враження.*
Спі́льний. Властивий, належний кільком або багатьом, усьому загалові; такий, яким користуються двоє або більше осіб. *Спільна квартира. Спільна справа. Спільні інтереси.*
ЗАГАЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «зага́льний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *загальновжи́ваний, загальнови́знаний, загальновідо́мий, загальновстано́влений, загальногосподарський, загальнодемократи́чний, загальнодержа́вний, загальнодосту́пний, загальноєвропе́йський, загальнозрозумі́лий, загальномо́вний, загальнонаро́дний, загальнонаціона́льний, загальнообов'язко́вий, загальнопри́йнятий.*
ЗАГАЛЬНОКОРИ́СНИЙ
ЗАГАЛЬНООСВІ́ТНІЙ, -я, -є
ЗАГАСИ́ТИ, -ашу́, -а́сиш, -а́симо, -а́сите, -а́сять; *нак.* -гаси́, -гасі́м(о), -гасі́ть
ЗАГА́СНУТИ, -га́сне; *мин.* зага́с і зага́снув, зага́сла і зага́снула, зага́сли і зага́снули
ЗАГАТИ́ТИ, -ачу́, -а́тиш, -а́тить, -а́тимо, -а́тите, -а́тять
ЗАГІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв
ЗАГНУЗДА́ТИ, -а́ю, -а́єш
ЗАГОВОРИ́ТИ, -орю́, -о́риш, -о́рять; *нак.* -ори́, -орі́м(о), -орі́ть
ЗАГО́ЄННЯ, -я, *ор.* -нням
ЗАГО́ЇТИСЯ, -о́їться, -о́яться
ЗАГОЛО́ВОК, -вка і **ЗА́ГОЛОВОК**
ЗАГОЛОСИ́ТИ, -ошу́, -о́сиш, -о́сять
ЗАГОРІ́ТИ, -рю́, -ри́ш

ЗА́ГОРОДА — ЗАГОРО́ДА. Розрізняються значенням.

За́города. Огороджена ділянка в господарстві, у полі, на випасі для літнього утримування або ночівлі свійських тварин і птахів. *На ніч пастухи загнали худобу в загороду.*

Загоро́да. 1. Тин, паркан, стіна та ін., чим огороджене щось; огорожа. 2. Спеціальна перешкода для перекриття підступів до чого-небудь.

ЗАГОРОДИ́ТИ, -оджу́, -о́диш, -о́дять; *нак.* -о́дь, -о́дьте

ЗАГОРЯ́ННЯ і ЗАГОРА́ННЯ

ЗАГОТІВЕ́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «заготіве́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *заготіве́льно-виробни́чий, заготіве́льно-збутови́й.*

ЗАГОТІ́ВЛЯ — ЗАГОТІ́ВКА

Заготі́вля вжив. у знач. «готування, виготовлення чого-небудь заздалегідь, до настання потреби». *Заготівля кормів* [*не* заготовка кормів].

Заготі́вка вжив. у знач. «напівпродукт у промисловому та ін. виробництві». *Хромові заготівки.*

ЗАГОТОВЛЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш і **ЗАГОТО́ВЛЮВАТИ,** -юю, -ю́єш

ЗА́ГРАВА, -и і *рідше* **ЗАГРА́ВА**

ЗАГРЕБТИ́, -бу́, -бе́ш, -бемо́, -бете́, -бу́ть; *мин.* загрі́б, загребла́, загребло́, загребли́

ЗАГРИ́ЗТИ, -зу́, -зе́ш, -земо́, -зете́

ЗАГРО́ЖУВАТИ — ПОГРО́ЖУВАТИ. Розрізняються значенням.

Загро́жувати. Становити небезпеку, створювати небезпеку. *Суперечка загрожувала перейти в сварку* (Колесник). *Тепер небезпека загрожувала підводному човнові* (Трублаїні). *Артамонову загрожувала сліпота* (Дмитерко).

Погро́жувати. Залякувати чим-небудь, нахвалятися, грозити покаранням. *Погрожувати розстрілом. Погрожувати кулаком.*

ЗАГС, -у. Скорочення: запис актів громадянського стану. Пишеться малими літерами.

ЗАГУБИ́ТИ, -гублю́, -гу́биш

ЗАГУДІ́ТИ і ЗАГУСТИ́, -гуду́, -гуде́ш; *мин.* загуді́в і загу́в, загуді́ла і загула́, загуді́ли і загули́

ЗАГУРКОТІ́ТИ, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть

ЗАГУРКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть

ЗАДА́РМА і ЗАДАРМА́, *присл.*

ЗАДА́ТИ, -да́м, -даси́, -да́сть, -дамо́, -дасте́, -даду́ть; *мин.* зада́в, задала́, задало́, задали́

ЗАДА́ЧА *див.* **ЗАВДА́ННЯ**

ЗАДЕ́РТИ і ЗАДРА́ТИ, -деру́, -дере́ш, -ремо́, -рете́, -ру́ть

ЗАДЗВОНИ́ТИ [*не* зазвонити], -дзвоню́, -дзво́ниш. Ненормативним є вислів *задзвони до мене.* Треба **зателефонуй до мене.**

ЗАДИРА́КА, -и, *ч.* і *ж.* *Завзятий задирака. Маленька задирака.* Синонім: забія́ка.

ЗА́ДИРКА — ЗА́ДИ́РКА

За́дирка, -и, *місц.* (на) -рці, *мн.* -и, -рок. Задерта шкірочка біля нігтя.

За́дирка і зади́рка, -и, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рки, -рок. Шершавість на гладкій поверхні чогось (металу, дерева).

ЗАДИ́ХАТИ, -и́хаю і -ишу́, -и́хаєш і -и́шеш; *нак.* -и́хай і -и́ш

ЗАДИ́ШКА, -и, *місц.* (у) -шці

ЗА́ДНІЙ, -я, -є

ЗАДНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «за́дній». З наступною частиною пишеться разом: *задньопідне́бінний, задньоязико́вий.*

ЗА ДНЯ

ЗАДОВОЛЬНЯ́ТИ, -я́ю, -я́є. *Мене (його) це не задовольняє* [*не* мене (його) це не влаштовує].

ЗАДОВОЛЬНЯ́ТИСЯ, -я́юся, -я́єшся, *недок.* і **ЗАДОВОЛЬНИ́ТИСЯ,** -ню́ся, -ни́шся, -нимо́ся, -ните́ся, *док.* Керування: *чим. Задовольнятися малим. Задовольнитися успіхами.*

ЗА́ЄЦЬ [*не* заяць], зайця, *дав.* -еві і -ю, *ор.* за́йцем, *мн.* зайці́, зайці́в, але два за́йці, п'ять за́йців
ЗАЖЕ́ВРІТИ, -іє
ЗАЗДАЛЕГІ́ДЬ, *присл.* Синоніми: завча́су, завча́сно, наперéд.
ЗА́ЗДРИТИ, -рю, -риш, -рять. Керування: *кому. Заздрити сусідові.*
ЗА́ЗДРІСНИЙ
ЗАЗЕМЛИ́ТИ, -лю́, -ли́ш, -лимó, -лите́, -ля́ть
ЗАЗНАВА́ТИ, -знаю́, -знає́ш, -знаємó, -знаєте́, *недок.* і **ЗАЗНА́ТИ**, -а́ю, -а́єш, *док.* Керування: *чого. Зазнавати щастя. Зазнати поразок. Зазнати збитків.* Ненормативним є вислів *понести збитки.*
ЗАЗНАЧА́ТИ *див.* **ВІДЗНАЧА́ТИ**
ЗАЗНА́ЧИТИ, -зна́чу, -зна́чиш і **ЗАЗНАЧИ́ТИ**, -значу́, -значи́ш; *нак.* -зна́ч, -зна́чмо, -зна́чте і -значи́, -значі́м(о), -значі́ть
ЗАЇ́ЖДЖИЙ [*не* заїзжий]
ЗАЇ́КНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -не́шся, -немóся, -нетéся
ЗАЇ́Р. 1. *род.* -у. Назва країни. *Населення Заїру.* 2. *род.* -а. Грошова одиниця Заїру.
ЗА́ЙВИЙ. *У кого є зайвий квиток?* [*не* у кого є лишній квиток?].
ЗАЙВИНА́, -и́
ЗАЙНЯ́ТИ, -йму́, -йме́ш; *мин.* зайня́в, зайняла́, зайняло́, зайняли́
ЗА́ЙНЯТИЙ [*не* зайня́тий, зайняти́й]
ЗА́ЙНЯТІСТЬ, -тості, *ор.* -тістю
ЗАКАВКА́ЗЗЯ, -я, *ор.* -ззям
ЗАКАВКА́ЗЬКИЙ
ЗАКА́ЗУВАТИ — ЗАМОВЛЯ́ТИ. Розрізняються значенням.
Зака́зувати, -зую, -зуєш, *недок.*, **заказа́ти**, -кажу́, -ка́жеш, *док.* Ужив. у знач. «забороняти комусь щось, рішуче радити не робити чого-небудь». *Та й де той пан, що нам закаже і думать так і говорить?* (Шевченко). *Мати заказала синові купатися в холодній воді.*
Замовля́ти, -ля́ю, -ля́єш, *недок.*, **замо́вити**, -влю, -виш, *док.* Ужив. у значеннях: 1. Доручати комусь виготовити, виконати щось у певний термін; просити принести які-небудь страви або напої у їдальні чи ресторані; домовлятися на телефонній станції про розмову з кимсь. *Замовляти меблі. Замовити обід. Замовити Київ.* 2. *етн.* Промовляти магічні слова з метою чинити вплив на когось, виліковувати когось. *Замовляти рани.*
ЗАКАРПА́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям
ЗАКАРПА́ТСЬКИЙ
ЗАКВІТЧА́ТИ *див.* **УКВІТЧА́ТИ**
ЗАКИ́НУТИЙ і ЗАКИ́НЕНИЙ
ЗАКІ́НЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* *-ень*
ЗАКІНЧИ́ТИ, -чу́, -чи́ш, -чи́ть, -чимó, -читé, -ча́ть; *нак.* -кінчи́, -кінчі́ть і **ЗАКІ́НЧИТИ**, -кі́нчу, -кі́нчиш, -кі́нчить, -кі́нчимо, -кі́нчите, -кі́нчать; *нак.* -кі́нч
ЗАКІ́НЧИ́ТИСЯ *див.* **ЗАВЕ́РШИТИСЯ**
ЗА́КЛАДКА — ЗАКЛАДА́ННЯ. Розрізняються значенням.
За́кладка. Смужка паперу, тасьма, що закладається в книгу для позначення потрібного тексту. *Гарна закладка. Різноколірна закладка.*
Закладáння. Заснування чого-небудь. *Закладання нових насаджень. Закладання нової хати.*
ЗА́КЛЕ́ПКА — ЗАКЛЕ́ПУВАННЯ. Розрізняються значенням.
За́клепка і заклéпка. Металева деталь. *Клепати заклепки.*
Заклéпування. Дія. *Ручне заклепування* [*не* ручна заклепка]. Механічне заклепування [*не* механічна заклепка]
ЗА́КЛИК *див.* **ВИ́КЛИК**
ЗАКЛЮВА́ТИ, -клюю́, -клюе́ш, -клюємó, -клюєте́, -клюю́ть
ЗАКЛЯ́СТИ і ЗАКЛЯСТИ́, -яну́, -яне́ш, -янемó, -янете́, -яну́ть
ЗАКОЛИСА́ТИ, -колишу́, -коли́шеш, -коли́шуть; *нак.* -колиши́, -колиші́м(о), -колишíть

ЗАКОЛИХА́ТИ, -лишу́ і -лиха́ю, -ли́шеш і -лиха́єш, -ли́шуть і -лиха́ють

ЗАКОЛО́ТИ, -олю́, -о́леш, -о́лемо, -о́лете, -о́лють

ЗАКО́ЛОТИЙ [*не* заколо́тий]

ЗАКО́Н, -у. *За законом (законами)* [*не* по закону (законах)].

ЗАКОРДО́Н, -у, *розм.* Зарубіжні країни. *Повернутися із закордону.*

ЗА КОРДО́Н, *ім. з прийм. Князь Костянтин надумав вирядити мене за кордон як найкращого учня* (Тулуб).

ЗАКОРДО́ННИЙ. *Закордонний паспорт* [*не* заграничний паспорт].

ЗАКОЦЮ́БНУТИ і **ЗАКОЦЮ́БТИ,** -бну, -бнеш; *мин.* -цо́б, -цо́бла

ЗАКОТИ́ТИ, -очу́, -о́тиш, -о́тять

ЗАКРАСИ́ТИ, -ашу́, -а́сиш і **ЗАКРА́СИТИ,** -а́шу, -а́сиш; *нак.* -аси́ і -а́сь, -асі́ть і -а́сьте

ЗАКРЕ́СЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.* -если́ і -е́сль, -есліть

ЗАКРИШИ́ТИ, -ишу́, -и́шиш, -и́шать

ЗАКРІ́ЙНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів

ЗАКРІПИ́ТИ, -іплю́, -і́пиш

ЗАКРІ́ПЛЮВАТИ, -юю, -юєш і **ЗАКРІПЛЯ́ТИ,** -я́ю, -я́єш

ЗАКРУГЛИ́ТИ, -углю́, -у́глиш, -у́глимо́, -у́глите; *нак.* -угли́, -угліть

ЗАКРУ́ГЛЮВАТИ, -люю, -люєш і **ЗАКРУГЛЯ́ТИ,** -я́ю, -я́єш

ЗАКУПИ́ТИ, -плю́, -ку́пиш

ЗАКУПІВЕ́ЛЬНИЙ. *Закупівельна ціна* [*не* закупочна ціна].

ЗАКУПО́ВУВАТИ, -вую, -вуєш

ЗАКУ́ПОРИТИ і **ЗАКУПО́РИТИ,** -рю, -риш; *нак.* -купо́р і -ку́пор

ЗАКУ́ПОРЮВАТИ і **ЗАКУПО́РЮВАТИ**

ЗАКУСИ́ТИ, -кушу́, -ку́сиш; *нак.* -куси́, -кусі́м(о), -кусі́ть

ЗАКУ́СКА, -и, *місц.* (у) -сці, *мн.* -ски, -сок і **ЗА́КУСКА**

ЗАЛ — **ЗА́ЛА.** Збігаються у значенні, але розрізняються походженням та вживанням. Слово *чол. р.* **зал** запозичене з німецької мови (der Saal), слово *жін. р.* **зала** — з французької (la salle). У сучасній українській мові частіше вживається варіант **зал.** *Читальний зал. Актовий зал. Дзеркальний зал.*

У художніх творах XIX і поч. XX ст. трапляється лише варіант **зала.** *Ясна зала вся світлом палає* (Леся Українка).

ЗАЛЕГКИ́Й, -а́, -е́

ЗАЛЕ́ЖНО. Керування: *від чого. Залежно від погоди.* Ненормативним є вислів *в залежності від погоди.*

ЗАЛИ́ТИ, -ллю́, -ллє́ш, -ллє́, -ллємо́, -ллєте́, -ллю́ть; *мин.* зали́в, залила́, залило́, залили́

ЗАЛИШИ́ТИ, -лишу́, -ли́шиш, -ли́шить, -ли́шимо, -ли́шите, -ли́шать; *нак.* -лиши́, -лишім(о), -лишіть і -ли́ш, -ли́шмо, ли́ште

ЗАЛИШИ́ТИСЯ, -ишу́ся, -и́шишся, -и́шаться

ЗАЛІЗНИ́ЧНО-АВТОМОБІ́ЛЬНИЙ

ЗАЛІ́ЗНО-ЧАВУ́ННИЙ

ЗАЛІЗНЯ́К. 1. *род.* -а́. Річковий рак. *Клішні залізняка.* 2. *род.* -у́. Мінерал, що містить у собі залізо. *Родовища залізняку.* 3. *род.* -у́. Добре випалена цегла. *Хата, споруджена із цегли-залізняку.* 4. *род.* -у́. Багаторічна трав'яниста медоносна і кормова рослина. *Листочки залізняку.*

ЗА́ЛОЗА, -и, *мн.* -ози, -оз

ЗАЛО́ЗИСТИЙ

ЗАЛОСКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть

ЗАЛУЧА́ТИ, -а́ю, -а́єш, *недок.* і **ЗАЛУЧИ́ТИ,** -учу́, -у́чиш, *док.* Керування: *до чого* в знач. «заохочувати, спонукати». *Залучати до праці.*

ЗА́ЛЬЦБУРГ і **ЗА́ЛЬЦБУРҐ,** -а, *місц.* (у) -гу(-ґу) і -зі

ЗА́ЛЬЦБУРЗЬКИЙ

ЗАЛЮБКИ́ [*не* за́любки], *присл.* Синоніми: охо́че, ра́до, з прие́мністю.

ЗАМАНИ́ТИ, -аню́, -а́ниш, -а́нуть

ЗАМЕ́РЗНУТИ і **ЗАМЕ́РЗТИ,** -зну, -знеш, -немо, -нете; *мин.* заме́рз, заме́рзла, заме́рзло, заме́рзли

ЗАМЕСТИ́, -ету́, -ете́ш, -етемо́, -ете-те́; *мин.* замі́в, замела́, замело́, замели́
ЗА́МІЖ [*не* замуж], *присл.*
ЗАМІ́ЖНЯ [*не* замужня], -ньої і **ЗАМІЖНЯ́**, -ньо́ї, *ім.*
ЗАМІСИ́ТИ, -мішу́, -мі́сиш
ЗА́МІСТЬ [*не* взамін]
ЗА́МКНЕНИЙ і **ЗА́МКНУТИЙ**
ЗА́МКОВИЙ — ЗАМКО́ВИЙ — ЗАМКОВИ́Й. Розрізняються значенням.
За́мковий. Який стосується замку, пов'язаний з ним. *Замковий вал. Замкова стіна.*
Замко́вий. Який стосується замка, пов'язаний з ним. *Замкова майстерня. Замкова щілина.*
Замкови́й, -во́го, *ч.* Один з військовослужбовців, що входять до складу обслуги артилерійської гармати. *Замковий ретельно виконував своє завдання.*
ЗАМО́ВЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень. *На замовлення* [*не* по замовленню і *не* по заказу].
ЗАМО́ВЛЕННЯ-НАРЯ́Д, замо́влення-наря́ду, *род. мн.* замо́влень-наря́дів. Присудок узгоджується зі словом **замовлення**, яке є основним. *Будівельники отримали нове замовлення-наряд.*
ЗАМОВЛЯ́ТИ *див.* **ЗАКА́ЗУВАТИ**
ЗА́МОК — ЗАМО́К. Розрізняються значенням.
За́мок, -мка. Будівля.
Замо́к, -мка́. Пристрій для замикання дверей.
ЗАМО́К-БЛИ́СКАВКА, замка́-бли́скавки. Присудок узгоджується зі словом **замок**, яке є основним. *Мама купила новий замок-блискавку.*
ЗАМОРГА́ТИ, -а́ю, -а́єш
ЗАМОРИ́ТИ, -орю́, -о́риш, -ора́ть
ЗАМОЧИ́ТИ, -очу́, -о́чиш, -о́чать
ЗАМУ́ЛИТИ, -ить, -ять
ЗАМУРКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́ і
ЗАМУРКОТІ́ТИ, -очу́, -о́тиш, -о́тить, -о́тимо, -о́тите, -о́тять; *нак.* -оти́
ЗА́МША, -і, *ор.* -ею
ЗА́МШЕВИЙ [*не* замшовий]
ЗАНЕДУ́ЖАТИ, -жаю, -жаєш. Керування: *на що* [*не* чим] у знач. «стати хворим». *Занедужати на голову.*
ЗАНЕПА́СТИ, -аду́, -аде́ш, -адемо́, -адете́, -аду́
ЗАНЕСТИ́, -есу́, -есе́ш, -есе́, -есемо́, -есете́; *мин.* заніс, занесла́, занесло́, занесли́
ЗАНЗІБА́Р. 1. *род.* -а. Назва міста. *Вулиці Занзібара.* 2. *род.* -у. Назва країни, острова. *Сільське господарство Занзібару. Узбережжя Занзібару.*
ЗАНИ́ЗИТИ, -и́жу, -и́зиш; *нак.* -и́зь
ЗАНО́СИТИ — ЗАНОСИ́ТИ. Розрізняються значенням.
Зано́сити, -ошу́, -о́сиш; *нак.* -о́сь, *недок.* Приносити, відносити щось. *Заносити газети.*
Заноси́ти, -ошу́, -о́сиш, *док.* Забруднити, обтріпати. *Заносити сорочку.*
ЗАНЯ́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -я́ть. Ужив. у значеннях: 1. Урок, лекція в навчальних закладах і взагалі навчання. *Заняття в університеті. Практичні заняття.* 2. Те, чим хтось займається; справа, праця. *Всяке заняття, всяку роботу вона покинула* (Франко).
ЗАОКРУ́ГЛИТИ, -лю́, -лиш, -лимо, -лите, -лять
ЗА́ПАЛ — ЗАПА́Л. Розрізняються значенням.
За́пал, -у. Азарт, пристрасність, завзяття. *Запал до боротьби.*
Запа́л, -у, *спец.* 1. Пристрій для запалювання вибухової речовини. 2. *с.г.* Пошкодження зерна злакових у колоссі внаслідок посухи чи суховіїв. 3. *вет.* Хвороба свійських тварин, що супроводжується задишкою.
ЗАПАЛИ́ТИ, -палю́, -па́лиш, -па́лить, -па́лимо, -па́лите, -па́лять
ЗАПА́ЛЬНИЙ — ЗАПАЛЬНИ́Й. Розрізняються значенням.

Запа́льний. Який стосується запалу, вибухового пристрою. *Запальний гніт.*

Запальни́й. 1. Який служить для запалювання. *Запальна бомба. Запальна свічка.* 2. *перен.* Який дає натхнення, викликає хвилювання, збуджує. *Запальна відозва. Запальна промова.* 3. *перен.* Сповнений енергії, завзяття; палкий. *Запальний чоловік.* 4. *перен.* Який відбувається напружено, запекло. *Запальні збори. Запальне обговорення.* 5. *мед.* Пов'язаний із запаленням. *Запальний процес шлунка.*

ЗАПА́ЛЬНИК, -а

ЗАПАНІБРА́ТА, *присл.*

ЗАПАНУВА́ТИ, -ну́ю, -ну́єш. *Запанувати над собою.* Ненормативним є вислів *взяти себе в руки.*

ЗАПА́С, -у, *мн.* -и, -ів

ЗАПА́СКА, -и, *місц.* (у) -сці, *мн.* -ски, -сок

ЗАПА́ШНО, *присл.* Синонім: арома́тно.

ЗАПЕВНЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш; *нак.* -я́й, -я́ймо, -я́йте, *недок.*, **ЗАПЕ́ВНИТИ,** -ню, -ниш; *нак.* -ни, -ніть, *док. Запевняти (запевнити) виборців* [*не* завіряти (завірити) виборців].

ЗАПЕКТИ́, -печу́, -пече́ш, -печемо́, -печете́, -печу́ть

ЗАПЕРЕ́ЧИТИ, -чу, -чиш, -чать; *нак.* -е́ч, -е́чте

ЗАПЕ́РТИ, -пру́, -пре́ш, -премо́, -прете́, -пру́ть

ЗА́ПИС, -у, *місц.* (у) за́писі

ЗАПИСА́ТИ, -ишу́, -и́шиш; *нак.* -иши́, -пишім(о), -ишіть

ЗАПИ́СКА, -и, *місц.* (у) -сці, *мн.* -ски́, -со́к, *дав.* -ска́м, але дві запи́ски, п'ять запи́сок

ЗА́ПИТ, -у

ЗАПИТА́ННЯ — ПИТА́ННЯ. Збігаються у знач. «словесне звертання до когось, яке вимагає відповіді», але розрізняються вживаністю: **запита́ння** вжив. часто, **пита́ння** — рідше. *Несподіване запитання (питання).* Тільки **запита́ння** вжив. у знач. «вимога, прохання дати які-небудь відомості або офіційне роз'яснення з приводу чогось». *Звертатися з запитаннями в якусь інстанцію. До запитання.* Тільки **пита́ння** вжив. у знач. «положення, проблема, справа, які вимагають обговорення, дослідження, вивчення; пункт документа, порядок дня; розділовий знак». *І коли сьогодні стоїть питання про місце поета, то скажу: воно посеред бурі* (М. Олійник). *На порядку денному стояло одне питання. Знак питання.*

ЗАПІЗНИ́ТИСЯ, -ізню́ся, -і́знишся, -і́зниться, -і́знимося, -і́знитеся, -і́зняться

ЗАПЛАТИ́ТИ, -ачу́, -а́тиш, -а́тить, -а́тимо, -а́тите, -а́тять

ЗАПЛЕСТИ́, -лету́, -лете́ш, -летемо́, -лететé; *мин.* запле́в, заплела́, заплело́, заплели́

ЗАПЛИВТИ́, -ву́, -ве́ш, -вемо́, -веті́; *мин.* запли́в, запливла́, запливло́, запливли́

ЗАПЛИГА́ТИ, -а́ю, -а́єш

ЗАПЛИГНУ́ТИ, -гну́, -гне́ш, -гнемо́, -гнете́, гну́ть

ЗАПЛИСТИ́, -ливу́, -ливе́ш, -ливемо́, -ливете́; *мин.* запли́в, заплила́, заплило́, заплили́

ЗАПЛІ́СНЯВІЛИЙ і ЗАПЛІСНЯ́ВІЛИЙ

ЗАПЛІ́СНЯВІТИ і ЗАПЛІСНЯ́ВІТИ, -віє, -віло

ЗАПЛІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -ї́ч

ЗАПЛЯМИ́ТИ, -млю́, -ми́ш, -ми́ть, -мимо́, -мите́, -мля́ть

ЗАПНУ́ТИ, -пну́, -пне́ш, -пнемо́, -пнете́

ЗАПОБІГА́ТИ. Керування: 1. *чого* [*не* чому] у знач. «домагатися». *Запобігати ласки.* 2. *чому* [*не* чого] у знач. «уникати, відвертати». *Запобігати втратам. Запобігати руйнуванню. Запобігати лихові.*

ЗА́ПОВІДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей

ЗАПОВІСТИ́ і ЗАПОВІ́СТИ, -ві́м, -віси́, -ві́сть, -вімо́, -вісте́, -відя́ть;

мин. заповів, заповіла́, заповіло́, заповіли́

ЗАПОВІ́ТНИЙ. *Заповітна мрія* [*не* завітна мрія].

ЗАПОЛОНИ́ТИ, -лоню́, -ло́ниш

ЗАПОЛОСКА́ТИ, -лощу́, -ло́щеш, -ло́щуть; *нак.* -лощи́, -лощі́ть

ЗАПОЛЯ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям

ЗА́ПОНКА, -и, *місц.* (на) -нці, *мн.* за́понки, -нок

ЗАПОРІ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям (місто, Запорізька область, історична область) і **ЗАПОРО́ЖЖЯ** (історична область)

ЗАПОРІ́ЗЬКИЙ — ЗАПОРО́ЗЬКИЙ.

Запорі́зький. Який стосується Запоріжжя, пов'язаний з ним. *Запорізька область. Запорізькі заводи. Запорізькі спортсмени. Запорізька Січ.*

Запоро́зький. Який стосується Запорожжя, пов'язаний з ним. *Запорозькі козаки. Запорозька Січ.*

ЗАПОРО́ЖЕЦЬ, -рі́жця, *дав.* -рі́жцеві, *ор.* -рі́жцем (від Запоріжжя) і -ро́жця, *дав.* -ро́жцеві, *ор.* -ро́жцем (від Запорожжя)

ЗАПОРУ́КА — ПОРУ́КА. Розрізняються значенням.

Запору́ка, -и, *місц.* (у) -ці вжив. у знач. «гарантія в чому небудь; умова, яка забезпечує успіх чогось». *Постійне тренування спортсмена — запорука його успіхів.*

Пору́ка вжив. у знач. «гарантія в чому-небудь; прийнята на себе відповідальність за когось». *Кругова порука. Брати когось на поруки.*

ЗАПРИСЯГТИ́ і **ЗАПРИСЯГНУ́ТИ,** -гну́, -гне́ш; *мин.* заприся́г і заприсягну́в, заприсягла́ і заприсягну́ла, заприсягли́ і заприсягну́ли

ЗАПРО́ДАТИ і **ЗАПРОДА́ТИ,** -да́м, -даси́, -да́сть, -дамо́, -дасте́, -даду́ть; *мин.* -о́дав, -о́дала і -ода́в, -ода́ла

ЗАПРЯГТИ́, -яжу́, -я́жеш, -яжемо́, -яжете́, -я́жуть; *мин.* запрі́г, запрягла́, запрягло́, запрягли́; *нак.* запряжи́, запряжі́м(о), запряжі́ть

ЗА́ПУСК, -у

ЗАПУСТИ́ТИ, -ущу́, -у́стиш

ЗАПЧАСТИ́НИ, -и́н, *мн.*

ЗАП'Я́СТИ, -пну́, -пне́ш, -пнемо́, -пнете́, -пну́ть

ЗАП'Я́СТЯ, -я, *ор.* -ям, *род. мн.* -я́сть

ЗА́РАЗ — ТЕПЕ́Р. Значення цих слів близькі, але не тотожні.

За́раз, *присл.* 1. У цей самий момент, у цю хвилину; негайно, дуже скоро. *Зараз візьму сундук —і на вокзал* (Тютюнник). *Аркадію, не треба, зараз урок* (Копиленко). 2. З першого погляду, відразу. *А се ж хатина знайомої дівчини Мар'яни,— Павлусь зараз пізнав* (Леся Українка).

Тепе́р, *присл.* 1. У момент висловлювання. *Колись тут в урочисті дні відбувалися загальношкільні збори... Тепер приміщення було пусте — ні столів, ні стільців, ні гербаріїв під склом* (Гончар). *Так же буде поле, як тепер синіти* (Сосюра). 2. Після цього, далі. *Перед світлофором машини зупинилися. Тепер можна переходити вулицю.* 3. У цей час, нині, сьогодні. *Тепер швидко розвиднюється.*

ЗАРА́НІ і ЗАРА́ННЯ, *присл.* Синоніми: ра́но-вра́нці, ду́же ра́но.

ЗАРОБИ́ТИ, -роблю́, -ро́биш, -ро́блять

ЗАРОБІ́ТОК, -тку, *мн.* -тки, -ів

ЗА́РОСТІ, -ей, *мн.* Синоніми: за́рослі, ха́щі.

ЗАРУ́БКА — ЗА́РУБКА. Розрізняються значенням.

Зару́бка, -и, *род. мн.* -бок, *гірн.* Розкривання пласта (вугілля, руди і т. ін.); зарубування. *Механізована зарубка вугілля. Ручна зарубка руди.*

За́рубка, -и, *род. мн.* -бок. Виїмка або спеціально зроблена сокирою, ножем чи іншим знаряддям позначка на чомусь. *Робити зарубки ножем за дереві.*

ЗАРУМ'Я́НИТИ, -нію, -ніеш
ЗАРЯДИ́ТИ, -яджу́, -а́диш, -я́дять
ЗАСАДИ́ТИ, -аджу́, -а́диш, -а́дять
ЗАСВИСТА́ТИ, -ищу́, -и́щеш, -и́щуть; *нак.* -ищи́, -ищі́ть
ЗАСВИСТІ́ТИ, -ищу́, -исти́ш, -исте́ть; *нак.* -исти́, -исті́ть
ЗАСВІ́ДЧИТИ, -свідчу, -свідчиш; *нак.* -свідч, -свідчі́м(о), -свідчі́ть. Синоніми: завірити, підтвердити.
ЗА́СВІТЛА, *присл.* Синонім: зави́дна.
ЗАСВО́ЮВАТИ — ОСВО́ЮВАТИ. Розрізняються значенням.
Засво́ювати, -во́юю, -во́юєш, *недок.*, **засвої́ти**, -ою, -о́їш, *док.* 1. Сприймаючи щось нове, робити його звичним для себе. *Засвоїти складну науку. Засвоювати правила.* 2. *фізіол.* Вбирати в себе, поглинати, перетравлювати. *Засвоювати вуглекислий газ.* **Осво́ювати**, -во́юю, -во́юєш, *недок.*, **осво́їти**, -ою, -о́їш, *док.* 1. Робити придатним для використання в народному господарстві; повністю або частково використовувати. *Освоювати капіталовкладення.* 2. За допомогою навчання опанувати щось. *Освоїти нову техніку.*
ЗАСЕЛЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш, **ЗАСЕ́ЛЮВАТИ**, -юю, -юєш, *недок.* і **ЗАСЕЛИ́ТИ**, -елю́, -е́лиш, *док.*
ЗАСІ́В, -у
ЗАСІ́ДАННЯ — ЗАСІДА́ННЯ. Розрізняються значенням.
Засі́дання, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань. Збори. *Засідання кафедри.*
Засіда́ння, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь. Чатування, підстерігання. *Засідання на вовків.* Синоніми: за́сідка, чатува́ння.
ЗА́СІК, -а і **ЗАСІ́К**, *мн.* -и, -ів. *Великі засіки* [*не* великі закрома].
ЗАСІ́Л, -со́лу
ЗАСКАКА́ТИ, -ачу́ і -ака́ю, -а́чеш і -ака́єш, -а́чуть і -ака́ють; *нак.* -ачи́ і -ака́й, -ачі́ть і -ака́йте
ЗАСЛА́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *мн.* -нці, -нців
ЗАСЛА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

ЗАСЛІ́Н, -ло́ну
ЗАСНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́; *нак.* засни́, заснім(о), засні́ть
ЗА́СПІВ, -у
ЗАСПІВА́ТИ, -а́ю, -а́єш; *нак.* -а́й, -а́ймо, -а́йте. Ненормативним є вислів *давайте заспіваємо.*
ЗАСПОКО́ЇТИ, -о́ю, -ко́їш; *нак.* -о́й, -о́йте
ЗАСТАВА́ТИ, -таю́, -тає́ш, -таємо́, -таєте́
ЗА́СТАВКА, -и, *місц.* (у) -вці, *мн.* -вки, -вок і **ЗАСТА́ВКА**
ЗАСТІ́Й, -то́ю, *ор.* -то́єм
ЗАСТО́ПОРЕНИЙ
ЗАСТОСУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. Синоніми: вжива́ння, вжиття́, вжи́ток.
ЗАСТРЕ́ЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.* -е́ль і **ЗАСТРІ́ЛИТИ**, -лю, -лиш; *нак.* -іль
ЗАСТРУГА́ТИ, -ужу́ і -уга́ю, -у́жеш і -уга́єш; *нак.* -ужи́ і -уга́й, -ужі́ть і -уга́йте
ЗАСТРЯВА́ТИ, -ява́ю і застряю́, -ява́єш і -я́єш, -яємо́, -яєте́ і **ЗАСТРЯГА́ТИ**, -а́ю, -а́єш, *недок.*
ЗАСТРЯ́ГТИ і **ЗАСТРЯГНУ́ТИ**, -ну, -неш, -немо, -нете; *мин.* застря́в і застря́г, застрягла́, застрягло́, застрягли́, *док.*
ЗАСТУ́ПНИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -и, -ів
ЗАСУ́ДЖУВАТИ — ОСУ́ДЖУВАТИ. Розрізняються значенням.
Засу́джувати, -ую, -уєш, *недок.*, **засуди́ти**, -суджу́, -су́диш, *док.* 1. *кого, до чого.* Визначати винному яку-небудь міру покарання. *Залишившись з Шевченком віч-на-віч, Герн попросив поета прочитати йому ті вірші, за які його засудили* (Тулуб). *Засуджувати до страти.* 2. *що.* Не схвалювати, негативно ставитися до кого-, чого-небудь. *Засуджувати погані вчинки (легковажність, боягузство).*
Осу́джувати, -ую, -уєш, *недок.*, **осуди́ти**, -суджу́, -су́диш, *док.* 1. *кого.* Висловлювати невдоволення чиїмись

діями, вчинками. *Осуджувати ледачих.* 2. *кого.* Неславити, поширювати погані думки про когось. *Осуджувати хлопця.*

ЗАТВЕ́РДИТИ, -тве́рджу, -тве́рдиш; *нак.* -тве́рдь, -тве́рдьте. Схвалити.

ЗАТВЕРДІ́ТИ, -ію, -ієш і **ЗАТВЕ́РДНУТИ**, -ну, -неш; *мин.* затвердів і затве́рд, затверді́ла і затве́рдла, затверді́ли і затве́рдли

ЗАТЕ́ — ЗА ТЕ

Зате́, *спол. Федько вчився непогано, зате Митрикові доводилось допомагати* (Донченко).

За те, *займ. з прийм. Заховався за те дерево.*

ЗАТЕ́ПЛА, *присл.*

ЗА́ТИШНО і **ЗАТИ́ШНО**, *присл.*

ЗА́ТИШОК, -шку і **ЗАТИ́ШОК**

ЗАТІНИ́ТИ, -ню́, -ниш

ЗАТРА́ТИ *див.* **ВИ́ТРАТИ**

ЗАУВА́ЖИТИ, -жу, -жиш, -жать; *нак.* -а́ж, -а́жте

ЗАХА́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом і *рідко* **ЗАХА́РІЙ**, -я, *дав.* -сві, *ор.* -єм, *кл.* Заха́ре! Заха́рію! *Зменш.-пестл.*: Заха́роньку! Заха́рочку! Заха́рчику! Заха́рцю! **Заха́рович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем (від Захар) і *рідко* **Заха́рійович** [*не* Захарієвич] (від Захарій); **Заха́рівна**, -и [*не* Захарівної], *дав.* -і [*не* Захарівній] (від Захар) і *рідко* **Заха́рі́вна** (від Захарій). *У класі два Захари (Захарії)* [*не* два Захара (Захарія)]. *Іва́не Заха́ровичу! Наді́ї Заха́рівно!*

ЗАХВОРІ́ТИ, -ію, -ієш; *мин.* -ів, -іла. Керування: *на що* [*не* чим] у знач. «стати хворим». *Захворіти на грип* [*не* грипом].

ЗАХИСНИ́К, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -у́, *мн.* -и́, -ів

ЗАХИСНИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею, *кл.* -е, *мн.* -ни́ці, -ни́ць

ЗАХИСНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «захисни́й». З наступною частиною пишеться через дефіс: *за́хисно-герметі́чний, за́хисно-очисні́й.*

ЗА́ХІД — ЗА́ХІД. Розрізняються значенням.

За́хід, -ходу. 1. Одна з чотирьох частин світу. *Чорні хмари неслися на північний захід.* 2. Частина обрію, де заходить сонце. *Захід зовсім поблід, пожовк; стало якось жовто-сумно* (Панас Мирний). 3. При позначенні територіального найменування пишеться з великої літери. *Країни Заходу.*

За́хід і **захі́д**, за́хо́ду. 1. Спуск небесного світила за обрій. *Захід сонця.* 2. Час, коли заходить сонце. *Перед заходом сонця почалася буря.* 3. перев. *мн.* **за́ходи**, -ів. Сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь. *Заходи щодо поліпшення умов праці.* Ненормативним є вислів *заходи (міроприємства) по поліпшенню умов праці.*

ЗА́ХІДНИЙ — ЗАХІ́ДНИЙ. Розрізняються значенням.

За́хідний. Пов'язаний із стороною світу. *Західні держави. Західний вітер.*

Захі́дний. Пов'язаний із заходом сонця. *Західні промені сонця.*

ЗАХІДНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «за́хідний». З наступною частиною пишуться разом у складі загальних і власних географічних назв: *західноевропе́йський, західноукраїнський, західносибі́рський, західнослов'я́нський; Західноавстраліі́ська течія; Західноказахста́нська область; Західносибі́рська низовина.*

ЗАХО́ПЛИВИЙ. Синоніми: зва́бливий, прива́бливий, прина́дний, зна́дний, знадли́вий.

ЗАЧЕПИ́ТИ, -еплю́, -е́пиш

ЗАЧЕСА́ТИ, -ешу́, -е́шеш

ЗА́ЧИН — ПОЧИ́Н. Розрізняються значенням.

За́чин і **зачи́н**, -у, *літ.* Початок, перші вступні рядки або фрази у художніх творах. *Казковий зачин.*

Почи́н, -у. 1. Перші моменти вияву дії, початок. *Почин нового життя.*

2. Ініціатива, починання. *Патріотичний почин.*

ЗАЧИНИ́ТИ, -иню́, -и́ниш; *нак.* -ини́, -ині́м(о), -ині́ть. *Зачинити вікно (двері)* [*не* закрити вікно (двері)].

ЗА́ШМОРГ, -у, *місц.* (у) -зі і -гу

ЗБАНКРУТО́ВАНИЙ і ЗБАНКРОТО́ВАНИЙ

ЗБА́РАЖ, -а, *ор.* -ем і **ЗБАРА́Ж**

ЗБАРА́ЗЬКИЙ

ЗБЕРЕГТИ́, -жу́, -ежé́ш, -ежемо́, -ежéте, -ежу́ть; *мин.* зберíг, зберегла́, зберегло́, зберегли́; *нак.* -режи́, -режі́м(о), -режі́ть.

ЗБИ́ТИ, зіб'ю́, зі́б'єш і зіб'є́ш, зі́б'є і зіб'є́, зі́б'ємо і зіб'ємо́, зі́б'єте і зіб'єте́, зі́б'ють і зіб'ю́ть

ЗБІГА́ТИСЯ, -ється, -ються. *Цифри не збігаються* [*не* цифри не співпадають].

ЗБІДНИ́ТИ — ЗБІДНІ́ТИ. Розрізняються значенням.

Збідни́ти, -ню́, -ни́ш, -нимо́, -нитé. Зробити щось дрібнішим, менш виразним. *З болем я думав про те, як ми збідним свої фільми, коли почали уникати в кіно напливу роздумів і спогадів* (Довженко).

Збідні́ти, -ію, -і́єш. Стати бідним, біднішим на щось, втратити що-небудь. *А у вас що це за глина? Казна-що. Невже наші гори збідніли?* (Цюпа).

ЗБІ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *лише одн.*

ЗБІ́ЛЬШИТИ, -шу, -шиш; *нак.* збільш, збільште

ЗБІ́РКА — ЗБІ́РНИК — ЗІБРА́ННЯ. Розрізняються значенням.

Збі́рка. Книжка, яка містить у собі твори одного або кількох авторів, зібрані за певним принципом. *Збірка поезій. Збірка новел.*

Збі́рник. Книжка, яка містить у собі однотипні матеріали, документи, зведені закони, розпорядження, тексти певного призначення. *Збірник наказів. Збірник диктантів. Тематичний збірник.*

Зібра́ння. 1. Сукупність творів, однорідних предметів, багатотомне видання праць якогось автора. *П'ятитомне зібрання творів Лесі Українки.* 2. *іст.* Зустріч групи людей, товариства для розваги, дискусій. *Театральне зібрання. Літературне зібрання.*

ЗБРО́ЙНІ СИ́ЛИ ООН. Перше слово та абревіатура пишуться з великої літери.

ЗБРО́ЙНІ СИ́ЛИ УКРАЇ́НИ. Перше і останнє слово пишуться з великої літери.

ЗБРО́Я — ЗБРУ́Я. Розрізняються значенням.

Збро́я. 1. Знаряддя для нападу або оборони. *Старовинна зброя. Чистити зброю.* 2. *перен.* Засіб для боротьби з ким або чим-небудь для досягнення поставленої мети. *Слово, моя ти єдиная зброє. Ми не повинні загинуть обоє!* (Леся Українка).

Збру́я. Предмети для запрягання або сідлання коней; упряж. *На конях була блискуча збруя.*

ЗБРОЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЗВАЛИ́ТИ, звалю́, зва́лиш, зва́лить, зва́лимо, зва́лите, зва́лять

ЗВАРИ́ТИ, зварю́, зва́риш, зва́рить, зва́римо, зва́рите, зва́рять

ЗВА́ТИ, зву, звеш, звемо́, звете́; *нак.* зви, звім(о), звіть

ЗВЕЗТИ́, -зу́, -зе́ш, -земо́, -зете́; *мин.* звіз, звезла́, звезло́, звезли́

ЗВЕ́РНЕНИЙ і ЗВЕ́РНУТИЙ

ЗВЕ́РХУ, *присл.* Синоніми: ззо́вні, згори́, не в сере́дині.

ЗВЕ́РШУВАТИ, -ую, -уєш, *недок.*, **ЗВЕ́РШИТИ,** -шу́, -ши́ш, *док.*

ЗВЕСТИ́, -ду́, -де́ш, -демо́, -дете́; *нак.* -ди́, -ді́ть

ЗВЕ́ЧОРА — З ВЕ́ЧОРА

Зве́чора, *присл. Сніг почав падати ще звечора.*

З ве́чора, *ім. з прийм. Дівчата поверталися додому з вечора, присвяченого Шевченкові.*

ЗВИ́КНУТИ, -ну, -неш; *мин.* зви́кнув і звик, зви́кнула і зви́кла, зви́кнули

і зви́кли. *Футболісти звикли до спеки* [*не* футболісти освоїлися зі спекою].

ЗВИ́СОКА, *присл.* Синоніми: зарозумі́ло, гордови́то, пиха́то, з пого́рдою.

ЗВИ́ХНЕНИЙ і ЗВИ́ХНУТИЙ

ЗВИ́ЧАЙ, -ю, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -ів

ЗВИ́ЧКА — НА́ВИЧКА. Розрізняються значенням.

Зви́чка, -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки, -чок. 1. Властивий кожній людині певний спосіб дій, життя, манера поведінки або висловлювання. *Звичка заперечувати.* 2. Уміння, навички, набуті тривалим досвідом, тренуванням. *Без звички в лісі ставало страшно.*

На́вичка, -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки, -чок. Схильність діяти, робити, поводитися відповідним чином; уміння, набуте вправами, досвідом. *Практичні навички учнів.*

ЗВІДДАЛІ́К, *присл.*

ЗВІДДАЛЯ́, *присл.*

ЗВІДКИ-НЕ́БУДЬ, *присл.*

ЗВІДКІЛЯ́ і ЗВІДКІ́ЛЬ, *присл.*

ЗВІДКО́ЛИ, *присл.*

З ВІ́ДОМА [*не* з відому]

ЗВІ́ДСИ, *присл.*

ЗВІДСІЛЯ́ і ЗВІДСІ́ЛЬ, *присл.*

ЗВІ́ДТИ, *присл.*

ЗВІДТІ́ЛЬ, ЗВІДТІЛЯ́ і ВІДТІ́ЛЬ, ВІДТІЛЯ́, *присл.*

ЗВІДУСІ́ЛЬ і ВІДУСІ́ЛЬ, *присл.*

ЗВІДУСЮ́ДИ і ВІДУСЮ́ДИ, *присл.*

ЗВІДЦІЛЯ́ і ЗВІДЦІ́ЛЬ, *присл.*

ЗВІ́КУ-ЗРО́ДУ, *присл.*

ЗВІ́КУ-ПРА́ВІКУ

ЗВІЛЬНЯ́ТИ *див.* **ВИЗВОЛЯ́ТИ**

ЗВІЛЬНЯ́ТИСЯ, -я́юся, -я́єшся, *недок.*, **ЗВІЛЬНИ́ТИСЯ**, -ню́ся, -нишся, -нимося , -нитеся, -няться, *док.* Керування: *від кого-чого, з чого. Звільнитися від національного гніту. Звільнитися з неволі.*

ЗВІР, -а, *дав.* -ові і -у, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам

ЗВІРИ́НА — ЗВІРИНА́. Розрізняються значенням.

Звіри́на,-и. Дика, переважно хижа, тварина; звір. *Глуха тиша причаїлася в непрохідних хащах. Жодна пташка не подавала голосу; жодна звірина не пробігала* (Донченко).

Звірина́, -и́, *збірне.* 1. Дикі, звичайно хижі, тварини, звірі. *Пташки ущухли, звірина причаїлась...* (Коцюбинський). 2. М'ясо дикого звіра. *Смачна звірина.*

ЗВІРОБІ́Й. 1. *род.* -бо́я. Мисливець на морського звіра. *Рушниця звіробоя.* 2. *род.* -бо́ю. Трав'яниста рослина з густими суцвіттями жовтого кольору. *Листя звіробою.*

ЗВІ́ТНО-ВИ́БОРЧИЙ. *Звітно-виборчі збори.*

ЗВІ́ТНО-ПЕРЕВИ́БОРЧИЙ. *Звітно-перевиборчий акт.*

ЗВО́ДИТИ, зво́джу, зво́диш; *нак.* зводь, зво́дьте

ЗВУ́ЗИТИ, зву́жу, зву́зиш; *нак.* звузь, зву́зьте

ЗВУК, -а (у музиці, мовознавстві) і -у (в інших значеннях), *місц.* (у) зву́ці

ЗВУКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «звук, звукови́й». З наступною частиною завжди пишеться разом: *звукоапарату́ра, звуковбира́ння, звуковідтво́рення, звукоза́пис, звукозніма́ч, звукоізольо́ваний, звукооперáтор, звукопогли́нання, звуковлю́влювач і звукоулю́влювач, звукоме́трія, звукопровідний і звукопровідни́й, звукопроникни́й, звукопрони́кність.*

ЗВ'ЯЗА́ТИ, зв'яжу́, зв'я́жеш; *нак.* зв'яжи́, зв'яжі́м(о), зв'яжі́ть

ЗВ'ЯЗКІ́ВЕЦЬ — ЗВ'ЯЗКОВИ́Й. Збігаються у знач. «той, хто здійснює зв'язок між військовими частинами або підрозділами, між партизанськими загонами, підпільними групами». *Він служив зв'язківцем (зв'язковим) у штабі.*

Тільки **зв'язкі́вець** ужив. у знач. «працівник зв'язку, установи, що забезпечує технічні засоби спілкування на відстані». *Зв'язківці району.*

ЗВ'Я́ЗНИЙ. *Зв'язний текст. Зв'язний ґрунт. Зв'язне ціле.*

ЗГА́РЯЧУ, *присл.* Синонім: зопалу.

ЗГІ́ДНИЙ і ЗГО́ДЕН

ЗГІ́ДНО, *прийм.* Керування: *з чим* [*не* чого]. *Згідно з планом. Згідно з постановою. Згідно з наказом.*

ЗГО́РНЕНИЙ і ЗГО́РНУТИЙ

ЗГОРНУ́ТИ, згорну́, згóрнеш

ЗГОРЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш і **ЗГОРА́ТИ,** -а́ю, -а́єш

ЗГУБИ́ТИ, згублю́, згу́биш, згу́блять

ЗГУ́СНУТИ, -ну, -неш; *мин.* згус і згу́снув, згу́сла і згу́снула, згу́сли і згу́снули

ЗГУ́ЩЕНИЙ. *Згущене молоко* [*не* згущонка].

ЗДАВА́ТИ, здаю́, здаєш, здаємо́, здаєте́

ЗДАВА́ТИСЯ, здає́ться у знач. вставного слова. *Здається, ти і вчора був тут.*

З ДА́ВНІХ-ДАВЕ́Н, *присл.* Синонім: відда́вна.

З ДА́ВНЬОГО-ДА́ВНА, *присл.*

ЗДА́ЛЕКА і ЗДА́ЛЕКУ, *присл.* Синонім: здаля́.

ЗДА́ТНИЙ —ЗДІ́БНИЙ. Розрізняються значенням.

Зда́тний. Керування: *до чого, на що* та з інфінітивом. Який має можливість, силу, певні дані щось зробити, виконати; спроможний. *Здатний до всього (на все). Здатний на подвиг. Здатний перемогти.*

Здібний. Який має природні здібності; обдарований, талановитий, кмітливий. *Здібна учениця. Здібний спортсмен.*

ЗДИВОВА́ННЯ і ЗДИВУВА́ННЯ

З ДІ́ДА-ПРА́ДІДА, *присл.* Синоніми: з да́вніх-даве́н, з да́внього-да́вна.

ЗДІ́ЙСНЕНИЙ — ЗДІЙСНЕ́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Здійснений. Який здійснився, став дійсним, реальним. *Здійснені мрії. Здійснені сни.*

Здійсне́нний. Який можна здійснити або який може здійснитися. *Фантастика в науково-фантастичному творі повинна бути здійсненною, корисною, а не безглуздою, непотрібною нам* (Донченко).

ЗДІЙСНИ́ТИ, -сню́, -сни́ш; *нак.* -сни́, -снім(о), -сні́ть

З ДНЯ НА ДЕНЬ

ЗДО́БИЧ, -і, *ор.* -ччю

ЗДОБУВА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -у́, *мн.* -і, -і́в. *Здобувач наукового ступеня* [*не* співшукач наукового ступеня]

ЗДРИГНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -не́шся, -немо́ся, -нете́ся

ЗДУ́ТИ, зду́ю і зідму́, зду́єш і зідме́ш, зідме́, зідмемо́, зідмете́, зідму́ть; *нак.* зду́й і зідми́, зду́йте і зідмі́ть

ЗЕЛЕНА́ВИЙ і ЗЕЛЕНЯ́ВИЙ

ЗЕЛЕ́НКА — ЗЕЛІ́НКА. Розрізняються значенням.

Зеле́нка, -и. Ліки.

Зелі́нка, -и, *спец.* Зелена (мідна) фарба.

ЗЕЛЕНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «зеле́ний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *зеле́но-бі́лий, зеле́но-жо́втий, зеле́но-черво́ний.*

ЗЕЛЕ́НО-БІ́ЛО-ФІОЛЕ́ТОВИЙ

ЗЕЛЕНЯ́ВИЙ *див.* **ЗЕЛЕНА́ВИЙ**

ЗЕЛО́, -а́, *мн.* зе́ла, зел

ЗЕМЕ́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «земе́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *земе́льно-во́дний, земе́льно-меліорати́вний, земе́льно-зро́шувальний.*

ЗЕМЛЕКОРИ́СТУВАЧ, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем і **ЗЕМЛЕКОРИСТУВА́Ч,** -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м

ЗЕМЛЯ́, -і, *знах.* зе́млю, *ор.* -е́ю, *кл.* -е, *мн.* зе́млі, -ме́ль. Як назва планети пишеться з великої літери.

ЗЕМЛЯ́НИН, -а, *дав.* -ові. Житель планети Земля.

ЗЕНО́ВІЙ *див.* **ЗІНО́ВІЙ**

ЗЕНО́ВІЯ *див.* **ЗІНО́ВІЯ**

ЗЕНО́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Зено́не! *Змеш.-пестл.:* Зе́нику! Зе́ню!
Зено́вич, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Зеноні́вна,** -и [*не* Зеноні́вної], *дав.* -і [*не* Зеноні́вній]. *Співають три Зенони* [*не* три Зенона]. *Іва́не Зено́ничу! Лі́діс Зено́нівно!*
ЗЕРЕ́НЦЕ, -я, *ор.* -ем
ЗЕ́РНО, -а і **ЗЕРНО́,** -а́, *мн.* зе́рна, -рен, але два зерна́. Лише *раціональне зерно.*
ЗЕРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «зерно́, зерно́вий». З наступною частиною пишеться разом: *зернобобо́вий, зернодроба́рка, зернозбира́льний, зерноїд, зерносхо́вище, зернофура́ж.* Але: *зе́рно-трав'яни́й.*
ЗЕРНООЧИ́СНИЙ і **ЗЕРНООЧИСНИ́Й,** -а́, -е́
ЗЕ́РНЯ, -яти, *дав.* -яті, *ор.* зе́рням, *мн.* -ята, -ят
ЗЕ́РНЯТКОВИЙ
З'Є́ДНАННЯ — З'ЄДНА́ННЯ. Розрізняються значенням.
Тільки **з'є́днання,** -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань ужив. у знач. «велика військова одиниця, яка складається з кількох частин одного або різних родів військ». *Партизанське з'єднання. Військові з'єднання.*
З'єднання і **з'єдна́ння,** -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань і -а́нь ужив. у знач. «об'єднання, згуртування, зближення, сполучення з чимось, з'єднування; місце, де що-небудь з'єднане». *Прагнуть до з'єднання. З'єднання проводів.*
ЗЖА́ТИ, зіжну́, зіжне́ш, зіжнемо́, зіжнете́; *нак.* зіжни́, зіжні́ть
З-ЗА, *прийм.*
ЗЗА́ДУ і **ІЗЗА́ДУ,** *присл.*
З-ЗА КОРДО́НУ і **ІЗ-ЗА КОРДО́НУ**
ЗЗО́ВНІ, *присл.* Синонім: знадво́ру.
ЗИҐ ЗА́Ґ, -а і **ЗИГЗА́Г**
ЗИҐ ЗА́Ґ-МАШИ́НА, -и і **ЗИГЗА́Г-МАШИ́НА.** Присудок узгоджується зі словом **машина,** яке є основним. *Зиґзаґ-машина поламалася.*
ЗИМА́, -и́, *мн.* зи́ми, зим, *дав.* зи́мам, але дві зими́
ЗИМІ́ВНИК — ЗИМІВНИ́К. Розрізняються значенням.
Зимі́вник, -а, Той, хто залишається зимувати де-небудь з певною метою. *Хоробрі зимівники провели на Північному полюсі багато досліджень.*
Зимівни́к, -а́. 1. Утеплене приміщення для зимування бджіл. *З наступанням холодів бджолосім'ї поміщають у зимівник.* 2. *іст.* Зимове житло запорожців поза межами Січі. *З правіку селилися тут по зимівниках запорожці та лоцмани дніпровські...*(Гончар).
ЗИМО́ВИЙ і **ЗИМОВИ́Й,** -а́, -е́
ЗИМО́ВО-ВЕСНЯ́НИЙ і **ЗИМО́ВО-ВЕСНЯНИ́Й,** -а́, -е́
ЗИНО́ВІЙ *див.* **ЗІНО́ВІЙ**
ЗИНО́ВІЯ *див.* **ЗІНО́ВІЯ**
ЗИ́ЧИТИ *див.* **БАЖА́ТИ**
ЗІБРА́ННЯ *див.* **ЗБІ́РКА**
ЗІБРА́ТИ, зберу́, збере́ш, зберемо́, зберете́; *нак.* збери́, збері́м(о), збері́ть
ЗІГНА́ТИ, зжену́, зжене́ш, зженемо́, зженете́; *нак.* зжени́, зжені́м(о), зжені́ть
ЗІ́ГНЕНИЙ, ЗІ́ГНУТИЙ і **ЗІГНУ́ТИЙ**
ЗІДРА́ТИ, здеру́, здере́ш, здеремо́, здереті́; *нак.* здери́, здері́м(о), здері́ть
ЗІЗНА́ННЯ, -я, *ор.* -а́нням, *род. мн.* -а́нь
ЗІЛ. 1. *род.* ЗІЛу, *ор.* ЗІЛом. Скорочення: завод імені Лихачова. 2. *род.* ЗІЛа. Назва марки машини. *Швидкість ЗІЛа.*
ЗІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* зіллям, *лише одн.*
ЗІМБА́БВЕ, *невідм.,* *ж.* Держава в Африці. *У 1980 році Зімбабве стала членом ООН.*
ЗІ́МКНЕНИЙ і **ЗІМКНУ́ТИЙ**
ЗІМ'Я́ТИЙ
ЗІНО́ВІЙ, ЗИНО́ВІЙ, ЗЕНО́ВІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Зіно́вію! Зино́вію! Зено́вію! *Змеш.-пестл.:* Зе́нику! Зе́нку! Зе́ню!; **Зіно́війович** [*не* Зіновієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і **Зино́війович** [*не* Зиновієвич], **Зено́війович**

[*не* Зено́вієвич]; **Зіно́вівна**, -и [*не* Зіновівної], *дав.* -і [*не* Зіновівній] і **Зіно́вівна, Зено́вівна**. *У класі два Зіно́вії (Зино́вії, Зено́вії)* [*не* два Зіновія]. *Мико́ло Зіно́війовичу! (Зино́війовичу! Зено́війовичу!). Га́нно Зіно́війвно!*

ЗІНО́ВІЯ, ЗИНО́ВІЯ, ЗЕНО́ВІЯ, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Зіно́віє! Зино́віє! Зено́віє!

ЗІПСУВА́ТИ, -сую́, -суе́ш, -суємо́, -суєте́

ЗІ́ПХНУТИЙ і ЗІПХНУ́ТИЙ

ЗІРВА́ТИ, -ву́, -ве́ш, -ве́, -вемо́, -вете́ і зі́рвеш, зі́рве, зі́рвемо, зі́рвете; *нак.* зірви́, зірві́м(о), зірві́ть

ЗІ́РКА, -и, *місц.* (у) -рці, *мн.* -рки́, -ро́к, *дав.* -ркам, але дві зі́рки, п'ять зі́рок

ЗІ́РОНЬКА, -и, *дав.* -ньці, *мн.* -ньки, -ньок, *дав.* -ньками і зіроньки́, -ньо́к, *дав.* -нькам, але дві зі́роньки, сім зі́роньок

ЗІ́РОЧКА, -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки, -чок, *дав.* -чкам і зірочки́, -чо́к, *дав.* -чкам, але дві зі́рочки, п'ять зі́рочок

ЗІСПО́ДУ, *присл.* Синонім: зни́зу.

ЗІСТА́ВИТИ, -влю, -виш; *нак.* -а́в, -а́вмо, -а́вте. *Зіставити факти* [*не* співставити факти].

ЗІСТА́ВЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род.* -лень. *Зіставлення фактів* [*не* співставлення фактів].

ЗІСТАВЛЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш. *Зіставляти факти* [*не* співставляти факти].

ЗІСТИКУВА́ТИ, -ку́ю, -ку́єш і **ЗСТИКУВА́ТИ**

ЗІТКА́ТИ, -тчу́, -тче́ш, -тчемо́, -тчете́; *нак.* зітчи́, зітчі́ть

ЗІТКНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -не́шся, -не́ться, -немо́ся, -нете́ся, -ну́ться і зіткнешся, зіткнеться, зіткнемося, зіткнетеся, зіткнуться

ЗІТХНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́

З'ЇЗДИТИ, з'їжджу, з'їздиш; *нак.* з'їзди, з'їздьте, *док.*

З'ЇЗДИ́ТИ, з'їжджу́, з'їзди́ш, з'їзди́ть, з'їздимо́, з'їзди́те, з'їзда́ть; *нак.* з'їзди́, з'їзді́ть, *недок.*

З'ЇСТИ, з'їм, з'їсі́, з'їсть, з'їмо́, з'їсте́, з'їдя́ть; *нак.* з'їж, з'їжмо, з'їжте

З'ЇХАТИ, з'їду, з'їдеш; *нак.* з'їдь, з'їдьмо, з'їдьте

З КРА́Ю В КРАЙ

ЗЛЕ́ГКА, *присл.* Синоніми: ледь-ледь, тро́хи, не си́льно.

ЗЛЕ́ЖАТИСЯ, зле́житься, зле́жаться

ЗЛИДА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЗЛИЗА́ТИ, злижу́, зли́жеш; *нак.* злижи́, злижі́ть

ЗЛИЗНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть

ЗЛИ́ТИ, зіллю́, зілле́ш, зілле́, зіллємо́, зіллєте́, зіллю́ть; *мин.* злив, злила́, злило́, злили́

ЗЛІ́ВА, *присл.*

ЗЛІ́СТЬ, зло́сті, *ор.* злі́стю

ЗЛІТ, зле́ту, *ор.* зле́том, *мн.* зле́ти, зле́тів

ЗЛО, зла, *род. мн.* зол

ЗЛО́БА і ЗЛОБА́, -и́

ЗЛОВИ́ТИ, зловлю́, зло́виш

ЗЛОВІ́СНИЙ [*не* зловіщий]

ЗЛОМИ́ТИ, -млю́, зло́миш

ЗМАРНІ́ТИ — СХУ́ДНУТИ. Розрізняються значенням.

Змарні́ти вжив. у значеннях: 1. Виснажитися від хвороби, недоїдання, важкої праці, туги і т. ін. — *Марку! подивися, Подивися ти на мене! Бач, як я змарніла?* (Шевченко). 2. *перен.* Зів'янути, зблякнути від нестачі вологи, поживних речовин. *Травиця змарніла.* 3. *перен.* Втратити велич, занепасти. *Гей, щоб наша червона китайка, Гей, гей, червоніла, А щоб наша козацька слава, Гей, гей, не змарніла!* (Іст. пісня).

Сху́днути, -ну, -неш, *мин.* схуд і схудну́в, схудла і схудну́ла, схудли і схудну́ли вжив. у знач. «стати худим». *За дні штурму Черниш помітно схуд* (Гончар).

ЗМЕ́НШЕНО-ПЕСТЛИ́ВИЙ

ЗМЕ́НШИТИ, -шу, -шиш, -ать; *нак.* зменш, зме́ншіть

ЗМЕСТИ́, -ету́, -ете́ш, -етемо́, -ететé; *мин.*змів, змела́, змело́, змели́

ЗМИЛОСЕ́РДИТИСЯ, -джуся, -дишся; *нак.* -дься, -ді́дься. Керування: *над ким. Змилосердитися над сиротою.*

ЗМИЛОСТИ́ВИТИСЯ, -влюся, -вишся, -вляться і **ЗМИ́ЛОСТИВИТИСЯ**. Керування: *над ким. Змилостивитися над калікою.*

ЗМИЛОСТИ́ТИСЯ, -ощу́ся, -ости́шся, -остимо́ся, -остите́ся і **ЗМИ́ЛОСТИТИСЯ**, -ощуся, -остишся. Керування: *над ким. Змилоститися над бідним.*

ЗМІЙ, змі́я, *дав.* -єві і -ю, *ор.* -єм, *кл.* змі́ю, *мн.* змі́ї, змі́їв — **ЗМІЯ́**, -ї́, *ор.* -є́ю, *кл.* змі́є, *мн.* змі́ї, змій, але дві змії. В основному збігаються у значеннях, але розрізняються вживаністю. У знач. «плазун з видовженим тілом, укритим лускою» частіше вжив. **змія́**, рідше **змій**. У значеннях «казкова істота з крилами і зміїним тулубом, яка наділена надзвичайною силою», «дитяча іграшка у вигляді каркаса, обтягнутого папером або тканиною, з довгою ниткою для запускання в повітря» частіше вжив. **змій**, рідше **змія́**.

Тільки **змій** вжив. у знач. «біблійний образ диявола, що спокусив людину в раю».

ЗМІ́ННО-ДОБОВИ́Й, -а́, -е́

ЗМІСТИ́ТИ, -ішу́, -і́стиш, -і́стять

ЗМІСТОВИ́Й — ЗМІСТО́ВНИЙ. Розрізняються значенням.

Змісто́вий. Пов'язаний з реальним змістом, суттю, характерними рисами, зображенням чогось. *Змістове багатство твору. Змістовий зв'язок.*

Змісто́вний. Багатий змістом, зображенням чого-небудь; розумний метою, призначенням чогось. *Змістовна доповідь. Змістовний урок.*

ЗМІЯ́ *див.* **ЗМІЙ**

ЗМО́ВКНУТИ, -ну, -неш і **ЗМО́ВКТИ**, -кну, -кнеш; *мин.* змо́вкнув і змовк, змо́вкнула і змо́вкла, змо́вкнули і змо́вкли; *нак.* змо́вкни, змо́вкніть

ЗМОГТИ́, змо́жу, змо́жеш; *нак.* не утворюється.

ЗМОЛОТИ́ТИ, -очу́, -о́тиш

ЗМОРИ́ТИ, -рю́, змо́риш

ЗМО́РШКА, -и, *місц.* (на) -шці, *мн.* -шки, змо́рщок

ЗМО́РШКУВАТИЙ

ЗМО́РШКУВАТІСТЬ, -тості, *ор.* -тістю

ЗМОЧИ́ТИ, -чу́, змо́чиш

ЗМ'ЯКШИ́ТИ, -шу́, -ши́ш, -шимо́, -шите́, -ша́ть; *нак.* зм'якш, зм'якші́ть

ЗНАДВО́РУ, *присл.* Синонім: ззо́вні.

ЗНАЙТИ́, знайду́, зна́йдеш, зна́йде, зна́йдемо, зна́йдете, зна́йдуть

ЗНАК. 1. *род.* -а. Позначка, мітка, які вказують на щось. *Нема умовного знака. Розпізнавальні знаки.* 2. *род.* -а, *спец.* Зображення з відомим умовним значенням. *Уживання м'якого знака.* 3. *род.* -а. Доказ, вияв, ознака чого-небудь. *Не виявив знака уваги.* 4. *род.* -а. Значок. *Удостоєний почесного знака.* 5. *род.* -у, *мн.* знаки́, -і́в. Слід, відбиток чогось. *На руці не залишилося жодного знаку.*

ЗНАМЕНИ́ТИЙ — ЗНАМЕ́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Знамени́тий. Який має широку славу, популярний; славнозвісний. *Знаменитий співак.*

Знаме́нний. Дуже важливий з певного погляду; видатний. *Знаменний день.*

ЗНАМЕ́НО, -а і **ЗНАМЕНО́**, -а́, *мн.* знаме́на, -е́н

ЗНАРЯ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *род. мн.* знаря́дь

ЗНА́ХАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* зна́харе, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -ям, але два зна́харі, п'ять зна́харів

ЗНА́ХІДКА, -и, *дав.* -дці, *мн.* -дки, -док

ЗНАХО́ДИТИ, -хо́джу [*не* знахожу], -хо́диш; *нак.* -хо́дь, -хо́дьмо, -хо́дьте і **НАХО́ДИТИ**

ЗНА́ЧИТИ — ЗНАЧИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Зна́чити, -чу, -чиш, -чить, -чимо, -чите, -чать. 1. Означати що-небудь,

свідчити про щось. *За мир в усьому світі — Це значить: за народ, За колоски налиті, За шум весняних вод* (Рильський). 2. Відігравати певну роль, мати якесь значення. *Більше для мене значить усміх мого Деві, аніж прокльони твого Годвінсона* (Леся Українка).

Значи́ти, -чу́, -чи́ш, -чи́ть, -чимо́, -чите́, -ча́ть. Робити мітки, позначки на чомусь, мітити. *До пізнього вечора не розходились новобугівці з полів: одні ще отримували землю, другі пакіллям значили межі* (Стельмах).

ЗНАЧНИ́Й, -а́, -е́. *Значною мірою* [*не* в значній мірі].

ЗНЕНА́ВИДІТИ, знена́виджу, знена́видиш

ЗНЕПРИТО́МНІТИ, -нію, -нієш. Неправомірним є вислів *втратити свідомість*.

ЗНЕ́ХОТЯ, *присл.* Синоніми: неохо́че, без охо́ти.

ЗНИ́ЗУ — З НИ́ЗУ

Зни́зу й ізни́зу, *присл. Знизу схили були вкриті густим лісом.*

З низу, *ім. з прийм. З низу і майже до самого верху вікна були замуровані цеглою.*

ЗНИ́КНУТИ, зни́кну, зни́кнеш; *мин.* зник і зни́кнув, зни́кла і зни́кнула, зни́кли і зни́кнули

ЗНІ́ВЕЧЕНИЙ

ЗНІ́МОК, -мка. Синоніми: фо́то, фотогра́фія, фотока́ртка, світлина.

ЗНІЧЕ́В'Я, *присл.* Синоніми: ні сі́ло ні впа́ло; ні з то́го ні з сьо́го.

ЗНІ́ЯКОВІТИ, -вію, -вієш і **ЗНІЯКОВІ́ТИ** -вію, -вієш

ЗНО́В-ТАКИ і ЗНО́ВУ-ТАКИ, *присл.* Синоніми: ще раз, удру́ге, на́ново, повто́рно.

ЗНУЩА́ТИСЯ. Керування: *з кого. Знущатися з сироти.*

ЗНЯ́ТИ, зніму́, зні́меш; *мин.* зняв, зняла́, зняло́, зняли́. *Зняти шапку. Зняти кору з дерева. Зняти полуду з очей.* Неправомірним є вислів *зняти квартиру*. Треба: **найняти квартиру.**

ЗОБ, -а, *мн.* зоби́, -і́в, але два зо́би, п'ять зо́бів

ЗОБОВ'Я́ЗАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань і **ЗОБОВ'ЯЗА́ННЯ,** *род. мн.* -а́нь

ЗОБОВ'ЯЗА́ТИ, -в'яжу́, -в'я́жеш

ЗОБРАЗИ́ТИ, -жу́, -зи́ш, -зи́ть, -зимо́, -зите́, -зя́ть

ЗО́ВНІШНІЙ, -я, -є

ЗОВНІ́ШНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «зо́внішній». З наступною частиною пишеться разом: *зовні́шньополіти́чний, зовні́шньоторгове́льний.*

ЗО́ВСІМ, *присл.* Синоніми: по́вністю, цілко́м.

ЗОГНИ́ЛИЙ і ЗІГНИ́ЛИЙ

ЗОГНИ́ТИ, -ию́, -ие́ш, -иємо́, -иєте́; *мин.* зогни́в, зогнила́, зогнило́, зогнили́ і **ЗІГНИ́ТИ**

ЗОГРІВА́ТИ і ЗІГРІВА́ТИ

ЗО́ЗЛА, *присл.*

ЗОКРЕ́МА і ЗОКРЕМА́, *присл.* Синоніми: зосі́бна, окре́мо.

ЗОЛОТА́ВО-ЖО́ВТИЙ

ЗОЛОТА́ВО-ЧЕРВО́НИЙ

ЗОЛОТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЗОЛОТИСТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «золоти́стий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *золоти́сто-жо́втий, золоти́сто-чо́рний, золоти́сто-черво́ний.*

ЗОЛОТОНІ́СЬКИЙ. *Прикм.* до **Золотоно́ша.**

ЗОЛОТОНО́ША, -і, *ор.* -ею

ЗО́ПАЛУ, *присл.* Синоніми: необа́чно, зга́рячу.

ЗОРЕПА́Д, -у

ЗОРО́ВО-СЛУХОВИ́Й, -а́, -е́

ЗОРЯ́, -і́, *ор.* -е́ю, *кл.* зо́ре, *мн.* зо́рі, зір, *дав.* зо́рям, але дві зорі́

ЗО́РЯНИЙ

ЗО́СЛІПУ, *присл.*

З-ПЕ́РЕД, *прийм.*

З-ПІД і ІЗ-ПІД, *прийм.*

З-ПО́ЗА, *прийм.*

З-ПО́МІЖ, *прийм.*
З-ПО́НАД, *прийм.*
З-ПО́ПІД, *прийм.*
З-ПО́СЕРЕД і З-ПОСЕРЕ́Д, *прийм.*
З-ПРО́МІЖ, *прийм.*
ЗРА́ДЖУВАТИ. Керування: *кого, що* [*не* кому, чому]. *Зраджувати Батьківщину. Зраджувати дівчину.*
ЗРА́ДИТИ, -джу, -диш; *нак.* зрадь, зра́дьте. Керування: *кого, що* [*не* кому, чому]. *Зрадити дівчину. Зрадити своє слово.*
ЗРАДІ́ТИ. Керування: *кому-чому, з кого-чого. Пішов би я в Україну, пішов би додому. там би мене привітали, зраділи б старому (Шевченко). Учні зраділи з того, що їм дозволили купатися в озері.*
ЗРА́НКУ — З РА́НКУ
Зра́нку, *присл. Поїзд прибув до Києва зранку.* Синоніми: вра́нці, зра́ння, ра́нком.
З ра́нку, *ім. з прийм. Щодня з ранку до ночі по шляху їдуть та й їдуть люди* (Головко).
ЗРА́ННЯ, *присл.* Синоніми: вра́нці, зра́нку, ра́нком.
ЗРІДИ́ТИ — ЗРІДІ́ТИ. Розрізняються значенням.
Зріди́ти, -джу́, -ди́ш, -димо́, -дите́. Зробити щось рідшим (посіви, насадження, ліси та ін.). *В затінку рослини розвиваються погано, тому для освітлення та нормального росту їх необхідно помірно зрідити.*
Зрі́діти, -іє, -іють. Стати рідшим, менш густим; кількісно зменшитися. *Внаслідок сильних опадів посіви зріділи.*
ЗРІДНИ́ТИСЯ — ПОРІДНИ́ТИСЯ. Розрізняються значенням.
Зріди́тися, -нюся, -ни́шся. Керування: *з ким.* Стати близькими, дорогими одне одному. *Вона* (Ольга) *полюбила тебе за твої мрії-ідеали, прийняла їх, як своїх, духовно зріднилася з тобою* (Колесник).
Поріди́тися, -нюся, -ни́шся. Керування: *з ким.* Стати рідними, родичами; породичатися. *Ми хочемо поріднитися з вами, — сказав сват. — У вас дочка на виданні, а в нас жених* (Нечуй-Левицький).
ЗРОБИ́ТИ, зроблю́, зро́биш; *нак.* зроби́, зробі́м(о), зробі́ть
ЗРОДИ́ТИ, зроджу́, зро́диш; *нак.* зроди́, зроді́ть
ЗРО́ДУ — З РО́ДУ
Зро́ду, *присл. Дівчина зроду була веселою.*
З ро́ду, *ім. з прийм. Хай перейде її слава з роду в рід* (Довженко).
ЗРО́ДУ-ВІ́КУ, *присл.*
ЗРО́ДУ-ЗВІ́КУ, *присл.*
ЗРО́ШУВАЛЬНИЙ — ЗРО́ШУВАНИЙ. Розрізняються значенням.
Зро́шувальний. Призначений для зрошування або який здійснює зрошення. *Зрошувальний канал.*
Зро́шуваний. Який зрошують. *Зрошувані площі.*
ЗРУ́ЧНИЙ. *Зручне місце* [*не* удобне місце].
З-СЕ́РЕД, *присл.*
ЗСЕРЕ́ДИНИ — З СЕРЕ́ДИНИ.
Зсере́дини, *присл. Двері замикалися зсередини на гачок.*
З сере́дини, *ім. з прийм. Всі дивились, як він кусав пиріг і виколупував пальцем з середини сливи* (Коцюбинський).
ЗУБ, -а, *мн.* -и, -ів, *дав.* -а́м
ЗУ́БНО-ГУБНИ́Й
ЗУ́БНО-ПІДНЕБІ́ННИЙ
ЗУБО... Перша частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться разом: *зуболіка́рня, зубоподі́бний, зубопроте́зний, зубострига́льний, зубошліфува́льний.*
ЗУБО́ЖІЛИЙ
ЗУБО́ЖІННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -жінь
ЗУБО́ЖІТИ, -ію, -ієш
ЗУБО́К, -бка́, *мн.* зу́бки, -ів. *Зменш.* від **зуб.**
ЗУБО́К, -бка́, *мн.* зубки́, -ів. Зубець, частина часнику.
ЗУМО́ВЛЮВАТИ — ОБУМО́ВЛЮВАТИ. Розрізняються значенням.

Зумо́влювати. 1. Бути причиною чогось, приводити до чогось, викликати щось. *Серед багатьох причин, які зумовлюють низьку схожість насіння, основною є надмірний вміст у ньому вологи* (З журналу). 2. Будучи умовою існування, розвитку, формування чогось, визначати його характер, якість, специфіку та ін. *Вони* (моря, океани) *не тільки надихають поетів. Разом із Сонцем вони зумовлюють клімат нашої планети* (З журналу).

Обумо́влювати. Керування: *що, чим.* Ставати в залежність від певних умов, обставин; визначати умови, термін виконання чогось. *Адміністрація підприємства не має права вимагати виконання роботи, яка не була обумовлена при укладенні колективного договору.*

ЗУПИНИ́ТИ, -иню́, -и́ниш; *нак.* -ини́, -ині́м(о), -ині́ть

ЗУПИ́НКА, -и, *місц.* (на) -нці, *мн.* -нки, -нок. *Автобусна зупинка* [*не* автобусна остановка].

ЗУСИ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *род. мн.* -и́ль

ЗУСТРІ́НУТИ, -і́ну, -і́неш; *мин.* зустрі́нув і зустрі́в, зустрі́нула і зустрі́ла, зустрі́нули і зустрі́ли

ЗУ́СТРІЧ, -і, *ор.* -ччю, *мн.* -чі, -чей

ЗУСТРІЧА́ТИСЯ — ТРАПЛЯ́ТИСЯ. Розрізняються значенням.

Зустріча́тися, -а́юся, -а́єшся, *недок.*, **зустрі́тися** і **зустрі́нутися,** -і́нуся, -і́нишся, *док.* Ужив. у значеннях: 1. Керування: *з ким, кому* і без додатка. Зближатися, сходитися з кимсь рухаючись напроти. *Стали її* [Мотрю] *сусіди обходити, а зустрівшись — сторонитись* (Панас Мирний). 2. Керування: з ким. Сходитися разом, бачитися де-небудь. *Зустрічатися (зустрітися) з батьком. Зустрітися з випускниками школи.*

Трапля́тися, -я́ється, *недок.*, **тра́питися,** -и́ться, *док.* Ужив. у значеннях: 1. Відбуватися, діятися, ставатися. *В житті людини можуть траплятися такі випадки, що без болю їх згадувати не можна* (Тютюнник). 2. Випадково виявлятися, бути, попадатися. *Трапилося сліпій курці зерно, та й те порожнє* (Нар. прислів'я). *Села траплялися* все рідше (Нечуй-Левицький). *У дипломній роботі трапляються стилістичні помилки.* 3. *безос.* Мати можливість, нагоду; доводиться. *Ще не траплялося бачити ніколи, як плачуть, опадаючи, квітки* (Воронько). Синоніми: попада́тися, бува́ти, мо́жна натра́пити, мо́жна нади́бати, ма́ти, мі́сце.

ЗУСТРІ́ЧНИЙ

ЗЦІДИ́ТИ, зці́джу́, зці́диш

ЗЦІЛИ́ТИ, зці́лю́, зці́лиш

ЗЧЕПИ́ТИ, зчеплю́, зче́пиш

ЗЧЕСА́ТИ, зчешу́, зче́шиш

ЗЧИНИ́ТИ, зчиню́, зчи́ниш

ЗШИ́ТОК, -тка

ЗЩУ́ЛЕНИЙ і **ЗЩУ́ЛЕНИЙ**

ЗЮЙД, -у

ЗЮЙД-ВЕ́СТ, -у

ЗЮЙД-ВЕ́СТОВИЙ

ЗЮЙД-О́СТ, -у

ЗЮЙД-О́СТОВИЙ

З'Ю́РБИТИСЯ, -биться, -бляться

З'Ю́РБЛЕНИЙ

З'Ю́РМИТИСЯ, з'ю́рмиться, з'ю́рмляться і **З'ЮРМИ́ТИСЯ,** з'юрми́ться, з'юрмля́ться

З'Ю́РМЛЕНИЙ

ЗЯБ, -у

ЗЯБЛЕ́ВИЙ і **ЗЯБЛЬОВИ́Й,** -а́, -е́

ЗЯ́БРА, зя́бер, *мн.*

З'ЯВИ́ТИСЯ — ПОЯВИ́ТИСЯ. Збігаються у значеннях: 1. Прийти, прибути куди-небудь. *Був* [Калинович] *один в бухгалтерії, бо жоден з його колег не з'явився сьогодні на роботу* (Франко). *Під вечір на селі появився Підпара* (Коцюбинський). 2. Показатися де-небудь, стати доступним зорові. *На обличчі дівчини з'явилася (появилася) усмішка.* 3. Вийти у світ, стати опублікованим.

Книжка з'явилася (появилася) друком. 4. Зародитися, утворитися, постати. *У Карпатах з'явилися (появилися) нові породи дерев.*

Тільки з'яви́тися, з'явлю́ся, з'я́вишся, з'я́виться, з'я́вляться вжив. у знач. «постати в уяві, в пам'яті, привидітися». *Андрій лежав і дивився в небо... На мить з'явився образ панночки і зник* (Довженко).

ЗЯ́ТІВ, -тева, -теве

ЗЯТЬ, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -ю, *мн.* -і, -ів, але два зяті

ЗЯ́ЯТИ, зя́є, зя́ють

І

І, *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р.* *Велике і.* Як назва звука вжив. у *ч.р.* *Голосний і.*

Якщо попереднє слово закінчується на приголосний, то в деяких словах, що починаються з двох незручних для вимови звуків, уживається для милозвучності приставне **і**: *мла — імла, ржа — іржа, ще — іще.* У слові *гра* приставне **і** вживається лише у формі множини — *ігри.*

З цією ж метою початковий ненаголошений **і** чергується з **й** у словах *імення — ймення, імовірність — ймовірність, іти — йти, ідеться — йдеться.*

І — Й — ТА, *спол.* Уживання: щоб уникнути збігу голосних або важких для вимови приголосних, сполучник **і** чергується з **й**.

І вживається: 1. Після приголосного або паузи, що на письмі позначається відповідним розділовим знаком, перед наступними словами з початковим приголосним звуком. *Соломія знесилилась і впала (Коцюбинський). Тим часом од'їхали вони далеко, і не стало чути їх розмови* (П. Куліш). 2. На початку речення. *А на сусідній вишні розливався соловейко. І де воно в такої маленької пташини стільки енергії, вогню та сили в голосі бралося?* (Винниченко).

Й уживається: 1. Між літерами, що позначають голосні. *Іде й оглядається.* 2. Після літери на позначення голосного перед літерою, що позначає приголосний. *Посміхатися й бути в доброму гуморі було його основною властивістю, критерієм його ставлення до світу* (Підмогильний). Не передається на письмі чергування **і** з **й**:

1. При зіставленні або протиставленні понять. Сполучник **і** в такому разі підсилює протиставлення або смислову вагу другого однорідного члена. *Згадала Стеха своє перше і останнє кохання* (Кониський).

2. Перед словами, що розпочинаються з літер **й, я, ю, є, ї**. *Усі вони, наче живі, вставали поволі в моїй уяві — хазяїн, хазяйка і їхні діти* (Коцюбинський).

3. Якщо на початку наступного слова є збіг кількох приголосних. *Холодні осінні тумани клубочать угорі і спускають на землю мокрі коси* (Коцюбинський).

У значенні сполучника **і** може вживатися і сполучник **та**: *Ідуть дівчата в поле жати та, знай, співають ідучи* (Шевченко). Сполучники **і** — **та** розрізняються вживанням: **і** — стилістично нейтральний, **та** — вживається в розмовному і художньому стилях мови.

Сполучник **і** входить до складу стійких сполук: **і так далі** [*не* і так дальше], **і таке інше, і подібне** [*не* і тому подібне].

Пунктуація: Кома перед **і** ставиться:

1. Якщо **і** повторюється при однорідних членах (кома ставиться після першого однорідного члена). *В промінні сонячнім, як в морі, втонули ниви, і луги, і темні проліси, і гори* (Олесь).

2. Якщо сполучник і з'єднує частини складносурядного речення. *Хитаються й повзуть холодні тіні ночі, і зорі дивляться на місто без огнів* (Сосюра).

Якщо частини складносурядного речення виражають швидку зміну подій або різке протиставлення, між ними ставиться тире. *Минулась буря — і сонце засяло* (Рильський). Зрідка, якщо друга частина складносурядного речення виражає наслідок того, про що говориться в першій частині, між ними може ставитися кома і тире. *Всім серцем любіть Україну свою,— і вічні ми будемо з нею* (Сосюра).

Кома перед і не ставиться:

1. Якщо сполучником і розпочинається перелік однорідних членів. *Як не любить той край, що дав тобі і силу, і гострий зір очей, і розум молодий...* (Сосюра).

2. Якщо сполучник і вжитий один раз. *Стояла я і слухала весну* (Леся Українка).

3. Якщо повторюваний сполучник і з'єднує різні однорідні члени. *Знав я міста, ліси і гори і в морі бачив кораблі* (Малишко).

4. Якщо однорідні члени з'єднані сполучником і попарно. *Знов підійму я руки робочі до вітру і сонця, хмар і трави* (Малишко).

5. Якщо однорідні члени, що з'єднані повторюваним сполучником і, становлять тісну смислову єдність: *і так і сяк, і туди і сюди, і сміх і гріх, і вдень і вночі.*

6. Якщо частини складносурядного речення мають спільний компонент (другорядний член, спільне головне або підрядне речення), які однаково стосуються кожної частини зокрема. *Знов весна настане і квітки барвисті принесуть хвилини щастя і тепла* (Сосюра). *Коли народ усім своїм життям присягся праве діло боронити, його ніяким не розбить громам і жодним океаном не залити* (Рильський).

7. Якщо частини складносурядного речення є питальними, спонукальними чи окличними. *Надіє! Надіє! ...О хто тебе ніжно на грудях не грів і хто за тобою орлом не летів?* (Олесь). *Хай дружби непогасної крило гірке від тебе відганяє зло і хай у час останній свій про сина спокійно я подумаю: Людина!* (Рильський). *Який простір і як легко дихати під високим небом Кавказу!* (Масенко).

8. Якщо частини складносурядного речення є безособовими або називними. *Було затишно і пахло вогкістю* (Головко). *Брязкіт металу і гуркіт вибухів. І нескінченні кубометри переміщеної землі* (Довженко).

ІВА́Н, -а, *дав.* -ові, *місц.* (на) -ові, *кл.* Іва́не! *Зменш.-пестл.*: Іва́нку! Іва́ноньку! Іва́ночку! Іва́нцю! Іва́нчику! Іва́сю! Іва́сику! Іва́шку! [*не* Ваня! *не* Ванька! *не* Ванюша! *не* Ванюшка!];

Іва́нович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Іва́нівна**, -и [*не* Іванівної], *дав.* -і [*не* Іванівній]. *Співають три Івани* [*не* три Івана]. *Пе́тре Іва́новичу! Віро Іва́нівно!*

ІВАНЕ́ЦЬ-КИВАНЕ́ЦЬ, іванця́-кивацця́, *ор.* іванцем-кивацем. Загальна назва. Пишеться з малої літери.

ІВА́ННА, -и, *кл.* Іва́нно! *Зменш.-пестл.*: Іва́ночко! Іва́нко! Іва́нцю!

ІВА́НО-ФРАНКІ́ВСЬК, -а, *ім.*

ІВА́НО-ФРАНКІ́ВСЬКИЙ, -ого, *прикм.*

ІВАНОФРАНКІ́ВЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* іванофранківець, -вця, *ор.* -вцем, *ч.*; іванофранківка, -и, *дав.* -вці, *род. мн.* -вок, *ж.*)

ІВА́Н-ПОКИВА́Н, іва́на-покива́на, *ор.* іва́ном-покива́ном. Загальна назва. Пишеться з малої літери.

ІВА́Н-ЧАЙ, -ю, *ор.* -єм. Загальна назва. Пишеться з малої літери.

ІВАСІ́, *невідм., ж. Смачна івасі. Івасі була свіжа.*

ІВОЛГА, -и, *дав.* -лзі, *род. мн.* Іволг
ІГНОРУВА́ТИ. Керування: *кого, що* [*не* ким, чим]. *Ігнорувати звичаї* [*не* ігнорувати звичаями]. Ігнорувати закони [*не* ігнорувати законами].
ІГОР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* Ігоре! *Зменш.-пестл.*: Ігóрчику! Ігóрцю! Ігóрочку! [*не* Ігорйок! *не* Горя!];
Ігорович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ігорівна**, -и [*не* Ігорівної], *дав.* -і [*не* Ігорівній]. *У класі два Ігорі* [*не* два Ігоря]. *Леоніде Ігоровичу! Надіє Ігорівно!*
ІГРАШКА, -и, *місц.* (на) -шці, *мн.* -шки, -шок. *Гарні іграшки* [*не* ігрушки]
ІДЕА́Л, -у
ІДЕАЛІ́ЗМ, -у
ІДЕАЛІЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю і *рідко*
ІДЕАЛІЗУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Ідеалізація (ідеалізування) старовини. Ідеалізація (ідеалізування) дійсності.*
ІДЕАЛІСТИ́ЧНИЙ — ІДЕА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.
Ідеалісти́чний. Який стосується ідеалізму як філософського напряму. *Ідеалістичний погляд. Ідеалістичний світогляд.*
Ідеа́льний. 1. Який існує у свідомості; абстрактний, уявний. *Ідеальний світ.* 2. Досконалий, дуже добрий, чудовий. *Ідеальна чистота. Ідеальний пристрій.*
ІДЕЙНО... Перша частина складних слів, яка відповідає за значенням слову «іде́йний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *іде́йно-виховни́й, іде́йно-естети́чний, іде́йно-політи́чний, іде́йно-тво́рчий, іде́йно-теорети́чний, іде́йно-худо́жній.*
ІДИШ, *невідм.*, *ж.* Сучасна мова єврейського населення Східної та Центральної Європи, а також США. Ідиш відокремилася від німецької мови в XVI-XVIII ст.
ІДІО́МА, -и, *род. мн.* ідіо́м, *ж.*
ІДУЧИ́, *дієприсл.*
ІЗ *див.* **З**
ІЗАБЕ́ЛЛА, -и. 1. Сорт винограду. Пишеться з малої літери. 2. Жіноче ім'я.
ІЗ-ЗА, *прийм.* Уживається при позначенні дії або руху звідкись. Варіант: **з-за**. *Із-за лісу, з-за туману, місяць випливає* (Шевченко). Не можна вживати прийменник **із-за** у сполученнях, що виражають значення причини. Не *із-за хвороби, із-за вас,* а **через хворобу, через вас.**
ІЗЗА́ДУ *див.* **ЗЗА́ДУ**
ІЗ-ЗА КОРДО́НУ *див.* **З-ЗА КОРДО́НУ**
ІЗНИ́ЗУ *див.* **ЗНИ́ЗУ**
ІЗОЛЯ́ТОРНИЙ — ІЗОЛЯЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.
Ізоля́торний. Який виготовляє ізолятори. *Ізоляторний завод.*
Ізоляці́йний. Який не проводить електрики. *Ізоляційний матеріал. Ізоляційна стрічка* [*не* ізоляційна лента].
ІЗОЛЯЦІ́ЙНО-НАМО́ТУВАЛЬНИЙ
ІЗОТО́П, -у
ІЗ-ПІ́Д *див.* **З-ПІ́Д**
ІЗРА́ЇЛЬ, -ю, *ор.* -ем
ІЗРА́ЇЛЬСЬКИЙ
ІЗРАЇЛЬТЯ́НИ, -ян, *мн.* (*одн.* ізраїльтя́нин, -а, *ч.*; ізраїльтя́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)
ІКАННЯ — ІКА́ННЯ. Розрізняються значенням.
Ікання, *лінгв.* Вимова «і» на місці давніх «о» та «е» в новозакритих складах.
Іка́ння і гика́ння. Стан організму. *Безперервне ікання (гикання). Часте ікання (гикання).*
ІКЕБА́НА, -и, *ж.* Букети і художні композиції з квітів.
ІКЛО, *род. мн.* іклів [*не* ікол]
ІКО́НОПИС, -у, *місц.* (в) -сі [*не* іконопи́с, іконо́пис]. Галузь релігійного живопису, мистецтво малювання ікон.
ІКОНОСТА́С, -а, *місц.* (в) -сі. Стіна із встановленими в неї іконами, яка відокремлює у православній церкві вівтар від центральної частини.
ІКРА́, -и́, *лише одн.*

ІКРИ́СТИЙ — ІКРЯНИ́Й. Розрізняються значенням.

Ікри́стий. Який містить багато ікри. *Ікриста риба.*

Ікряни́й, -á, -é. 1. Який містить у собі ікру. *Ікряна риба.* 2. Виготовлений з ікри. *Ікряний сир. Ікряне масло.*

ІКС, -á, *ор.* -óм, *мн.* -и́, -ів

ІКС... Перша невідмінювана частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *ікс-одини́ця, ікс-про́мені, ікс-хромосо́ма.*

ІЛЛЯ́, -і, *ор.* -éю, *кл.* Іллé! Іллá! і *розм.* **ІЛЬКО́,** -á, *ор.* -óм, *кл.* Ільку! *Змеш.-пестл.:* Іла́сю! Іла́шку! [*не* Іллюша! *не* Іллюшка!]; **Ілліч,** -á, *дав.* -ý, *ор.* -éм і *розм.* **Ільки́ч,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Іллі́вна** [*не* Іллінічна], -и [*не* Іллівної], *дав.* -і [*не* Іллівній] і **Ільки́вна,** -и [*не* Ільківної], *дав.* -і [*не* Ільківній]. *Бори́се Іллічу́! Марі́є Іллі́вно!* [*не* Марія Іллінічна].

ІЛЬКО́ *див.* **ІЛЛЯ́**

ІЛЬМЕНСЬКИЙ

ІЛЬМЕНЬ, -ю, *ор.* -ем

ІЛЮСТРАТИ́ВНИЙ — ІЛЮСТРО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Ілюстрати́вний. Який служить ілюстрацією чогось, призначений для ілюстрування чогось; наочний. *Ілюстративний матеріал. Ілюстративна цитата.*

Ілюстро́ваний. Який має ілюстрації. *Ілюстрована книга. Ілюстроване видання.*

ІЛЮСТРА́ЦІЯ — ІЛЮСТРУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «наведення, використання прикладів, малюнків, схем для наочного пояснення чи підтвердження чогось». *Ілюстрація (ілюстрування) книги.*

Тільки **ілюстра́ція** вжив. у знач. «зображення у книжці або журналі, що пояснює зміст тексту; малюнок». *Тарас тої зими закінчив свою картину «Катерина», робив ілюстрації до книжок* (Іваненко). *Кольорові ілюстрації.*

ІМАЖИ́ЗМ — ІМАЖИНІ́ЗМ. Розрізняються значенням.

Імажи́зм, -у. Декадентська течія в англійській та американській поезії початку XX ст., для якої характерною була передача суб'єктивних вражень, штучне поєднання метафор та образів.

Імажині́зм, -у. Літературна група, що існувала в Росії в перші післявоєнні роки і яка надавала найбільшого значення в поезії штучним образам — метафорам, побудованим на певних суб'єктивних асоціаціях.

ІМБИ́Р, -у [*не* інбир]

ІМЕНИ́НИ, імени́н, *мн.*

ІМЕ́ННЯ *див.* **ІМ'Я́**

ІММІГРА́НТ *див.* **ЕМІГРА́НТ**

ІММІГРА́ЦІЯ *див.* **ЕМІГРА́ЦІЯ**

ІМОВІ́РНИЙ і ЙМОВІ́РНИЙ

ІМПЕРАТИ́В. 1. *род.* -а, *грам.* Наказовий спосіб дієслова. *Друга особа імператива від дієслова писати.* 2. *род.* -у, *книжн., перен.* Веління, категорична, настійна вимога. *Зауваження у формі імперативу.*

ІМПЕРІАЛІСТИ́ЧНИЙ — ІМПЕРІАЛІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Імперіалісти́чний. Який стосується імперіалізму, пов'язаний з ним. *Імперіалістичні держави.*

Імперіалі́стський. Який стосується імперіалістів, пов'язаний з ними. *Імперіалістські кола.*

ІМПРЕСА́РІО, *невідм.*, *ч.* Приватний підприємець, який організовує концерти, гастролі окремих акторів або театральних колективів. *Діловий імпресаріо.*

ІМ'Я́ — ІМЕ́ННЯ — ЙМЕ́ННЯ. Збігаються у знач. «особиста назва людини, що дається після народження», але розрізняються сферою вживання: **ім'я́** — нейтр., **іме́ння, йме́ння** — рідковживане, при цьому в художньому стилі.

Тільки **ім'я́,** імені і ім'я́, *ор.* іменем і ім'я́м, *мн.* імена́, іме́н, *дав.* імена́м

ужив. рідко у знач. «найменування; слава, репутація». *Яке глибоке щастя — жить, Будь гідним імені людини, Народу й людськості служить!* (Рильський). *Ви, каже* [майор], *з'явитесь додому новими людьми, людьми з світовим іменем* (Гончар).

Правопис: 1. Подвійні імена пишуться через дефіс: *Богдан-Юрій, Олександра-Володимира.* 2. Подвоєння приголосних, здебільшого сонорних, наявне в іменах іншомовного походження, а також засвоєних давно: *Алла, Белла, Жанна, Інна, Нонна, Елла, Емма, Ізабелла, Сусанна, Ганна, Іванна, Аполлон, Віссаріон, Геннадій, Палладій.* 3. Подвоєння л наявне в імені Ілля, що є наслідком уподібнення звука і м'якому приголосному. 4. Літери я, ю, є, ї пишуться в іменах: а) на початку слова і після голосних на позначення звукосполучень й+а, й+у, й+е, й+і: *Ярина, Юрій, Єва, Їга, Надіє, Андрію*; б) після приголосних на позначення голосних а, у та м'якості цього приголосного: *Омелян, Касян, Тетяна, Людмила.* Сполучення йя, йї, йю, йє пишуться тільки в імені *Майя, Майї, Майю, Майє.* 5. Апостроф пишеться після губних, задньоязикових та р перед я, ю, є, ї: *Дем'ян, В'ячеслав, Лук'ян, Валер'ян, Мар'яна, Любов'ю.* Апостроф не пишеться, коли перед губним є приголосний, який належить до кореня *(Святослав)*, або коли я, ю означають а, у в сполученні з пом'якшеним приголосним *(Зоряна)*.

Відмінювання: 1. Чоловічі імена, що закінчуються на -а, -я, відмінюються як іменники першої відміни твердої і м'якої груп. 2. Чоловічі імена, що закінчуються на -о, -й, тверді й м'які приголосні, відмінюються як іменники другої відміни твердої і м'якої груп. 3. Ім'я Лев при відмінюванні має паралельні форми: Льва і Лева, Львові і Левові, Львом і Левом. 4. Чоловічі імена, що закінчуються на шиплячий, відмінюються як іменники другої відміни мішаної групи (Лукаш, -а, -еві, -ем). 5. Жіночі імена, що закінчуються на -а, -я, відмінюються як іменники першої відміни твердої та м'якої групи. Кінцеві приголосні основи г, к, х у дав. і місц. відм. перед -і змінюються на з, ц, с: Ольга — Ользі, Палажка — Палажці, Явдоха — Явдосі. 6. Жіночі імена, що закінчуються на приголосний, відмінюються як іменники третьої відміни (Любов, -і, -в'ю). 7. Імена, що в наз. відм. закінчуються на -р, у род. відм. мають -а (Віктор, -а, Макар, -а), імена м'якої групи мають -я (Ігор, -я, Лазар, -я). 8. В іменах типу Антін, Прокіп, Сидір, Федір, Тиміш та ін. -і пишеться тільки в наз. відм. одн., у непрямих відмінках -о (Антона, Прокопа, Сидора, Федора та ін.). Але: Лаврін, -ріна, -ріном; Олефір, -фіра, -фіром.

Кличний відмінок: 1. Імена *ч. р.* першої відміни твердої групи у кл. відм. мають закінчення -о (Миколо, Яремо), м'якої групи -е, після голосного -є (Ілле, Ієреміє). 2. Імена *ч. р.* другої відміни твердої і мішаної груп мають закінчення -е (Павле, Явтуше), -у (Олегу, Фрідріху), м'якої -ю (Андрію, Василю). 3. Імена *ж. р.* твердої групи мають закінчення -о (Галино, Катерино), м'якої -е, а після голосного -є (Мотре, Соломіє), -ю (Галю, Ганнусю, Наталю). 4. Деякі імена можуть мати паралельні закінчення (Лукаше і Лукашу, Олегу і Олеже). 5. У деяких іменах кличний відмінок може дорівнювати формі називного (Ілле і Ілля).

Особливості творення та відмінювання форм по батькові: 1. У чоловічих іменах по батькові пишеться суфікс -ович, якщо ім'я відмінюється за твердою, м'якою чи мішаною групами або закінчується на р: Романович, Пет-

рович, Дорошович, Васильович, Ігорович, Андрійович). 2. У жіночих іменах по батькові перед суфіксом -н(а) завжди пишеться -ів (-їв): Петрівна, Василівна, Сергіївна. 3. Жіночі імена по батькові у род. відм. мають закінчення -и, у дав. -і: Павлівни, Павлівні. Ненормативними є закінчення у род. відм. -ої (Павлівної), у дав. -ій (Павлівній). 4. У кл. відм. чоловічі імена по батькові мають закінчення -у: Іване Дмитровичу!, жіночі -о: Маріє Василівно!

ІНВЕСТИ́ЦІЇ, -ій, *мн.* Довгострокове вкладення капіталу у промисловість, сільськогосподарські та інші підприємства, а також у цінні папери з метою одержання прибутку.

ІНГУ́�СЬКИЙ

ІНГУШІ́, -ів, *мн. (одн.* інгу́ш, -а́, *ч.;* інгу́шка, -и, *дав.* -щі, *род. мн.* -шок, *ж.)*

ІНДИВІ́Д, -а і **ІНДИВІ́ДУУМ**, -а, *книжн.*

ІНДИВІДУАЛІСТИ́ЧНИЙ — ІНДИВІДУАЛІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Індивідуалісти́чний. Який стосується індивідуалізму, пройнятий індивідуалізмом, ґрунтується на індивідуалізмі. *Індивідуалістична теорія. Індивідуалістичний підхід до справи.*

Індивідуалі́стський. Який стосується індивідуаліста, властивий йому. *Індивідуалістські прагнення. Індивідуалістські уявлення.*

ІНДИВІДУАЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «індивідуа́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *індивідуа́льно-бриґа́дний, індивідуа́льно-тво́рчий.*

ІНДИ́К, -а, *мн.* інди́ки, -ів. *Великий індик* [*не* індюк].

ІНДИ́ЧКА, -и, *дав.* -чці, *род. мн.* -чок. *Молода інди́чка* [*не* індючка].

ІНДІА́НСЬКИЙ — ІНДІ́ЙСЬКИЙ — ІНДУ́СЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Індіа́нський. Який стосується індіанців, пов'язаний з ними. *Індіанські племена. Індіанські мови. Індіанські селища.*

Інді́йський. Який стосується індійців та Індії, пов'язаний з ними. *Індійський уряд. Індійська нація.*

Інду́ський. 1. Те саме, що індійський. *Високі пальми... сподівались підглядіть якісь тайни ... індуських раджів* (Нечуй-Левицький). 2. Який стосується індусів, послідовників індуїзму.

ІНДІА́НЦІ — ІНДІ́ЙЦІ — ІНДУ́СИ. Розрізняються значенням.

Індіа́нці, -ів, *мн. (одн.* індіа́нець, -нця, *ор.* -нцем, *ч.;* індіа́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.).* Загальна назва корінного населення Америки, крім ескімосів.

Інді́йці, -ів, *мн. (одн.* інді́єць, -ійця, *ч.;* індійка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.).*Загальна назва всього корінного населення Індії та Пакистану.

Інду́си, -ів, *мн. (одн.* інду́с, -а, *ч.;* інду́ска, -и, *дав.* -сці, *род. мн.* -сок, *ж.*) 1. *заст.* Те саме, що індійці. *Дайте мені спокій з тими червоношкірими! - кричав він, мішаючи індусів з американськими індіанами* (Франко). 2. Послідовники індуїзму, панівної в Індії релігії.

ІНДО... Перша частина складних слів, що означає «який стосується Індії, індійців». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли входить до складу іменників чи прикметників, що вживаються як терміни: *індоєвропе́йський, індогерма́нський, індоіра́нський, індоєвропеї́ст, індокита́йський, Індокита́й.* 2. Через дефіс, коли складне слово називає не підпорядковані одне одному поняття: *Індо-африка́нський, Індо-мала́йський, Індо-середземномо́рський.*

ІНДУСТРІА́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «індустріа́льний». З наступною частиною пишеться, як правило, через дефіс: *індустріа́ль-*

но-агра́рний, індустріа́льно-промисло́вий, індустріа́льно-тра́нспортний. Але: *індустріа́льно розві́нений (розві́нутий), індустріа́льно відста́лий* пишуться окремо, бо до прислівника **індустріа́льно** можна поставити питання *як?*

ІНДУ́СТРІЯ, -ї, *ор.* -єю

ІНЕ́РТНИЙ. Синоніми: бездія́льний, малорухли́вий, малоакти́вний, пасі́вний.

ІНЕ́РТНІСТЬ — ІНЕ́РЦІЯ. Розрізняються значенням.

Іне́ртність, -ності, *ор.* -ністю. Відсутність активності, бездіяльність, нерухомість. *Інертність мислення.*

Іне́рція, -ї, *ор.* -єю. Властивість тіла зберігати рівномірний прямолінійний стан або спокій, поки яка-небудь зовнішня сила або дія іншого тіла не виведе його з цього стану. *Закон інерції. За інерцією* [*не* по інерції]. Синоніми: за зві́чкою, несвідо́мо, механі́чно.

ІН'ЄКЦІ́ЙНИЙ

ІН'Є́КЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Введення в тканини та деякі порожнини організму лікувальних розчинів; впорскування.

ІНЖЕНЕ́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е́ре, *мн.* -и, -ів. *Два інженери* [*не* два інженера].

ІНЖЕНЕ́Р-ЕКОНОМІ́СТ, інжене́ра-економі́ста

ІНЖЕНЕ́Р-МЕХА́НІК, інжене́ра-меха́ніка

ІНЖЕНЕ́Р-ТЕХНО́ЛОГ, інжене́ра-техно́лога

ІНЖЕНЕ́РНИЙ — ІНЖЕНЕ́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Інжене́рний. Пов'язаний з діяльністю, спеціальністю інженера; технічний. *Інженерний інститут. Інженерні кадри.*

Інжене́рський. Який стосується інженера, належить йому. *Інженерський диплом. Інженерський талант.*

ІНЖЕНЕ́РНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «інжене́рний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *інжене́рно-будіве́льний, інжене́рно-геодезі́чний, інжене́рно-геологі́чний, інжене́рно-економі́чний, інжене́рно-механі́чний, інжене́рно-техні́чний, інжене́рно-фізи́чний.*

ІНЖЕНЮ́, *невідм., ж.* Амплуа актриси, що виконує ролі наївних, простодушних дівчат. *Типова інженю.*

ІНЖИ́Р. 1. *род.* -а. Фіґове дерево; смоква. *Листя інжира. Плоди інжира.* 2. *род.* -у. Солодкий м'ясистий плід цього дерева. *Повидло з інжиру.*

ІНІЙ, Інею, *ор.* Інеєм

ІНІЦІА́ЛЬНО-ЦИФРОВИ́Й, -а́, -е́

ІНІЦІАТИ́ВНИЙ. Синоніми: енерґі́йний, винахі́дливий, заповзя́тливий.

ІНКО́ГНІТО[1], *невідм. і незм., ч., ж., с.* При назвах осіб чол. статі вживається у *ч. р. Таємничий інкогніто.* При позначенні осіб жін. статі — в *ж. р. Таємнича інкогніто.* При іменниках — назвах неістот — в *с. р. Загадкове інкогніто. Зберігати суворе інкогніто.*

ІНКО́ГНІТО[2], *присл.* Синоніми: по́тай, таємно, секре́тно, замаско́вано, прихо́вано.

ІНКО́ЛИ, *присл.* Синоніми: і́ноді, ча́сом, де́коли, поро́ю, вряди́-годи́.

ІНКРУСТА́ЦІЯ — ІНКРУСТУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «врізування та вклеювання в поверхню предмета інших матеріалів для оздоблення його». *Інкрустація (інкрустування) вази малюнками.*

Тільки **інкруста́ція** вжив. у знач. «малюнки, узори та ін., виконані способом інкрустування». *Над ліжком висіла шабля із золотою інкрустацією на піхвах.*

ІНКУБА́ТОРНИЙ — ІНКУБАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Інкуба́торний. Який стосується інкубатора або інкубаторія — апарата для штучного виведення з пташиних

яєць молодняка, а також приміщення, де встановлено такі апарати. *Інкубаторні качата (курчата). Інкубаторна станція.*

Інкубаці́йний. Який стосується інкубації — виведення в інкубаторі з пташиних яєць молодняка. *Інкубаційні яйця. Інкубаційний період.*

ІННОВА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Нововведення, новаторство.

ІНОГОРО́ДНІЙ, -я, -є. З іншого міста.

І́НОДІ, *присл.* Синоніми: інколи, де́коли, ча́сом, вряди́-годи́, коли́-неколи́.

ІНОЗЕ́МНИЙ — ІНШОМО́ВНИЙ. Розрізняються значенням.

Іноземний. Який стосується іншої країни, належить їй. Синонім: чужозе́мний. *Іноземна валюта. Іноземне устаткування.*

Іншомо́вний. Який стосується іншої мови. Синонім: чужомо́вний. *Іншомовний текст. Іншомовна лексика. Іншомовні елементи.*

І́НОХІДЬ, -ході, *ор.* -хіддю

ІНСПЕ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *кл.* -оре, *мн.* -и, -ів. *Приїхали інспектори* [*не* інспектора]

ІНСТА́НЦІЯ *див.* **ДИСТА́НЦІЯ**

ІНСТРУКТИ́ВНИЙ — ІНСТРУКЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Інструкти́вний. Який інструктує або містить у собі вказівки, настанови. *Інструктивний лист. Інструктивна нарада.*

Інструкці́йний. Який належить до інструкції, міститься в інструкції. *Інструкційна карта. Інструкційні положення.*

ІНСТРУ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів. *Три інструктори* [*не* три інструктора].

ІНСТРУ́КТОРСЬКО-МЕТОДИ́ЧНИЙ

ІНСТРУМЕ́НТ [*не* інстру́мент]. 1. *род.* -а. Знаряддя для праці. *В хаті не було жодного столярного інструмента.* 2. *род.* -у, *збірне.* Сукупність знарядь для праці. *Треба щось думати, шукати якісно новий розчин, щоб часом не прихопило інструменту* (Цюпа).

ІНСЦЕНІ́ВКА, -и, *місц.* (в) -вці, *род. мн.* -вок

ІНСЦЕНІЗА́ЦІЯ — ІНСЦЕНУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «переробка літературного твору для сцени або кіно». *Інсценізація (інсценізування) повісті І.Франка «Захар Беркут».* Тільки **інсценіза́ція** вжив. у знач. «інсценізований твір, вистава». *Інсценізація «Прапороносців».*

ІНТЕГРА́ЛЬНИЙ — ІНТЕГРАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Інтегра́льний. 1. *мат.* Який стосується інтеграла, інтегралів. *Інтегральні рівняння. Інтегральне числення.* 2. *книжн.* Суцільний, єдиний, нерозривно зв'язаний. *Характерною ознакою конструкції літака «152» є застосування інтегральних частин.*

Інтеграці́йний. Об'єднувальний. *Інтеграційні процеси в розвитку світової економіки.*

ІНТЕГРА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Об'єднання в ціле окремих частин або елементів.

ІНТЕЛЕ́КТ, -у

ІНТЕЛЕКТУА́ЛЬНО-МОРА́ЛЬНИЙ

ІНТЕЛІГЕ́НТНИЙ — ІНТЕЛІГЕ́НТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Інтеліге́нтний. Освічений, культурний. *Інтелігентний хлопець. Інтелігентне товариство.*

Інтеліге́нтський. Який стосується інтелігента, інтелігенції. *Інтелігентська верства. Інтелігентська звичка.*

ІНТЕНСИ́ВНО ЗАБА́РВЛЕНИЙ. Пишеться окремо, бо другою частиною виступає дієприкметник, а до прислівника **інтенси́вно** можна поставити питання *як?*

ІНТЕНСИВНО-ЗЕЛЕНИЙ

ІНТЕР... Перша частина складних слів, що означає перебування між ким-, чим-небудь, періодичність дії.

З наступною частиною завжди пишеться разом: *інтерба́чення, інтервока́льний, інтерклу́б, інтеркриста́лічний, інтернаціона́льний.*

ІНТЕРВА́Л, -у. Синонім: про́міжок.

ІНТЕРВ'Ю́, *невідм., с.* Розмова журналіста з політичним, громадським діячем та ін. *Цікаве інтерв'ю.* Вживання. *Брати інтерв'ю у когось. Дати інтерв'ю комусь. Записати інтерв'ю про когось або про щось. Опублікувати інтерв'ю з кимсь.*

ІНТЕРЕ́С, -у

ІНТЕР'Є́Р. 1. *род.* -у. Художньо оздоблена внутрішня частина приміщення, будинку. *Елементи інтер'єру житла.* 2. *род.* -а. Картина або малюнок, на яких зображено внутрішню частину якого-небудь приміщення. *Автор інтер'єра.*

ІНТЕРМЕ́ЦО, *невідм., с.* Невеличкий музичний твір довільної будови, іноді — самостійний оркестровий епізод в опері. *Чудове інтермецо.*

ІНТОНАЦІ́ЙНО-АКЦЕ́НТОВИЙ

ІНТОНАЦІ́ЙНО ВИ́ДІЛЕНИЙ. Пишеться окремо, бо до прислівника **інтонаційно** можна поставити питання *як?*, а слово **виділений** виступає дієприкметником.

ІНТОНАЦІ́ЙНО-ЗМІСТОВИ́Й, -а́, -е́

ІНТОНАЦІ́ЙНО ПОСИ́ЛЕНИЙ. Пишеться окремо,бо до прислівника **інтонаційно** можна поставити питання *як?* а слово **посилений** виступає дієприкметником.

ІНФІНІТИ́В, -а

ІНФІНІТИ́ВНО-БЕЗОСОБО́ВИЙ

ІНФЛЯ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Надмірне проти потреб товарообігу збільшення кількості паперових грошей і швидке їх знецінення.

ІНФОРМАТИ́ВНИЙ — ІНФОРМАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням. **Інформати́вний.** Який наповнений інформацією, повними відомостями. *Інформативний виклад. Інформативна стаття.*

Інформаці́йний. Який містить, опрацьовує, видає інформацію; довідковий. *Інформаційний випуск останніх новин. Інформаційна панорама.*

ІНФОРМАЦІ́ЙНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «інформаційний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *інформаційно-аналіти́чний, інформаційно-бібліографічний, інформаційно-довідко́вий, інформаційно-обчи́слювальний.*

ІНФОРМА́ЦІЯ — ІНФОРМУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «повідомлення про що-небудь». *Інформація (інформування) населення про стихійне лихо.*

Тільки **інформа́ція** вжив. у знач. «відомості про що-небудь, якісь події, чиюсь діяльність тощо». *За всякими інформаціями просив би звернутись до мене* (Коцюбинський). *Давати інформацію.*

ІНФРАСТРУКТУ́РА, -и. Сукупність галузей та видів діяльності, що обслуговують і виробничу, і невиробничу сфери економіки (транспорт, зв'язок, освіта, охорона здоров'я та ін.).

ІНФРАХРОМАТИ́ЧНИЙ

ІНФРАЧЕРВО́НИЙ

ІНЦИДЕ́НТ, -у [*не* інцендент, -а]. Синоніми: приго́да, подія, ви́падок, епізо́д, су́тичка, конфлі́кт.

ІНШИЙ. *Учні йшли до школи іншою дорогою* [*не* другою дорогою.] Синонім: іна́кший.

ІОНІ́ЙСЬКИЙ і ІОНІ́ЧНИЙ. Збігаються у знач. «який стосується Іонії — області Стародавньої Греції», але розрізняються здебільшого сполучуваністю: *іонійська школа, іонійські колонії, іонічний (іонійський) ордер.*

ІПСИЛОН, -а

ІРА́К, -у

ІРА́КСЬКИЙ

ІРА́КЦІ, -ів, *мн. (одн.* іра́кець, -кця, *ор.* -кцем, *-ч.;* іракі́йка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

ІРА́Н, -у

ІРА́НЦІ, -ів, *мн. (одн.* іра́нець, -нця, *ор.* -нцем, *ч.;* іра́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.)*

ІРЖА́, -ї, *ор.* -єю і **РЖА**, *лише одн.*

ІРЖА́ВИЙ і РЖА́ВИЙ

ІРЖАВІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням і **РЖАВІ́ННЯ**

ІРЖАВІ́ТИ, -їє і **РЖАВІ́ТИ**, -їє

ІРЖА́ВО-РУДИ́Й, -а́, -е́

ІРЖА́ТИ, -жу́, -же́ш, -жемо́, -жете́ і **РЖА́ТИ**, ржу, ржеш, ржемо́, ржете́

ІРЖУЧИ́, *дієприсл.*

ІРИ́НА, -и, *кл.* Іри́но! *Зменш.-пестл.:* Іри́ночко! Іри́нко! Ірочко! Іру́сю! [*не* Іра!]

ІРИС — ІРИ́С. Розрізняються значенням.

Ірис, -а, *ч.* 1. Назва рослини. *Листя іриса.* 2. *анат.* Райдужна оболонка ока.

Іри́с,-у, *ч., збірне.* Сорт цукерок. *Мама купила кілограм ірису.*

ІРПІ́НЬ, -пеня́, *ор.* -пене́м

ІРРАДІА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ІРРАЦІОНАЛІ́ЗМ, -у

ІРРАЦІОНА́ЛЬНИЙ

ІРРЕА́ЛЬНИЙ

ІРРЕГУЛЯ́РНИЙ

ІРТИ́Ш, -а́, *ор.* -е́м

ІСКРА, -и, *род. мн.* іскор

ІССИ́К-КУЛЬ, Ісси́к-Ку́лю, *ор.* Ісси́к-Ку́лем

ІССИ́К-КУ́ЛЬСЬКИЙ

ІСТЕРІ́Я, -ї, *ор.* -ією. Одна з форм нервово-психічного розладу.

ІСТОРИКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «істори́чний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *істо́рико-археологі́чний, істо́рико-біографі́чний, істо́рико-документа́льний, істо́рико-культу́рний, істо́рико-літерату́рний, істо́рико-революці́йний, істо́рико-суспі́льний, істо́рико-філологі́чний, істо́рико-філосо́фський.*

ІСТОРИ́ЧНО НЕОБХІ́ДНИЙ

ІСТОРИ́ЧНО ПРОДИКТО́ВАНИЙ. Пишеться окремо, бо до прислівника **історично** можна поставити питання як?, а слово **продиктований** виступає дієприкметником.

І ТАК ДА́ЛІ [*не* і так дальше], скорочено: і т. д.

ІТАЛІ́ЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* італі́єць, -йця, *дав.* -йцеві, *ор.* -йцем, *ч.;* італі́йка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

ІТИ *див.* **ЙТИ**

ІТИ́СЯ, іде́ться

ІУ́ДА, -и, *ч., зневажл.* Зрадник, запроданець. Пишеться з малої літери.

ІУ́ДИН ПОЦІЛУ́НОК. Стійке словосполучення, що вжив. у значеннях: а) нещирий поцілунок; б) учинок людини, що облесливістю приховує свою зраду. Пишеться з малої літери.

Ї

Ї, *невідм., с.* Як назва букви вжив. у *с. р. Велике Ї.* Буква, яка завжди позначає два звуки [й+і] — на початку слова, після голосного та апострофа: *їсти* [йісти], *гаї* [гайі], *від'їхати* [відйіхати].

ЇДА́ — ЇЖА. Розрізняються значенням.

Їда́. Споживання їжі. *Повільна їда. До (після) їди. Перед їдою.*

Їжа, -і, *ор.* -ею. Харчі. *Калорійна їжа. Рослинна їжа.*

ЇЖАКО́ВИЙ — ЇЖАКУВА́ТИЙ. Розрізняються значенням.

Їжако́вий. Властивий їжакові, пов'язаний безпосередньо з ним. *Їжакові голки.*

Їжакува́тий. Подібний до голок їжака, настовбурчений. *Їжакувата борода. Їжакувате волосся.*

ЇЖАЧО́К, -чка́, *дав.* -о́ві і -у́, *кл.* -а́чку, *мн.* -чки́, -чкі́в

ЇЗДЕ́ЦЬ, їздця́, *дав.* їздце́ві, *ор.* їздце́м

ЇЗДИТИ, їжджу, їздиш; *нак.* їздь

ЇСТИ, їм, їсі́ [*не* їсиш], їсть, їмо́, їсте́, їдя́ть; *нак.* їж [*не* їш, їдж], -їжмо, -їжте

ЇСТІВНИ́Й

ЇХ — ЇХНІ. Збігаються у знач. «належний їм», але розрізняються вживаністю: займ. їх частіше вживається в офіційно-діловому та науковому стилях, займ. **їхній** — в усіх інших. *Учитель пояснює їх обов'язки. Їхня кров ще гаряча на ранах, їхні рани горять ще в огні* (Олесь).

ЇХАТИ, їду, їдеш; *нак.* їдь, їдьмо, їдьте

Й

Й [йот], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Напівжирне й.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Середньоязиковий й. Приголосний й.*

ЙМЕ́ННЯ *див.* **ІМ'Я**

ЙМОВІ́РНИЙ *див.* **ІМОВІ́РНИЙ**

ЙНЯ́ТИ, йму, ймеш, ймемо́, ймете́; *мин.* йняв, йняла́, йняло́, йняли́

ЙОРДА́НІЯ [*не* Іорданія], -ї, *ор.* -єю

ЙОРДА́НЬ, -і, *ор.* -нню. Назва релігійного свята. Пишеться з великої літери.

ЙО́СИП і **О́СИП,** рідко **ЙО́СИФ,** -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Йо́сипе! О́сипе! Йо́сифе! *Зменш.-пестл.:* Йоси́пку! Ю́зику!; **Йо́сипович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Йо́сипівна,** -и [*не* Йосипівної], *дав.* -і [*не* Йосипівній]. *Пишуть два Йо́сипи* [*не* два Йосипа]. *Михайле Йо́сиповичу! Іри́но Йо́сипівно!*

ЙО́СИПА, О́СИПА, -и, *кл.* Йо́сипо!

ЙОШКА́Р-ОЛА́, Йошка́р-Оли́

ЙОШКА́Р-ОЛИ́НСЬКИЙ

ЙТИ, йду, йде́ш, йдемо́, йдете́; *нак.* йди, йдім(о), йдіть і **ІТИ**

К

К [ка], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Велике к.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Задньоязиковий приголосний к. Глухий к.*

КАБАЛЬЄ́РО, *невідм., ч.* Лицар у середньовічній Іспанії, воїн-вершник; іспанський дворянин; в іспанських країнах — ввічливе звертання до чоловіка. *Відважний кабальєро. Багатий кабальєро. Милий кабальєро.*

КАБАРЕ́, *невідм., с.* Кафе або невеликий ресторан з естрадними виставами розважального характеру. *Затишне кабаре.*

КА́БЕЛЬ, -ю, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

КАБЕРНЕ́, *невідм.* 1. *ч.* Сорт винограду. *Солодкий каберне.* 2. *с.* Назва вина. *Червоне каберне.*

КАБУ́Л. 1. *род.* -а. Назва міста. *Населення Кабула.* 2. *род.* -*у.* Назва річки. *Води Кабулу.*

КАВАЛЕ́Р, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е́ре, *мн.* -е́ри, -ів

КАВКА́З, Кавка́зу

КАВКА́ЗЦІ, -ів, *мн.* [*одн.* кавка́зець, -зця, *ор.* -зцем, *ч.*; кавка́зка, -и, *дав.* -зці, *род. мн.* -зок, *ж.*)

КАВКА́ЗЬКИЙ

КА́ВОВИЙ [*не* каво́вий]

КАВУНИ́ЩЕ, -а, *ч. Здоровий кавунище.*

КАДИ́ТИ, каджу́, ка́диш

КАДМІ́ЄВИЙ

КА́ДМІЙ, -ю, *ор.* -єм

КАДРИ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю. Танець.

КА́ЖУЧИ [*не* кажучи́], *дієприсл. Коротко кажучи* [*не* коротше кажучи].

КАЗА́ТИ, кажу́, ка́жеш

КАЗА́ХИ, -ів, *мн (одн.* каза́х, -а, *ч.;* каза́шка, -и, *дав.* -шці, *род. мн.* -шок, *ж.*)

КАЗАХСТА́Н, -у

КАЗА́ХСЬКИЙ

КАЗБЕ́К, Казбе́ку

КАЗБЕ́ЦЬКИЙ

КАЗИНО́, *невідм., с.* Гральний будинок з естрадою, рестораном. *Міське казино.*

КАЗИ́ТИСЯ, кажу́ся, ка́зишся, ка́зиться, ка́зяться

КА́ЗКА, -и, *місц.* (у) -зці, *мн.* -зки́, -зо́к, *дав.* -зка́м, але дві ка́зки, сім ка́зок

КАЗКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́рю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

КАЗКО́ВИЙ

КАЗНА... Написання: словотворча частка **ка́зна** як компонент складних прислівників та займенників завжди пишеться через дефіс: *ка́зна-де, ка́зна-звідки, ка́зна-коли, ка́зна-куди, ка́зна-як, ка́зна-хто, ка́зна-що, ка́зна-який.* Але: *ка́зна з ким, ка́зна до кого, ка́зна від чого, ка́зна на чому (чім)*

КА́ЗОЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві ка́зочки, п'ять ка́зочок

КАЗУА́ЛЬНИЙ — КА́ЗУСНИЙ. Розрізняються значенням.

Казуа́льний. Такий, що не піддається узагальненню; випадковий. *Казуальний характер подій.*

Ка́зусний. Надзвичайно складний, заплутаний. *Казусна справа.*

КА́ЙЛО, -а, *род. мн.* кайл. Металевий молоток для розбивання каміння.

КАКАДУ́, *невідм., ч.* Рід папуг. *Білий какаду.*

КАКА́О, *невідм., с.* 1. Тропічне вічнозелене дерево. *Гіллясте какао.* 2. Порошок із насіння цього дерева. *Дешеве какао.* 3. Напій з цього порошку. *Солодке какао.*

КАКА́О-ПОРОШО́К, -шку

КАЛАМА́Р, -я́, *дав.* -е́ві і -ю́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. Синонім: чорни́льниця.

КАЛАМБУ́Р, -у. Дотепна гра слів, побудована на гумористично-пародійному використанні різних значень того самого слова.

КАЛАНХО́Е, *невідм., с.* Рід багаторічних рослин родини товстолистих. *Зелене каланхое.*

КАЛАТА́ЛО, -а, *мн.* -а́ла, -а́л

КАЛАТА́ТИ, -та́ю, -та́єш

КАЛАТНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́; *нак.* -тни́, -тні́м(о), -тніть

КАЛА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві і -у́, *ор.* -е́м, *кл.* -че, *мн.* -і, -і́в

КАЛЕНДА́Р, -я́, *місц.* (у) -рі́, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

КАЛЕНДА́Р-ІНФОРМА́ТОР, календаря́-інформа́тора

КАЛІ́БР, -у

КАЛІ́ЙНО-ФО́СФОРНИЙ

КАЛІ́КА, -и, *дав.* -ці, *кл.* -о, *род. мн.* калі́к, *ч. і ж. Нещасний (нещасна) каліка.*

КАЛІ́Ф *див.* **ХАЛІ́Ф**

КАЛІФА́Т *див.* **ХАЛІФА́Т**

КАЛОРИ́МЕТР, -а

КАЛОМЕ́ТРІЯ, -ї, *ор.* -єю

КАЛО́Ш, -о́ш, *мн. (одн.* кало́ша, -і, *ор.* -ею)

КА́ЛЬКА, -и, *місц.* (на) -льці, *мн.* -льки, -льок. *Червона калька.*

КАЛЬКУ́ТТА, -и

КАЛЬКУ́ТТСЬКИЙ

КАЛЬСО́НИ, -он, *мн.*

КА́ЛЬЦІЙ, -ю, *ор.* -єм

КАМА́З, -у, *ор.* -ом, *місц.* (на) КамА́зі. Складноскорочене слово змішаного типу. *Камський автомобільний завод.* Відмінюється як іменник ч.р. другої відміни. Всі перші літери цього складноскороченого слова пишуться з великої літери, закінчення — з малої.

КА́МБАЛА. Назва риби.

КА́МБУЗ, -а. Кухня на судні.

КАМВО́ЛЬНО-СУКО́ННИЙ

КАМЕНИ́ЩЕ, -а, *ч. Великий каменище.*

КАМЕНЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м. У переносному значенні пишеться з великої літери. *Пам'ятник Каменяреві.*

КАМЕР... Невідмінюване слово **камер** як компонент складних слів завжди пишеться через дефіс: *ка́мер-колеґія, ка́мер-колеґський, ка́мер-юнкер, ка́мер-юнкерський.*

КА́МЕРНО-ВОКА́ЛЬНИЙ

КА́МЕРНО-ІНСТРУМЕНТА́ЛЬНИЙ

КА́МІНЬ. 1. *род.* -меню. Тверда гірська порода у вигляді суцільної маси або окремих шматків. *Хата*

збудована з каменю. 2. *род*. -меню. Коштовний мінерал як прикраса. 3. *род*. -меню, *чого*. Хвороба нирок, печінки, сечового міхура. 4. *род*. -меня. Окремий шматок, брила. *Стрибати з каменя на камінь*. 5. *род*. -меня, *перен*. Туга, горе, смуток.

КАМПА́НІЯ — КОМПА́НІЯ. Розрізняються значенням.

Кампа́нія. 1. Сукупність заходів для здійснення важливих громадсько-політичних, економічних або культурних завдань. *Виробнича кампанія. Посівна кампанія*. 2. Сукупність воєнних операцій у визначений період часу, що мають певну стратегічну мету. *Літня кампанія*.

Компа́нія. 1. Група осіб, об'єднана певними інтересами; товариство. *Весела компанія. Дружна компанія*. 2. Торговельне або промислове об'єднання; спілка. *Авіаційна компанія. Телевізійна компанія. Вугільна компанія*.

КА́МСА *див*. **ХА́МСА**

КАМФОРА́, -и́. Органічна безбарвна речовина зі своєрідним запахом.

КАМФО́РНИЙ і КАМФО́РОВИЙ

КАМ'ЯНЕ́ЦЬ-ПОДІ́ЛЬСЬКИЙ, Кам'янця́-Подільського, *ор*. Кам'янце́м-Подільським, *ім*.

КАМ'ЯНЕ́ЦЬ-ПОДІ́ЛЬСЬКИЙ, кам'яне́ць-подільського, *ор*. кам'яне́ць-подільським, *прикм*.

КАМ'ЯНОВУГІ́ЛЬНИЙ і КАМ'ЯНОВУ́ГІЛЬНИЙ

КАНВА́, -и́

КА́НІВ, -нева, *ор*. -невом

КАНІ́КУЛИ, -ул, *мн*.

КАНІФО́ЛЬ, -і, *ор*. -ллю. Природна смола.

КАНІФО́ЛЬНО-СКИПИДА́РНИЙ

КА́ННА, -и. Назва рослини.

КАНО́Е, *невідм*., *с*. Невеликий спортивний човен. *Нове каное*.

КАНО́Е-ДВІ́ЙКА, -и, *мн*. каноеедвійки, -йок

КАНО́Н, -у

КАНО́ССА. Замок в Італії. Вислів *іти в Каноссу* означає згоду на принизливу капітуляцію перед противником.

КАНО́ССЬКИЙ

КАНТИЛЕ́ННИЙ і КАНТИЛЕ́НОВИЙ

КАНТО́Н. 1. *род*. -у. Федеративна одиниця Швейцарії. 2. *род*. -у. Дрібна адміністративно-територіальна одиниця Бельгії, Франції, Еквадору та ін. 3. *род*. -а. Назва міста. *Вулиці Кантона*.

КАНЦЕЛЯРИ́ЗМ, -у

КАНЦЕЛЯ́РСЬКО-БЮРОКРАТИ́ЧНИЙ

КАНЦТОВА́РИ, -ів, *мн*.

КА́ПАТИ, ка́пає (*рідко* ка́пле), ка́пають і **КРА́ПАТИ,** кра́пає, кра́пають. Збігаються у знач. «падати, литися краплями», але розрізняються сполучуваністю. *Капає вода з крана. Капають сльози. Крапає дощ* [*не* капає дощ].

КАПЕЛЬМЕ́ЙСТЕР, -ера. Застаріла назва керівника і диригента хору або оркестру.

КАПЕЛЬМЕ́ЙСТЕРСЬКИЙ

КА́ПЕЛЬНИЦЯ [*не* капальниця], -і, *ор*. -ею, *род*. *мн*. -ниць і **КРА́ПЕЛЬНИЦЯ**

КАПІТЕ́ЛЬ, -і, *ор*. -ллю. Верхня частина колони або стовпа, на яку спирається головна балка.

КАПОТА́Ж, -у, *ор*. -ем. Вид аварії, коли транспорт, рухаючись по землі, перекидається через носову частину.

КАПРИ́ЧІО і КАПРИ́ЧО, *невідм*., *с*. Музична інструментальна віртуозна п'єса примхливого характеру. *Веселе капричіо*.

КА́ПРІ, *невідм*., *ч*. *Сонячний Капрі*.

КАПРО́Н, -у

КА́ПСУЛА — КА́ПСУЛЬ. Розрізняються значенням і відмінюванням.

Ка́псула, -и, *мн*. -и, -ул. Оболонка. *Ліки в капсулах*.

Ка́псуль, -я, *мн*. -і, -ів, *ч*. Металевий ковпак з речовиною, що вибухає від

удару й запалює пороховий заряд у набої, гільзі.

КА́ПТУР, -а, *мн.* -и і **КАПТУ́Р**, -а́, *мн.* -і, -ів

КАПУСНЯ́К, -у

КАПУ́СТЯНИЙ і КАПУСТЯ́НИЙ

КАРАБА́СЬКИЙ. *Прикм.* до **Карабáх.**

КАРАВА́Н, -у

КАРАВА́ННИЙ і КАРАВА́НОВИЙ

КАРАКАЛПА́ЦЬКИЙ

КАРА́КУЛЕВИЙ — КАРА́КУЛЬСЬКИЙ. Розрізняються значенням. **Кара́кулевий.** Який стосується каракулю як цінного хутра зі шкіри ягнят; виготовлений з каракулю. *Каракулева промисловість. Каракулева шапка.*

Кара́кульський. Який стосується каракулю як породи овець. *Каракульська вівця.*

КАРАНТИ́Н, -у

КАРАТЕ́, *невідм., с.* Японська система самозахисту без зброї. *Сучасне карате.*

КАРДА́ННИЙ і КАРДА́НОВИЙ. *Кардáнний (кардáновий) вал.*

КАРДІО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «серце». З наступною частиною завжди пишеться разом: *кардіогрáма, кардіомонітóр, кардіохірургія.*

КАРЕ́ЛИ, -ів, *мн.* (*одн.* карéл, -а, *ч.*; карéлка, -и, *дав.* -лці, *род. мн.* -лок, *ж.*)

КАР'Є́Р, -у

КА́РІЄС, -у. Руйнування тканини кістки, зуба.

КАРМАЗИ́Н, -у. Сукно темно-червоного кольору.

КАРМАНЬЙО́ЛА, -и. Французька революційна пісня.

КАРМІ́Н, -у. Яскраво-червона фарба.

КАРМІ́НОВИЙ

КАРМЕЛЮ́К, -а́ і **КАРМАЛЮ́К**, -а́. Прізвище.

КАРНИ́З, -а [*не* карніз]

КА́РО-ГНІДИ́Й -а́, -е́

КАРТЕ́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем, *ч.* Об'єднання підприємств.

КАРТЕ́Ч, -і, *ор.* -ччю

КА́РТКА, -и, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки́, -тóк, *дав.* -ткáм, але дві кáртки, п'ять кáрток. *Візитна картка* [*не* візитна карточка].

КАРТКО́ВИЙ, -а, -е і **КАРТКОВИ́Й**, -а́, -е́. *Карткова система* [*не* карточна система].

КАРТО́Н, -у

КАРТО́ННИЙ і КАРТО́НОВИЙ. *Картонна фабрика. Картонова (картонна) обкладинка.*

КАРТО́ННО-ПАПЕРО́ВИЙ

КАРТО́ПЛЯ́НИЙ — КАРТОПЛЯ́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Картопля́ний і картóпляний. Який стосується картоплі; приготовлений або добутий з неї; засаджений картоплею. *Картопляний суп. Картопляне поле. Картопляна продукція.*

Картопля́рський. Який стосується картоплярства, вирощування картоплі. *Картоплярська дослідна станція.*

КАРТО́ПЛЯ́НО-ОВОЧЕ́ВИЙ

КАРТОПЛЯ́Р, -а́, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

КА́РТОЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки́, -чóк, *дав.* -чкáм, але дві кáрточки, п'ять кáрточок. Не можна вживати слово **карточка** у знач. «фотографія».

КАРУСЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *мн.* -і, -лей

КА́РЦЕР, -у

КАСА́НДРА — КАССА́НДРА. Розрізняються значенням.

Касáндра, -и. Назва рослини.

Кассáндра. Ім'я.

КАСИ́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -и́ре, *мн.* -и́ри, -ів. *Два касúри* [*не* два касира].

КАСТАНЬЄ́ТА, -и, *мн.* -и, -є́т. Іспанський музичний інструмент.

КАСЯ́Н [*не* Касьян], -а, *дав.* -ові, *кл.* Кася́не! *Зменш.-пестл.:* Кася́нку! Кася́ночку!; **Касúнович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Касúнівна**, -и [*не* Касянівної],

дав. -і [*не* Касянівній]. *Співають два Касяни* [*не* два Касяна]. *Іва́не Каси́новичу! Любо́ве Каси́нівно!*

КАТАКО́МБА, -и, *мн.* -ко́мби, -ко́мб

КАТАЛО́Г, -о́гу, *ор.* -о́гом, *місц.* (у) -о́зі, *мн.* -о́ги, -о́гів

КАТА́Р — НЕ́ЖИТЬ. Розрізняються значенням.

Ката́р, -у. Запалення слизової оболонки деяких органів (носа, горла, шлунка).

Не́жить, -ю, *ор.* -ем. Запалення слизової оболонки лише носа.

КАТЕРИ́НА, -и, *кл.* Катери́но! *Зменш.-пестл.*: Ка́тре! Катру́сю! Катери́нко! Катру́ню! Катру́сенько! Ка́сю! [*не* Катя! *не* Катюша!].

КАТЕХІ́ЗИС, -у, *місц.* (у) -сі. Короткий виклад християнського віровчення у формі запитань і відповідей.

КАТОВІ́ЦЕ, *невідм., с. Населення Катовіце. Промисловість Катовіце.*

КАТО́ЛИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -и, -ів

КАТОЛИ́ЦТВО [*не* като́лицтво], -а

КАТОЛИ́ЦЬКИЙ [*не* като́лицький]

КАТОЛИ́ЧИТИ [*не* като́личити]

КАТОЛИ́ЧКА [*не* като́личка], -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки, -чок

КАТРА́Н. 1. *род.* -а. Невелика акула. *М'ясо катрана.* 2. *род.* -у. Назва рослини. *Листя катрану.*

КАУЧУ́К, -у, *мн.* -ки́, -кі́в і **КАВЧУ́К**

КАФЕ́, *невідм., с. Дитяче кафе.*

КАФЕ́-ЇДА́ЛЬНЯ, -і, *род. мн.* -лень. Граматичний рід складного слова визначається за його другою змінною частиною. *Кафе-їдальня прийняла перших відвідувачів.*

КАФЕ-РЕСТОРА́Н, -у. *Кафе-ресторан відремонтований.*

КА́ХЕЛЬНИЙ — КАХЛЕ́ВИЙ — КАХЛЯ́НИЙ. Збігаються у значенні, але розрізняються сполучуваністю. *Кахельний завод. Кахельна промисловість. Кахельне виробництво. Кахельна (кахляна, кахлева) піч (підлога, стіна).*

КА́ХЛІ, -ів, *мн.* (*одн.* ка́хель, -хля, *ор.* -хлем, *ч.*; ка́хля, -і, *ор.* -ею, *ж.*)

КАХЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

КАЧА́ЧИЙ — КАЧИ́НИЙ. Збігаються у знач. «пов'язаний з качкою; такий, як у качки», але розрізняються вживаністю: **качиний** вживається часто, **качачий** — рідко. *Качиний (качачий) дзьоб. Качине (качаче) пір'я. Качаче (качине) полювання.*

Тільки **качи́ний** вжив. у знач. ім. (качині, -их, *мн.*) на означення водоплавних свійських або диких птахів родини качок.

КА́ЧЕЧКА, -чки, *дав.* -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві ка́чечки, сім ка́чечок

КА́ЧКА, -чки, *дав.* -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві ка́чки, п'ять ка́чок

КА́ШЕЛЬ, -шлю, *ор.* -шлем

КАШКЕ́Т, -а. *Новий кашке́т* [*не* нова фуражка].

КАШЛЯНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́; *нак.* -ни́, -ні́ть

КАШНЕ́, *невідм., с.* Шарф. *Червоне кашне.*

КАШТА́Н, -а

КАШТА́НОВИЙ

КАЮТ-КОМПА́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

КВАДРА́ТНИЙ — КВАДРАТО́ВИЙ. Збігаються у знач. «який має форму квадрата або формою нагадує квадрат». *Квадратна (квадратова) кімната. Квадратне (квадратове) обличчя.* Але: *квадратні дужки.*

Тільки **квадра́тний** вжив. у знач. «який стосується квадрата як добутка двох однакових множників, другого степеня будь-якого числа». *Квадратне рівняння. Квадратний корінь. Квадратний метр.*

КВАДРА́ТНО-ГНІЗДОВИ́Й, -а́, -е́

КВАЗІ... У складних словах означає «ніби, несправжній, фальшивий». У загальних назвах завжди пишеться разом, у власних — через дефіс: *квазівче́ний, квазілінійний, квазінау-*

ко́вий, квазіоб'єкти́вний, квазіо́птика, квазіреволюціоне́р, квазіспеціалі́ст, квазістаціона́рний; ква́зі-Пу́шкін, ква́зі-Фа́уст (прикметники від останніх утворень пишуться разом: *квазіпу́шкінський, квазіфа́устівський*).

КВАЗІМО́ДО, *невідм., ч.* 1. Персонаж з роману В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». *Веселий Квазімодо.* 2. *перен.* Потворна людина. Пишеться з малої літери. *Страшний квазімодо.*

КВАЛІФІКАЦІ́ЙНИЙ — КВАЛІФІКО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Кваліфікаці́йний. Який стосується кваліфікації, встановлює або визначає її. *Кваліфікаційна структура. Кваліфікаційна комісія. Кваліфікаційний розряд.*

Кваліфіко́ваний. Який має високу кваліфікацію, добру підготовку до якого-небудь виду праці; досвідчений. *Кваліфікований спеціаліст. Кваліфікована консультація.*

КВАРТА́Л [*не* ква́ртал], -у

КВАРТИР'Є́Р, -а і **КВАРТИ́РМА́ЙСТЕР,** -а

КВАРТИ́РНО-ЖИТЛОВИ́Й, -а́, -е́

КВАСОЛЕ́ВИЙ і КВАСОЛЯ́НИЙ

КВАТИ́РКА, -и, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рки, -рок. *Відчинити кватирку* [*не* відкрити форточку].

КВИТО́К — БІЛЕ́Т. Розрізняються значенням і сполучуваністю.

Квито́к, -тка. 1. Документ, який засвідчує належність до якоїсь організації. *Профспілковий квиток. Студентський квиток.* 2. Куплена картка, яка дає право проїзду на транспорті, відвідання театру, музею та ін. *Проїзний квиток. Вхідний квиток. Квитки продаються в касах стадіону.*

Білє́т, -а. 1. Картка з питаннями для тих, хто складає іспити. *Екзаменаційні білети. Білети з хімії.* 2. Цінні папери. *Лотерейний білет. Кредитний білет. Білети грошово-речової лотереї.*

КВИЛИ́ТИ, -лю́, -ли́ш, -ли́ть, -лимо́, -лите́, -ля́ть і **КВИ́ЛИТИ,** -лю, -лиш, -лить, -лимо, -лите, -лять

КВІ́ТКА, -и, *місц.* (у) -тці, *мн.* -тки́, -то́к, *дав.* -тка́м, але дві квітки, сім квіток

КВІТКОВИ́Й, -а́, -е́

КВІТКО́ВО-ДЕКОРАТИ́ВНИЙ

КВІТНИКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

КВІ́ТОЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві квіточки, п'ять квіточок

КВОКТА́ТИ [*не* квокати], кво́кче [*не* квокає], кво́кчуть [*не* квокають]

КВО́ЧКА, -и, *дав.* -чці, *мн.* кво́чки, -чок, *дав.* -чкам і квочки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві кво́чки, сім кво́чок. Як назва сузір'я пишеться з великої літери.

КЕ́ДРОВИЙ і КЕДРО́ВИЙ

КЕКС, -у

КЕ́ЛИХ, -а і **КЕ́ЛЕХ**

КЕЛИХОПОДІ́БНИЙ і КЕЛЕХОПОДІ́БНИЙ

КЕ́ЛІШОК, -шка, *місц.* (у) -шку, *мн.* -шки, -шків і **КЕЛИШО́К, КЕЛЕШО́К,** -шка́, *мн.* -шки́, -шків

КЕ́МБРИДЖ. 1. *род.* -а. Назва міста. *Населення Кембриджа.* 2. *род.* -у. Назва затоки. *У водах Кембриджу багато риби.*

КЕ́МБРИДЖСЬКИЙ

КЕНГУРУ́, *невідм., ч.* і *ж.* (при вказівці на самку). *Молодий (молода) кенгуру. Кенгуру годувала малят.*

КЕНТА́ВР, -а і **ЦЕНТА́ВР.** Міфічна істота — напівлюдина, напівкінь.

КЕРІВНИ́К, -а. *Керівник тресту.* Треба уникати слова **керу́ючий.**

КЕРІВНИ́ЦТВО — КЕРУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «спрямування чиєїсь діяльності, очолювання чогось», а розрізняються вживаністю: **керівни́цтво** вживається часто, **керува́ння** — рідко. *Керівництво (керування) державними справами.*

Тільки **керівни́цтво** вжив. у знач. «керівний склад якої-небудь органі-

зації, установи». *Керівництво заводу.* Тільки **керува́ння** вжив. у знач. «сукупність приладів, за допомогою яких керують механізмами, машинами; спрямування дії в певних межах, за допомогою певних пристроїв». *Автоматичне керування. Керування оркестром.*

КЕРМО́, -а́, *мн.* ке́рма, керм, але два кермá. *Сісти за кермо* [*не* за руль].

КЕРЧ, Ке́рчі, *ор.* Ке́рчю

КЕ́САР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям і **ЦЕ́САР.** Титул римських імператорів.

КЕФА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю. Назва морської риби.

КЕФІ́Р, -у

КЗИЛ-ОРДА́, Кзил-Орди́, *ор.* Кзил-Ордо́ю

КЗИЛ-ОРДИ́НСЬКИЙ

КИ́ДАТИ, -аю, -аєш; *нак.* ки́дай, ки́дайте

КИ́ЄВО-МОГИЛЯ́НСЬКА АКАДЕ́МІЯ, Ки́єво-Могиля́нської акаде́мії. З великої літери пишуться перші два слова.

КИ́ЄВО-ПЕЧЕ́РСЬКА ЛА́ВРА, Ки́єво-Пече́рської ла́ври. Перші два слова пишуться з великої літери.

КИЗИ́Л. 1. *род.* -а. Назва міста. *Населення Кизила.* 2. *род.* -у. Чагарникова рослина або деревце із жовтими квітками та їстівними ягодами; кислі ягоди цієї рослини. *Кущі кизилу. Плоди кизилу.*

КИЗИЛО́ВИЙ

КИ́ЇВ, Ки́єва, *дав.* Ки́єву, *ор.* Ки́євом, *місц.* (у) Ки́єві, *кл.* Ки́єве

КИ́ЇВСЬКИЙ. *Київський метрополітен.*

КИЙ, ки́я, *ор.* ки́єм, *мн.* киї, київ, але два ки́ї, сім ки́їв

КИ́ЛИМ, -а, *мн.* -и́, -ів, але два ки́лими, п'ять ки́лимів

КИЛИМА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

КИЛИМО́ВИЙ

КИНДЖА́Л [*не* кинжал], -а

КИ́НЕНИЙ і **КИ́НУТИЙ**

КИПАРИ́СОВИЙ

КИ́РЗОВИЙ [*не* кірзовий]

КИСІ́ЛЬ, -селю́, *ор.* -селе́м

КИСЛОМОЛО́ЧНИЙ

КИСЛО-СОЛО́ДКИЙ

КИСЛОТА́, -и́, *мн.* кисло́ти, -о́т, але дві кислоти́

КИСЛОТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кисло́тний». З наступною частиною слів пишеться через дефіс: *кисло́тно-лу́жний, кисло́тно-ферментати́вний.*

КИСЛОТНОТРИВКИ́Й, -а́, -е́

КИСНЕВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кисне́вий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *кисне́во-азо́тний, кисне́во-електри́чний, кисне́во-заря́дний, кисне́во-зва́рювальний, кисне́во-конве́рторний.*

КИСНЕДОБУВНИ́Й, -а́, -е́

КИ́СНУТИ, -ну, -неш; *мин.* кис і ки́снув, ки́сла і ки́снула, ки́сли і ки́снули

КИСТЬ — КІСТЬ. Розрізняються значенням.

Кисть, ки́сті, *ор.* ки́стю. Частина руки від зап'ястя до кінця пальців.

Кість, ко́сті, *ор.* кі́стю, *місц.* (у) кості́, *мн.* ко́сті, -е́й, *дав.* кости́м, *ор.* кі́стьми і кости́ми, *місц.* (у) кости́х. Кістка.

КИТ. 1. *род.* -а. Найбільший морський ссавець, схожий на рибу. *М'ясо кита.* 2. *род.* -у. Замазка. *У крамницях нема киту.*

КИТА́Й, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) Кита́ї

КИТА́ЙКА — КИТАЯ́НКА. Розрізняються значенням.

Кита́йка. Шовкова або бавовняна тканина, яку привозили з Китаю. *Червоною китайкою личенько накрите* (Нар. пісня).

Кита́йка. Представниця народу, що становить основне населення Китаю. *Китаянки добре грають у шахи.*

КИ́ЦЬКА, -и, *дав.* -цьці, *мн.* кицьки́, -цьо́к, *дав.* -цька́м і **ки́цьки**, -цьок,

дав. -цькам, але дві ки́цьки, сім ки́цьок

КИ́ШКА, -и, *місц.* (у) -шці, *мн.* -шки́, -шо́к, *дав.* -шка́м, але дві ки́шки, п'ять ки́шок

КИШМИ́Ш, -у, *ор.* -ем. Ізюм.

КИЯ́НИ, -я́н [*не* києвля́ни, києвля́н], *мн. (одн.* кия́нин [*не* києвля́нин], - а, *ч.*; кия́нка [*не* києвля́нка], -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*).

КІ́ВІ, *невідм.* 1. *ч.* Нелітаючий безкрилий птах з довгим дзьобом і чотирипалими ногами. *Молодий ківі.* 2. *с.* Плід тропічної рослини. *Солодке ківі.*

КІ́ГОТЬ, кігтя, *мн.* кігті, кігтів

КІЛО́ *див.* **КІЛОГРА́М**

КІЛОАМПЕ́Р, -а, *мн.* -и, -е́рів

КІЛОВА́Т, -а, *род. мн.* -а́тів

КІЛОВА́Т-АМПЕ́Р, -а

КІЛОВА́Т-ГОДИ́НА, -и

КІЛОВО́ЛЬТ, -а, *род. мн.* -о́льтів

КІЛОГРА́М, -а, *мн.* -и, -ів і **КІЛО́**, *невідм., с.* Збігаються у значенні, але розрізняються стилістично: **кілогра́м** — *нейтр.*, **кіло́** — *розм.*

КІЛОГРА́М-ГОДИ́НА, -и

КІЛОГРА́М-МА́СА, -и

КІЛОГРА́М-СИ́ЛА, -и

КІЛОЛІ́ТР, -а

КІЛОМЕ́ТР, -а, *мн.* кіломе́три, -ме́трів [*не* кіло́метр, -а, *мн.* кіло́метри, -ів]

КІЛОМЕТРО́ВИЙ [*не* кіломе́тровий]

КІЛОТО́ННА, -и, *род. мн.* -то́нн

КІЛЬКА... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться разом: *кількагоди́нний, кількаде́нний, кількадеся́т, кількалітро́вий, кількаметро́вий, кількамі́сячний, кількаповерхо́вий, кількаразо́вий, кількаскладові́й, кількасо́т, кількатижне́вий, кількахвили́нний.*

КІЛЬКАНА́ДЦЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьо́х

КІЛЬКАСО́Т, кількохсо́т, *дав.* кількомста́м, *ор.* кількомаста́ми, *місц.* (на) кількохста́х

КІЛЬКІСНО-ПРЕДМЕ́ТНИЙ

КІЛЬЦЕ́, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* кільця, кілець, але два кільця́, п'ять кіле́ць

КІМОНО́, *невідм., с.* Японський національний (чоловічий і жіночий) одяг типу халата. *Квітчасте кімоно.*

КІНЕМАТОГРА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю

КІНЕ́ЦЬ КІНЦЕ́М [*не* в кінці кінців]. Синоніми: вре́шті-решт, зре́штою.

КІННОЗАВОДСЬКИ́Й, -а́, -е́

КІ́ННО-РУЧНИ́Й, -а́, -е́

КІННОСПОРТИ́ВНИЙ

КІНО́, *невідм., с. Кольорове кіно.*

КІНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кіно́». З наступною частиною пишеться разом: *кіноакто́р, кіноактри́са, кіноапара́т, кіноапарату́ра, кіножурна́л, кіноз́рка, кінока́мера, кінокарти́на, кінокоме́дія, кінокомпа́нія, кіноно́рис, кінооперáтор, кіноплі́вка, кіносценáрій, кінотеáтр, кінофотолаборато́рія, кінохро́ніка.*

КІНОВА́Р. 1. *род.* -у, *ч.* Мінерал червоного кольору різних відтінків. 2. *род.* -і, *ор.* -р'ю, *ж.* Червона фарба, яку добувають із сірчастої ртуті.

КІНО- і **ФОТОРЕПОРТА́Ж.** При з'єднанні за допомогою сполучника і двох або більше слів з однаковою кінцевою частиною, яка подається лише при останньому слові, при перших словах замість неї ставиться т.зв. висячий дефіс. Пор. ще **кіно-** і **фотоапарату́ра, кіно-** і **фотомонта́ж.**

КІНОСТРІ́ЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, але дві кінострі́чки, п'ять кінострі́чок. *Нова кінострічка* [*не* кінолента].

КІНЧА́ТИ, -ча́ю, -ча́єш

КІНЧИ́ТИ, -чу́, -чи́ш, -чи́ть, -чимо́, -чи́те, -ча́ть [*не* кі́нчити, -чу, -чиш, -чить, -чимо, -чите, -чать]

КІНЬ, коня́, *дав.* коне́ві і коню́, *ор.* коне́м, *кл.* ко́ню, *місц.* (на) коні́, *мн.* ко́ні, ко́ней, *дав.* ко́ням, *знах.* ко́ні і ко́ней, *ор.* кі́ньми і ко́нями, *місц.* (на) ко́нях

КІПОТЬ, -птю, *ор.* -птем і **КІПТЯВА**, -и

КІПР, Кіпру, *ор.* Кіпром

КІПРІО́ТИ, -ів, *мн.* (*одн.* кіпріо́т, -а, *ч.*; кіпріо́тка, -и, *дав.* -тці, *род. мн.* -ток, *ж.*)

КІПРСЬКИЙ

КІ́СТКА, -и, *місц.* (у) -стці, *мн.* -стки́, -сто́к, *дав.* -ска́м, але дві кі́стки, п'ять кі́сток

КІСТКОВИ́Й, -а́, -е́

КІСТКОВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «кістко́вий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *кістко́во-мозковий, кістко́во-м'язовий, кістко́во-хрящовий.*

КІСТЛЯ́ВИЙ

КІ́СТОЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві кі́сточки, п'ять кі́сточок. Не можна вживати замість слова **пензлик.**

КІСТЬ *див.* **КИСТЬ**

КІТ-ВОРКІ́Т, кота́-воркота́

КЛА́ВІШ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *ч.* і **КЛА́ВІША**, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, кла́віш, *ж.*

КЛА́ВІШНИЙ

КЛА́ВІШНО-СТРУ́ННИЙ

КЛА́ДКА, -и, *місц.* (на) -дці, *мн.* -дки́, -до́к, *дав.* -дка́м, але дві кла́дки, п'ять кла́док

КЛА́ДОВИЩЕ, -а, *ор.* -ем і **КЛАДОВИ́ЩЕ**. Синонім: цвинтар.

КЛА́ЙПЕДА, -и

КЛА́ЙПЕДСЬКИЙ

КЛА́НЯТИСЯ, -яюся, -яєшся; *нак.* -яйся, -я́ймося, -я́йтеся

КЛАС, -у, *мн.* кла́си, -ів. *Закінчити десять класів* [*не* десятий клас]. *Йти до першого класу* [*не* в перший клас].

КЛА́СТИ, кладу́, кладе́ш, -демо́, -дете́; *нак.* кладі́, кладі́м(о), кладі́ть

КЛЕ́ЇТИ, кле́ю, кле́їш, кле́ять; *нак.* клей, кле́йте

КЛЕЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (на) клеї́ (кле́єві) і кле́ю

КЛЕЙМО́, -а́. Синонім: тавро́.

КЛЕКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть

КЛЕКОТІ́ТИ, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -оте́ять; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть

КЛЕПА́ТИ, -епа́ю, -епа́єш; *нак.* -епа́й, -епа́ймо, -епа́йте

КЛЕ́ПКА, -и, *місц.* (у) -пці, *мн.* -пки́, -по́к і кле́пки, -пок, але дві кле́пки, п'ять кле́пок

КЛИН. 1. *род.* -а. Загострений з одного кінця і розширений з протилежного боку шматок дерева або металу для розчеплення або розколювання чогось. *Сукувате дерево без клина важко розрубати.* 2. *род.* -а. Трикутна вставка в одязі. *Рукав без клина.* 3. *род.* -у. Ділянка землі або частина земельного угіддя, що виділяється за якоюсь ознакою. *Під ячмінь відведено одну п'яту частину зернового клину.*

КЛИНО́ПИС, -у, *місц.* (у) -писі. Тип письма стародавніх народів Близького Сходу.

КЛІ́ПСИ, -ів, *мн.* (*одн.* кліпс, -а)

КЛІ́ТКА, -и, *місц.* (у) -тці, *мн.* -тки́, -то́к, *дав.* -тка́м, але дві кліткі, сім кліток

КЛІШЕ́, *невідм., с., друк.* Креслення, план, малюнок тощо, зроблені на металевій або дерев'яній дошці для відтворення в друку. *Штрихове кліше. Дерев'яне кліше.*

КЛІШНЯ́, -і, *мн.* кліші, кліщень і **КЛЕ́ШНЯ**, -і, *мн.* кле́шні, кле́шень

КЛІЩ, -а́, *ор.* -е́м, *мн.* кліщі, -ів

КЛІЩІ, -ів, *мн.*

КЛОНИ́ТИ, -оню́, -о́ниш

КЛОПІТКИ́Й — КЛОПІТЛИ́ВИЙ. Збігаються у знач. «який постійно клопочеться, схильний до клопотання». *Клопіткий (клопітливий) господар.*

Тільки **клопіткий** вжив. у знач. «який вимагає багато уваги, терпіння, зусиль». *Клопітка робота. Клопітке господарство.*

Тільки **клопітли́вий** вжив. у знач. «пов'язаний з турботами; наповнений тривогою, неспокоєм, різними справами тощо». *Клопітливі будні.*

КЛОПОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш; *нак.* -очи́, -очі́ть

КЛО́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *лише одн.*

КЛУБ. 1. *род.* -у, *мн.* клу́би, -ів. Громадська організація, яка об'єднує людей для спільного відпочинку, розваг та ін. *Члени шахового клубу.* 2. *род.* -у. Будинок, приміщення освітніх організацій. *Приміщення сільського клубу.* Як назва громадської організації слово **клуб** пишеться з великої літери. *Клуб працівників культури.* 3. *род.* -а, *мн.* клуби́, -ів, але два клу́би. Маса диму, пари. *Клуби диму.* 4. *род.* -а, *мн.* клу́би, -ів. Стегно. *Запалення клуба.*

КЛЮВА́ТИ, клюю́, клює́ш, клюємо́, клюєте́

КЛЮ́ЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки, -чок, *дав.* -чкам і -чкі́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві клю́чки, п'ять клю́чок. *Хокейна ключка* [*не* клюшка].

КЛЯ́МКА, -и, *місц.* (на) -мці, *мн.* -мкі́, -мо́к, *дав.* -мка́м, але дві кля́мки, сім кля́мок

КЛЯСТИ́ і КЛЯ́СТИ, кляну́, кляне́ш, кляне́, клянемо́, клянете́; *мин.* кляв, кляла́, кляло́, кляли́; *нак.* кляни́, кляні́ть

КЛЯСТИ́СЯ і КЛЯ́СТИСЯ

КЛЯ́ТВА, *род. мн.* клятв

КМИН *див.* **ТМИН**

КНИГА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

КНИ́ЖЕЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чкі́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві кни́жечки, п'ять кни́жечок

КНИ́ЖКА, -и, *місц.* (у) -жці, *мн.* -жкі́, -жо́к, *дав.* -жка́м, але дві кни́жки, п'ять кни́жок

КНИЖКО́ВИЙ — КНИ́ЖНИЙ. Розрізняються значенням.

Книжко́вий. Який стосується книжки, призначений для неї; який випускає, виготовляє книжки або торгує ними. *Книжковий фонд. Книжкова шафа. Книжкова виставка.*

Кни́жний. Характерний для писемно-літературного викладу, невластивий живій розмовній мові. *Книжний стиль. Книжний зворот. Книжна традиція.*

КНИЖКО́ВО-ЖУРНА́ЛЬНИЙ

КНИЖКО́ВО-ІЛЮСТРАТИ́ВНИЙ

КНЯЖНА́, -и́, *дав.* -і [*не* княжній]

КОБЗА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. У перен. знач. пишеться з великої літери. *Геній Кобзаря.*

КОБИЛИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею і **КОБИ́ЛИЦЯ**

КОБУРА́, -и́, *мн.* -бу́ри, -бу́р, але дві кобури́

КОВА́ДЛО, *род. мн.* кова́дл

КО́ВДРА, -и, *род. мн.* ковдр. *Тепла ковдра* [*не* тепле одіяло].

КО́ВЕЛЬ, -еля, *ор.* -елем [*не* Ковля, Ковлем]

КОВЗАНИ́, -і́в, *мн. Дитячі ковзани* [*не* коньки].

КОВЗАНЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

КОВЗКИ́Й, -а́, -е́. *Ковзкі східці.*

КО́ЖНИЙ і КО́ЖЕН, ко́жна і ко́жне. *Йому подобається кожна пісня* [*не* люба пісня]. Синоніми: будь-яки́й, вся́кий.

КОЖУ́Х, -а, *мн.* -жу́хи, -ів і -жухи́, -і́в

КОЖУШО́К, -шка́ і **КОЖУ́ШОК,** -шка

КОЗА́, -и́, *мн.* ко́зи, кіз, *дав.* ко́зам, але дві кози́

КОЗА́-ДЕРЕЗА́, кози́-дерези́

КОЗА́ЧЧИНА, -и

КО́ЗИР-ДІ́ВКА, -и

КОЗУ́ЛЯ, -і, *ор.* -ею і **КОСУ́ЛЯ**

КОЗЯ́ЧИЙ і КО́ЗЯЧИЙ

КОЙНЕ́, *невідм., с.* 1. Загальнонародна мова, що склалася у IV ст. до н. е. в Стародавній Греції на базі аттичного діалекту. *Старогрецьке койне.* 2. Мова спілкування людей, що розмовляють спорідненими мовами або діалектами. *Спільнобразилійське койне.*

КО́КА-КО́ЛА, -и

КОЛЕ́ҐІУМ — КОЛЕ́ҐІЯ. Збігаються у знач. «закриті середні і вищі навчальні заклади в 16-18 ст. у Західній Європі, в Україні та в царській Росії». *Києво-Могилянський колегіум. Києво-Могилянська колегія.*

Тільки **колегія** вжив. у значеннях: «об'єднання осіб деяких професій», «органи центрального управління в Росії 18 ст.», «адміністративний, розпорядчий або дорадчий орган, що складається з офіційно затвердженої чи обраної групи осіб». *Колегія адвокатів. Колегія Міністерства освіти України.*

КО́ЛЕ́ДЖ, -у, *дав.* -еві і -у, *ор.* -ем і **КОЛЕ́Ж.** Навчальний заклад.

КО́ЛЕСО, -а, *мн.* -ле́са, -лі́с, *ор.* -ле́сами і -лі́сьми

КОЛИ́-НЕБУДЬ, *присл.* Синонім: коли́сь.

КОЛИ́-НЕ-КОЛИ́, *присл.* Синоніми: десь-коли́сь, і́ноді, і́нколи, де́коли, ча́сом, вряди́-годи́.

КОЛИСА́ТИ, -ишу́, -и́шеш; *нак.* -иши́ і **КОЛИХА́ТИ**, -ишу́ і -иха́ю, -и́шиш і -иха́єш; *нак.* -иши́ і -иха́й, -ишíть і -иха́йте

КОЛИСКО́ВИЙ

КОЛИ́СЬ-ТО, *присл.* Синоніми: давні́ш(е), рані́ше, у мину́лому.

КОЛИ́-ТО, *присл.*

КОЛИ́ШНІЙ, -я, -є. *Колишній чемпіон* [*не* бувший чемпіон].

КОЛИ́ ЯК

КОЛІ́БРІ, *невідм.*, *ч.* і *ж.* *Співучий(співуча) колібрі.*

КОЛІ́НО, -а, *ор. мн.* колі́нами і колі́ньми

КОЛІ́НЦЕ, -нця, *ор.* -нце́м, *род. мн.* -нець

КО́ЛІР, -льору, *мн.* -льори́, -і́в, *дав.* -а́м, але два ко́льори, п'ять ко́льорів

КО́ЛІРНИЙ — КОЛЬОРО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Ко́лірний. Який стосується кольору, забарвлення. *Колірна гама. Колірні особливості.*

Кольоро́вий. 1. Забарвлений, барвистий; який відтворює дійсність у кольорах. *Кольорові нитки. Кольорові лампочки. Кольорова фотографія.* 2. Який стосується виробництва не заліза та його сполук, а інших металів. *Кольорова металургія. Кольорові руди.*

КОЛІ́СНИЙ і **КОЛІСНИ́Й**, -а́, -е́

КОЛІЩА́, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т

КОЛО́МБО, *невідм.*, *с.* *Півмільйонне Коломбо. Вулиці Коломбо.*

КОЛОМИЙКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.*-і, -і́в, *дав.* -я́м

КОЛО́НКОВИЙ — КОЛОНКО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Коло́нковий. Який стосується колонки, різноманітних пристосувань у формі видовженого циліндра. *Колонкове буріння.*

Колонко́вий. Який стосується колонка, звірка з цінним пухнастим хутром; виготовлений із хутра колонка. *Колонкове хутро. Колонкова шуба.*

КОЛОРА́ДО, *невідм.*, *ч.*, *ж.* і *с.* Рід визначається за словом, що називає родове поняття. *Великий Колорадо* (штат). *Широка Колорадо* (ріка). *Гірське Колорадо* (плато).

КОЛОРИСТИ́ЧНИЙ — КОЛОРИ́ТНИЙ. Збігаються у знач. «який відзначається багатством, вдалим поєднанням кольорів, фарб», але розрізняються вживаністю: **колористи́чний** вжив. часто, **колори́тний** — рідко. *Колористична (колоритна) картина. Колористичне багатство.*

Тільки **колори́тний** ужив. у переносному знач. «яскраво виражений, мальовничий». *Колоритна постать. Колоритний вислів.*

КО́ЛОС — КОЛО́С. Розрізняються значенням.

Ко́лос. 1. *род.* -а. Колосок. *Зерна колоса.* 2. *род.* -у. Колосся. *Шум колосу.*

Коло́с, -а, *мн.* -и, -і́в. Велетень.

КОЛО́ТИ, колю́, ко́леш, ко́лють

КОЛЬЄ́, *невідм., с.* Намисто з коштовного каменю, перлів. *Діамантове кольє.*

КОЛЬНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть

КОЛЬРА́БІ, *невідм., ж.* Різновид капусти. *Свіжа кольрабі.*

КОЛЯДА́, -и́. Обряд славлення Різдвяних свят колядниками.

КОЛЯ́ДКА, -и, *місц.* (у) -дці, *мн.* -дки, -док. Обрядова різдвяна пісня; обряд колядування.

КОЛЯ́ДНИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -и, -ів

КОЛЯ́ДНИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -ниць

КОЛЯДУВА́ТИ, -ду́ю, -ду́єш; *нак.* -ду́й, -ду́ймо, -ду́йте

КОМА́НДНО-ОСОБИ́СТИЙ

КОМА́НДУВАННЯ. Керування: *чим* і *чого.* Дія до **командувати.** *Командування групою (сотнею, полком).* 2. *чого, збірне.* Керівництво, командири. *Командування Збройних Сил.*

КОМА́НДУВАЧ, -а, *дав.* -еві, *ор.* -чем. Керування: *чого* [*не* чим]. *Командувач армії.* Слід уникати нехарактерної для української мови форми **кома́ндуючий.**

КОМА́Р, -а́, *дав.* -о́ві і -у́, *ор.* -о́м, *кл.* -а́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

КОМАРИ́ЩЕ, -а, *ор.* -ем, *ч. Великий комарище.*

КОМБА́ЙНЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -ере, *мн.* -а́йнери, -а́йнерів і **КОМБАЙНЕ́Р,** -а, *кл.* -е́ре, *мн.* -е́ри, -е́рів. *Три комбайнери* [*не* три комбайнера].

КОМБА́ЙНЕРКА, -и, *дав.* -ці, *кл.* -ко і **КОМБАЙНЕ́РКА**

КОМБІКО́РМ, -у, *мн.* -и́, -і́в. *Свіжі комбікорми* [*не* комбікорма].

КОМЕ́ДІЯ-БУФ, коме́дії-буф. Граматичний рід визначається за першим словом. *Театр поставив нову комедію-буф.*

КОМЕНТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

КОМЕРСА́НТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -а́нте, *мн.* -и, -ів. Особа, яка займається приватною підприємницькою діяльністю.

КО́МІ, *невідм., ч., ж.* і *мн. Молодий (молода) комі. Мова комі. Культура комі.*

КО́МІР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и́, -і́в, *дав.* -а́м, але два ко́міри, сім ко́мірів

КОМПА́НІЯ *див.* **КАМПА́НІЯ**

КОМПЕНСА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Покриття видатків, витрат, збитків.

КОМПОСТУВА́ТИ. 1. Робити компостером певний знак. *Компостувати талон.* Не рекомендується вживати в цьому значенні слово **компостирувати,** бо суфікс **-ирувати** не характерний для української мови. 2. Перетворювати на компост. *Компостувати торф.*

КОМПРОМЕТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш [*не* компроментувати]

КОМПРОМІ́С, -і́су, *мн.* -і́си, -і́сів

КОМП'Ю́ТЕР, -а

КОМП'Ю́ТЕРНИЙ. *Комп'ютерний клас. Комп'ютерний набір.*

КОМУНА́ЛЬНО-ЖИТЛОВИ́Й -а́, -е́

КОМУНІКАТИ́ВНИЙ — КОМУНІКАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Комунікати́вний. Який стосується спілкування за допомогою мови. *Комунікативна роль мови. Комунікативний засіб.*

Комуніка́ційний. Який стосується шляхів сполучення, ліній зв'язку. *Комунікаційні шляхи.*

КОМЮНІКЕ́, *невідм., с.* Офіційне повідомлення.

КОНВЕ́ЄР, -а

КОНВЕ́РСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Переведення промислових підприємств, які випускають оборонну техніку, на виробництво товарів народного споживання.

КО́НГО і КО́НҐО*, *невідм., ж.* 1. Назва держави. *Економіка Конго (Конґо).* 2. Назва річки. *Широка Конго (Конґо).*

КОНГОЛЕ́ЗЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* конголе́зець, -зця, *ор.* -зцем, *ч.*; конголе́зка, -зки, *дав.* -зці, *род. мн.* -зок, *ж.*)

КОН'ЄКТУ́РА — КОН'ЮНКТУ́РА. Розрізняються значенням.

Кон'єкту́ра. Відновлення зіпсованого тексту на основі здогадів. *Великий інтерес у слухачів викликало обговорення багатьох кон'єктур «Слова о полку Ігоревім».*

Кон'юнкту́ра. Обстановка, ситуація, що створилася в якій-небудь ділянці. *Перебути складну кон'юнктуру.*

КОНКУРЕНТОЗДА́ТНИЙ, КОНКУРЕНТОСПРОМО́ЖНИЙ [*не* конкурентноспособний]

КОНКУРЕ́НЦІЯ, -і, *ор.* -єю. Боротьба між товаровиробниками за вигідні умови виробництва і збуту товарів.

КОНО́ПЛІ, -нопе́ль, *дав.* -но́плям, *мн.* [*не* коно́пля, коноплі́]

КОНОПЛЯ́НИЙ і КОНО́ПЛЯНИЙ

КОНОПЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

КОНСЕ́НСУС, -у. Збіг думок, одностайність у прийнятті рішень.

КОНСЕРВА́ЦІЯ — КОНСЕРВУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «забезпечення чогось від псування, розкладу спеціальним обробленням або створенням спеціальних умов для зберігання». *Консервація (консервування) деревини. Консервація (консервування) крові.*

Тільки **консерва́ція** вжив. у знач. «тимчасове припинення діяльності чого-небудь». *Консервація будівництва.*

Тільки **консервува́ння** вжив. у знач. «перетворення чогось у консерви». *Консервування огірків.*

КОНСЕ́РВИ, -ів, *мн.*

КОНСЕ́РВНО-ХОЛОДИ́ЛЬНИЙ

КОНСИ́ЛІУМ, -у. Нарада лікарів одного або кількох фахів.

КОНСО́РЦІУМ, -у. Угода групи банківських або промислових монополістів для спільного здійснення значних фінансових операцій, великих цільових програм і проектів.

КОНСТАТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш [*не* константувати]

КОНСТИТУЦІ́ЙНО-ДЕМОКРАТИ́ЧНИЙ

КОНСТИТУЦІ́ЙНО-РЕВОЛЮЦІ́ЙНИЙ

КОНСТРУКТИ́ВНИЙ — КОНСТРУКЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Конструкти́вний. 1. Пов'язаний з конструкцією, конструюванням. *Конструктивна схема. Конструктивна деталь.* 2. Який може стати умовою для подальшої роботи, творчий. *Конструктивна розмова.*

Конструкці́йний. Придатний для конструкцій, для споруд, будівель або їх частин. *Конструкційні матеріали. Конструкційні метали.*

КОНСУЛЬТАТИ́ВНИЙ — КОНСУЛЬТАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Консультати́вний. Який має дорадчі права, дорадчий. *Консультативна зустріч. Консультативний пакт.*

Консультаці́йний. Який має поради з яких-небудь питань, призначений для консультацій. *Консультаційний пункт. Консультаційна година.*

КОНТИНҐЕ́НТ — КОНТИНЕ́НТ. Розрізняються значенням.

Континґе́нт, -у. 1. Сукупність людей, що становить якусь однорідність з соціального, професійного чи іншого погляду. *Континґент учнів. Контингент військ.* 2. Встановлена з якою-небудь метою гранична кількість когось або чогось; норма. *Контингент вивозу зерна.*

Контине́нт, -у. Материк — великий масив суші, оточений з усіх боків або майже з усіх боків морями та океанами. *Азіатський континент. Народи всіх континентів.*

КОНТР... і **КОНТРА...** (від лат. contra — проти). Іншомовний префікс **контр (контра)** з наступною

частиною слова, як правило, завжди пишеться разом: *контрата́ка, контрза́хід, контрмане́вр, контрна́ступ, контрпропозі́ція, контрпроце́с, контрреволю́ція, контрро́звідка, контрудар, контрша́нс.* Але: *контрадмірал, контр-адміра́льський.*

КОНТРА́ЛЬТО, *невідм.* 1. *с.* Найнижчий голос. *Сильне контральто.* 2. *ж.* Співачка з таким голосом. *Славетна контральто.*

КОНТРА́СТ, -у

КОНТРА́СТНИЙ і КОНТРА́СТОВИЙ

КОНТРА́СТНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

КОНТРА́СТНО. Синонім: протиле́жно.

КОНТРО́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Керування: *за ким-чим* і *над ким-чим. Контроль за своєчасним виконанням ухвали зборів. Контроль над учнями.*

КОНТРОЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «контро́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *контро́льно-вимі́рювальний, контро́льно-ка́совий, контро́льно-облі́ковий, контро́льно-ревізі́йний, контро́льно-техні́чний.*

КОНФЕРАНСЬЄ́, *невідм., ч.* і *ж.* Артист, який веде концертну програму. *Знайомий (знайома) конферансьє. Конферансьє оголосив (оголосила) наступний номер.*

КОНФЕРЕ́НЦ-ЗАЛ, -у

КОНФЕСІ́ЙНИЙ і КОНФЕСІОНА́ЛЬНИЙ. *Конфесійна (конфесіональна) література. Конфесіональні школи.*

КОНФЕ́СІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синоніми: віровизна́ння, віросповіда́ння.

КОНФЕТТІ́, *невідм., с.* Різнобарвні паперові кружальця, якими обсипають на маскарадах. *Червоне конфетті.*

КОНЦЕРТМЕ́ЙСТЕР, -а

КОНФЛІ́КТ, -у

КОНЦЕРТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «конце́ртний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *конце́ртно-естра́дний, конце́ртно-інструмента́льний, конце́ртно-театра́льний, конце́ртно-фортепі́анний, конце́ртно-хореографі́чний.*

КОНЦЕ́СІЯ, -ї, *ор.* -єю. Договір, на підставі якого на певних умовах на певний термін іноземним підприємцям передається право експлуатації лісів, надр, підприємств та ін.

КО́НЧА-ЗА́СПА, Ко́нчі-За́спи, *ор.* Ко́нчею-За́спою, *місц.* (у) Ко́нчі-За́спі

КОН'ЮНКТУ́РА *див.* **КОН'Є́КТУРА**

КО́НЮХ, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и́, -ів, але два ко́нюхи, п'ять ко́нюхів

КОНЮШИ́ННИЙ і КОНЮШИ́НОВИЙ. *Конюшинний (конюшиновий) запах. Конюшинова молотарка.*

КОНЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -рі, -рі́в, *дав.* -а́м

КООПЕРАТИ́ВНО-ЖИТЛОВИ́Й, -а́, -е́

КОПА́, -и́, *знах.* ко́пу, *ор.* -о́ю, *місц.* (на) ко́пі, *мн.* ко́пи, кіп, *дав.* ко́пам, *ор.* ко́пами, але дві копи́

КОПЕ́РНИК, -а. Прізвище.

КОПИРСА́ТИ, -са́ю, -са́єш

КОПІ́ЙКА, -и, *місц.* (на) -йці, *мн.* -йки́, -йо́к, *дав.* -йка́м, але дві копі́йки, п'ять копі́йок

КОПІ́ЙКОВИЙ — КОПІЙЧА́НИЙ. Збігаються у знач. «який має вартість однієї копійки». *Копійкова (копійчана) монета. Копійковий (копійчаний) бублик.*

Тільки **копійча́ний** вжив. у знач. «який коштує дуже дешево, низькооплачуваний, не вартий уваги». *Копійчані сережки. Копійчана справа.*

КОПІТКИ́Й і КРОПІТКИ́Й, -а́, -е́

КОПНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть

КОРА́, -и́, *знах.* ко́ру, *ор.* -о́ю, *лише одн.*

КОРАБЕ́ЛЬНИЙ і рідко **КОРАБЛЕ́ВИЙ**

КОРА́ЛИ — КОРА́ЛІ. Розрізняються значенням.

Кора́ли, -ів, *мн.* (*одн.* кора́л, -а). 1. Морські тварини, що живуть колоніями на морських та океанських скелях. 2. Вапнисті відклади деяких видів морських тварин, які використовують як прикрасу.

Кора́лі, -ів, *мн.* 1. Намисто з коралів, вапнистих відкладів; взагалі намисто. *Червоні коралі. Блискучі коралі.* 2. *розм.* Нарости червоного кольору на шиї індика.

КОРА́Н, -а. Як назва культової книги пишеться з великої літери.

КОРДИЛЬЄ́РИ, -льє́рів і -льє́р, *мн.*

КОРЕ́ЙКА — КОРЕЯ́НКА. Розрізняються значенням.

Коре́йка. Свиняча або теляча грудинка. *Шматок (кусень) корейки.*

Корея́нка [*не* корейка], -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок. Назва жіночої статі народності корейців.

КОРЕ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* коре́кторе, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам. *Два коректори* [*не* два коректора].

КОРЕНЕ́ВИЙ — КОРІННИ́Й. Розрізняються значенням.

Кореневий. 1. Який стосується кореня рослини. *Кореневий пагінець. Кореневе живлення.* 2. *лінгв.* Який стосується кореня — головної значущої частини слів; який складається лише з кореня. *Кореневі мови. Кореневий наголос.*

Корінни́й. 1. Споконвічний, постійний. *Корінне населення. Корінне слово.* 2. Дуже важливий, істотний. *Корінні завдання.*

КОРИДО́Р, -у

КОРИ́СЛИВИЙ — КОРИ́СНИЙ. Розрізняються значенням.

Кори́сливий. Який прагне до власної вигоди, робить щось заради власної наживи; користолюбний. *Корислива людина. Корислива мета.*

Кори́сний. 1. К е р у в а н н я: *для кого* і *кому.* Який приносить або здатний приносити користь, добрі наслідки. *Дітям мед дуже корисний. Корисна книга для спеціалістів.* 2. *спец.* Який має певне призначення. *Корисний час машини. Корисний вантаж.*

КОРИ́СНО

КОРИ́СТУВАТИСЯ і **КОРИСТУВА́ТИСЯ**

КОРИ́СТУВАЧ, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів і **КОРИСТУВА́Ч,** -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -у́, *мн.* -і́, -і́в

КО́РИСТЬ, -і, *ор.* -стю і **КОРИ́СТЬ**

КОРМ, -у, *мн.* -и́, -ів. *Соковиті корми* [*не* корма].

КОРОГВА́, -и́, *мн.* -гви́, -го́в і **ХОРУГВА́**

КО́РОК, -рка, *мн.* -рки, -рків

КО́РОП, -а, *дав.* -ові і -у, *мн.* -и́, -і́в, але два ко́ропи, п'ять ко́ропів

КО́РОТКО, *присл. Коротко кажучи* [*не* коротше (короче) кажучи].

КО́РПУС. 1. *род.* -а, *мн.* -и, -ів. *Профіль людського корпуса.* 2. *род.* -у, *мн.* -и, -ів. Споруда; кістяк чи оболонка чогось; військове з'єднання; сукупність осіб одного фаху чи службового становища. *Підійти до головного корпусу університету. Виросли корпуси нових будівель* [*не* виросли корпуса нових будівель]. *Розетка складається з фарфорового корпусу і двох латунних гнізд. Лінія оборони танкового корпусу. Члени дипломатичного корпусу.*

КО́РСИКА, -и. Назва острова.

КО́РСУНЬ-ШЕВЧЕ́НКІВСЬКИЙ, Ко́рсуня-Шевче́нківського, *ор.* Ко́рсунем-Шевче́нківським, *місц.* (у) Ко́рсуні-Шевче́нківському, *ім.*

КО́РСУНЬ-ШЕВЧЕ́НКІВСЬКИЙ, ко́рсунь-шевче́нківського, *прикм.*

КОРТЕ́Ж, -у, *ор.* -ем. Урочиста процесія, виїзд.

КОРУ́ПЦІЯ, -ї, *ор.* -*сю.* Підкупність, продажність урядовців і громадських діячів. *Боротьба з корупцією.*

КОРЧ[1], -а́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *ч.* Стовбур, пень, кущ. *Вербовий корч. Корч калини.*

КОРЧ², -у, *ор.* -ем, *мн.* ко́рчі, -ів, *ч.* Судома. *Хапають корчі.*

КОРЧМА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

КОСА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

КОСИ́ТИ, кошу́, ко́сиш; *нак.* коси́, косім(о), косі́ть

КО́СО і **СКО́СО**, *присл.*

КОСТЬО́Л [*не* костел], -у

КОСТЯНТИ́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Костянти́не! рідко **КОСТЬ**, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* Ко́стю! *Змени.-пестл.:* Ко́стику! Косту́сю! [*не* Костя! *не* Котька!]; **Костянти́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і рідко **Ко́стьович**; **Костянти́нівна**, -и [*не* Костянтинівної], *дав.* -і [*не* Костянтинівній]. *Іва́не Костянти́новичу! Оле́но Костянти́нівно!*

КОСУ́ЛЯ *див.* **КОЗУ́ЛЯ**

КОТИ́ТИ, кочу́, ко́тиш, ко́тять

КОТЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м

КОТРИ́Й — ЯКИ́Й. 1. Питальний займенник **котри́й** ужив. в запитаннях, коли йдеться про порядок предметів при лічбі. *Котра година? Котрий учень? У котрому рядку?* Питальний займенник **яки́й** ужив. у запитаннях, коли йдеться про якість чи властивість предмета, а також тоді, коли запитують про дату якоїсь події. *Які черевики кращі? В якому році народився І.Франко?* 2. Відносні займенники **котри́й** і **яки́й** уживаються як сполучні слова у складнопідрядних реченнях. **Котри́й** приєднує підрядні з'ясувальні речення. *Я не знаю, котра зараз година.* **Яки́й** приєднує підрядні означальні речення; синонімічним відповідником йому виступає відносний займенник **що**. *Ішли безлюдним селом, засипаним снігом, мов глухим лісом, який швидко хотілось минути, щоб побачить простори* (Коцюбинський).

Уживання в підрядних означальних реченнях сполучного слова **котри́й** є ненормативним. Ненормативною є конструкція: *місто, в котрому минуло дитинство.* Треба: **місто, в якому минуло дитинство.**

КОТРИ́Й-БУ́ДЬ, котрого-бу́дь, *дав.* котрому-бу́дь, *ор.* котрим-бу́дь, *місц.* (у) котрому-бу́дь

КОТРИ́Й-НЕ́БУДЬ, котрого-не́будь, *дав.* котрому-не́будь, *ор.* котрим-не́будь, *місц.* (у) котрому- не́будь

КОТРИ́ЙСЬ, котра́сь, котре́сь, котрі́сь

КОХА́ТИ *див.* **ЛЮБИ́ТИ**

КОЦЮБА́, -и́, *мн.* -цю́би, -цю́б, але дві коцюби́

КОЧЕГА́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -а́ре, *мн.* -а́ри, -а́рів

КОЧЕРГА́, -черги́, *місц.* (на) -черзі́, *мн.* -че́рги, -че́рг, але дві кочерги́

КО́ШИЦЕ, *невідм., с. Поблизу Кошице збудовано металургійний комбінат.*

КОШІ́ЛЬ, -шеля́ і **КО́ШІЛЬ**, -шеля

КОШТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш, -ту́є

КПИ́НИ, кпин [*не* кпинів], *мн.*

КПИ́ТИ, кплю, кпиш, кпимо́, кпите́, кплять. Синоніми: глузува́ти, насміха́тися.

КРАВА́ТКА, -и, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки, -ток. Синонім: га́лстук.

КРАВЕ́ЦЬ, -вця́, *дав.* -е́ві, *ор.* -це́м, *кл.* кра́вче, *мн.* кравці́, -ів, *дав.* -ця́м

КРАДІ́Ж, -дежу́, *ор.* -деже́м [*не* кража]

КРАЙ, кра́ю, *дав.* кра́єві і кра́ю, *ор.* кра́єм, *місц.* (на, в, по) краю́ і (в) краї́, *мн.* краї́, -ів

КРА́ЙНІЙ — ОСТА́ННІЙ. Розрізняються значенням.

Кра́йній, -я, -є. Який міститься скраю, на межі чогось. *Крайня хата. Крайнє вікно.*

Оста́нній, -я, -є. Який закінчує собою ряд однорідних предметів, явищ, дій; протилежне — **перший**. *Останній екзамен. Останній дзвінок. Хто останній?* [*не* хто крайній?].

КРАКОВ'Я́К, -у

КРАМА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м і **КРА́МАР**,

-а, *дав.* еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ам

КРАМА́РСЬКИЙ і КРА́МАРСЬКИЙ

КРАНІВНИ́К, -а́. *Молодий кранівник* [*не* молодий крановщик].

КРА́ПЕЛЬКА [*не* капелька], -и, *місц.* (у) -льці, *мн.* -льки́, -льо́к, *дав.* -лька́м, але дві кра́пельки, п'ять кра́пельок

КРА́ПЕЛЬНИЦЯ *див.* **КА́ПЕЛЬНИЦЯ**

КРА́ПКА — ТО́ЧКА. Розрізняються значенням.

Кра́пка, -и, *дав.* -пці, *мн.* -пки́, -по́к, *дав.* -пка́м, але дві кра́пки, п'ять кра́пок. 1. Розділовий знак. *Ставити три крапки* [*не* точки]. 2. Цятка. *Далеко в морі з'явилася чорна крапка.*

То́чка, -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки, -чок. 1. Одне з основних понять геометрії, фізики. *Точка перетину ліній.* 2. Певне місце, пункт у просторі, на місцевості у середині або на поверхні чогось. *Найвища точка Карпат.* 3. Межа чогось. *Точка кипіння. Точка замерзання. Кульмінаційна точка.* 4. Будівля, укріплення, пристосування, що є пунктом певного призначення. *Вогнева точка. Торгова точка.*

КРА́ПЛЯ, -і, *род. мн.* -пель. *До останньої краплі крові* [*не* до останньої каплі крові]. *Крапля в морі* [*не* капля в морі]. У знач. «ліки» вжив. тільки у мн. *Валеріанові краплі.*

КРА́СТИ, кра́ду, кра́деш, кра́де, кра́демо, кра́дете, кра́дуть; *нак.* крадь, кра́дьте

...КРАТІЯ. У складних словах відповідає поняттю «влада»: *аристокра́тія, бюрокра́тія, демокра́тія, плутокра́тія, технокра́тія.*

КРА́ШАНКА — ПИ́САНКА. Розрізняються значенням.

Кра́шанка, -и, *дав.* -нці, *мн.* -нки́, -но́к, *дав.* -нка́м, але дві кра́шанки, сім кра́шанок ужив. у знач. «пофарбоване яйце, призначене для Великодніх свят».

Пи́санка, -и, *дав.* -нці, *мн.* -нки́, -но́к, але дві пи́санки, сім пи́санок ужив. у значеннях: 1: Розписане великодне або декоративне яйце, звичайно дерев'яне. 2. *перен.* Вродлива дівчина, жінка; щось приємне, гарне; також у порівн. **як, мов, немов, наче, ніби.** *Дівчина — писанка. Село на нашій Україні — неначе писанка, зеленим гаєм поросло* (Шевченко).

КРА́ЩЕ, *присл.* Керування: *від кого, за кого* [*не* кого]. *Син написав краще від (за) батька. Дочка вишиває краще, ніж мати.*

КРА́ЩИЙ. Керування: *від кого-чого* [*не* кого-чого], *за кого-що. Кращий від усіх (за всіх).* Конструкція *кращий всіх* має розмовний характер.

КРЕДИ́Т, -у. Надання грошей або товарів у борг на певний строк на умовах повернення з виплатою певного проценту. *Взяти гроші у кредит* [*не* у розстрочку].

КРЕДИТНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «креди́тний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *креди́тно-ба́нковий, креди́тно-грошові́й, креди́тно-фіна́нсовий.*

КРЕ́ДО, *невідм., с.* Погляд, переконання. *Поетове кредо.*

КРЕЙДИ́СТИЙ — КРЕЙДЯНИ́Й. Розрізняється значенням.

Крейди́стий. Який містить у своєму складі крейду або схожий на крейду. *Крейдисті породи. Крейдисті вапняки.*

Крейдяни́й. 1. Виготовлений з крейди. *Крейдяний олівець.* 2. *перен.* Який має колір крейди; білий. *Крейдяне обличчя. Крейдяний папір.*

КРЕ́КІНГ. 1. *род.* -у, *техн.* Розщеплювання нафти й важких нафтопродуктів у спеціальних установках при високій температурі для одержання бензину, газоліну тощо. 2. *род.* -а. Завод для такої переробки. *Будівництво крекінга затягнулося.*

КРЕМЕ́ЗНИЙ і КРЕМЕЗНИ́Й, -а́, -е́
КРЕМЕНЧУ́К, -а́, *місц.* (в) -уці́ і -уку́
КРЕМЕНЧУ́ЦЬКИЙ
КРЕ́МІНЬ. 1. *род.* -меню. Дуже твердий мінерал. *Запаси кременю.* 2. *род.* -меня. Один шматок такого мінералу для викрешування вогню. *З кременя спалахнула іскра.*
КРЕМЛЬ, -я́, *ор.* -е́м. Як назва архітектурного ансамблю центральної частини Москви пишеться з великої літери. *Музеї Кремля.*
КРЕМ-СО́ДА, -и
КРЕП, -у. Прозора тканина чорного кольору.
КРЕП... Перша невідмінювана частина складних слів. З наступною частиною (прикладкою) пишеться через дефіс: *креп-діагона́ль, креп-жорже́т, креп-марокéн, креп-сати́н, креп-шифо́н, креп-шотла́ндка.*
КРЕСА́ТИ, крешу́, -е́шеш
КРЕСЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -ів, *дав.* -а́м
КРЕЩЕ́НДО. 1. *невідм., с.* Поступове збільшення сили звуку. *Для гри піаніста характерними були контрасти звитяжного крещендо і ніжного піанісимо.* 2. *незм.* Поступово збільшуючи силу звуку. *Грати крещендо.*
КРИВИ́Й РІГ, Кривóго Рóгу, *місц.* (у) Кривóму Рóзі. Обидва слова пишуться з великої літери.
КРИ́ВДИТИ, -джу, -диш; *нак.* не кривдь, не кри́вдьте
КРИВИ́ТИ, -влю́, -и́виш, -влять
КРИВОРІ́ЗЬКИЙ
КРИ́ЖІ, -ів, *мн. Болять крижі* [*не* болить поясниця].
КРИЗ — КРИ́ЗА. Розрізняються значенням.
Криз, -у, *мед.* Раптове погіршення стану хворого. *Гіпертонічний криз. Гіпотонічний криз.*
Кри́за, -и. 1. Різка зміна звичайного стану речей; різкий перелом або занепад, різке загострення. *Промислова криза.* 2. Гостра нестача чогось. *Вугільна криза.* 3. *мед.* Переломний момент у перебігу хвороби. *Перед світанком у хворого відбулася криза, йому стало легше.*
КРИЛО́, -а́, *мн.* кри́ла, крил, *ор.* кри́лами, крильми́ і кри́льми
КРИЛЬЦЕ́, -я́, *дав.* -е́ві і -ю́, *ор.* -е́м і **КРИ́ЛЬЦЕ**, -я, *мн.* кри́льця, -лець і крилéць
КРИМ, -у, *місц.* (у) Криму́
КРИНИ́ЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки, -чок, *дав.* -чкам і -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві крини́чки, п'ять крини́чок
КРИ́СИ, -ів, *мн.* Поля в капелюсі, краї предметів.
КРИСТА́Л — КРИШТА́ЛЬ. Розрізняються значенням.
Крста́л, -у. Тверде неорганічне тіло, що має форму правильного багатогранника. *В майбутньому кінопліваку, кажуть, замінить кристал. Безбарвний кристал.*
Кришта́ль, -ю. Скло високого ґатунку; вироби з такого скла, здебільшого посуд. *Вироби з поліського кришталю* [*не* хрусталю]. Дорогий *кришталь* [*не* хрусталь].
КРИСТАЛІ́ЧНИЙ — КРИШТАЛЕ́ВИЙ. Розрізняються значенням.
Кристалі́чний. Який має кристалічну будову, складається з кристалів. *Кристалічна структура.*
Кришталéвий. 1. Який стосується кришталю, виготовлений з нього. *Кришталевий кубок. Кришталева ваза* [*не* хрустальна ваза]. 2. *перен.* Ясний, прозорий, блискучий, мелодійний. *Кришталевий голос. Кришталева вода. Кришталева пісня.* 3. Високоморальний. *Кришталева людина.*
КРИТ, Криту. Назва острова.
КРИ́ХТА, -и, *мн.* кри́хти, крихт
КРИШИ́ТИ, -шу́, -и́шиш, -и́шать; *нак.* кришу́, кришíм(о), кришíть
КРІМ, *прийм.*, ужив. з род. відм. Пунктуація. Зворот зі словом

крім може відокремлюватися (на письмі виділяється комами). *Не чути ніякого голосу, крім вівчарської трембіти десь на далекій полонині (Франко). Крім того, учні допомагали селянам збирати фрукти.*

КРІТ, кротá. Назва тварини.

КРОВ, -і, *ор.* крóв'ю, *місц.* (у) крові

КРОЇТИ крóю, крóїш, крóять; *нак.* крій, кріймо, кріймо, кріймо

КРОК, -у, *місц.* (на) крóці, *мн.* -и, -ів. Неправомірною є військова команда *кроком руш.* Треба: **хóдом руш!**

КРÓКВА, -и, *мн.* крóкви, -ков і крóкви, -кóв, але дві крóкви, п'ять крóков

КРОПИВÁ, -й, *ор.* -бóю, *місц.* (у) -ві

КРОПИ́ТИ, кроплю́, крóпиш, крóплять

КРОПІТКИ́Й *див.* **КОПІТКИ́Й**

КРОХМÁЛЬ, -ю, *ор.* -ем [*не* крохмал, -у, *ор.* -ом]

КРУГ, -у, *місц.* (у) крýзі і (по) крýгу, *мн.* круги́, -ів, але два крýги, сім крýгів

КРУГЛОЛИ́ЦИЙ *див.* **...ЛИЦИЙ**

КРУК, -а, *дав.* -ові і -у, *мн.* -и́, -ів, але два крýки, п'ять крýків

КРУПИ́, крупів і круп, *дав.* крупáм, *мн.* і **КРУПÁ**, -и́, *мн.* круп, *дав.* крупáм

КРÝПНИЙ. Який складається з однорідних часточок великого розміру. *Крупний пісок. Крупна сіль. Крупне зерно. Крупні плоди.* Неправильним є вживання слова **крупний** у таких словосполученнях: *крупна буржуазія, крупна промисловість, крупна рогата худоба, крупний спеціаліст, крупним планом.* Замість них залежно від тексту і змісту потрібно вживати слова **великий, видатний, визначний, широкий**: *велика буржуазія (промисловість, рогата худоба); великий (видатний, визначний) спеціаліст; широким планом.* Неправильним є вживання слова **крупний** як складової частини складних прикметників типу *крупнокалíберний, крупнопанéльний, крупномасштáбний.* Треба: великокалíберний, великопанéльний, великомасштáбний.

КРУТИ́ТИ, кручý, крýтиш

КРЯ́КАТИ, кря́кає і кря́че, кря́кають і кря́чуть

КУБ, кýба, *мн.* куби́, -ів, але два кýби, сім кýбів

КУБЛÓ, -блá, *мн.* кýбла, кýбел, *дав.* кýблам, але два кублá, також двоє кýбел

КÝБОК, -бка, *мн.* -бки, -ів

КУВÁТИ, кую́, куéш, куé, куємó, куєтé

КУДИ́ [*не* куда], *присл.*

КУДИ-БÝДЬ, *присл.*

КУДИ-НÉБУДЬ, *присл.* Синоніми: куди́сь, куди-інде, будь-куди́.

КУДКУДÁКАТИ, -áкає і -áче, -áкають і -áчуть

КÝЖІЛЬ, -желя, *ор.* -желем, *мн.* кужелí, -ів, *ч.* і **КУЖІ́ЛЬ**, -жéлі, *ор.* -жíллю, *мн.* -жéлі, -жéлей, *ж.*

КУЗБÁС, Кузбáсу

КУЗБÁСІВСЬКИЙ. *Прикм.* до **Кузбáс.**

КУЗÉН, -а. Двоюрідний брат.

КУЗЬМÁ, -и́, *дав.* -і, *ор.* -бóю, *кл.* Кузьмó! *Змени.-пестл.*: Кýзю! [*не* Кузя! *не* Кузька!]; **Кузьми́ч**, -á, *дав.* -ý, *ор.* -éм і **Кузьмóвич; Кузьмíвна**, -и [*не* Кузьмівної], *дав.* -і [*не* Кузьмівній]. *Микóло Кузьмичý! Марíє Кузьмíвно!*

КУКІ́ЛЬ, -кóлю

КУКУРÝДЗА [*не* кукуруза], дзи

КУКУРÝДЗЯНИЙ [*не* кукурузяний]

КУЛІНÁР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -áре, *мн.* -и, -ів, *дав.* *-ам*

КУЛІНÁРІЯ, -ї, *ор.* -єю

КУЛІНÁРНИЙ — КУЛІНÁРСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Кулінáрний. Який стосується кулінарії. *Кулінарні вироби. Кулінарні рецепти.*

Кулінáрський. Який стосується кулінара, пов'язаний з ним. *Кулінарський талант. Кулінарська династія.*

КУЛІ́Ш, -лешý, *ор.* -лешéм, *мн.* -леші́, -лешів. Назва страви.

КУЛІ́Ш, Куліша́, *ор.* Кулішем. Прізвище.

КУЛЬГА́ВИЙ. Синонім: кривоно́гий.

КУЛЬГА́ТИ, -а́ю, -а́єш. Синоніми: кривуля́ти, шкутильга́ти, припада́ти на но́гу.

КУ́ЛЬКА, -и, *місц.* (у) -льці, *мн.* ку́льки, -льок, *дав.* -лькам і кульки́, -льо́к, *дав.* -лька́м, але дві ку́льки, сім ку́льок

КУЛЬКОВИ́Й, -а́, -е́. *Кулькова ручка* [*не* шарикова ручка].

КУЛЬТ, -у

КУЛЬТИВА́ЦІЯ — КУЛЬТИВУВА́ННЯ. Збігаються у знач. «обробіток зораного ґрунту культиватором без перевертання його». *Культивація (культивування) ґрунту.*

Тільки **культивува́ння** вжив. у значеннях: «розведення, вирощування рослин», «розвиток, удосконалення чогось спеціальними засобами; сприяння розвиткові чогось». *Культивування рослин. Культивування народної пісні.*

КУЛЬТОСВІ́ТНІЙ, -я, -є

КУЛЬТУ́РНИЙ — КУЛЬТУ́РНИЦЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Культу́рний. 1. Освічений, вихований. *Культурна людина.* 2. Такий, що стосується сукупності досягнень людства у суспільному, виробничому і духовному житті. *Культурний працівник. Культурні зв'язки. Культурне будівництво.* 3. Пов'язаний з діяльністю в галузі літератури, науки, освіти, мистецтва. *Культурний діяч. Культурна спадщина.* 4. Який вирощується, розводиться. *Культурні рослини.*

Культу́рницький. Який стосується культурництва, просвітительський. *Культурницька діяльність. Культурницькі прагнення.*

КУЛЬТУРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «культу́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *культу́рно-виховни́й, культу́рно-історі́чний, культу́рно-ма́совий, культу́рно-націона́льний, культу́рно-освітні́й, культу́рно-політи́чний, культу́рно-техні́чний.*

КУМА́Ч, -у́, *ор.* -е́м

КУМИ́Р, -а. У знач. «ідол» відмінюється як іменники назви неістот (*знах. відм.* кумир). *Повергнути кумир.* У переносному значенні «той, хто служить предметом захоплення, поклоніння» відмінюється як іменники назви істот (форма *знах. відм.* кумира). *Знайти кумира. Любити свого кумира.*

КУНТУ́Ш, -а́, *ор.* -е́м і **КУ́НТУШ,** -а, *ор.* -ем

КУПА́ЙЛО, КУПА́ЛО, -а. Як назва міфологічного персонажа в слов'ян пишеться з великої літери.

КУПЕ́, *невідм., с. Чисте купе.*

КУПЕ́ЦЬ, -щя́, *дав.* -ще́ві, *ор.* -ще́м, *кл.* ку́пче, *мн.* купці́, -ів, *дав.* -ця́м

КУПИ́ТИ, куплю́, ку́пиш. **Вживання з прийм. за і на.** Сполучення **купити за** і **купити на** розрізняються значенням.

Купи́ти за вказує на визначену суму. *Купив черевики за сорок карбованців.*

Купи́ти на вказує на кількість придбаних предметів (можливо, і без вказівки суми). *Купив зошитів на три карбованці. На ці гроші можна купити телевізор або холодильник.*

КУПІ́ВЛЯ-ПРО́ДАЖ, купі́влі-про́дажу. Граматичний рід визначається за першим словом. *На виставці організовано широку купівлю-продаж промислових товарів.*

КУ́ПІЛЬ, -пелі, *ор.* -піллю, *мн.* ку́пелі, -лей, *ж.* і -пелю, *ор.* -пелем, *мн.* ку́пелі, -пелів, *ч.*

КУ́ПКА, -пки, *місц.* (у) -пці, *мн.* ку́пки, -пок, *дав.* -пкам і купки́, -по́к, *дав.* -пка́м, але дві ку́пки, п'ять ку́пок

КУПОРО́С, -у

КУ́ПОЧКА, -чки, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки, -чок, *дав.* -чкам і купочки́, -чо́к,

дав. -чка́м, але дві ку́почки, сім ку́почок

КУПУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́ють; *нак.* купу́й, купу́ймо, купу́йте [*не* купля́ти, купля́ю, купля́єш, купля́ють; *нак.* купля́й, купля́ймо, купля́йте]

КУРГА́Н. 1. *род.* -у. Насип над стародавньою могилою. *Схил кургану.* 2. *род.* -а. Назва міста. *Мешканці Кургана.*

КУ́РДИ, -ів, *мн.* (*одн.* курд, -а, *ч.*; ку́рдка, -и, *дав.* -дці, *род. мн.* -док, курдя́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

КУРДУ́ПЕЛЬ, -пеля і -пля, *ор.* -пелем і -плем

КУР'Є́Р, -а

КУ́РИ, -е́й, *дав.* -ям, *ор.* -курми́, *місц.* (на) -ях

КУРИ́ЛЬСЬКІ ОСТРОВИ́, Кури́льських островів. Перше слово пишеться з великої літери.

КУРИ́ТИ — ПАЛИ́ТИ. Збігаються у знач. «вдихати і видихати дим якої-небудь речовини, переважно тютюну», але розрізняються вживаністю: у народнорозмовному мовленні поширенішим є слово **курити**. Оскільки слово **палити** має ще інше значення — «розводити вогонь (багаття, пожежу» і «знищувати вогнем», то для уникнення непотрібного паралелізму доцільно при тютюнових виробах уживати слово **курити**, від якого утворено цілий ряд похідних: курець, курильний, куриво, курильня.

КУРИ́ТИ², -ри́ть. Порошити, пилити.

КУРІ́НЬ, -рена́, *ор.* -рене́м

КУРІ́ПКА, -пки, *дав.* -пці, *мн.* куріпки, -пок, *дав.* -пкам і куріпки́, -по́к, *дав.* -пка́м, але дві куріпки, сім куріпок

КУ́РКА, -рки, *дав.* -рці, *мн.* курки́, -ро́к, *дав.* -рка́м, але дві ку́рки, сім ку́рок

КУРЛИ́КАТИ, -и́кає і -и́че, -и́кають і -и́чуть; *нак.* -и́кай і -и́ч

КУРО́РТНО-САНАТО́РНИЙ

КУ́РОЧКА, -чки, *дав.* -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві ку́рочки, сім ку́рочок

КУРСІ́ВКА [*не* курсовка], -и, *місц.* (у) -івці, *мн.* -сівки, -сівок

КУ́РТКА, -тки, *місц* .(у) -тці, *мн.* -тки, -ток

КУ́РЯТИНА, -и

КУ́РЯЧИЙ [*не* куриний]

КУСА́ЧКИ, -чок, *мн.*

КУСТА́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

КУТАЇ́СІ, *невідм., с. Славне Кутаїсі. Промисловість Кутаїсі.*

КУТЯ́, -і́, *ор.* -е́ю. Обрядова пшенична каша з маком і солодкою підливою, уживана напередодні Різдва і Водохреща.

КУ́ХАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м, але два ку́харі, п'ять ку́харів

КУХА́РКА, -и, *дав.* -рці, *мн.* -рки, -рок

КУ́ХАРСТВО, -а

КУ́ХАРСЬКИЙ

КУ́ХЛИК, -а, *місц.* (у) -ку, *мн.* -и, -ів. *Кухлик молока* [*не* кружка молока].

КУ́ХНЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* ку́хні, -хонь

КУ́ЧЕР¹, -а, *ор.* -ом, *кл.* -ере, *мн.* -и́, -і́в, *дав.* -а́м. Візник.

КУ́ЧЕР², -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям. Кучеряве завите волосся.

КУШНІ́Р, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м, *кл.* кушні́ре, *мн.* -и́, -і́в, *дав.* -а́м

КУЩ, -а́, *ор.* -е́м

КУЩА́СТИЙ — КУЩИ́СТИЙ. Збігаються у знач. «який росте кущем, кущами». *Кущасті (кущисті) квіти. Кущасті (кущисті) сходи озимини.* Тільки **куща́стий** ужив. у перен. знач. «який росте пучками». *Кущаста борода. Кущасті брови.*

КУ́ЩЕННЯ, -я, *ор.* -нням і **КУЩІ́ННЯ**

КУЩИ́ТИСЯ, -и́ться, -а́ться. *Бузина кущиться. Озимі рослини кущаться.*

КЮВЕ́Т *див.* **БЮВЕ́Т**

КЮРЕ́, *невідм., ч.* Католицький парафіяльний священик у Бельгії, Франції та деяких інших країнах. *Молодий кюре.*

КЮРІ́, *невідм., с., фіз.* Одиниця виміру радіоактивності.

Л

Л [ел], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Велике л.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Приголосний л.* Перед **е** приголосний л ніколи не пом'якшується: *лекція* [*не* лєкція], *колега* [*не* колєга].

ЛАБЕ́ТИ, -ів, *мн. Вирватися з лабетів смерті* [*не* лабет].

ЛАБІА́ЛЬНИЙ — ЛАБІ́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Лабіа́льний, *лінгв.* Губний. *Лабіальні звуки.*

Лабі́льний, *книжн.* Який легко змінюється, нестійкий. *Лабільна тактика.*

ЛАБІРИ́НТ, -у, *мн.* -и, -ів. *Вибратися з лабіринту.*

ЛАБОРА́НТСЬКИЙ

ЛАБОРАТО́РІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ЛАБОРАТО́РНИЙ [*не* лаболаторний]. *Лабораторна робота.*

ЛА́ВКА, -и, *місц.* (на) -вці, *мн.* -вки́, -во́к, *місц.* (на) -вка́х, але дві ла́вки, п'ять ла́вок

ЛАВРЕ́НТІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Лавре́нтію! *Змеши.-пестл.*: Ла́врику! Лавріночку! Лавру́ню!; **Лавре́нтійович** [*не* Лавре́нтієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Лавре́нтіївна**, -и [*не* Лаврентіївної], *дав.* -і [*не* Лаврентіївній]. *Іва́не Лавре́нтійовичу! Надіє Лавре́нтіївно!*

ЛА́ВРО́ВИЙ. *Лавровий вінок. Лавровий лист.* У знач. «родина південних вічнозелених рослин» ужив. множинна форма **ла́вровi** і **лавро́ві.**

ЛАВСА́Н, -у. *Вироби з лавсану.*

ЛАГІДНІ́ТИ, -ію, -ієш

ЛАГІДНІ́ШИЙ

ЛАД. Наголошування при відмінюванні: 1. *род.* ла́ду, *дав.* ла́дові, *ор.* ла́дом — у знач. «система суспільного устрою; будова, структура». *Основи державного ладу. Специфіка граматичного ладу мови.* 2. *род.* ла́ду і ладу́, *ор.* ла́дом і ладо́м, *мн.* -и́, -ів, *місц.* (в) -а́х — в усіх інших значеннях. *До ла́ду* і *до ладу́; без ла́ду* і *без ладу́; нема ла́ду* і *нема ладу́; іти своїм ла́дом* і *йти своїм ладо́м; на всі ладі́; бути не в ладах.*

ЛА́ДЕН, -дна, -дне, *мн.* -дні

ЛА́ДОЗЬКЕ О́ЗЕРО. Перше слово пишеться з великої літери.

ЛА́ЗАР — ЛА́ЗЕР. Розрізняються значенням.

Ла́зар[1], -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* Ла́заре! **Ла́зарович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ла́зарівна**, -и [*не* Лазарівної], *дав.* -і [*не* Лазарівній]. *Два Лазарі* [*не* два Лазаря]. *Мики́то Ла́заровичу! Марі́є Ла́зарівно!*

Ла́зар[2], -я, *ор.* -ем, *заст.* Жебрак. Ужив. у сполуч. *співати лазаря* у знач. «скаржитися, прикидатися нещасним, обійденим долею».

Ла́зер, ла́зера, *ор.* ла́зером, *мн.* ла́зери, ла́зерів [*не* лазар, лазарем, лазарі]. Прилад для генерування або підсилення монохроматичного світла.

ЛА́ЗЕРНИЙ. *Лазерний промінь.*

ЛА́ЗИТИ, ла́жу, ла́зиш, ла́зить, ла́зимо, ла́зите, ла́зять; *нак.* лазь, ла́зьмо, ла́зьте. *Лазити на колінах* [*не* лазати на колінах].

ЛА́ЗНЯ, -і, *род. мн.* ла́зень. *Митися в лазні* [*не* в бані].

ЛА́КМУС, -у. *Застосування лакмусу.*

ЛАКО́ВАНИЙ. *Лаковані меблі.*

ЛАКОФА́РБА, -и. Скорочення: лакова фарба.

ЛАКОФА́РБОВИЙ

ЛА́МАНИЙ. *Ламана лінія* [*не* ломана лінія].

ЛА-МА́НШ, -у, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і. Назва протоки.

ЛА-МА́НШСЬКИЙ

ЛАМА́ТИ — ЛОМИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Лама́ти, -а́ю, -а́єш, -а́є. Ужив. у значеннях «відділяти частини чого-небудь або розділяти щось на частини; руйнувати ударами; рішуче відкидати що-небудь традиційне». *Ламати калину. Ламати двері. Ламати звичку.* Входить до складу стійких сполучень: *ламати руки* (переживати), *ламати голову* (думати), *ламати ціну* (оцінювати щось занадто дорого), *ламати язик* (вимовляти важкі, незрозумілі слова). Ненормативним є уживання в цих значеннях слова *ломити.*

Ломи́ти, -ить, *безос.* Ужив. у знач. «викликати хворобливе відчуття ломоти». *Ломить у суглобах. Ломить кості.*

ЛА́МПА-СПА́ЛАХ, ла́мпи-спа́лаху. *Користуватися лампою-спалахом* [*не* користуватися вспишкою].

ЛАНДША́ФТ, -у. Загальний вигляд місцевості; пейзаж. *Фотографування ландшафту.*

ЛА́НТУХ, -а, *мн.* -и́, -і́в, але два ла́нтухи, сім ла́нтухів

ЛАНЦЮЖО́К, -жка́, *мн.* -жки́, -жкі́в. *Носити ланцюжок* [*не* носити цепочку].

ЛАНЬ, -і, *ор.* -нню, *род. мн.* -ней. Тварина родини оленів, струнка і дуже прудка.

ЛАОКОО́Н, -а. Міфічний герой, що загинув із синами від насланих на них змій.

ЛАО́С, -у. *Населення Лаосу.*

ЛА́ПКА, -и, *місц.* (на) -пці, *мн.* -пки, -пок. Кінцівка.

ЛАПКИ́, -по́к. Розділовий знак. *Взяти в лапки.*

ЛАРИНГОСКОПІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Медичне обстеження гортані за допомогою спеціального приладу.

ЛА́СИЙ. Керування: *до кого-чого, на кого-що. Ласий до грошей. Ласий на чуже добро.*

ЛА́СОЩІ, -ів, *мн. Любити ласощі* [*не* лакомства].

ЛА́СКА, -и, *місц.* (у) -сці, *мн.* ла́ски, ласк. Входить до складу стійких сполучень *будь ласка* (синонім — *прóшу*), *коли ваша ласка, з ласки вашої, зробіть ласку.* Не рекомендується вживати в цих значеннях вислів *будьте добрі.*

ЛАСО́, *невідм., с.* Аркан.

ЛАСУ́Н, -а́, *мн.* -и́, -і́в. *Він ласун* [*не* він лакомка].

ЛАТВІ́ЙСЬКИЙ — ЛАТИ́СЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Латві́йський. Який стосується Латвії. *Латвійське узбережжя. Латвійське мистецтво. Латвійський сир.*

Лати́ський [*не* латишський]. Який стосується латишів — народу, що становить корінне населення Латвії. *Латиська мова. Латиські казки. Латиський орнамент* [*не* латишський].

ЛАТВІ́ЙЦІ — ЛАТИШІ́. Розрізняються значенням.

Латві́йці, -ів, *мн.* (*одн.* латві́єць, -йця, *ор.* -йцем, *ч.*; латві́йка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.*). Населення Латвії.

Латиші́, -і́в, *мн.* (*одн.* лати́ш, -а́, *ор.* -е́м, *ч.*; лати́шка, -и, *дав.* -шці, *род. мн.* -шок, *ж.*). Нація, що становить корінне населення Латвії.

ЛАТИ́НА, -и, *розм.* Латинська мова. *Знати латину.*

ЛАТИНОАМЕРИКА́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем, *мн.* -нці, -нців

ЛАТИНОАМЕРИКА́НСЬКИЙ

ЛАТИ́НЯНИН, -а, *мн.* -яни, -ян

ЛАТИ́НЯНКА, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок

ЛАТИШІ́ *див.* **ЛАТВІ́ЙЦІ**

ЛАТУ́НЬ, -і, *ор.* -нню

ЛЕБЕДИ́НИЙ — ЛЕБЕДЯ́ЧИЙ. Збігаються у знач. «який стосується лебедя, належить йому». *Лебединий (лебедячий) пух* [*не* леб'яжий пух]. Тільки **лебеди́ний** ужив. у знач. «який чим-небудь нагадує лебедя; останній вияв таланту, діяльності». *Лебедина вірність. Лебедина пісня.*

ЛЕВИ́НИЙ і **ЛЕ́В'ЯЧИЙ**. *Левина (лев'яча) грива. Левина (лев'яча) частка.*

ЛЕВ[1], ле́ва, *мн.* ле́ви і леви́, ле́вів і левів, але два ле́ви, сім ле́вів.

ЛЕВ[2], Ле́ва, *дав.* Ле́вові, *ор.* Ле́вом, *кл.* Ле́ве! *Змеш.-пестл:* Ле́вку, Ле́вцю; **Ле́вович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ле́вівна**, -и [*не* Левівної], *дав.* -і [*не* Левівній] і **ЛЕВКО́**, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* Ле́вку! *Змеш.-пестл.:* Ле́вцю; **Ле́вкович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ле́вківна**, -и [*не* Левківної], *дав.* -і [*не* Левківній]. *Два Ле́ви. Два Левка́. Іва́не Ле́вовичу (Ле́вковичу)! Марі́є Ле́вівно (Ле́вківно!).*

ЛЕ́В'ЯЧИЙ *див.* **ЛЕВИ́НИЙ**

ЛЕГА́ТО, *невідм., с., муз.* Плавний перехід одного звука в другий.

ЛЕГЕНЕ́ВИЙ. *Легеневі захворювання.*

ЛЕГЕ́НІ, -ге́нь і -ге́нів, мн. (*одн.* леге́ня, -і, *ор.* -ею.). *Запалення легень (легенів).*

ЛЕ́ГІНЬ, -геня, *ор.* -генем, *мн.* ле́гені, -ів, *діал.* Синоніми: юна́к, па́рубок.

ЛЕГКИ́Й, -а́, -е́. *Легка́ атлетика. З легки́м серце́м. З легко́ю душе́ю. Легка́ рука. Легки́й хліб.*

ЛЕГКО... 1. Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «легки́й». З наступною частиною пишеться разом: *легкоатле́т, легкоатлети́чний, легковимо́вний, легкозаймі́стий, легкозасво́юваний, легкоді́йсне́нний, легкоозбро́єний, легкопла́вний, легкопроникни́й* і *легкопроні́кний, легкопора́нений, легкорозчи́нний.* 2. *Присл.* до **легки́й**. *Легко поранений кулею.*

ЛЕ́ГШЕ. 1. *присл.* Вищ. ступінь до **легко**. *Тепер стало жити легше.* 2. *прикм.* Вищ. ступінь до **легки́й**. Керування: *від чого. Це завдання легше від попереднього.*

Ненормативною є конструкція *легше всього.* Треба: **найле́гше**.

ЛЕ́ДАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -ю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям, *ор.* -ями, *місц.* (на) -ях, *ч.* і *ж.* *Він (вона) ледар* [*не* лентяй].

ЛЕДАЩИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -и́ць

ЛЕДА́ЩО, -а, *ор.* -ом, *ч.* і *с.* *Великий (велике) ледащо.*

ЛЕ́ДВЕ-ЛЕ́ДВЕ, *присл.*

ЛЕЖА́НКА, -и, *місц.* (на) -нці, *род. мн.* -нок

ЛЕ́ЖАЧИ — ЛЕЖАЧИ́

Ле́жачи, *присл. Читати лежачи.*

Лежачи́, *дієприсл. Не читай, лежачи на канапі.*

ЛЕ́ЗО, -а, *мн.* -а, лез. *Лезо ножа. Леза для гоління* [*не* лезвія].

ЛЕЙБ-ГВА́РДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ЛЕ́ЙПЦИГ і **ЛЕ́ЙПЦИҐ** *. 1. *род.* -а, *місц.* (у) -у і -зі. Назва міста. *Заводи Лейпцига(-ґа).* 2. *род.* -у. Округ. *Територія Лейпцигу(-ґу).*

ЛЕ́ЙПЦИЗЬКИЙ

ЛЕЙТМОТИ́В, -у. Основна думка (тема) твору.

ЛЕ́КСИКО-ГРАМАТИ́ЧНИЙ

ЛЕКСИКОГРА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю. Теорія і практика укладання словників.

ЛЕКСИКОЛО́ГІЯ, -ї, *ор.* -єю. Розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад певної мови.

ЛЕ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *кл.* -оре, *мн.* -и́, -ів, але два ле́ктори [*не* два лектора], п'ять ле́кторів.

ЛЕМІ́Ш, -меша́, *ор.* -мешем, *мн.* -меші́, -мешів, *ор.* -меша́ми. Частина плуга, що підрізує шар землі знизу.

ЛЕ́МКИ, -ів, *мн.* (*одн.* ле́мко, -а, *дав.* -ові, *ч.*; лемки́ня, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -и́нь, *ж.*)

ЛЕПЕТА́ТИ, -печу́, -пе́чеш, -пе́че, -пе́чемо, -пе́чете, -пе́чуть

ЛЕСТИ́ТИСЯ, -ещу́ся, -ести́шся, -ести́ться, -естимо́ся, -естите́ся, -есте́ться

ЛЕТ *див.* **ЛІТ**

ЛЕТАРГІ́ЙНИЙ і **ЛЕТАРГІ́ЧНИЙ**

ЛЕТО́ВИЩЕ, -а, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і. Синонім: аеропо́рт.

ЛЕЩА́ТА, лещат і **ЛЕ́ЩАТА**, ле́щат, *мн.* *Попасти в лещата.*

ЛИВА́РНО-МЕХАНІ́ЧНИЙ

ЛИ́ЖІ, лиж, *мн.* (*одн.* ли́жа, -і, *ор.* -ею) і **ЛИ́ЖВИ**, лижв, *мн.* (*одн.* ли́жва, -и). Ненормативним є вислів *нагострити лижі*. Треба: **да́ти дра́ла, п'я́тами накива́ти.**

ЛИЖВЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

ЛИЗА́ТИ, лижу́, ли́жеш, ли́же, ли́жемо, ли́жете, ли́жуть; *нак.* лижи́, лижі́ть

ЛИМА́Н, -у, *мн.* -и, -ів. Затока з морською водою в гирлі річки або озеро поблизу моря.

ЛИМО́Н, -а. Синонім: цитри́на.

ЛИМО́ННО-ЖО́ВТИЙ

ЛИМОННОКИ́СЛИЙ

ЛИ́МАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м, але два ли́марі, сім ли́марів. Майстер, що виготовляє ремінну збрую.

ЛИ́НУТИ — ЛИНУ́ТИ. Розрізняються значенням.

Ли́нути, -ну, -неш, -не, *недок.* Летіти. *А я дивлюся ... і серцем лину в темний садочок на Україну (Шевченко).*

Лину́ти, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть, *док.* Политися, полити. *Загуркотів грім, і на запилену землю линув дощ — буйний та теплий (Довженко).*

ЛИ́ПНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* лип і ли́пнув, ли́пла і ли́пнула, ли́пли і ли́пнули

ЛИСІ́ТИ, -і́ю, -і́єш, -і́є

ЛИСТ, -а́, *ор.* -о́м, *місц.* (в) -і́. Писане повідомлення. *Одержав листа* [*не* письмо].

ЛИСТІ́ВКА, -и, *місц.* (у) -вці, *мн.* -и, -вок. Поштова картка. *Святкова листівка* [*не* відкритка].

ЛИСТКО́ВИЙ — ЛИСТОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Листко́вий. 1. Який стосується листка. *Листкова пластинка рослини.* 2. *кул.* Який ділиться на окремі тонкі шари (про тісто). *Листковий торт* [*не* сльойоний торт].

Листови́й. Який має форму тонкого листа. *Листове залізо.*

ЛИСТОНО́ША, -і, *ор.* -ею, *ч.* і *ж.*

ЛИСТОПА́Д. 1. *род.* -у. Опадання листя. *Пора листопаду.* 2. *род.* -а. Назва місяця. *Кінець листопада* [*не* листо́пада].

ЛИСТОПА́ДНИЙ — ЛИСТОПА́ДОВИЙ. Розрізняються значенням.

Листопа́дний. Який стосується процесу опадання листя. *Листопадна пора.*

Листопа́довий. Який стосується назви місяця. *Листопадові дні.*

ЛИСТУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Службове листування* [*не* службова переписка].

ЛИСТУВА́ТИСЯ, -у́юся, -у́єшся, -у́ється, -у́ємося, -у́єтеся, -у́ються. *Листуватися з друзями* [*не* переписуватися з друзями].

ЛИТА́ВРИ, -та́вр, *мн.* (*одн.* лита́вра, -и). Різновид барабана, що має форму півкулі, отвір якої затягнений шкірою.

ЛИТВА́, -и́. Назва держави.

ЛИТВИ́Н — ЛИТО́ВЕЦЬ. Збігаються у знач. «народ, що становить основне населення Литви», але розрізняються вживанням: **литвин** - застаріла назва.

ЛИ́ТИ, ллю, ллєш, ллє, ллємо́, ллєте́, ллють; *мин.* лив, лила́, лило́, лили́; *нак.* лий, ли́ймо, ли́йте

ЛИ́ЦАР і **РИ́ЦАР.** Останнім часом починають розмежовувати вживання цих слів.

Ли́цар, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -ю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям. Ужив. у знач. «благородний захисник кого-, чого-небудь; людина високих моральних якостей». *Поводиться як справжній лицар.*

Ри́цар, -я. Ужив. здебільшого у знач. «представник військово-дворянського стану в Західній Європі часів феодалізму». *Турнір рицарів.*

ЛИ́ЦАРСЬКИЙ і **РИ́ЦАРСЬКИЙ**

ЛИЦЕ́ — ОБЛИ́ЧЧЯ. Збігаються у знач. «передня частина голови

людини». *Витирати лице (обличчя). Мінитися на лиці (обличчі).* Входить до складу стійких сполучень: *не до лиця, з лиця хоч воду пий, стирати з лиця землі, лиця нема, показувати справжнє обличчя.*

Тільки **лице́** вжив. у значеннях: 1. Верхня, зовнішня сторона предмета; протилежне — **спід.** *Розглядати тканину на лице.* 2. *мн.* Щоки. *Лиця почервоніли.*

Тільки **обли́ччя** вжив. у знач. «загальний вигляд чогось; найсуттєвіша сторона явища чи предмета, його зміст». *Обличчя міста. Творче обличчя митця.*

ЛИЦЕ́ВИЙ і **ЛИЦЬОВИ́Й.** *Лицеві (лицьові) м'язи.*

...ЛИЦИЙ. Друга частина складних прикметників, які пишуться разом: *білолиций, вузьколиций, довголиций, жовтолиций, круглолиций, повнолиций, рум'янолиций, смагляволиций, смаглолиций, смуглолиций, темнолиций, тонколиций, червонолиций, чорнолиций, широколиций, ясноліций.* Прикметники на **-лиций** мають мішану систему відмінювання: **білоли́ций,** -цього, *дав.* -цьому, *знах.* -цього, *ор.* -цим, *місц.* (на) -цьому і -цім; **білоли́ця,** -цьої, *дав.* -цій, *знах.* -цю, *ор.* -цьою, *місц.* (на) -цій; **білоли́це,** -цього, *дав.* -цьому, *знах.* -це, *ор.* -цим, *місц.* (на) -цьому і -цім; **білоли́ці,** -цих, *дав.* -цим, *знах.* -цих, *ор.* -цими, *місц.* (на) -цих.

ЛИ́ЧИТИ, -ить. 1. Гармонувати з зовнішністю. *Тобі личить оця сукня.* Не рекомендується вживати в цьому значенні дієслово **йде.** Неправильно: *їй іде капелюшок.* Треба: **їй личить (пасує, до лиця) капелюшок.** 2. Годитися. *Мені не личить робити вам зауваження.* Не можна вживати в цьому значенні дієслово **пасує.**

ЛИША́Й, -ю́, *ор.* -є́м

ЛИШІ́Є (ЛИШІ) — ТІ́ЛЬКИ. Виступають синонімами в ролі підсилювально-видільної або обмежувальної частки. *Лише (тільки) ти можеш мене зрозуміти. Купив лише (тільки) яблук.* У ролі сполучника вживається, як правило, слово **тільки.** *Тільки мати почала розповідати, як у двері хтось постукав. Не тільки село, але й місто.* Ненормативним є сполучення *лиш тільки.* Треба: **як тільки, тільки-но.**

ЛИШИ́ТИ, -шу́, -ши́ш, -ши́ть, -шимо́, -шите́, -ша́ть

ЛИ́ШТВА, -и, *мн.* ли́штви, лиштв і ли́штов. Кольорова вишита нашивка на нижній частині одягу.

ЛІА́НА, -и, *мн.* -и, ліа́н

ЛІБЕРА́ЛЬНО-ДЕМОКРАТИ́ЧНИЙ

ЛІБРЕ́ТО, *невідм., с.* Текст опери.

ЛІ́ВИЙ [*не* лі́вий]. *Встати з лівої ноги. У ліву руку.*

ЛІ́ВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «лівий». З наступною частиною пишеться разом: *лівоекстремістський, лівоопортуністичний, лівофлангівий, лівоцентристський.*

ЛІВША́, -і́, *ор,* -є́ю, *мн.* -і́, -і́в, *ч.* і *ж.* Синонім: шульга́.

ЛІ́ГА, -и. В офіційних назвах міжнародних об'єднань держав, організацій пишеться з великої літери. *Ліга арабських держав. Ліга націй. Ліга товариств Червоного Хреста.*

ЛІ́ГВО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і, *мн.* лі́гва, лігв

ЛІД, льо́ду, *місц.* (на) льоду́, *мн.* льоди́, -і́в

ЛІ́ЖНИК, -а. Домоткана ковдра.

ЛІ́Й, ло́ю, *ор.* ло́єм, *місц.* (на) лою́. Жир рогатої худоби.

ЛІ́ЙКА, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* лійки́ і лі́йки, лійо́к і лі́йок, але дві лі́йки, п'ять лі́йок

ЛІ́КАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. *Два лі́карі* [*не* два лікаря].

ЛІКАРНЯ́НИЙ. Який стосується лікарні. *Лікарняне ліжко. Лікарняний режим. Лікарняний листок* [*не* больничне].

ЛІКАРСЬКИЙ — ЛІКА́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Лі́карський. Який стосується лікаря, належний лікареві; пов'язаний з лікуванням. *Лікарська порада. Лікарський халат. Лікарська дільниця.*

Ліка́рський. Який стосується ліків, має лікувальні властивості. *Лікарські рослини.*

ЛІ́КИ, -ів, *мн. Виписувати ліки* [*не* лікарство]. Керування: *проти чого. Ліки проти грипу* [*не* від грипу].

ЛІ́КОТЬ, -ктя, *ор.* -ктем, *мн.* -кті, -ктів. *Кусати собі лікті* [*не* локті].

ЛІКТЬОВИ́Й, -а́, -е́. *Ліктьовий суглоб.*

ЛІКУВАЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «лікува́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *лікува́льно-діагностичний, лікува́льно-консультаційний, лікува́льно-оздоро́вчий, лікува́льно-профілактичний, лікува́льно-трудовий, лікува́льно-фізкульту́рний, лікува́льно-хірургічний.*

ЛІКУВА́ТИ — ЛІЧИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Лікува́ти. Застосовувати ліки для припинення болю, захворювання. *Лікувати хворого* [*не* лічити хворого].

Лічи́ти. Вести підрахунки, називати числа в послідовному порядку. *Лічити гроші.*

ЛІ́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю і *поет.* **ЛІЛЕ́Я,** -єї, *ор.* -єєю. Назва рослини.

ЛІНГАФО́Н, -а. Приміщення з технічними засобами, пристосоване для вивчення іноземних мов.

ЛІНГВІ́СТ, -а. Синонім: мовозна́вець.

ЛІНГВІ́СТИКА — МОВОЗНА́ВСТВО. Збігаються у знач. «наука про мову», але розрізняються сполучуваністю. *Українське мовознавство. Загальне мовознавство. Порівняльне мовознавство. Прикладна лінгвістика. Структурна лінгвістика. Математична лінгвістика. Лінгвістика тексту.*

ЛІНГВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «лінгвістичний».З наступною частиною пишеться разом: *лінгвогеогра́фія, лінгвопсихоло́гія, лінгвосоціоло́гія, лінгвостиліс́тика, лінгвостилісти́чний.*

ЛІНІ́ЙКА, -и, *місц.* (на) -йці, *мн.* -и, -йок

ЛІНІ́ЙНО-ФУНКЦІОНА́ЛЬНИЙ

ЛІНІ́ЙО́ВАНИЙ. *Лінійований папір* [*не* лінований папір].

ЛІ́НІЯ, -ї, *ор.* -єю. Не рекомендується вживати канцелярські звороти *по адміністративній лінії, по лінії профспілки,* які дуже загально, неконкретно окреслюють галузь чи ділянку якої-небудь діяльності.

ЛІНОГРАВЮ́РА, -и. Гравюра на лінолеумі.

ЛІПИ́ТИ, -плю́, -пиш, -плять

ЛІРИКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ліри́чний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *лі́рико-драматичний, лі́рико-публіцистичний, лі́рико-епічний і лі́ро-епічний.*

ЛІС, -у, *місц.* у лісі , *мн.* -и, -ів. *Іти лісом* [*не* по лісу].

ЛІСАБО́Н, -а. *Мешканці Лісабона.*

ЛІСО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «ліс», «лісовий». З наступною частиною пишеться разом: *лісовідно́влення, лісовпорядкува́ння, лісогосподарський, лісозаготівельний, лісозахисний, лісокомбінат, лісонаса́дження, лісопа́рк, лісопа́рковий, лісопромисло́вість, лісосплав, лісостен, лісотехнічний.*

ЛІСОВИ́Й. *Лісове господарство* [*не* лісне господарство].

ЛІСОПИ́ЛЬНО-ДЕРЕВООБРО́БНИЙ

ЛІТ, ле́ту і льо́ту, *місц.* (на) лету́ і (на) льоту́ і *поет.* **ЛЕТ,** -у

ЛІ́ТЕРА. Синонім: бу́ква. *Писати з великої літери (букви).*

ЛІТЕРАТУРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «літерату́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *літерату́рно-гро́мадський, літерату́рно-крити́чний, літерату́рно-науко́вий, літерату́рно-худо́жній.*

ЛІ́ТНІЙ — ЛІТНИ́Й — ЛЬО́ТНИЙ

Лі́тній[1], -я, -є. Який стосується літа; який буває влітку; який використовується влітку. *Літній ранок. Літня практика. Літнє обмундирування.*

Лі́тній[2], -я. Який (яка) починає старіти, немолодий (немолода). *Літній чоловік. Літня жінка.*

Літни́й, -а́, -е́ і **льо́тний** збігаються у знач. «який стосується польоту, літання». *Літна (льотна) майстерність. Літне (льотне) поле.*

ЛІТО́ПИС, -у, місц. (в) -і. *В Галицько-Волинському літописі.*

ЛІТОПИ́СНИЙ. *Літописні дані.*

ЛІ́ТР, -а, *мн.* -и, -ів. *Два літри, півтора літра, п'ять літрів* [*не* дві літри, півтора літри, п'ять літер]

ЛІТУРГІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Церковна відправа, під час якої виконують обряди, пов'язані з таїнством причащання.

ЛІ́ФТ, -а, *мн.* -и, -ів

ЛІХТА́Р, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЛІХТА́РИК, -а. *Світити ліхтариком* [*не* світити фонариком].

ЛІЧИ́ЛЬНИК, -а. Прилад для підрахування чого-небудь (електроенергії, води, газу тощо). *Записати покази лічильника.*

ЛІЧИ́ТИ *див.* **ЛІКУВА́ТИ**

ЛЛЯНИ́Й, -а́, -е́ і **ЛЬНЯНИ́Й**

ЛО́БУР, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м, але два ло́бурі. Синоніми: нерóба, ле́дар [*не* лоботряс].

ЛОВИ́ТИ, -влю́, -виш, -влять

ЛОГАРИ́ФМ, -а, *мат.*

ЛОГІ́КО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «логі́чний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ло́гіко-граматичний, ло́гіко-інформаці́йний, ло́гіко-комунікати́вний, ло́гіко-математи́чний.*

ЛОГО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «сло́во», «мо́ва», «мо́влення». З наступною частиною пишеться разом: *логогра́ма, логометри́чний, логопати́чний, логопа́тія, логопатоло́гія, логопеди́чний, логопе́дія, логоти́пія.*

ЛО́ДЗИНСЬКИЙ

ЛОДЗЬ, -і, *ор.* -дзю, *місц.* (в) -дзі. Назва міста.

ЛО́ЖЕЧКА, -и, *місц.* (у) -ечці, *мн.* -ечки і -ечки́, -ечок і -ечо́к. Ненормативним є вислів *смокче під ложечкою.* Треба: **смокче під грудьми.**

ЛО́ЖКА, -и, *місц.* (у) ло́жці, *мн.* ло́жки і ложки́, ло́жок, ложо́к, але дві ло́жки і п'ять ло́жок..

ЛОЖКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЛОЗА́, -и́, *знах.* ло́зу і лозу́, *мн.* ло́зи, ліз

ЛОЗА́ННА, -и. Назва міста.

ЛОЗА́ННСЬКИЙ

ЛО́КШИНА, -и. Виріб із прісного пшеничного тіста у вигляді тонких висушених смужок. *Їсти локшину* [*не* лапшу].

ЛО́НДОН, -а

ЛОПА́ТКА, -и, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки і -тки́, -ток і -то́к, але дві лопа́тки

ЛО́ПАТЬ, -і, *ор.* -тю, *мн.* -і, -тей. *Лопать пароплава* [*не* лопасть пароплава].

ЛОПАТЕПОДІ́БНИЙ і ЛОПАТОПОДІ́БНИЙ. Розрізняються значенням.

Лопатеподібний. Який формою схожий на лопать.

Лопатоподібний. Який формою схожий на лопату.

ЛОПОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете. -о́чуть; *нак.* -очи́ і **ЛОПОТІ́ТИ,** -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́

ЛОПУ́Х, -а́, *місц.* (на) -усі́ і -уху́

ЛОРД-КА́НЦЛЕР, -а, *ор.* -ом. Найвища службова особа в Англії.
ЛОРД-МЕ́Р, -а, *ор.* -ом. Особа, що очолює муніципалітет в Англії.
ЛОРНЕ́Т, -а
ЛОС-А́НДЖЕЛЕС, Лос-А́нджелеса, *місц.* (у) Лос-А́нджелесі
ЛОСА́НДЖЕЛЕСЕЦЬ, -сця, *дав.* -сцеві, *ор.* -сцем
ЛОС-А́НДЖЕЛЕСЬКИЙ
ЛО́СЕВИЙ, ЛОСИ́НИЙ і **ЛО́СЯЧИЙ**. *Лосева (лосина, лосяча) шкура.*
ЛОСКОТЛИ́ВИЙ і **ЛОСКІТЛИ́ВИЙ**
ЛО́СКОТНИЙ і **ЛО́СКІТНИЙ**
ЛОСОСЕ́ВИЙ і **ЛОСО́СЯЧИЙ**. *Лососева (лососяча) ікра.*
ЛОСОСИ́НА, -и. М'ясо лосося.
ЛОСО́СЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів
ЛО́СЯЧИЙ *див.* **ЛО́СЕВИЙ**
ЛОТАРИ́НГІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ЛОТАРИ́НҐІЯ**
ЛОТАРИ́НЗЬКИЙ
ЛОТО́, *невідм., с.* Гра.
ЛОША́, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, *дав.* -а́там, *місц.* (на) -а́тах. *Двоє лошат.*
ЛУБЕ́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **Лубни́**.
ЛУБНИ́, -бе́н, *місц.* (у) -бна́х
ЛУБ'ЯНИ́Й — ЛУБО́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.
Луб'яни́й, -а́, -е́. Який стосується внутрішнього волокна рослини лубу; який містить у собі луб; виготовлений із лубу; схожий на луб. *Луб'яні волокна. Луб'яні рослини. Луб'яна дошка.*
Лубо́чний. 1. Надрукований із лубка — липової дошки для малювання або гравіювання. *Лубочні картини.* 2. Невисокої якості, примітивний виконанням, розрахований на невибагливі смаки (про малюнки, масові дешеві видання). *Лубочна література. Лубочні малюнки.*
ЛУДИ́ТИ, -джу́ [*не* лужу], -диш. Наносити олив'яне покриття на поверхню металевих виробів.
ЛУ́ЖНО-КИ́СЛИЙ
ЛУЗА́ННЯ, -я, *ор.* -нням
ЛУЗА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють. *Лузати насіння* [*не* лузгати насіння].
ЛУКА́, -и́, *дав.* -ці́, *кл.* Лукó! *Змени.-пестл.*: Лу́цю! **Луки́ч**, -а́, *дав.* -у́, *ор.* -е́м; **Лу́ківна**, -и [*не* Луківна], *дав.* -і [*не* Луківній]. *Михайле Лукичу́! Віро Лу́ківно!*
ЛУК'Я́Н, -а, *дав.* -ові, *кл.* Лук'яне! *Змени.-пестл.*: Лука́шу! **Лук'я́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Лук'я́нівна**, -и [*не* Лук'янівної], *дав.* -і [*не* Лук'янівній]. *Іва́не Лук'яновичу! Окса́но Лук'янівно!*
ЛУНА́, -и. *Луна пішла гаєм* [*не* ехо].
ЛУ́НА-ПА́РК, -у. Парк з різними розвагами та видовищами.
ЛУ́ПА — ЛУПА́. Розрізняються значенням.
Лу́па, -и. Збільшувальне скло. *Читати з лупою.*
Лупа́, -и. Маленькі часточки рогових клітин і шкірного жиру, що утворюються біля коренів волосся на голові.
ЛУЧА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* луча́нин, -а, *ч.*; луча́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Мешканці Луцька.
ЛУШПА́ЙКА, -и, *місц.* (у) -а́йці, *мн.* -а́йки і -айка́, -а́йок і -айо́к, але дві лушпа́йки, сім лушпа́йок
ЛЬВІВ'Я́НИ, -я́н, *мн.* (*одн.* львів'я́нин, -а, *ч.*; львів'янка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)
ЛЬЄ, *невідм., с.* Міра довжини.
ЛЬЄ́Ж, -а, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і. Назва міста.
ЛЬЄ́ЖСЬКИЙ
ЛЬНЯНИ́Й *див.* **ЛЛЯНИ́Й**
ЛЬОН, -у, *місц.* (на) -у́, льоні́, -і́в
ЛЬОН-ДОВГУНЕ́ЦЬ, льо́ну-довгунця́, *ор.* льо́ном-довгунце́м
ЛЬО́НИЩЕ, -а, *ор.* -ем і **ЛЬОНИ́ЩЕ**
ЛЬОНООЧИСНИ́Й, -а́, -е́
ЛЬОНОТІПА́ЛЬНИЙ
ЛЬОН-РО́ШЕНЕЦЬ, льо́ну-ро́шенця, *ор.* льо́ном-ро́шенцем
ЛЬОН-СИРЕ́ЦЬ, льо́ну-сирцю́, *ор.* льо́ном-сирце́м
ЛЬО́ТНИЙ *див.* **ЛІ́ТНІЙ**

ЛЬО́ТЧИК, -а, *мн.* -и, -ів. Синонім: лету́н.

ЛЬО́ТЧИК-ВИНИ́ЩУВАЧ, льо́тчика-вини́щувача, *ор.* льо́тчиком-вини́щувачем

ЛЬО́ТЧИК-КОСМОНА́ВТ, льо́тчика-космона́вта, *ор.* льо́тчиком- космона́втом

ЛЬОХ, -у, *місц.* (у) льо́сі і льоху́, *мн.* -и́, -ів, але два льо́хи

ЛЮ́БИЙ. Ужив. у знач. «який викликає любов до себе; дорогий, коханий, приємний». *Люба донечка. Любі гості. Люба дружина. Люба розмова.* Порушенням норми є вживання слова **любий** у знач. «будь-який». Неправильно: *Уміє підтримувати розмову на любу тему.* Треба: **Уміє підтримувати розмову на будь-яку тему.** Див. ще **улюблений.**

ЛЮБИ́СТОК, -стку. Багаторічна ароматична трав'яниста рослина.

ЛЮБИ́ТИ — КОХА́ТИ. Збігаються у знач. «почувати, виявляти глибоку сердечну прихильність до особи іншої статі». *Любити (кохати) дівчину.* Тільки **люби́ти**, -блю́, -биш, -блять ужив. у значеннях: 1. Відчувати глибоку відданість, прив'язаність до кого-, чого-небудь. *Любити народ. Любити рідний край.* Не рекомендується вживати в цьому значенні слово **кохати.** 2. Мати інтерес, потяг, пристрасть до чогось; високо цінувати що-небудь; відчувати задоволення від чого-небудь. *Любити дисципліну. Любити золоту осінь.* 3. Потребувати якихось умов для нормального існування, росту. *Верба любить вологий ґрунт.*

Тільки **коха́ти** вжив. у знач. «дбайливо вирощувати, плекати що-небудь; виховувати, доглядати кого-небудь». Уживається здебільшого у формі доконаного виду. *Викохав хорошу бороду.*

ЛЮБО́В, -о́ві, *ор.* -о́в'ю, *кл.* -о́ве

ЛЮДИ́НО-ДЕ́НЬ, люди́но-дня́

ЛЮДИНОНЕНАВИ́СНИЦЬКИЙ

ЛЮ́ДСЬКИЙ і **ЛЮДСЬКИ́Й**. Збігаються у знач. «властивий людині; пов'язаний з людиною». *Лю́дська (людська́) справедливість. Лю́дський (людськи́й) рід. Лю́дська (людська́) гідність.*

Тільки **лю́дський** ужив. у знач. «людяний, гуманний». *Лю́дські стосунки. Лю́дське ставлення. Лю́дські почуття.*

ЛЮК, -а, *місц.* (у) лю́ці, *мн.* лю́ки і люки́, лю́ків і люкі́в, але два лю́ки, п'ять лю́ків

ЛЮКСЕМБУ́РГ і **ЛЮКСЕМБУРҐ**. 1. *род.* -а, *місц.* (у) -зі і -гу (-ґу). Назва міста. *Вулиці Люксембурга(ґа).* 2. *род.* -у. Назва країни. *Площа Люксембургу (ґу).*

ЛЮКСЕМБУ́РЗЬКИЙ

ЛЮКСМЕ́ТР, -а. Прилад для вимірювання освітлення.

ЛЮКС-СЕКУ́НДА, -и

ЛЮ́ЛЬКА, -и, *місц.* (у) -льці, *мн.* -льки́, -льо́к. *Курити люльку. Люлька миру* [*не* трубка миру].

ЛЮМІНЕСЦЕ́НЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Світіння твердого тіла або речовини, яке не супроводжується тепловим випромінюванням.

ЛЮМІНЕСЦЕ́НТНИЙ

ЛЮ́МПЕН, -а. Людина з декласованих верств населення.

ЛЮТЬ, -і, *ор.* -ттю

ЛЮШНЯ́, -і́, *ор.* -е́ю, *мн.* лю́шні, лю́шень. Дерев'яна деталь, яка зв'язує вісь воза з полудрабком.

ЛЯҐТИ́, -жу, -жеш; *нак.* ляж, ля́жмо, ля́жте

ЛЯ́ЛЬКА, -и, *місц.* (на) -льці, *мн.* -льки́, -льо́к, але дві ля́льки, п'ять ля́льок

ЛЯ́СЬКИЙ. *Прикм. до* **лях.**

ЛЯХИ́ і **ЛЯ́ХИ**, -ів і -ів, *мн.* (*одн.* лях, -а, *дав.* -ові, *кл.* ля́ше, *ч.*; ляшка, -и, *дав.* -шці, *род. мн.* -шок, *ж.*).

ЛЯЧНИ́Й, -а́, -е́. Який лякає; страшний.

ЛЯЩ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. Риба.

М

М [ем], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Заголовне м.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Твердий м.* За нормами літературної вимови приголосний м твердий. Буквосполучення м'я, м'ю, м'є, м'ї читаємо [мйа], [мйу], [мйе], [*не* [мьа], [мьу], [мье].

МА́БУТЬ і МАБУ́ТЬ, *незм.* Завжди відокремлюється. *Ви, мабуть, утомились?* Синоніми: здається, ви́дно, очеви́дно.

МАВЗОЛЕ́Й, -ю, *ор.* -єм. Надгробна споруда.

МА́ВПЯЧИЙ

МАВР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

МАВРИ́КІЙ, -ю. Назва країни; острова. *Населення Маврикію. Рослинний світ Маврикію.*

МАВРИТА́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

МАГДАЛИ́НА і МАГДАЛЕ́НА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Магдали́но! Магдале́но! *Зменш.-пестл.:* Магдали́нко! Магдале́нко! Магду́ню! Магду́сю!

МАГЕЛЛА́НОВА ПРОТО́КА. Перше слово пишеться з великої літери.

МАГІ́СТЕРСЬКИЙ — МАГІСТЕ́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням. **Магі́стерський.** Який стосується магістра як глави рицарського ордену. *Магістерський титул.*

Магісте́рський. Який стосується особи, що має науковий ступінь магістра. *Магістерська дисертація.*

МАГІСТРА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

МАГНЕ́ТО, *невідм., с.* Генератор змінного струму для запалювання від іскри робочої суміші в двигунах.

МА́ГНІЄВО-АЛЮМІ́НІЄВИЙ

МА́ГНІЄВО-КА́ЛЬЦІЄВИЙ

МА́ГНІЙ, -ю, *ор.* -єм

МАГНІ́ТНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «магні́тний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *магнітно-гравітаці́йний, магнітно-електри́чний, магнітно-звукови́й, магнітно-м'які́й.*

МАГНІ́ТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «магні́т», «магні́товий». З наступною частиною пишеться разом: *магнітоакусти́чний, магнітоальбо́м, магнітобіоло́гія, магніто́граф, магнітокеро́ваний, магніто́метр, магнітомехані́чний, магнітоо́птика, магнітопа́уза, магніторозвідування, магніторушійний, магнітосфе́ра, магнітоте́плий.*

МАГНІТОЕЛЕКТРИ́ЧНИЙ

МАГНІТОФО́Н-АВТОМА́Т, магнітофо́на-автома́та

МАГОМЕТА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* магомета́нин, -а, *дав.* -ові, *ч.*; магомета́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

МАГДЕБУ́РЗЬКЕ* (МАҐДЕБУ́РЗЬКЕ) ПРА́ВО. Право на самоврядування, що виникло в 13 ст. і поширилося на ряд міст Німеччини, України, Литви та Польщі. Обидва слова пишуться з малої літери.

МАДАГАСКА́Р і МАДАҐАСКА́Р, -у. 1. Назва острова в Індійському океані. 2. Назва держави на острові.

МАДА́М, *невідм., ж.* Форма звертання до одруженої жінки у Франції та деяких інших країнах. *Елегантна мадам.*

МАДЕМУАЗЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей. Форма звертання до дівчини у Франції та в деяких інших країнах. Уживається здебільшого з прізвищем.

МАДО́ННА, -и, *род. мн.* мадо́нн

МАДРИ́Д, -а. *Приїхав з Мадрида.*

МАДРИ́ДСЬКИЙ

МАДЯ́Р і МА́ДЯР, -а, *мн.* -я́ри, -я́рів [*не* мадяр]

МАЕ́СТРО, *невідм., ч.* Почесна назва видатних діячів у різних галузях мистецтва. *Шановний маестро.*

МАЄ́ТОК, -тку. Синоніми: посі́лість; добро́, майно́.

МАЖОРИТА́РНИЙ — МАЖО́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Мажорита́рний. Який належить до більшості, заснований на більшості. *Мажоритарна виборча система.*

Мажо́рний. Який стосується мажору; *перен.* бадьорий, радісний, життєрадісний. *Мажорний настрій. Мажорна музика.*

МА́ЗАТИ, ма́жу, ма́жеш, ма́жуть; *нак.* маж, ма́жте

МАЗЬ, -і, *ор.* -ззю, *род. мн.* -зей

МАЙБУ́ТНІЙ, -я, -є

МАЙДА́Н — ПЛО́ЩА. Збігаються у знач. «велике незабудоване місце». *Майдан на хвилину ожив, залюднився* (Коцюбинський). *Ще здалеку радо стрічаю рожеві плити міської площі* (Коцюбинський). *Майдан Незалежності. Площа Перемоги. Софійський майдан.* У знач. «відкрита, архітектурно організована, обрамлена будівлями частина території населеного пункту» перевагу надають слову **площа.** *Площа Ринок. Площа Міцкевича. Привокзальна площа.*

Тільки **площа** вжив. у знач. «ділянка землі або водної поверхні; обмежена стінами частина простору; обмежена лінією частина площини, яку можна виміряти». *Площа орних земель. Площа озера. Площа кімнати. Площа трикутника.*

МАЙО́ЛІКА, -и. Вироби з випаленої глини, вкриті поливою.

МАЙОНЕ́З, -у

МА́ЙСТЕР, -тра, *мн.* -три́, -трі́в, але два ма́йстри [*не* два майстра]

МА́ЙЯ. 1. *невідм., ч., ж., мн.* Народність. *Побут племен майя.* 2. *незм., невідм., ж.* Мова майя.

МАКАРО́НИ, -ів [*не* макарон]. *Яловичина з макаронами* [*не* з макароном]

МАКРАМЕ́, *невідм., с.* Орнаментно-декоративні речі, вив'язані з ниток, шпагатів, шнурків. *Художнє макраме.*

МАКРО... Перша частина складних слів, яка має знач. «великий». З наступною частиною пишеться разом: *макроеконо́міка, макроелеме́нт, макроклі́мат, макромоле́кула, макроорганізм, макросві́т, макросередо́вище, макроструктýра.*

МАКСИ́М, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Макси́ме! *Змени.-пестл.:* Макси́мку, Макси́мочку, Макси́мцю! [*не* Максимко!]; **Макси́мович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Макси́мівна,** -и [*не* Максимівної], *дав.* -і [*не* Максимівній]. *Танцюють три Максими* [*не* три Максима], *Іва́не Макси́мовичу! О́льго Макси́мівно!*

МАКСИМАЛІ́СТСЬКИЙ—МАКСИМА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Максималі́стський. Який відзначається крайністю у поглядах, вимогах. *Максималістські вимоги.*

Максима́льний. Найбільший, найвищий серед інших; протилежне — **мінімальний.** *Максимальна швидкість. Максимальна температура. Максимальна відстань.*

МАКСИМА́ЛЬНО БЛИЗЬКИ́Й

МАКСИМА́ЛЬНО ЗАВАНТА́ЖЕНИЙ

МАКСИМА́ЛЬНО ЗБІ́ЛЬШЕНИЙ

МАКСИМА́ЛЬНО-МІНІМА́ЛЬНИЙ

МА́КСИМУМ, -у. У значенні прислівника не змінюється. *Відстань дорівнює максимум двомстам п'ятдесятьом метрам.*

МАКСІ... 1. Перша частина складних слів, яка має знач. «дуже довгий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *спідниця максі-мода.* 2. *невідм., прикм., розм.* Пишеться окремо. *Сукня максі. Пальто максі.*

МАЛА́ А́ЗІЯ. Обидва слова пишуться з великої літери.

МАЛОАЗІ́ЙСЬКИЙ *Прикм.* до **Мала́ А́зія.**

МАЛАХІ́Т, -у

МАЛА́ЩИН. *Прикм.* до **Мала́шка.**

МАЛИ́НОВИЙ — МАЛИНО́ВИЙ. **Мали́новий** і **малино́вий** ужив. у знач. «який має колір ягоди малини». *Малинові уста.* Сполучення **малино-**

вий дзвін має знач. «дуже приємний, м'який тембр».

Тільки **мали́новий** ужив. у знач. «який стосується малини, властивий їй; виготовлений з малини». *Малиновий кущ. Малиновий запах. Малиновий сік.*

МА́ЛО. 1. *Неозн.-кількісний числ., невідм. Сьогодні на зборах мало батьків.* При підметі, до складу якого входить слово **мало**, присудок, як правило, ставимо у формі однини. *Мало учнів поїхало на екскурсію.* 2. *присл. Мало говори, а більше слухай* (Нар. творчість). Синоніми: небага́то, тро́хи.

МАЛО... Перша частина складних слів, що має знач. «небагато, недостатньо». З наступною частиною пишеться разом: *малоавторите́тний, малоакти́вний, маловжи́ваний, маловя́вчений, малови́гідний, маловира́зний, маловрожа́йний, малогра́мотний, малодосві́дчений, малоефекти́вний, малозасе́лений, малоземе́льний, малознайо́мий, малоісто́тний, малокваліфіко́ваний, малокомпете́нтний, малокори́сний, малокульту́рний, малолітра́жний, малометра́жний, маломеханізо́ваний, маломі́рний, малонаді́йний, малонасе́лений, малонасі́чений, малообґрунто́ваний, малоосві́чений, малоперекі́нливий, малописьме́нний, малопожи́вний, малопоказо́вий, малопомі́тний, малопоту́жний, малопоши́рений, малоприбутко́вий, малоприда́тний, малопристосо́ваний, малопристу́пний, малородо́чий, малорухли́вий, малосві́домий, малосі́мейний, малосприя́тливий, малотонна́жний, малотя́мущий, малоува́жний, малоуспі́шний, малохма́рний, малоціка́вий, малочутли́вий.*

МАЛОВІ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям і **МАЛОВО́ДДЯ**

МА́ЛО-ПОМА́ЛУ, *присл.* Синоніми: поступо́во, не одра́зу.

МАЛЬОВНИ́ЧИЙ. Гарний, привабливий, милий для ока; такий, що його ніби намалювала вправна рука митця. *Мальовнича місцевість. Мальовничі куточки.* Синонім: барвистий. Недоречно вживати у цьому значенні слово **живописний.**

МАЛЮВА́ТИ *див.* **РИСУВА́ТИ**

МА́ЛЯР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -яре, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам і **МАЛЯ́Р,** -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

МА́ЛЯРКА, -и, *дав.* -рці, *род. мн.* -рок і **МАЛЯ́РКА**

МА́МА — МА́ТИ (МА́ТІР) — НЕ́НЬКА. Мають різну сферу вживання, а також особливості у сполучуваності.

Ма́ма, -и, *мн.* мами́ і ма́ми, *род.* мамі́в і мам, але дві ма́ми, *розм. Мамо! чи кожна пташина в вирій на зиму літає? — в мами спитала дитина* (Леся Українка).

Ма́ти, -ері, *ор.* -тір'ю, *мн.* -тері́,-тері́в, *дав.* -теря́м, *ор.* -теря́ми, *офіц. і уроч.* У спол.: **хрещена мама (мати), весільна мама (мати, матір), нерідна мама (мати), Мати (Матір) Божа, Свята Мати, Мати Україна.**

Від слів **мама, мати** утворено низку зменшено-пестливих слів: *ма́мця, мамо́ся, мамо́ня, мамо́нця, ма́тінка, мато́ся, мато́сенька.*

Кл.: ма́мо! ма́мцю! мамо́сю! мамо́ню! мамо́нцю! ма́тінко! мато́сю! Ма́ти Бо́жа! Ма́ти Україно!

Не́нька, -и, *образно. О Україно, о люба Ненько, тобі вірненько присягнем.*

...МАН. У складних словах відповідає поняттю «той, хто пристрасно щось любить»: *ангома́н, балетома́н, бібліома́н, графома́н, клептома́н, мелома́н, наркома́н, театрома́н.*

МА́НГО [не манґо́], *невідм., с.* Плід тропічного дерева. *Смачне манго.*

МАНДАРИ́Н, -а, *род. мн.* -ів [*не* мандарин].

МАНДАРИ́ННИЙ — МАНДАРИ́НОВИЙ. Збігаються у знач. «який стосується мандарина (плоду і дерева); виготовлений з мандаринів», але

мандари́новий вжив. частіше. *Мандаринова (мандаринна) шкірка. Мандаринове (мандаринне) масло.*
Тільки **мандари́новий** вжив. у знач. «який складається з дерев, що дають плоди мандарина». *Мандариновий сад. Мандаринова плантація.*
МАНЕ́ВР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів
МАНЕВРУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш; *нак.* -у́й, -у́йте
МАНЖЕ́ТА, -и, *мн.* -е́ти, -е́т, *ж.* і **МАНЖЕ́Т**, -а, *мн.* -е́ти, -е́тів, *ч.*
МАНИ́ТИ, маню́, ма́ниш, ма́нять
МАНИ́ШКА, -и, *місц.* (на) -шці, *род. мн.* -шок і **МАНІ́ЖКА**, -и, *дав.* -жці, *род. мн.* -жок
МАНІВЦІ́, -ів, *мн.* (*одн.* маніве́ць, -вця́, *ор.* -вце́м)
МАНІКЮ́Р, -у. *Лак для манікюру.*
МАНІФЕ́СТ, -у. *Текст маніфесту.*
МА́НІЯ, -ї, *ор.* -єю. Психічний розлад. *Манія величності. Манія переслідування.*
...МАНІЯ. Друга частина складних слів, що означає «надмірний потяг до чогось»: *графома́нія, наркома́нія, клептома́нія.*
МАНІЙ́К, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -йче! Психічно хвора людина з нав'язливими ідеями, охоплена якоюсь манією.
МАНКУ́РТ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. Людина, яку вороги позбавили пам'яті про свій народ, рід. Синоніми: відсту́пник, зра́дник, янича́р.
МА́ННА, -и, *ж.* У Біблії — їжа, що падала євреям із неба під час їх мандрівки пустелею. У переносному вживанні **манна небесна** означає «те, що дається легко, без зусиль».
МА́ННИЙ, -а, -е. Виготовлений із дрібнорозмеленої пшениці; приготовлений із таких круп. *Манна крупа. Манна каша.* Уживане у цьому значенні слово **ма́нка** є розмовним.
МАНО́МЕТР [*не* маномéтр], -а
МАНСА́РДА, -и, *ор.* -ою, *род. мн.* -са́рд. Житлове приміщення на гориці.
МА́НСІ, *невідм., ч., ж., мн.* Народність.
МАНТИ́ЛЬЯ, -льї, *ор.* -льєю, *род. мн.* -и́ль. 1. В Іспанії мереживна жіноча накидка, що накриває голову й верхню частину тулуба. 2. Коротка жіноча накидка без рукавів.
МАНТО́, *невідм., с.* Широке жіноче пальто. В іспанців: легка накидка. *Нове манто.*
МАНУСКРИ́ПТ, -у
МАНЧЕ́СТЕР, -а. Назва міста. *Населення Манчестера.*
МАНЬЧЖУ́РІЯ, -ї, *ор.* -єю
МА́РГАНЦЕВИЙ і **МАРГАНЦЕ́ВИЙ**
МАРГАНЦЕВОКИ́СЛИЙ
МАРГАНЦЕВОРУ́ДНИЙ
МАРГАНЦЕ́ВО-ЦИ́НКОВИЙ
МАРГАРИ́Н, -у. *Пачка маргарину* [*не* маргарина].
МА́РЕВО, -а
МА́РЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень
МАРИ́НА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Мари́но! *Змени.-пестл.*: Мари́нко! Мари́ню! Мари́нонько! Мари́ночко! Мари́сю! Мари́сенько! Марису́ню!
МАРІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Маріє! *Змени.-пестл.*: Марі́йко! Мару́сю! Мару́сенько! Марі́чко! Маруси́но! Ма́ню! [*не* Маша!]
МА́РКЕТИНГ, -у. Комплекс організаційних, рекламних засобів, що забезпечують стійкий збут продукції.
МА́РКО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом і **МАРКО́**, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м, *кл.* Ма́рку! *Змени.-пестл.*: Ма́рочку! Ма́рчику!; **Ма́ркович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ма́рківна**, -и [*не* Марківної], *дав.* -і [*не* Ма́рківній]. *Іва́не Ма́рковичу! Маріє Ма́рківно!*
МАРОККА́НСЬКИЙ
МАРОККА́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* марокка́нець, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *ч.*; марокка́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)
МАРО́ККО, *невідм., с.* Назва країни. *Марокко встановило дипломатичні відносини з багатьма країнами.*

МА́РСЕЛЬ[1], -я, *ор.* -ем. Вітрило.
МАРСЕ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем. Назва міста у Франції.
МАРСЕЛЬЄ́ЗА, -и. Французька революційна пісня, що згодом стала державним гімном Франції.
МА́РТА, -і, *ор.* -ою, *кл.* Ма́рто! *Зменш.-пестл.*: Марту́ню, Марту́сю, Ту́сю!
МАРТЕ́Н. 1. *род.* -а. Піч. *Ремонт мартена.* 2. *род.* -у. Сталь. *Вироби з мартену.*
МАРШ, -у, *ор.* -ем. 1. Ритмічна хода. *Втомився кількаденним маршем.* 2. Музичний твір з енергійним ритмом. *Звуки маршу.*
МАРША́ЛЛОВІ і МАРША́ЛЬСЬКІ ОСТРОВИ́. Перше слово пишеться з великої літери.
МАСА́Ж, -у, *ор.* -ем
МА́СЛИТИ [*не* масли́ти], -лю, -лиш; *нак.* ма́сли і масль, ма́сліть
МА́СЛО, -а, у *мн.* вжив. на позначення сортів: масла́, ма́сел, масла́м. *Машинне масло. Мінеральні масла.* Ненормативними є вислови *рослинне масло, соняшникове масло.* Потрібно: **соняшникова олія.**
МА́СЛО-КАКА́О, ма́сла-какáо
МАСЛОСИРОМОЛО́ЧНИЙ
МА́СЛЯНИЙ. Зроблений з масла, який містить у собі масло; який працює на маслі. *Масляна емульсія. Масляна пляма. Масляний вимикач.* Неправильним є сполучення *масляна фарба.* Треба: **олійна фарба.**
МАСЛЯНИ́СТО-ЧО́РНИЙ
МАСЛЯНОКИ́СЛИЙ
МА́СЛЯНО-ЛА́КОВИЙ
МА́СЛЯНО-СМОЛЯНИ́Й, -а́, -е́
МАС-МЕ́ДІА, *невідм., мн.* Вислів часто вживають у знач. «засоби масової інформації», розуміючи під цим пресу, радіо, телебачення. Пишуть також латинськими літерами — mass media.
МА́СОВО-ПОЛІТИ́ЧНИЙ
МА́СОВО-ФІЗКУЛЬТУ́РНИЙ
МАСТИ́ТИ, мащу́, ма́стиш, ма́стять; *нак.* масти́, масті́ть
МАСТЬ, -і, *ор.* -ю, *род. мн.* -тей
МАТЕМА́ТИКО-ТЕХНІ́ЧНИЙ
МА́ТЕРИН — МАТЕРИ́НСЬКИЙ. Розрізняються значенням і вживанням.
Ма́терин. Належний матері. *Материна хустина. Материні сльози. Материні руки.*
Матери́нський. 1. Властивий матері; такий, як у матері. *Материнський інстинкт. Материнські права. Материнська терпеливість. Материнська доброта. Материнська усмішка.* 2. Такий, від якого або в якому зароджується щось нове. *Материнська клітина.*
МАТЕРІАЛІЗО́ВАНИЙ — МАТЕРІАЛІСТИ́ЧНИЙ — МАТЕРІА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.
Матеріалізо́ваний. Втілений фізично. *Матеріалізований у звуках.*
Матеріалісти́чний. 1. Який ґрунтується на ідеях матеріалізму як наукового філософського напряму. *Матеріалістичний світогляд. Матеріалістична теорія.* 2. Вузько практичний, корисливий. *Матеріалістичні прагнення.*
Матеріа́льний. 1. Який існує незалежно від свідомості; речовий. *Матеріальна єдність світу.* 2. Який стосується майна, грошей, інших цінностей. *Матеріальний стан. Матеріальні нестатки. Матеріальна допомога.*
МАТЕРІА́ЛЬНО, *присл. Матеріально вигідний. Матеріально забезпечений. Матеріально зацікавлений.*
МАТЕРІА́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «матеріа́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *матеріа́льно-виробни́чий, матеріа́льно-економі́чний, матеріа́льно-побутови́й, матеріа́льно-фіна́нсовий.*
МАТЕРІА́ЛЬНО ЗАБЕЗПЕ́ЧЕНИЙ
МАТЕРІА́ЛЬНО ЗАЦІКА́ВЛЕНИЙ
МА́ТИ *див.* **МА́МА**

МА́ТИ, ма́ю, ма́єш, *дієсл.* Ужив. у словосполученнях **мати характер**: *селянські повстання мали стихійний характер* [*не* носили стихійний характер]; *мати значення* [*не* відігравати значення].

МА́ТИ-Й-МА́ЧУХА, -и, *місц.* (у) -сі. Назва рослини.

МА́ТОВО-БІ́ЛИЙ

МА́ТОВО-СРІБЛЯ́СТИЙ

МАТРА́Ц, -а, *ор.* -ом

МА́ТРИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -иць

МАТРІАРХА́Т, -у

МА́ТЧЕВИЙ

МА́ТЧ-РЕВА́НШ, матч-рева́ншу, *ор.* матч-рева́ншем

МАТЧ-ТУРНІ́Р, матч-турні́ру

МА́У, *невідм., ж.* Складноскорочене слово до назви Міжнародна асоціація україністів. *МАУ провела у Харкові конгрес.*

МА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю. Таємна, як правило, організація, що шляхом терору й залякування втручається в політичне життя країни, захищаючи інтереси найреакційніших сил. Організовує розкрадання державного майна в особливо великих розмірах.

МАШИ́НА-АВТОМА́Т, маши́ни- автома́та, *місц.* (на) маши́ні-автома́ті. Якщо така назва виступає в ролі підмета, то присудок, як правило, узгоджується з тим слово, яке є основним. *Машина-автомат виконувала багато операцій.*

МАШИ́НА-ФУРГО́Н, маши́ни-фурго́на

МАШИНІ́СТ-ІНСТРУ́КТОР, машиніста-інстру́ктора

МАШИННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «маши́нний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *маши́нно-інформаці́йний, маши́нно-кі́нний, маши́нно-меліорати́вний, маши́нно-промисло́вий, маши́нно-тва́ринницький, маши́нно-тра́кторний.*

МАШИНО...Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «маши́на». З наступною частиною пишеться разом: *машинобудівни́й, машинобудува́ння, машинозна́вець, машинолічи́льний, машинноприладобудува́ння, машинорем́онтний.* Але: *маши́но-годи́на, маши́но-день, маши́но-місце.*

МЕ́БЛЕВО-ДЕКОРАТИ́ВНИЙ

МЕ́БЛІ, -ів, *мн. Купити нові меблі* [*не* купити нову мебель]. *Ремонт меблів* [*не* ремонт мебелі].

МЕБЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре!, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

МЕГА... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «мільйон», «великий», «грандіозний», «велетенський». З наступною частиною завжди пишеться разом: *мегагра́м, мегаме́тр, меганьютóн, мегарельє́ф, мегафо́н, мегаци́кл.*

МЕГАВА́Т, -а, *род. мн.* -а́тів

МЕГАВА́Т-ГОДИ́НА, -и

МЕГАВО́ЛЬТ, -а, *род. мн.* -во́льтів

МЕГАГЕ́РЦ, -а, *ор.* -ом, *род. мн.* -ге́рців

МЕГАТО́ННА, -и, *род. мн.* -то́нн

МЕД, -у, *місц.* (у, на) меду́

МЕДА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей. Слово **меда́ль** пишеться з великої літери лише тоді, коли воно виступає першим у складі найменування: *«Медаль материнства».* Назви медалей беруться в лапки, з великої літери пишеться тільки перше слово та власне ім'я, що входить до складу цієї назви: *медаль «Ветеран праці», медаль «За оборону Києва», медаль «За бойові заслуги».*

МЕДАЛЬЄ́Р, -а. Майстер, що виготовляє форми для відливання і карбування медалей.

МЕДАЛЬЙО́Н, -а

МЕДВЯ́НИЙ

МЕДИКАМЕ́НТИ, -ів, *мн. Лікарня має усі потрібні медикаменти. Медикаменти дітям не видають.* Синоніми: ліки у знач. «лікувальні засоби».

МЕДИКАМЕНТО́ЗНИЙ

МЕДИКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «меди́чний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ме́дико-біологі́чний, ме́дико-географі́чний, ме́дико-гігієні́чний, ме́дико-кібернети́чний, ме́дико-саніта́рний, ме́дико-соціа́льний, ме́дико-судови́й, ме́дико-хірургі́чний.*

МЕДІВНИ́К, -а́, *мн.* -и́, -ів і **МЕДЯ́НИК**

МЕ́ЖИ *див.* **МІЖ**

МЕЖИГІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -ів

МЕЖИПЛІ́ЧЧЯ і **МЕЖИ́ПЛІЧЧЯ,** -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -ипліч і -и́пліч

МЕЖИРІ́ЧЧЯ і **МЕЖИ́РІЧЧЯ,** -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* межиріч і межи́річ

МЕЗО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «середній», «помірна величина». З наступною частиною завжди пишеться разом: *мезоде́рма, мезомоле́кула.*

МЕЗОЗО́Й, -ю, *ор.* -єм

МЕ́КСИКА, Мексики, *дав.* Мексиці

МЕКСИКА́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* мексика́нець, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *ч.*; мексика́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*).

МЕЛА́НЖЕВИЙ

МЕ́ЛИВО, -а

МЕЛІОРАТИ́ВНИЙ — МЕЛІОРО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням і сполучуваністю.

Меліорати́вний. Який пов'язаний із здійсненням системи заходів, спрямованих на корінне поліпшення земельних угідь. *Меліоративна система. Меліоративне будівництво. Меліоративні роботи.*

Меліоро́ваний. Який є наслідком меліорації. *Меліоровані землі.*

МЕЛІОРАТИ́ВНО-БУДІВЕ́ЛЬНИЙ

МЕЛІОРО́ВАНИЙ *див.* **МЕЛІОРАТИ́ВНИЙ**

МЕЛІ́С — МЕЛІ́СА. Розрізняються значенням і сполучуваністю.

Меліс, -у. Сорт цукру. *Виготовлення мелісу.*

Меліса, -и. Назва рослини. *Квітки меліси.*

МЕЛО... Перша частина складних слів, що означає «пов'язаний зі співом, музикою». З наступною частиною завжди пишеться разом: *мелодекламáція, мелодрамати́чний, меломáнія.*

МЕЛО́ДИКА — МЕЛО́ДІЯ. Розрізняються значенням.

Мело́дика. Сукупність властивостей, які характеризують мелодичні явища в музиці, мові, поезії; наука про мелодію. *Мелодика вірша. Пластична мелодика.*

Мело́дія. Єдність звуків, організованих ритмічно й ладово-інтонаційно, які створюють мотив, наспів. *Велична мелодія. Лірична мелодія. Мелодія вальсу.*

МЕЛО́ДИКО-ГАРМОНІ́ЙНИЙ

МЕЛОДІ́ЙНИЙ — МЕЛОДИ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Мелодійний. Приємний для слуху, милозвучний. *Мелодійний дзвін курантів. Мелодійна музика.*

Мелоди́чний. Який стосується мелодики. *Мелодичний малюнок вірша. Мелодичне багатство українського музичного фольклору.*

МЕЛО́ДІЯ *див.* **МЕЛО́ДИКА**

МЕЛОДРАМАТИ́ЗМ — МЕЛОДРАМАТИ́ЧНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Мелодрамати́зм, -у. Перебільшені чутливість, сентиментальність, штучність у зображенні чого-небудь, властиві мелодрамі. *Ця сцена сповнена мелодраматизму.*

Мелодрамати́чність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість чого-небудь, що сповнене мелодраматизму. *Мелодраматичність ситуації.*

МЕЛОМА́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом. Пристрасний любитель музики, співу.

МЕЛЬПОМЕ́НА, -и, *перен.* Символ театрального мистецтва. Пишеться з великої літери.

МЕМБРА́ННО-ПРУЖИ́ННИЙ

МЕМОРІА́Л, -у. Меморіальна споруда, що увічнює пам'ять видатних людей або подій. Помилковим є вживання *пам'ятний меморіал.*

МЕМОРІА́ЛЬНИЙ. Який увічнює пам'ять. *Меморіальний музей. Меморіальна таблиця.* Помилковим є вживання *меморіальний пам'ятник.*

МЕМУА́РИ, -ів, *мн.*

МЕ́НЕДЖЕР, -а. Управитель, спеціаліст з управління, завідувач, адміністратор. *Менеджер освіти. Курси менеджерів.*

МЕ́НЕДЖМЕНТ, -у. Сукупність методів і форм управління, спрямованих на збільшення доходу; управління, керівництво виробництвом, його організація.

МЕ́НЗУЛА — МЕНЗУ́РКА. Розрізняються значенням.

Ме́нзула. Прилад для топографічних зйомок. *Показники мензули.*

Мензу́рка. Посудина з поділками. *Рідина в мензурці.*

МЕ́НЗУЛЬНИЙ [*не* мензу́льний]

МЕНЗУ́РКА *див.* **МЕ́НЗУЛА**

МЕНТА́ЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю. Спосіб мислити, почувати, а також ставитися до реальності, визначати свої обов'язки і завдання. *Національна ментальність. Дитяча ментальність. Тоталітарна ментальність.*

МЕНШ, *невідм.* 1. Разом з прикметником або прислівником утворює складену форму вищого ступеня на позначення ознаки, що виявляється меншою мірою: *менш відомий, менш зрозумілий, менш відповідальний, менш кваліфіковано.* 2. у спол. **менш над (за) усе.** Ненормативним є словосполучення *менш усього.*

МЕ́НШІСТЬ, -шості, *ор.* -шістю. Про узгодження присудка з підметом, до складу якого входить слово **меншість,** *див.* **БІ́ЛЬШІСТЬ.**

МЕНЮ́, *невідм., с.* Перелік страв у ресторані. *Багате меню.*

МЕРЕ́ЖА, і, *ор.* -ею, *род. мн* -ре́ж. *Телефонна мережа* [*не* сітка].

МЕРЕ́ЖИТИ, -жу, -жиш, -жимо, -жите, -жать; *нак.* -е́ж, -е́жте

МЕРКАНТИЛІСТИ́ЧНИЙ — МЕРКАНТИЛІ́СТСЬКИЙ — МЕРКАНТИ́ЛЬНИЙ

Меркантилісти́чний і **меркантильний** збігаються у знач. «такий, що стосується меркантилізму як економічного вчення торгової буржуазії Європи XVI—XVII ст.». *Меркантильна (меркантилістична) система.*

Тільки **меркантилі́стський** ужив. у знач. «який стосується меркантилістів». *Меркантилістські погляди. Меркантилістські плани.*

Тільки **меркантильний** ужив. у знач. «дрібничковий, гендлярський». *Меркантильні інтереси. Меркантильний у всіх своїх справах.*

МЕРКУ́РІЙ, -я, *ор.* -єм. Планета. Пишеться з великої літери. *Супутники Меркурія.*

МЕ́РТВЕ МО́РЕ. Перше слово пишеться з великої літери.

МЕРТВЕ́ЧЧИНА, -и

МЕРТВОНАРО́ДЖЕНИЙ

МЕ́РТИ, мру, мреш, мремо́, мрете́, мруть

МЕСІ́Я, -ї, *ор.* -єю. В іудейській і християнській релігіях — посланець Божий, що має з'явитися для врятування людства від зла. Переносно — той, у кому бачать рятівника, визволителя.

МЕСТИ́, мету́, мете́ш, метемо́, метете́, мету́ть

МЕТА... Перша частина складних слів, що означає проміжне становище, зміну, перетворення, переміщення. З наступною частиною завжди пишеться разом: *металінгвістика, метамо́ва, металоґіка, метафра́за, метаце́нтр.*

МЕТА́ — ЦІЛЬ. Збігаються у знач. «те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти», але **ціль** ужив. рідко. *Спільна мета (ціль). Мати на меті (мати ціль).*

Не рекомендується вживати сполучення з **метою** у знач. прийменника **для**. Замість *з метою перевірки* треба **для перевірки**.

Тільки ціль ужив. у знач. «предмет, істота або місце, куди спрямовують постріл, кидок або удар». *Вибирати ціль. Влучати в ціль.*

МЕТАЛО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «мета́л». З наступною частиною завжди пишеться разом: *металовиро́би, металовідхо́ди, металово́з, металографі́чний, металозна́вство, металокера́міка, металометри́чний, металомагні́тний, металоподі́бний, металопрока́тний, металопромисло́вий, металотка́цький, металохімі́чний.*

МЕТАЛОПОКРИТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -иттів і *рідше* -и́ть

МЕТАЛУ́РГІЯ [*не* металургія], -ї, *ор.* -єю

МЕТА́Н, -у. *Концентрація метану.*

МЕТА́ТИ, мета́ю і мечу́, мета́єш і ме́чеш; *нак.* мета́й і мечи́, мета́йте і мечі́ть

МЕТЕО... Перша частина складних слів, що означає «метеорологі́чний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *метеозве́дення, метеоракéта, метеорологі́чний, метеослу́жба.*

МЕТЕОАЕРОБЮЛЕТЕ́НЬ [*не* метеоаеробю́летень], -те́ня, *ор.* -те́нем

МЕТЕО́Р — МЕТЕОРИ́Т. Розрізняються значенням.

Метео́р, -а. Тверде тіло космічного походження, що потрапляє з величезною швидкістю в земну атмосферу. *Фотографія метеора.*

Метеори́т, -а. Тверде тіло космічного походження, що випадає на поверхню Землі; залишок метеора. *Падіння метеорита.*

МЕТЕОРИ́ТНИЙ — МЕТЕО́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Метеори́тний. Який стосується метеорита. *Метеоритний пил. Метеоритна речовина.*

Метео́рний. Який стосується метеора. *Метеорна речовина. Метеорне тіло.*

МЕ́ТОД — МЕТО́ДИКА — МЕТОДОЛО́ГІЯ. Розрізняються значенням.

Ме́тод, -у. Прийом, система прийомів у якій-небудь діяльності. *Нові методи діагностики та лікування інфаркту міокарда. Методи навчання іноземної мови. Методи проведення уроку. Сучасні методи викладання математики.*

Мето́дика, -и. Відчутна тенденція до заміни цього терміна іншими словами. У знач. «вчення про методи викладання якої-небудь навчальної дисципліни» закріплюється слово **дидактика**, у знач. «сукупність прийомів найбільш доцільного проведення якої-небудь роботи» — слова **методи, способи**.

Методологі́я, -ї, *ор.* -єю. Вчення про науковий метод пізнання або про методи, що застосовуються в окремих науках. *Методологія літературознавства.*

МЕТОДИ́ЧНИЙ — МЕТОДОЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Методи́чний. 1. Розмірений, дуже послідовний. *Методичне навчання. Методична стрільба.* 2. У знач. «який стосується методів та сукупності прийомів» закріплюється слово **дидактичний**. *Дидактичні матеріали. Дидактичний процес. Дидактичні можливості.*

Методологі́чний. Який стосується методології. *Методологічні концепції.*

МЕТОДОЛО́ГІЯ *див.* **МЕ́ТОД**

МЕТР, -а. *Два метри* [*не* два метра].

МЕТРА́Ж, -у́, *ор.* -е́м

МЕТРДОТЕ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем. Розпорядник у ресторані.

МЕТРО́, *невідм., с. Київське метро.*

МЕТРОНО́М [*не* метро́ном], -а. Прилад для відрахування на слух невеликих проміжків часу.

МЕТРОПО́ЛІЯ — МИТРОПО́ЛІЯ. Розрізняються значенням.

Метропо́лія, -ї, *ор.* -єю. Держава, що володіє захопленими нею колоніями й експлуатує їх.

Митропо́лія, -ї, *ор.* -єю. Церковно-адміністративний округ, яким відає митрополит.

МЕХАНІЗО́ВАНИЙ — МЕХАНІСТИ́ЧНИЙ — МЕХАНІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Механізо́ваний. Пов'язаний із застосуванням машин та механізмів. *Механізована ланка. Механізований комплекс.*

Механісти́чний. Заснований на принципах механізму, що полягає в абсолютизації законів механіки. *Механістичні теорії. Механістичний матеріалізм.*

Механі́чний. 1. Пов'язаний з механікою або механізмами. *Рух окремої молекули є також механічним рухом* (З підручника). *У медицині застосовуються механічні прилади. Механічна коливальна система.* 2. Який виконується автоматично, машинальний. *Механічне запам'ятовування. Механічна помилка.*

МЕХА́НІКО-МАТЕМАТИ́ЧНИЙ

МЕХА́НІКО-ТЕХНОЛОГІ́ЧНИЙ

МЕХАНІСТИ́ЧНИЙ *див.* **МЕХАНІЗО́ВАНИЙ**

МЕХАНІ́ЧНИЙ *див.* **МЕХАНІЗО́ВАНИЙ**

МЕХАНО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «меха́ніка, механі́чний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *механогідравлічний, механотерапевти́чний.*

МЕ́ХІКО, *невідм.* 1. *с.* Назва міста. *Зелене Мехіко.* 2. *ч.* Назва штату. *Густонаселений Мехіко.*

МЕЦЕНА́Т, -а. Багата людина, яка допомагає науці, мистецтву.

МЕЦЕНА́ТСЬКИЙ

МЕ́ЦО-СОПРА́НО, *невідм.* 1. *с.* Жіночий голос, середній між сопрано й контральто. *Чарівне меццо-сопрано.* 2. *ж.* Співачка, що володіє таким голосом. *Меццо-сопрано блискуче вела партію.*

МЕЧ, -а́, *ор.* -е́м

МЕЧ-РИ́БА, меч-ри́би

МЕ́ШКАНЕЦЬ, ме́шканця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *мн.* -і, -ів

МЕ́ШКАТИ *див.* **ЖИ́ТИ**

МЖИ́ЧИТИ, мжи́чить

МИГА́ТИ, -а́ю,-а́єш

МИГДАЛЕ́ВИЙ [*не* миндальний]. *Мигдалеві горіхи. Мигдалевий торт.*

МИГДА́ЛЬ [*не* миндаль], -ю, *ор.* -ем

МИГНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́, -ну́ть; *нак.*-ни́,-ні́м(о),-ні́ть

МИ́ЙНО-СУШИ́ЛЬНИЙ

МИКО́ЛА, -и, *дав.* -і, *ор.* -ою і рідко

МИКОЛА́Й, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм; *кл.* Мико́ло! Микола́ю! *Змени.-пестл.*: Мико́лко, Мико́льцю, Микола́йку! [*не* Коля!]; **Микола́йович** [*не* Миколаєвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і рідко **Мико́лович**; **Микола́ївна**, -и [*не* Миколаївної], *дав.* -і [*не* Миколаївній] і рідко **Мико́лівна**. *Мико́ло Микола́йовичу! О́льго Микола́ївно! Святий Отче Миколаю!*

МИКОЛА́ЇВ, -а́єва, *ор.* -а́євом

МИ́ЛИТИ, -лю, -лиш, -лять; *нак.* миль, мили́м(о), мили́ть

МИ́ЛИЦЯ, -і, *ор.* -єю. *Ходити на милицях* [*не* на костилях].

МИ́ЛІСТЬ, -лості, *ор.* -лістю, *мн.* -лості, -лостей

МИЛОВИ́ДИЙ [*не* миловидний]

МИЛОЛИ́ЦИЙ *див.* **...ЛИ́ЦИЙ**

МИЛОСЕ́РДНИЙ і МИЛОСЕ́РДИЙ

МИЛОСТИ́ВИЙ і МИ́ЛОСТИВИЙ

МИЛОСТИ́ВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю і **МИ́ЛОСТИВІСТЬ**

МИ́ЛОСТИНЯ, -і, *ор.* -єю

МИ́ЛУВАТИ — МИЛУВА́ТИ. Розрізняються значенням.

Ми́лувати, -лую, -луєш, -луємо, -луєте, -лують; *нак.*-луй, -лу́йте. Прощати.

Милува́ти, -лу́ю, -лу́єш, -лу́ємо, -лу́єте, -лу́ють; *нак.* -лу́й, -лу́йте. Голубити.

МИ́ЛЬНИЦЯ, -і, *ор.* -ею. Коробка для мила.
МИЛЬНИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею. Рослина.
МИ́ЛЬНО-ЛУ́ЖНИЙ
МИМОВО́ЛІ, *присл.*
МИМОХІ́ДЬ — МИМОХІ́ТЬ. Розрізняються значенням.
Мимохі́дь, *присл.* Минаючи когось, щось; між іншим. *Хотіли мимохідь і ми додому зазирнути, та капітан не дозволив* (Г.Тютюнник).
Мимохі́ть, *присл.* Мимоволі, несвідомо. *Мимохіть відвернути від чогось увагу. Мимохіть повернути голову.*
МИНТА́Й, -я, *ор.* -єм. Назва риби.
МИР. 1. -у, *місц.* (у) -і. Відсутність ворожнечі, війни. *Жити в мирі.* 2. -у, *місц.* (на, у) -у. Світ, громада; життя мирян. *Ходити по миру. Пускати по миру.*
МИРОЛЮ́БНИЙ [*не* миролюбивий]
МИРОСЛА́ВА, -и, *ор.*-ою, *кл.* Миросла́во! *Зменш.-пестл.*: Миро́сю! Миро́сечко! Ми́рцю! Сла́вцю [*не* Слава!].
МИ́РШАВИЙ [*не* мирша́вий]
МИ́РШАВІТИ [*не* мирша́віти]
МИРЯ́НИН, -а, *мн.* -я́ни, -я́н
МИС ДЕЖНЬО́ВА [*не* Дежнєва]. Друге слово пишеться з великої літери.
МИСЛИ́ВСЬКО-СКОТА́РСЬКИЙ
МИТЕ́ЦЬ і **МИСТЕ́ЦЬ**, -тця́, *ор.* -тце́м
МИ́ТНИК, -а, *ор.* -ом
МИ́ТНИЦЯ, -і, *ор.* -ею. *Працівники митниці* [*не* таможні].
МИТРОПОЛИ́Т, -а
МИТРОПО́ЛІЯ *див.* **МЕТРОПО́ЛІЯ**
МИТТЄ́ВИЙ і **МИТТЬОВИ́Й**, -а́, -е́
МИТТЄ́ВІСТЬ, -вості, *ор.*-вістю
МИ́ТТЮ, *присл.* Синоніми: уми́ть, момента́льно, рапто́во, ра́птом.
МИТЬ — МОМЕ́НТ. Збігаються у знач. «дуже короткий проміжок часу». *Цієї миті (у цей момент)* [*не* в даний момент]. *Будь-якої миті (у будь-який момент)* [*не* в любий момент].
Тільки моме́нт ужив. у значеннях: 1. Етап у житті, розвитку чого-небудь. *Переломний момент.* 2. Нагода. *Чекати слушного моменту.* 3. Спеціальний термін у механіці. *Момент інерції. Момент опору.*
МИХА́ЙЛО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*: Миха́йле! *Зменш.-пестл.*: Миха́йлику! Миха́сю! Миха́ню! Миха́ську! [*не* Міша!]; **Миха́йлович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Миха́йлівна**, -и [*не* Михайлівної], *дав.* -і [*не* Михайлівній]. *Приїхали два Михайли* [*не* два Михайла]. *Миха́йле Миха́йловичу! Марі́є Миха́йлівно!*
МИ́ША, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -е́й, *дав.* -а́м
МИШ'Я́К, -у́
МІГРЕ́НЬ, -і, *ор.* -нню
МІДЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «мідь». З наступною частиною завжди пишеться разом: *міделива́рний, мідеплави́льний.*
МІДІ... Перша частина складних слів, що має знач. «середній довжиною». Пишеться з наступним словом через дефіс: *міді-мо́да, міді-спідни́ця.*
МІ́ДІ, *невідм., прикм. Спідниця міді. Пальто міді.*
МІДЬ, -і, *ор.* -ддю
МІЖ — МЕ́ЖИ, *прийм.* Розрізняються стилістично: **між** — *нейтр.*, **ме́жи** — *розм.* Синоніми: се́ред, по́серед. Уживаються для позначення просторових, часових, об'єктних та означально-обставинних відношень із родовим, знахідним і орудним відмінками. I. При род. відм. вжив. у значеннях: 1. Місце в середині групи предметів. *Табір стояв між гір. Пробратися між могил.* 2. Середовище, в якому відбувається дія. *Між вас (між вами) панує згода і дружба.* II. При знах. відм. вжив. на означення напрямку дії, скерованої в середину групи предметів. *Іде чернець*

у келію між стіни німії (Шевченко). *Сором межи (між) люди показатися.* III. При ор. відм. вжив. у значеннях: 1. *Місце дії серед якогось оточення. Між горами старий Дніпро, неначе в молоці дитина* (Шевченко). *Між людьми всяке буває.* 2. Визначення початкового і кінцевого моментів часу або початкового і кінцевого пунктів відстані. *Між першою та другою годинами ночі. Шлях між Києвом і Львовом.* 3. Взаємодія між предметами. *Між матір'ю і сином настав мир та лад* (Панас Мирний). 4. Група, середовище, до якого належить окремий предмет з його індивідуальною характеристикою. *Між учнями нашого класу багато відмінників.*

Тільки **між** ужив. у сполуч. **між іншим**.

Тільки **межи** вжив. у сполуч. **вдарити межи очі**.

МІЖ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «між». З наступною частиною завжди пишеться разом: *міжа́томний, міжбібліоте́чний, міжвидові́й, міжвідомчий, міжгалузе́вий, міжгосподарський, міждержа́вний, міжзона́льний, міжзо́ряний, міжклітинний, міжміськіи́й, міжмо́вний, міжнаро́дний, міжнаціона́льний, міжпланетний, міжрайо́нний, міжребе́рний, міжреспубліка́нський, міжрядко́вий, міжсезо́нний, міжсесійний, міжсисте́мний, міжурядо́вий, міжхребе́тний, міжцехові́й, міжсе́лищний, між'я́дерний, між'я́русний.*

МІЖГІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

МІЖ ІНШИМ

МІЖНАРО́ДНИЙ. У складі власних назв пишеться з великої літери: *Міжнародна асоціація україністів. Міжнародна організація праці. Міжнародний комітет Червоного Хреста.*

МІЖНАРО́ДНО-ПРАВОВИ́Й

МІЖРЯ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *род. мн.* -я́дь

МІЗАНСЦЕ́НА, -и. Розміщення акторів на сцені в різні моменти вистави.

МІЗАНТРО́ПІЯ [*не* мізантропія], -ї, *ор.* -єю. Людиноненависництво.

МІЗИ́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем

МІЙ, мого́ [*не* мо́го], *дав.* моє́му, *ор.* мо́їм, *місц.* (на) моє́му (моїм); *ж.* моя́, моє́ї, *дав.* моїй, *ор.* моє́ю, *місц.* (на) мо́їй; *с.* моє́, мого́, *мн.* мої, моїх.

МІКРО... Перша частина складних слів, що означає «дуже малий, найдрібніший». З наступною частиною завжди пишеться разом: *мікроампе́р, мікроана́ліз, мікроаналіти́чний, мікробіологічний, мікровага́, мікрова́т, мікрогальванічний, мікродо́бриво, мікроеконо́міка, мікроелектро́ніка, мікроклімат, мікрокристалічний, мікрола́мпа, мікромаши́на, мікро́метр, мікрометри́чний, мікропо́ристий, мікропрограмува́ння, мікросередо́вище, мікросхе́ма, мікрохімічний, мікрофа́уна, мікрофло́ра.*

МІКРО́Б, -а, *мн.* мікро́би, -ів, *знах.* мікро́би і мікро́бів. *Знищувати мікроби. Розводити мікробів.*

МІ́КРО-ЕОМ, *невідм., ж. Мікро-ЕОМ виконана на одному плоскому кристалі.*

МІЛЕ́ДІ, *невідм., ж.* У Великобританії ввічливо-шанобливе звертання до заміжньої жінки.

МІЛІ... Перша частина складних слів, що означає тисячну частину одиниці виміру. З наступною частиною завжди пишеться разом: *міліампе́р, мілівáт, мілівóльт, мілівольтме́тр, мілікюрі, мілілі́тр, мілі́метр, міліокта́ва, мілірентге́н, мілісекýнда.*

МІЛІТАРИСТИ́ЧНИЙ — МІЛІТАРИ́СТСЬКИЙ. Збігаються у знач. «який стосується мілітаризму». *Мілітаристична (мілітаристська) політика.*

Тільки **мілітари́стський** ужив. у знач. «який стосується мілітаристів». *Мі-*

літаристські кола. Мілітаристські організації.

МІЛЬ, мóлі, *ор.* міллю

МІЛЬЙÓН, -а, *мн.* -и, -ів. *Два мільйони* [*не* два мільйона].

МІЛЬЙÓННИЙ. Складні слова, які закінчуються на **-мільйонний**, пишуться разом: *сорокамільйонний.*

МІЛЬЙОННОГОЛÓСИЙ

МІЛЬЯ́РД, -а, *мн.* -и, -ів. *Три мільярди* [*не* три мільярда].

...МІЛЬЯРДНИЙ. Складні слова, які закінчуються на **-мільярдний**, пишуться разом: *тридцятисемимільярдний.*

МІМІКРІЯ [*не* мімікрія]. Здатність організмів пристосуватися до навколишнього середовища.

МІНАРЕ́Т, -у. Вежа коло мечеті, звідки скликають на молитву. *Стіни мінарету.*

МІНЕРАЛÓГ, -а, *дав.* -ові

МІНЕРАЛÓГІЯ, -ї, *ор.* -єю

МІНЕРА́ЛЬНО-СИРОВИ́ННИЙ

МІНІ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням понятю «дуже короткий» (протилежне **максі**). Пишеться з наступним словом через дефіс: *міні-мóда, міні-процéсор, міні-пальтó, міні-спідніця.*

МІ́НІ, *невідм., прикм. Спідниця міні.*

МІ́НІ-ЕÓМ, *невідм., ж. Сконструйована міні-ЕОМ.*

МІНІМА́ЛЬНО-ФА́ЗОВИЙ

МІ́НІ-МОДЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

МІ́НІМУМ, -у. У знач. прислівника не змінюється. *Довести температуру до мінімум тридцяти п'яти градусів.*

МІНІСТЕ́РСТВО, -а. В офіційних документах пишеться з великої літери: *Міністерство освіти України.*

МІНІ́СТР, -а, *-дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е. В офіційних документах пишеться з великої літери: *Міністр освіти України.*

МІНІ́СТР-ПРЕЗИДЕ́НТ, міністра-президéнта

МІ́НІ-ФУТБÓЛ, -у. Гра в футбол у закритому приміщенні при зменшених розмірах поля, кількості гравців тощо.

МІ́НУС, -а. При позначенні температури нижче нуля — *невідм.* Уживання слова **мінус** не впливає на відмінок числівника, що стоїть за цим словом. *Температура знизилася до мінус тридцяти семи градусів.*

МІ́НУСОВИЙ [*не* мінусóвий]

МІ́РА,-и, *ор.*-ою. Ненормативними є словосполучення: *в міру можливостей, в рівній мірі, в повній мірі, зверх міри, приймати міри, по крайній мірі, в тій чи іншій мірі, в більшій (меншій) мірі, по мірі сил.* Потрібно: **по змозі; однаково, так само; цілком; над силу, над міру; вживати заходів; щонайменше, принаймні; так чи інакше; більшою (меншою) мірою; по змозі, як змога.**

МІРА́Ж, -áжу, *ор.* -áжем, *мн.* -áжі, -áжів. Оптичне явище.

МІРІА́ДИ, міріад, *мн.*

МІ́РРА, -и. Ароматична смола тропічних дерев.

МІС — МІ́СІС. Розрізняються значенням.

Міс, *невідм., ж.* Назва незаміжньої жінки в Англії та Америці. *Елегантна міс.*

Місіс, *невідм., ж.* Назва заміжньої жінки в Англії та Америці. *Молода місіс.*

МІССІСІ́ПІ, *невідм.* 1. *ж.* Назва річки. *Глибоководна Міссісіпі.* 2. *ч.* Назва штату на півдні США. *Рівнинний Міссісіпі.*

МІССІСІ́ПСЬКИЙ

МІССУ́РІ, *невідм.* 1. *ж.* Назва річки. *Каламутна Міссурі.* 2. *с.* Назва плато. *Рівнинне Міссурі.* 3. *ч.* Назва штату у Центральній частині США. *Густонаселений Міссурі.*

МІСТ, мостá і мóсту, *ор.* мостóм і мóстом, *місц.* (на, по) мостý і на мóсті, *мн.* мостú, мостів

МІСТА́-ПОБРАТИ́МИ, міст-побрати́мів, *мн.*

МІ́СТИКА — МІСТИЦИ́ЗМ. Розрізняються значенням.

Мі́стика, -и. 1. Віра в таємне, надприродне. *Середньовічна містика.* 2. *перен.* Щось загадкове, незрозуміле. *Усе це схоже на містику.*

Містиці́зм, -у. Світогляд, що ґрунтується на містиці; схильність до містики. *Містицизм поетів-романтиків.*

МІ́СТКІСТЬ, -кості, *ор.* -кістю

МІ́СТО, -а, *місц.* (у) місті, (по) місту, *мн.* міста́, міст, *дав.* міста́м, але два міста.

Відмінювання. 1. Назви міст з іменниковими закінченнями відмінюються як звичайні іменники 1-ї, 2-ї, 3-ї відмін. 2. Назви міст з прикметниковими закінченнями відмінюються як звичайні прикметники: *Рівне, Рівного, Рівному.* 3. Назви міст, що складаються з прикметника та іменника чи, навпаки, іменника та прикметника, відмінюються в обох частинах: *Кривий Ріг, Кривого Рогу, у Кривому Розі; Кам'янець-Подільський, Кам'янця-Подільського, у Кам'янці-Подільському*; 4. Назви міст, що складаються з двох іменників або іменника і присвійного прикметника, відмінюються лише в другій частині: *Баден-Баден, Баден-Бадена; Івано-Франківськ, Івано-Франківська, (в) Івано-Франківську.* 5. У складених назвах із прийменником **на** відмінюється лише перша частина: *Ростов-на-Дону, Ростова-на-Дону, у Ростові-на-Дону; Франкфурт-на-Майні, у Франкфурті-на-Майні.*

Не відмінюються назви міст з кінцевим **-е** (-є),-і (-ї), -о,-у (-ю)*: Туапсе, Тбілісі, Глазго, Баку* (не плутати їх з відмінюваними назвами на -е,-і: *Рівне, Чернівці*).

Рід невідмінюваних назв міст. Невідмінювані назви міст мають середній рід (за загальним словом місто). *Сучасне Токіо. Нове Делі. Зелене Сочі.*

Узгодження. Назви міст, які виступають у ролі прикладки до слова місто і виражені відмінюваним іменником, як правило, узгоджуються у відмінку зі словом місто: *в місті Чернівцях, з міста Сум, над містом Алматою.* Звичайно не узгоджуються, тобто зберігають початкову форму: 1. Назви, які рідко вживаються. *Біля грецького міста Волос. В італійському місті Потенца.* 2. Складені назви. *За містом Старий Самбір. У місті Мінеральні Води.* 3. Назви міст, які вживаються у спеціальній літературі (географічній, військовій), в офіційних документах, повідомленнях.

МІ́СТО-ДЕРЖА́ВА, міста-держа́ви, в місті-держа́ві. Якщо така назва виступає в ролі підмета, то присудок узгоджується з тим словом, яке в тексті виражає головне поняття. *Місто-держава уклала договір. Місто-держава упорядковане.*

МІ́СТО-РЕСПУ́БЛІКА, міста-респу́бліки

МІ́СТО-СУПУ́ТНИК, міста-супу́тника

МІСЦЕЗНАХО́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням

МІ́СЦЕ НАРО́ДЖЕННЯ

МІСЦЕПЕРЕБУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

МІСЦЕПОЛО́ЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням

МІ́СЦЕ ПРОЖИВА́ННЯ

МІ́СЯЦЬ, -я, *ор.* -ем. Пишеться з великої літери у знач. «супутник Землі». В інших випадках — з малої. Стилістично невиправданим є сполучення *у місяці жовтні.* Треба: у **жовтні.**

МІ́ТИНГ, -у, *місц.* (на) -у

МІТЛА́, -и́, *мн.* мітли, мітел, але дві мітли́, сім мітел

МІФІ́ЧНИЙ — МІФОЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Міфі́чний. *Який стосується міфу; перен.* неіснуючий, фантастичний. *Міфічні істоти. Міфічні труднощі.*

Міфологі́чний. *Який стосується міфології* — сукупності міфів якого-небудь народу. *Міфологічна література. Міфологічна теорія.*

МІФОТВО́РЧІСТЬ, -чості, *ор.* -чістю

МІХ, -а, *місц.* (у) міху́, *мн.* міхи́, -і́в, але два міхи і **МІШО́К**,-шка́, *ор.* -шко́м, *місц.* (у) мішку́, *мн.* -шки́, -шкі́в

МІ́ЦНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

МІЦЬ, мо́ці, *ор.* мі́ццю

МІЧИГА́Н, -у. 1. Назва озера. *Глибина Мічигану.* 2. Назва штату. *Населення Мічигану.*

МІЧИГА́НСЬКИЙ

МІША́ТИ, -а́ю, -а́єш; *нак.* -а́й, -а́йте. Перемішувати щось; сполучати що-небудь неоднорідне. *Мішати ложкою кашу. Мішати карти. Мішати жито з пшеницею.* Ненормативним є уживання слова **мішати** у знач. «заважати». Неправильно: *не мішай мені.* Потрібно: **не заважай мені.**

МІШО́К *див.* **МІХ**

МЛА, мли і **ІМЛА́**, -и́

МЛИНА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

МЛИНО́ВИЙ і **МЛИНОВИ́Й**, -а́, -е́

МЛІ́СТЬ, мло́сті, *ор.* мл́істю

МНО́ЖАЧИ [*не* множучи], *дієприсл.*

МНО́ЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням

МНОЖИНА́ [*не* множи́на], -и́, *мн.* -и́ни, -и́н

МНО́ЖИТИ, -жу, -жиш, -жать; *нак.* множ, мно́жте

МНО́ЖНИК, -а [*не* множни́к, -а́]

МНУЧИ́ [*не* мну́чи], *дієприсл.*

МОВ, *спол., част.* Пунктуація. 1. Перед **мов** кома ставиться: а) якщо **мов** *спол.* у порівняльному звороті (мов у знач. «подібно»). Синоніми **як, наче, неначе, мовби.** *Стріли засвистіли, мов змії, і, перелетівши понад головами дружинників, повбивалися в стіни* (Франко); б) якщо **мов** *спол.* з'ясувальний. Синоніми **що, мовби, мовбито.** *Удає, мов не чує.* 2. **Мов** виділяється з обох боків як вставн. сл. (у знач. «мовляв»). *Бачили, мов, очі, що купували.* Ненормативним є уживання в цьому значенні слова **мол.**

Кома не ставиться:

а) якщо частка **мов** приєднує іменний складений присудок (можливе тире, якщо іменна частина — іменник у наз. відм.). *Люди — прекрасні. Земля — мов казка. Кращого сонця ніде нема* (Симоненко). *Вона була мов розбита* (Кобилянська); б) якщо зворот з **мов** утворює з присудком семантично стійке сполучення. *Вона поблідла мов смерть*; в) якщо *част.* **мов** ужив. для висловлення сумніву, непевності. Синоніми **мовби, мовбито.** *Мирослава мов не чула нічого* (Франко). *Виступав щербатий місяць з-за могили і на шатро мов позирав* (Шевченко).

Частка **мов** повинна бути коло слова, якого вона стосується. Неправильно: *На неї з дзеркала дивилося мов обличчя іншої людини.* Потрібно: **На неї з дзеркала дивилося обличчя мов іншої людини.**

МО́ВА, -и. *Розмовляти українською мовою* [*не* на українській мові]. Ненормативним є вислів *мова йде.* Потрібно: **йде́ться.**

МО́ВА-ПОСЕРЕ́ДНИК, мо́ви-посере́дника

МО́ВБИТО, *спол., част.* Синоніми: немо́вби, немо́вбито, ні́бито, на́чебто.

МО́ВИТИ, -влю, -виш, -влять; *нак.* мов, мо́вте

МОВЛЕННЄ́ВИЙ. *Мовленнєва діяльність.*

МО́ВНО-ЛІТЕРАТУ́РНИЙ

МОВОЗНА́ВСТВО *див.* **ЛІНГВІ́СТИКА**

МОГИЛІ́В-ПОДІ́ЛЬСЬКИЙ, Могилє́ва-Поді́льського, *ім.*

МОГИЛІ́В-ПОДІ́ЛЬСЬКИЙ, могилі́в-поді́льського, *прикм.*

МОГИЛЬОВ, -а. *Приїхав з Могильова.*

МОГИЛЬО́ВСЬКИЙ

МОГІКА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* могіка́нин, -а і могіка́н, -а, *ч.*; могіка́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Вимерле плем'я північноамериканських індіанців. *Останній із могікан.*

МОДЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

МОДЕЛЬЄ́Р, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, ів

МОДЕЛЬО́ВАНИЙ

МОДЕРА́ТО, *муз.* 1. *незм.* Помірний темп. *В темпі модерато.* 2. *невідм., с.* Твір, виконаний у темпі модерато. *Ліричне модерато.*

МОДЕ́РН. 1. -у. *Елементи модерну.* 2. *невідм., прикм. Стиль «модерн».*

МОДЕ́РН-БАЛЕ́Т, -у

МОДЕ́РНИЙ — МОДЕРНІЗО́ВАНИЙ — МОДЕРНІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Моде́рний. Новомодний, сучасний. *Модерна поезія. Модерна музика. Модерне мистецтво.*

Модернізо́ваний. Осучаснений, змінений відповідно до вимог сучасності, вдосконалений. *Модернізований приймач.*

Модерні́стський. Який стосується модерніста і модернізму як течії у мистецтві та літературі. *Модерністська музика.*

МО́ДУС ВІВЕ́НДІ, *невідм., ч.* У дипломатії назва тимчасової короткострокової угоди

МО́ЖЕ. Пунктуація. 1. *присл.* Виділяється комами як вставне слово. *Діти, може, ви втомилися?* 2. *дієсл.* Не виділяється, коли виступає частиною присудка (у формі 3-ї особи одн.). *Він може добре вчитися.*

МОЖЛИ́ВО, *невідм., присл.* Пунктуація. 1. Виділяється комами як вставне слово. *Можливо, буде дощ.* 2. Не виділяється, коли виступає у ролі присудка. *У казці все можливо.*

МОЗАМБІ́К. 1. *род.* -а. Назва міста. *Забудова Мозамбіка.* 2. *род.* -у. Назва країни. *Родовища Мозамбіку.*

МОЗАМБІ́ЦЬКИЙ [*не* мозамбістський]

МОЗО́ЛЬ, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -ів. і **МОЗО́ЛЯ**, -і, *ор.* -ею. *Наступив на мозоль (мозолю).*

МОКАСИ́НИ, -си́нів, *мн.* Вид взуття.

МО́ККО, *невідм., с.* Сорт кави. *Смачне мокко.*

МО́КНУТИ, -кну, -кнеш і **МО́КТИ**, мок і мо́кнув, мо́кла і мо́кнула, мо́кли і мо́кнули

МОКРО́ТА і **МОКРОТИ́ННЯ.** Слизисте виділення з дихальних шляхів і легенів.

МОКРО́ТА, -и. Вологість.

МОЛ, -у, *місц.* (на) молу́. Захисна споруда в порту у вигляді стіни, що виступає в море.

МОЛДО́ВА, -и

МОЛДОВА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* молдова́нин, -а, *ч.*; молдова́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

МОЛДОВЕНЯ́СКА, -и, *місц.* (у) -ці. Молдавський народний танець.

МОЛДО́ВСЬКИЙ

МОЛЕ́БЕНЬ, -бня, *ор.* -бнем. Коротке богослужіння за здоров'я, благополуччя кого-небудь, за щасливе закінчення справи.

МОЛИ́ТВА, -и, *мн.* -тви́, -то́в, але дві моли́тви

МОЛИ́ТВЕННИК *див.* **МОЛИТО́ВНИК**

МОЛИ́ТИ, -лю́, -лиш, -лимо, -лять; *нак.* -ли́, -лі́м(о), -лі́ть

МОЛИ́ТИСЯ, -лю́ся, -лишся, -ляться; *нак.* -ли́ся, молі́м(о)ся, молі́ться

МОЛИТО́ВНИК і **МОЛИ́ТВЕННИК**, -а

МОЛІБДЕ́Н, -у. *Запаси молібдену.*

МОЛОДЕЦЬ, -дця́, *дав.* -дце́ві, *ор.* -дце́м, *кл.* моло́дче, *мн.* -дці́, -дці́в, але хло́пці-моло́дці

МОЛОДЕ́ЦЬКИЙ — МОЛОДЕ́ЧИЙ. Розрізняються значенням.

Молоде́цький. Сміливий, хоробрий, завзятий. *Молодецький вигляд. Молодецька постать.*

Молоде́чий. Властивий молодій людині. *Молодечий ентузіазм. Молодеча втіха. Молодеча свіжість.*

МОЛОДІ́ЖНО-СПОРТИ́ВНИЙ

МОЛОДОГЕ́Ї ЕЛЬЯ́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем

МО́ЛОДЬ, -і, *ор.* -ддю

МОЛО́ТИ, мелю́, ме́леш, ме́лемо, ме́лете, ме́лють; *нак.* мели́, меліть

МОЛОТИ́ТИ, -очу́, -о́тиш, -о́тять

МОЛОТОБО́ЄЦЬ, -бійця́, *дав.* -бійце́ві, *ор.* -бійце́м

МОЛОТЬБА́, -и́

МО́ЛОХ, мо́лоха і **МОЛО́Х,** моло́ха. Жорстока невблаганна сила, що вимагає людських жертв. *Невблаганний молох війни.* У знач. «бог сонця, вогню і війни» пишеться з великої літери. *Приносити жертву Молохові.*

МОЛОЧА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

МОЛО́ЧНИЙ ШЛЯХ. Обидва слова пишуться з великої літери. Синоніми: Чума́цький Шлях, Чума́цька Доро́га.

МОЛОЧНО... Написання. Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «моло́чний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо складне слово утворене від сполучення слів з підрядним типом зв'язку: *молочнокисли́й* (кисле молоко), *молочноконсе́рвний* (молочні консерви), *молочнопромисло́вий* (молочна промисловість), *молочнотова́рний* (молочні товари). 2. Через дефіс: а) якщо складне слово утворено від сполучення синтаксично рівноправних членів: *моло́чно-м'ясни́й* (молочний і м'ясний), *моло́чно-скота́рський, моло́чно-твари́нницький*; б) якщо складне слово позначає колір чи його відтінок: *моло́чно-бі́лий, моло́чно-голуби́й, моло́чно-сі́рий.*

МОЛЮ́СК, -а, *мн.* -и, -ів

МОМЕ́НТ *див.* **МИТЬ**

МОНА́КО, *невідм., с.* Назва князівства. *На території сучасного Монако існували спочатку фінікійська, згодом — грецька колонії.*

МОНА́КСЬКИЙ

МОНАСТИ́Р, -я́, *дав.* -е́ві і -ю́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *місц.* (у, по) -я́х

МОНА́Х [*не* мо́нах], -а́ха, *дав.* -а́хові, *мн.* -а́хи, -а́хів. Синонім: черне́ць.

МОНА́ХИНЯ [*не* монахи́ня], -і, *ор.* -ею, *мн.* -а́хині, -а́хинь

МОНГО́ЛИ, -ів, *мн.* (*одн.* монго́л, -а, *ч.*; монго́лка, -и, *дав.* -лці, *род. мн.* -лок, *ж.*)

МОНГОЛО́ЇД, -а, *мн.* -и, -ів

МОНГО́ЛО-ТАТА́РСЬКИЙ

МОНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «одно». З наступною частиною пишеться разом: *моногенети́чний, мономра́ма, моноімпульсний, монокриста́л, монокульту́ра, монометале́вий, мономолекуля́рний, моноо́пера, моноре́йковий, монофто́нг, моноцентри́зм.*

МОНО́КЛЬ *див.* **БІНО́КЛЬ**

МОНОЛО́Г [*не* моно́лог], -у, *місц.* (у) -зі

МОНОПОЛІСТИ́ЧНИЙ — МОНОПОЛІ́СТСЬКИЙ — МОНОПО́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням. **Монополісти́чний.** Який стосується монополії як великого об'єднання, що ґрунтується на концентрації виробництва; який базується на принципах монополії. *Монополістичні об'єднання.*

Монополі́стський. Який стосується монополістів. *Монополістські спілки капіталістів.*

Монопо́льний. Який стосується виключного права на володіння будь-чим і панування в певній галузі діяльності. *Монопольний прибуток. Монопольна рента. Монопольні ціни.*

МОНПАНСЬЄ́, *невідм., с.* Сорт цукерок; льодяники. *Смачне монпансьє.*

МОНРЕА́ЛЬ, -я, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і

МОНТА́Ж, -у́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в

МОНТА́ЖНО-БУДІВЕ́ЛЬНИЙ

МОНТА́ЖНО-ЕКСПЛУАТАЦІ́ЙНИЙ

МОНТЕВІДЕ́О, *невідм., с.* Назва міста. *Монтевідео розташоване на березі затоки Ла-Плата.*

МО́НТЕ-КА́РЛО, *невідм., с.* Назва міста. *Мальовниче Монте-Карло.*

МОНУМЕНТА́ЛЬНО-ДЕКОРАТИ́ВНИЙ

МОРАЛІТЕ́, *невідм., с.* Середньовічна п'єса повчального характеру. *Цікаве мораліте.*

МОРА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю

МОРАЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, які пишуться через дефіс: *мора́льно-вольові́й, мора́льно-ети́чний, мора́льно-побуто́вий, мора́льно-політи́чний, мора́льно-психологі́чний.* 2. Прислівник, на який падає логічний наголос. *Морально стійкий.*

МОРАТО́РІЙ, -я, *ор.* -єм. Відстрочення платежу, яке встановлює уряд у зв'язку з особливими обставинами (війною, стихійним лихом); відкладання певних дій.

МОРДВИ́НИ, -ів, *мн.* і **МОРДВА́**, -и́ (*одн.* мордви́н, -а, *дав.* -ові, *ч.*; мордви́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Корінне населення Мордовії.

МОРДО́ВІЯ, -ї, *ор.* -єю

МОРЕ́ЛЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -лей. Абрикос, вишня.

МОРЕПЛА́ВЕЦЬ, -вця, *дав.* -вцеві, *ор.* -вцем.

МОРЖ, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м

МОРЖЕ́ВИЙ

МОРЗЕ́, *невідм., с.* Телеграфний код. *Удосконалене морзе.*

МОРИ́ТИ[1], -рю́, -риш. Виснажувати.

МОРИ́ТИ[2], -рю́, -ри́ш, -римо́, -рите́. Обробляти деревину.

МО́РКВЯ́НИЙ і МОРКВЯНИ́Й, -а́, -е́

МОРО́З. 1. *род.* -а. Персонаж дитячих казок. *Подарунки Діда Мороза.* 2. *род.* -у. Явище природи. *Нема надворі морозу.*

МОРО́ЗИВО, -а. *Шоколадне морозиво* [*не* морожене].

МО́РОК, -у, *місц.* (в) -ці

МОРО́ЧИТИСЯ, -очуся; *нак.* не моро́чся

МОРС, -у. Напій з води та фруктового соку. При позначенні сортів ужив. мн.: мо́рси, мо́рсів.

МОРФЕ́МНИЙ — МОРФОЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Морфе́мний, *лінгв.* Який стосується морфеми як найменшої значеннєвої частини слова, під якою розуміють корінь, префікс, суфікс, закінчення. *Морфемний аналіз. Морфемний рівень.*

Морфологі́чний, *лінгв.* Який стосується морфології як розділу граматики, що визначає форму слова. *Морфологічні категорії. Морфологічна система. Морфологічний спосіб словотвору.*

МО́РФІЙ, -ю, *ор.* -єм

МОРФО́ЛОГО-СИНТАКСИ́ЧНИЙ

МО́РЩИТИСЯ, -щуся, -щишся, -щаться; *нак.* мо́рщся

МОСТИ́ТИ, мощу́, мо́стиш, мо́стять

МОСЬЄ́, *невідм., ч.* Форма ввічливого звертання до чоловіка у Франції. *Шановний мосьє.*

МОТЕ́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Будинок на автотрасі для відпочинку туристів і ремонту транспорту.

МОТИ́В — МОТИВА́ЦІЯ. Розрізняються значенням.

Моти́в, -у. 1. Підстава для певних дій. *Мотиви людських вчинків.* 2. *муз.* Основна музична побудова; мелодія. *Мотив вальсу.* 3. *літ.* Тема мистецького твору. *Соціальні мотиви в творчості Шевченка.*

Мотива́ція, -ї, *ор.* -єю. Сукупність мотивів; обґрунтування. *Психологічна мотивація поведінки героїв твору.*

МОТО... Перша частина складних слів, що відповідає значенню: 1. «мото́рний»: *мотодрези́на, мотофло́т*; 2. «моторизо́ваний»: *мотодивізія, мотоколо́на, мотопіхо́та*; 3. «мотоцикле́тний»: *мотокро́с, мотоспо́рт.*

З наступною частиною пишеться разом.

МОТОВЕЛОГО́НКИ, -нок, *мн.*

МОТОМЕХАНІЗО́ВАНИЙ

МОТО́Р, -óра, *мн.* -óри, -óрів

МОТОРА́ЛІ, *невідм., с.* Спортивне змагання на мотоциклах. *Міжнародне моторалі.*

МОТО́РНО-ВІТРИ́ЛЬНИЙ

МОТОСТРІЛЕ́ЦЬКИЙ

МОТОЦИ́КЛ, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

МОТОЧО́ВЕН, -чóвна і -човнá, *мн.* -вни́, -внів

МО́ТТО, *невідм., с.* Влучний вислів, що використовується як епіграф.

МОТУ́ЗКА, -и, *місц.* (на) -зці, *мн.* -зки, -зок. *Довга мотузка* [*не* вірьйовка].

МОТУЗО́К, -зкá, *місц.* (на) -зкý, *мн.* -зки́, -зкíв

МОТУЗЯ́НИЙ

МОХ, мóху, *ор.* мóхом, *місц.* (на) мохý, *мн.* мохи́, мохíв

МОХА́СТИЙ — МОХНА́ТИЙ. Розрізняються значенням.

Моха́стий. Порослий мохом. *Мохасті буки.*

Мохна́тий. Волохатий, кошлатий. *Мохнаті брови. Мохнатий рушник* [*не* мохнастий рушник].

МОЧИ́ТИ, мочý, мóчиш; *нак.* мочи́, мочíть

МО́ШКА, -и, *дав.* -шці, *мн.* мóшки, мóшок

МОШКА́, -и́, *дав.* -шці́, *збірне* [*не* мошкара]

МО́ЩІ, -е́й, *мн.*

МРАКОБІ́ССЯ, -я, *ор.* -ссям

МРЕЦЬ, мерця́, *дав.* мерцéві, *ор.* мерцéм, *мн.* мерці, мерцíв

МРІЙЛИ́ВИЙ і МРІ́ЙЛИВИЙ

МРУ́ЖИТИ, -жу, -жиш, -жимо, -жите, -жать; *нак.* мруж, мрýжте

МРЯ́КА, -и, *місц.* (у) -ці

МСТИ́ТИ, мщу, мстиш, мстимó, мститé, мстять; *нак.* мсти, мстíть. Керування: *кому за кого, за що.*

МСТИ́ТИСЯ, мщýся, мстишся, мстимóся, мститéся, мстя́ться; *нак.* мсти́ся, мстíться. Керування: *кому і за кого, за що. Мститися ворогові за руїни. Мститися за смерть брата.*

МУЖ, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -у, *мн.* -і, -ів

МУ́ЖНІЙ, -я, -є

МУ́ЖНЬО, *присл.* Синоніми: відвáжно, хорóбро, сміли́во.

МУЗЕ́Й, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї

МУЗЕ́Й-КВАРТИ́РА, музéю-кварти́ри. Якщо таке сполучення виступає в ролі підмета, то узгоджується зі словом, з яким він семантично тісніше пов'язаний. *Музей-квартира поповнився новими експонатами. Музей-квартира відремонтована.*

МУ́ЗИКА, -и, *місц.* (в) -ці. Вид мистецтва.

МУЗИ́КА, -и, *дав.* -ці. Музикант.

МУЗИКА́ЛЬНИЙ — МУЗИ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Музика́льний. 1. Який має здатність тонко сприймати музику, виконувати музичні твори. *Донька дуже музикальна і танцює дуже гарно* (Кобилянська). *Музикальний слух. Музикальна сім'я.* 2. Мелодійний. *Музикальний твір. Музикальний віри.*

Музи́чний. Який стосується музики як виду мистецтва. *Музичне виховання. Музична вікторина. Музичне училище.*

МУЗИКО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «мýзика». Пишеться разом з другою частиною: *музикознáвство, музикотерапія.*

МУЗИ́ЧНИЙ *див.* **МУЗИКА́ЛЬНИЙ**

МУЗИЧНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «музи́чний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *музи́чно-драмати́чний, музи́чно-естрáдний, музи́чно-етнографíчний, музи́чно-літератýрний, музи́чно-танцювáльний, музи́чно-теорети́чний, музи́чно-хорови́й.*

МУКА́ЧЕВЕ, -ого, *ор.* -им. *Біля Мукачевого.*
МУКА́ЧІВСЬКИЙ
МУ́КИ ТАНТА́ЛА, *перен.* Тяжкі страждання від незадоволених бажань. З великої літери пишеться друге слово.
МУКОМЕ́ЛЬНО-КРУП'ЯНИ́Й
МУЛ. 1. *род.*-а. Тварина. *Раціон мула.* 2. *род.* -у. Намул. *Очистити від мулу.*
МУЛА́Т, -а, *мн.* -и, -ів
МУЛІНЕ́, *невідм., с.* Кольорові нитки для вишивання. *Чорне муліне.*
МУЛЛА́ [*не* му́лла], -ллі́, *дав.* муллі, *мн.* му́лли, мулл і му́ллів, але два мулли́. Служитель релігійного культу в мусульман.
МУЛЬТИ... Перша частина складних слів, що означає множинність предметів або багаторазовість якихось дій. З наступною частиною пишеться разом: *мультивібра́тор, мультимільйоне́р, мультипрогра́мний, мультифункціона́льний.*
МУЛЯ́Ж, -у́, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. Точне відображення (з гіпсу, воску, пап'є-маше) якого-небудь предмета, що служить головним чином наочним посібником.
МУ́ЛЯР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -яре, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам
МУНДШТУ́К, -а́, *місц.* (у) мундштуку́ і мундштуці, *мн.* -и́, -ів
МУР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів
МУРАВА́, -и́
МУРАВИ́НИЙ і МУРАВЛИ́НИЙ
МУРА́ХА, -и, *мн.* -и, -а́х [*не* мурахів] і **МУРА́ШКА**, -и, *дав.* -шці, *мн.* -шки, -шок, *дав.* -шкам
МУРКОТА́ТИ [*не* мурликати], -очу́, -о́чеш, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́ть і **МУРКОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть
МУ́СИТИ, му́шу, му́сиш, му́симо, му́сите, му́сять
МУ́СКУЛ, -а, *мн.* -и, -ів
МУ́СКУЛЬНИЙ
МУСО́Н, -у, *мн.* -и, -ів. Вітер.
МУСУЛЬМА́НИ, -ан, *мн.* (*одн.* мусульма́нин, -а, *ч.*; мусульма́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)
МУСУЛЬМА́НСЬКИЙ
МУШКЕТЕ́Р [*не* мушкетьор], -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів
МУ́ШЛЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -шель
МУ́ШТРА, -и, *род. мн.* муштр
МЧА́ТИ, мчу, мчиш, мчимо́, мчите́ мчать; *нак.* мчи, мчі́ть
МІ́ЮЗИКЛ, -у. Музичний сценічний твір комедійного характеру.
МІ́ЮЗИК-ХО́Л, -у. Вид естрадного театру. *Київський мюзик-хол.*
МІ́ЮНХЕН, -а. *Вулиці Мюнхена.*
МІ́ЮНХЕНСЬКИЙ
М'Я́ЗИ — В'Я́ЗИ. Розрізняються значенням.
М'яз, -а, *мн.* -и, -ів. Тканина живого організму, яка, скорочуючись, забезпечує його рух. *Тренування м'язів. Кожен м'яз болів від незвичної роботи.*
В'я́зи, -ів, *мн., розм.* Шийні хребці; шия.
М'Я́ЗОВИЙ і М'ЯЗОВИ́Й, -а́, -е́
М'Я́ЗОВО-ШКІ́РНИЙ
М'ЯКИ́Й [*не* м'ягкий], -а́, -е́
М'ЯКОПЛАСТИ́ЧНИЙ
М'ЯКОТІ́ЛИЙ
М'ЯКОШЕ́РСТИЙ
М'ЯКУ́Ш, -а́, *ор.* -е́м
М'Я́КШИЙ [*не* м'якіший]
М'ЯСИ́СТИЙ
М'ЯСНИ́Й, -а́, -е́
М'ЯСО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «м'ясо». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо складне слово утворене від словосполучення з підрядним типом зв'язку: *м'ясозаготівельний* (заготовляти м'ясо), *м'ясоїд* (той, хто їсть м'ясо), *м'ясокомбінат* (комбінат для виробництва м'яса), *м'ясоконсе́рвний* (який консервує м'ясо), *м'ясоконтро́льний* (контроль за якістю м'яса). 2. Через дефіс, якщо складне слово утворене від

сурядного поєднання слів: *м'ясо-кістковий* (м'ясо і кістки), *м'ясо-молочний* (м'ясо і молоко), *м'ясо-овочевий* (м'ясо і овочі).

М'ЯТА, -и

М'ЯТИ, мну, мнеш, мнемо́, мнете́, мнуть; *нак.* мни, мніть

М'ЯЧ, -а́, *ор.* -е́м

Н

Н (ен), *невідм.* Як назва літери вжив. *в с.р. Велике н.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Твердий н. Сонорний н.*

НА, *прийм.*

1. **НА — В** *див.* **В — НА**
2. **НА — ДО** *див.* **ДО — НА**
3. **НА — ПО.** Прийменники синонімічні на позначення місця, але розрізняються відтінками значення. *На стінах розвішані картини* (вказує тільки на місце) — *По стінах розвішані картини* (додаткове значення —поширення дії на всю поверхню предмета). *Високі на горі палати. Чималий у яру ставок, зелений на горі садок* (Шевченко). *По садочку ходжу. Мешкаю на вулиці Зеленій. Новий будинок на вулиці Тихій* [*не* по вулиці]. Але: *По вулиці (вулицею) проїхало таксі. Йду по вулиці (вулицею).*

НА... префікс. Керування дієслів з префіксом **на**. Перехідні дієслова з префіксом **на** керують знах. і *род.* відмінками, напр.: *насипати зерно — насипати зерна, налити молоко — налити молока.* Форма род. відм. звичайно вживається тоді, коли дія поширюється на неподільну речовину, на частину від цілого або коли об'єктом дії є абстрактне поняття, напр.: *напустити диму, накупити книг, нарізати сала, насікти капусти, наробити лиха, набрати сили.*

НАБАГА́ТО — НА БАГА́ТО

Набага́то, *присл. Сьогодні день набагато кращий від учорашнього.*

На бага́то, *числ. з прийм. Приїхав на багато днів.*

НАБАКИ́Р [*не* наба́кир], *присл., розм. Шапка набакир.*

НА́БЕРЕЖНА, -ої, *дав.* -ій, *ім.*

НАБИРА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють, *недок.* і **НАБРА́ТИ**, -беру́, -бере́ш, -беремо́, -берете́, -беру́ть; *нак.* -бери́, -бері́м(о), [*не* давайте наберемо], -бері́ть, *док.* Керування: *чого, що.* 1. Брати певну кількість чогось. *Набрав з діжки дощової води.* 2. При збільшенні інтенсивності (руху, сили тощо) досягти потрібного ступеня чогось. *Набирати швидкості (швидкість). Набирати силу (сили).*

НА́БІК — НА БІК

На́бік, *присл. Шапка зсунулася набік.*

На бік, *ім. з прийм. Лягти на бік.*

НА́БІЛО, *присл.*

НАБУВА́ТИ, -а́ю, -а́єш, *недок.* і **НАБУ́ТИ**, -у́ду, -у́деш, -у́дуть; *нак.* -у́дь, -у́дьмо, -у́дьте, *док.* Керування: *що і чого.* 1. *що.* Переважно тоді, коли дієслово вжив. у знач. «придбати; купити». *Набути маєток.* 2. *чого.* Переважно тоді, коли дія поширюється на предмети з абстрактним значенням. *Набувати нових якостей. Образ набув глибокого ідейного значення.*

НАВАНТА́ЖУВАТИ, -жую, -жуєш; *нак.* -жуй, -жуйте

НАВАНТА́ЖУВАЧ, -а, *ор.* -ем

НАВГА́Д *див.* **НАУГА́Д**

НАВДИВОВИ́ЖУ, *присл.* Синоніми: напрочу́д, надзвича́йно.

НАВЕ́РХ — НА ВЕРХ

Наве́рх, *присл. Вилізти наверх.*

На верх, *ім. з прийм. На верх щогли прикріпили розпізнавальний знак.*

НАВЕСНІ́, *присл.* Синонім: напро́весні.

НАВЗДОГІ́Н і НАЗДОГІ́Н, *присл.*

НА́ВЗНАК і НАВЗНАКИ́, *присл.*

НАВИ́ВОРІТ, *присл.* Синонім: навпаки́.

НАВИ́ЛІТ, *присл.* Синонім: на́скрізь.

НА ВИ́ПЛАТ. *Купити на виплат* [*не* в розстрочку].

НАВИ́ПУСК — НА ВИ́ПУСК

Нави́пуск, *присл.* Зверху, не заправляючи (про одежу) в штани, в спідницю, в чоботи і т. ін. *Носити сорочку навипуск.*

На ви́пуск, *ім. з прийм. Приїхав в університет на випуск спеціалістів.*

НА ВИ́РІСТ

НА́ВИЧКА див. **ЗВИ́ЧКА**

НАВІ́ДЛІТ [*не* навідмаш], *присл.*

НА ВІДМІ́ННО

НАВІДРІ́З і **НАОДРІ́З**, *присл.*

НАВІЖЕ́НИЙ [*не* навіжений]

НАВІ́ЗШИ, *дієприсл.*

НАВІ́К і **НАВІ́КИ**, *присл.*

НАВІ́К-ВІКИ́, *присл.*

НАВІ́КИ-ВІКІ́В, *присл.*

НА ВІ́КИ ВІ́ЧНІ

НА́ВІТЬ, *част.* Ставиться біля того слова, значення якого частка виділяє. *Навіть він про це знав. Він знав навіть про це.* Слово **навіть** ніколи не буває вставним.

НА́ВІЧ, *присл.* Синоніми: на вла́сні о́чі, особи́сто.

НАВІ́ЧНО, *присл.*

НАВІ́ШАНИЙ — НАВІ́ШЕНИЙ. Розрізняються сполучуваністю.

Навіша́ний. *Дієприкм.* до **навіша́ти.** *Кругом навішані схеми.*

Навіше́ний. *Дієприкм.* до **навісити.** *Навішена на шию коня торба.*

НАВІ́ЩО, *присл.* Синоніми: на́що, для чо́го, з яко́ю мето́ю.

НАВКО́ЛИШНІЙ. *Навколишнє середовище* [*не* оточуюче середовище]. Синонім: довкі́лля.

НАВКО́ЛІШКИ — НАВКО́ЛІШКАХ, *присл.* Розрізняються сполучуваністю. 1. У знач. «на колінах». *Лазити навколішках (навколішки). Стояти навколішках (навколішки).* 2. У знач. «на коліна». *Падати навколішки. Опускатися навколішки.*

НАВКО́ЛО. 1. *присл. Навколо було тихо. Поїду навколо* [*не* вкругову]. Синоніми: навкруги́, довко́ла, довкру́ги. 2. *прийм*, з *род. відм. Навколо себе бачив однодумців. Навколо хати розрісся квітник.*

НАВКОЛОЗЕ́МНИЙ [*не* навколоземний]

НАВКРУ́Г і **НАВКРУГИ́.** 1. *присл. Навкруг (навкруги) засіяло.* 2. *прийм. Навкруг ялинки танцювали діти.* Синоніми: довкруги́, довко́ла, навко́ло.

НАВМАННЯ́ *див.* **НАУГА́Д**

НАВМИ́СНО і **НАВМИ́СНЕ**, *присл. Зробив він це навмисно (навмисне).* Синоніми: зуми́сно, на зло́, спеціа́льно.

НАВО́ДИТИ, -о́джу [*не* наво́жу], -о́диш, -о́дять; *нак.* -о́дь, -о́дьте. *Наводити приклади* [*не* приводити приклади].

НАВО́ЗИТИ, -о́жу, -о́зиш, -о́зять; *нак.* -о́зь, *недок.* і **НАВОЗИ́ТИ**, -ожу́, -о́зиш, -о́зять, *док.* Керування: *чого. Навозити дров.*

НАВПАКИ́. Пунктуація. 1. Як присл. не відокремлюється. *Робив усе навпаки* [*не* наоборот]. 2. Як вставне слово відокремлюється. *Голос його був не бадьорий, а, навпаки, приглушений.*

НАВПЕРЕ́ЙМИ, *присл.* Синонім: наперері́з.

НА́ВПІЛ і **НАВПІ́Л** [*не* пополам], *присл.*

НАВПО́МАЦКИ і **НАПО́МАЦКИ**, *присл.* Синонім: нао́сліп.

НАВПО́ЧІПКИ і **НАПО́ЧІПКИ**, *присл.*

НАВПРИ́СІДКИ, НАВПРИ́СЯДКИ і **НАПРИ́СІДКИ, НАПРИ́СЯДКИ**, *присл.*

НАВПРОСТЕ́ЦЬ і **НАПРОСТЕ́ЦЬ**, *присл.* Синоніми: навпрямéць, напрямцéм, навпрямки́.

НАВПРО́ТИ і **НАПРО́ТИ**, *присл.*

НА́ВСКАЧ і **НАВСКА́Ч** [*не* вскач], *присл.* Синоніми: чва́лом, навскочки́, у чвал.

НА́ВСКІС і **НА́ВКІС, НАВСКІ́С** і **НАВКІ́С, НАВСКОСИ́** і **НАВКОСИ́, НА́ВКІСЬ**, *присл.*

НАВСКІСНИЙ

НАВСПРА́ВЖКИ і **НАСПРА́ВЖКИ**, *присл.*

НА́ВСТІЖ [*не* настіж], *присл.* Синонім: нарозтвір.

НАВСТО́ЯЧКИ, *присл.* Синоніми: сто́ячи, сто́ячки.

НАВУ́ШНИК [*не* наушник], -а

НА́ВХРЕСТ [*не* навхре́ст], *присл.*

НАВЧА́ЛЬНИЙ [*не* учбовий]. *Навчальний процес. Навчальний рік.*

НАВЧА́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «навча́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *навча́льно-допоміжни́й, навча́льно-консультаці́йний, навча́льно-педагогі́чний, навча́льно-трену́вальний.*

НАВЧА́ТИ і **НАУЧА́ТИ**, -а́ю, -а́єш. Керування: *кого-що* і *чого* [*не* чому]. *Навчати дітей. Навчати правди. Навчати покори.*

НАВЧИ́ТИСЯ, -чу́ся, -чи́шся, -чимо́ся, -чите́ся, -ча́ться; *нак.* -чи́ся, -чі́м(о)ся [*не* давайте навчимося], -чі́ться. Керування: *чого* [*не* чому]. *Навчитися грамоти. Навчитися всього доброго.*

НАВШПИ́НЬКИ — НАВШПИ́НЬКАХ, *присл.* Розрізняються сполучуваністю. *Іти (підійти, стояти) навшпиньках* [*не* на ципочках]. *Навшпиньках підійшов до дверей. Стати (звестися, підвестися) навшпиньки* [*не* на ципочки]. *Став навшпиньки і нарвав яблук.*

НАВ'Ю́ЧУВАТИ, -чую, -чуєш

НАВ'ЯЗА́ТИ, -в'я́жу, -в'я́жеш. Керування: 1. *що, чого.* Виготовити. *Нав'язати десять пар рукавиць. Нав'язати панчіх.* 2. *що.* Змусити когось робити щось усупереч бажанню. *Нав'язати революцію не можна.*

НАВ'ЯЛИ́ТИ, -в'ялю́, -в'я́лиш і -в'ялі́ш, -в'я́лимо і в'ялимо́, -в'я́лите і -в'ялите́; *нак.* -в'ялі́, -в'я́лім(о) [*не* давайте нав'ялимо], -в'ялі́ть. Керування: *що, чого. Нав'ялити велику кількість риби. Нав'ялити вобли.*

НАГА́Й, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* нагаї, -їв

НАГАСА́КІ, *невідм., с. Зелене Нагасакі.*

НАГАСА́ЦЬКИЙ. *Прикм.* до **Нагаса́кі.**

НАГІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

НАГЛЯ́ДАЧ і **НАГЛЯДА́Ч**, нагля́дача і наглядача́, *дав.* нагля́дачеві і наглядаче́ві, *ор.* нагля́дачем і наглядаче́м, *мн.* нагля́дачі і наглядачі́

НАГО́ДА — ПРИГО́ДА. Розрізняються значенням.

Наго́да. Слушний момент, сприятливі обставини. *Не пропускати зручної нагоди. Шукає нагоди зустрітися. Хочу при цій нагоді сказати. Користуватися нагодою.*

Приго́да. 1. Подія, випадок (здебільшого непередбачений, несподіваний). *Нічна пригода. Стати комусь у пригоді* [*не* в нагоді]. 2. *перев. мн.* Події, які трапляються під час мандрівок, подорожей. *Романтичні пригоди. Мисливські пригоди.*

НА́ГОЛО і рідко **НАГО́ЛО**, *присл.*

НАГОЛО́ШУВАТИ, -ую, -уєш, -ують; *нак.* -уй, -уймо, -уйте. Керування: *що, на чому.* 1. *що.* Силою голосу виділяти звук, склад, слово. *Наголошувати перший склад слова.* 2. *на чому, перен.* Підкреслювати, виділяти якусь думку. *Наголошуємо на тому, що...*

НА-ГОРА́, *присл., гірн.*

НАГОРІ́ — НА ГОРІ́

Нагорі́, *присл. Там, нагорі, нам буде безпечніше* [*не* наверху].

На горі́, *ім. з прийм. На горі розрісся садок.*

НАГО́РУ — НА ГОРУ́

Нагору́, *присл. Швидко подалася сходами нагору.*

На гору́, *ім. з прийм. Я на гору круту крем'яную буду камінь важкий підіймать* (Леся Українка).

НАГОТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш. Керування: *чого і що. Наготувати води (воду). Наготувати їжі (їжу) на велику сім'ю.*

НАГРОМА́ДИТИ, -джу, -диш, -дять; *нак.* -а́дь, -а́дьмо [*не* давайте нагромадимо]. Керування: *що, чого. Нагромадити велике багатство. Нагромадити сіна.*

НАД, НА́ДІ, рідко **НА́ДО**, *прийм.*

НАДАВА́ТИ, -даю́, -даєш, -даємо́, -даєте́, -дають; *нак.* -дава́й, -дава́ймо, -дава́йте. Керування: *що, чого. Надавати допомогу. Надавати стусанів.*

НАДА́ЛІ, *присл.* Синоніми: наперéд, у майбу́тньому.

НАДАРЕ́МНО і **НАДАРЕ́МНЕ**, *присл.*

НАДБИ́ТИ, -діб'ю́, -діб'єш і -діб'єш, -діб'є́ і діб'є, -діб'ємо́ і -діб'ємо, -діб'єте́ і -діб'єте, -діб'ють і -діб'ють; *нак.* надби́й, надби́ймо, надби́йте

НАДБРІ́В'Я, *род. мн.* -в'їв

НАДВА́РТІСТЬ, -тості, *ор.* -тістю [*не* зверхвартість]

НАДВЕ́ЧІР і **НА́ДВЕЧІР**, *присл.* Синонім: пéред вéчором.

НАДВЕЧІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

НАДВИСО́КИЙ [*не* зверхвисокий]

НАДВІ́Р — НА ДВІР

Надві́р, *присл. Вийшли з хати надвір.*

На двір, *ім. з прийм. Зайшли на двір батька.*

НАДВО́Є, НА́ДВОЄ — НА ДВО́Є

Надво́є і **на́двоє**, *присл. Розрізати надвоє* [*не* пополам]. Синонім: наполови́ну.

На дво́є, *числ. з прийм. Вистачило тканини на двоє штанів.*

НАДВО́ЛЗЬКИЙ [*не* надволжський]

НАДВО́РІ — НА ДВОРІ́

Надво́рі, *присл. Надворі стемніло.*

На дворі́, *ім. з прийм. На дворі у сусіда було весело.*

НАДДНІПРЯ́НСЬКИЙ

НАДДНІПРЯ́НЩИНА, -и. Пишеться з великої літери. Синонім: Наддніпрянська Україна.

НАДДНІСТРЯ́НСЬКИЙ

НАДДНІСТРЯ́НЩИНА, -и. Пишеться з великої літери.

НАДДУНА́ЙСЬКИЙ

НА ДИБИ́

НА ДИ́ВО

НАДІВА́ТИ — НАДЯГА́ТИ — ОДЯГА́ТИ. Збігаються у знач. «покривати одягом кого-небудь». *А Максимові кривому нічого не вадить; шкандибас на милиці і гадки не має. А в неділеньку святую мундир надіває* (Шевченко). *Несміло взяв козак сорочку і надягнув* (Стефаник). *І Ярина дає зброю, а Степан сідлає коня, свого товариша, й жупан одягає* (Шевченко).

Тільки **надіва́ти** вжив. у знач. «закріплювати щось на комусь-чомусь». *Надіти сережки. Надіти окуляри.*

Тільки **одягати** вжив. у знач. «забезпечувати одягом кого-небудь», «покривати поверхню чогось». *Одягати дітей. Туман одягає дерева.*

НАДІ́Й — НАДО́ЮВАННЯ. Розрізняються значенням.

Надій, -до́ю, *ор.* -до́єм. Кількість надоєного молока. *Надій молока від корови збільшився.*

Надо́ювання, -я, *ор.* -нням. Одержування певної кількості молока. *Змагаються за надоювання 150 тонн молока на рік.*

НАДІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Надіє! *Змени.-пестл.:* Надійко! Надієчко! На́дю! Надю́сю! Надю́сенько!

НАДІ́Л [*не* на́діл], -у

НАДІСЛА́ТИ, -ішлю́, -ішлеш і -ішле́ш, -ішлемо і -ішлемо́, -ішлете, і ішлете́, -ішлють і -ішлю́ть; *нак.* -ішли́, -ім(о) [*не* давайте надішлемо], -іть

НАД'ЇЖДЖА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ємо, -а́єте; *нак.* -а́й, -а́ймо, -а́йте

НАД'ЇЗДИ́ТИ, -їжджу́, -їзди́ш, -їздимо́, -їзде́те, -їздя́ть

НАД'ЇСТИ, -їм, -їсі́, -їсть, -їмо́, -їсте́, -їдя́ть; *нак.* -їж, -їжмо, -їжте

НАДЛАМА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́йте і **НАДЛОМИ́ТИ**, -омлю́, -о́миш; *нак.* надломи́, надломі́ть

НАДЛА́МАНИЙ і **НАДЛО́МЛЕНИЙ**

НАДЛИ́ТИ, -діллю́, -діллє́ш -діллємо́, -діллєте́; *мин.* надли́в, надлила́, надлило́, надлили́; *нак.* -ли́й, -ли́ймо [*не* давайте надлиємо], -ли́йте

НАДЛИ́ШОК, -шку

НАДЛЮ́ДСЬКИЙ [*не* надлюдськи́й].

НА́ДМІР — НАДМІ́РУ

На́дмір, -у, *ім. Надмір вологи в ґрунті.*

Надмі́ру, *присл. Зробився надміру вразливим.* Синоніми: надмі́рно, зана́дто.

НА ДОБРА́НІЧ

НА ДО́БРЕ. *Вчиться на добре.*

НАДО́ВГО, *присл.*

НАДО́ЄНИЙ

НАДОЇ́ТИ, -ою́, -о́їш; *нак.* -дій. Керування: *чого, що. Надоїти молока. Надоїти бідон молока.*

НАДО́ЮВАННЯ *див.* **НАДІ́Й**

НАДПИ́ТИ, -діп'ю́, -діп'є́ш, -діп'є́мо́, -діп'єте́, -діп'ю́ть; *мин.* надпи́в, надпила́, надпило́, надпили́; *нак.* надпи́й, надпи́йте

НА́ДРА, надр, *мн.*

НАДУЖИВА́ННЯ — НАДУЖИТТЯ́. Збігаються у знач. «надмірне використання», «використання на шкоду». Керування: **Надужива́ння** *чим. Надуживання книжними словами.* **Надужи́ття** *чого. Надужиття сил.*

Тільки **надужи́ття** вжив. у знач. «незаконні дії», «вчинки». *Надужиття владою.*

НАДХО́ДИТИ *див.* **ВСТУПА́ТИ**

НАДЧУТЛИ́ВИЙ — НАДЧУТТЄ́ВИЙ. Розрізняються значенням. **Надчутли́вий**. Який має чутливість більшу від звичайної. *Надчутливі органи у деяких тварин.*

Надчутте́вий. Який міститься по той бік матеріального світу і недоступний для чуттєвого сприймання. *Надчуттєвий стан душі.*

НАДЯГА́ТИ *див.* **НАДІВА́ТИ**

НА ЖАЛЬ. У знач. вставн. слова відокремлюється комами. *Ми, на жаль, не могли вчасно прийти.*

НАЖА́ТИ, -жну́, -жне́ш, -жнемо́, -жнете́, -жнуть; *нак.* -жни́, -жні́м(о); Керування: *чого. Нажати жита. Нажати осоки.* Ненормативним є вислів *нажати на клавішу.* Потрібно: **натиснути на клавішу.**

НАЖИ́ВА — ПОЖИ́ВА. Розрізняються значенням.

Нажи́ва. 1. Збагачення шляхом махінацій, нагромадження матеріальних цінностей. *Погоня за наживою.* 2. Принада, почеплена на гачок чи іншу снасть, для ловіння риби, птахів, звірів. *Нажива з черв'яків. Нажива для риби.*

Пожи́ва. 1. Те, що живить організм. *Шукати для себе поживу.* 2. *перен.* Те, що дає матеріал для роздумів, збагачує духовний світ. *Оригінальні казки дають поживу розумові. Духовна пожива. Пожива для душі.*

НАЖИ́ТИ, -иву́, -иве́ш, -ивемо́, -ивете́, -иву́ть. Керування: *що і чого. Нажити капітал. Нажити собі клопотів.*

НАЗА́ВЖДИ і **НАЗАВЖДИ́**

НАЗА́ВТРА, *присл.*

НА ЗАДОВІ́ЛЬНО

НАЗА́Р, -а, *дав.* -е́ві, *ор.* -ом, *кл.* Наза́ре! і **НАЗА́РІЙ**, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Наза́рію! *Зменш.-пестл.:* Наза́рку! Наза́рочку! Наза́рчику! Наза́рцю! **Наза́рович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і **Наза́рійович**, [*не* Назарієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Наза́рівна**, -и [*не* Наза́рівної], *дав.* -і [*не* Назарівній] і **Назарі́вна**, -и [*не* Назарівної], *дав.* -і [*не* Назарівній]. *Співають два Назари* [*не* два Назара]. *Іванє Наза́ровичу! Васи́лю Наза́рійовичу! О́льго Наза́рівно! Оле́но Наза́рівно!*

НАЗБИРА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́ймо [*не* давайте назбираємо], -а́йте. Керування: *що, чого. Назбирати квітів. Назбирати двісті карбованців на дорогу.*

НА́ЗВАНИЙ — НАЗВА́НИЙ. Розрізняються значенням.

На́званий. *Дієприкм. до* **назва́ти.** *Були названі причини.*

Назва́ний, *прикм.* Нерідний. *Названа мати. Названий син.*

НАЗДОГІ́Н і НАВЗДОГІ́Н, *присл.*

НА́ЗИРЦЕМ і НА́ЗИРЦІ, *присл.* Синоніми: на́зирком, крадькома́.

НА ЗЛО

НАЗМІТА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́ймо [*не* давайте назмітаємо], -а́йте. Керування: *чого, що. Назмітати борошна. Назмітати купу листя.*

НАЗНО́СИТИ, -о́шу, -о́сиш. Керування: *чого, що. Назносити хмизу й сухої трави. Назносити купу одежі.*

НАЗО́ВНІ, *присл.*

НАЗУ́СТРІЧ — НА ЗУ́СТРІЧ

Назу́стріч. 1. *присл. Назустріч плив корабель.* 2. *прийм. І я пішов, прискорюючи крок, назустріч людям і навстріч світанню нового дня* (Симоненко).

На зу́стріч, *ім. з прийм.* Керування: *з ким. Ми ходили на зустріч з колишніми однокласниками.*

НА́ЇДОК, -дку, *мн.* -и, -ів і **НА-ЇДОК**

НАЇЖДЖА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

НАЇЖДЖА́ТИ, -а́ю, -а́єш

НАЇЖДЖЕНИЙ

НА́ЇЗД , -у і **НАЇЗД**

НАЇЗДИТИ — НАЇЗДИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Наїздити, -їжджу, -їздиш; *нак.* -їздь. 1. Тривалою їздою набрати певну кількість кілометрів. *Наїздив машиною 20 тисяч кілометрів.* 2. Привчати коня до їзди в упряжі, під сідлом. *Наїздив коня.*

Наїзди́ти, -їжджу́, -їзди́ш, -їздимо́, -їздите́. 1. Приїжджати в певній кількості. *Гості наїздять та й наїздять.* 2. Приїжджати на якийсь час або несподівано в гості. *У школу наїздив інспектор.*

НАЙ... Префікс. 1. Уживається у формах найвищого ступеня порівняння прикметників та прислівників, які утворені: а) префіксальним способом (префікс **най-** додається до форми вищого ступеня порівняння): *найглибший, найкра́щий, найдеше́вший, найкоро́тше, найпе́рше*; б) префіксально-суфіксальним способом (префікс **най-** і суфікс **-ш** чи **-іш** одночасно приєднуються до твірної основи слова): *найвідповідніший, найвласти́віший, найліберальніший, найславе́тніший, найрізноманітніший, найсуча́сніший.* Без префікса **най-** такі прикметники не вживаються. 2. Виступає у словах, які вказують на надзвичайно високу міру вияву ознаки, але не є формами ступеня порівняння. У таких словах є префікс **пре-** , суфікс **-ісіньк-**: *найпрекра́сніший, найзвича́йнісінький.*

НАЙБІ́ЛЬШ, *присл.* Уживання: виступає у складеній формі найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників. Поєднується із прикметниками чи прислівниками у початковій формі. Ненормативними є вислови: *найбільш зручніше місце, найбільш досконаліший, найбільш глибший, найбільш глобальніше.* Треба пам'ятати, що а) слово **найбільш** переважно поєднується з відносними прикметниками: *найбільш населений район, найбільш промислова область;* б) природними для української мови є синтетичні форми найвищого ступеня порівняння якісних прикметників: *найзручніший, як(що)найзручніший, як(що)найглибший, найсуттє́вший.*

НАЙБЛИ́ЖЧЕ, *присл.*

НАЙБЛИ́ЖЧИЙ

НАЙВА́ЖЧИЙ

НАЙВИ́ЩИЙ

НАЙДОРО́ЖЧИЙ

НАЙДУ́ЖЧИЙ

НАЙМЕ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -е́нь

НАЙМЕ́НШ, *присл.* Уживання: виступає у складеній формі найви-

щого ступеня порівняння прикметників і прислівників для позначення найменшої міри вияву ознаки. Поєднується тільки із прикметниками чи прислівниками у початковій формі. *Найме́нш зрозумі́лий, найме́нш відо́мий, найме́нш досту́пний, найме́нш небезпе́чно.* Ненормативними є вислови: *найме́нш зрозумі́лиший, найме́нш вразли́віший, найме́нш відповіда́льніший.*

НА́ЙМИ — НАЙМИТУВА́ННЯ. Розрізняються значенням.

На́йми, -ів. Робота або служба, на яку хтось найнявся. *Віддати у найми. Іти в найми. У наймах служити.*

Наймитува́ння, -я, *ор.* -нням. Праця наймитом. *Роки наймитування. Безрадісне наймитування.*

НАЙНЯ́ТИ, -йму́, -ймеш, -ймуть; *мин.* найня́в, найняла́, найняло́, найняли́; *нак.* найми́, наймі́м(о), наймі́ть

НАЙТИ́, -йду́, -йде́ш і **ЗНАЙТИ́**

НАКА́З — УКА́З. Розрізняються значенням.

Нака́з, -у. Офіційний документ, у якому викладено розпорядження, постанову керівника установи, підприємства, організації. *Наказ про звільнення* [*не* приказ про звільнення].

Ука́з, -у. Постанова, розпорядження найвищого органу влади або глави держави, що має силу закону. *Указ про присудження Шевченківської премії.*

НАКА́ПАТИ, -аю, -аєш. Керування: *що, чого. Накапати кілька крапель валер'янки на цукор. Накапати води.*

НАКАЧА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́ймо [*не* давайте накачаємо], -а́йте. Керування: *що, чого; чим. Накачати повітрям камеру. Накачати води.*

НАКВА́СИТИ, -а́шу, -а́сиш, -а́сять; *нак.* -а́сь, -а́сьте. Керування: *що, чого. Наквасити капусту (капусти).*

НАКОЛО́ТИ, -колю́, -ко́леш, -ко́лють. Керування: *що, чого. Наколов ногу. Наколоти дровець.*

НАКОПА́ТИ, -а́ю, -а́єш. Керування: *чого. Накопати ямок. Накопати картоплі.*

НАКОСИ́ТИ, -ошу́, -о́сиш. Керування: *що, чого. Накосити сіна. Накосити трави.*

НАКРИТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -иттів і рідко -и́ть

НАКРИШИ́ТИ, -ишу́, -и́шиш, -шать; *нак.* -ши́, -ши́м(о) [*не* давайте накришим(о)], -ши́ть. Керування: *чого. Накришити хліба. Накришити цибулі.*

НАКРУТИ́ТИ, -учу́, -у́тиш, -у́тять; *нак.* -ути́, -ути́м(о), -ути́ть. Керування: *що, чого. Накрутити волосся на бігуді. Накрутити перевесел.*

НАКУПИ́ТИ, -куплю́, -ку́пиш, -ку́плять; *нак.* -купи́, -купі́м(о) [*не* давайте накупимо], -купі́ть. Керування: *чого. Накупити краму. Накупити хліба.*

НАЛАМА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́йте. Керування: *що,чого. Наламати купу гілля. Наламати цвіту з калини.*

НАЛИ́ТИ, -лю́, -ллє́ш, -ллємо́, -ллєте́, -ллю́ть; *нак.* -лий, -ли́йте. Керування: *чого, що. Налити олії. Налити чай в склянку.*

НА ЛИ́ХО

НАЛІ́ВО і ЛІВО́РУЧ, *присл.* Синоніми: уліво, у лівий бік.

НАЛОВИ́ТИ, -овлю́, -о́виш, -о́вимо, -о́вите, -о́влять. Керування: *чого, що. Наловити скумбрії. Наловити відро риби.*

НАЛУ́ЩИТИ, -щу, -щиш, -щимо, -щите, -щать; *нак.* -у́щ, -у́щмо, -у́щте. Керування: *що, чого. Налущити мішок кукурудзи. Налущити гороху.*

НАМАРИНУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш. Керування: *чого, що. Намаринувати грибів. Намаринувати бочку огірків.*

НАМА́РНО і НАМА́РНЕ, *присл.*

НАМЕ́Т [*не* палатка], -у

НАМЕ́ТОВИЙ. *Наметове містечко* [*не* палаточний городок].

НАМИ́ТИ, -и́ю, -и́єш. Керування: *чого, що. Намити дві тисячі кубометрів ґрунту. Намити золотого піску.*

НА́МОРОЗЬ *див.* **ПА́МОРОЗЬ**

НАНЕСТИ́, -су́, -се́ш, -семо́, -сете́, -су́ть; *мин.* наніс, нанесла́, нанесло́, нанесли́; *нак.* -несі́, -несі́м(о), -несі́ть. Керування: *чого, що. Нанесло намулу. Нанести візит.*

НАНИ́З — НА НИЗ

Нани́з, *присл. З крутої гори віз покотився наниз.*

На низ, *ім. з прийм. На низ провалля падало каміння.*

НАНИЗУ́ — НА НИЗУ́

Нани́зу́, *присл., розм. Нанизу в долині шумить потік.*

На низу́, *ім. з прийм. На низу шухляди.*

НАНІВЕ́ЦЬ, *присл.* Синонім: ніна́що.

НА́ НІЧ

НА́НОВО, *присл.* Синоніми: зно́ву, ще ра́з, по-ново́му.

НАОДИ́НЦІ, *присл.* Синоніми: сам на са́м, на самоті.

НАО́ПАШКИ і рідко **НАО́ПАШКУ**, *присл.*

НАО́СЛІП, *присл.* Синоніми: не ба́чачи, не ди́влячись, навмання́.

НАОСТА́НКУ, *присл.* Синоніми: на закінчення, під кіне́ць, напри́кінці.

НАПА́М'ЯТЬ — НА ПА́М'ЯТЬ

Напа́м'ять, *присл. Вивчити напам'ять вірш.*

На па́м'ять, *ім. з прийм. Подарував мені фото на пам'ять про нашу зустріч.*

НАПА́СТИ[1], -аду́, -аде́ш, -адемо́, -адете́, -аду́ть; *нак.* -ади́, -аді́м(о) [*не* давайте нападемо], -аді́ть. *Напасти на ворога. Напасти на слід.*

НАПА́СТИ[2], -су́, -се́ш, -семо́, -сете́, -су́ть; *нак.* -си́, -сі́м(о), -сі́ть. *Напасти корову.*

НАПА́СТЬ, -ті, *ор.* -тю, *род. мн.* -тей і **НА́ПАСТЬ**

НАПА́ЮВАННЯ, -я, *ор.* -нням. Ужив. у знач. «прикріплювання, припалювання». *Напаювання металевих пластинок* [*не* напайка металевих пластинок].

НАПЕ́ВНО і **НАПЕ́ВНЕ**, *присл.* Пунктуація. У знач. «точно, безперечно, безсумнівно, не боячись помилитись» комою не відокремлюється. *Діяти можна напевно. Плацдарм можна втримати напевно.* У знач. «мабуть» відокремлюється як вставне слово для вираження ймовірності повідомлюваного. *Йому, напевно, важко.*

НАПЕКТИ́, -ечу́, -ече́ш, -ечемо́, -ечете́, -ечу́ть; *мин.* напі́к, напекла́, напекло́, напекли́; *нак.* -ечи́, -ечі́м(о) [*не* давайте напечемо], -ечі́ть. Керування: *чого, що. Напекти хліба. Напекти тарілку пирогів.*

НАПЕРЕБІ́Й і **НАВПЕРЕБІ́Й**, *присл.*

НАПЕРЕГО́НИ і **НАВПЕРЕГО́НИ**, *присл.*

НАПЕРЕ́Д — НА ПЕРЕ́Д

Наперéд. 1. *присл. Наперед сказати. Йшов, простягнувши наперед руки.* 2. *прийм. з род. відм. Він став наперед тебе.*

На перéд, *ім. з прийм. На перед воза накидали соломи.*

НАПЕРЕДО́ДНІ. 1. *присл. Напередодні весь день дощило.* 2. *прийм. з род. відм. Напередодні свят. Напередодні війни.*

НАПЕРЕКІ́Р. 1. *присл. Робити усе наперекір.* 2. *прийм. з дав. відм. Йти наперекір долі.*

НАПИ́ЛОК [*не* напильник], -лка

НАПИЛЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш. Керування: *що, чого. Напиляти купу дров. Напиляти дощок.*

НА́ПИС. Керування: *на чому, чим.* 1. *на чому* (коли йдеться про конкретні предмети). *Напис на сірих стінах.* 2. У поєднанні зі словом

мова тільки *чим. Напис українською мовою.* Синоніми: по-українському, по-українськи. Ненормативним є вислів *напис на українській мові.*

НАПИСА́ТИ, -ишу́, -и́шеш, -и́шуть; *нак.* -иши́, -ім(о) [*не* давайте напишемо], -ишíть. Керування: *на чому і чим.* 1. *на чому. Написати оголошення на дошці.* 2. У поєднанні зі словом **мова** тільки *чим. Написати німецькою мовою.* Синоніми: по-німе́цькому, по-німе́цьки. Ненормативним є вислів *написати на німецькій мові.*

НАПИ́ТИСЯ, -п'ю́ся, -п'є́шся, -п'є́мося, -п'є́теся, -п'ю́ться; *мин.* напи́вся, напила́ся, напило́ся, напили́ся; *нак.* -пи́йся, -пи́ймося [*не* давайте нап'ємося], -пи́йтеся.

НАПІВ... Перша частина складних слів, що означає «не повністю, частково, не до кінця, не зовсім». Завжди пишеться разом із повнозначними частинами мови: *напівавтома́т, напіввідчи́нений, напіважсиви́й, напівгниліий, напівкру́глий, напівле́жачи, напівлюдина, напівм'я́кий, напівосвітлений, напівпо́шепки, напівпідва́л, напівпусте́ля і напівпусти́ня, напівроздя́гнений і напівроздя́гнутий, напіврозчи́нний, напівсиріи́й.*

НАПІВГО́ЛОСНО і **НАПІВГО́ЛОСА** [*не* впівголоса], *присл.*

НА ПІВДОРО́ЗІ

НАПІВЖАРТОМА́ і **НАПІВЖА́РТОМ**, *присл.*

НАПІВЗЛИДА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

НА ПІВСЛО́ВІ

НАПІ́Й [*не* напиток], -о́ю, *ор.* -о́єм, *мн.* -о́ї, -о́їв

НА́ПНУТИЙ і **НАПНУ́ТИЙ**

НАПОГОТО́ВІ, *присл.*

НАПОКА́З, *присл.*

НАПОЛЕО́Н. 1. *род.* -а. Прізвище полководця. *Полки Наполеона.* 2. *род.* -у. Солодке печиво. *Крем для наполеону.*

НАПОЛОВИ́НУ — НА ПОЛОВИ́НУ

Напоповину, *присл. Розламати булку наполовину* [*не* пополам]. *Скоротити текст наполовину.*

На половину, *ім. з прийм. Килим на половину стіни.*

НАПОЛЯГТИ́, -я́жу, -я́жеш, -я́жемо, -я́жете, -я́жуть; *мин.* наполі́г, наполягла́, наполягло́, наполягли́; *нак.* -я́ж, -ля́жте

НАПО́МАЦКИ і **НАВПО́МАЦКИ**, *присл.* Синоніми: напо́темки, у те́мряві.

НА ПОРУ́КИ

НА ПОТА́ЛУ

НА ПОЧА́ТКУ

НАПО́ЧІПКИ і **НАВПО́ЧІПКИ**, *присл.*

НАПО́ЮВАТИ, -юю, -юєш і **НАПУВА́ТИ**, -а́ю, -а́єш

НАПРА́ВДУ — НА ПРА́ВДУ

Напра́вду, *присл.* Синонім: спра́вді. *Я направду дуже втомився.*

На пра́вду, *ім. з прийм. На правду надійся.*

НАПРА́ВО і **ПРАВО́РУЧ**, *присл.* Синонім: у пра́вий бік.

НАПРИЗВОЛЯ́ЩЕ, *присл.* Синоніми: на ла́ску до́лі, на Бо́жу ла́ску.

НАПРИ́КІНЦІ і **НАПРИКІНЦІ́.** 1. *присл. Наприкінці виступив директор.* 2. *прийм. з род. відм. Наприкінці XVI століття спалахнуло на Україні селянсько-козацьке повстання.*

НАПРИ́КЛАД — НА ПРИ́КЛАД

Напри́клад, *присл., вставн. сл. Гортензії, наприклад, не мають запаху.*

На при́клад, *ім. з прийм. Посилатися на приклад інших.*

НАПРИ́СІДКИ і **НАВПРИ́СІДКИ**, *присл.*

НАПРО́ВЕСНІ, *присл.*

НАПРОКА́Т, *присл.*

НАПРОЛО́М, *присл.*

НАПРОСТЕ́ЦЬ і **НАВПРОСТЕ́ЦЬ**, *присл.*

НАПРО́ТИ і **НАВПРО́ТИ**, *присл.*

НА ПРОТИВА́ГУ. Керування: *кому, чому. На противагу усталеним поглядам.*

НА ПРО́ТЯЗІ — ПРО́ТЯГОМ. Розрізняються значенням.

На про́тязі, *прийм.* **на** *з ім.* **протяг** у знач. «різкий струмінь повітря, що продуває». *Сидів на протязі біля дверей.*

Про́тягом, *прийм. з род. відм.* Синонім: упродо́вж. Уживається в конструкціях на позначення часу тривання, існування чогось. *Протягом восьми років. Протягом року.* Ненормативними є: *на протязі року, на протязі години.*

НАПРО́ЧУД, *присл.* Синонім: навдивови́жу.

НАПРУ́ЖЕНІСТЬ — НАПРУ́ЖЕННЯ. Розрізняються значенням.

Напру́женість, -ності, *ор.* -ністю. Властивість, стан чого-небудь стосовно знач. прикм. **напружений.** *Ослаблення міжнародної напруженості.*

Напру́ження, -я, *ор.* -нням. Вищий ступінь вияву, дії чого-небудь. *Напруження уваги. Нервове напруження.*

НА́ПРЯМ — НА́ПРЯМОК. Збігаються в знач. «лінія руху або лінія розміщення чого-небудь».

На́прямок, -мку, вжив. переважно тоді, коли йдеться про порівняно менші віддалі. *Іти в напрямі (в напрямку) до моря.*

Тільки **на́прям**, -у, ужив. тоді, коли йдеться про заходи важливого суспільно-політичного значення, що провадяться в широких масштабах. *Основні напрями розвитку медицини.*

НАПРЯ́СТИ, -яду́, -яде́ш, -ядемо́, -ядете́, -яду́ть; *нак.* -я́ди, -яді́м(о), -яді́ть. Керування: *що, чого. Напрясти клубок ниток. Напрясти пряжі.*

НАПУСТИ́ТИ, -ущу́, -у́стиш, -у́стимо, -у́стите, -у́стять; *нак.* -усти́, -устіть. Керування: *що, чого. Напустити в хату купу людей. Напустити в кімнату пари.*

НАПУ́ХНУТИ, -не; *мин.* напу́х і напу́хнув, напу́хла і напу́хнула, напу́хли і напу́хнули

НАПУ́ХЛИЙ [*не* напухший]

НАП'ЯСТИ́, -пну́, -пне́ш, -пнемо́, -пнете́, -пну́ть; *мин.* нап'я́в, нап'яла́, нап'яло́, нап'яли́; *нак.* -пни́, -пні́м(о), -пніть і **НАПНУ́ТИ**

НА́П'ЯТИЙ (НАП'Я́ТИЙ) і НАПНУ́ТИЙ

НАРА́ДА. З великої літери пишеться у складі власної назви. *Відбувалась Нарада з питань безпеки і співробітництва в Європі.*

НАРА́З, *присл.* Синоніми: враз, ра́птом, несподівано, знена́цька.

НАРВА́ТИ, -ву́, -ве́ш, -вемо́, -вете́, -ву́ть; *нак.* -ви́, -ві́м(о), -ві́ть. Керування: *чого, що. Нарвати барвінку. Нарвати букет квітів.*

НАРЕ́ШТІ, *присл. Нарешті приїхали* [*не* накінець]. Пунктуація: Слово **нарешті** відокремлюється комами як вставне: 1. Якщо вказує на зв'язок думок, послідовність викладу. *Та й, нарешті, ви зможете одержати в нього належну консультацію.* 2. Якщо вказує на те, що член речення, при якому воно стоїть, завершує сказане або є останнім членом при переліченні. *Минають села, наче сни. І от, нарешті, засиніли Дніпропетровщини лани* (Сюсюра). 3. Якщо дає оцінку факту, служить для вираження нетерпіння, незадоволення і т. ін. *Та вийдіть же, нарешті!* Слово **нарешті** не виділяється комами, якщо вживається у функції обставини у знач. «в результаті всього, після всього, як наслідок чогось». *Сьогодні нарешті дійшли згоди.*

НА́РИ, нар, *мн.*

НА́РІВНІ і НАРІ́ВНІ, *присл.*

НАРІ́ЗАТИ, -ріжу, -ріжеш, -ріжемо, -ріжете, -ріжуть; *нак.* -ріж, -ріжмо, -ріжте. Керування: *чого і що. Нарізати хліба (хліб).*

НА́РІЗНО, *присл.* Синоніми: окре́мо, зосібна.

НА́РІСТ, -росту

НАРІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

НАРКО́З, -у
НАРКОПСИХОТЕРАПІ́Я, -ї, *ор.* -єю
НАРОДИ́ТИ, -оджу́, -о́диш, -о́димо, -о́дите, -о́дять
НАРОДИ́ТИСЯ [*не* родитися]. *Народився 1985 року.*
НАРО́ДНИЙ — НАРО́ДНИЦЬКИЙ. Розрізняються значенням.
Наро́дний. 1. Який створений народом, належить йому. *Народна творчість. Народна пісня.* 2. Який тісно пов'язаний з народом, відповідає його світоглядові. *Твори народних поетів живуть віки.*
Наро́дницький. Пов'язаний з народництвом — суспільно-політичним рухом російської інтелігенції в пореформений час. *Народницькі погляди.*
НАРОДНО... Перша частина складних прикметників, які пишуться: 1. Разом, якщо утворені від сполучення слів, підпорядкованих одне одному: *народногосподарський* (народне господарство), *народнопісенний* (народна пісня), *народнопоетичний* (народна поезія), *народнорозмовний.* 2. Через дефіс, якщо вони утворені від сполучення слів, не підпорядкованих одне одному: *наро́дно-ви́звольний, наро́дно-демократи́чний, наро́дно-революці́йний, наро́дно-республіка́нський.*
НАРОДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «наро́д». З наступною частиною завжди пишеться разом: *народовла́ддя, народово́лець, народозна́вець, народозна́вство, народолю́бець, народолю́бство, народонасе́лення.*
НАРУБА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ємо, -а́єте, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́ймо [*не* давайте нарубаємо], -а́йте. Керування: *чого, що. Нарубати дров. Нарубати вагон вугілля.*
НА РУ́КУ. *На руку нечистий, розм.*
НАСА́МКІНЕЦЬ, *присл.* Синоніми: під кіне́ць, на заве́ршення, напри́кінці.
НАСА́МПЕРЕД, *присл.* Синоніми: передусі́м, найпе́рше, перш за всé.

НА СВІТА́НКУ
НАСЕ́ЛЕНІСТЬ — НАСЕ́ЛЕННЯ. Розрізняються значенням.
Насе́леність, -ності, *ор.* -ністю. Густота населення. *За населеністю район дорівнює великому обласному центрові.*
Насе́лення, -я, *ор.* -нням. Сукупність людей. *Населення Землі постійно збільшується.*
НАСИ́ЛУ — НА СИ́ЛУ
Наси́лу, *присл.* Докладаючи зусиль. *Насилу доплив.*
На си́лу, *ім. з прийм. На силу покладайся, але й розум май.*
НАСИ́ПАТИ, -плю, -плеш; *нак.* -си́п, -си́пте, *док.* Керування: 1. *чого і що. Насипати пісок на доріжку — насипати піску для квітів.* 2. *що.* Будувати, споруджувати. *Насипати могилу.*
НАСИ́ЧЕНО-ВОЛО́ГИЙ
НАСІКТИ́, -ічу́, -іче́ш, -ічемо́, -ічете́, -ічу́ть; *мин.* насі́к, насікла́, насікло́, насікли́; *нак.* -ічи́, -ічі́ть. Керування: *що, чого. Насікти дірку капусти. Насікти капусти.*
НАСІННЄОЧИ́ЩУВАЛЬНИЙ
НАСІННЄСХО́ВИЩЕ, -а, *ор.* -ем
НАСКІ́ЛЬКИ — НА СКІ́ЛЬКИ
Наскі́льки, *присл. Ви, наскільки мені відомо, ще до війни закінчили університет.* Синоніми: яко́ю мі́рою, в якій мірі.
На скі́льки, *числ. з прийм. На скільки років сестра старша від тебе? На скільки частин розділити?*
НА́СКРІЗНИЙ [*не* наскрізний]
НА́СКРІЗЬ [*не* наскрізь], *присл.*
НА СЛА́ВУ
НА СМЕ́РТЬ
НАСМИ́КАТИ, -и́каю, -и́каєш і -и́чу, -и́чиш; *нак.* -и́кай і -и́ч, -и́кайте і -и́чте
НАСМІХА́ТИСЯ, -а́юся, -а́єшся, -а́ємося, -а́єтеся, -а́ються; *нак.* -а́йся, -а́ймося, -а́йтеся. Керування: *з кого-чого* [*не* над ким]. *Насміхатися з нього ніхто не наважувався.* Сино-

німи: кпи́ти, глузува́ти, кепкува́ти, висміва́ти, глуми́тися.

НАСМІ́ШКА [*не* на́смішка], -и, *мн.* -і́шки, -і́шок

НАСМІ́ШКУВА́ТО, *присл.*

НАСПІ́Д — НА СПІ́Д

Наспі́д, *присл. Покласти наспід.*

На спі́д, *ім. з прийм. На спід скрині наклали нафталіну.*

НАСПО́ДІ — НА СПО́ДІ

Наспо́ді, *присл. Витягнув з торбини хліб і намацав насподі кілька яблук.*

На спо́ді, *ім. з прийм. На споді хлібниці розсипана сіль.*

НАСПРА́ВДІ, *присл.* Синонім: спра́вді.

НАСТАННЯ́, -я́, *ор.* -ня́м і **НАСТА́ННЯ**

НАСТАСІ́Я *див.* **АНАСТАСІ́Я**

НАСТІ́Й [*не* настойка], -о́ю, *ор.* -о́єм

НАСТІ́ЙЛИВИЙ — НАСТІ́ЙНИЙ. Збігаються у знач. «завзятий, стійкий при досягненні чого-небудь, наполегливий». *Настійлива (настійна) вимога.*

Тільки **настійний** вжив. у знач. «дуже потрібний, невідкладний». *Відчувалася настійна потреба в тлумачному словнику.*

НАСТІ́ЛЬКИ — НА СТІ́ЛЬКИ

Насті́льки, *присл. Настільки заглибився в читання книги, що нічого не чує.*

На сті́льки, *числ. з прийм. Не розраховано на стільки осіб.*

НАСТІ́ЛЬНИЙ — НАСТІ́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Насті́льний. 1. Який розміщується на столі. *Настільний теніс. Настільна лампа.* 2. Який завжди потрібний, необхідний. *Настільна книга. Настільний підручник.*

Насті́нний. Який вивішується чи малюється на стіні. *Настінний розпис.*

НАСТОРО́ЖІ — НА СТОРО́ЖІ

Насторо́жі, *присл. Вартовому треба бути завжди насторожі.*

На сторо́жі, *ім. з прийм. Я на сторожі коло їх поставлю слово* (Шевченко). *І встане правда і любов на світі, і на сторожі правди стане труд* (Симоненко).

НАСТУПА́ЛЬНИЙ — НАСТУ́ПНИЙ. Розрізняються значенням.

Наступа́льний. Який пов'язаний з інтенсивними діями для досягнення бажаного. *Наступальні бої. Наступальний рух.*

Насту́пний. Який з'являється слідом за чимось; найближчий у часі чи просторі. *Наступного дня* [*не* на слідуючий день]. *Наступна зупинка* [*не* слідуюча зупинка]. *Наступний номер програми* [*не* слідуючий номер програми]. Ненормативним є уживання слова **наступний** у знач. «такий». Неправильно: *Вступники подають наступні документи.* Потрібно: **Вступники подають такі документи**

НА́СУХО [*не* насу́хо], *присл.*

НА СЬОГО́ДНІ [*не* на сьогоднішній день]

НАТА́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Ната́ліє! *Змени.-пестл.*: Ната́лко! Ната́лонько! Ната́лочко! Нату́сю! Ната́лю! [*не* Наташа!]

НАТЕРПІ́ТИСЯ, -плю́ся, -пи́шся, -пи́ться, -пля́ться і **НАТЕ́РПІТИСЯ**, -плюся, -пишся, -питься, -пляться

НАТИСКА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ємо, -а́єте; *нак.* -а́й, -а́ймо, -а́йте. *Натискати кнопку* [*не* нажимати кнопку].

НАТКА́ТИ, -тчу́, -тче́ш, -тчемо́, -тчете́, -тчу́ть; *нак.* -тчи́, -тчі́м(о), -тчі́ть. Керування: *чого, що. Наткати доріжок. Дівчата наткали білосніжні полотна.*

НАТО́МІСТЬ. 1. *присл. Чернишеві вже вдалося подавити кілька вогневих точок, але натомість оживають інші* (Гончар). 2. *спол. протиставний.* Синоніми: зате́, одна́к. *Вишня цього року не вродила, натомість від яблук вгиналися гілля.*

НА́ТРОЄ, НАТРО́Є і НА ТРО́Є

На́троє і натро́є, *присл. Розділити натроє.* Синонім: на три части́ни.

На тро́є, *числ. з прийм. Купити завіси на троє дверей.*

НАТРУ́ДЖЕНИЙ [*не* натружений]

НАТРУДИ́ТИ, -уджу́ [*не* натружу́], -у́диш, -у́дить, -у́дять

НАТУРАЛІСТИ́ЧНИЙ — НАТУРА́ЛЬНИЙ — НАТУ́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Натуралісти́чний. 1. Який стосується натуралізму — напряму в мистецтві і літературі, що вимагає фотографічно точного копіювання явищ життя. *Натуралістичне мистецтво.* 2. Який механічно копіює дійсність без належних узагальнень. *Закидали часом Котляревському і деякі гостро натуралістичні риси* (Рильський).

Натура́льний. 1. Природного походження, протилежний штучному. *Натуральний каучук. Аромат натуральної кави.* 2. Справжній, невдаваний. *Гра актора була натуральною. Натуральний зелений колір.* 3. Який виражений натурою (товарами, продуктами). *Натуральне господарство. Натуральний податок.*

Нату́рний. Який виконаний з натури, зроблений з натури, робиться на фоні природи. *Підготували натурний майданчик для кінозніманння натурних кінодекорацій просто неба.*

НА́ТХНЕНИЙ — НАТХНЕ́ННИЙ. Розрізняються сполучуваністю.

На́тхнений, *дієприкм. Натхнений чарівною поезією Шевченка, М. Лисенко створив прекрасні романси.*

Натхне́нний, *прикм. Натхненна пісня. Натхненна праця. Обличчя стало натхненним.*

НАТХНЕ́ННІСТЬ — НАТХНЕ́ННЯ. Розрізняються значенням.

Натхне́нність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість, що характеризує піднесення творчих сил людини, активізацію її психічних процесів. *Натхненність поетичного стилю автора.*

Натхне́ння, -я, *ор.* -нням. Психічний стан піднесеності творчих потенцій людини. *В період натхнення праця буває найпродуктивнішою. Сповнений натхнення.*

НАТЩЕ́, НА́ТЩЕ і НАТЩЕ́СЕРЦЕ, *присл. Ліки приймайте натщесерце* [*не* приймайте натощак].

НАТЮРМО́РТ, -у, *мн.* -и, -ів

НАУГА́Д, НАВГА́Д і НАВМАННЯ́, *присл.*

НАУКО́ВА ОРГАНІЗА́ЦІЯ ПРА́ЦІ. Усі три слова пишуться з малої літери.

НАУКО́ВА ОРГАНІЗА́ЦІЯ УПРАВЛІ́ННЯ. Усі три слова пишуться з малої літери.

НАУКО́ВО. Написання: 1. Окремо пишеться з дієприкметниками (слово **науково** виступає як самостійний член речення, відповідає на питання як? яким чином?: *науково обґрунто́ваний, науко́во розро́блений.* 2. Через дефіс пишеться в складних прикметниках, у яких обидві частини означають рівноправні поняття: *науко́во-фантасти́чний, науко́во-до́слідний, науко́во-популя́рний, науко́во-теорети́чний, науко́во-худо́жній.*

НА УРА́, *розм. Робити щось на ура.*

НАУЧА́ТИ *див.* **НАВЧА́ТИ**

НАФТАЛІ́НОВИЙ — НАФТАЛІ́ННИЙ. Збігаються в знач. «який стосується нафталіну». *Нафталіновий (нафталінний) запах. Нафталіновий (нафталінний) порох.*

Тільки **нафталі́новий** вжив. у знач. «який виробляє нафталін». *Нафталіновий цех.*

НАФТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «на́фта», «на́фтовий». З наступною частиною завжди пишеться разом: *нафтоба́за, нафтовидобувни́й, нафтовидобу́ток, нафтодобува́ння, нафтоналивни́й, нафтоно́сний, нафтоочи́щувальний, нафтоперегі́нний, нафтопромисло́вий.*

НА́ФТОВИЙ і НАФТОВИ́Й, -а́, -е́

НАФТООЧИ́СНИЙ і НАФТООЧИСНИ́Й, -а́, -е́

НАФТОПРОВІ́Д, -во́ду, *мн.* -во́ди, -во́дів

НАХА́БА, -и, *ч.* і *ж.* *Він такий (така) нахаба* [*не* нахал].

НАХА́БСТВО, -а, *ор.* -ом. *Це справжнісіньке нахабство* [*не* нахальство].

НА́ХИЛ — НАХИ́ЛЕННЯ. Збігаються у знач. «положення тіла під кутом між горизонтальною і вертикальною площинами». *Невеликий нахил стіни. Нахилення магнітної стрілки компаса.*

Тільки **на́хил** ужив. у знач. «потяг до чогось; природні здібності; риси характеру». *Має нахил до педагогічної діяльності.*

Тільки **нахилення** вжив. у знач. «зміна прямого положення на похиле». *Втомилась від довгого нахилення.*

НА́ХИЛЬЦІ і **НА́ХИЛЬЦЕМ**, *присл.*

НАХО́ДИТИ *див.* **ЗНАХО́ДИТИ**

НА ХОДУ́

НА́ХРАПОМ і **НАХРА́ПОМ**, *присл.* Синоніми: по-ха́мському, наха́бно.

НАЦИ́СТСЬКИЙ

НАЦІ́ДЖЕНИЙ

НАЦІДИ́ТИ, -іджу, -ідеш. Керування: *чого, що. Націдити свіжої води. Націдити літр молока.*

НАЦІ́ЛИТИ, -лю, -лиш, -лять; *нак.* -іль, -ільте

НА́ЦІНКА — НАЦІ́НКА. Розрізняються значенням.

На́цінка. Сума, на яку підвищено ціну чогось. *Націнка на цей товар невелика.*

Націнка. Підвищення ціни. *Націнка проведена відповідно до тарифів.*

НАЦІОНАЛ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «націоналісти́чний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *націона́л-демокра́т, націона́л-ліберал, націона́л-ліберальний, націона́л-соціаліст, націона́л-фашист.*

НАЦІОНАЛІ́СТ, -а, *дав.* -ові. Той, хто любить свою батьківщину, відданий своєму народові, прагне консолідації нації. Йому властиве почуття високої відповідальності за долю народу; жертовно працює на його благо.

НАЦІОНА́ЛЬНИЙ — НАЦІОНАЛІСТИ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Націона́льний. Який стосується нації; властивий певній нації; державний. *Національна політика. Національна культура. Національна ментальність. Національні риси характеру. Національна еліта. Національна опера. Національна валюта.* У складі власної назви пишеться з великої літери: *Національні збори.*

Націоналісти́чний. Який стосується націоналізму і націоналістів; який пройнятий любов'ю до своєї нації, жертовно працює на її благо (не плутати з такими поняттями, як нацизм і шовінізм). *Націоналістичні погляди. Націоналістична організація. Націоналістична газета.*

НАЦІОНАЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «націона́льний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *націона́льно-ви́звольний, націона́льно-демократи́чний, націона́льно-держа́вний, націона́льно-етні́чний, націона́льно-колоніа́льний, націона́льно-культу́рний, націона́льно-мо́вний, націона́льно-патріоти́чний, націона́льно-політи́чний, націона́льно-релігі́йний, націона́льно-самобу́тній, націона́льно-специфі́чний, націона́льно-територіа́льний.*

НАЦІОНА́ЛЬНО, *присл.* *Національно свідомий*

НА́ЧЕ — НА́ЧЕБ — НАЧЕ́БТО. Синоніми: мов, немо́в, нена́че, ніби, як. 1. *спол.* *Міська площа шуміла, наче морський прибій.* 2. *част.* *Ти була мені наче мати...* (Симоненко). *В морі хвиля за хвилею рипе, море наче здіймається вгору...* (Леся Українка). Пунктуація. Кома перед словами **наче, начеб, начебто** ставиться, якщо ці слова виступають сполуч-

никами, і не ставиться, якщо ці слова є частками.

НАЧЕ́ТВЕРО — НА ЧЕ́ТВЕРО

Наче́тверо, *присл. Начетверо розкопана, розрита могила* (Шевченко).

На че́тверо, *числ. з прийм. Хліб поділили на четверо хлопців.*

НАЧИ́СТИТИ, -ищу, -истиш; *нак.* -исть, -и́стьте. Керування: *чого, що. Начистити відро картоплі. Начистити буряків.*

НА́ЧИСТО, *присл.* Синоніми: дочи́ста, на́біло, остато́чно.

НА́ЧІС [*не* начос], -чо́су, *мн.* -чо́си, -чо́сів

НА́ЧОРНО, *присл.* Синоніми: не на́чисто, не остато́чно, не на́біло, аби́як.

НАШАТИ́Р, -у, *ор.* -ом

НАШВИДКУ́ і НАШВИДКУРУ́Ч, НАШВИДКУ́РУЧ, *присл.* Синоніми: кваплі́во, по́спіхом.

НА ШКО́ДУ

НАШУМІ́ЛИЙ [*не* нашумівший]

НА ЩА́СТЯ. Пунктуація. 1. *ім. з прийм. І рушник вишиваний на щастя, на долю дала* (Малишко). 2. *прислівникове спол., вставн. слово. Але, на щастя, все закінчилося добре.*

НАЩИПА́ТИ, -а́ю, -а́єш [*не* нащиплю, нащипнеш]. Керування: *чого, що. Нащипати купу трави. Нащипати цибулі.*

НА́ЩО — НА ЩО́

На́що. 1. *присл.* Синонім: навіщо. *О люди! Люди небораки! Нащо здалися вам царі? Нащо здалися вам псарі?* (Шевченко). 2. *рідко.* Як сполучне слово в підрядному допустовому реченні. *Нащо вже тихою була, та й то збунтувалася проти неправди.*

На що, *займ. з прийм. На що сподіватися?*

НЕ, *част.* Уживання: 1. *част. заперечна.* Якщо стоїть перед присудком, то надає реченню повного заперечення. *Не жаль мені цвіту, не страшно і грому...* (Франко). Якщо стоїть не перед присудком, то надає реченню значення неповного заперечення. *Гори мої високії, не так і високі, як хороші, хорошії, блакитні здалека* (Шевченко). *Зранку було не дуже холодно.* 2. Уживається в складі двочленних сполучників **не тільки..., а й (але й); не стільки..., як; не просто..., а й** при однорідних членах або при частинах складносурядного речення. *Однак наука — не тільки процес пізнання, але й соціальний інститут з важливими соціальними функціями* (З журналу). *Бібліотекою будуть користуватися студенти не тільки університету, а й інших вузів.* Ненормативним є: *бібліотекою будуть користуватися не тільки студенти університету, а й інших вузів.* Не пишеться разом: 1) у всіх випадках, коли слово без **не** не вживається: *неня́висть, него́да, неду́га, немовля́, нега́йний, негати́вний, непаста́нний, нестя́мний, невгаси́мий, нево́лити, нена́видіти, невдо́взі, незаба́ром, непору́шно, несамови́то*; 2) з іменниками, прикметниками, займенниками і прислівниками, якщо вони з **не** означають одне поняття (часто можна замінити синонімом): *нево́ля* (гніт), *невесе́лий* (сумний), *недо́брий* (злий), *неби́хто, невже́* (хіба), *неда́рма́* (недаремно); 3) з іменниками, якщо частка **не** надає їм протилежного значення: неспеціаліст, не́друг; 4) з прикметниками, утвореними від неперехідних дієслів або від дієслів доконаного виду: *економічно незалежні країни, невиліковна недуга*; 5) з дієприкметником, якщо він є означенням до іменника (а не присудком) і не має при собі пояснювальних слів: *неорана нива, незакінчена праця, невиконаний план* (але: *нива не орана, план ще й до сьогодні не виконаний*); 6) у складі префікса **недо-**: *недо́биток, недо́їдок, недокрів'я, недото́рканість, недоро́слий, недопи́саний, недооці́нений, недооці́нювати, недоплати́ти,*

недочувáти; 7) з прислівником, який виступає у ролі присудка в безособових реченнях: *неважко зрозуміти, невигідно застосовувати стару техніку, нецікаво його слухати; незрозуміло, чому він так зробив; нелегко бачити страждання близьких;* 8) у дієсловах **нездýжати** у знач. «хворіти»: *я нездужаю* (але: *не здужати* у знач. «не змогти»), *непокóїтися* у знач. «турбуватися», *неславити* у знач. «ганьбити»; 9) у присудковому слові *немає: Немає гірше, як в неволі про волю згадувать* (Шевченко). З дієсловом *мати* у формі 3-ї ос. одн. пишеться окремо: *Він не має належної підготовки з математики.*

Не пишеться окремо: 1) з іменниками, прикметниками і прислівниками на **-о**, зміст яких заперечується: 1. *Це не правда, а вимисел. Жили не бідно і не заможно. Це не дійсний спосіб, а умовний* (але: *один бюлетень недійсний*). *Не задовільно одержав, а відмінно* (але: *одержав незадовільно*). *Не часто тут падають дощі. Він ворог, а не вірний товариш* (але: *Хома невірний*). *Послати не звичайною бандеролю, а рекомендованою* (але: *голос її незвичайний*). У написанні прикметників і прислівників на **-о** можливі варіанти залежно від того, заперечується чи стверджується щось у реченні. *Це завдання нескладне* (стверджується «легкість») — *це завдання не складне* (заперечується «складність»); *повість нецікава* (нудна) — *повість не цікава* (не захоплює читача); *від нас до школи недалеко* (стверджується, що близько) — *від нас до школи не далеко* (заперечується, що далеко); *поїхав ненадовго* (на короткий час) — *поїхав не надовго* (не на довший час).

Розрізняють протиставлення, де є сполучник **а**, і протиставлення, де є сполучник **але**: при першому одне поняття заперечується, а друге, протилежне йому, стверджується; при спол. **але** обидва поняття сумісні, предметові чи дії одночасно приписують дві ознаки; у першому випадку **не** пишемо окремо, у другому — разом: *Ріка не глибока, а мілка — ріка неглибока, але холодна. Говорить по-німецькому не погано, а добре — говорить по-німецькому непогано, але з акцентом;* 2) з іменниками, прикметниками і прислівниками на **-о**, якщо вони виконують роль присудка у питальних реченнях при логічному підкресленні заперечення (можливі частки **хіба, чи**); *Хіба не правда, що питання надзвичайно актуальне? Чи не ясний цей висновок сам собою? Хіба не цікаво ще раз обговорити це питання?* Якщо заперечення не підкреслюється, то пишемо разом: *Хіба це неправда? Невже цей висновок неясний? Чи нецікаво вам слухати музику?* 3) з короткими прикметниками: *не згоден, не повинен, не рад* та ін.; 4) з прикметниками і прислівниками на **-о**, які мають при собі пояснювальні слова **далеко, зовсім** або займенники і прислівники з префіксом **ні**: *зовсім не переконливі докази; нікому не відомий автор; нескільки не цікаво; зовсім не важко; аж ніяк не приємні спогади.* При наявності інших пояснювальних слів прикметники з **не** пишуться разом: *незнайомий читачам автор; невідома нам адреса; неправильне в цьому випадку рішення; нездібний до математики учень.* Але якщо такий прикметник з **не** входить до складу звороту, що стоїть після означуваного іменника і логічно підсилює заперечення, то **не** з прикметником пишеться окремо: *твір, не підвладний часові;* 5) з дієсловами (в тому числі з дієприслівниками): *не був, не прийшов, не досягає рукою до вікна; не виходячи з дому, не виконуючи доручень; не зрозумівши завдання;* 6) з дієприкметниками, які мають при собі поясн-

нювальні слова: *вулиця, не засаджена деревами; не виконана вчасно робота; давно не метена підлога; ціле літо не кошена трава;* 7) при підсилювальних прислівниках і присудкових словах: *не дуже, не зовсім, не досить, не треба, не жаль, не варто*; 8) при прийменниках: *не за горами, не на жарт, не до речі.*

Не при перехідних дієсловах. При перехідному дієслові з заперечною часткою **не** додаток ставиться здебільшого в родовому, рідко в знахідному відмінку.

Родовий відмінок, як правило, вживається: 1) коли в реченні є частка **ні**, заперечний займенник чи прислівник з префіксом **ні-**. *Не читає ні газет, ні журналів. Ніхто цього браслета не брав до рук;* 2) коли вказується на частину від цілого. *Не дістав хліба. Не приніс води;* 3) при дієсловах **бачити, чути, думати, знати, розуміти, бажати, хотіти** та ін. зі значенням сприйняття, думки, бажання. *Не бажав йому горя. Не знав він села. Не чув в її словах жалю*; 4) якщо додаток — абстрактний іменник. *Я не шукаю веселощів*; 5) у стійких словосполученнях, що мають у своєму складі абстрактні іменники: *не вживати заходів, не брати участі, не має спокою, не робить з того секрету, не викликає довіри* та ін.

Знахідний відмінок може вживатися: 1) при вказівці на конкретний предмет або точно визначене число. *Не покоси кладе, гори* (Шевченко). *Він не додав мені сто карбованців;* 2) якщо додаток є іменником — назвою істоти. *Хвороба ще довго не покидала дівчинку*; 3) якщо додаток стоїть перед дієсловом-присудком. *Хату не замів* (пор.: *не замів хати*); 4) при залежності додатка не безпосередньо від дієслова з заперечною часткою, а від інфінітива, що прилягає до дієслова з запереченням і послаблює вплив заперечення. *Учень не встиг написати твір* (пор.: *не написав твору*).

Форма знах. відм. здавна конкурує з родовим: *Не вернеться чорнобривий та й не привітає, не розплете довгу косу, хустку не зав'яже* (Шевченко). *Я рідну Україну не проміняю на чужину* (Глібов). *Ту перлину не дістати ні з печер землі, ні з моря* (Самійленко).

НЕАБИ́ХТО, неаби́кого, *дав.* неаби́кому, *ор.* неаби́ким (з неаби́ким, не аби з ким), *місц.* на неаби́кому (на неаби́кім, не аби́ на кому, не аби́ на кім)

НЕАБИ́ЩО, неаби́чого, *дав.* неаби́чому, *ор.* неаби́чим (з неаби́чим, не аби́ з чим), *місц.* на неаби́чому (на неаби́чім, не аби́ на чому, не аби́ на чім)

НЕБЕЗГРІ́ШНИЙ

НЕБА́ЖАНИЙ. Синонім: нежада́ний.

НЕБА́ЙДУЖЕ і **НЕБАЙДУ́ЖЕ**, *присл.* Синоніми: зацікáвлено, чу́ло.

НЕБЕЗЗА́ХИСНИЙ і **НЕБЕЗЗАХИСНИ́Й**, -а́, -е́

НЕБЕСА́, -е́с, *мн.*

НЕБЕ́СНО-БЛАКИ́ТНИЙ

НЕБЕ́СНО-ГОЛУБИ́Й, -а́, -е́

НЕ́БІЖ, -божа, *дав.* -божеві, *ор.* -божем, *кл.* -бо́же і **НЕБІ́Ж**, -бо́жа, *дав.* -бо́жеві, *ор.* -бо́жем, *мн.* не́божі, не́божів

НЕБОЄЗДА́ТНИЙ

НЕВБЛАГА́ННИЙ. Синоніми: непохи́тний, непору́шний, немилосе́рдний, жорсто́кий.

НЕВВІ́ЧЛИВИЙ. Синоніми: нече́мний, неви́хований, нетакто́вний, некоре́ктний.

НЕ ВГАВА́ЮЧИ

НЕВДО́ВЗІ, *присл.* Синоніми: незабáром, трóхи згóдом, найблúжчим чáсом, скóро.

НЕВЕ́СЕЛО, *присл.* Синоніми: су́мно, безра́дісно.

НЕВЖЕ́, *част.*

НЕВЖЕ́ Ж ТАКИ́

НЕВЖЕ́-ТАКИ́, *част.*

НЕВИ́ГІДНИЙ — НЕВИГІ́ДНИЙ. Розрізняються значенням.

Неви́гідний. Який не дає вигоди. *Цей договір невигідний нам.* Синоніми: неприбутко́вий, збитко́вий, нерента́бельний.

Невигі́дний. Незручний. *Невигідний стілець. Невигідне крісло.*

НЕ ВИПАДКО́ВО

НЕВИРА́ЗНИЙ. Синоніми: нечітки́й, блідий, тьмя́ний, розпли́вчастий.

НЕВИ́СОКО і НЕВИСО́КО, *присл.*

НЕВИЧЕ́РПНИЙ

НЕВІД'Є́МНИЙ

НЕ ВІД ТО́ГО, ЩОБ

НЕВІ́ЙСЬКО́ВИЙ

НЕВІ́ЙСЬКОВОЗОБОВ'Я́ЗАНИЙ

НЕВІ́РА, -и, *ор.* -ою і **НЕВІ́Р'Я**, -р'я, *ор.* -р'ям

НЕВІ́СТЧИН

НЕВ'ЇЖДЖЕНИЙ

НЕВЛА́Д [*не* невпопад], *присл.*

НЕВМИ́ТИЙ і НЕУМИ́ТИЙ

НЕВМІ́ЛИЙ і НЕУМІ́ЛИЙ

НЕВМОТИВО́ВАНИЙ і НЕУМОТИВО́ВАНИЙ

НЕ ВПЕ́РШЕ. Синонім: не в пе́рший раз.

НЕВПІ́ЗНАНИЙ — НЕВПІЗНА́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Невпі́знаний. Якого не впізнали. *Невпізнаний син.*

Невпізна́нний. Який настільки змінився, що його важко пізнати. *Наші села стали невпізнанними.*

НЕ В ПО́РУ

НЕВРАЛГІ́ЧНИЙ — НЕВРОЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Невралгі́чний. Який стосується невралгії, викликаний хворобою нервів. *З'явилися невралгічні болі.*

Неврологі́чний. Який стосується неврології — науки, що вивчає нервову систему. *Неврологічна клініка.*

НЕВРИ́Т, -у. Запалення нерва. *Симптоми невриту.*

НЕВРОЛОГІ́ЧНИЙ *див.* **НЕВРАЛГІ́ЧНИЙ**

НЕВ'Я́НУЧИЙ

НЕГА́ДАНИЙ

НЕГАРА́ЗД, *присл.* Синоніми: нега́рно, недо́бре, пога́но, ке́псько.

НЕГІ́ДНИЙ *див.* **НЕДОСТО́ЙНИЙ**

НЕГЛІ́ЖЕ́, *невідм., с.* Легке домашнє вбрання. *Шовкове негліже.*

НЕГО́ЖЕ, *присл.* Синоніми: не годи́ться, не ли́чить, не слід, пога́но, негара́зд.

НЕДА́ВНІЙ, -я, -є. Синоніми: нещода́вній, свіжий.

НЕДА́ВНО, *присл.* Синонім: нещода́вно.

НЕДА́ЛЕКО. 1. *присл. Я живу недалеко. Недалеко й до світання.* 2. *прийм. Зупинилась недалеко села.* Синоніми: бли́зько, поблизу́, неподалі́к.

НЕДАЛЕКОГЛЯ́ДНИЙ

НЕДАЛЕКОСЯ́ЖНИЙ

НЕДАРЕ́МНО і НЕДАРЕ́МНЕ, *присл.* Синоніми: неда́рма́, нема́рно.

НЕДА́РМА і НЕДАРМА́, *присл.*

НЕДБАЙЛИ́ВИЙ і НЕДБА́ЛИЙ. Синоніми: нереті́льний, леда́чий.

НЕДЕ́ШЕВО, *присл.*

НЕ ДИ́ВЛЯЧИСЬ, *дієприсл. з част.* **Уживається** в значенні, пов'язаному з дією «дивитися», «бачити». *Виправдовувався, не дивлячись мені в вічі.* Ненормативним є вислів: *Вчасно закінчили оранку, не дивлячись на погану погоду.* Треба: **Незважаючи на погану погоду (хоч була погана погода).**

НЕ ДИ́ВНО

НЕДІБРА́ТИ, -доберу́, -доберéш, -доберемо́, -доберете́, -доберу́ть; *нак.* -добери́, -доберім(о), -доберіть і **НЕДОБРА́ТИ.** **Керування:** *що, чого. Недобрати потрібної суми. Недобрати два центнери з гектара.*

НЕДІЄ́ВИЙ і НЕДІЙОВИ́Й, -а́, -е́

НЕДІЄЗДА́ТНИЙ

НЕДІ́ЛЯ *див.* **ТИЖДЕНЬ**

НЕДО... Складний префікс, який надає словам значення неповноти прояву дії, ознаки: *недоїда́ти, недорозви́нутий, недосо́лений, недопі́к.* Не

плутати з часткою **не**, що пишеться окремо з дієсловами, які мають префікс до і означають завершеність дії: *недокинув камінь до воріт*, але *не додав до сказаного нічого нового*. Керування дієслів з префіксом **недо...** Перехідні дієслова з префіксом **недо...** керують род. і знах. відм.: *Недобрали центнер картоплі. Недодали яблук*. Форма род. відм. звичайно вживається, коли кількісне значення не конкретизоване.

НЕДОБРОЗИ́ЧЛИВИЙ і НЕДОБРОЗИЧЛИ́ВИЙ. Синоніми: нези́чливий, неприхи́льний, непри́язний, недру́жній.

НЕДОБРОЯ́КІСНИЙ

НЕДОВА́ЖЕНИЙ

НЕДОВА́ЖИТИ, -жу, -жиш, -жимо, -жите, -жать; *нак*. -ва́ж, -ва́жте. Керування: *що і чого. Недоважив триста грамів. Недоважив масла*.

НЕДОВЕ́РШЕНИЙ

НЕДОВИ́КОНАНИЙ

НЕДОВІ́РА, -и, *ор*. -ою і **НЕДОВІР'Я**, -р'я, *ор*. -р'ям. Синоніми: су́мнів, підо́зра.

НЕ ДО ВПОДО́БИ

НЕДОВЧЕ́НИЙ і НЕДОУЧЕ́НИЙ

НЕДОДАВА́ТИ, -даю́, -да́в, -даємо́, -даєте́, -даю́ть

НЕДОДА́ТИ, -а́м, -аси́, -амо́, -асте́, -аду́ть; *мин*. недода́в, недодала́, недодало́, недодали́; *нак*. -да́й, -да́йте

НЕДОЗВО́ЛЕНИЙ — НЕДОЗВОЛЕ́ННИЙ. Розрізняються значенням. **Недозво́лений**. Який заборонений, який не рекомендується. *Недозволене слово. Не робив нічого недозволеного*. **Недозволе́нний**. Неприпустимий, неможливий, який заслуговує на осуд. *Відбувається щось недозволенне*.

НЕДО́ЇДОК [*не* недоїдо́к], -дка

НЕДОКРІ́В'Я, -в'я, *ор*. -в'ям

НЕ ДО ЛА́ДУ

НЕ ДО ЛИЦЯ́. *Вам не до лиця цей капелюх* [*не* вам не йде цей капелюх].

НЕДО́ЛІТОК, -тка, *дав*. -ткові, *ор*. -тком, *мн*. -тки, -тків

НЕДООЦІ́НЮВАННЯ, -я, *ор*. -нням

НЕДОПЛА́ТА і НЕДООПЛА́ТА, -и

НЕДОПУСКА́ННЯ і НЕДОПУ́ЩЕННЯ, -я, *ор*. -нням

НЕ ДО РЕ́ЧІ

НЕДОРЕ́ЧНО, *присл*. Синоніми: недола́дно, невідпові́дно, непотрі́бно.

НЕДОРОЗВИ́НЕНИЙ і НЕДОРОЗВИ́НУТИЙ

НЕДОСВІ́ДЧЕНИЙ. Синоніми: небува́лий, наївний.

НЕ ДО́СИТЬ

НЕ ДО СМАКУ́

НЕДОСТА́ТНІЙ, -я, -є

НЕДОСТО́ЙНИЙ — НЕГІ́ДНИЙ. Збігаються за значенням, але розрізняються сполучуваністю. Слово **недостойний** надає висловленому книжного характеру. *Недостойна кандидатура. Недостойний нагороди. Негідна поведінка. Негідні вчинки*.

НЕДРУ́ЖНИЙ — НЕДРУ́ЖНІЙ. Розрізняються значенням.

Недру́жний, -а, -е. Неодностайний. *Недружна сім'я. Недружний колектив*.

Недру́жній, -я, -є. Ворожий, неприязний. *Недружній тон. Недружнє ставлення*.

НЕЖДА́НО-НЕГА́ДАНО

НЕЖИТТЄ́ВИЙ і НЕЖИТТЬОВИ́Й, -а́, -е́

НЕ́ЖИТЬ *див*. **КАТА́Р**

НЕЗАБУР'Я́НЕНИЙ

НЕЗАДО́ВГО, *присл*.

НЕЗА́ЙНЯТИЙ

НЕЗАМІ́ЖНЯ, -ньої і **НЕЗАМІ́ЖНЯ́**, -ньої [*не* незамужня]

НЕЗБА́ГНЕНИЙ — НЕЗБАГНЕ́ННИЙ

Незба́гнений. Якого не збагнули, не зрозуміли. *Жила в ньому незбагнена потреба самоутвердження*.

Незбагне́нний. Якого не можна збагнути, зрозуміти. *Незбагненна мудрість*. Синоніми: надзвича́йний, феномена́льний.

НЕЗВАЖА́ЮЧИ — НЕ ЗВАЖА́ЮЧИ

Незважа́ючи, *прийм.* у поєднанні з прийм. **на**. *Незважаючи на те, що сім'я жила бідно, всі діти одержали освіту.*

Не зважа́ючи, *дієприсл. з част. Працював добре, не зважаючи ні на які обставини.*

НЕЗДІ́ЙСНЕНИЙ — НЕЗДІ́ЙСНЕ́ННИЙ

Нездійснений. Який не здійснився, не збувся. *Жаль за нездійсненими бажаннями та мріями.*

Нездійсне́нний. Який не може здійснитися, який неможливо виконати. *Ваші плани фантастичні, вони нездійсненні.*

НЕЗДО́ЛАНИЙ — НЕЗДОЛА́ННИЙ

Нездо́ланий. Якого не подолали, не підкорили. *Нездолане почуття справедливості.*

Нездола́нний. Якого не можна здолати, знищити; непереможний. *Нездолана єдність.*

НЕЗДУ́ЖАТИ — НЕ ЗДУ́ЖАТИ

Нездýжати, -аю, -аєш, -аємо, -аєте, -ають. Хворіти. *Нездужає Катерина, ледве-ледве дише* (Шевченко).

Не здýжати. Бути не в змозі щось зробити; не змогти. *Не здужав вчасно виконати ваше прохання.*

НЕЗЛА́МНИЙ. Синоніми: дýже міцни́й, нездола́нний, завзя́тий, запе́клий, непохи́тний, стійки́й.

НЕЗЛІ́ЧЕНИЙ — НЕЗЛІЧЕ́ННИЙ

Незлі́чений. Який не порахований. *Незлічені турботи випали на її долю.*

Незліче́нний. Який має велику кількість, незчисленний. *У нього були незлічені отари овець.*

НЕ З РУКИ́

НЕЗЧУ́ТИСЯ, -чу́юся, -чу́єшся

НЕЗ'ЯСО́ВАНИЙ — НЕЗ'ЯСО́ВНИЙ

Нез'ясо́ваний. Якого хто-небудь не з'ясував; не пояснений, невідомий. *Нез'ясована тривога. Нез'ясоване хвилювання.*

Нез'ясо́вний. Якого не можна з'ясувати, пояснити; незрозумілий. *Нез'ясовне почуття.*

НЕЙРО... Перша частина складних слів, що вказує на причетність цих понять до нервової системи. З наступною частиною завжди пишеться разом: *нейроанатóмія, нейробіóніка, нейродерміт, нейролінгвістика, нейропсихічний, нейропсихолóгія, нейрофіброматóз, нейрофізіолóгія, нейрохірургічний, нейрохірургія.*

НЕЙТРА́ЛЬНО-ЖО́ВТИЙ

НЕКОРИ́СЛИВИЙ — НЕКОРИ́СНИЙ. Розрізняються значенням.

Некори́сливий. Який не прагне до наживи, власної вигоди (про людину). *Він був щирою, некорисливою людиною.*

Некори́сний. Який не приносить користі. *Некорисні дії.*

НЕМА́Є — НЕМА́ — НЕ МА́Є

Нема́є і **нема́**, *присл.* Ужив. як головний член у безособовому реченні. *У нього немає (нема) цієї книжки. Нема (немає) спокою йому ніде.*

Не ма́є. Частка **не** з дієсловом **мати** у формі 3-ї ос. одн. ужив. як присудок у двоскладному реченні. *Він не має цієї книжки.*

НЕМИНУ́ЧИЙ — НЕМИНУ́ЩИЙ. Розрізняються значенням.

Немину́чий. Який обов'язково має наступити; якого не можна обминути. *Перемога неминуча. Катастрофа здавалась неминучою.*

Немину́щий. Який ніколи не минає; постійний. *Неминуще світове значення Шевченка. Неминуща слава.* Синоніми: вічний, нетлінний.

НЕМО́В 1. *спол., порівняльний.* Уживається для приєднання порівняльних зворотів і порівняльних підрядних речень (синоніми **мов, на́че, нена́че, немо́вби, ніби**). *Там, у степу, схрестилися дороги, немов у серці дикому мечі* (Симоненко). 2. *спол., з'ясувальний. Здалось, немов хтось відчинив двері.* 3. *част. Вона того вечора немов*

віджила і стала такою веселою (Кобилянська). Пунктуація. Кома перед **немов** ставиться, якщо **немов** виступає спол.; кома не ставиться, якщо **немов** є часткою.

НЕМО́ВБИ, *спол., част.* Те саме, що **немо́в**.

НЕМОВЛЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

НЕ МО́ЖНА, *присл.* Синоніми: заборо́нено, не дозво́лено, не ві́льно.

НЕ НАБАГА́ТО, *присл.*

НЕНАВИ́ДІТИ, -джу, -диш, -димо, -дите, -дять

НЕНАВИ́СНИЙ. Синонім: осору́жний.

НЕНА́ВИСТЬ, -і, *ор.* -ттю. Синоніми: ворожне́ча, воро́жість.

НЕНАВМИ́СНО і НЕНАВМИ́СНЕ, *присл.* Синоніми: незуми́сно, ненароком, несвідо́мо.

НЕНАДО́ВГО, *присл.*

НЕНА́ЧЕ 1. *спол., порівняльний.* Уживається для приєднання порівняльних зворотів і порівняльних підрядних речень (синоніми **на́че, ні́ би, мов, немо́в**). *В садах кохалися, цвіли, неначе лілії, дівчата* (Шевченко). 2. *спол., з'ясувальний. Здавалось, неначе все заснуло.* 3. *част. Село неначе погоріло* (Шевченко). Пунктуація. Кома перед **неначе** ставиться, якщо **неначе** виступає спол.; кома не ставиться, якщо **неначе** є часткою.

НЕНА́ЧЕБТО, *спол., част.* Те саме, що **нена́че**.

НЕ́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* не́нець, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *ч.*; не́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

НЕ́НЬКА *див.* МА́МА

НЕО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «но- ви́й», «нове́». З наступною частиною завжди пишеться разом: *неоарктичний, неогетельянство, неодарвінізм, неонаці́зм, неореалізм, неофаши́зм.*

НЕОСВІ́ЧЕНИЙ. Неграмотний. *Неосвічена людина.*

НЕОСУ́ДНИЙ

НЕОФІЦІ́ЙНИЙ. Синонім: товари́ський.

НЕОЦІНЕ́ННИЙ. Синоніми: ду́же кошто́вний, дороги́й, ці́нний.

НЕОЩА́ДЛИВИЙ і НЕОЩА́ДНИЙ

НЕ ПІД СИ́ЛУ

НЕПІЗНА́ВАНИЙ — НЕПІЗНАВАННИЙ — НЕПІ́ЗНАНИЙ — НЕПІЗНА́ННИЙ

Непізна́ваний і непізнава́нний. Недоступний для пізнання. *Непізнаванна природа спадковості.*

Непі́знаний. Якого ще не пізнали. *Непізнані сили природи.*

Непізна́нний. Якого не можна пізнати. *Нема речей непізнанних.*

НЕПОГІ́ДНИЙ. Синоніми: непого́жий, сльота́вий.

НЕПОГРІ́ШНИЙ. Синоніми: безгрі́шний, негрі́шний.

НЕПОДАЛІ́К, *присл.* Синоніми: поблизу́, бли́зько, недале́ко.

НЕПОДО́ЛАНИЙ — НЕПОДОЛА́ННИЙ

Неподо́ланий. Якого не подолали, непереможений. *Неподолані труднощі.*

Неподола́нний. Якого не можна подолати, непереможний. *Неподоланна наша сила.*

НЕПОКО́ЇТИ, -о́ю, -о́їш, -о́їмо, -о́їте, -о́ять

НЕПОКО́РА. Керування: *комучому, перед ким-чим, проти кого-чого. Непокора батькові. Непокора перед старшими. Непокора проти гнобителів.* Синоніми: непокі́рність, непо́слух, неслухня́ність.

НЕ ПО ПРА́ВУ

НЕПОРУ́ШЕНИЙ — НЕПОРУ́ШНИЙ. Розрізняються значенням.

Непору́шений. Який незачеплений. *Непорушені лісосмуги.*

Непору́шний. Нерухо́мий, стійки́й. *Сиділа весь день непорушна. Нічна тиша була непорушна.*

НЕПОЯ́СНЕНИЙ — НЕПОЯСНЕ́ННИЙ

Непоя́снений. Якого не пояснили. *Непояснена тема.*

Непояснéний. Якого не можна пояснити. *Непояснені явища.*

НЕПРА́ВИЛЬНИЙ. Уживається у знач. «який не відповідає певним нормам; який не відповідає істині; помилковий, хибний». *Неправильні методи. Неправильна форма. Неправильне уявлення. Неправильна відповідь.* Ненормативним є вжив. у знач. «помилковий» слова **невірний.** Пор.: *Це невірне рішення. Невірна відповідь.* Треба: **Неправильне рішення. Неправильна відповідь.**

НЕПРИРО́ДНИЙ, -а, -е

НЕПРИ́ЯЗНЬ, -і, *ор.*-зню. Синоніми: неприхи́льність, антипа́тія, воро́жість.

НЕПРОЇ́ЖДЖИЙ [*не* непроїж:ий]

НЕПРОЇ́ЗНИ́Й [*не* непроїздний], -а́, -е́

НЕ РА́З — НІ РА́ЗУ. *Не раз про це говорили. Ні разу про це не говорили.*

НЕРВО́ВО ЗБУ́ДЖЕНИЙ

НЕРВО́ВО-СУДИ́ННИЙ

НЕРВОВОХВО́РИЙ

НЕРВУВА́ТИ — НЕРВУВА́ТИСЯ. Розрізняються значенням.

Нервува́ти, -у́ю, -у́єш, -у́ємо, -у́єте, -у́ють; *нак.* -у́й, -у́йте. Приводити кого-небудь у стан нервового збудження, роздратування. *Не нервуй мене.* Синоніми: дратува́ти, се́рдити, виво́дити з рівнова́ги.

Нервува́тися, -у́юся, -у́єшся. Бути в стані збудження, хвилювання, роздратування. *Вона нервувалася* [*не* нервувала].

НЕРІВНОБЕ́ДРЕНИЙ

НЕРОЗВ'Я́ЗАНИЙ — НЕРОЗВ'ЯЗНИ́Й

Нерозв'я́заний. Якого не розв'язали; який не дістав вирішення. *Нерозв'язаний вузол. Нерозв'язані проблеми.*

Нерозв'язни́й. Якого не можна вирішити. *Нерозв'язні суперечності.*

НЕРОЗЧИ́ННИЙ

НЕСИ́ЛА[1], -и, *ім. Руки в несилі опустилися.*

НЕСИ́ЛА[2], *незм. Стояти несила.*

НЕСИ́ТИЙ — НЕСИТНИ́Й

Неси́тий. Який хоче їсти; жадібний, ненажерливий. *Ворог неситий. Несита жадоба.*

Неситни́й. Який не робить ситим. *Неситна їжа.*

НЕСКА́ЗАНИЙ — НЕСКАЗА́ННИЙ

Неска́заний. Не виражений словами, невисловлений. *Несказані слова.*

Несказа́нний. Надзвичайний, невимовний. *Несказанне горе. Несказанна краса.*

НЕСКІ́НЧЕНИЙ — НЕСКІНЧЕ́ННИЙ

Нескі́нчений. Незакінчений, незавершений. *Нескінчена справа.*

Нескінче́нний. Який триває дуже довго; безконечний. *Нескінченні розмови.* Синоніми: безконе́чний, безме́жний.

НЕСМІЛИ́ВИЙ і НЕСМІ́ЛИЙ. Синоніми: боязки́й, нерішу́чий, сором'язни́й, сором'язли́вий.

НЕСПОДІ́ВАНО-НЕГА́ДАНО, *присл.* Синоніми: раптóво, ми́ттю, блискави́чно.

НЕСТИ́, -су́, -се́ш, -семо́, -сете́; *мин.* ніс, несла́, несло́, несли́; *нак.* -си́, -сі́м(о), -сі́ть

НЕСТРИ́МАНИЙ — НЕСТРИ́МНИЙ. Розрізняються значенням.

Нестри́маний. Який не володіє собою. *Знали його як хлопця нестриманого.*

Нестри́мний. Який нічим не стримуваний; сильний, невпинний. *Нестримний дух. Нестримне бажання.*

НЕСТЯ́МА, -и. *До нестями.*

НЕСУСВІ́ТНИЙ, -а, -е і **НЕСУСВІ́ТНІЙ,** -я, -є

НЕ СЬОГО́ДНІ-ЗА́ВТРА

НЕТЕРПЕЛИ́ВИЙ і НЕТЕРПЛЯ́ЧИЙ

НЕ́ТТО, *невідм., с.* Вага товару без тари.

НЕУМИ́СНЕ і НЕВМИ́СНЕ, *присл.* Синоніми: незуми́сно, ненавми́сно, не на зло, несвідо́мо.

НЕХОТЯЧИ́, *присл.*

НЕ́ХТУВАТИ. Керування: *кого-що і ким-чим. Нехтувати давні звичаї. Нехтувати здоров'ям. Нехтувати небезпекою.*

НЕЧУ́ЛИЙ і НЕЧУТЛИ́ВИЙ

НЕЩАСЛИ́ВИЙ. Синоніми: нещáсний, безталáнний, знедóлений, бідолáшний, сердéшний.

НЕЩОДА́ВНІЙ, -я, -є

НЕЩОДА́ВНО, *присл.*

НЕ ЩО ІНШЕ, ЯК

НИЖНЬОДНІПРО́ВСЬКИЙ

НИЖЧЕ... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «далі, пізніше в тексті». З наступною частиною завжди пишеться разом: *нижчевикладений, нижчезгáданий, нижчеопúсаний, нижчепідпúсаний, нижчепóданий.*

НИ́ЖЧЕ, *присл.*, вищий ступінь порівняння. *Поклади нижче.* Ненормативний є вислів *скажемо нижче.* Потрібно: **скажемо далі.**

НИЗИНА́ — НИЗОВИНА́. Збігаються у знач. «низька місцевість». *Село розкинулось на низині (низовині).* Тільки **низовинá** вжив. як географ. термін у знач. «рівнинна частина суходолу, абсолютна висота якої не перевищує 200 м над рівнем моря». *Прикаспійська низовина. Амазонська низовина. Причорноморська низовина.*

НИЗИ́ННИЙ — НИЗОВИ́Й. Збігаються у знач. «нижчий від оточуючих земель; який знаходиться на низині». *Низинний край. Низинна рослина.* Тільки **низовúй** ужив. у значеннях: 1. Який дме низом, переважно від води (про вітер). *Низовий вітер.* 2. *іст.* Який живе у низов'ї Дніпра. *Низове козацтво.* 3. Який зв'язаний з широкими масами, обслуговує їх. *Низова організація. Низовий осередок.*

НИЗЬКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «низький». З наступною частиною завжди пишеться разом: *низьковрожáйний, низькокалорíйний, низькоопла́чуваний, низькопродуктúвний, низькосóртний, низькоя́кісний.*

НИ́ЗЬКО, *присл. Нúзько кланяюсь.*

НИ́НІ — СЬОГО́ДНІ, *присл.* Збігаються у знач. «у нинішній час, тепер». Однак **нині** має відтінок урочистості. *Сьогодні ти дитина, а завтра — дорослий.* Зловживаючи словом **нині**, порушуємо стильові норми. Недоречним, наприклад, є такий вислів: *Нині він уже майстер. Нині усім нелегко.* Потрібно вжити слова **тепер, сьогодні.**

НИ́ШКОМ-ТИ́ШКОМ, *присл.* Синоніми: мóвчки, притáєно, крадькомá, пóтай, пóтайки.

НІ. 1. *част., заперечна. Ні, я буду крізь сльози сміятись* (Леся Українка). 2. *спол., підсилювально-єднальний. Він не знає ні батька, ні матері, ні брата, ні сестри.* 3. Уживається як відокремлена частина заперечного займенника в прийменникових конструкціях. *Ні в кого, ні до кого, ні з ким, ні до чого, ні за що, ні від кого, ні за які гроші.* Ненормативними є вирази *в нікого, до нікого, до нічого, за ніякі.*

НІ́БИ. 1. *спол., порівняльний.* Уживається для приєднання порівняльних зворотів і порівняльних підрядних речень. Синоніми: мов, ненáче, нáче, як. *Волошки, ніби сині зірки, блищать.* 2. *спол.* Уживається для приєднання підрядних речень способу дії, означальних, з'ясувальних. *Він робив вигляд, ніби не про нього йшла мова.* 3. *част.* Уживається для вираження певної вірогідності. *Він говорив ніби сам до себе.* Пунктуація. Кома перед **ніби** ставиться, якщо **ніби** виступає спол.; кома не ставиться, якщо **ніби** є часткою.

НІВРО́КУ, *присл.* Синоніми: непогáно, так, як трéба; слáва Бóгу.

НІЖНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає поняттю «ніжний». З наступною частиною

пишеться: 1. Разом, якщо прикметник утворений від підрядного сполучення слів: *ніжнотóнний, ніжношкірий, ніжнолúстий*. 2. Через дефіс, якщо слово означає відтінок кольору: *ніжно-білий, ніжно-голубúй, ніжно-світло-корúчневий*.

НІЖНО, *присл. Ніжно глянула. Ніжно кохати.*

НІЗА́ЩО — НІ ЗА ЩО́

Нізáщо, *присл.* Ні за яких обставин. *Нізащо не пристану на це.*

Ні за щó, *займ. з прийм.* і *запер. част.* Даремно. *Ні за що не відповідас.*

НІ́ З КИМ — НІ З КИ́М

Ні́ з ким. Немає з ким. *Ні з ким поговорити.*

Ні з кúм. З жодною людиною. *Ні з ким із вас не хочу мати справи.*

НІ́КОЛИ — НІКО́ЛИ

Ні́коли, *присл.* у ролі головного члена безособового речення. Немає часу для чого-небудь. *Лінивому все ніколи.*

Нікóли, *присл.* у ролі другорядного члена. Ні за яких обставин. *Ніколи не забуду цього.*

НІНА́ЩО — НІ НА ЩО́

Нінáщо, *присл.* Нанівець. *Звівся нінащо.*

Ні на щó, *займ. з прийм.* і *част.* Ні для чого. *Ні на що не придатний.*

НІ ПРИ ЧО́МУ

НІ РИ́БА НІ М'Я́СО

НІ СВІ́Т НІ ЗОРЯ́

НІ СЕ́ НІ ТЕ́

НІ́ЯК — НІЯ́К

Ні́як, *присл.* у ролі головного члена безособового речення. Нема можливості, неможливо. *Допомогти йому ніяк.*

Нія́к, *присл.* у ролі другорядного члена. *Ніяк не можу пригадати.*

НО, *част.* 1. З попереднім словом пишеться через дефіс. *А дай-но вогню! Ти-но краще мовчи!* Якщо між часткою і словом, якого вона стосується, стоїть ще одна частка, то всі три слова пишуться окремо. *Нехай же но; підійди ж но.*

НО́БЕЛІВСЬКА ПРЕ́МІЯ. Перше слово пишеться з великої літери.

НО́ВГОРОД-СІ́ВЕРСЬКИЙ, Но́вгорода-Сіверського, *ім.*

НО́ВГОРОД-СІ́ВЕРСЬКИЙ, но́вгород-сіверського, *прикм.*

НОВИ́Й РІК. Перше слово пишеться з великої літери.

НОВО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «нови́й». З наступною частиною завжди пишеться разом: *новобрáнець, новобудóва, новозбудóваний, новонасéлений, новопрúдбаний, новорíчний, новоствóрений.*

НОВА́ ЗЕЛА́НДІЯ, Новóї Зелáндії.

НОВОЗЕЛА́НДСЬКИЙ

НО́ЖИЦІ, -иць, *мн. Малі ножиці* [*не* ножниці].

НО́МЕР, -а, *мн.* -и́, -ів, але два номери, п'ять номерів.

НОРМА́НДСЬКИЙ. *Прикм.* до **Нормáндія.**

НОРМА́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **нормáн.**

НОСИ́ТИ, ношý, нóсиш, нóсимо, нóсите, нóсять; *нак.* носи́, носíм(о), носíть

...НО, ...ТО. Невідмінювані дієприкметникові форми на **-но, -то** — це активні українські конструкції, які О. Пєшковський назвав «улюбленими в українській мові». Форми на **-но, -то** є присудками у безособових реченнях; синонімами до них можуть бути неозначено-особові речення: *знайдено скарб — знайшли скарб, було видано книгу — книгу видали, наказ буде виконано — наказ виконаємо* (*виконають*). Дієприкметникові форми на **-но, -то** керують іменниками: а) у знахідному відмінку (якщо ці форми утворені від перехідних дієслів): *добуто руду, організовано зустріч, Михайлика врятовано, його поранено*; б) у родовому відмінку, якщо іменник семантично

пов'язаний з навчанням: *навчено грамоти*; в) у давальному відмінку, якщо іменник залежить від об'єкта мовлення і виявлення почуттів: *Дано людині землю і небо* (Загребельний). *Хлопцеві категорично заборонено виходити*; г) в орудному відмінку, якщо іменник вказує на знаряддя або спосіб виконання дії. *Зроблено нашими руками. Інструкцією заборонено. Доріжки всипано піском. І серце ніби обгорнуто жаром* (Федунець). *Яничарам одружуватись заборонено* (Загребельний). Ненормативним є уживання назви особи, що активно діє, у формі орудного відмінка іменників. *Трактористами зорано поле. Двері відчинено водієм.*

Формам на **-но, -то** варто давати перевагу, коли вибираємо конструкції: *Під час семінару передбачено (передбачається) розглянути такі питання. Пропозиція розглядалася — пропозицію розглянуто. Твори перекладалися — твори перекладено. Відбір студентів буде проводитись — буде проведено. Дисертація виконувалася під керівництвом професора — дисертацію виконано. Передбачається поступово збільшити частку покриття громадянам реальних витрат на житло — передбачено збільшити.*

НТШ (ен-те-ша), *невідм., с.* Складноскорочене слово. Наукове товариство імені Шевченка.

НУЛЬ [*не* ноль], -я́, *ор.* -е́м, *місц.* (на) -і́, *мн.* -і́. *Три нулі* [*не* три нуля].

НЮРНБЕ́РГ і НЮРНБЕ́РҐ, -а, *місц.* (у) -зі і -гу(-гу)

НЮРНБЕ́РЗЬКИЙ ПРОЦЕ́С. Перше слово пишеться з великої літери.

НЯ́НЬЧИН

НЯ́НЬЧИТИ, -у, -иш, -имо, -ите, -ать; *нак.* няньч

НЯ́ВКАТИ [*не* м'явкати], -аю, -аєш, -аємо, -аєте, -ають

НЬЮ-ЙО́РК, Нью-Йо́рка

НЬЮЙО́РКІВЕЦЬ, -вця, *ор.* -ем

НЬЮ-ЙО́РКСЬКИЙ

О

О[1], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с.р. Заголовне о.* Як назва звука вжив. в *ч. р. Огублений о.* Порушенням літературної вимови є наближення ненаголошеного **о** до **а**.

О[2], *прийм.* Із знах. і місц. відм. З місц. відм. уживається при точному або приблизному називанні часу дії. *Збори відбудуться о 16-й годині. Вийду з дому о 10-й годині. О котрій годині?* Ненормативними є вислови: *в шість годин, в десять годин.*

О пів на вживається на позначення половини години, якої не вистачає до повної години. *Вийшла з хати о пів на десяту* [*не* пів десятої].

ОБ[1], О́бі, *ор.* О́б'ю

ОБ[2], *прийм.*, ужив. із знах. і місц. відм. 1. З місц. відм. уживається як фонетичний варіант прийм. **О**. *Виїхати об 11-й годині.* 2. Із знах. відм. уживається при позначенні предмета: а) з яким хтось, щось стикається, зближується. *Вікониця стукала об стіну;* б) який є опорою для когось, чогось. *Сперся об стіл*; в) який спричинює дію. *Поколовся об гострі колючки.* Ужив. у сполуч. *Битися як риба об лід. Бити лихом об землю. Ударитися об поли руками. Битися об заклад.*

ОБА́БІЧ. 1. *присл. Обабіч простягалися поля.* Синоніми: з обо́х боків, на оби́два бо́ки. 2. *прийм. Обабіч вулиці цвітуть садки.*

ОБВЕСТИ́, -еду́, -еде́ш, -едемо́, -едете́; *мин.* обві́в, обвела́, обвело́, обвели́; *нак.* -еди́, -еді́м(о) [*не* давайте обведемо], -еді́ть

ОБВИ́НЕНИЙ і ОБВИ́НУТИЙ

ОБВИНУВА́ЛЬНИЙ

ОБВИНУВА́ЧЕНИЙ. Синоніми: звинува́чений, оска́ржений.

ОБВИ́СНУТИ, -ну, -неш; *мин.* обви́с, і обви́снув, обви́сла і обви́снула, обви́сли і обви́снули

ОБВИ́ТИ, обів'ю́, обів'є́ш, обів'є́мо, обів'є́те, обів'ю́ть; *мин.* обви́в, обвила́, обвило́, обвили́; *нак.* обви́й, обви́йте

ОБВИ́ТИСЯ, обів'ю́ся, обів'є́шся; *нак.* обви́йся і **ОБВИНУ́ТИСЯ**, -ну́ся, -не́шся; *нак.* -ни́ся

ОБВІВА́ТИ, -ає і **ОБВІ́ЮВАТИ**, -ює

О́БВІД, -воду і **ОБВІ́Д**, -во́ду

ОБВО́ДНИТИ, -ню́, -ни́ш, -нимо́, -ните́; *нак.* -ни́, -ні́ть, *док.*

ОБВО́ДНЮВАТИ, -юю, -ю́єш, і **ОБВОДНЯ́ТИ**, -я́ю, -я́єш, *недок.*

ОБГІ́Н, -го́ну

ОБГО́ЛЕНИЙ — ОГО́ЛЕНИЙ. Розрізняються значенням.

Обго́лений. Якого поголили. *Обголене обличчя.*

Ого́лений. 1. З якого зняли одяг, покриття, зробили голим. *Оголені спини. Оголена земля.* 2. Залишений без необхідного, без захисту. *Оголений фронт.* 3. *перен.* Розкрита суть чогось. *Оголене нутро лицеміра.*

ОБГО́РНЕНИЙ і ОБГО́РНУТИЙ

ОБГОРНУ́ТИ, -о́рну, -о́рнеш, -о́рнуть; *нак.* -орни́, -орні́м(о) [*не* давайте обгорнемо], -орні́ть

ОБГОРО́ДЖЕНИЙ [*не* обгороженний]

ОБГОРОДИ́ТИ, -оджу́ [*не* обгорожу], -о́диш, -о́дять; *нак.* -оди́, -оді́ть

ОБГО́РТКА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (на) -тці. Синоніми: обкладинка, опра́ва.

ОБГОРЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш, -я́ють

ОБІ́ РУНТО́ВАНИЙ. Синоніми: вмотиво́ваний, аргументо́ваний.

ОБДАРО́ВАНИЙ

ОБДЕ́РТИ і ОБІДРА́ТИ, обдеру́, обдере́ш, обдеру́ть, обдеремо́, обдерете́; *мин.* обде́р і обідра́в, обде́рла і обідра́ла, обде́рли і обідра́ли

ОБДЕ́РТИСЯ і ОБІДРА́ТИСЯ, обдеру́ся, обдере́шся, обдеремо́ся, обдеру́ться; *мин.* обде́рся і обідра́вся, обде́рлася і обідрала́ся, обде́рлися і обідра́лися

ОБДУ́РЕНИЙ і ОДУ́РЕНИЙ

ОБДУРИ́ТИ, -урю́, -у́риш і **ОДУРИ́ТИ**, -урю́, -у́риш, -у́рять; *нак.* обдури́ і одури́, обдурі́ть і одурі́ть,

ОБЕР... Перша частина складних слів, яка означає старшого на посаді. З наступною частиною пишеться через дефіс: *о́бер-інтенда́нт, о́бер-конду́ктор, о́бер-лейтена́нт, о́бер-ма́йстер, о́бер-офіце́р, о́бер-прокуро́р.*

ОБЕ́РНЕНО ПРОПОРЦІ́ЙНИЙ

ОБЕРНЕНОХРОНОЛОГІ́ЧНИЙ

ОБЕРНУ́ТИ, -ерну́, -е́рнеш, -е́рнуть; *нак.* -ерни́, -ерні́ть

ОБ'Є́ДНАННЯ — ОБ'ЄДНА́ННЯ

Об'єдна́ння, *род. мн.* -ань. Організація. *Літературне об'єднання.*

Об'єдна́ння, *род. мн.* -а́нь. Дія. *Об'єднання людей.*

ОБ'ЄКТИВІ́СТСЬКИЙ

ОБ'ЄКТИ́ВНИЙ. Синоніми: безсторо́нній, неупере́джений, реа́льний, дійсний.

ОБ'ЄКТИ́ВНО ВИ́ЗНАНИЙ

ОБ'ЄКТИ́ВНО ЗУМО́ВЛЕНИЙ

ОБ'ЄКТИ́ВНО ЙМОВІ́РНИЙ

ОБ'Є́МНО-ПРОСТОРО́ВИЙ

ОБЖА́ТИ, обіжну́, обіжне́ш, обіжнемо́, обіжне́те, обіжну́ть

ОБИ́ДВА, обо́х, обо́м, обома́, (на) обо́х для *ч.* і *с. р.* і **ОБИ́ДВІ** - для *ж. р.*; **ОБО́Є** - не пов'язане з граматичним родом. У непрямих відмінках форми однакові для всіх трьох родів. Уживання: 1. З іменниками, що вживаються тільки в множині, числ. *обидва, обидві* і їх форми не вживаються. Неправильно: *біля обох воріт.* Треба: **біля цих і тих воріт**. 2. При іменниках та словах **обидва** і **обидві** прикметники звичайно мають форму наз. відм. мн. *Обидва маленькі хлопчики. Обидві маленькі дівчинки.*

ОБІБРА́ТИ, обберу́, оббере́ш, обберемо́, обберете́; *нак.* оббери́, оббері́м(о), обберіть

О́БІД — ОБІ́Д. Розрізняються значенням.

О́бід, о́бода, *мн.* ободи́, ободі́в, але два о́боди, сім о́бодів. Частина колеса чи іншого круглого або циліндричного предмета. *Металевий обід.*

Обі́д, обі́ду, *мн.* обіди, обі́дів. Їжа, яку споживають посеред дня; полудень. *Під час обіду.*

ОБІДРА́ТИ, обдеру́, обдере́ш, обдеремо́, обдереті́, обдеру́ть; *нак.* обдери́, обдері́ть

ОБІ́ЗНАНИЙ. Керування: *з кимчим. Обізнаний зі станом подій.*

ОБІЙНЯ́ТИ, -ійму́, -ійме́ш, -ійму́ть; *нак.* -ійми́, -ійміть і **ОБНЯ́ТИ**, -німу́, -ні́меш, -ні́муть; *нак.* -німи́, -німі́ть і -німі́те

ОБІ́ЙСТЯ. Синоніми: двір, сади́ба, подві́р'я, господа́рство.

ОБІЛЛЯ́ТИ, -ллю́, -ллє́ш, -ллємо́, -ллєте́ і **ОБЛИ́ТИ**; *мин.* обли́в, облила́, облило́, облили́

ОБІМЛІ́ТИ, -ію, -ієш

ОБІПРА́ТИ, оперу́, опере́ш, оперемо́, опереті́, оперу́ть; *нак.* оперу́, оперім(о), оперіть

ОБІ́Т, -у і **ОБІ́ТНИЦЯ**, -і, *ор.* -ею. Синоніми: зобов'я́зання, сло́во.

ОБ'ЇЗДИТИ — ОБ'ЇЗДИ́ТИ

Об'їздити, -їжджу, -їздиш, -їздять; *нак.* -їздь, *док.* Побувати у багатьох місцях. *Я об'їздив пів-Європи.*

Об'їзди́ти, -їжджу́, -їзди́ш, -їздимо́, -їзди́те, -їзда́ть, *недок.* Об'їжджати. *Об'їздив сусідні райони.*

ОБ'ЇЗНИ́Й, -а́, -е́. *Об'їзна дорога.*

ОБ'ЇХАТИ, -їду, -їдеш, -їдемо, -їдете, -їдуть; *нак.* -їдь, -їдьмо, -їдьте

ОБКЛЕ́ЄНИЙ

ОБКРЕ́СЛИТИ, -лю, -лиш, -лять; *нак.* -єсли і -єсль, -єсліть

ОБЛАГОРО́ДЖЕННЯ [*не* облагороження], -я, *ор.* -нням

ОБЛЕ́СЛИВИЙ і УЛЕ́СЛИВИЙ

ОБЛЕТІ́ТИ — ОБЛІТА́ТИ. Розрізняються значенням.

Облетіти, -ечу́, -ети́ш, -етимо́, -ета́ть, *док.*, **облі́та́ти**, -а́ю, -а́єш, -а́ють, *недок.* 1. Літаючи, здійснювати рух по колу. *Облетіти Землю.* 2. Опадати з дерева (про листя, плоди тощо). *Облетіло пожовкле листя.*

Облі́та́ти, -а́ю, -а́єш, -а́ємо, -а́єте, -а́ють, *док.* Літаючи, побувати у багатьох місцях. *Облітав усі кутки на Землі.*

ОБЛИ́ЧЧЯ *див.* **ЛИЦЕ́**

ОБЛІПИ́ХА [*не* обліпіха], -и

ОБЛІ́ПЛЕНИЙ

ОБЛІТА́ТИ *див.* **ОБЛЕТІ́ТИ**

ОБЛЯМІ́ВКА [*не* кайма], -и, *ор.* -ою, *місц.* (на) -ївці. Синоніми: лямі́вка, о́бвідка, бе́рег.

ОБЛЮБО́ВАНИЙ

ОБМЕ́ЖЕНО ПРИДА́ТНИЙ

ОБМІ́ЛИНА [*не* обмілина́], -и

О́БМІН — ОБМІ́НЮВАНІСТЬ. Розрізняються значенням.

О́бмін, -у. Процес обмінювання чимось. *Обмін товарами. Обмін між господарями. Обмін речовин.*

Обмі́нюваність, -ності, *ор.* -ністю. Здатність до обміну. *Обмінюваність товару.*

ОБМО́ТУВАЛЬНО-ІЗОЛЯЦІ́ЙНИЙ

ОБМ'Я́КЛИЙ

ОБНО́ВА і ОБНО́ВКА, -и, *місц.* (у) -о́вці, *мн.* -вки, -вок

ОБНЯ́ТИ *див.* **ОБІЙНЯ́ТИ**

ОБНО́СИТИ, -о́шу, -о́сиш, -о́сять; *нак.* -о́сь, -о́сьте, *недок.*, **ОБНОСИ́ТИ**, -ошу́, -о́сиш, -о́сять; *нак.* -оси́, -осі́ть

ОБОВ'ЯЗКО́ВО, *присл.* Синоніми: неодмі́нно, ко́нче, доконе́чно.

ОБОЛО́НЬ, -і, *ор.* -нню, *род. мн.* -ней. Заплавні луки. Як територіальна назва частини Києва пишеться з великої літери.

ОБОРО́ННО-НАСТУПА́ЛЬНИЙ

ОБОРОНОЗДА́ТНИЙ

ОБОРОНОСПРОМО́ЖНИЙ

ОБПЕ́РТИ, обіпру́, обіпре́ш, обіпру́ть; *нак.* обіпри́, обіпрі́ть

ОБПЕ́ЧЕНИЙ і ОПЕ́ЧЕНИЙ

ОБПИ́ЛЕНИЙ. *Дієприкм.* до **обпили́ти**

ОБПИ́ЛЯНИЙ. *Дієприкм.* до **обпиля́ти**

ОБРАЖА́ТИСЯ [*не* обіжатися], -а́юся, -а́єшся, -а́ються; *нак.* -а́йся, -а́ймося, -а́йтеся

О́БРАЗ. 1. *род.* -а, *мн.* -и́, -ів, але два о́брази, п'ять о́бразів. Ікона. *Рама для образа.* 2. *род.* -у, *мн.* -и, -ів. Постать; художній засіб; тип. *Характеристика образу повісті.*

О́БРАЗНО-МЕТАФОРИ́ЧНИЙ

О́БРАЗНО-СИМВОЛІ́ЧНИЙ

О́БРАЗНО-ХУДО́ЖНІЙ

ОБРА́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *мн.* -нці, -нців

ОБРА́ТИ, оберу́, обере́ш, оберемо́, оберете́, оберу́ть; *нак.* оберѝ, обері́м(о), обері́ть

ОБРІ́З. 1. *род.* -а. Укорочена гвинтівка. *Вистріл з обріза.* 2. *род.* -у. Обрізаний край. *Лінія обрізу.*

ОБРІЗА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́ймо, -а́йте, *недок.*, **ОБРІ́ЗАТИ**, -і́жу, -і́жеш, -і́жуть; *нак.* -і́ж, -і́жмо [*не* давайте обрі́жем], -і́жте, *док.*

ОБРОБІ́ТОК — ОБРО́БКА. Розрізняються значенням.

Обробі́ток, -тку. Готування ґрунту для вирощування рослин. *Методи обробітку ґрунту. Міжрядний обробіток буряків.*

Обро́бка, -и. 1. Надання чому-небудь закінченого вигляду. *Обробка деревини.* 2. Опрацювання музичної теми. *Обробка народної пісні.*

ОБРУ́БАНИЙ. *Дієприкм.* до **обруба́ти**

ОБРУ́БЛЕНИЙ. *Дієприкм.* до **обруби́ти**

О́БРУС, -а і **ОБРУ́С**. Синоніми: скатерти́на, ска́терка.

ОБРУ́Ч, -а́, *ор.* -е́м

ОБРУЧЕ́ВИЙ

ОБРУ́ЧКА, -и, *місц.* (в) -чці, *мн.* обру́чки і обручки́, обру́чок і обручо́к. Синоніми: пе́рстень, кабл́учка.

ОБРЯ́Д, -у. Синоніми: ритуа́л, церемо́нія.

ОБСА́ДЖЕНИЙ [*не* обсажений]

ОБСАДИ́ТИ, -аджу́ [*не* обсажу], -а́диш, -а́дять; *нак.* -ади́, -адім(о) [*не* давайте обсадимо], -аді́ть

ОБСИПА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́ймо, -а́йте, *недок.*, **ОБСИ́ПАТИ**, -плю, -плеш, -плять; *нак.* -и́п, -и́пмо, -и́пте, *док.*

ОБСІКТИ́, -ічу́, -іче́ш, -ічемо́, -ічете́, -ічу́ть, *мин.* обсі́к, обсіклá, обсіклó, обсіклú; *нак.* -ічи́, -ічі́м(о), -ічі́ть

ОБСКУБА́ТИ, -а́ю, -а́єш і **ОБСКУБТИ́**, -бу́, -бе́ш, -бемо́, -бете́, -бу́ть; *нак.* -би́, -бі́ть

ОБСМІ́ЯНИЙ, ОСМІ́ЯНИЙ і **ВИСМІ́ЯНИЙ**

ОБСТЕ́ЖЕНИЙ

ОБСТРИ́ЖЕНИЙ

ОБСТРІ́ЛЯНИЙ

ОБСТРУ́ГАНИЙ

ОБСТРУКЦІ́ЙНИЙ — ОБСТРУКЦІОНІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Обструкці́йний. Який проводить роботу, спрямовану на зрив певних дій, заходів. *Обструкційні заходи в парламентській боротьбі.*

Обструкціоні́стський. Який стосується обструкціонізму і обструкціоністів. *Обструкціоністська тактика.*

ОБТЕ́РТИ, обітру́, обітре́ш, обітремо́, обітрете́, обітру́ть і обі́тру, обі́треш, обі́тремо, обі́трете, обі́труть; *нак.* обітри́, обітрі́м(о), обітрі́ть

ОБТО́ЧЕНИЙ

ОБУМО́ВЛЮВАТИ *див.* **ЗУМО́ВЛЮВАТИ**.

ОБШТУКАТУ́РЕНИЙ

ОБШУКА́ТИ — ОШУКА́ТИ. Розрізняються значенням.

Обшука́ти, -ка́ю, -ка́єш. 1. Зробити обшук. *Поліція обшукала весь дім.* 2. Старанно шукати кого-, що-небудь. *Обшукали навколо хати.*

Ошука́ти, -ка́ю, -ка́єш, *розм.* Обдурювати когось. *Хтів пан когось ошукати та й сам ошукався* (Руданський). *Ошукати чесну людину.*

ОБЩИ́ННО-РОДОВИ́Й, -а́, -е́

ОБ'Ю́ШЕНИЙ

ОВА́ЛЬНО-ДОВГА́СТИЙ
ОВА́ЛЬНО-РОМБІ́ЧНИЙ
ОВЕ́С, вівса́, *мн.* ві́вса. У знач. «вівсяне поле, вівсяні сходи» вжив. переважно **вівсі́**. *У цьому році гарно зазеленіли вівси.*
ОВОЛОДІВА́ТИ, -а́ю, -а́єш. Керування: *ким, чим. Оволодівати знаннями. Оволодівати теорією.*
О́ВОЧЕ-БАШТА́ННИЙ
ОВОЧЕЗАГОТІВЕ́ЛЬНИЙ
ОВОЧЕКОНСЕ́РВНИЙ
ОВОЧЕПЕРЕРО́БНИЙ
ОВОЧЕСУШИ́ЛЬНИЙ
ОВОЧЕСХО́ВИЩЕ
О́ВОЧІ — ФРУ́КТИ. Розрізняються значенням.
О́вочі, -ів, *мн.* (*одн.* о́воч, -а, *ор.* -ем). Плоди городніх (рідко польових) рослин. Синонім **горо́дина** ужив. як побутове. *Овочі — дуже цінні продукти харчування.*
Фру́кти, -ів, *мн.* (*одн.* фрукт, -а, *ор.* -ом). Плоди садових дерев, кущів. Синонім **садови́на** сприймається як побутове. *Свіжі фрукти. Соки з фруктів.*
О́ВРУЦЬКИЙ. *Прикм.* до **О́вруч.**
ОГЛЯ́ДАЧ, -я́дача, *дав.* -я́дачеві, *ор.* -я́дачем і **ОГЛЯДА́Ч**, -ядача́, *дав.* -ядачéві, *ор.* -ядачéм, *мн.* -і, -ів
ОГО́ЛЕНИЙ *див.* **ОБГО́ЛЕНИЙ**
ОГОЛО́ШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень. Синонім: повідо́млення. *Напиши оголошення* [*не* об'яву].
ОГОЛО́ШУВАТИ, -ую, -уєш, -ують; *нак.* -уй, -уйте, *недок.*, **ОГОЛОСИ́ТИ**, -ошу́, -о́сиш, -о́сять, *нак.* -оси́, -осі́м(о), -осі́ть, *док. Оголосили наказ* [*не* об'явили приказ].
О́ГРІХ, -у і **ОГРІ́Х**. Синоніми: хи́ба, ва́да, про́гріх, по́милка. Не зловживати словом **недо́лік.**
О́ДЕР, -у (німецька назва) і **О́ДРА**, -и
ОДЕ́ЩИНА, -и
ОДИ́Н, одного́, *дав.* одному́, *ор.* одни́м, *місц.* (в) одному́, *ч.*; **ОДНА́**, однієї і одно́ї, *дав.* одній, *ор.* однією і одно́ю, *ж.*; **ОДНЕ́** і **ОДНО́**, одного́; *мн.* одні́, одни́х, *дав.* одни́м, *ор.* одни́ми. *В одному селі. На одному питанні. Одного разу. Всі до одного. Одне до одного. Один за одним. Один одному.* Узгодження присудка з підметом, до складу якого входить **один, одна, одно.** При підметі, до складу якого входить складений числівник, що закінчується на **один**, присудок, як правило, має форму одн.: *Тридцять один учень склав екзамен на відмінно.* Форма присудка у множині пов'язана з умовами контексту: 1. Якщо присудок-дієслово вказує на взаємну дію. *Двадцять один делегат зустрілися за круглим столом.* 2. Якщо між підметом і присудком є зворот, підрядне речення тощо. *Двадцять одна організація, які підписали угоду, виконали свої зобов'язання.* 3. Якщо у складі підмета є займенники у формі мн. *Усі ці двадцять один процент перевиконання свідчать про напружену працю колективу.*
ОДИНА́ДЦЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьо́х
ОДИНА́ДЦЯТИЙ [*не* оди́надцятий]
ОДИНА́ДЦЯТЬ [*не* оди́надцять], -а́дцяти і -тьо́х, *дав.* -а́дцяти і -тьо́м, ор. -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -а́дцяти і -тьо́х.
ОДИНА́РНИЙ — ОРДИНА́РНИЙ. Розрізняються значенням.
Одина́рний. Не подвійний; який складається з однієї частини. *Одинарна рама.*
Ордина́рний. Звичайний; банальний; який нічим не відрізняється від інших. *Ординарне обличчя.*
ОДИ́Н-ДВА, одна́-дві, одне́-два
ОДИ́Н-ДРУ́ГИЙ, одна́-дру́га, одне́-дру́ге
ОДИ́Н-ЄДИ́НИЙ, одна́-єди́на, одне́-єди́не
ОДИ́Н ОДНИ́М, Одна́ одно́ю
ОДИ́Н-ОДНІ́СІНЬКИЙ, одна́-однісінька, одне́-однісіньке
ОДИНО́КИЙ — ПООДИНО́КИЙ. Збігаються у знач. «який не зливаєть-

ся з іншими, ізольований від інших». *Одинокі (поодинокі) перехожі. Одинокі (поодинокі) постріли* [*не* одиничні постріли].

Тільки **одино́кий** ужив. у знач. «який не має сім'ї, самотній; нікому не потрібний». *Одинока молода вчителька.*

Тільки **поодино́кий** ужив. у знач. «який не часто трапляється». *Насторожують факти, аж ніяк непоодинокі.*

ОДІО́ЗНИЙ. Який викликає негативне ставлення до себе. Синоніми: неба́жаний, неприйня́тний.

ОДІССЕ́Я, -ї, *ор.* -єю (у знач. «мандри»).

ОДНА́К. Пунктуація. 1. *спол.* сурядності. Синоніми: але́, проте́, одна́че. *Все поснуло, однак нічна тиша повна всякими звуками.* 2. *присл.* у знач. вставн. слова. *Усі замовкли. Павло, однак, довго не міг заспокоїтись.*

ОДНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «оди́н». З наступною частиною завжди пишеться разом: *одноа́ктний, однобарвний, одноде́нний, однокімна́тний, однокурсник, одноповерхо́вий, односпа́льний, однотомний.*

ОДНОБІ́ЧНИЙ — ОДНОБО́КИЙ. Збігаються у знач. «який має лише один робочий бік (про інструменти, механізми тощо)». *Однобічний шиповий верстат. Однобокий меч.*

Однобі́чний ужив. у значеннях: 1. Який здійснюється тільки в одному напрямі (про рух, зв'язок тощо). *Однобічний зв'язок. Однобічний рух по шосе.* 2. Вузький, обмежений (про діяльність, інтереси, виховання). *Однобічна спеціалізація.*

Тільки **одно́бокий** ужив. у знач. «який має один бік більший від другого». *Після тяжкої хвороби в дитинстві став однобоким.*

ОДНОГОЛО́СИЙ — ОДНОГОЛО́СНИЙ. Збігаються у знач. муз. термі́на «який виконується в один голос, звучить одним голосом». *Одноголосний (одноголосий) спів.*

Тільки **одноголо́сий** вжив. у знач. ім. мн. *Родина одноголосих* (про птахів).

Тільки **одноголо́сний** вжив. у знач. «одностайно схвалений, прийнятий усіма присутніми (про постанову, резолюцію і т. ін.)». *Одноголосне рішення.*

ОДНОЙМЕ́ННИЙ

ОДНОКО́ЛІРНИЙ [*не* одноколі́рний]

ОДНОМІ́СНИЙ

ОДНОРАЗО́ВИЙ — ОДНОЧА́СНИЙ. Розрізняються значенням.

Одноразо́вий. 1. Який відбувається чи відбудеться один раз. *Одержав одноразову допомогу.*

Одноча́сний. Який відбувається водночас з чим-небудь іншим; у той самий час. *Одночасні виступи фольклорних груп на естрадах парку.*

ОДНОСЕ́ЛЕЦЬ, -льця, *дав.* -льцеві, *ор.* -льцем, *мн.* -льці, -льців

ОДНОСЕЛЬЧА́НИН, -а, *мн.* -а́ни, -а́н і **ОДНОСІЛЬЧА́НИН**

ОДНОСКЛА́ДНИЙ — ОДНОСКЛАДО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Односкла́дний. Ужив. як мовозн. термін стосовно речення. *Односкладне речення — речення, граматичний центр якого складається з одного головного члена.*

Односклало́вий. Який має один склад. *Односкладові слова.*

ОДНОСТУ́ЛКОВИЙ

ОДНОЧА́СНИЙ *див.* **ОДНОРАЗО́ВИЙ**

ОДРУ́ЖЕНИЙ. Синонім: жона́тий

ОДРУЖИ́ТИСЯ, -ужу́ся, -у́жишся, -у́жаться; *нак.* -ужи́ся, -ужі́ться. Керування: *з ким* [*не* на кому]. *Одружився з однокурсницею.*

ОДУ́РЕНИЙ *див.* **ОБДУ́РЕНИЙ**

ОДУРИ́ТИ *див.* **ОБДУРИ́ТИ**

ОДЯГА́ТИ *див.* **НАДІВА́ТИ**

ОЖЕЛЕ́ДИЦЯ — О́ЖЕЛЕДЬ. Спостерігається тенденція розмежовувати термінологічне значення цих слів. **Ожеле́диця**, -і, *ор.* -ею. Тонкий шар льоду на поверхні землі. *На дорогах ожеледиця* [*не* голольод].

О́желедь, -і, *ор.* -ддю. Кристали льоду-снігу, якими обростають стовбури та гілки дерев, дроти тощо. *Віття взялося ожеледдю і б'ється на вітрі, тріщить, ламається* (Кучер).

ОЖИВИ́ТИ, -ивлю́, -и́виш, -и́влять; *нак.* -иви́, -иві́ть

ОЖИ́ЛИЙ [*не* оживший]

ОЖИ́ТИ, -иву́, -иве́ш, -ивемо́, -иветé, -иву́ть, *мин.* ожи́в, ожи́ла, ожило́, ожили́; *нак.* -и́й, -и́йте

ОЗВА́ТИСЯ, озву́ся, озве́шся, озвемо́ся, озветéся і **ОЗОВУ́СЯ**, озове́шся, озовемо́ся, озветéся

ОЗВІРІ́ЛИЙ [*не* озвірівший]

ОЗДО́БЛЮВАТИ, -юю, -юєш

ОЗЕЛЕ́НЕНИЙ

ОЗЕЛЕ́НЮВАТИ, -юю, -юєш, -ю́ють; *нак.* -ю́й, -ю́йте

ОЗЕ́РНО-ЛІСОВИ́Й, -а́, -е́

ОЗЕ́РНО-РІЧКОВИ́Й, -а́, -е́

О́ЗЕРО, -а, *мн.* -е́ра, -е́р. Назви озер, виражені відмінюваними іменниками, в переважній більшості не узгоджуються у відмінку зі словом **озеро**. *На озері Синьвір. Біля озера Світязь. На озері Глинна Наварія.* Українські за походженням назви виявляють тенденцію до узгодження у відмінку зі словом **озеро**. *Біля озера Медянки* (назва озера — Медянка). Назва, виражена формою прикметника, узгоджується з іменником у відмінку. *На Святому озері. Глибина озера Пісочного.*

Рід невідмінюваних назв озер. Невідмінювані назви озер є іменниками середнього роду (за родом слова озеро). *Повноводне Ері.*

ОЗЕ́РЦЕ, -я, *ор.* -ем і **ОЗЕРЦЕ́**, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -е́рця, -е́рець і -ерця́, -ере́ць

ОЗЛО́БЛЮВАТИ, -юю, -юєш, -ю́ють; *нак.* -ю́й, -ю́йте і **ОЗЛОБЛЯ́ТИ**, -я́ю, -я́єш, -я́ють; *нак.* -я́й, -я́йте

ОЗНАЙО́МИТИ — ПОЗНАЙО́МИТИ. Розрізняються значенням.

Ознайо́мити, -млю, -миш, -млять; *нак.* -о́м, -о́мте. Керування: *кого з чим.* Дати певні відомості, інформацію про що-небудь. *Майбутніх учителів... у вузах майже не ознайомлюють з елементами наукової організації праці...* (З журналу). Ненормативним є вислів: *познайомити з творчістю письменника.*

Познайо́мити, -млю, -миш, -млять; *нак.* -о́мте. Керування: *кого з ким.* Налагодити знайомство між незнайомими, представити когось кому-небудь. *...Я познайомлю вас з ним зараз* (Кобилянська). *Познайомити учнів з письменником.* Але: **ознайомити з творчістю письменника.**

ОКЕАНОГРА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю

ОКИ́СЛЕНИЙ

ОКИСЛИ́ТИ, -лю́, -ли́ш, -лимо́, -лите́, -ля́ть; *нак.* -ли́, -лі́ть

ОКИ́СЛЮВАЛЬНО-ВІДНО́ВНИЙ

ОКИ́СЛЮВАТИСЯ, -ю́ється і **ОКИСЛЯ́ТИСЯ**, -я́ється

ОКИСНИ́Й (від **ОКИС**). *Окисні сполуки* і **ОКИ́СЛЮВАЛЬНИЙ** (**ОКИСНИ́Й**). *Окислювальний (окисний) процес.*

ОКИ́СНО-МЕТАЛЕ́ВИЙ

ОКИ́СНО-РТУ́ТНИЙ

ОКИ́СНУТИ, -не; *мин.* оки́с і оки́снув, оки́сла і оки́снула, оки́сли і оки́снули

ОКІ́П, око́пу і **ОКО́П**. Синонім: ша́нець.

О́КО, о́ка, *місц.* в (на) о́ці, *мн.* о́чі, оче́й, *ор.* очи́ма; у вічі. **Впадати у вічі (в око).** Ненормативним є вислів *кидатися в вічі.*

ОКРЕ́МИЙ. *Окремий номер у готелі* [*не* одиночний номер у готелі].

ОКРЕ́СЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.* -е́сли і -е́сль, -е́сльмо, -е́сльте

ОКРИ́ЛЕНИЙ

ОКРИ́ЛЮВАТИ, -юю, -ю́єш, -ю́ють

О́КРУГ — ОКРУ́ГА. Розрізняються значенням.

О́округ, -у, *мн.* -и́, -ів, але два о́округи, сім о́округів. Адміністративно-політичний, господарський, військовий і т.ін. підрозділи державної території. *Виборчий округ. Військовий округ.*

Окру́га, -и. Навколишня місцевість. *Цю вістку рознесли на всю округу.*

ОКРУ́ГЛЕННЯ і ОКРУ́ГЛЮВАННЯ — ОКРУ́ГЛІСТЬ. Розрізняються значенням.

Окру́гле́ння (окру́глювання). Надання чомусь округлої форми; наближене вираження числа. *Округлення (округлювання) числа.*

Окру́глість. Властивість, стан чого-небудь округлого. *Округлості тіла. Округлість рухів.*

ОКРУ́ГЛЮВАТИ, -юю, -ю́єш, -ю́ють; *нак.* -ю́й, -ю́йте і **ОКРУГЛЯ́ТИ**, -я́ю, -я́єш, -я́ють; *нак.* -я́й, -я́йте

ОКСАМИ́ТНИЙ і ОКСАМИ́ТОВИЙ

ОКСА́НА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Оксáно! і **ОКСЕ́НІЯ, КСЕ́НІЯ**, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Оксéніє! Ксéніє! *Зменш.-пестл.*: Оксáнко! Оксáночко! Оксáнонько! Ксéню! Ся́ню!

О́КСФОРД [*не* Оксфо́рд], -а

О́КСФОРДСЬКИЙ [*не* оксфо́рдський]

ОКУЛЯ́Р — ОКУЛЯ́РИ. Розрізняються значенням.

Окуля́р, -а, *ор.* -ом. Елемент складної оптичної системи для збільшення зображення.

Окуля́ри, -ів, *мн.* Оптичний прилад, який застосовують для виправлення вад зору або для захисту очей від механічних ушкоджень. Синоніми: пенсне́ (окуляри без завушних дужок), моно́кль (оптичне скло для одного ока).

О́КУНЬ, -я, *мн.* -і, -ів, але два о́куні, п'ять о́кунів

ОКУПО́ВАНИЙ. Синонім: поневóлений.

ОЛЕКСА́НДР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.*. Олексáндре! *Зменш.-пестл.*: Óлесю! Олéську! Олéсику! Лéсю! Лéсику! Сáшо! [*не* Саша! *не* Алік!]; **Олексáндрович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Олексáндрівна**, -и [*не* Олександрівної], *дав.* -і [*не* Олександрівній]. *Поїхали два Олександри. Івáне Олексáндровичу! Віро Олексáндрівно!*

ОЛЕКСІ́Й, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Олексію! *Зменш.-пестл.*: Олексійку! Олéксику! Олексíєчку! Óлю! Óлесю! **Олексі́йович** [*не* Олексієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Олексі́ївна**, -и [*не* Олексіївної], *дав.* -і [*не* Олексіївній]. *У шахи грали два Олексії* [*не* два Олексія]. *Михáйле Олексійовичу! Ніно Олексіївно!*

ОЛЕ́НА, -и, *ор.* -ою, *кл.* Олéно! *Зменш.-пестл.*: Олéнко! Олéночко! Олéнцю, Оленцýню! Олéсю! [*не* Лєна!]

ОЛЕНЯ́Р, -á, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *мн.* -í, -íв, *дав.* -áм

ОЛЕНЯ́РСЬКИЙ — ОЛЕ́НЯЧИЙ. Розрізняються значенням.

Оленя́рський. Який стосується оленярства і оленяра. *На півночі багато оленярських господарств.*

Оле́нячий. Який стосується оленя. *Оленячий ріг. Оленяче стадо. Оленяча шкура. Оленячий слід.*

ОЛИ́ВА — ОЛІ́ФА — ОЛІ́Я. Розрізняються значенням.

Оли́ва , -и. 1. Субтропічна рослина родини маслинових; плоди (ще маслина). 2. Олія з плодів оливи.

Олі́фа, -и. Рідка речовина, що її одержують переробкою олії для виготовлення фарб, лаків. З насіння льону-довгунця добувають льняну олію, яка є харчовим продуктом і йде на виготовлення оліфи.

Олі́я, -ї, *ор.* -єю. 1. Рідка жирова речовина, яку добувають з насіння або плодів деяких рослин. *Соняш-*

никова олія. Добувають олію з конопель. 2. *спец.* Олійна фарба. *Серія робіт олією на лінолеумі.*

ОЛИ́ВКОВИЙ [*не* оливко́вий]

ОЛІМПІ́ЙСЬКИЙ. У складі власної назви пишеться з великої літери. *Учасник Олімпійських ігор.* Але: *Мріяла стати олімпійською чемпіонкою. Збудовано олімпійське містечко.*

ОЛІ́ФА *див.* **ОЛИ́ВА**

ОЛІЯ *див.* **ОЛИ́ВА**

ОЛОВОРУ́ДНИЙ

ОЛОВ'ЯНО-СВИНЦЕ́ВИЙ

ОЛОВ'ЯНО-СІ́РИЙ

ОЛОВ'ЯНО-ФО́СФОРИСТИЙ [*не* фосфори́стий]

О́ЛЬГА, -и, *дав.* -зі, *ор.* -ою, *кл.* О́льго! *Зменш.-пестл.:* О́лю! О́ленько! О́лечко! Олю́ню! Олю́нько! Олю́нцю! Олю́сю! [*не* Оля!]

ОМЕ́ЛА, -и і **ОМЕЛА́**, -й

ОМЕЛЯ́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Омеля́не! *Зменш.-пестл.:* Оме́льку! Оме́льчику! Мі́льку!; **Омеля́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.*-ем; **Омеля́нівна**, -и [*не* Омелянівнoї], *дав.* -і [*не* Омелянівній]. *У класі вчаться два Омеляни. Васи́лю Омеля́новичу! Ніно Омеля́нівно!*

ОМЕРТВІ́ЛИЙ [*не* омертвівший]

ОМОЛО́ДЖЕНИЙ [*не* омоло́жений]

О́НДЕ і *розм.* **О́НДЕЧКИ.** 1. *част. А онде під тином опухла дитина голоднес мре* (Шевченко). 2. *присл.* Синоніми: там, ота́м.

О́НІКС. 1. *род.* -а. Кристал. *Вага оніксa.* 2. *род.* -у. Речовина. *Вироби з оніксу.*

ОНУ́К, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у́че, *мн.* ону́ки, -ів і **ВНУК.** *Два ону́ки* [*не* два онука].

ОНУ́КА, -и, *дав.* -ці, *кл.* -ко, *мн.* ону́ки, ону́к і **ВНУ́КА**

ОНУ́ЧА, -і, *ор.* -ею. Шматок тканини.

ОНУЧА́, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т і **ВНУЧА́**

ОНУ́ЧЧИН і **ВНУ́ЧЧИН**

ОПА́Л. 1. *род.* -а. Окремий кристал. *Структура опала.* 2. *род.* -у. Речовина. *Вироби з опалу.*

ОПА́ЛЮВАЛЬНО-ВЕНТИЛЯЦІ́ЙНИЙ

ОПАНО́ВУВАТИ, -ую, -уєш. Керування: *що* [*не* чим]. *Опановувати ковальську справу.*

О́ПЕРА — ОПЕРЕ́ТА. Збігаються у загальному значенні «вид музичного мистецтва».

О́пера. Театральна вистава, у якій співають у супроводі оркестру. *Класична опера. Соліст опери.* 2. Театр, де ставлять такі твори.

Опере́та. Комічна опера, у якій спів і танець поєднуються з розмовним діалогом.

О́ПЕРА-БАЛЕ́Т, о́пери-бале́ту

О́ПЕРА-ВОДЕВІ́ЛЬ, о́пери-водеві́лю, *ор.* о́перою-водеві́лем

ОПЕРАТИ́ВНО-ВИРОБНИ́ЧИЙ

ОПЕРАТИ́ВНО-ТЕХНІ́ЧНИЙ

ОПЕРА́ТОР-ПОСТАНО́ВНИК, опера́тора-постано́вника

ОПЕРАЦІ́ЙНО-ПЕРЕВ'Я́ЗУВАЛЬНИЙ

ОПЕ́РТИ, опру́, опре́ш, опремо́, опре́те і обіпру́, обіпре́ш, обіпремо́, обіпрете́

ОПЕ́ЧЕНИЙ *див.* **ОБПЕ́ЧЕНИЙ**

О́ПІЙ, -ю, *ор.* -ем і **О́ПІУМ**, -у

ОПІ́ВДНІ, *присл.* Синонім: о 12-й годи́ні дня.

ОПІ́ВНОЧІ, *присл.* Синонім: о 12-й годи́ні но́чі.

ОПІ́СЛЯ і **ОПІСЛЯ́.** 1. *присл.* Синоніми: зго́дом, по́тім, пізні́ше. *Дивись, щоб не помилисьь, а опісля не журисьь* (Народна творчість). 2. *прийм. Опісля свят приїду.*

ОПЛА́КАНИЙ

ОПЛА́ЧЕНИЙ

ОПЛА́ЧУВАНИЙ

ОПЛА́ЧУВАТИ — ПЛАТИ́ТИ. Розрізняються способом синтаксичного зв'язку.

Опла́чувати *що*, **плати́ти** *за що. Оплачувати чек. Оплачувати проїзд.*

Але: *платити за проїзд*. Вислів *оплачуйте за проїзд* ненормативний.

ÓПЛІЧ, *присл.* Синоніми: пліч-óпліч, пóруч, рукá в рýку.

ОПОВИ́ТИ, опов'ю́, опов'єш, опов'ємó, опов'єте́ і оповию́, оповиє́ш, оповиємо, оповиєте

ÓПОВІДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей

ОПОВІСТИ́, -ім, -іси́, -ість, -імó, -істе́, -ідя́ть; *мин.* оповів, оповілá, оповілó, оповілú; *нак.* -іж, -іжмо, -іжте і **ОПОВІ́СТИ**,

ОПОВІСТИ́ТИ, -ищу́, -істи́ш, -істимó, -істите́ і **СПОВІСТИ́ТИ**

ОПОЗИЦІ́ЙНО НАСТРÓЄНИЙ

ОПОЗИ́ЦІЯ *див.* **АПОЗИ́ЦІЯ**

ОПÓЛЧЕННЯ [*не* ополче́ння], -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -éнь

ОПÓРНО-РУХОВИ́Й, -á, -é

ОПОРТУНІСТИ́ЧНИЙ — ОПОРТУНІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Опортуністи́чний. Проникнутий опортунізмом. *Опортуністична течія. Опортуністична програма реформістів.*

Опортуністський. Який стосується опортунізму, опортуністів. *Опортуністська група.*

ОПОСЕРЕДКÓВАНИЙ

ОПРОМІ́НЕНИЙ. *Опромінений організм* [*не* облучений організм].

ÓПТИКО-МЕХАНІ́ЧНИЙ

ОПТИ́ЧНО ЧУТЛИ́ВИЙ

ОПТÓВИЙ [*не* óптовий]

ОПТÓВО-РОЗДРІБНИ́Й, -á, -é

ОПУ́КЛО-ВГНУ́ТИЙ

ОПУ́КЛО-ПЛÓСКИЙ

ОРÁНЖЕВО-ЧЕРВÓНИЙ

ОРÁТИ, орю́, оре́ш, оремó, ореті́, оріть; *нак.* ори́, орі́м(о), оріть

ОРÁЧ, -á, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -áчу, *мн.* -í, -ів

ÓРГАН. 1. *род.* -а. Частина організму. *Лікування хворого органа.* 2. *род.* -у: а) установа. *Адміністративного органу. Органу народного контролю. Слідчого органу;* б) періодичне видання. *Звернися до газети — органу нашої організації.*

ОРГÁН, -а. Музичний інструмент. *Звуки органа.*

ОРГАНІЗÁТОРСЬКИЙ — ОРГАНІЗАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Організáторський. Який пов'язаний з організатором, властивий йому. *Досвід організаторської роботи. Організаторський хист.*

Організаці́йний. Пов'язаний з дією, спрямованою на організацію, згуртування, мобілізацію чогось, когось. *Організаційна побудова.*

ОРГАНІЗАЦІ́ЙНО-АДМІНІСТРАТИ́ВНИЙ

ОРГАНІЗÁЦІЯ ОБ'Є́ДНАНИХ НÁЦІЙ (ООН). Усі три слова та абревіатура пишуться з великої літери.

ОРГÁНО-МІНЕРÁЛЬНИЙ

ОРГАНОПЛÁСТИКА, -и, *місц.* (у) -ці

ОРГАНОТЕРАПЕВТИ́ЧНИЙ

ÓРДЕН. 1. *род.* -а. Відзнака. *Удостоєний ордена Пошани.* 2. *род.* -у. Об'єднання. *Члени католицького ордену.*

ÓРДЕР, -а, *мн.* -и́, -ів (документ) і -и, -ів (в архітектурі).

ОРДИНÁРНИЙ *див.* **ОДИНÁРНИЙ**

ОРЕÓЛ. 1. *род.* -а. Променисте коло, сяйво, німб. *Навколо місяця не було звичайного ореола.* 2. *род.* -у, *перен.* Атмосфера слави, успіху. *До ореолу героїчності додався ще ореол слави.*

ОРЕ́СТ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом; *кл.* Оре́сте! *Зменш.-пестл.: Оре́стику! Ори́ську! Ори́сю! Óрку! Óрчику! Óрцю!*

Оре́стович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Оре́стівна**, -и [*не* Орестівної], дав. -і [*не* Орестівній]. *В ансамблі два Орести* [*не* два Ореста]. *Пáвле Оре́стовичу! Віро Оре́стівно!*

ОРИГІНÁЛ. 1. *род.* -у. Першотвір, придатний для відтворення, копіювання. *Текст оригіналу.* 2. *род.* -а, *розм.* Людина-дивак. *Такого оригінала бачили вперше.*

ОРІЄНТИ́РНО-СИГНА́ЛЬНИЙ
ОРІЄНТУВА́ЛЬНО-ДОСЛІ́ДНИЦЬКИЙ
ОРІНО́КО, *невідм., ж.* Назва річки. *Судноплавна Оріноко.*
ОРКЕ́СТР, -у
ОРКЕСТРА́НТСЬКИЙ — ОРКЕСТРО́ВИЙ. Розрізняються значенням.
Оркестра́нтський. Який стосується оркестранта, оркестрантів. *Оркестрантський хист.*
Оркестро́вий. Призначений для оркестру; який виконує оркестр. *Оркестрова сюїта. Оркестрова будка.*
ОРЛЕНЯ́, -я́ти, -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т і **ОРЛЯ́**, -я́ти, -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т
ОРНАМЕНТА́ЛЬНИЙ і **ОРНАМЕ́НТНИЙ**
ОСВІ́ТЛЕНИЙ — ОСВІ́ЧЕНИЙ. Розрізняються значенням.
Освітлений. Який видний, бо на нього падає світло; який має освітлення. *Освітлений вечірнім сонцем. Освітлені вікна. Освітлене місце.* Ненормативним є вислів *освічена місяцем вулиця.*
Освічений. Який має освіту. *Освічене суспільство. Освічена жінка.*
ОСВІ́ТНІЙ, -я, -є
ОСВО́ЮВАТИ *див.* **ЗАСВО́ЮВАТИ**
ОСЕЛЕ́ДЕЦЬ, -дця, *ор.* -дцем. *Купив два оселедці* [*не* дві сельодки].
ОСЕРЕ́ДКОВИЙ і **ОСЕРЕДКО́ВИЙ**
О́СИП *див.* **ЙО́СИП**
О́СИПА *див.* **ЙО́СИПА**
ОСІ́ЛИЙ [*не* осівший]
ОСІ́ННЬО-ЗИМОВИ́Й, -а́, -е́
ОСІ́СТИ, осяду, осядеш; *нак.* осядь, осядьте
ОСКАЖЕНІ́ЛИЙ [*не* оскаженівший]
ОСКІ́ЛЬКИ — ОСТІ́ЛЬКИ
Оскільки. 1. *спол.* Ужив. в підрядних реченнях причини у знач. «тому що» [*не* поскільки]. *Оскільки боронуванням не можна утворити достатньої товщини розпушеного шару, треба якнайшвидше провести передпосівну культивацію зябу* (З газети). 2. Ужив. у знач. «наскільки, як». *Оскільки мені відомо, щось у цій справі вже робиться* (Рильський).
Остільки. 1. *спол.* Ужив. в складі подвійного сполучника **остільки..., оскільки**. 2. *присл. Чом я не можу забутись остільки, щоб лише міг я дивитись і дихати?* (Олесь).
ОСМІ́ЯНИЙ *див.* **ОБСМІ́ЯНИЙ**
ОСОБИ́СТИЙ — ОСОБО́ВИЙ. Розрізняються значенням.
Особи́стий. 1. Який належить окремій особі, призначений для індивідуального користування. *Особистий автотранспорт. Особиста бібліотека.* 2. Який стосується певної особи, виражає її індивідуальність. *Але ж без особистого щастя життя — не життя, людина — не людина* (Франко). 3. Який певна особа здійснює безпосередньо, а не через інших. *Особистий запис. Хворий був під особистим наглядом лікаря. Взяти під особистий контроль.*
Особо́вий. 1. Який стосується окремої людини. Вживається в кількох стійких словосполученнях. *Особова назва. Особовий склад. Особове посвідчення. Особова справа.* 2. *грам.* Який виражає категорію особи. *Особові дієслівні закінчення.*
ОСОКІ́Р, -ко́ра
ОСТА́ННІЙ *див.* **КРА́ЙНІЙ**
ОСТ-І́НДСЬКИЙ
ОСТ-І́НДІЯ, Ост-І́ндії, *ор.* Ост-І́ндією
ОСТРО́Г, -у, *місц.* (в) -зі, *мн.* -и́, -і́в. В'язниця. 2. *род.* -а, *місц.* (в) -зі. Назва міста.
ОСТРО́ЗЬКИЙ. *Прикм.* до **Остро́г**.
ОСУ́ДЖУВАТИ *див.* **ЗАСУ́ДЖУВАТИ**
ОСУ́ДЛИВИЙ
ОСЯ́ЙНИЙ і **ОСЯЙНИ́Й**, -а́, -е́
ОТАКИ́Й-ТО, ОТАКА́-ТО, ОТАКЕ́-ТО
ОТЕ́ЦЬ *див.* **БА́ТЬКО**

ÓТЖЕ — ОТ ЖЕ

Óтже. 1. *част.* Синонім: áдже. *То отже слухай.* 2. *присл.* у ролі вставн. слова. *Право поета, отже, й право народу.*

От же, *част. з част.— Ну, от же й ваш Іван до школи ходить* (Леся Українка).

ОТРÚЙНО-ЖÓВТИЙ

ОТРУТОХІМІКÁТ, -у, *мн.* -и, -ів

ÓФІС, -у

ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИ́Й, -á, -é

ОХОПИ́ТИ, охоплю́, охóпиш, охóплять

ОЧЕРÉТ, -у, *мн.* -éти, éтів і -етá, -етів

ОЧИСНИ́Й, -á, -é

ÓЧКО — ОЧКÓ. Розрізняються значенням.

Óчко, -а, *мн.* óчки і óчка, óчок, *здрібн.* від óко

Очкó, -á, *мн.* очки́ [*не* очкá], очóк. Одиниця рахунку у спортивних змаганнях; азартна картярська гра.

ОЧÓЛИТИ, -óлю, -óлиш; *пак.* -óль і **ОЧОЛИ́ТИ,** -олю́

ОШУКÁТИ *див.* **ОБШУКÁТИ**

П

П [пе], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Велике п.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Твердий п.*

ПА, *невідм., с.* Танцювальний крок. *Швидке па.*

ПАВІЛЬЙÓН [*не* павільон], -у

ПАВЛÓ, -á, *дав.* -óві, *ор.* -óм, *кл.* Павле! *Зменш.-пестл.:* Пáвлику! Павлýсю! [*не* Павлуша! *не* Паша!]; **Пáвлович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Пáвлівна,** -и [*не* Павлівної], *дав.* -і [*не* Павлівній]. *Івáне Пáвловичу! Марíє Пáвлівно!*

ПАВУТИ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *с. збірне*

ПÁГІН, -гона, *мн.* -и, -ів

ПÁГОНЕЦЬ, -гінця, *ор.* -гінцем, *мн.* -гінці, -гінців

ПÁДАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань

ПА-ДЕ-КАЛÉ, *невідм., ж.* Назва протоки. *Широка Па-де-Кале.*

ПАДИШÁХ, -а

ПАДИШÁХСЬКИЙ

ПАДÍЖ, -дежý, *ор.* -дежéм, *мн.* -дежі́, -дежі́в

ПАДІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -дíнь

ПÁЗУР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и і -і, *род.* -ів, *дав.* -ам

ПÁЗУХА, -и, *місц.* (у) -сі, *род. мн.* пáзух

ПАЙ, пáю, *місц.* (у) пáї і паю́, *мн.* паї, паїв, але два пáї, п'ять пáїв

ПÁЙКА *див.* **ДÓЛЯ**

ПАКИСТÁН, -у

ПАКИСТÁНСЬКИЙ. *Прикм.* до **Пакистáн.**

ПАКУВÁЛЬНИЙ. *Пакувальний папір* [*не* упаковочний папір].

ПАЛÁЖКА, -и, *дав.* -áжці, *кл.* Палáжко!

ПАЛÁЖЧИН. *Прикм.* до **Палáжка.**

ПАЛАМÁР, -я́, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -áрю, *мн.* -í, -íв, *дав.* -я́м

ПАЛÁТА, -и, *мн.* -и, палáт. Як назва установи пишеться з великої літери. *Палата мір і вимірювальних приладів.*

ПАЛАХКОТÁТИ, -óчу, -óчеш, -óче, -óчемо, -óчете, -óчуть

ПАЛАХКОТІ́ТИ, -очý, -оти́ш, -оти́ть, -отимó, -отитé, -отя́ть

ПАЛÁЦ, -у. У складі найменування установи пишеться з великої літери. *Палац урочистих подій.*

ПАЛЕО... Перша частина складних слів, що означає «старовинний, давній». З наступною частиною завжди пишеться разом: *палеоазіáт, палеобіолóгія, палеолíт.*

ПАЛÉРМО, *невідм., с.* Місто в Італії. *Гостинне Палермо.*

ПАЛЕСТИ́НА, -и

ПАЛЕСТИ́НСЬКИЙ

ПÁЛЕЦЬ, -льця, *дав.* -льцеві і -льцю, *ор.* -льцем, *род. мн.* -льців

ПÁЛИВНО-ЕНЕРГЕТИ́ЧНИЙ

ПÁЛИВО — ПАЛЬНÉ. Розрізняються значенням.

Па́ливо. Горюча тверда, рідка або газоподібна речовина, яка служить джерелом теплової енергії. *Рідке паливо. Економія палива.*

Пальне́, -о́го, *с.* Паливо для двигунів внутрішнього згоряння. *Пальне для трактора.*

ПАЛИ́ТИ див. **КУРИ́ТИ**

ПА́ЛИЦЯ, -і, *ор.* -ею. *Довга палиця* [*не* палка].

ПА́ЛИЧКА [*не* палочка], -и, *дав.* -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, але дві па́лички, сім па́личок

ПАЛІТУ́РНИК, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -и, -ів. *Досвідчений палітурник* [*не* перепльотчик].

ПА́ЛЬМА, *род. мн.* пальм

ПАЛЬТО́, -а́, *ор.* -о́м, *місц.* (у) -і́, *мн.* па́льта, па́льт, але два пальта́

ПАМІ́Р, -у. *Вершина Паміру.*

ПА́МОРОЗЬ, -і, *ор.* -ззю і **НА́МОРОЗЬ**

ПА́МОЛОДЬ, -і, *ор.* -ддю. *Учнівська памолодь.* Синоніми: мо́лодь, молоде́ покоління. Не рекомендується вживати *підростаюче покоління.*

ПАМПУ́ШКА, -и, *місц.* (у) -шці, *мн.* -шки́, -шо́к, але дві пампу́шки

ПАМФЛЕ́Т, -у, *мн.* -и, -ів

ПАМ'ЯТА́ТИ. Керування: *про кого-що, кого-що. Пам'ятати про ветеранів війни. Пам'ятати молодість. Пам'ятати бабусю.*

ПА́М'ЯТКА — ПА́М'ЯТНИК. Розрізняються значенням.

Па́м'ятка, -и, *місц.* (у) -тці, *мн.* -тки́, -то́к, але дві па́м'ятки, п'ять па́м'яток. Предмет матеріальної культури минулого, який зберігся. *Літературна пам'ятка. Пам'ятка історії.*

Па́м'ятник, -а. Архітектурна або скульптурна споруда в пам'ять чи на честь кого-, чого-небудь. Керування: *кому-чому. Пам'ятник Іванові Франкові* [*не* Івана Франка].

ПА́М'ЯТНИК-МЕМОРІА́Л, па́м'ятника-меморіа́лу

ПАН... Перша частина складних слів, яка означає, що явище чи ознака, виражена другою частиною, стосується всього, поширюється на все. Пишеться: 1. Разом із загальними назвами: *паназа́іатський, панамерика́нський, пан'європе́йський.* 2. Через дефіс із власними іменниками, причому власна назва зберігає написання з великої літери: *пан-Євро́па, пан-Аме́рика.*

ПАН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* пани́ і пано́ве, панів

ПАНАЦЕ́Я, -еї, *ор.* -е́єю, *перен.* Універсальний засіб, що запобігає будь-якому лиху. *Панацея від усякого зла.*

ПАНЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ПА́НІ, *невідм., ж.* і **ПА́НЯ**, -і, *ор.* -ею , *кл.* -і, *мн.* па́ні, пань

ПАНІВНИ́Й, -а́, -е́. *Панівний клас* [*не* пануючий клас].

ПА́ННА, -и, *кл.* па́нно, *род. мн.* панн

ПАННО́, *невідм., с.* Декоративний розпис на стіні. *Велике панно.*

ПАНТО́ФЕЛЬ, -фля, *ор.* -флем, *мн.* -флі, -флів, *ч.* і **ПАНТО́ФЛЯ**, -і, *ор.* -ею, *мн.* -флі, -фель, *ж.*

ПА́НЦИР, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам

ПАНЧІ́ШНО-ШКАРПЕ́ТКОВИЙ

ПАНЧО́ХИ, панчіх (*одн.* панчо́ха, -и, *місц.* (у) -о́сі). *Носити панчохи* [*не* чулки].

ПАПЕРО́ВИЙ

ПАПЕРО́ВО-ЦЕЛЮЛО́ЗНИЙ

ПАП'Є́-МАШЕ́, *невідм., с.* Пластична маса з паперу і клеючих речовин, з якої роблять іграшки, маски. *Дешеве пап'є-маше.*

ПАПІ́Р, -пе́ру. Матеріал для письма. *Пачка паперу* [*не* бумаги].

ПАПІРЕ́ЦЬ, -рця́, *ор.* -рце́м, *мн.* -рці́, -рці́в

ПА́ПОРОТЬ, -і, *ор.* -ттю, *род. мн.* -тей

ПА́ПРИКА [*не* папри́ка], -и, *місц.* (в) -иці

ПАПУ́ГА [*не* попугай], -и, *дав.* -у́зі, *род. мн.* папу́г

ПАР,-у, *місц.* (на) пару́, *мн.* -и́, -ів. Рілля, залишена на одне літо без посіву.

ПА́РА[1], -и, *ор.* -ою. Фізичний стан води. *Братися (взятися) парою. Водяна пара.* Ненормативним є вислів *мчати на всіх парах.* Треба: **мчати щоду́ху.**

ПА́РА[2] *див.* **ДВА**

ПАРАГВА́Й, -а́ю, *ор.* -а́єм

ПАРАДО́КС, -а. Синоніми: несумі́сність, розбі́жність, нелогі́чність, різка́ невідповідність.

ПАРАЛЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ПАРА́ЛІЧ, -у, *ор.* -ем

ПАРАНДЖА́, -і, *ор.* -ею, *мн.* пара́нджі, пара́ндж, але дві паранджі́. Жіночий одяг у Середній Азії, який закриває обличчя.

ПАРАНО́Я, -ї, *ор.* -єю. Форма психічного захворювання.

ПАРАСО́ЛЬ, -я, *ор.* -ем, *ч.* і **ПАРАСО́ЛЯ**, -і, *ор.* -ею, *ж.*

ПАРА́СЧИН. *Прикм.* до **Пара́ска.**

ПАРАФІНУВА́ТИ — ПАРАФУВА́ТИ. Розрізняються значенням.

Парафінува́ти, -у́ю, -у́єш. Покривати парафіном. *Парафінувати бочку.*

Парафува́ти, -у́ю, -у́єш. Попередньо підписати ініціалами договір, угоду. *Парафувати торговельну угоду.*

ПАРА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПАРАФІЯ́ЛЬНИЙ

ПАРАШУ́Т [*не* парашют], -а

ПАРАШУ́ТНО-ДЕСА́НТНИЙ

ПАРДУ́БИЦЕ, *невідм.*, *с.* Назва міста. *Мальовниче Пардубице.*

ПАРИ́Ж, -а, *ор.* -ем

ПАРИЖА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* парижа́нин, -а, *ч.*; парижа́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ПАРИ́ЗЬКИЙ

ПАРИ́ЗЬКА КОМУ́НА. З великої літери пишеться перше слово.

ПАРИТЕ́Т, -у. Принцип рівності сторін у чому-небудь.

ПАРІ́, *невідм.*, *с.* Угода між двома особами, що побилися об заклад. *Програти пари.*

ПАРК, -у. Як власна назва пишеться з великої літери: *Парк культури ім. Т. Шевченка.*

ПАРКА́Н, паркана́ і парка́ну, *род. мн.* -а́нів

ПАРЛА́МЕНТ, -у, *род. мн.* -ів

ПАРЛАМЕНТА́Р — ПАРЛАМЕНТЕ́Р. Розрізняються значенням.

Парламента́р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м. Член парламенту, найвищого представницького або законодавчого органу будь-якої країни.

Парламенте́р, -а, *ор.* -ом. Офіційна особа, уповноважена військовим командуванням однієї з сторін, яка воює, проводити переговори з військовим командуванням іншої сторони на арені воєнних дій.

ПАРНИКО́ВО-ТЕПЛИ́ЧНИЙ

ПАРО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «па́ра» із знач. «газоподібний стан води». З наступною частиною пишеться разом: *паровимі́рювальний, паровипускни́й, пароводяни́й, парогазотурбі́нний, пароелектри́чний, парозбі́рник, паропла́в, пароподі́бний, паротурбі́на.*

ПАРО́ЛЬ, -я, *ор.* -ем, *род. мн.* -ів

ПА́РОСТОК, -стка, *місц.* (на) -стку, *род. мн.* -стків

ПА́РОСТЬ, -рості, *ор.* -ростю, *род. мн.* -ростей

ПАРТЕ́Р [*не* па́ртер], -у, *місц.* (у) -е́рі

ПАРТИЗА́Н, -а, *род. мн.* -ів

ПА́РУБОК, -бка, *мн.* -бки́, -бків, але два па́рубки, сім па́рубків

ПАРФУМЕ́РІЯ, -ї, *ор.* *-сю, збірне.* Ароматичні косметичні вироби.

ПАРФУМЕ́РНО-КОСМЕТИ́ЧНИЙ

ПАРФУ́МИ, -ів, *мн.*

ПАСА́Ж, -у, *ор.* -ем

ПАСАЖИ́Р, -а, *дав.* -ові, *кл.* -и́ре, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ПА́СІЧНИЦЬКИЙ і **ПАСІЧНИ́ЦЬКИЙ**

ПА́СКА і **ПА́СХА.** Збігаються у знач. «християнське свято, присвячене воскресінню Христа; Великдень», але

розрізняються стилістично: **пасха** — *нейтр.*, **паска** — *розм. На Пасху (Паску) було сонячно.*

Тільки **па́ска**, -и, *місц.* (у) -сці, *мн.* паски́, пасо́к, але дві па́ски, сім па́сок ужив. у знач. «солодкий високий білий хліб округлої форми, що випікається до Великодня». *Святити паску.*

ПА́СКВІЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

ПА́СМО, -а, *род. мн.* -сом

ПАСОВИ́ЩЕ, -а, *ор.* -ем, *род. мн.* -и́щ

ПА́СПОРТ, -а, *мн.* -и́, -ів, але два па́спорти [*не* два паспорта], сім па́спортів

ПА́СТИ, -су́, -се́ш, -семо́, -сете́, -су́ть

ПА́СТКА, -и, *місц.* (у) -стці, *мн.* -стки́, -сток, але дві па́стки, п'ять па́сток

ПАСТОРА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей. Літературний твір, в якому ідилічно зображені пастух і пастушка на лоні природи.

ПАТЕ́ТИКА, -и, *місц.* (у) -иці. Пристрасний, піднесений тон.

ПАТРІАРХА́ЛЬНО-РОДОВИ́Й, -а́, -е́

ПАТРОНТА́Ш, -а, *ор.* -ем, *род. мн.* -ів

ПАХВА́, -и́, *мн.* па́хви, пахв і па́хов, але обидві пахви́

ПА́ХНУТИ, -ну, -неш, -нуть; *мин.* пах і па́хнув, па́хла і па́хнула, па́хли і па́хнули

ПА́ХОЩІ, -ів, *мн.*

ПА́ЩА, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* пащ

ПЕ́ВНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПЕ́ВНО, *присл.* У знач. вставного слова відокремлюється: *Я, певно, цього не зроблю.*

ПЕДА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ПЕДІА́ТР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ПЕЙЗА́Ж, -у, *ор.* -ем, *род. мн.* -ів

ПЕ́КАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* пе́карі, пекарі́, -ів, *дав.* -я́м, але два пе́карі, сім пе́карів

ПЕКА́РНЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -рень

ПЕКТИ́, печу́, пече́ш, пече́, печемо́, печете́, печу́ть; *мин.* пік, пекла́, пекло́, пекли́; *нак.* печи́, печі́м(о), печі́ть

ПЕЛЕНА́, -и́, *знах.* пе́лену, *ор.* -о́ю, *місц.* (у) -і́, *мн.* пе́лени, пе́лен, але дві пелени́

ПЕЛОПОННЕ́С, -у. Назва півострова.

ПЕЛОПОННЕ́СЬКИЙ

ПЕЛЮ́СТКА, -и, *місц.* (на) -стці, *мн.* -стки́, -сто́к, *дав.* -стка́м, але дві пелю́стки, п'ять пелю́сток

ПЕЛЮ́ШКА, -и, *місц.* (у) -шці, *мн.* -шки́, -шо́к, *дав.* -шка́м, але дві пелю́шки, п'ять пелю́шок. *Байкова пелюшка* [*не* пеленка].

ПЕНА́ЛЬТІ, *невідм.*, *с.*, *спорт.* Одинадцятиметровий удар. *Безперечне пенальті.*

ПЕ́НЗЕЛЬ, -зля, *ор.* -злем, *род. мн.* -злів. *Малювати пензлем* [*не* кісточкою].

ПЕНІЦИЛІ́Н, -у

ПЕНСИЛЬВА́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

ПЕНСНЕ́, *невідм.*, *с.* Окуляри, закріплені на переніссі. *Золоте пенсне.*

ПЕНЬ, пня, *ор.* пнем, *род. мн.* пнів

ПЕРВИ́ННИЙ — ПЕРВІ́СНИЙ — ПЕРВОЗДА́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Перви́нний. 1. Від якого або з якого починається що-небудь; початковий. *Первинна обробка льону.* 2. Який з'явився раніше вторинного. *Первинна форма.*

Первісний. 1. Який існував у найдавніші періоди історії людства. *Первісне суспільство.* 2. Який існував спочатку і був замінений чим-небудь. *Первісний текст.*

Первозда́нний, *книжн.* Який був з самого початку; чистий, незайманий. *Первозданний степ.*

ПЕРВІСНООБЩИ́ННИЙ

ПЕРВОЦВІ́Т і **ПЕРВО́ЦВІТ**, -у

ПЕРЕБОРО́ТИ, -борю́, -бо́реш, -бо́рють [*не* -борять]

ПЕРЕБРА́ТИ, -беру́, -бере́ш, -беремо́, -берете́, -беру́ть

ПЕРЕВА́ГА, -и, *місц.* (у) -зі, *мн.* -а́ги, -а́г. Керування: *над кимчим. Перевага над противником.*

ПЕРЕВАНТА́ЖЕНИЙ. *Перевантажена машина* [*не* перегружена машина].

ПЕРЕВАНТА́ЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням. *Перевантаження машини* [*не* перегрузка машини].

ПЕРЕВАНТА́ЖУВАТИ, -жую, -жуєш; *нак.* -жу́й, -жу́ймо, -жу́йте

ПЕРЕВЕЗТИ́, -везу́, -везе́ш, -веземо́, -везете́; *мин.* перевіз, перевезла́, перевезло́, перевезли́; *нак.* -вези́, -вемо́, -везіть

ПЕРЕВЕРНУ́ТИ, -верну́, -ве́рнеш

ПЕРЕ́ВЕРТЕНЬ, -вертня, *ор.* -вертнем, *род. мн.* -вертнів

ПЕРЕВЕСТИ́, -веду́, -веде́ш, -ведемо́, -ведете́; *мин.* перевів, перевела́, перевело́, перевели́; *нак.* -веди́, -ведімо́, -ведіть

ПЕРЕВИДА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПЕРЕВИ́КОНАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань (з вказівкою на закінченість дії).

ПЕРЕВИ́ХОВАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань (з вказівкою на закінченість дії) і **ПЕРЕВИХОВА́ННЯ**, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь (з вказівкою на незакінченість дії)

ПЕРЕВІ́З, -во́зу, *ор.* -во́зом, *місц.* (на) -во́зі, *род. мн.* -во́зів

ПЕРЕВІ́РКА, -и, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рки, -рок і **ПЕРЕ́ВІРКА**

ПЕРЕВО́ДИТИ, -во́джу [*не* -вожу], -во́диш, *недок.*, **ПЕРЕВОДИ́ТИ**, -водже́ [*не* -вожу], -во́диш; *мин.* -води́в, -води́ла, *док. Переводити дорогу. Переводити стрілки годинника.* Ненормативним є сполучення *переводити текст.* Треба: **перекладати текст.**

ПЕРЕВТІ́ЛИТИСЯ, -люся, -лишся, -лимося, -литеся, -ляться; *нак.* -лься, -льмося, -льтеся

ПЕРЕВ'ЯЗНИ́Й, -а́, -е́ і **ПЕРЕВ'Я́ЗУВАЛЬНИЙ.** *Перев'язний (перев'язувальний) матеріал* [*не* перев'язочний матеріал].

ПЕРЕГНА́ТИ, -жену́, -жене́ш, -женемо́, -женете́ і **ОБІГНА́ТИ**, обжену́, обжене́ш

ПЕРЕДА́ЧА, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -а́ч

ПЕРЕДБА́ЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПЕРЕДГІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

ПЕРЕДДЕ́НЬ, -до́дня, *ор.* -до́днем

ПЕРЕДДОЩОВИ́Й, -а́, -е́

ПЕРЕДЕКЗАМЕНАЦІ́ЙНИЙ

ПЕРЕДМІ́СТЯ, -я, *ор.* -містям, *род. мн.* -мість

ПЕРЕ́ДНІЙ, -я, -є

ПЕРЕДНЬОЯЗИКО́ВИЙ

ПЕРЕДОБІ́ДНІЙ, -я, -є

ПЕРЕДОВСІ́М і ПЕРЕДУСІ́М. Не зловживати в цьому значенні сполученням *в першу чергу.*

ПЕРЕДОСТА́ННІЙ, -я, -є

ПЕРЕДПЛА́ТА, -и. *Передплата газет* [*не* підписка на газети].

ПЕРЕДПЛАТИ́ТИ, -плачу́, -пла́тиш, -пла́тимо, -пла́тите, -пла́тять. *Передплатити газети* [*не* підписати, виписати газети].

ПЕРЕДПЛА́ЧУВАТИ, -чую, -чуєш. *Передплачувати газети (журнали)* [*не* виписувати газети (журнали)].

ПЕРЕДПЛІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -пліч

ПЕРЕДПО́КІЙ, -ко́ю, *ор.* -ко́єм, *род. мн.* -ко́їв

ПЕРЕДРЕФО́РМЕНИЙ

ПЕРЕДСМЕ́РТНИЙ

ПЕРЕДУСІ́М — ПЕРЕД УСІ́М

Передусім і передовсім, *присл. Передусім (передовсім) є свіжі враження.*

Перед усім, *займ. з прийм. Перед усім світом.*

ПЕРЕДЧА́СНИЙ

ПЕРЕДЧУТТЯ́, -я́, *ор.* -чуття́м, *род. мн.* -чуттів

ПЕРЕЖИ́ТИ, -живу́, -живе́ш, -живемо́, -живете́; *мин.* пережи́в, пережила́, пережило́, пережили́

ПЕРЕЖИ́ТОК і ПЕРЕ́ЖИТОК, -тку, *род. мн.* -тків

ПЕРЕЇЖДЖА́ТИ [*не* переїжати], -жджа́ю, -жджа́єш, -жджа́є, -жджа́ємо, -жджа́єте, -жджа́ють і **ПЕРЕЇЗДИ́ТИ**, -їжджу́, -їзди́ш, -їздимо́, -їзди́те, -їзда́ть

ПЕРЕ́ЇЗД — ПЕРЕЇ́ЗД. Розрізняються значенням.

Пере́їзд, -у. Місце переправи. *Переїзд через колію.*

Переї́зд, -їзду, *род. мн.* -їздів. Переїжджання. *Переїзд на нову квартиру.*

ПЕРЕЇЗНИ́Й, -а, -е́

ПЕРЕЙНЯ́ТИ, -йму́, -йме́ш; *мин.* перейня́в, перейняла́, перейняло́, перейняли́; *нак.* -йми́, -ймі́м(о), -йміть

ПЕРЕ́КАЗ, -у. *Грошовий переказ* [*не* перевод].

ПЕРЕКАЗА́ТИ, -кажу́, -ка́жеш. *Переказати гроші* [*не* перевести гроші].

ПЕРЕ́КИС, -у

ПЕРЕКЛАДА́ТИ, -а́ю, -а́єш. *Перекладати текст* [*не* переводити текст]. *Перекладати різними мовами. Перекладати з української мови на німецьку.*

ПЕРЕКЛАДА́ЦЬКИЙ — ПЕРЕКЛАДНИ́Й. Розрізняються значенням.

Перекладацький, Який стосується перекладу. *Перекладацька робота. Перекладацький талант.*

Перекладни́й. Перекладений з іншої мови; який стосується перекладу як виду літературної діяльності. *Перекладна література. Перекладний словник.*

ПЕРЕ́КЛИК, -у. *Переклик учнів* [*не* перекличка учнів].

ПЕРЕКОНА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПЕРЕКО́П. 1. *род.* -а. Назва міста. *Заводи Перекопа.* 2. *род.* -у. Назва перешийка в Криму. *Рослинність Перекопу.*

ПЕРЕКОТИ́ПОЛЕ, -я, *ор.* -ем і **ПЕРЕКОТИПО́ЛЕ**

ПЕРЕКРИТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -криттів, рідше -кри́ть

ПЕРЕКРІ́Й, -кро́ю, *ор.* -кро́єм, *род. мн.* -кро́їв

ПЕРЕКРО́ЇТИ, -кро́ю, -кро́їш, -кро́їмо, -кро́їте, -кро́ять; *нак.* -крі́й, -крі́йте

ПЕРЕЛИ́ВНИЙ — ПЕРЕЛИВНИ́Й. Розрізняються значенням.

Переливний. Мінливий, перехідний від одного кольору до іншого, від одного звука до іншого тощо. *Переливні звуки дзвонів.*

Переливний. Пов'язаний з переливанням рідини. *Переливна станція.*

ПЕРЕЛИ́ТИ, -ллю́, -ллє́ш, -ллє́, -ллємо́, -ллєте́, -ллю́ть; *мин.* перели́в, перелила́, перелило́, перелили́

ПЕРЕЛІ́Г, -ло́гу, *род. мн.* -ло́гів

ПЕРЕ́ЛІК, -ліку, *род. мн.* -ліків

ПЕРЕЛІ́Т, -ле́ту, *род. мн.* -ле́тів

ПЕРЕЛІЧИ́ТИ, -чу́, -і́чиш; *нак.* -чи́, -чі́м(о), -чі́ть. *Перелічити всіх учнів* [*не* перечислити всіх учнів].

ПЕРЕМИКА́ТИ, -а́ю, -а́єш. *Перемикати швидкість* [*не* переключати швидкість].

ПЕРЕМИКА́Ч, -а́, *ор.* -е́м. *Справити перемикач* [*не* переключатель].

ПЕРЕ́МИШЛЬ, -я, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і

ПЕРЕ́МИШЛЬСЬКИЙ. *Прикм.* до **Пере́мишль**.

ПЕРЕМІСТИ́ТИ, -міщу́, -мі́стиш

ПЕРЕМО́ГА, -и, *місц.* (у) -о́зі, *род. мн.* -мо́г

ПЕРЕМО́ЖЕЦЬ, -жця, *дав.* -жцеві, *ор.* -жцем, *мн.* -жці, -ів

ПЕРЕНІ́ССЯ, -я, *ор.* -ссям, *род. мн.* -ссів

ПЕРЕНО́СНИЙ — ПЕРЕНОСНИ́Й. Розрізняються значенням.

Перено́сний. Непряме значення слова. Синоніми: алегори́чний, непрямий. *Переносне вживання архаїзмів.*

Переносни́й. Який можна переносити з місця на місце. *Переносний пристрій. Переносні магнітофони.*

ПЕРЕОБРА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПЕРЕОЗБРО́ЄННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -о́єнь

ПЕРЕ́ПИС — ПЕРЕПИ́СУВАННЯ. Розрізняються значенням.

Пере́пис, -у. Спеціально організований масовий статистичний облік населення. *Перепис населення.*

Переписування, -я, *ор.* -ням, *род. мн.* -ань. Процес виготовлення копії чогось. *Переписування тексту.*

ПЕРЕ́ПУСТКА, -и, *місц.* (на) -стці, *род. мн.* -сток. *Забув перепустку* [*не* пропуск].

ПЕРЕ́РВА, -и, *род. мн.* пере́рв. *Велика перерва* [*не* великий перерив].

ПЕРЕХІ́Д, -хо́ду, *род. мн.* -хо́дів

ПЕРЕХРЕ́СНИЙ

ПЕРЕХРЕ́СТЯ, -я, *ор.* -тям, *род. мн.* -хре́сть

ПЕРЕЯ́СЛАВ-ХМЕЛЬНИ́ЦЬКИЙ, Переяслава-Хмельни́цького, *ор.* Переяславом-Хмельни́цьким, *ім.*

ПЕРЕЯ́СЛАВ-ХМЕЛЬНИ́ЦЬКИЙ, переяслав-хмельни́цького, *ор.* переяслав-хмельни́цьким, *прикм.*

ПЕРИГЕ́Й *див.* **АПОГЕ́Й**

ПЕРИПЕТІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *мн.* -ї, -ій. Несподіваний поворот у розгортанні сюжету літературного твору; раптова зміна в якійсь події або в чиємусь житті.

ПЕРИФЕРІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПЕРІ́ОД, -у. Проміжок, відрізок часу. Словосполучення *період часу* є тавтологічним і вживати його не рекомендується.

ПЕРСОНА́Ж, -а, *ор.* -ем, *мн.* -ів

ПЕ́РСТЕНЬ, -рсня, *ор.* -рснем, *мн.* пе́рсні, -рснів

ПЕ́РСЬКИЙ [*не* персидський]

ПЕРТУРБА́ЦІЯ [*не* перетурбація], -ї, *ор.* -єю. Раптове порушення нормального ходу чогось.

ПЕРУ́, *невідм., ж. Перу здобула незалежність 1821 року.*

ПЕРУА́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **Перу́**.

ПЕРУКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м. Синоніми: голя́р, цирю́льник.

ПЕРУКА́РНЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -рень. *Світла перукарня* [*не* парикмахерська].

ПЕ́РШИЙ-ЛІ́ПШИЙ

ПЕ́РШІСТЬ, -шості, *ор.* -шістю

ПЕРШО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «пе́рший». З наступною частиною завжди пишеться разом: *першоджерело́, першоосно́ва, першопрохо́дець, першорозря́дний, першочерго́вий.*

ПЕ́СТИТИ, пе́щу і пещу́, пе́стиш; *нак.* песть, пе́стьмо, пе́стьте і пести́, пестім(о), пестіть. *Пестити дитину* [*не* ласкати дитину].

ПЕСТЛИ́ВИЙ

ПЕ́СТОЩІ, -ів, *мн.*

ПЕТЕРБУ́РЗЬКИЙ

ПЕТИ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПЕТЛЯ́, -і, *ор.* -е́ю, *мн.* пе́тлі, пе́тель, але три петлі, сім пете́ль

ПЕТРО́, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м, *кл.* Пе́тре! *Зменш.-пестл.:* Пе́трику! Петру́сю! Петру́сику! [*не* Пе́тя!]; **Петро́вич**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Петрі́вна**, -и [*не* Петрівної], *дав.* -і [*не* Петрівній]. *Співають два Петри́* [*не* два Петра]. *Рома́не Петро́вичу! Лідіє Петрівно!*

ПЕТРОПА́ВЛОВСЬК-КАМЧА́ТСЬКИЙ, Петропа́вловська-Камча́тського, *ор.* Петропа́вловським-Камча́тським, *ім.*

ПЕТРОПА́ВЛОВСЬК-КАМЧА́ТСЬКИЙ, петропа́вловськ-камча́тського, *ор.* петропа́вловськ-камча́тським, *прикм.*

ПЕЧА́ТКА — ПЕЧА́ТЬ. Розрізняються значенням.

Печа́тка, -и, *місц.* (на) -а́тці, *мн.* -тки, -ток. Ґумовий чи металевий предмет з вирізаними на ньому знаками для створення відбитку; відтискування чи відбиток на чомусь цих знаків. *Гербова печатка. За сімома печатками.*

Печа́ть, -і, *ор.* -ттю, *мн.* -і, -тей. Характерна ознака кого-, чого-небудь. *Печать генія. Печать смутку.* У сполученні *кайнова печать* означає «тавро зради, злочину».

ПЕЧЕНІ́ГИ, -ів, *мн.* (*одн.* печеніг, -а).

ПЕЧЕНІ́ЗЬКИЙ

ПЕЧЕ́НЯ, -і, *ор.* -ею. *Смачна печеня* [*не* смачне жарке].

ПЕ́ЧИВО, -а. *Свіже печиво* [*не* свіже печеня].

ПЕЧІ́НКА , -и, *місц.* (у) -інці, *мн.* -нки́, -но́к, *дав.* -нка́м, але дві печі́нки

ПЕЧІ́Я, -ї, *ор.* -єю. *Пече печія* [*не* жжога]. Синонім: зга́га.

П'ЄДЕСТА́Л, -у

ПИЛ, -у, *місц.* (у) пилу́, *розм.* **ПИЛЮ́ГА, ПИЛЮ́КА**, *місц.* (у) пилю́зі, (у) пилю́ці

ПИ́ЛКА, -и, *місц.* (на) -лці, *мн.* пилки́, -ло́к і пи́лки, -лок, але дві пи́лки, сім пи́лок

ПИ́ЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПИ́САНКА *див.* **КРА́ШАНКА**

ПИ́САР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м

ПИСА́ТИ, пишу́, пи́шеш; *нак.* пиши́, пиши́м(о), пиши́ть

ПИСЕ́МНИЙ — ПИСЬМО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Писе́мний. 1. Написаний; виражений за допомогою графічних знаків. *Писемна пам'ятка. Писемні джерела.* 2. Книжний, властивий пам'яткам писемності. *Писемна мова.*

Письмо́вий. 1. Написаний (переважно в діловому і науковому мовленні). *Письмова робота. Письмове розпорядження.* 2. Призначений для письмової роботи. *Письмовий стіл.*

ПИТА́ННЯ *див.* **ЗАПИТА́ННЯ**

ПИ́ТИ, п'ю, п'єш, п'є, п'ємо́, п'єте́, п'ють; *мин.* пив, пила́, пило́, пили́; *нак.* пий, пи́ймо, пи́йте

ПИШНІ́СТЬ, -ності, *ор.* -ністю, *род. мн.* -ностей

ПИЩА́ТИ, -щу́, -щи́ш, -щи́ть, -щимо́, -щите́, -ща́ть; *нак.* -щи́, -щі́м(о), -щі́ть

ПІАНІ́СИМО. 1. *присл.* Дуже тихо. *Виконувати музичний твір піанісимо.* 2. *невідм., с.* Дуже тихе виконання звуків музичного твору. *Ніжне піанісимо.*

ПІАНІ́СТКА, -и, *дав.* -стці, *кл.* -стко, *мн.* -стки, -сток

ПІВ... У складних словах, друга частина яких є загальною назвою, пишеться разом: *піввіку, півла́ну, півогірка́, піва́ркуша, пів'я́блука.* Перед власною назвою ставиться дефіс: *пів-Ки́єва, пів-Оде́си.* Якщо між **пів** і словом, якого воно стосується, вставляється прийменник чи якесь інше слово, то всі три слова пишуться окремо: *Пів чайної ложечки. Пів на десяту.*

ПІВДЕ́ННИЙ. У складі власних найменувань пишеться з великої літери: *Південна Америка. Південний берег Криму. Південний полюс.*

ПІВДЕННО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «півде́нний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо вони утворені від сполучення слів, підпорядкованих одне одному: *південноамерика́нський, південнослов'я́нський, південноукраїнський.* Але: *Півде́нно-Африка́нська респу́бліка.* 2. Через дефіс, якщо вони утворені від сполучення слів, не підпорядкованих одне одному: *півде́нно-за́хідний* (південь і захід), *півде́нно-східний* (південь і схід).

ПІ́ВДЕНЬ, -дня, *ор.* -днем. При позначенні територіального найменування пишеться з великої літери: *курорти Півдня.*

ПІ́ВНІЧ, -ночі, *ор.* -ніччю. При позначенні територіального найменування пишеться з великої літери: *народи Півночі.*

ПІВНІ́ЧНИЙ. У складі власних найменувань пишеться з великої літери: *Північна Буковина, Північний Льодовитий океан, Північний полюс.*

ПІВНІ́ЧНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «північний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо вони утворені від сполучення слів, підпорядкованих одне одному: *пів-*

нічноатланти́чний, північноамерика́нський, північноморськи́й, північноукраїнський. Але: *Північно-Америка́нські Сполу́чені Шта́ти.* 2. Через дефіс, якщо вони утворені від сполучення слів, не підпорядкованих одне одному: *північно-за́хідний* (північ і захід), *північно-східний* (північ і схід).

ПІВО́НІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПІВО́СТРІВ, -рова, *мн.* півострови́, -рові́в, але два пово́строви, сім півостровів

ПІВРІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

ПІВСО́ТНЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -тень

ПІВТОРА́ — ПІВТОРИ́.

Півтора́, *числ., невідм.*, ужив. з *ім. ч.* і *с.р.* Керування: *кого-чого. Півтора тижня. Півтора раза. Півтора відра. Півтора літра.*

Півтори́, *числ., невідм.*, ужив. з *ім. ж.р. Півтори тонни. Півтори години* [*не* півтора тонни, години].

ПІВТОРА́СТА, *числ., невідм. Півтораста років.*

ПІГМЕ́Й, -я, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -їв

ПІД, ПІДІ, *рідко* **ПІДО**, *прийм. Під хатою. Піді (підо) мною.* Ненормативним є уживання прийм. **під** у сполученнях: *під ранок* (треба: **на ранок**), *під кінець дня* (треба: **наприкінці дня**), *під редакцією* (треба: **за редакцією**), *під майонезом* (треба: **з майонезом**).

ПІДБИ́ТИ, -діб'ю, -діб'єш, -діб'є, -діб'ємо, -діб'єте, -діб'ють і -діб'єш, -діб'є, -діб'ємо, -діб'єте, -діб'ють; *нак.* -би́й, -бийо́мо, -бийте

ПІДБІ́Р — ПІДБО́Р. Розрізняються значенням.

Підбі́р, -бо́ру. Дія за значенням «підбирати, добирати потрібне, відповідне чому-небудь». *Підбір кадрів.*

Підбо́р, -бо́ра, *мн.* -бо́ри, -бо́рів. Дерев'яна, шкіряна та ін. набійка на підошві взуття. *Підбор черевика.*

ПІДБОРІ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *род. мн.* -борі́дь

ПІДВА́Л, -у. Синоніми: льох, пивни́ця, по́гріб.

ПІДВЕЗТИ́, -везу́, -везе́ш, -веземо́, -везете́; *мин.* підвіз, підвезла́, підвезло́, підвезли́; *нак.* -вези́, -везі́м(о), -везі́ть

ПІДВЕСТИ́, -веду́, -веде́ш, -ведемо́, -ведете́; *мин.* підві́в, підвела́, підвело́, підвели́; *нак.* -веди́, -ведім(о), -ведіть

ПІДВИ́ЩЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПІДВИ́ЩИТИ, -ви́щу, -ви́щиш; *нак.* -ви́щ, -ви́щмо, -ви́щте

ПІДВО́ДИТИ, -во́джу [*не* -вожу], -во́диш; *нак.* -во́дь, -во́дьмо, -во́дьте

ПІДВОЗИ́ТИ, -вожу́, -во́зиш; *нак.* -во́зь, -во́зьмо, -во́зьте

ПІДГІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *місц.* (по) -р'ю, (на) -р'ї, *род. мн.* -р'їв

ПІДГЛЯДА́ТИ, -а́ю, -а́єш, *недок.*, **ПІДГЛЯ́НУТИ** і **ПІДГЛЕ́ДІТИ**, *док.* Збігаються у знач. «помічати, виявляти кого-, що-небудь несподівано, випадково або стежачи з певною метою». *Підгледіти (підглянути) номер автомобіля.*

Тільки **підглядати, підглянути** ужив. у знач. «крадькома дивитися, глядіти, намагаючись простежити за ким-небудь, довідатися про щось». *Підглядати (підглянути) в книжку.*

ПІДГОТО́ВЛЕНИЙ, ПІДГОТО́ВАНИЙ, *дієприкм.* до **підготува́ти, підгото́вити.** *Добре підготовлений (підготований) учень.*

ПІДІ́ РУ́НТЯ, -я, *ор.* -ям

ПІ́ДДАНИЙ — ПІДДА́НИЙ. Розрізняються значенням.

Пі́дданий, *дієприкм.* Який зазнав впливу, дії; досліджений, перевірений. *Підданий тепловій обробці. Підданий аналізові.*

Підда́ний, *ім.* Особа, яка перебуває у підданстві певної держави, влади, правителя. *Підданий короля.*

ПІДДА́НСТВО, -а,

ПІДДА́ТИСЯ, -да́мся, -даси́ся, -да́сться, -дамо́ся, -дасте́ся, -даду́ться; *нак.* -да́йся, -да́ймося, -да́йтеся

ПІДДА́ШШЯ, -я, *ор.* -шшям, *род. мн.* -да́ш
ПІДДЯГТИ́, -дягну́, -дя́гнеш; *мин.* підля́г, піддягла́, піддягло́, піддяглй
ПІДЖА́К, -а́, *місц.* (у) -ці і -ку́, *мн.* -и́, -ів
ПІДЖИВИ́ТИ, -живлю́, -жи́виш
ПІДЖИ́ВЛЮВАЧ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів
ПІДЗАГОЛО́ВОК, -ло́вка, *мн.* -ло́вки, -ло́вків
ПІДЗЕМЕ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *род. мн.* -ме́ль
ПІДЗО́ЛИСТО-БОЛО́ТНИЙ
ПІДІБРА́ТИ, -беру́, -бере́ш, -беремо́, -бере́те, -беру́ть; *нак.* -бери́, -берім(о), -бері́ть
ПІДІГНА́ТИ, -жену́, -жене́ш, -женемо́, -жене́те, -жену́ть; *нак.* -жени́, -женім(о), -жені́ть
ПІДІРВА́ТИ, -рву́, -дірве́ш і -ді́рвеш, -дірве́ і -ді́рве, -дірвемо́ і -ді́рвемо, -дірвете́ і -ді́рвете, -дірву́ть і -ді́рвуть; *нак.* -дірви́, -дірві́м(о), -дірві́ть
ПІД'ЇЖДЖА́ТИ [*не* під'їж:ати], -жджа́ю, -жджа́єш, -жджа́є, -жджа́ємо, -жджа́єте, -жджа́ють
ПІД'ЇЗДИ́ТИ, -їжджу́, -їзди́ш, -їзди́ть, -їздимо́, -їздите́, -їзди́ть; *нак.* -їзди́, -їздім(о), -їзді́ть
ПІД'ЇЗД, -у, *місц.* (по) під'їзду (-ові), (у) під'їзді, *мн.* -и, -ів
ПІДКО́ВА, -и, *род. мн.* -дків
ПІДКОРИ́ТИ, -корю́, -ко́риш
ПІДКРІПИ́ТИ, -кріплю́, -кріпиш
ПІ́ДКУП, -у, *мн.* -и, -ів
ПІДЛЕ́ГЛІСТЬ, -лості, *ор.* -лістю
ПІДЛЕСТИ́ТИСЯ, -лещу́ся, -лести́шся, -ле́стимося, ле́ститеся, ле́стяться; *нак.* -ле́сться, -ле́стьмося, -ле́стьтеся і -лести́ся, -лестім(о)ся, -лестіться
ПІДЛИ́ТИ, піділлю́, піділлє́ш, піділлє́, піділлємо́, піділлєте́, піділлю́ть; *мин.* підли́в, підлила́, підлило́, підлили́; *нак.* -ли́й, -ли́ймо, -ли́йте
ПІ́ДЛІСТЬ, -лості, *ор.* -лістю
ПІДЛО́ГА, -и, *місц.* (на) -ло́зі, *мн.* -ло́ги, -ло́г
ПІДМЕСТИ́, -метý, -мете́ш, -метемо́, -мете́те; *мин.* підмі́в, підмела́, підмело́, підмели́; *нак.* -мети́, -ме- тім(о), -мети́ть
ПІДМІНИ́ТИ, -міню́, -мі́ниш
ПІДМОСТИ́ТИ, -мощу́, -мо́стиш, -мостимо́, -мости́те, -мостя́ть
ПІДНЕБІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -інь
ПІДНЕВІ́ЛЬНИЙ
ПІДНЕ́СЕНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю
ПІДНЕСТИ́, -несу́, -несе́ш, -несемо́, -несете́; *мин.* підні́с, піднесла́, піднесло́, піднесли́; *нак.* -неси́, -несі́м(о), -несі́ть
ПІДНІ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *род. мн.* -іж
ПІДНО́СИТИ, -но́шу, -но́сиш; *нак.* -но́сь, -но́сьмо, -но́сьте
ПІДНЯ́ТИ — ПІДІЙНЯ́ТИ. Збігаються в усіх значеннях, але розрізняються стилістично: **підня́ти**, -дніму́, -дні́меш — *нейтр.*, **підійня́ти**, -дійму́, -дійме́ш — *поет.*
ПІДНЯ́ТТЯ, -я́, *ор.* -ття́м. *Підняття прапора* [*не* підйом прапора].
ПІДО́ШВА, -и, *мн.* -до́шви, -дошо́в
ПІДПАЛИ́ТИ, -палю́, -па́лиш
ПІ́ДПИС, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -сі, *род. мн.* -ів
ПІДПИСА́ТИСЯ, -шу́ся, -ши́шся, -шуться; *нак.* -ши́ся, -ши́ться. *Підписатися у відомості* [*не* розписатися у відомості].
ПІДПІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *род. мн.* -піль
ПІДПРИЄ́МЕЦЬ, -мця, *дав.* -мцеві, *ор.* -мцем, *род. мн.* -мців
ПІДПРИЄ́МСТВО, -а, *ор.* -ом, *род. мн.* -є́мств
ПІДРОБІ́ТОК, -тку, *мн.* -тки, -тків
ПІДРОСТИ́, -ростý, -росте́ш, -росте́, -ростемо́, -ростете́; *мин.* підрі́с, підросла́, підросло́, підрослй; *нак.* -рости́, -рості́м(о), -рості́ть
ПІДСА́ДЖУВАТИ [*не* підсажувати], -са́джую, -са́джуєш, *недок.* і

ПІДСАДИ́ТИ, -саджу́, -са́диш, -са́димо, -са́дите; *нак.* -сади́, -сади́м(о), -сади́ть, *док.*

ПІДСМА́ЖЕНИЙ, -а, -е. *Підсмажена ковбаса* [*не* підджарена ковбаса].

ПІДСОЛО́ДЖУВАТИ, -ло́джую, -ло́джуєш, -ло́джуємо, -ло́джуєте, -ло́джують, *недок.* і **ПІДСОЛОДИ́ТИ**, -лоджу́, -лоди́ш, -лодимо́, -лодите́; *нак.* -лоди́, -лоди́м(о), -лоди́ть, *док.*

ПІДСТИЛА́ТИ і **ПІДСТЕЛЯ́ТИ**, -стила́ю і -стеля́ю, -стила́єш і -стеля́єш, -стила́є і -стеля́є, -стила́ємо і -стеля́ємо, -стила́єте і -стеля́єте, -стила́ють і -стеля́ють; *нак.* -стила́й і -стеля́й, -стила́ймо і -стеля́ймо, -стила́йте і -стеля́йте

ПІДСТЕЛИ́ТИ, -стелю́, -сте́лиш і -сте́леш, -сте́лить і -сте́ле, -сте́лимо і -сте́лемо, -сте́лите і -сте́лете, -сте́лять і -сте́лють; *нак.* -стели́, -стелі́м(о), -стелі́ть

ПІДСТИ́ЛКА і **ПІ́ДСТІЛКА**, -и, *місц.* (на) -лці, *мн.* -лки, -лок

ПІДСТРЕ́ЛЕНИЙ і **ПІДСТРІ́ЛЕНИЙ**

ПІДСТРЕ́ЛИТИ і **ПІДСТРІ́ЛИТИ**, -стре́лю і -стрі́лю, -стре́лиш і -стрі́лиш, -стре́лить і -стрі́лить, -стре́лимо і -стрі́лимо, -стре́лите і -стрі́лите, -стре́лять і -стрі́лять; *нак.* -стре́ль і -стрі́ль, -стре́льмо і -стрі́льмо, -стре́льте і -стрі́льте

ПІДСТРЕ́ЛЮВАТИ і **ПІДСТРІ́ЛЮВАТИ**, -стре́люю і -стрі́люю, -стре́люєш і -стрі́люєш, -стре́люємо і стрі́люємо, -стре́люєте і -стрі- люєте, -стре́люють і -стрі́люють; *нак.* -стре́люй і -стрі́люй, -стре́люймо і -стрі́люймо, -стре́люйте і -стрі- люйте

ПІДСТУПИ́ТИ, -ступлю́, -сту́пиш, -сту́пимо, -сту́пите, -сту́плять; *нак.* -ступи́, -ступі́м(о), -ступі́ть

ПІДТВЕ́РДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень

ПІДТОЧИ́ТИ, -точу́, -то́чиш; *нак.* -точи́, -точі́м(о), -точі́ть

ПІДТРИ́МКА, -и, *місц.* (у) -мці, *мн.* -мки, -мок

ПІ́ДТЮПЦЕМ, *присл.* Синоніми: тюпце́м, тю́пки, труськó́м.

ПІДТЯГНУ́ТИ, -тягну́, -тя́гнеш

ПІДХІ́Д, -хо́ду, *род. мн.* -хо́дів

ПІДХО́ДИТИ, -хо́джу [*не* підхожу], -хо́диш; *нак.* -хо́дь, -хо́дьмо, -хо́дьте

ПІДХОПИ́ТИ, -хоплю́, -хо́пиш; *нак.* -хопи́, -хопі́м(о), -хопі́ть

ПІД ЧАС

ПІДЧЕПИ́ТИ, -чеплю́, -че́пиш; *нак.* -чепи́, -чепі́м(о), -чепі́ть

ПІД'Ю́ДЖУВАТИ [*не* під'южувати], -ю́джую, -ю́джуєш; *нак.* -ю́джуй, -ю́джуймо, -ю́джуйте, *недок.* і

ПІД'Ю́ДИТИ, -ю́джу, -ю́диш; *нак.* -ю́дь, -ю́дьмо, -ю́дьте

ПІД'ЯРЕ́МНИЙ

ПІ́ЖМУРКИ *див.* **ЖМУ́РКИ**

ПІЗНА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -зна́нь

ПІ́ЗНІЙ, -я, -є

ПІКЛУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПІКЛУВА́ТИСЯ *див.* **ДБА́ТИ**

ПІЛОТА́Ж, -у, *ор.*-ем

ПІЛЮ́ЛЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -лю́ль

ПІ́ЛЬГА, -и, *род. мн.* пільг. *Користуватися пільгами* [*не* льготами].

ПІ́НА, -и

ПІ́НИТИСЯ, -иться, -яться

ПІНО... Перша частина складних слів. З наступною частиною пишеться разом: *пінобетóн, пінометáл, пінопла́ст, пінокера́міка.*

ПІНЦЕ́Т, -а, *ор.* -ом, *род. мн.* -ів

ПІПЕ́ТКА, -и, *місц.* (у) -тці, *род. мн.* -ток

ПІР'Ї́НА, -и, *род. мн.* -р'їн

ПІРНУ́ТИ, пірну́, пірне́ш, -рнемо́, -рнете́; *нак.* -рни́, -рні́м(о), -рні́ть

ПІРО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «вогонь», «висока температура», «термічний процес». З наступною частиною пишеться разом: *піроеле́ктрика, піропла́зма, піроте́хніка.*

ПІР'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *місц.* (на, у) пір'ї

ПІСКОВИ́К, -у́, *мн.* -и́, -ів

ПІСЛЯЗА́ВТРА, *присл.*

ПІСЛЯМО́ВА, -и. Синонім: післяслóво.

ПІСЛЯОБІ́ДНІЙ, -я, -є

ПІЦИКА́ТО. 1. *присл.* Спосіб гри на струнному музичному інструменті, коли звук виникає внаслідок щипання струн пальцями. 2. *невідм., с.* Музичний твір, що виконується таким способом.

ПІЧ, пéчі, *ор.* піччю, *місц.* (на, у) пéчі, *мн.* пéчі, печéй, *дав.* пéчам

ПІ́ШКИ [*не* пішком], *присл.*

ПІШОХІ́Д[1], -хóда, *род. мн.* -хóдів. Перехожий.

ПІШОХІ́Д[2], -хóду, *род. мн.* -хóдів. Тротуар.

ПІЩА́НИЙ

ПІЩА́НИК, -а

ПІЩА́НО-СУГЛИ́НИСТИЙ

ПЛАВЕ́ЦЬ, -вця́, *дав.* -вцéві, *ор.* -вцéм , *род. мн.* -вців

ПЛА́ВИТИ, -влю, -виш; *нак.* плав, плáвмо, плáвте

ПЛАГІА́Т, -у, *род. мн.* -áтів. Привласнення чужого літературного чи іншого твору без згоди автора.

ПЛАЙ, -áю, *ор.* -áєм, *місц.* (на) -áю і (на) -áї, *мн.* -аї, -аїв, але два плáї, п'ять плáїв. Стежка в горах.

ПЛАНЕ́Р, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ПЛАНЕТА́РІЙ, -ію, *ор.* -ієм, *род. мн.* -іїв

ПЛАСТ, -á, *ор.* -óм, *мн.* -и́, -ів

ПЛА́СТИР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ПЛАСТМА́СА, -и, *род. мн.* -мáс

ПЛАТИ́ТИ *див.* **ОПЛА́ЧУВАТИ**

ПЛАТІ́ВКА — ПЛАСТИ́НКА. Розрізняються значенням.

Платі́вка, -и, *місц.* (на)-вці, *мн.* -івки і -вки́, -івок і -вóк, але дві платі́вки, сім платі́вок. Диск з пластичного матеріалу із звуковим записом. *Слухати (поставити) платівку* [*не* пластинку].

Пласти́нка, -и, *місц.* (на)-нці, *мн.* -и, -нок. 1. Плоска, тонка смуга якого-небудь матеріалу. *Металева пластинка. Скляна пластинка.* 2. Шматок скла, покритий світлочутливим матеріалом для фотографування. *Фотографічна пластинка.* 3. Частина листка рослини; одна із складок нижньої частини шапки в деяких грибів.

ПЛА́ТА, -и. *Висилати накладною платою (післяплатою).*

ПЛАТÓ, *невідм., с. Рівне плато.*

ПЛАТОСПРОМÓЖНИЙ

ПЛА́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *мн.* -áття, -áттів. Синонім: сýкня.

ПЛАФÓН, -а, *мн.* -и, -ів. Абажур для ламп.

ПЛА́ХА, -и, *місц.* (на) -сі, *род. мн.* плах

ПЛА́ХТА, -и, *мн.* плáхти і плахтú, плахт, плахóт і плахíт, але дві плáхти

ПЛАЩ, -у, *ор.* -ом, *місц.* (на) -ý

ПЛАЩОВИ́Й, -á, -é

ПЛЕБІСЦИ́Т, -у, *мн.* -и, -ів. Всенародне голосування, референдум.

ПЛЕВРИ́Т, -у, *мн.* -и, -ів. Запалення оболонки легенів та стінок грудної порожнини.

ПЛЕМІННИ́Й, -á, -é

ПЛЕ́М'Я, -мені і -м'я, *ор.* -менем і -м'ям, *мн.* племéна і племенá, -мéн

ПЛЕ́НУМ, -у. Збори, засідання.

ПЛЕСКА́ТИ, -ещý, -éщеш, -éщемо, -éщете, -éщуть і -скáю, -скáєш, -скáємо, -скáєте, -скáють; *нак.* -ещú і -скáй, -ещíть і -скáйте

ПЛЕ́СКІТ, -коту, *ор.* -котом

ПЛЕСТИ́, -етý, -етéш, -етемó, -ететé, -етýть; *нак.* плетú, плетíм(о), плетíть

ПЛЕ́ТИВО, -а, *мн.* плéтива, плéтив

ПЛЕЧЕ́, -á, *ор.* -éм, *місц.* (на) плечí, (по) плечý, *мн.* плéчі, плечéй і пліч, *ор.* -и́ма, *місц.* (на) плéчах і плечáх

ПЛЕЧОВИ́Й, -á, -é

ПЛИВТИ́ і **ПЛИСТИ́**, -вý, -вéш, -вé, -вемó, -ветé; *мин.* плив, пливлá і плилá, пливлó і плилó, пливлú і плилú; *нак.* пливú, пливíм(о), пливíть

ПЛІД, плодá (одиничне) і плóду (збірне), *мн.* плодú, плодів

ПЛІ́ДНИЙ. *Плідна діяльність* [*не* плодотворна діяльність].

ПЛІСЕ́, *невідм.*, *с.* Дрібні паралельні складки на тканині, виготовлені машинним способом. *Розкішне пліса* [*не* розкішна плісовка, плісіровка].

ПЛІ́СЕНЬ, -і, *ор.* -нню

ПЛІ́СНЯВА, -и, *ор.* -ою

ПЛІТ, плóту і плотá, *місц.* (на) плóті і (на) плотý, *мн.* плоти́, -ів

ПЛІ́ТКА, -и, *місц.* (у) -тці, *мн.* -тки́, -тóк і плі́тки, -ток, але дві плі́тки. Синоніми: поговір, обмóва.

ПЛІЧ-Ó-ПЛІЧ, *присл.*

ПЛОДÓВИЙ і **ПЛОДОВИ́Й**, -á, -é

ПЛОДОВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «плодóвий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *плодóво-виногрáдний, плодóво-овочéвий, плодóво-я́гідний.*

ПЛОДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «плід», «плодóвий». З наступною частиною пишеться разом: *плодоконсéрвний, плодоовочéвий, плодопереробний, плодоя́гідний.*

ПЛОДЮ́ЧІСТЬ, -чості, *ор.* -чістю

ПЛОСКОГІ́РНИЙ

ПЛОСКОГІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

ПЛÓСКО-ОПУ́КЛИЙ

ПЛОТÁР, -я́, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -áрю, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м

ПЛОТЬ, -і, *ор.* плóттю, *місц.* (у) плóті

ПЛÓЩА *див.* **МАЙДÁН**

ПЛУГ. 1. *род.* -а. Знаряддя праці. *Частини плуга.* 2. *род.* -у. Назва літературної організації. Пишеться з великої літери і в лапках: *Члени «Плугу».*

ПЛУГÁТАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів і **ПЛУГАТÁР**, -я́, *дав.* -éві, *ор.* -éм, *кл.* -áрю, *мн.* -і́, -ів

ПЛЮС, -а, *мн.* -и́, -ів, але два плóси. При позначенні температури вище нуля — *невідм.* Уживання слова **плюс** не впливає на відмінок наступного числівника. *Температура піднялася до плюс двадцяти п'яти градусів.*

ПЛЮСКОТÁТИ, -очý, -óчеш, -óчемо, -óчете, -óчуть; *нак.* -очи́, -очі́ть і **ПЛЮСКОТІ́ТИ**, -очý, -оти́ш, -отимó, -отитé, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть

ПЛЮ́ШЕВИЙ

ПЛЯ́МА, -и, *род. мн.* плям. *Вивести пляму* [*не* пятно].

ПЛЯ́ШКА, -и, *місц.* (у)-щці, *мн.* -шки́, -шóк, але дві пля́шки, сім пля́шок

ПНУ́ТИСЯ, пнýся, пнéшся, пнéться, пнемóся, пнетéся, пнýться; *нак.* пни́ся, пні́м(о)ся, пні́ться

ПО, *прийм.* Уживається з іменником, займенником, числівником у місц. та (рідше) знах. відмінках і виражає різні відношення. Просторові — означають місце дії. *По всій долині розгорталося бурхливе будівництво* (Гончар). Вказує на спрямування дії, руху або на те, що дія стосується кількох місць. *...по голих посадках б'є вітер високих степових балів* (Гончар). У багатьох випадках можна замінити синонімічною безприйменниковою конструкцією. *Пізньої години мчить нічними полями авто* (Гончар). Конструкції з прийменником **по** та іменником у знах. відмінку означають місце дії чи розташування чогось: *Голова посадив Меланію по праву руку від себе, під прапорами...*(Гончар); називають межу поширення дії, ознаки. *Під небом день такий стоїть, що видно далину століть, мого життя безмежний лан: з Дніпра по Тихий океан* (Павличко). *Розстріляно біліcть. По вінця. По вічка* (Драч). Часові відношення вказують на відтінок часу, після якого щось відбувається. *Сьогодні по обіді він теж зробив таку подорож...* (Гончар). Такі конструкції легко замінити синонімічними — іменником у родовому відм. з прийм. **після**: *Наче після хвороби змінилася Маша* (Гончар) або безприйменниковою формою орудного відм. іменників:

Зоя цілими днями тряслася біля матері на тракторі (Гончар). Об'єктні відношення означають особу або предмет. *Курява летіла йому в лице, і, мабуть, через те сльози, прозорі між вій, котилися по щоках уже чорні* (Журахович). *Не одна дівчина зітхала по ньому* (Головко). Сполучення іменника з прийменником у знах. відмінку часто вживається з об'єктним значенням, а також із значенням мети. *Поки що ж йому доводиться їздити з бочкою по воду до радгоспного артезіана* (Гончар). *Господар мій на баркас та на ніч по рибу, а я вдома цілісіньку ніч не сплю...* (Гончар). Такі конструкції з іменником у місцевому відмінку вказують на галузь, вид чи сферу діяльності людини або колективу. *Незабаром до Меланії забігли дівчата,— напевне, її подруги по лаці* (Гончар). Серед них є немало таких, що набули термінологічних функцій і використовуються в діловій сфері. *Комісія ООН по роззброєнню. Міжнародне агентство по атомній енергії (МАГАТЕ).* Часте їх вживання призводить до небажаних повторень таких висловів, тобто до штампів. Варто звертатися до синонімів — конструкцій з прийм. з: *заходи з удосконалення функцій, реалізація завдань з товарообороту*; з прийм. у(в): *Комітет у справах роззброєння;* з прийм. для: *Комісія для вивчення стану справ*; з прийм. за: *практикантка за фахом економіст.* З обставинних відношень найчастіше виявляються із значенням способу дії. *Мені аж не по собі стає від їхньої розмови, від усього навколишнього* (Гончар). Такі конструкції можна замінити сполученням іменника з прийменником з. *По самому лише подиху дівчини, по її першій інтонації досвідчений бригадир уже може визначити, хто з ним сьогодні буде розмовляти зверху і що йому віщує така розмова* (Гончар). На означення кількісних відношень (певна кількість осіб, предметів, дій) вживаються конструкції з прийм. по із знах. відмінком числівника: *по 15 осіб у групі; по 10 годин на добу.*

ПОБАЖА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПО-БА́ТЬКІВСЬКОМУ і **ПО-БА́ТЬКІВСЬКИ**

ПО БА́ТЬКОВІ

ПОБА́ЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -чень

ПОБА́ЧИТИ, -чу, -чиш, -чить, -чимо, -чите, -чать

ПОБІЛИ́ТИ — ПОБІЛІ́ТИ. Розрізняються значенням.

Побіли́ти, -білю́, -бі́лиш, -бі́лимо, -бі́лите, -бі́лять, *док.* до **білити**. Робити білим; доводити до білого кольору; робити чистим. *Побілити стіни. Сонце побілило полотно.*

Побіліти, -ію, -ієш, -іємо, -ієте, -ію́ть. Ставати, робитися білим, світлим, ясним. *День побіліє. Побіліти на виду.*

ПОБЛИЗУ́. 1. *присл. Проїхав поблизу.* 2. *прийм. Поблизу школи.*

ПОБО́ЙЩЕ, -а, *ор.* -ем, *род. мн.* -бо́їщ

ПОБОРО́ТИ, -борю́, -бо́реш, -бо́ремо, -бо́рете, -бо́рють; *нак.* -борі́, -борі́м(о), -борі́ть

ПО́ВАГОМ, *присл.* Синоніми: не поспіша́ючи, не ква́плячись, пово́лі, пові́льно.

ПОВЕРНУ́ТИ, -рну́, -рнеш, -рне, -рнемо, -рнете, -рнуть; *нак.* -верні́, -верні́м(о), -верні́ть

ПО́ВЕРХ. 1. *присл. В білому одязі, і поверх парчею срібною покрита* (Щоголів). 2. *прийм. Глянути поверх окулярів.*

ПОВЕРХНЕ́ВИЙ — ПОВЕРХО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Поверхне́вий. Який здійснюють на невеликій глибині від поверхні землі; який розміщується на поверхні. *Поверхневий обробіток ґрунту. Поверхневі води.*

Поверхо́вий. Неглибокий, який не торкається суті справи. *Поверховий аналіз. Поверхові судження.*

ПОВЕ́РХНЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -хні, -хонь

ПОВЕРХО́ВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ПОВЗДО́ВЖ. 1. *присл. Розрізати повздовж.* 2. *прийм. Повздовж колії тягнулося шосе.*

ПОВЗДО́ВЖНІЙ, -я, -є

ПОВЗТИ́, -взу́, -взе́ш, -вземо́, -взете́, -взу́ть; *мин.* повз, повзла́, повзло́, повзли́

ПОВИ́НЕН, пови́нна, пови́нне, пови́нні

ПОВІДОМЛЯ́ТИ [*не* повідомлювати], -я́ю, -я́єш, -я́ємо, -я́єте, -я́ють. Керування: *кому і кого про що. Повідомляти батькові. Повідомляти брата про приїзд гостей.* Синонім: сповіща́ти.

ПО́ВІДЬ, -воді, *ор.* -віддю, *род. мн.* -водей і **ПО́ВІНЬ**, -вені, *ор.* -вінню, *род. мн.* -веней

ПОВІК-ВІКИ і **ПОВІК-ВІКІ́В**, **ПОВІ́К** і **ПОВІ́КИ** [*не* вовік і вовіки], *присл.* Синонім: довіку.

ПОВІР'Я́, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

ПОВІ́СИТИ, -ві́шу, -ві́сиш, -ві́симо, -ві́сите, -ві́сять; *нак.* -ві́сь, -ві́сьмо, -ві́сьте

ПО́ВІСТЬ, -вісті, *ор.* -вістю, *мн.* -вісті, -вісте́й, *дав.* -вістя́м

ПОВІСТЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

ПОВІТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «повітря», «повітря́ний». З наступною частиною пишеться разом: *повітронагріва́льний, повітроохоло́джувальний, повітроочисни́й, повітропла́вання, повітропровідни́й, повітророзподі́льник.*

ПОВІ́ТРЯНИЙ і **ПОВІТРЯ́НИЙ**. *Повітряний (повітря́ний) простір.*

ПОВІТРЯНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «повітря́ний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *повітряно-деса́нтний, повітряно-ка́бельний, повітряно-космі́чний, повітряно-морськи́й, повітряно-реакти́вний.*

ПО́ВНИЙ. Керування: *чого і* рідко *чим.* У формі родового відм. ужив. здебільшого прикм. з абстрактним значенням. *Повний сили (енергії, надії, гніву, покори). Моє серце слізьми повне* (Грабовський). *Великі очі, повні сліз, мов ще дивилися на його* (Грінченко).

ПОВНОВА́ЖЕННЯ *див.* **УПОВНОВА́ЖЕННЯ**

ПОВНОВІ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям і **ПОВНОВО́ДДЯ**

ПОВНОВЛА́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям

ПОВНОЛІ́ТНІЙ, -я, -є

ПОВНОЛІ́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям

ПОВНОПРА́В'Я, -в'я, *ор.* -в'ям

ПОВНОЦІ́ННИЙ

ПОВО́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням

ПОВО́ДИТИСЯ [*не* поводити себе], -джуся [*не* повожуся], -дишся, -диться, -димося, -дитеся, -дяться. Ставитися до когось; орудувати чимось. *Добре поводитися з товаришами. Правильно поводитися з технікою.*

ПОВОДО́К, повідка́

ПОВО́ЛЖЯ, -я, *ор.* -ям

ПОВО́ЛЗЬКИЙ. *Прикм.* до **Пово́лжя.**

ПОВО́ЛІ — ПО ВО́ЛІ.

Пово́лі, *присл.* Не швидко. *Шофер поволі, обережно виліз із кабіни.*

По во́лі, *ім.* з *прийм.* На волі. *Кінь гуля по волі* (Народна творчість).

ПОВОЛО́КА, -и, *місц.* (на) -ло́ці, *род. мн.* -ло́к

ПОВСТАВА́ТИ — ПОСТАВА́ТИ. Розрізняються значенням.

Повстава́ти, *недок.* і **повста́ти**, -ну, -неш; *нак.* -ста́нь, -ста́ньмо, -ста́ньте, *док.* ужив. у значеннях: 1. Піднятися з місця. *Дівчата повставали з лавки.* 2. Прокинутися, пробудитися до активних дій. *Повставати вдосвіта.* 3. Учинити опір, повстання. *Повстали робітники київських майстерень.*

Постава́ти, *недок.* і **поста́ти**, *док.* ужив. у знач. «виникати, з'являтися; утворюватися, відроджуватися». *В уяві постають події минулих літ. Поставати з руїни. Переді мною постала проблема.*

ПОВСТА́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *кл.* -нцю, *мн.* -нці, -нців

ПОВСТАЮЧИ́, *дієприсл.*

ПОВСЮ́ДИ, *присл.* Синоніми: усю́ди, скрізь.

ПОВСЯКДЕ́ННИЙ

ПОВСЯКЧА́С, *присл.* Синоніми: постійно, за́вжди.

ПОВТО́РЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -рень

ПОВТОРИ́ТИСЯ, -торю́ся, -то́ришся, -то́риться, -то́римося, -то́ритеся, -то́ряться

ПОВЧИ́ТИСЯ, -вчу́ся, -вчи́шся, -вчи́ться, -вчимо́ся, -вчите́ся, -вча́ться; *нак.* -вчи́сь, -вчі́м(о)ся, -вчі́ться

ПОГІ́РШАННЯ — ПОГІ́РШЕННЯ. Розрізняються значенням.

Погі́ршання (від погіршати). Зміна на гірше. *Погіршання стану здоров'я.*

Погі́ршення (від погіршити). Виготовлення чого-небудь гіршим за якостями, ознаками, властивостями. *Погіршення якості виробу.*

ПОГЛИ́БИТИ, -и́блю, -и́биш, -и́бить, -и́бимо, -и́бите, -и́блять; *нак.* -гли́б, -гли́бмо, -гли́бте

ПО́ГЛЯД, -у, *род. мн.* -ів

ПОГОВІ́Р, -во́ру, *ор.* -во́ром, *мн.* -во́ри, -во́рів. Синоніми: плі́тка, обмова́.

ПОГО́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень

ПОГОЛІ́В'Я, в'я, *ор.* -в'ям, *род. мн.* -в'їв

ПОГО́НЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -о́нь

ПОГРАБУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПОГРО́ЖУВАТИ *див.* **ЗАГРО́ЖУВАТИ**

ПОГРУ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *род. мн.* -гру́дь

ПОДА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь і **ПОДАННЯ́**, -я́, *ор.* -ння́м

ПОДАРУВА́ТИ, -ру́ю, -ру́єш; *нак.* -ру́й, -ру́ймо, -ру́йте. *Подарувати книжку* [*не* подарити книжку].

ПОДАРУ́НОК, -нка, *дав.* -ові і -у, *мн.* -нки, -ів. *Цінний подарунок* [*не* подарок]

ПОДАРУ́НКОВИЙ і **ПОДАРУНКО́ВИЙ**

ПОДВИ́ЖНИК *див.* **СПОДВИ́ЖНИК.**

ПОДВІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

ПОДВО́ЄННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -єнь

ПОДЕ́КОЛИ, *присл.* Синоніми: іноді, інколи, де́коли, ча́сом.

ПОДЕ́КУДИ, *присл.* Синоніми: де-не-де, де-де, то тут то там; поча́сти, частко́во.

ПОДЗВОНИ́ТИ [*не* позвонити], -дзвоню́, -дзво́ниш; *нак.* -дзвони́, -дзвоні́ть

ПОДІ́БНИЙ *див.* **СХО́ЖИЙ**

ПО́ДІЛ, -ділу, *мн.* -діли, -ділів. Ділення.

ПОДІ́Л, -до́лу, *мн.* -до́ли, -до́лів. Низовина. Пелена.

ПОДІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ям, *місц.* (на) -і, (по) -ю. Як назва місцевості в Україні пишеться з великої літери.

ПО-ДІЛОВО́МУ, *присл.*

ПОДІ́ЛЬСЬКИЙ

ПОДО́ВЖЕНИЙ — ПРОДО́ВЖЕНИЙ. Розрізняються значенням.

Подо́вжений. Збільшений у довжину. *Подовжений шнур.*

Продо́вжений. Збільшений у часі. *Продовжений день. Продовжений рейс.*

ПОДОЛЯ́НИ, -я́н, *мн.* (*одн.* подоля́нин, -а, *ч.*; подоля́нка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -нок, *ж.*) і **ПОДОЛЯКИ́**, -і́в, *мн.* (*одн.* подоля́к, -а́, *ч.*; подоля́чка, -и, *дав.* -чці, *род. мн.* -чок, *ж.*).

ПО́ДОРОЖ, -і, *ор.* -жжю, *род. мн.* -жей

ПОДОРО́ЖНІЙ, -я, -є

ПОДОРО́ЖЧАННЯ [*не* подорожання], -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -жчань

ПОДОРО́ЖЧАТИ [*не* подорожати], -ає, -ають

ПОДРО́БИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -иць

ПО́ДРУГА, -и, *дав.* -зі, *мн.* -други, -друг

ПО-ДРУ́ГЕ, *присл.* Ужив. як вставне слово при переліку на позначення другого пункту. *Збори ухвалили, по-перше, затвердити звіт голови профспілки, по-друге, преміювати кращих працівників інституту.*

ПО-ДРУ́ЖНЬОМУ, *присл.* Синоніми: дру́жньо, при́язно, по-бра́тньому, прихи́льно.

ПОДУ́ШКА, -и, *місц.* (на) -шці, *мн.* -шки́, -шо́к, але дві поду́шки, сім поду́шок

ПОДЯ́КУВАТИ, -ую, -уєш. Керування: *кому* [*не* кого]. *Подякувати лекторові* [*не* лектора].

ПОЕ́ЗІЯ — ПОЕ́ТИКА. Розрізняються значенням.

Поéзія, -ї, *ор.* -єю. 1. Словесна художня творчість. *Антична поезія.* 2. Твори, написані віршами. *Поезія Шевченка.* 3. Окремий твір, написаний ритмізованою мовою. *Поезія «Надія» Лесі Українки.* 4. Що-небудь прекрасне, величне, піднесене. *Поезія праці.*

Поéтика, -и, *місц.* (у) -иці. Розділ науки про літературу, в якому вивчаються структура і творчі прийоми поетичних творів, система поетичних форм і принципів. *Поетика творів.*

ПОЄДНА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПОЖА́РИЩЕ — ПОЖАРИ́ЩЕ. Розрізняються значенням.

Пожа́рище, -а, *ор.* -ем. Велика пожежа. *У селі сталося велике пожарище.*

Пожари́ще, -а, *ор.* -ем. Місце, де була пожежа. *На пожарищі було безлюдно.*

ПОЖВА́ВЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПОЖЕ́ЖА, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -е́ж

ПОЗАВЧО́РА, *присл.*

ПОЗАВЧОРА́ШНІЙ, -я, -є

ПОЗА́ДУ, *присл.*

ПОЗАТОРІ́К, *присл.*

ПОЗДО́ВЖНІЙ, -я, -є

ПОЗДОРО́ВЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -влень

ПОЗИВА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в

ПО-ЗИМОВО́МУ, *присл.*

ПО ЗМО́ЗІ

ПОЗНАЙО́МИТИ *див.* **ОЗНАЙО́МИТИ**

ПО́ЗНАНЬ, По́знані, *ор.* По́знанню

ПОЗНАЧИ́ТИ, -у́, -и́ш, -и́ть, -имо́, -ите́, -а́ть; *нак.* -и́, -ім(о), -і́ть і **ПОЗНА́ЧИТИ**, -а́чу, -а́чиш, -а́чить, -а́чимо, -а́чите, -а́чать; *нак.* -а́ч, -а́чмо, -а́чте

ПОЗНАЧИ́ТИСЯ і ПОЗНА́ЧИТИСЯ

ПО́ЗНАЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки, -чок. *Робити позначки* [*не* помітки].

ПОЗНО́СИТИ, -о́шу, -о́сиш; *нак.* -о́сь, -о́сьмо, -о́сьте

ПО́ЗОВ, -зову, *мн.* -зови, -зовів

ПО́ЗОЛОТЬ, -і, *ор.* -ттю

ПО-І́НШОМУ, *присл.* *Тлумачити по-іншому* [*не* по-другому].

ПО́ЇЗД, -а, *мн.* -и́, -і́в, але два по́їзди [*не* два поїзда] і **ПО́ТЯГ**, -а, *місц.* (у) -зі, *мн.* по́тяги, -ів

ПОЇ́ЗДКА, -и, *місц.* (у) -дці, *мн.* -дки, -док

ПОЇ́ТИ, пою́, по́їш, по́їть, по́їмо, по́їте, по́ять

ПОКА́ЖЧИК — ПОКА́ЗНИК. Розрізняються значенням.

Пока́жчик, -а. 1. Позначка, яка щось показує. *Покажчик дороги.* 2. Довідкова книжка чи список у книжці. *Алфавітний покажчик. Покажчик слів.* 3. Контрольно-вимірювальний прилад. *Покажчик температури.*

Пока́зник, -а, *мн.* -ки́, -кі́в, але два пока́зники. 1. Свідчення, ознака чого-небудь. *Успіхи спортсменів —*

показник серйозної роботи тренерів. 2. Наочне вираження результатів праці, розвитку, ходу чогось. *Спортивні показники. Показник успішності учнів.*

ПОКАЗНИ́Й — ПОКАЗО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Показни́й, -á, -é. 1. Помітний, привабливий. *Показний з себе.* 2. Навмисний, підкреслений. *Показна парадність.*

Показо́вий. 1. Характерний, типовий. *Показовий приклад.* 2. Прилюдний. *Показовий суд.* 3. Зразковий. *Експериментально-показове село.*

ПОКАРА́ТИ, -áю, -áєш; *нак.* -áй, -áймо, -áйте. *Покарати злочинця* [*не* наказати злочинця].

ПО́КИ ЩО

ПОКІ́Й, -кóю, *ор.* -кóєм, *мн.* -кóї, -кóїв. Кімната, світлиця.

ПОКІ́РЛИВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ПОКІ́РНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПОКЛАДА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -áнь

ПО́КЛИК *див.* **ВИ́КЛИК**

ПОКЛИ́КАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань

ПО-КОЗА́ЦЬКОМУ і **ПО-КОЗА́ЦЬКИ**, *присл.*

ПОКОЇ́ВКА, -и, *дав.* -вці, *род. мн.* -вок. *Молода покоївка* [*не* горнична].

ПОКОЛІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -інь

ПОКРИВА́ЛО *див.* **УКРИВА́ЛО**

ПОКРИТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -иттів і -и́ть

ПО́КРИШКА — ПОКРИ́ШКА. Розрізняються значенням.

По́кришка, -и, *місц.* (на) -шці, *род. мн.* -шок. Предмет, яким накривається що-небудь зверху. *Мама накрила горщик покришкою* [*не* кришкою].

Покри́шка, -и, *місц.* (на) -шці, *род. мн.* -шок. Футляр із товстої ґуми, який надівається на камеру автомашини, велосипеда та ін. для захисту від пошкодження. *Покришка на колеса.*

ПОКРІ́ВЛЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -влі, -вель

ПОКРІ́Й, -крóю, *ор.* -крóєм, *мн.* -крóї, -крóїв

ПО́КРУЧ, -а, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *ч.* і -і, *ор.* -ччю, *мн.* -чі, -чей, *ж.*

ПОКУПЕ́ЦЬ, -пця́, *дав.* -пцéві, *ор.* -пцéм, *мн.* -пці, -пців

ПО́КУТТЯ — ПОКУ́ТТЯ. Розрізняються значенням.

По́куття, -я, *місц.* (на) пóкутті. Куток у селянській хаті, розміщений по діагоналі від печі, а також місце біля нього.

Поку́ття, -я, *ор.* -ттям. Назва місцевості в Україні. Пишеться з великої літери.

ПОКУ́ТСЬКИЙ. *Прикм.* до **Поку́ття.**

ПОЛА́, -и́, *знах.* пóлу, *ор.* -óю, *місц.* (на) -і, *мн.* пóли, пíл, *дав.* пóлам, але дві поли́

ПОЛАГО́ДИТИ, -джу, -диш; *нак.* -óдь, -óдьмо, -óдьте

ПОЛА́СИТИСЯ, -áшуся, -áсишся, -áсимося, -áситеся; *нак.* -áсься, -áсьмося, -áсьтеся

ПО-ЛАТИ́НІ і **ПО-ЛАТИ́НСЬКОМУ**, *присл.*

ПО́ЛЕ, -я, *дав.* -ю, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і, (по) -ю, *мн.* поля́, полів і піль, *дав.* поля́м, але два пóля. *Поле діяльності* [*не* поприще діяльності].

ПОЛЕ́ГКІСТЬ, -кості, *ор.* -кістю, *мн.* -кості, -костей

ПОЛЕ́ГШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПОЛЕ́ГШИТИ, -лéгшу, -лéгшиш; *нак.* -лéгш і -лéгши, -лéгште і -лéгшіть

ПОЛЕЖА́ТИ, -лéжу, -лéжиш; *нак.* -лéж, -лéжмо, -лéжте

ПОЛЕЗАХИСНИ́Й, -á, -é

ПОЛИ́ВА, -и. *Кольорові поливи* [*не* глазури].

ПОЛИ́Н, -ý, *ор.* -óм, *мн.* -и́, -ів і рідко **ПОЛИ́НЬ**, -ю́, *ор.* -éм, *мн.* -і, -ів

ПОЛИНО́ВИЙ і рідко **ПОЛИНЕ́ВИЙ**

ПО-ЛИ́СЯЧОМУ, *присл.*

ПО-ЛИ́ЦАРСЬКОМУ, ПО-ЛИЦА́РСЬКОМУ і **ПО-ЛИ́ЦАРСЬКИ, ПО-ЛИЦА́РСЬКИ**, *присл.*

ПОЛІ́ССЯ, -я, *ор.* -ссям. Як назва місцевості пишеться з великої літери.

ПОЛІ́СЬКИЙ.*Прикм.* до **Полі́сся.**

ПО-ЛІ́ТНЬОМУ, *присл.*

ПОЛІ́ЩУКИ́, -ів, *мн.* (*одн.* поліщу́к, -а́, *ч.*; поліщу́чка, -и, *дав.* -чці, *род. мн.* -чок, *ж.*)

ПОЛК, -у, *дав.* полко́ві і полку́, *місц.* (у) -у́, *мн.* -и́, -ів

ПО́ЛО, *невідм.*, *с.* Спортивна гра в м'яч. *Водне поло.*

ПОЛОВИ́НА, -и. Неправильним є вислів *більша половина.* Треба: **більша частина або більше половини.**

ПОЛОГО́ВИЙ. *Пологовий будинок* [*не* родильний будинок, роддом].

ПОЛО́ЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень. Вжив. у таких значеннях.: 1. Місцезнаходження кого- або чого-небудь у просторі. *Визначити положення планети.* 2. Розміщення тіла або його частини. *Напівсидяче положення.* 3. Зведення правил, законів з певного питання. *Положення про вибори.* 4. Наукова думка, твердження про щось; теза. *Основні положення доповіді.* Уживання слова **положення** у знач. «становище», «стан», «обставини» є ненормативним. Замість *міжнародне положення, матеріальне положення, положення хворого* треба писати і говорити **міжнародне становище, матеріальне становище, стан хворого.**

ПОЛОНИ́ТИ, -оню́, -о́ниш; *нак.* -ло́нь, -ло́ньмо, -ло́ньте

ПОЛОСКА́ТИ, -ощу́, -о́щеш; *нак.* -лощи́, -лощі́м(о), лощі́ть

ПОЛО́ТИ, полю́, по́леш, по́ле, по́лемо, по́лете, по́лють [*не* полять]; *нак.* поли́, полі́м(о), полі́ть

ПОЛОТНО́, -а́, *мн.* поло́тна, -о́тен, але два полотна́, двоє поло́тен

ПОЛТА́ВЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* полта́вець, -вця, *ор.* -вцем, *ч.*; полта́вка, -и, *дав.* -вці, *род. мн.* -вок, *ж.*) і **ПОЛТАВЧА́НИ**, -ан, *мн.* (*одн.* полтавча́нин, -а, *ч.*; полтавча́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ПОЛТА́ВСЬКА БИ́ТВА. Стійке словосполучення. Перше слово пишеться з великої літери.

ПОЛТА́ВЩИНА, -и

ПО́ЛУМ'Я, -м'я, *ор.* -м'ям

ПОЛУМ'Я́НИЙ

ПОЛУНИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -и́ць. *Смачна полуниця* [*не* клубніка].

ПО́ЛЬЩА, -і, *ор.* -ею

ПОЛЮВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПО́ЛЮС, -а, *мн.* -си́, -сі́в, але два по́люси

ПОЛЯГТИ́, -ля́жу, -ля́жеш; *мин.* полі́г, полягла́, полягло́, полягли́; *нак.* -ля́ж, -ля́жмо, -ля́жте

ПОЛЯ́КИ, -ів, *мн.* (*одн.* поля́к, -а, *ч.*; по́лька, -и, *дав.* -льці, *род. мн.* -льок, *ж.*)

ПОМЕЛО́, -а́, *мн.* -ме́ла, -ме́л, але два помела́, двоє поме́л

ПОМАГА́ТИ, -мага́ю, -мага́єш; *нак.* -мага́й, -мага́ймо, -мага́йте

ПОМА́ЛУ і **ПОМАЛЕ́НЬКУ** [*не* помало], *присл.* Синоніми: повільно, поступо́во, потро́ху, скро́мно.

ПОМАРА́НЧА, -і, *ор.* -ею, *мн.* -а́нчі, -а́нч. Синонім: апельси́н.

ПО-МАТЕРИ́НСЬКОМУ і **ПО-МАТЕРИ́НСЬКИ**, *присл.*

ПО́МАЦКИ і **НАВПО́МАЦКИ**, *присл.*

ПОМЕРЕ́ЖАНИЙ і **ПОМЕРЕ́ЖЕНИЙ**

ПОМЕ́РТИ, -мру́, -мре́ш, -мремо́, -мрете́, -мру́ть

ПОМИ́Й, поми́й і поми́їв, *мн.*

ПО́МИЛКА, -и і **ПОМИ́ЛКА**, -и, *мн.* -лки́, -ло́к, але дві поми́лки (по́милки)

ПОМИ́НКИ, -нок, *мн.*

ПО́МІЖ, *прийм.* Ужив. з род., знах. і ор. відмінками. *Поміж людей, поміж люди, поміж людьми.*

ПОМІ́СТ, -мо́сту, *мн.* -мо́сти, -мо́стів

ПОМІ́ТИТИ [*не* підмітити], -мі́чу, -мі́тиш; *нак.* -мі́ть, -мі́тьмо, -мі́тьте

ПО́МІЧ, -очі, *ор.* -іччю

ПОМОГТИ́, -мо́жу, -мо́жеш; *нак.* -можи́, -можі́м(о), -можі́ть

ПО́НАД, *прийм.* Ужив. з ор. та знах. відмінками. *Понад водою. Понад годину. Понад план* [*не* зверх плану].

ПОНЕВІРЯ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -янь

ПОНЕВІРЯ́ТИСЯ, -ря́юся, -ря́єшся, -ря́ється, -ря́ємося, -ря́єтеся, -ря́- ються

ПОНИ́ЖЧАТИ, -аю, -аєш

ПОНИ́ЗЗЯ, -я, *ор.* -ззям, *род. мн.* -и́зь

ПОНИ́ЗИТИ, -ни́жу, -ни́зиш; *нак.* -ни́зь, -ни́зьмо, -ни́зьте

ПОНІ́ВЕЧЕНИЙ

ПОНОВИ́ТИ, -новлю́, -но́виш, -но́вимо, -но́вите, -но́влять; *нак.* -нови́, -нові́м(о), -нові́ть

ПОНО́ВЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -влень

ПО́НОЧІ, *присл.* Синоніми: по́темки, по́темну, у те́мряві.

ПОНЯ́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -я́ть

ПООБІ́ДНІЙ, -я, -є

ПООДИНО́КИЙ *див.* **ОДИНО́КИЙ**

ПООДИ́НЦІ, *присл.* Синоніми: по одному́, не ра́зом, по́різно, окре́мо, без і́нших.

ПОПА́СТИ *див.* **ПОТРА́ПИТИ**

ПОПЕЛИ́ЩЕ, -а, *ор.* -ем, *род. мн.* -ищ. Синонім: зга́рище.

ПОПЕ́РЕДУ. 1. *присл. Попереду було село. Наш клас йде попереду.* 2. *прийм.* ужив. з род. відм. *Попереду колони несли прапор. Попереду всіх їхала машина.*

ПОПЕРЕ́ДИТИ, -джу [*не* попережу], -диш; *нак.* -ре́дь, -ре́дьмо, -ре́- дьте

ПО́ПЕРЕК[1], -у, *місц.* (у) -ку і **ПОПЕРЕ́К**. *Болить поперек* [*не* поясниця].

ПОПЕРЕ́К[2] 1. *присл.* По ширині чого-небудь. *Високий берег був перерізаний поперек западинами.* 2. *прийм.* ужив. з род. відмінком. *Поперек дороги лежало свіжозрубане дерево.*

ПОПЕРЕ́ЧНИЙ

ПО-ПЕ́РШЕ, *присл.* Ужив. як вставне слово при переліку на позначення першого пункту. *У хаті було темно, бо, по-перше, надворі був вечір, а, по-друге, не було світла.*

ПОПІДТИ́ННЮ, *присл.* Синоніми: по́під ти́нами, на ву́лиці, без притулку.

ПО́ПІЛ, -пелу, *ор.* -пелом

ПОПІЛЬНИ́ЦЯ [*не* пепельниця], -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -и́ць і **ПОПІЛЬНИ́ЧКА**, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки, чок

ПОПЛУ́ТАТИ *див.* **ПОПУ́ТАТИ**

ПО́ПОВЗОМ, *присл.* Синоніми: пла́зом, по-пласту́нськи, по́сувом.

ПОПО́ВНЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПОПОЛОВИ́НІ і **ПО ПОЛОВИ́НІ**

Пополови́ні, *присл. Усе майно поділили пополовині.*

По полови́ні, *ім. з прийм. Дати по половині яблука.*

ПО ПРА́ВДІ

ПОПРА́ВКА, -и, *місц.* (у) -вці, *род. мн.* -вок

ПО-ПРО́СТОМУ і **ПО-ПРОСТО́МУ**, *присл.*

ПО́ПРОСТУ, *присл.*

ПОПУЛЯ́РНИЙ — ПОПУЛЯРИЗА́ТОРСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Популя́рний. 1. Нескладний за змістом і формою викладу. *Популярна лекція.* 2. Який здобув загальне визнання. *Популярна пісня. Популярний засіб лікування.*

Популяризаторський. 1. Спрямований на популяризацію. *Популяризаторські концерти.* 2. Властивий популяризаторові. *Популяризаторське обдарування.*

ПОПУ́ТАТИ — ПОПЛУ́ТАТИ. Розрізняються значенням.

Попу́тати, -аю, -аєш. 1. Зв'язати ноги коня. *Попутати коней.*

Поплу́тати, -аю, -аєш. 1. Безладно переплести що-небудь. *Поплутати нитки.* 2. Позбавити логічної стрункості. *Поплутати плани.*

ПОПУ́ТНИЙ

ПОРА́ЗКА, -и, *місц.* (у) -зці, *мн.* -зки, -зок

ПОРВА́ТИ, -рву́, -рве́ш, -рве́, -рвемо́, -рвете́; *нак.* -рви́, -рві́м(о), -рві́ть

ПОРЕФО́РМЕНИЙ

ПОРІВНЯ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -я́нь

ПОРІ́Г, -ро́га, *дав.* -ро́гові і -у, *ор.* -ро́гом, *місц.* (на) -ро́зі, *род. мн.* -ро́- гів

ПОРІ́ДНЕНИЙ — СПОРІ́ДНЕНИЙ. Розрізняються значенням.

Порі́днений. Поєднаний дружніми зв'язками. *Поріднені міста.*

Спорі́днений. Близький за спільністю походження. *Споріднені підприємства.*

ПОРІДНИ́ТИСЯ *див.* **ЗРІДНИ́ТИСЯ**

ПО-РІ́ЗНОМУ, *присл.*

ПОРОДИ́ТИ, -роджу́, -ро́диш; *нак.* -роди́, -роді́м(о), -роді́ть

ПОРО́ЖНІЙ, -я, -є

ПО-РОСІ́ЙСЬКОМУ і **ПО-РОСІ́ЙСЬКИ**, *присл.*

ПОРОСЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ПОРО́ТИ, порю́, по́реш, по́ре, по́ремо, по́рете, по́рють [*не* порять]

ПОРО́ША, -і, *ор.* -ею

ПОРТ *див.* **ФОРТ**

ПОРТ-АРТУ́Р, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і. Обидва слова пишуться з великої літери.

ПОРТРЕ́Т, -а, *род. мн.* -ів

ПОРТУГА́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю

ПОРТУГА́ЛЬСЬКИЙ

ПОРТУГА́ЛЬЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* португа́лець, -льця, *ор.* -льцем, *ч.*; португа́лка, -и, *дав.* -льці, *род мн.* – лок, *ж.*)

ПОРТЬЄ́РА, -и, *ор.* -ою, *род. мн.* -тьє́р

ПОРУ́КА *див.* **ЗАПОРУ́КА**

ПО́РУЧНІ, -ів, *мн.* (*одн.* по́ручень, -чня, *ч.*) і **ПОРУ́ЧЧЯ**, -я, *ор.* -ччям, *збірне. Триматися за поручні (поруччя)* [*не* за перила].

ПОРУ́ШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПОРУ́ШУВАТИ, -шую, -шуєш, *недок.* і **ПОРУ́ШИТИ**, -шу, -шиш, *док. Порушувати питання* (*клопотання, проблему, справу*). Синоніми: ста́вити, висува́ти (пита́ння, пробле́му, клопота́ння). Неправомірними є вислови *піднімати* (*підняти*) *питання (проблему, клопотання).*

ПО́РШЕНЬ, -шня, *ор.* -шнем, *род. мн.* -шнів

ПОРЯДКО́ВИЙ [*не* поря́дковий]

ПОРЯ́ДОК, -дку, *ор.* -дком, *род. мн.* -дків. *Порядок денний* [*не* повістка денна].

ПОРЯТУ́НОК, -нку, *ор.* -нком, *мн.* -нки, -нків

ПОСВІ́ДЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -дчень і **ПОСВІ́ДКА**, -и, *місц.* (у) -дці, *мн.* -дки, -док

ПО-СВО́ЄМУ — ПО СВОЄ́МУ

По-сво́єму, *присл. Робити по-своєму.*

По своє́му, *займ. із прийм. По своєму шляху.*

ПОСВЯТИ́ТИ, -свячу́, -свя́тиш, -свя́тимо, -свя́тите, -свя́тять; *нак.* -святи́, -святі́м(о), -святі́ть

ПОСВЯ́ЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПОСЕЛЕ́НЕЦЬ, -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем, *род. мн.* -нців

ПОСЕ́ЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -е́лень

ПОСЕЛИ́ТИ, -селю́, -се́лиш; *нак.* -селя́, -селі́м(о), -селі́ть

ПОСЕРЕ́Д і **ПО́СЕРЕД**, *прийм. Посеред (посеред) дороги.*

ПОСЕРЕ́ДИНІ 1. *присл. Стояти посередині.* 2. *прийм.* Ужив. з род. відмінком. *Посередині кімнати стояв стіл.*

ПОСЕРЕ́ДНІЙ, -я, -є

ПОСИ́ДІТИ, -си́джу, -си́диш; нак. -си́дь, -си́дьмо, -си́дьте

ПОСІ́В, -у, *ор.* -вом, *мн.* -ви, -вів

ПОСЛАНЕ́ЦЬ, -нця́, *дав.* -нце́ві, *ор.* -нце́м, *мн.* -нці́, -нці́в і **ПОСЛА́НЕЦЬ**. *Гетьманський посланець* [*не* посильний].

ПО́СЛУГА, -и, *місц.* (у) -зі, *мн.* -ги, -слуг

ПОСМІХНУ́ТИСЯ, -хну́ся, -хне́шся, -хнемо́ся, -хнете́ся, -хну́ться; *нак.* -хни́ся, -хні́м(о)ся, -хні́ться

ПО́СМІШКА — УСМІ́ШКА. Збігаються у знач. «міміка обличчя, уста, що виражають вдоволення, прихильність або презирство, іронію, недовір'я та ін.». *Всі знають, що усмішка викликає усмішку...* (З журналу). *Лукава, тиха усмішка світилася в його очах* (В. Шевчук).

Тільки **по́смішка** вжив. у знач. «особливий вираз обличчя, що відбиває глузування, кепкування, іронічне ставлення». *Глузлива посмішка.*

ПОСМОКТА́ТИ, -окчу́, -о́кчеш; *нак.* -окчи́, -окчі́м(о), -окчі́ть

ПОСО́Л, -сла́, *дав.* -сло́ві, *ор.* -сло́м, *кл.* посо́л і по́сле, *мн.* посли́, ів

ПО́СПІЛЬ, *присл.* Синоніми: підря́д, оди́н за о́дним, безпере́рвно, повсю́ди, усі́ чи́сто.

ПОСПІША́ТИ *див.* **СПІШИ́ТИ**

ПО-СПРА́ВЖНЬОМУ, *присл.* *Любити по-справжньому.*

ПОСТ, -а́, *ор.* -о́м, *місц.* (на) -у́, *мн.* -и́, -ів

ПОСТАМЕ́НТ, -у, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, -ів. Висока підставка або підніжжя, на яких встановлюють пам'ятник або скульптуру. Синонім: п'єдеста́л.

ПОСТАНО́ВА *див.* **УХВА́ЛА**

ПО-СТАРОВИ́ННОМУ, *присл.*

ПО-СТАРОДА́ВНЬОМУ, *присл.*

ПО-СТАРО́МУ — ПО СТАРО́МУ

По-старо́му, *присл.* *Жити по-старому.*

По старо́му, *прикм. з прийм.* *Їхати по старому шляху.*

ПО́СТАТЬ, -і, *ор.* -ттю, *мн.* -ті, -тей

ПОСТАЧА́ЛЬНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів

ПОСТАЧА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПОСТАЧА́ТИ, -а́ю, -а́єш. *Постачати продукти* [*не* поставляти продукти].

ПОСТЕ́ЛЯ, -і, *ор.* -ею, *місц.* (на) -те́лі, *мн.* -те́лі, -те́лей

ПО́СТІЛЬ, -те́лі, *ор.* -і́ллю, *місц.* (на) -сте́лі, *мн.* -те́лі, -те́ль

ПОСТО́ЯТИ, -сто́ю, -сто́їш, -сто́їть, -сто́їмо, -сто́їте, -сто́ять; *нак.* -стій, -стійм(о), -стійте

ПОСТСКРИ́ПТУМ, -у. Написане в кінці листа після підпису.

ПО́СТУПКА, -и, *місц.* (у) -пці, *мн.* -пки, -пок. *Піти на поступки* [*не* уступки].

ПОСТФА́КТУМ, *присл.* Після того, як щось відбулося.

ПО́СУД, -у і рідко **ПОСУ́ДА**, -и

ПО СУ́ТІ

ПОСУ́ХА, -и, *місц.* (в) -сусі, *ор.* -сухою, *мн.* -су́хи, -су́х

ПОСЯГА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПО-ТВО́ЄМУ — ПО ТВОЄ́МУ

По-тво́єму, *присл.* *Брат зробив по-твоєму.*

По твоє́му, *займ. із прийм.* *По твоєму сліду.*

ПО́ТЕМКИ, *присл.* Синоніми: по́ночі, у те́мряві, по́темну.

ПО-ТЕПЕ́РШНЬОМУ, *присл.*

ПОТИСНУ́ТИСЯ, -ти́снуся, -ти́снешся, -ти́снемося, -ти́снетеся, -ти́снуться; *нак.* -тисни́ся, -тиснім(о)ся, -тисні́ться

ПОТИ́ХУ, ПОТИХЕ́НЬКУ, ПОТИХЕ́СЕНЬКУ, *присл.* Синоніми: пома́лу, ти́хо, сти́ха, тихце́м, ни́шком, ни́шком-ти́шком.

ПО́ТІМ, *присл.*

ПОТІ́ПАТИ — ПОТІПА́ТИ. Розрізняються значенням.

Потіпати, -аю, -аєш. Потрясти. *Потіпати ковдру.*

Потіпа́ти, -а́ю, -а́єш. *Потіпати льон.*

ПО-ТОВАРИ́СЬКОМУ і **ПО-ТОВАРИ́СЬКИ**, *присл.*

ПОТО́КОВИЙ — ПОТО́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Пото́ковий. Який здійснюється безперервним потоком (про метод виробництва). *Потокова лінія. Потоковий спосіб.*

Пото́чний. Який існує тепер, у цей час; пов'язаний із сучасним моментом. *Поточний момент* [*не* біжучий момент]. *У поточному році* [*не* у біжучому році].

ПОТРА́ПИТИ — ПОПА́СТИ. Збігаються у значеннях: 1. Рухаючись, опинятися на чому-небудь, потрапляти в що-небудь. *Потрапити (попасти) на стежку.* 2. Опинитися в несприятливих обставинах. *Попадати, потрапляти (попасти, потрапити) в біду (тенета, лабети, на зуби).* 3.Кидаючи щось, досягати цілі. *Попасти (потрапити) каменем у воду.*

Тільки **попа́сти** ужив. у знач. «влучно вцілити». *Попав у ціль.*

Тільки **потра́пити** ужив. у знач. «могти, вміти щось зробити». *Та тільки бджілка сіла на шаблю, й занести шаблю вже не потраплю...* (Драч).

ПО-ТРЕ́ТЄ — ПО ТРЕ́ТЄ.

По-тре́тє, *присл.* Ужив. як вставне слово при переліку на позначення третього пункту.

По тре́тє, *числ. з прийм. Екзаменаційна сесія триватиме по третє липня.*

ПО ТРО́Є. *Вишикувалися по троє.*

ПОТРО́ХУ, *присл.*

ПОТРЯСІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -інь

ПОТУ́ГА, -и, *місц.* (в) -зі, *мн.* -ту́ги, -ту́г

ПОТУ́ЖНИЙ

ПОТУ́ЖНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю, *род. мн.* -ностей

ПОТЯГНУ́ТИ і ПОТЯГТИ́, -гну́, -гнеш; *мин.* потягну́в і пота́г, потягну́ла і потягла́, потягну́ли і потягли́

ПО-УКРАЇ́НСЬКОМУ і ПО-УКРАЇ́НСЬКИ, *присл.*

ПО-ФРАНЦУ́ЗЬКОМУ і ПО-ФРАНЦУ́ЗЬКИ, *присл.*

ПО-ХАЗЯ́ЙСЬКОМУ і ПО-ХАЗЯ́ЙСЬКИ, *присл.*

ПО́ХАПЦЕМ і ПО́ХАПКИ, *присл.* Синоніми: хапце́м, хапко́м, ха́пко, хапкома́.

ПОХВАЛА́, -и́, *місц.* (у) -і, *мн.* -хва́ли, -хва́л

ПОХІ́Д, -хо́ду, *род. мн.* -хо́дів

ПОХІ́ДНИЙ — ПОХІДНИ́Й. Розрізняються значенням.

Похі́дний, -а, -е. 1. Призначений для походу. *Похідний інвентар.* 2. Наявний при війську, використовуваний у поході. *Похідна кухня.*

Похідни́й, -а, -е. Виведений з іншого подібного. *Похідні слова.*

ПОХО́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень

ПОХО́ДИТИ — ПОХОДИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Похо́дити, -джу, -ходиш. 1. Належати за народженням до певної національності, класу, місцевості і т. ін. *Походити з шахтарського роду.*

Походи́ти, -джу́, -хо́диш. 1. Ходити якийсь час. *Походити коло малюків.* 2. Прогулюватися. *Походити по тротуару.*

ПОХОЛОДНІ́ТИ, -іє, *безос. Надворі похолодніло* [*не* похолодало].

ПО́ХОРОН [*не* похорони], -у, *мн.* -и, -ів

ПОЦІЛУ́НОК, -нку, *ор.* -нком, *мн.* -нки, -нків

ПОЧА́СТИ, *присл.* Синоніми: частко́во, не по́вністю.

ПОЧА́ТИ, -чну́, -чне́ш, -чнемо́, -чнете́; *мин.* поча́в, почала́, почало́, почали́; *нак.* -чни́, -чні́м(о), -чні́ть

ПОЧАТКІ́ВЕЦЬ [*не* початкуючий], -івця, *дав.* -івцеві, *ор.* -івцем, *род. мн.* -івців

ПОЧЕПИ́ТИ, -чеплю́, -че́пиш

ПО ЧЕ́РЗІ

ПО́ЧЕРК, -у, *ор.* -ом, *мн.* --и, -ів

ПОЧЕ́РСТВІЛИЙ і ПОЧЕРСТВІ́ЛИЙ

ПО-ЧЕ́СНОМУ, *присл.*

ПО́ЧЕСТЬ, -і, *ор.* -честю, *мн.* -честі, -честей

ПО́ЧЕТ, -чту, *мн.* -чти, -чтів. Особи, що супроводжують керівника.

ПОЧИ́Н *див.* **ЗА́ЧИН**

ПОЧИНА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПОЧІ́М і ПОЧО́МУ, *присл. Почому яблука?*

ПОЧУТТЄ́ВИЙ

ПОЧУТТЯ́ *див.* **ВІДЧУТТЯ́**

ПО́ШЕПКИ [*не* шепетом], *присл.* Синоніми: потихе́ньку, ду́же ти́хо, на ву́хо.

ПО́ШЕСТЬ, -і, *ор.* -шестю, *мн.* -шесті, -шестей

ПОШИ́РИТИ, -ши́рю, -ши́риш; *нак.* -ши́р, -ши́рмо, -ши́рте

ПОШИ́РЮВАТИ — РОЗПОВСЮ́ДЖУВАТИ. Розрізняються значенням.

Поши́рювати, -рюю, -рюєш ужив. у значеннях: 1. Робити більшим за обсягом, змістом, розвивати. *Поширювати перекладацьку діяльність.* 2. Робити доступним, відомим для всіх. *Поширювати передовий досвід. Поширювати знання (ідеї).* 3. *на кого-що.* Розширювати сферу впливу на кого-, що-небудь. *Поширювати радість.*

Розповсю́джувати, -джую, -джуєш ужив. у значеннях: 1. Роздавати, продавати що-небудь речове, предметне багатьом. *Розповсюджувати лотерейні квитки (газети, журнали).* 2. Розносити в різні боки, сторони на велику відстань; переносити хвороби, епідемію і т. ін. *У вітряні дні бур'яни сильно розповсюджують своє насіння. Білі миші не розповсюджують висипного тифу* (Кочерга).

ПОШИТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -ттів

ПОШКО́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень

ПОШКО́ДИТИ, -джу, -диш; *нак.* -шко́дь, -шко́дьмо, -шко́дьте

ПОШТО́ВО-ТЕЛЕГРА́ФНИЙ

ПО́ШТОЮ. *Надіслати пакунок поштою* [*не* по почті].

ПО ЩИ́РОСТІ

ПОЯВИ́ТИСЯ *див.* **З'ЯВИ́ТИСЯ**

ПОЯ́СНЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПОЯ́СНЮВАЛЬНИЙ — ПОЯ́СНЕНИЙ. Розрізняються значенням.

Поя́снювальний. Який використовується при поясненні або для пояснення чого-небудь. *Пояснювальні слова. Пояснювальна робота.*

Поя́снений. *Дієприкм. пас.* до **пояснити** у знач. «з'ясувати, розкрити причини якоїсь дії чи явища». *Не всі явища природи досі пояснені.*

ПРАВЛІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -інь

ПРАВОБЕРЕ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *місц.* (на) -жжі. Як історично-географічна назва частини українських земель пишеться з великої літери. Синонім: Правобере́жна Україна.

ПРАВОПИ́СНИЙ

ПРАВОПОРУ́ШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРАВО́РУЧ, *присл.* Синонім: напра́во.

ПРАВОСУ́ДДЯ, -я, *ор.* -ддям, *род. мн.* -су́дь

ПРА́ГА, -и, *місц.* (у) -зі

ПРА́ГНЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРА́ЖЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* пра́жець, -жця, *ор.* -жцем, *ч.*; пра́жка, -и, *дав.* -жці, *род. мн.* -жок, *-ж.*)

ПРА́ЗЬКИЙ [*не* пражський]

ПРА́КТИКУМ, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ПРА́ЛЬНЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -ень

ПРАННЯ́, -я́, *ор.* -ння́м

ПРА́ПОР, -а, *мн.* -и́, -ів, але два пра́пори, п'ять пра́порів

ПРАПОРОНО́СЕЦЬ, -сця, *дав.* -сцеві, *ор.* -сцем, *кл.* -сцю, *род. мн.* -сців

ПРА́СКА, -и, *місц.* (на) -сці, *род. мн.* -сок. *Нова праска* [*не* новий утюг].

ПРА́ТИ, перу́, пере́ш, пере́, перемо́, перете́, перу́ть; *нак.* пери́, пері́м(о), пері́ть

ПРАЦЕЗДА́ТНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПРЕБАГА́ТО, *присл.*

ПРЕВЕЛИ́КИЙ

ПРЕДВІ́ЧНИЙ, *уроч.*

ПРЕДКОВІ́ЧНИЙ, *уроч.* Синоніми: споконві́чний, предві́чний.

ПРЕЗЕНТА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Публічне представлення підприємства, фірми, наукових і художніх творів тощо з метою підвищення їхньої популярності.

ПРЕЗИ́ДІЯ, -ї, *ор.* -єю. У назві державної установи пишеться з великої літери. *Президія Верховної Ради України.*

ПРЕЗИ́РЛИВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ПРЕМ'Є́РА, -и, *род. мн.* -м'єр

ПРЕМ'Є́Р-МІНІ́СТР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Як назва найвищої державної посади пишеться з великої літери.

ПРЕМІА́ЛЬНИЙ — ПРЕМІЮВА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням. **Преміа́льний**. Який стосується премії. *Преміальні гроші. Преміальна система оплати.*

Преміюва́льний. Який стосується преміювання. *Преміювальна комісія.*

ПРЕРОГАТИ́ВА, -и, *род. мн.* -и́в. Виключне право, що належить комусь або чомусь.

ПРЕС-АТАШЕ́, *невідм., ч.* Співробітник посольства, що відає питаннями преси та інформації.

ПРЕС-БЮРО́, *невідм., с.* Редакційний апарат для обслуговування преси під час з'їздів, конференцій, нарад.

ПРЕС-КОНФЕРЕ́НЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій. Бесіда, зустріч державних, політичних, громадських діячів з представниками преси, радіо, телебачення з питань, що цікавлять громадськість.

ПРЕС-ПАПЕ́, *невідм., с.* Важкий предмет, яким притискають папери на столі. *Мармурове прес-пап'є.*

ПРЕСТИ́Ж, -у, *ор.* -ем. Авторитет, вплив, який має хто-, що-небудь.

ПРЕС-ЦЕНТР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ПРЕТЕНДЕ́НТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів

ПРЕТЕНДЕ́НТКА, -и, *дав.* -тці, *кл.* -тко, *мн.* -тки, -ток

ПРЕТЕ́НЗІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПРЕЦЕДЕ́НТ, -у. Вчинок, випадок, що стався у минулому і є прикладом для наступних подібних вчинків, випадків.

ПРЕЧИ́СТИЙ

ПРИАЗО́В'Я, -в'я, *ор.* -в'ям. Пишеться з великої літери.

ПРИАМУ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям

ПРИБЕРЕГТИ́, -режу́, -реже́ш, -режемо́, -режете́; *мин.* приберіг, приберегла́, приберегло́, приберегли́; *нак.* -режи́, -режі́м(о), -режі́ть

ПРИБЕРЕ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям

ПРИБЕРЕ́ЖНИЙ

ПРИБИРА́ЛЬНИЦЯ, -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -иць

ПРИБІ́Й, -бо́ю, *ор.* -бо́єм, *род. мн.* -бо́їв

ПРИБЛУ́ДА, -и, *ч.* і *ж.* *Якийсь (якась) приблуда.*

ПРИБО́РКАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань

ПРИБРА́ТИ, -беру́, -бере́ш, -бере́, -беремо́, -берете́, -беру́ть

ПРИБУ́ТИ, -бу́ду, -бу́деш; *мин.* прибу́в, прибула́, прибуло́, прибули́; *нак.* -бу́дь, -бу́дьмо, -бу́дьте

ПРИБУТКО́ВИЙ, *Прибутковий податок* [*не* подоходний податок, *не* подоходне].

ПРИБУТКО́ВО-ВИДАТКО́ВИЙ

ПРИБУТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м

ПРИВАТИЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Передача державної власності (земельних наділів, промислових підприємств, банків тощо) за плату або безкоштовно у приватну власність.

ПРИВАТНОВЛА́СНИЦЬКИЙ

ПРИВЕСТИ *див.* **ПРИЗВО́ДИТИ**

ПРИВІЛЕ́Й, -е́ю, *ор.* -е́єм, *род. мн.* -е́їв

ПРИВІЛЕЙО́ВАНИЙ

ПРИВІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *род. мн.* -іль

ПРИВІТА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРИВЛА́СНЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРИВО́ДИТИ *див.* **ПРИЗВО́ДИТИ**

ПРИВСЕЛЮ́ДНО, *присл.* Синоніми: публі́чно, прилю́дно, всеню́дно.

ПРИ́В'ЯЗЬ, -і, *ор.* -ззю

ПРИГЛА́ДЖЕНИЙ [*не* приглаженний].

ПРИГО́ДА *див.* **НАГО́ДА**

ПРИ́ГОРЩА, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -орщ

ПРИГОСТИ́ТИ, -ощу́, -ости́ш, -остимо́, -остите́, -остя́ть; *нак.* -ости́, -остім(о), -ості́ть

ПРИГОТО́ВАНИЙ і **ПРИГОТО́ВЛЕНИЙ**

ПРИГОТУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРИГОЩА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРИДБА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРИДІЛИ́ТИ, -ділю́, -ді́лиш; *нак.* -діли́, -ді́лім(о), -ді́літь

ПРИДІЛЯ́ТИ *див.* **ВИДІЛЯ́ТИ**

ПРИДНІПРО́ВСЬКИЙ і **ПРИДНІПРЯ́НСЬКИЙ**

ПРИДНІПРО́В'Я, -в'я, *ор.* -в'ям. Пишеться з великої літери.

ПРИДНІСТРО́ВСЬКИЙ і **ПРИДНІСТРЯ́НСЬКИЙ**

ПРИДНІСТРО́В'Я, -в'я, *ор.* -в'ям. Пишеться з великої літери.

ПРИДОРО́ЖНІЙ, -я, -є

ПРИЄ́ДНАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань

ПРИЖИТТЄ́ВИЙ

ПРИЗВО́ДИТИ, ПРИЗВЕСТИ́ — **ПРИВО́ДИТИ, ПРИВЕСТИ́**. Розрізняються значенням.

Призво́дити, призвести́. 1. Доводити кого-небудь до якогось стану, переважно негативного. *Призводити до бійки.* 2. Спричинити наслідок, переважно негативний. *Призвести до втрат.*

Приво́дити, привести́. 1. Допомагати або примушувати йти за собою. *Приводити до хати.* 2. Спонукати, примушувати прибути куди-небудь. *Жадоба знань привела до школи.* 3. Доводити до якогось стану. *Приводити в належний вигляд.*

ПРИЖИТТЄ́ВИЙ і **ПРИЖИТТЬОВИ́Й**, -а́, -е́

ПРИЗЕМЛИ́ТИСЯ, -землю́ся, -земли́шся, -земли́ться, -землимо́ся, -землите́ся, -земля́ться

ПРИЗНА́ТИСЯ, -зна́юся, -зна́єшся, -зна́ється, -зна́ємося, -зна́єтеся, -зна́ються; *нак.* -зна́йся, -зна́ймося, -зна́йтеся, *док.* і **ПРИЗНАВА́ТИСЯ**, -знаю́ся, -знає́шся, -знає́ться, -знаємо́ся, -знаєте́ся, -знаю́ться; *нак.* -знава́йся, -знава́ймося, -знава́йтеся, *недок.*

ПРИЗНА́ЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРИЗНА́ЧИТИ і **ПРИЗНАЧИ́ТИ**, -чу і -чу́, -чиш, -чить, -чимо,-чите, -чать; *нак.* -зна́ч і -значи́, -зна́чмо, -зна́чте і -значі́м(о), -значі́ть

ПРИЇ́ЖДЖА́ТИ [*не* приїжати], -жджа́ю, -жджа́єш; *нак.* -жджа́й, -жджа́ймо, -жджа́йте

ПРИЇ́ЖДЖИЙ [*не* приїж:ий], -ого, *ім.* і *прикм.*

ПРИЇЗДИ́ТИ, -жджу́, -їзди́ш, -їздимо́, -їздите́, -їздя́ть; *нак.* -їзди́,-їзді́м(о), -їзді́ть

ПРИЙДЕ́ШНІЙ, -я, -є

ПРИЙМА́ЛЬНЯ, -і, *ор.* -ею і **ПРИЙМА́ЛЬНА**, -ної. *Світла приймальня* [*не* прийомна].

ПРИЙНЯ́ТИ, -йму́, -йме́ш, -йме́мо, -йме́те, -йму́ть; *нак.* -йми́, -ймі́м(о), -ймі́ть. Ненормативним є вислів *прийняти участь.* Треба: **взяти участь**.

ПРИЙНЯТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м

ПРИЙТИ́, -йду́, при́йдеш, при́йде, при́йдемо, при́йдете, при́йдуть; *нак.* -йди́, -йді́м(о), -йді́ть

ПРИ́КАЗКА — ПРИСЛІ́В'Я. Розрізняються значенням.

При́казка, -и, *місц.* (у) -зці, *мн.* -зки́, -зо́к, але дві при́казки, сім при́казок. Влучний, часто римований вислів, близький до прислів'я, але без повчального змісту. *Шкода, та не вигода. Босий дохід, а голодна харч.*

Прислі́в'я, -в'я, *ор.* -в'ям, *род. мн.* -в'їв. Влучний образний вислів, часто ритмічний за будовою, який у стислій формі узагальнює різні явища життя. *Під лежачий камінь і вода не тече.*

ПРИКАРПА́ТСЬКИЙ

ПРИКАРПА́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям. Пишеться з великої літери.

ПРИ́КЛАД — ПРИКЛА́Д. Розрізняються значенням.

При́клад, -у. Зразок; окремий випадок; математичний вираз. *Брати приклад. Розв'язати приклад.*

Прикла́д, -а. Дерев'яна частина рушниці. *Удар прикладом.*

ПРИКЛЕ́ЄНИЙ

ПРИКОРДО́ННИЙ. *Прикордонна застава* [*не* погранична застава].

ПРИКОРДО́ННИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів. *Зустріч з прикордонниками* [*не* пограничниками].

ПРИКРАСИ́ТИ і ПРИКРА́СИТИ, -ашу́ і -а́шу, -а́сиш, -а́симо, а́сите, -а́сять; *нак.* -аси́, -асі́м(о), -асі́ть

ПРИКРИТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -иттів і -и́ть

ПРИКРІПИ́ТИ, -плю́, -пи́ш, -пи́ть, -пимо́, -пите́, -пля́ть і -і́пиш, -і́пить, -і́пимо, -і́пите, -і́плять; *нак.* -кріпи́, -кріпі́м(о), -кріпі́ть

ПРИ́КРІСТЬ — ПРИ́КРОЩІ. Розрізняються значенням.

При́крість, -рості, *ор.* -рістю, *род. мн.* -ростей. Те, що викликає негативні емоції; неприємність. *Зробити прикрість. Не знати прикростей.*

При́крощі, -ів, *мн.* 1. Неприємні події, лихі пригоди, невдачі, злигодні. *Може, й прикрощі нам даються тільки для того, щоб ми повніше відчували радість буття* (З журналу). 2. Почуття незадоволення, досада. *Прикрощі невдачі.*

ПРИЛЕТІ́ТИ, -лечу́, -лети́ш, -лети́ть, -летимо́, -летите́, -летя́ть

ПРИЛІПИ́ТИ, -плю́, -і́пиш

ПРИЛІ́Т, -ле́ту, *ор.* -ле́том, *род. мн.* -ле́тів

ПРИЛУЧИ́ТИ, -лучу́, -лу́чиш

ПРИЛЯГТИ́, -ля́жу, -ля́жеш; *нак.* -ля́ж, -ля́жмо, -ля́жте

ПРИМИ́РЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -рень

ПРИМІ́РНИК *див.* **ЕКЗЕМПЛЯ́Р**

ПРИМІСЬКИ́Й, -а́, -е́

ПРИМІ́ТКА, -и, *місц.* (у) -тці, *мн.* -тки, -ток

ПРИМІ́ЩЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРИМО́РСЬКИЙ

ПРИМО́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв. Як власна назва пишеться з великої літери.

ПРИМУ́ШУВАТИ, -шую, -шуєш; *нак.* -шуй, -шуйте. *Примушувати мовчати* [*не* заставляти мовчати].

ПРИНАГІ́ДНИЙ

ПРИНА́ДИТИ, -джу [*не* принажу], -диш, -димо, -дите, -дять; *нак.* -на́дь, -на́дьмо, -на́дьте

ПРИНА́ЙМНІ [*не* по крайній мірі], *присл.* Синоніми: щонайме́нше, у всякому ра́зі.

ПРИ́НЦИП, -у, *мн.* -и, -ів

ПРИНЦИПО́ВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ПРИПА́СТИ — ПРИПАСТИ́. Розрізняються значенням.

Припа́сти, -паду́, -паде́ш, -паде́, -падемо́, -падете́, -паду́ть. Притулитися, вкритися чимось. *Припасти до землі. Припасти порохом.*

Припасти́, -пасу́, -пасе́ш, -семо́, -сете́, -су́ть; *мин.* припа́с, припасла́, припасло́, припасли́. Зробити запас. *Припасли хліба.*

ПРИПИНИ́ТИ, -пиню́, -пи́ниш; *нак.* -пини́, -пині́м(о), -пині́ть

ПРИПИ́СКА — ПРОПИ́СКА. Розрізняються значенням.

Приписка, -и, *місц.* (у) -сці, *род. мн.* -сок. 1. Дописане до тексту. *Приписка під листом.* 2. Перебільшення яких-небудь даних в офіційному документі. *Боротьба з приписками.*

Прописка, -и, *місц.* (у) -сці, *род. мн.* -сок. Офіційна реєстрація за місцем проживання; оформлення документів на проживання. *Дістати прописку. Здати паспорт на прописку.*

ПРИПЛІД, -пло́ду, *род. мн.* -пло́дів

ПРИПУСКА́ТИ *див.* **ДОПУСКА́ТИ**

ПРИПУСТИ́ТИ, -пущу́, -пу́стиш; *нак.* -пусти́, -пусті́м(о), -пусті́ть

ПРИПУ́ЩЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРИ́П'ЯТЬ, -і, *ор.* -ттю.

ПРИ́РІСТ, -росту, *род. мн.* -ростів

ПРИРО́ДНИЙ

ПРИСВО́ЇТИ, -о́ю, -о́їш, -о́ять; *нак.* -о́й, -о́йте

ПРИСВО́ЄННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -єнь

ПРИСВЯТИ́ТИ, -чу́, -я́тиш, -я́тимо, -я́тите, -я́тять; *нак.* -ти́, -ті́м(о), -ті́ть

ПРИСВЯ́ЧЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРИСИ́ПАТИ, -си́плю, -си́плеш, -си́плють [*не* -сиплять]; *нак.* -си́п, -си́пмо, -си́пте

ПРИСКО́РИТИ, -рю, -риш, -рять; *нак.* -ско́р, -ско́рмо, -ско́рте

ПРИСЛА́ТИ, -шлю́, -шле́ш, -шлемо́, -шлете́, -шлю́ть; *нак.* -шли́, -шлі́ть

ПРИСЛІ́В'Я *див.* **ПРИ́КАЗКА**

ПРИ́СТАНЬ, -і, *ор.* -нню, *мн.* -ні, -ней

ПРИСТОСО́ВАНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПРИСТОСУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРИ́СТРАСНИЙ. *Пристрасна промова.*

ПРИ́СТРАСНІСТЬ — ПРИ́СТРАСТЬ. Розрізняються значенням.

Пристрасність, -ності, *ор.* -ністю. Властивість за значенням пристрасний. *Пристрасність твору.*

Пристрасть, -расті, *ор.* -растю. Сильне, бурхливе, нестримне почуття. *Пристрасть полеміки.*

ПРИ́СТРІЙ, -строю, *ор.* -строєм, *мн.* -строї, -строїв

ПРИСТУПИ́ТИ, -плю́, -у́пиш

ПРИСУ́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень

ПРИСУДИ́ТИ, -джу́ [*не* присужу], -су́диш

ПРИСУ́ТНІЙ, -я, -є

ПРИСУ́ТНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПРИТАМА́ННИЙ. **Керування**: *кому, чому. Притаманний нашому народові.*

ПРИТИ́СНУТИЙ і ПРИТИ́СНЕНИЙ

ПРИТО́КА, -и, *місц.* (у) -о́ці, *род. мн.* -то́к

ПРИ́ТЧА, -і, *ор.* -ею, *мн.* при́тчі, притч

ПРИ́ХВОСТЕНЬ, -сня, *ор.* -снем, *мн.* -сні, -снів

ПРИХИЛИ́ТИ, -хилю́, -хи́лиш

ПРИХО́ДИТИ, -хо́джу [*не* прихожу], -хо́диш, -хо́димо, -хо́дите, -хо́дять; *мин.* -хо́див, -хо́дила

ПРИ ЦЬО́МУ і ПРИ ЦІМ

ПРИЧЕПИ́ТИ, -чеплю́, -че́пиш; *нак.* -чепи́, -чепі́м(о), -чепі́ть

ПРИЧЕ́ТНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПРИЧИ́ННО-НАСЛІДКО́ВИЙ

ПРИ́ЧІП, -чепа, *мн.* -чепи, -чепів. *Новий причіп* [*не* прицеп].

ПРИЧО́МУ, *спол.*

ПРИЩЕПИ́ТИ, -щеплю́, -ще́пиш, -ще́пимо, -ще́пите, -ще́плять; *нак.* -щепи́, -щепі́м(о), -щепі́ть

ПРИ́ЯЗНІСТЬ — ПРИ́ЯЗНЬ. Розрізняються значенням.

Приязність, -ності, *ор.* -ністю. Виявлення приязні. *Почуття приязності.*

Приязнь, -і, *ор.* -зню. 1. Дружня прихильність до кого-небудь, симпатія. *Велика приязнь.* 2. Привітне ставлення до кого-небудь. *Обличчя світилося приязню.*

ПРІ́ЗВИСЬКО — ПРІ́ЗВИЩЕ. Розрізняються значенням.

Прі́звисько, -а. Найменування, яке іноді дається людині (крім справжнього прізвища та імені) і вказує на яку-небудь рису її характеру, зовнішності, діяльності тощо.

Прі́звище [*не* фамілія], -а, *ор.* -ем. Найменування особи, набуте при народженні або вступі в шлюб, що передається нащадкам на спорідненість. Відмінювання. 1. Чоловічі прізвища (слов'янські та іншомовні), що мають іменникові закінчення, відмінюються за зразком відповідних українських іменників: *Маркевич, Маркевича, Маркевичу, Маркевичем, на Маркевичу; Фолкнер, Фолкнера, Фолкнеру (-ові), Фолкнером, на Фолкнері; Гойя, Гойї, Гойю, Гойєю, на Гойї.* 2. Чоловічі слов'янські прізвища на **-ов, -ев** (-єв), -ів (-їв), -ин, -ін (-їн) відмінюються як прізвища з закінченням на приголосний, але в орудному відмінку мають прикметникове закінчення -им: *Пушкіним, Тургеневим, Ковалевим, Гагаріним, Георгієвим.* У називному множини вони закінчуються на -и, в інших відмінках приймають закінчення прикметників твердої групи. 3. Іншомовні прізвища, які закінчуються на **-е** (є), **-і** (-ї), **-о** (**-ьо**), **-у** (**-ю**) та наголошений **-а**, не відмінюються: *Руж'є, Віньї, Гюґо, Амаду, Золя* та ін. 4. Жіночі прізвища на приголосний та **-о** не відмінюються: *з Галиною Скалій, при Марині Гудименко.* Це саме стосується й іншомовних прізвищ: *з Анною Зеґерс.* В українських чоловічих прізвищах на **-ів** (**-їв**) допускаються паралельні форми у непрямих відмінках: із чергуванням з о, е та зі збереженням і: Якимів, Якимова і Якиміва, *дав.* Якимову і Якиміву, *ор.* Якимовим і Якимівим. Жіночі прізвища на **-ів** (**-їв**) не відмінюються. Ганна Якимів, з Ганною Якимів.

ПРІ́РВА, -и, *ор.* -ою, *род. мн.* прірв

ПРІСНОВО́ДНИЙ

ПРОБЛЕ́МА — ПРОБЛЕМА́ТИКА. Розрізняються значенням.

Пробле́ма. Складне теоретичне або практичне питання, що потребує вирішення. *Проблема номер один.*

Проблема́тика. Сукупність проблем. *Проблематика дискусій.*

ПРОБО́ЇНА, -и, *род. мн.* -бо́їн

ПРОБУ́ДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -джень

ПРОБУДИ́ТИ, -буджу́, -бу́диш

ПРОВА́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям, *род. мн.* -а́ль

ПРОВЕ́ДЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРО́ВІД, -воду, *мн.* -води́, -водів, але два про́води, п'ять про́водів

ПРОВІДНИ́Й, -а́, -е́. *Провідний інженер* [*не* ведучий інженер].

ПРОВОДЖА́ТИ [*не* провожати], -джа́ю, -джа́єш; *нак.* -джа́й, -джа́ймо, -джа́йте

ПРОГАНЯ́ТИ, -ганя́ю, -ганя́єш

ПРОГНА́ТИ, -жену́, -жене́ш, -жене́, -женемо́, -женете́, -жену́ть; *нак.* -жени́, -жені́м(о), -жені́ть

ПРОГНИ́ТИ, -гниє́, -гниють; *мин.* прогни́в, прогнила́, прогнило́, прогнили́

ПРОГНОЗУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРОГОЛОСИ́ТИ, -лошу́, -ло́сиш; *нак.* -лосі́, -лосі́м(о), -лосі́ть

ПРОГОЛО́ШЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРОГОЛО́ШУВАТИ *див.* **ВИГОЛО́ШУВАТИ**

ПРОГРА́МА-МА́КСИМУМ, програ́ми-ма́ксимум

ПРОГРА́МА-МІ́НІМУМ, програ́ми-мі́німум

ПРОГРА́МНИЙ — ПРОГРАМО́ВИЙ — ПРОГРАМО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Програ́мний. Який містить у собі програму, визначає політичну платформу, що нею керуються. *Програмна основа. Програмні положення.*

Програмо́вий. Який міститься в навчальній програмі. *Програмовий матеріал. Програмові вимоги.*

Програмо́ваний. Який здійснюється за допомогою програмування і навчальних пристроїв. *Програмована система. Програмоване навчання.*

ПРОГРАМУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРО́ДАЖ [*не* продажа], -у, *ор.* -ем, *місц.* (у) -жу і -жі

ПРОДА́ЖНИЙ

ПРОДА́ТИ, -да́м, -даси́, -да́сть, -дамо́, -дасте́, -даду́ть; *мин.* прода́в, продала́, продало́, продали́; *нак.* -да́й, -да́ймо, -да́йте

ПРОДЗИЖЧА́ТИ, -дзижчи́ть, -дзижча́ть

ПРОДО́ВЖЕНИЙ *див.* **ПОДО́ВЖЕНИЙ**

ПРОДО́ВЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень

ПРОЕ́КТ, -у

ПРОЕ́КТНИЙ — ПРОЕКЦІ́ЙНИЙ — ПРОЕКТИ́ВНИЙ. Розрізняються значенням.

Проє́ктний. Який стосується проекту, проектування. *Проектне завдання. Проектний інститут.*

Проекці́йний. Який стосується збереження нерухомих об'єктів на екрані. *Проекційний апарат.*

Проекти́вний. Який стосується графічного зображення просторової фігури на площині. *Проективна геометрія.*

ПРОЕКТУВА́ТИ, -ктую́, -ктує́ш, -ктує́, -ктує́мо, -ктує́те, -ктую́ть

ПРОЗАЇ́ЧНИЙ *див.* **ПРОЗО́ВИЙ**

ПРОЗВІТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш; *нак.* -ту́й, -ту́ймо, -ту́йте. *Прозвітувати про успішність учнів* [*не* відчитатися про успішність учнів].

ПРОЗО́ВИЙ — ПРОЗАЇ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Прозо́вий. Який властивий прозі як роду літератури. *Прозові твори.*

Прозаї́чний. Позбавлений піднесеності, поетичності; буденний. *Прозаїчне життя. Прозаїчний вигляд.*

ПРОЗРІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *мн.* -інь

ПРОЇ́ЖДЖА́ТИ [*не* проїж:ий], -жджа́ю, -жджа́єш, -жджа́є, -жджа́ємо, -жджа́єте, -жджа́ють

ПРОЇ́ЖДЖИЙ [*не* проїж:ий]

ПРОЇЗДИ́ТИ, -їжджу́, -їзди́ш, -їзди́ть

ПРОЇ́ЗДОМ, *присл.*

ПРОЇЗНИ́Й. *Проїзний квиток* [*не* проїздний білет].

ПРОЙНЯ́ТИ, -йму́, -о́ймеш і -ойме́ш, пройме́, -ймемо́, -ймете́, -йму́ть; *мин.* пройня́в, пройняла́, пройняло́, пройняли́; *нак.* -йми́, -ймі́ м(о), -ймі́ть

ПРОЙТИ́, -йду́, -о́йдеш, -о́йдемо, -о́йдете, -о́йдуть; *мин.* -йшо́в, -йшла́; *нак.* -йди́, -йді́м(о), -йді́ть

ПРОКА́ТНО-ШТАМПУВА́ЛЬНИЙ

ПРО́КІП, -копа, *дав.* -копові, *ор.* -копом і **ПРОКІ́П**, -ко́па, *дав.* -ко́пові, *ор.* -ко́пом; *кл.* Про́копе! і Прокопе! *Змени.-пестл.:* Прокопцю! Прокопчику! Прокіпку! [*не* Копа!]; **Про́копович і Прокопович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Про́копівна і Прокопівна**, -и, [*не* Прокопівної], *дав.* -і [*не* Прокопівній]. *У класі два Прокопи. Іва́не Про́копович! Марі́є Про́копівно!*

ПРОКЛІ́Н, -кльо́ну, *мн.* -и, -ів

ПРОКЛЯ́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -я́ть

ПРОЛЕ́ЖАТИ, -ле́жу, -ле́жиш; *нак.* -ле́ж, -ле́жте

ПРО́ЛЕЖЕНЬ, -жня, *ор.* -жнем, *род. мн.* -жнів

ПРОЛЕТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -ям

ПРО́ЛІСОК, -ска. Рослина з синіми квітами. *Приємний запах проліска.*

ПРОМЕНЕ́ВИЙ — ПРОМЕНИ́СТИЙ. Збігаються у знач. «який нагадує собою промінь, має вигляд променів». *Промениста (променева) енергія сонця.*

Тільки **промене́вий** вжив. у термінологічних сполученнях. *Променева терапія. Променева хвороба. Променева артерія.*

Тільки **промени́стий** вжив. у знач. «який випромінює світло». *Променисті міста. Променистий погляд.*

ПРОМИСЛО́ВІСТЬ, -вості, *ор.* -вістю

ПРОМІ́ЖОК, -жку, *ор.* -жком, *мн.* -жки, -жків і **ПРО́МІЖОК**

ПРОМІ́ННЯ, -я, *ор.* -нням

ПРО́МІНЬ, -меня, *ор.* -менем, *мн.* -мені, -менів

ПРОМО́ВЕЦЬ , -вця, *дав.* -вцеві, *ор.* -вцем, *кл.* -вцю, *мн.* -вці, -вців. *Думки промовців були одностайними* [*не* думки виступаючих були одностайними].

ПРОО́БРАЗ [*не* праобраз], -у , *мн.* -и, -ів. Особа, яка служить оригіналом для створення літературного образу.

ПРОПАГУВА́ТИ, -гу́ю, -гу́єш [*не* пропагандувати]

ПРОПА́СТИ, -ду́, -де́ш, -де́, -демо́, -дете́, -ду́ть; *нак.* -ди́, -ді́ть

ПРОПИ́САНИЙ — ПРОПИСНИ́Й. Розрізняються значенням.

Пропи́саний. *Дієприкм.* до **прописа́ти**. *Прописаний у брата.*

Прописни́й. 1. Який відповідає зразкам каліграфічного письма. *Прописні літери.* 2. Те, що є загальновідомим, заяложеним. *Прописна істина.*

ПРОПИ́СКА *див.* **ПРИПИ́СКА**

ПРО́ПОВІДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей

ПРОПОЗИ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПРОПОРЦІ́ЙНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПРОПО́РЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПРОПУСТИ́ТИ, -пущу́, -пу́стиш; *нак.* -пусти́, -пусті́м(о), -пусті́ть

ПРОРІ́ЗАТИ, -ріжу, -ріжеш; *нак.* -ріж, -ріжмо, -ріжте

ПРОРО́К, -а, *дав.* -ові, *кл.* -о́че, *мн.* -и, -ів. Синоніми: провідник, провісник, віщу́н, ясновидець.

ПРОРО́СЛИЙ. *Проросли зерна пшениці* [*не* пророщені зерна пшениці].

ПРОРОСТИ́ТИ, -рощу́, -рости́ш, -ростя́ть; *нак.* -рости́, -рості́ть

ПРО́СВІТОК і ПРОСВІ́ТОК, -тку. *Без просвітку.*

ПРО́СИНЬ, -і, *ор.* -нню

ПРОСИ́ТИ — ПРОШУ́ (звертаюся з проханням, клопочу) і **ПРО́ШУ** (закликаю, запрошую), про́сиш, -симо, -сите, -сять; *нак.* проси́, просі́м(о), просі́ть і **ПРОХА́ТИ**, -а́ю, -а́єш; *нак.* -а́й, -а́ймо, -а́йте. Розрізняються вживаністю: частіше використовується слово **просити**, причому в усіх стилях мови, рідше — **прохати**, здебільшого у художньому стилі.

ПРОСЛА́ВИТИ, -сла́влю, -сла́виш; *нак.* -сла́в, -сла́вмо, -сла́вте

ПРОСТИ́Й — ПРО́СТИЙ

Тільки **прости́й** вжив. у знач. «елементарний за складом, однорідний»; протилежне — **складни́й, скла́дений**. *Просте́ відтворення. Просте́ речення. Просте́ число. Прості числівники. Прости́й присудок.*

Про́стий і прости́й ужив. у всіх інших значеннях: «легкий для розуміння, виконання», «не розкішний, скромний», «звичайний», «щирий, відвертий», «невисокої якості», «який належить до непривілейованих верств», «найкоротший» та ін. *Про́сти́й план. Про́сте́ житло. Про́ста́ гра. Про́сте́ козацтво. Про́сте́ звання. Про́сті люди. Про́ста́ вулиця.*

ПРОСТИРА́ДЛО, -а, *ор.* -длом, *мн.* -дла, -ра́дл. *Нове простира́дло* [*не* нова простинь].

ПРОСТИ́ТИ, -щу́, -сти́ш, -стимо́, стите́, -стя́ть. Керування: *кому що. Простити синові провину.*

ПРОСТІ́Й, -сто́ю, *ор.* -сто́єм, *мн.* -сто́ї, -сто́їв

ПРО́СТІР, -ору і -о́ру, *мн.* -ори і -о́ри, -орів і -о́рів, *ор.* -о́рами

ПРО́СТОРІНЬ, -рові, *ор.* -рінню

ПРО́СТОРО і ПРОСТО́РО, *присл.*

ПРО́СТО-ТАКИ́, *присл.*

ПРОСТРЕ́ЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.* -е́ль

ПРОСТРО́ЧИТИ — ПРОСТРОЧИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Простро́чити, -о́чу, -о́чиш; *нак.* -о́ч, -о́чте. Пропустити визначений час. *Прострочити передплату книг.*

Простроча́ти, -очу́, -о́чиш, *нак.* -о́ч. 1. Прошити. *Прострочити сукню.* 2. Простріляти з автоматичної зброї. *Прострочити з кулемета.*

ПРОСТУДИ́ТИСЯ, -уджу́ся [*не* простужуся], -у́дишся; *нак.* -уди́сь, -уді́ться

ПРОСТЯГА́ТИ, ПРОСТЯГНУ́ТИ і **ПРОСТЯГТИ́** — **ПРОТЯГА́ТИ, ПРОТЯГНУ́ТИ** і **ПРОТЯГТИ́**. Збігаються у знач. «випрямляючи, витягати в якому-небудь напрямку (руку, ногу і т. ін.)». *Простягнути (протягнути) руку.*

Тільки простяга́ти, простягну́ти вжив. у знач. «розпростирати, розпускати, розтягувати в різні боки». *Чорні смереки добродушно простягали над ними свої мохнаті лаби, наче благословляли (Коцюбинський).*

Тільки протяга́ти, протягну́ти, протягти́ вжив. у знач. «просувати крізь що-небудь, попід чимсь». *Протягнути нитку через вушко голки. Протягнути дріт.*

ПРОСТЯ́ГНУТИЙ і **ПРОСТЯ́ГНЕНИЙ, ПРОТЯ́ГНУТИЙ** і **ПРОТЯ́ГНЕНИЙ**

ПРО́СЬБА *див.* **ПРОХА́ННЯ**

ПРОТЕ́ — ПРО ТЕ

Проте́. 1. *спол. Не радий хрін тертущі, а проте на кожній танцює* (Прислів'я). 2. *присл.* У знач. «незважаючи на це» відокремлюється як вставне слово. *Я, проте, не наважуюсь його турбувати.*

Про те, *займ. з прийм. Стельмах пише про те, що добре знає* (Рильський).

ПРОТЕЖЕ́, *невідм., ч.* і *ж. Мій (моя) протеже.*

ПРОТЕ́КЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *род. мн.* -ій

ПРОТИЗАКО́ННИЙ

ПРОТИЛЕ́ЖНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю, *род. мн.* -ностей

ПРОТИПРИРО́ДНИЙ

ПРОТИРІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

ПРОТИ́СНЕНИЙ і **ПРОТИ́СНУТИЙ**

ПРОТИСНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -нешся; *нак.* -сни́ся, -сні́ться

ПРОТИСТА́ВИТИ, -ста́влю, -ста́виш; *нак.* -ста́в, -ста́вмо, -ста́вте

ПРОТИСТОЯ́ТИ, -стою́, -стоїш; *нак.* -стій, -сті́ймо, -сті́йте

ПРОТО́КА, -и, *місц.* (у) -о́ці, *род. мн.* -о́к

ПРОТОКО́Л, -у. *Витяг з протоколу.*

ПРОТРЯСТИ́, -су́, -се́ш, -семо́, -сете́, -суть; *мин.* потряс́, потрясла́, потрясло́, потрясли́; *нак.* -си́, -сі́ть

ПРОТЯГА́ТИ *див.* **ПРОСТЯГА́ТИ**

ПРО́ТЯГОМ *див.* **НА ПРО́ТЯЗІ**

ПРОТЯГТИ́, -ягну́, -я́гнеш, -я́гнемо, -я́гнете, -я́гнуть; *мин.* протя́г, протягла́, протягло́, протягли́; *нак.* -гни́, -гні́м(о), -гні́ть

ПРОТЯ́ЖНИЙ — ПРОТЯЖНИ́Й. Розрізняються значенням.

Протя́жний, -а, -е. Який звучить довго і плавно. *Протяжний звук. Протяжні тони.*

Протяжни́й, -а́, -е́. 1. Який має протяжність у просторі. *Протяжний шлях.* 2. *спец.* Який обробляє метал способом волочіння, протягування. *Протяжний прес.*

ПРОФЕСІ́ЙНИЙ — ПРОФЕСІОНА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Професі́йний. Який стосується роду занять, трудової діяльності. *Професійне зростання.*

Професіона́льний. Який стосується професіонала. *Професіональний погляд.*

ПРОФЕСІ́ЙНО-ТЕХНІ́ЧНИЙ

ПРОФЕ́СІЯ *див.* **ФАХ**

ПРОФЕ́СОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и́, -і́в, *дав.* -а́м, але два профе́сори [*не* два професора], п'ять профе́сорів [*не* п'ять професо́рів].

ПРОФЕСО́РСЬКО-ВИКЛАДА́ЦЬКИЙ

ПРО́ФІЛЬ, -ю, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

ПРОХА́ННЯ — ПРО́СЬБА. Збігаються у знач. «ввічливе звертання до кого-небудь з метою домогтися чогось». *Вислухати прохання* (*просьбу*).

Із значенням «письмове клопотання; заява, складена за офіційно встановленою формою», в сучасній мові переважає **прохання**.

ПРОХІ́Д, -хо́ду, *ор.* -хо́дом, *мн.* -хо́ди, -хо́дів

ПРОХО́ДИТИ, -хо́джу [*не* прохожу], -хо́диш; *нак.* -хо́дь, -хо́дьмо, -хо́дьте

ПРОЦВІТА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРОЦЕДУ́РА, -и, *род. мн.* -у́р. Офіційно встановлений чи узвичаєний порядок виконання або здійснення якихось справ; лікувальні заходи.

ПРОЦЕ́НТ — ВІДСО́ТОК. Збігаються у знач. «сота частка числа, яке приймається за ціле, за одиницю». *У голосуванні взяло участь 80 процентів (відсотків) виборців.*

Тільки **проце́нт**, -а (*перев. у мн.* **проце́нти**) вжив. у знач. «дохід, який одержують на кожні сто грошових одиниць капіталу або грошової суми, покладеної в ощадну касу або банк». *Одержати проценти. Позичати під проценти.*

ПРОЦЕ́НТНО-ВИ́ГРАШНИЙ

ПРОШУ́ — ПРО́ШУ. Розрізняються стилістично.

Тільки **прошу́** вживається: 1. У сталих словосполученнях. *Прошу слова. Прошу уваги.* 2. Коли виражає прохання, клопотання у звичайному (усному) мовленні, а також у діловодстві (заявах). *Прошу виступити. Прошу відпустити мене. Прошу вибачити.*

Про́шу вживається тоді, коли треба передати ввічливу форму запрошення (синонім до **будь ласка**). *Прошу (будь ласка), заходьте. Прошу (будь ласка), пробачте.*

ПРОЩА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь

ПРОЩА́ТИ, -ща́ю, -ща́єш; *нак.* -ща́й, -ща́ймо, -ща́йте, *недок.* і **ПРОСТИ́ТИ**, -ощу́, -ости́ш, -ости́ть, -остимо́, -остите́, -остя́ть; *нак.* прости́, простім(о), простіть, *док.* Керування: *кому, кого* і без додатка. *Я не хотів. Це сталось ненароком. Даруй мені. Прости мені. Пробач!* (Павличко). *Все пригадалось. Петре мій, це ти! Прости, що не впізнав тебе, прости!* (Павличко).

ПРО́ЩЕНИЙ — ПРОЩЕ́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Про́щений. *Дієприкм.* до **простити**. *А тільки я не прощена зосталась (Леся Українка).*

Проще́нний. *Прикм.* Якого можна простити. *Прощенний гріх.*

ПРОЩЕ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -е́нь

ПРОЯСНИ́ТИ, -ясню́, -ясни́ш, -ясни́ть, -яснимо́, -яснитє́, -ясня́ть

ПРУ́ЖНИЙ і ПРУЖНИ́Й, -а́, -е́

ПРУСА́К — ПРУССА́К. Розрізняються значенням.

Пруса́к, -а. Тарган.

Пруссак, -а́, *кл.* -а́че. Житель Пруссії.

ПРУ́ССІЯ, -ії, *ор.* -ією

ПРУ́ССЬКИЙ

ПРУ́ССЬКО-АВСТРІ́ЙСЬКИЙ

ПРУТ. 1. *род.* пру́та і прута́, *мн.* -и́, -ів. Тонка палиця; хворостина. *Нема на тебе доброго прута.* 2. *род.* -у. Назва річки. *Береги Пруту.*

ПРЯДИ́ЛЬНО-ТКА́ЦЬКИЙ

ПРЯ́ЖА, -і, *ор.* -ею

ПРЯ́ЖИТИ, -жу, -жиш; *нак.* пря́ж, пря́жмо, пря́жте

ПРЯ́ЖКА, -и, *місц.* (на) -жці, *мн.* -жки, -жок

ПРЯ́ЛЯ, -і, *ор.* -ею

ПРЯМОКУ́ТНИЙ

ПРЯМОЛІНІ́ЙНО-ПАРАЛЕ́ЛЬНИЙ

ПРЯ́МО ПРОПОРЦІ́ЙНИЙ

ПРЯ́МО ПРОТИЛЕ́ЖНИЙ

ПРЯ́МО-ТАКИ́

ПРЯ́СТИ, -ду́, -де́ш, -демо́, -дете́, -ду́ть; *нак.* -ди́, -ді́ть

ПСАЛО́М, -лма́, *мн.* -лми́, -лмі́в. Релігійна пісня, молитва.

ПСАЛТИ́Р, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. Книга псалмів. Пишеться з великої літери.

ПСАР, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ПСЕВДО... Перша частина складних слів, що відповідає поняттям «несправжній», «неправильний». З наступною частиною пишеться разом, у власних назвах — через дефіс: *псевдовче́ний, псевдовче́ння, псевдогероїчний, псевдоісторичний, псевдокласицизм, псевдонаро́дний, псевдонауко́вий, псевдоспеціаліст, псевдотеорія.* Псе́вдо-Неро́н, псе́вдо-Фа́уст.

ПСЕВДОНІ́М, -а

ПСЕЛ, Псла [*не* Псьол, Псьола]

ПСИХІАТРІ́Я, -ії, *ор.* -і́єю

ПСИ́ХІКА, -и, *місц.* (на) -іці, *род. мн.* -ік

ПСИХІ́ЧНИЙ — ПСИХОЛОГІ́ЧНИЙ. Збігаються у знач. «пов'язаний із внутрішнім світом людини, її настроєм, почуттям». *Психологічна (психічна) адаптація студентів. Психологічна профілактика.*

Тільки **психічний** ужив. у знач. «який стосується психіки». *Неусвідомленими є іноді деякі емоційні стани психічної активності* (З журналу).

Тільки **психологічний** ужив. у значеннях: 1. Який стосується психології як науки і навчальної дисципліни. *Психологічна характеристика.* 2. Побудований на глибокому змалюванні психології персонажів. *Психологічна драма.*

ПСИХІ́ЧНО ЗДОРО́ВИЙ

ПСИХІ́ЧНО НЕПОВНОЦІ́ННИЙ

ПСИХІ́ЧНОХВО́РИЙ

ПСИХОЛОГІ́ЧНИЙ *див.* **ПСИХІ́ЧНИЙ**

ПТАХ, -а́ і пта́ха, *мн.* птахи́, -ів і пта́хи, пта́хів, але два пта́хи, сім пта́хів

ПТАША́, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т

ПТАШЕНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ПТА́ШЕЧКА, -и, *дав.* -чці, *кл.* -чко, *мн.* -чки, -чок і пташечки́, -чо́к, але дві пта́шечки, сім пта́шечок

ПТА́ШНИК[1], -а. Доглядач птахів.

ПТА́ШНИК[2], -а і **ПТАШНИ́К**, -а́. Приміщення для птахів.

ПТИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* птиць

ПУБЛІЦИСТИ́ЧНИЙ — ПУБЛІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Публіцисти́чний. Який стосується публіцистики як роду літературної творчості. *Публіцистичний стиль. Публіцистичні жанри.*

Публі́чний. 1. Прилюдний. *Підвівся нарешті Владко, щоб виголосити свою першу публічну промову* (Франко). 2. Призначений для широкого відвідування. *Публічна бібліотека.*

ПУБЛІЦИСТИ́ЧНО-ФІЛОСО́ФСЬКИЙ

ПУБЛІ́ЧНО, *присл.* Синоніми: привселю́дно, прилю́дно, відкри́то, гла́сно.

ПУ́ДИНГ, -у. Запіканка з сиру, м'яса і т. ін.

ПУЕ́РТО-РИ́КО, *невідм.* 1. *ж.* Назва країни. *Економічно відстала Пуерто-Рико.* 2. *ч.* Назва острова. *Привабливий Пуерто-Рико.*

ПУЕ́РТО-РИКА́НСЬКИЙ

ПУЗИ́Р, -я́, *ор.* -е́м, *місц.* (у) -і́, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ПУЛО́ВЕР, -а, *ор.* -ом, -*мн.* -и, -ів

ПУНКТ, -у

ПУНКТУА́ЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ПУНКТУА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ПУПЕ́ЦЬ, -щя́, *ор.* -щем, *мн.* -щі́, -щі́в, *дав.* -щя́м

ПУ́П'ЯНОК, -нка, *ор.* -нком, *род. мн.* -нків

ПУ́РПУР, -у, *ор.* -ом

ПУРПУРО́ВИЙ і ПУРПУ́РНИЙ. *Пурпурова (пурпурна) тканина. Над нами хмари стали пурпурові, а сонце червоніло, наче мідь* (Павличко).

ПУРПУРО́ВО-ЧЕРВО́НИЙ

ПУСТЕ́ЛЯ і ПУСТИ́НЯ. Збігаються у знач. «відлюдне місце». *Напередодні, коли ми з капітаном Дембіцьким блукали в кам'яній пустелі загиблого міста, то лише кілька разів бачили поодинокі постаті* (З журналу). *Твоя протилежність — пісок, пустиня безплідна й сумна* (Павличко).
Тільки **пусти́ня**, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -и́нь ужив. у знач. «запустіння». *Не стало хазяїна в оселі, і почала панувать за його слідом пустиня* (Нечуй-Левицький).
ПУСТЕ́ЛЬНИЙ і ПУСТИ́ННИЙ
ПУСТИ́Р, -я́, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м
ПУСТИ́ТИ, -щу́, -стиш, -стять; *нак.* пусти́, пусті́м(о), пусті́ть
ПУСТІ́ТИ, -іє
ПУ́СТКА, -и, *місц.* (у) -стці, *ор.* -ою, *род. мн.* -сток
ПУСТОЦВІ́Т, -у
ПУТИ́ВЛЬ, -я, *ор.* -ем
ПУТІ́ВКА, -и, *місц.* (у) -вці, *род. мн.* -вок. *Пільгова путівка* [*не* путьовка].
ПУ́ТНІЙ, -я, -є
ПУ́ТО, -а, *мн.* пу́та, пут
ПУТЬ, -і, *ор.* пу́ттю, *місц.* (на) путі́, *мн.* путі́, путе́й
ПУХ, -у, *місц.* (в) пуху́ і (у) пу́сі
ПУХИ́Р, -я́, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м
ПУХНА́СТИЙ — ПУХОВИ́Й і ПУХО́ВИЙ. Розрізняються значенням. **Пухна́стий.** Вкритий м'яким, густим пухом, шерстю. *Пухнастий котик. Пухнастий черевичок.*
Пухови́й, -а́, -е́ і **пухо́вий**, -а, -е. Зроблений з пуху; набитий пухом. *Пухова перина.* 2. Схожий на пух. *Пухова хмарка.*
ПУЧО́К, -чка́, *місц.* (у) -чку́, *мн.* -чки́, -чкі́в
ПУШКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в. *дав.* -я́м
ПУ́ЩА, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* пущ
ПУ́ЩА-ВОДИ́ЦЯ, Пу́щі-Води́ці, *ор.* Пу́щею-Води́цею. Обидва слова пишуться з великої літери.
ПУ́ЩА-ВОДИ́ЦЬКИЙ. *Прикм.* до **Пу́ща-Води́ця.**
ПХЕНЬЯ́Н, -а
ПШЕНИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -и́ць, *дав.* -ям
ПШЕНИ́ЧНИЙ. Звукосполучення **чн** вимовляється як **шн**.
ПШОНЦЕ́, -я́, *ор.* -е́м і **ПШО́НЦЕ**
ПШОНЯ́НИЙ
ПЮПІ́ТР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Підставка для нот або книг у вигляді похилої рамки або дошки.
ПЮРЕ́, *невідм., с. Густе пюре.*
П'Я́ВКА, -и, *дав.* -вці, *мн.* -вки, вок і п'явки́, -во́к, але дві п'я́вки, сім п'я́вок
П'ЯДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей
П'Я́ЛЬЦІ, -ів і **П'Я́ЛЬЦЯ**, -лець, *мн.* Пристрій для рукоділля.
П'ЯНІ́ТИ — П'ЯНИ́ТИ. Розрізняються значенням.
П'яні́ти, -ні́ю, -ні́єш. Ставати п'яним; *перен.* збуджуватися, відчувати захоплення. *Від неї* [отрути] *ми п'янієм, як рекрути, свою любов б'ємо на черепки, а потім їх, як ті материки, складаємо, щоб цілість їм вернути* (Павличко).
П'яни́ти, -ни́ть, -ня́ть. Приводити у стан сп'яніння; збуджувати, викликати захоплення. *Радість п'янила душу.*
П'ЯСТИ́СЯ, пну́ся, пне́шся, пне́ться, пнемо́ся, пнете́ся, пну́ться; *мин.* п'я́вся, п'яла́ся, п'ялося́, п'яли́ся; *нак.* пни́ся, пні́ться
П'ЯСТКО́ВИЙ і П'Я́СТКОВИЙ
П'ЯТА́, -и́, *мн.* п'я́ти, п'ят, але дві п'яти́. *З голови до п'ят.*
П'ЯТДЕСЯ́Т, -ти́ і -тьо́х [*не* п'ятидесяти], *дав.* -ти́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -ти́ і -тьо́х
П'ЯТДЕСЯ́ТИЙ [*не* п'ятидесятий]
П'ЯТДЕСЯТИЛІ́ТНІЙ, -я, -є і **П'ЯТДЕСЯТИРІ́ЧНИЙ.** *П'ятдесятилітній (п'ятдесятирічний) ювілей* [*не* п'ятидесятилітній ювілей].
П'ЯТДЕСЯТИЛІ́ТТЯ і П'ЯТДЕСЯТИРІ́ЧЧЯ [*не* п'ятидесятиліття, *не* п'ятидесятиріччя].
П'Я́ТЕРО, п'ятьо́х, *дав.* п'ятьо́м, *ор.* п'ятьма́ і п'ятьома́, *місц.* (на) п'ятьо́х і *рідко невідм.* **п'ятірко**
П'ЯТИГО́РСЬК, -а, *ор.* -ом

П'ЯТИ... Перша частина складних слів, що означає «який має п'ять одиниць, складається з п'яти одиниць». З наступною частиною завжди пишеться разом: *п'ятиáктний, п'ятибáльний, п'ятибóрство, п'ятивідсóтковий, п'ятивíковúй, п'ятігрáнний, п'ятидéнний, п'ятидесятикілограмóвий, п'ятизнáчний, п'ятирíчний, п'ятимільйóнний, п'ятиразóвий, п'ятисерíйний, п'ятитúсячний, п'ятитóмник, п'ятихвилúнний.*

П'ЯТИРÍЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки, -чок

П'ЯТИСÓТИЙ

П'ЯТИСОТЛÍТНІЙ, -я, -є і **П'ЯТИСОТРÍЧНИЙ**, -а, -е

П'ЯТИСОТЛÍТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -íть і **П'ЯТИСОТРÍЧЧЯ**, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -íч

П'ЯТИТИ́СЯЧНИЙ

П'ЯТÍРКА, -и, *дав.* -рці, -рки, *мн.* -рок

П'ЯТÍРКО, *невідм., збірне*

П'ЯТНÁДЦЯТЕРО, -тьóх, *дав.* -тьóм, *ор.* -тьмá і тьóма, *місц.* (на) -тьóх

П'ЯТНАДЦЯТИРÍЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -íч

П'ЯТНÁДЦЯТЬ, -ти і -тьóх, *дав.* -ти і -тьóм, *ор.* -тьмá і -тьомá, *місц.* (на) -ти і -тьóх

П'ЯТНИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -и́ць

П'ЯТСÓТ, п'ятисóт, *дав.* п'ятистáм, *ор.* п'ятьмастáми і п'ятьомастáми, *місц.* (на) п'ятистáх

П'ЯТСОТДВАДЦЯТИТИ́СЯЧНИЙ

П'ЯТСОТКІЛОМЕТРÓВИЙ (500-кілометрóвий)

П'ЯТСОТРÍЧНИЙ (500-рíчний)

П'ЯТСОТРÍЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -íч (500-рíччя)

П'ЯТЬ, п'ятú і п'ятьóх, *дав.* п'ятú і п'ятьóм, *знах.* п'ять і п'ятьóх, *ор.* п'ятьмá і п'ятьомá, *місц.* (на) п'ятú і п'ятьóх

Р

Р [ер], *невідм.* Як назвá літери вжив. у *с. р. Велике р.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Твердий р.*

РÁБИН, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Духовний керівник єврейської громади.

РÁВА-РУ́СЬКА, Рáви-Рýської, *місц.* (у) Рáві-Рýській

РÁВА-РУ́СЬКИЙ, рáва-рýського

РАГУ́, *невідм., с.* Страва з тушкованих овочів з м'ясом. *Смачне рагу.*

РÁДА, -и, *мн.* рáди, рад. У назвах міжнародних організацій і органів державної влади пишеться з великої літери: *Рада Безпеки ООН, Рада Економічної Взаємодопомоги, Верховна Рада України, обласна Рада народних депутатів.* Але: *вчена рада філологічного факультету.*

РАДÁР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Пристрій для виявлення об'єктів і визначення їх місцезнаходження.

РÁДИЙ-РАДÍСІНЬКИЙ, рáда-радíсінька, рáде-радíсіньке

РАДІАЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «радіáльний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *радіáльно-волокнúстий, радіáльно-осьовúй, радіáльно-поршнéвий, радіáльно-свердлúльний і радіáльно-свердлувáльний, радіáльно-сферúчний.* 2. *присл.* У напрямі радіусів, за радіусами. З дієприкметниками пишеться окремо: *радіáльно спрямований, радіáльно розташований.*

РАДІАЦІ́ЙНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає поняттям «радіáція», «радіаційний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник означає не підпорядковані одне одному поняття: *радіаційно-актúвний, радіаційно-біологічний, радіаційно-екологічний, радіаційно-термічний, радіаційно-хімічний.* 2. Разом, коли при-

кметник означає підпорядковані одне одному поняття: *радіаційнозахисний* (захищає від радіації).

РА́ДІО, *невідм., с. Українське радіо.*

РАДІО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ра́діо». З наступною частиною пишеться разом: *радіоама́тор, радіоапарату́ра, радіову́зол, радіогра́ма, радіодета́ль, радіожу́рнал, радіозаво́д, радіозв'язо́к, радіоканал, радіоклу́б, радіокомента́тор, радіокомі́тет, радіоконце́рт, радіомере́жа* [*не* радіосітка], *радіомонта́ж, радіопередача, радіопере́клик, радіопрогра́ма, радіорепорта́ж, радіосі́гнал, радіослуха́ч, радіоспекта́кль, радіоте́хнік, радіотова́ри, радіоконце́рт.*

РА́ДІО- Й ТЕЛЕАПАРАТУ́РА

РА́ДІСТЬ, -дості, *ор.* -дістю

РА́ДІУС, -а. Відрізок прямої, що сполучає будь-яку точку кола з центром. *Довжина радіуса.*

РАДО́МИШЛЬ, -я, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і

РАДО́МИШЛЬСЬКИЙ. *Прикм.* до **Радомишль.**

РАЗ, -у, *мн.* -и́, разів і раз. *Два рази, п'ять разів (і раз)*, але *разів п'ять. Кожного разу (щоразу)* [*не* всякий раз]. *Того разу* [*не* в той раз].

РАЗ НАЗА́ВЖДИ і **РАЗ НАЗАВЖДИ́**

РА́ЗОМ, *присл.*

РАЗ ПО́ РАЗ. *Раз по раз лунали постріли* [*не* раз за разом лунали постріли].

РАЗ У РАЗ

РАЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) ра́ї і (у) раю́

РАЙ-ДЕ́РЕВО, -а

РА́ЙДУГА, -и, *місц.* (в) -зі, *мн.* -и, -дуг. Синонім: весе́лка.

РА́ЙДУЖНИЙ. *Райдужні мрії* [*не* радужні мрії]. Синонім: весе́лковий.

РАЙО́Н — РЕГІО́Н. Розрізняються значенням.

Райо́н, -у. 1. Невелика адміністративно-територіальна одиниця у складі області, краю, країни або великого міста. *Зборівський район. Шевченківський район.* 2. Частина території, яка становить єдине ціле як економічна, промислова, географічна і т.ін. одиниця. *Промислові райони країни.* 3. Місце, в межах якого відбувається або поширюється щось; осередок чогось. *Район епідемії. Район землетрусу.*

Регіо́н, -у. Велика територія, що характеризується комплексом притаманних їй ознак (фізико-географічних, економічних тощо). *Карпатський регіон.*

РАК[1], -а. Назва тварини. *Клішні рака.*

РАК[2], -у. Назва хвороби. *Проблеми раку.*

РАКЕ́ТА-НОСІ́Й, раке́ти-носія́, *ор.* раке́тою-носіє́м

РАКЕ́ТА-ПЕРЕХО́ПЛЮВАЧ, раке́ти-перехо́плювача, *ор.* раке́тою-перехо́плювачем

РАКЕ́ТНО-КОСМІ́ЧНИЙ

РАКЕ́ТНО-Я́ДЕРНИЙ

РАКЕТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «раке́та». З наступною частиною пишеться разом: *ракетобудівни́й, ракетодро́м, ракетомоделі́зм, ракетоносі́й* [*не* ракетоносець], *ракетопла́н, ракетоподі́бний.*

РАКУ́РС, -у і **РА́КУРС**. Вигляд різних предметів у перспективі, що спричинює зміну їхніх звичайних обрисів. *Фотографувати собор у різних ракурсах.*

РА́ЛІ, *невідм., с.* Спортивні змагання на автомобілях (авторалі) або мотоциклах і моторолерах (моторалі).

РА́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем, *місц.* (у) -нці, *мн.* -нці, -нців

РАНЖИ́Р, -у, *ор.* -ом. Шикування людей за зростом в одну лаву. *За ранжиром* [*не* по ранжиру]. *Згідно з ранжиром. Під один ранжир.*

РАНІ́ШЕ і **РАНІ́Ш**, *присл. Раніше (раніш) все було по-іншому* [*не* раньше]. *Не раніше як (ніж) о третій*

годині [*не* не раніше третьої години]. Ненормативним є сполучення *раньше всього*. Треба: **передусім, передовсім, насамперед, найперше, що-найперше.**

РА́ННІЙ, -я, -є. *Раннього ранку* [*не* раннім ранком].

РАННЬО... Перша частина складних прикметників, що відповідає слову «ра́нній». З наступною частиною пишеться разом: *ранньовесня́ний і ранньовесня́ний, ранньоосі́нній, ранньосередньові́чний, ранньости́глий, ранньофеода́льний, ранньохристия́нський, ранньочетверти́нний.*

РА́НО-ВРА́НЦІ, *присл.*

РА́НОК, -нку, *дав.* -нкові, *мн.* -нки, -нків. *Доброго ранку* [*не* добрий ранок]. *На ранок. Ранками бувають приморозки* [*не* по ранках бувають морози].

РА́НО-ПОРАНЕ́НЬКУ, *присл.* Синоніми: ра́но-ране́нько, ра́но-ране́сенько, ра́но-ранісінько, ра́но-ра́но.

РАНТЬЄ, *невідм.*, *ч.* Особа, що живе за рахунок доходів від цінних паперів, на проценти від капіталу, які передає в позичку.

РА́НЧО, *невідм.*, *с.* У країнах Латинської Америки — хутір, садиба. *Велике ранчо.*

РА́ПОРТ — РАПО́РТ. Розрізняються значенням.

Ра́порт, -у, *мн.* -и́, -ів. 1. Офіційне повідомлення про що-небудь вищій інстанції, керівництву. *Рапорт командирові полку.* 2. Звіт про виконання взятих на себе зобов'язань. *Трудовий рапорт хліборобів.*

Рапо́рт, -по́рту. Повторювана частина малюнка на тканині, шпалерах, килимах. *Елементи рапорту.*

РАСИ́СТСЬКИЙ — РА́СОВИЙ. Розрізняються значенням.

Расі́стський. Який стосується расистів; властивий расизму і расистам. *Расистська ідеологія.*

Ра́совий. Який стосується раси. *Расова дискримінація.*

РА́ТАЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* -аю і **РАТА́Й**, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́ю, *нар.-поет.*

РАТИФІКА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Затвердження міжнародного договору, підписаного уповноваженими на це особами.

РА́УНД, -у. Проміжок часу, протягом якого відбувається бій боксерів. У переносному значенні означає проміжок часу, протягом якого відбувається певна подія. *Перший раунд переговорів.*

РАХА́Т-ЛУКУ́М, -у. Східні ласощі з цукру, фруктових соків та крохмалю.

РАХУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́є, -у́ємо, -у́єте, -у́ють. *Рахувати гроші. Рахувати до трьох.* Не можна вживати слово **рахувати** у знач. «вважати». Неправильно: *Я рахую, що він заслуговує подяки.* Треба: **Я вважаю, що він заслуговує подяки.**

РАХУ́НОК. 1. *род.* -а. Грошовий документ. *Оформлення рахунка.* 2. *род.* -у. Виражений у числах результат підрахунків, обчислень; результат спортивних зустрічей; облік прибутків і витрат у господарстві, а також запис такого обліку; фінансові операції. *Команда не відкрила рахунку. Відкриття особистого рахунку в ощадній касі.*

РВА́ТИ, рву, рвеш, рве, рвемо́, рвете́, рвуть; *нак.* рви, рві́м(о), рвіть

РВУЧИ́, *дієприсл.*

РЕАКТИ́ВНО-ТУРБІ́ННИЙ

РЕАЛІ́ЗМ, -у.

РЕВАНШИ́СТСЬКИЙ

РЕ́ВІНЬ, -веню, *ор.* -венем. Багаторічна рослина.

РЕВІ́ТИ, -ву́, -ве́ш, -ве́, -вемо́, -вете́, -ву́ть; *мин.* ревів, ревіла, ревіло, ревіли і **РЕВТИ́**, -ву́, -ве́ш, -ве́, -вемо́, -вете́, -ву́ть; *мин.* ревів, ревла́, ревло́, ревли́

РЕВОЛЮЦІ́ЙНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «рево-

люці́йний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *революці́йно-визво́льний, революці́йно-демократи́чний, революці́йно-наро́дницький.* 2. *присл.* З дієприкметниками пишеться окремо: *революці́йно настро́єний.*

РЕВУЧИ́, *дієприсл.*

РЕВЮ́, *невідм., с.* Естрадне або театральне видовище. *Цікаве ревю.*

РЕ́ГБІ, *невідм., с.* Спортивна гра з м'ячем овальної форми.

РЕ́ГЕНТ, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Тимчасовий правитель держави на час відсутності короля; диригент церковного хору.

РЕГІО́Н *див.* **РАЙО́Н**

РЕГІ́СТР *див.* **РЕЄ́СТР**

РЕГОТА́ТИ, -гочу́, -го́чеш, -го́че, -го́чемо, -го́чете, -го́чуть; *нак.* -гочи́, -гочі́ть і **РЕГОТІ́ТИ**, -гочу́, -готи́ш, -готи́ть, -готимо́, -готите́, -готя́ть; *нак.* -готи́, -готі́ть

РЕГУЛЮВА́ЛЬНИК, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Працює регулювальником* [*не* регуліровщиком].

РЕГУЛЮВА́ТИ, -лю́ю, -лю́єш, -лю́є, -лю́ємо, -лю́єте, -лю́ють. *Регулювати вуличний рух* [*не* регулірувати вуличний рух].

РЕДА́КТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и́, -ів, але два реда́ктори [*не* два редактора]

РЕДАКЦІ́ЙНО-ВИДАВНИ́ЧИЙ

РЕДА́КЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. *За редакцією* [*не* під редакцією].

РЕДИ́СКА — РЕ́ДЬКА Збігаються у знач. «однорічна овочева рослина з їстівним червоним, іноді білим коренеплодом; коренеплід цієї рослини». *Рання редиска (редька). Купити редиску* [*не* редіску].

Тільки ре́дька ужив. у знач. «дворічна овочева рослина з їстівним чорним або білим коренеплодом; коренеплід цієї рослини». *Салат з чорної редьки.*

РЕЄ́СТР — РЕГІ́СТР. Розрізняються значенням.

Реє́стр, -у. Список, перелік чого-небудь. *Реєстр слів* [*не* регістр слів].

Регі́стр. 1. *род.* -у. Ділянка звукового діапазону. *Звуки нижнього регістру.* 2. *род.* -а. Розподільник, регулятор у деяких машинах і приладах; пристрій в обчислювальних машинах. *Клавіші регістра.*

РЕЄСТРА́ТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Працює реєстратором* [*не* регістратором].

РЕЄСТРАТУ́РА, -и, *місц.* (у) -і. *Звернутися в реєстратуру* [*не* регістратуру].

РЕЄСТРА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. *Проводити реєстрацію* [*не* регістрацію].

РЕЄСТРУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́є, -у́ємо, -у́єте, -у́ють; *нак.* -у́й, -у́ймо, -у́йте

РЕЖИСЕ́Р-ПОСТАНО́ВНИК, режисе́ра-постано́вника, *ор.* режисе́ром-постано́вником. *Режисер-постановник фільму* [*не* режисер-постановщик фільму].

РЕЗЮМЕ́, *невідм., с.* Короткий висновок із сказаного, прочитаного або написаного.

РЕЙК'Я́ВІК, -а. Назва міста. *Театри Рейк'явіка.*

РЕЙН, -у. Назва ріки. *Води Рейну.*

РЕЙС, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і, *мн.* -и, -ів. *Автобус не повернувся з рейсу.*

РЕ́ЙСМУС, -а, *спец.* Інструмент для прокреслювання ліній, рисок.

РЕЙСФЕ́ДЕР, -а. Креслярський інструмент для проведення ліній тушшю або чорнилом.

РЕ́ЙТИНГ, -у. Авторитет у населення державного чи іншого діяча за результатами масового опитування. *Високий рейтинг.*

РЕЙТУ́ЗИ, рейту́з і рейту́зів, *мн.*

РЕЙХСТА́Г, -у, *місц.* (у) -зі. Парламент у Німеччині до 1945 р.; приміщення, де засідав цей парламент.

РЕ́КВІЄМ, -у. Музичний твір скорботно-патетичного характеру.

РЕКЛАМНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «рекла́мний». З наступною частиною пишеться

через дефіс: *рекла́мно-інформаці́йний, рекла́мно-видавни́чий, рекла́мно-телевізі́йний.*

РЕ́КРУТ, -а, *іст.* Солдат-новобранець.

РЕКРУ́ТСЬКИЙ. *Рекрутський набір.*

РЕКРУ́ТЧИНА, -и

РЕ́КТОР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -ре, *мн.* -и́, -і́в, але два ре́ктори [*не* два ректора], сім ре́кторів.

РЕЛЕ́, *невідм., с.* Автоматичний пристрій, що замикає й розмикає електричне коло за певних умов, на які він повинен реагувати. *Теплове реле.*

РЕЛЬЄ́Ф, -у. *Особливості гірського рельєфу.*

РЕМЕСЛО́, -а́, *мн.* -ме́сла, -ме́сел, але два ремесла́, двоє реме́сел

РЕМИҐА́ТИ, -ґа́є, -ґа́ють. *Корови ремиґають.*

РЕМІНЕ́ЦЬ, -нця́, *ор.* -нце́м, *місц.* (на) -нці. *Ремінець годинника* [*не* ремешок годинника].

РЕ́МІНЬ — РЕМІ́НЬ. Розрізняються значенням.

Ре́мінь, -меня, *ор.* -менем, *місц.* (на) -мені, *мн.* -мені і -мені́, -менів і -мені́в, але два ре́мені, п'ять ре́менів. 1. Шкіряний пояс; довга смужка обробленої шкіри. *Виготовлення гуцульського ременя.* 2. Довга смужка шкіри або цупкої тканини, що використовується для передачі руху від одного шківа до іншого.

Реміньь, -ме́ню. Оброблена шкіра, шевський товар. *Він вийняв з кишені шмат ременю, пар на дві підметок* (Головко).

РЕМОНТНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «ремо́нтний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *ремо́нтно-експлуатаці́йний, ремо́нтно-інструмента́льний, ремо́нтно-механі́чний, ремо́нтно-профілакти́чний, ремо́нтно-техні́чний, ремо́нтно-тра́кторний.*

РЕНЕСА́НС, -у. Як назва архітектурного стилю пишеться з малої літери, як назва епохи — з великої. *Стиль ренесансу. Епоха Ренесансу.*

РЕНКЛО́Д. 1. *род.* -у. Сорт сливи. *Вирощування ренклоду.* 2. *род.* -а. Плід цього сорту. *Кістка ренклода.*

РЕНТҐЕ́Н. 1. *род.* -а. Одиниця вимірювання рентґенівського проміння; апарат для просвічування цим промінням. *Доза радіації не перевищує одного рентґена. Два рентґени* [*не* два рентґена]. *Ремонт рентґена.* 2. *род.* -у. Процедура просвічування рентґенівським промінням. *Не пройшов рентґену.*

РЕНТҐЕНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «рентґе́нівський». З наступною частиною пишеться разом: *рентґенодіагности́чний, рентґенокардіологі́чний, рентґенометри́чний, рентґенорадіологі́чний, рентґеноспектра́льний, рентґенотехні́чний.*

РЕПАТРІА́НТ, -а. Той, хто повертається на батьківщину.

РЕПЕТИ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. *Проводити репетицію* [*не* репетирувати].

РЕПОРТА́Ж, -у, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і, *мн.* -і, -ів

РЕПРЕЗЕНТУВА́ТИ, -ту́ю, -ту́єш, -ту́є, -ту́ємо, -ту́єте, -ту́ють. Представляти кого-, що-небудь.

РЕСПУ́БЛІКА, -и, *місц.* (у) -ці. В офіційних назвах країн пишеться з великої літери: *Республіка Венесуела, Республіка Індія.*

РЕ́ТУШ, -і, *ор.* -шшю, *мн.* -ші, -шей. Підмальовування картин, фотографій.

РЕФЕРА́Т, -у. *Тема реферату.*

РЕФЕРЕ́НДУМ, -у. Всенародне опитування з найважливіших питань державного життя. *Результати референдуму.*

РЕФЕРУВА́ТИ, -ру́ю, -ру́єш, -ру́є, -ру́ємо, -ру́єте, -ру́ють. Робити короткий виклад чого-небудь.

РЕФЛЕ́КС — РЕФЛЕ́КСІЯ. Розрізняються значенням.

Рефле́кс, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Реакція живого організму людини чи тварини на зовнішнє подразнення. *Умовний рефлекс.*

Рефле́ксія, -ї, *ор.* -єю. Самоаналіз, роздуми людини над власним душевним станом. *Для героїв повісті характерні постійні рефлексії.*

РЕФЛЕКТО́РНИЙ — РЕФЛЕКТИ́ВНИЙ — РЕФЛЕКСИ́ВНИЙ

Рефлекто́рний, рефлексивний і **рефлекти́вний** збігаються у знач. «який відбувається мимовільно, несвідомо». *Рефлекторні (рефлексивні, рефлективні) рухи.*

Тільки **рефлекто́рний** ужив. у знач. «який стосується рефлектора». *Рефлекторне освітлення. Рефлекторне дзеркало.*

РЕФОРМА́ТОРСЬКИЙ — РЕФОРМА́ТСЬКИЙ — РЕФОРМАЦІ́ЙНИЙ — РЕФОРМІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Реформа́торський. Який стосується реформатора або реформи в галузі суспільного життя, культури і т.ін. *Реформаторська роль Т. Шевченка.*

Реформа́тський. Який стосується реформатства — різновиду протестантства в західному християнстві. *Реформатський рух.*

Реформаці́йний. Який стосується реформації. *Реформаційні настрої.*

Реформі́стський. Який стосується реформістів, реформізму. *Реформістські течії.*

РЕФОРМА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Як назва соціально-політичного руху проти феодалізму в Західній Європі в XVI ст. пишеться з великої літери. *Епоха Реформації.*

РЕФРИЖЕРА́ТОР, -а, *місц.* (у) -і. Транспортний засіб з холодильними машинами для перевезення продуктів, що швидко псуються.

РЕЦЕ́НЗІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (у) -ї, *мн.* -ї, -ій. Стаття, що аналізує і оцінює який-небудь твір, спектакль, концерт і т.ін. *Рецензія на кінофільм.*

РЕЦЕ́ПТ, -а. *Нема рецепта. За рецептом лікаря* [*не* по рецепту лікаря].

РЕЦИДИ́В, -у. Повторний вияв чого-небудь. *Рецидив хвороби. Рецидив злочину.*

РЕЧИТАТИ́В, -у. Наспівне декламування.

РЕЧОВИНА́, -и́, *ор.* -о́ю, *місц.* (у) -і́, *мн.* -и, -и́н

РЕ́ШЕТО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і, *мн.* -ше́та, -ші́т, *дав.* -ше́там, але два ре́шета, сім реші́т

РЖА *див.* **ІРЖА́**

РЖА́ВИЙ *див.* **ІРЖА́ВИЙ**

РЖАВІ́ТИ *див.* **ІРЖА́ВІТИ**

РЖА́ТИ *див.* **ІРЖА́ТИ**

РИБА́ЛКА, -и, *дав.* -лці, *ор.* -ою, *місц.* (на) -лці, *мн.* -лки, -лок. Людина, яка ловить рибу, займається рибальством.

РИБОКОНСЕ́РВНИЙ

РИВ'Є́РА, -и. Вузька смуга обмеженого горами узбережжя Середземного моря з курортами і будинками відпочинку.

РИ́ДМА РИДА́ТИ

РИЗИКУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш і **РИСКУВА́ТИ**

РИ́ЗЬКИЙ. *Прикм.* до **Ри́га.**

РИМ. 1. *род.* -а. Назва міста. *Вулиці Рима.* 2. *род.* -у. Стародавня держава. *Кордони Риму.*

РИ́МЛЯНИ, -ян, *мн.* (*одн.* ри́млянин, -а, *ч.*; ри́млянка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

РИ́МСЬКО-КАТОЛИ́ЦЬКИЙ

РИНГ, -у, *місц.* (на) -зі і -гу

РИ́НКОВИЙ. *Ринкова торгівля* [*не* риночна].

РИ́НОК — БАЗА́Р. Збігаються у знач. «місце роздрібної торгівлі продуктами сільського господарства та іншими товарами», але розрізняються вживанням: в офіційно-діловому мовленні перевага надається слову **ринок.** *Новий ринок. Центральний ринок. Критий ринок.*

Тільки **ри́нок**, -нку ужив. як політико-економічний термін. *Світовий ри-*

нок. Ринок збуту. Теорія ринків. Зовнішній ринок. Чорний ринок.

Тільки **база́р**, -у ужив. у значеннях: 1. Передсвяткова або сезонна торгівля. *Книжковий базар. Шкільний базар. Ялинковий базар.* 2. *перен., розм.* Шум, гам, голосні безладні розмови. *Розводити базар.* Стійке словосполучення **пташиний базар** означає «місце на морському березі, де гніздяться величезною масою птахи».

РИПІ́ТИ, -плю́, -пи́ш, -пи́ть, -пимо́, -пите́, -пля́ть; *нак.* (не) рипи́, (не) рипім(о), (не) рипі́ть

РИПЛЯЧИ́, *дієприсл.*

РИ́СКА, -и, *місц.* (на) -сці, *мн.* -ски і -ски́, -сок і -со́к, але дві ри́ски, п'ять ри́сок

РИСУВА́ТИ — МАЛЮВА́ТИ. Розрізняються значенням.

Рисува́ти вжив. у знач. «відтворювати на площині лінійні обриси зображуваних предметів, робити їх контурний рисунок». *Рисувати купол церкви.*

Малюва́ти вжив. у значеннях: 1. Зображати фарбою на площині кого-, що-небудь. *Малювати портрет. Малювати картину.* 2. Зображувати словами, описувати. *Письменник малює картину літнього вечора.* 3. Викликати в уяві певні образи, картини. *Уява малювала картини щасливого життя.*

РИТМОМЕЛО́ДИКА, -и. Ритмічна та інтонаційна будова поетичного чи прозового тексту.

РИТО́РИКА, -и. Наука красномовства, ораторське мистецтво. В переносному значенні — зовнішньо красиве, але позбавлене змісту красномовство.

РИ́ЦАР *див.* **ЛИ́ЦАР**

РИ́ЦАРСЬКИЙ *див.* **ЛИ́ЦАРСЬКИЙ**

РИШТО́ВАННЯ, -я, *ор.* -анням, *місц.* (у) -анні, *род. мн.* -ань і **РИШТУВА́ННЯ**

РІВ, ро́ву, *місц.* (у) рову́ і ро́ві, *мн.* рови́, -ів, але два ро́ви

РІ́ВНЕ, -ого, *місц.* (у) -ому. Назва міста.

РІ́ВНЕНСЬКИЙ. *Рівненська область* [*не* Ровенська область].

РІ́ВНЕНЩИНА, -и

РІВНИ́НА, -и, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, -ни́н

РІ́ВНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

РІВНОБЕ́ДРЕНИЙ. Який має рівні бокові сторони. *Рівнобедрений трикутник.*

РІ́ВНЯ, -і, *ор.* -ею, *ч.* і *ж.* *Я ж тобі не рівня.*

РІГ. 1. *род.* ро́га. Твердий кістковий наріст; виготовлений із кісткової речовини музичний інструмент. *У корови немає одного рога. Чути звуки рога.* 2. *род.* ро́гу. Місце перетину двох вулиць; місце, де сходяться дві зовнішні сторони якогось предмета. *З-за рогу вулиці. З-за рогу хати.*

РІД, ро́ду, *місц.* (на) роду́, (в) ро́ді, *мн.* роди́, -ів, але два ро́ди

РІЗДВО́, -а́. Християнське свято народження Христа. Пишеться з великої літери.

РІЗДВЯ́НИЙ

РІ́ЗНИЙ — УСЯ́КИЙ. Уживання: **різний** ужив. у знач. «несхожий, неоднаковий, відмінний у чому-небудь». *Різні кімнати. Різні погляди.* Коли нема потреби підкреслювати відмінність між тим, про що йдеться, вживають слово **усякий** у знач. «різноманітний». *Лунали всякі звуки. Повна хата всякого добра.* Неправильно: *Він наговорив багато різних слів. Треба:* **Він наговорив багато всяких (всіляких) слів.**

РІЗНОВИ́Д, -у. *Різновид народного танцю* [*не* різновидність народного танцю].

РІЗНОКО́ЛІРНИЙ — РІЗНОКОЛЬОРО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Різноко́лірний. Пофарбований у різні кольори. *Різноколірні прапори.*

Різокольоро́вий. Який має різне забарвлення; різнобарвний. *Різнокольорові квіти. Різнокольоровий ліс.*

РІЗНОШЕ́РСТИЙ. *Різношерста компанія* [*не* різношерстна компанія].

РІ́ЗЬБЛЕННЯ, -я, *ор.* -нням і **РІЗЬБА́**, -и́

РІЗЬБИ́ТИ, -блю́, -би́ш, -би́ть, -бимо́, -бите́, -бля́ть; *нак.* різьби́, різьбі́м(о), різьбі́ть

РІЗЬБО... Перша частина складних прикметників, що відповідає слову «різьба́». З наступною частиною пишеться разом: *різьбовимірювальний, різьботока́рний, різьбофре́зерний, різьбошліфува́льний.*

РІЗЬБЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

РІЗЬБЯ́РСТВО

РІЗЬБЯ́РСЬКИЙ

РІЙ, ро́ю і роя́, *дав.* ро́єві, *ор.* ро́єм, *мн.* рої, роїв

РІК, ро́ку, *місц.* (у) ро́ці, *мн.* роки́ і ро́ки, років і ро́ків, але два ро́ки, п'ять ро́ків. *З давніх років.*

РІК У РІК

РІЛЛЯ́, -і, *ор.* -ллє́ю

РІО-ДЕ-ЖАНЕ́ЙРО, *невідм., с.* З великої літери пишуться перша і остання частини слова.

РІЧ, ре́чі, *ор.* ре́ччю, *мн.* ре́чі, рече́й. *В чому річ?* [*не* в чому справа?]. *Річ у тому (у тім)* [*не* справа в тому].

РІ́ЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *кл.* -чко, *мн.* -чки́, -чо́к. *дав.* -чка́м, але дві річ́ки, п'ять річ́ок

РІЧКОВИ́Й, -а́, -е́. Ужив. у знач. «який стосується річки; призначений для плавання по ріці, пов'язаний з роботою на ній». *Річковий вокзал. Річкова охорона. Річкові перевезення. Річкова вода. Річковий басейн. Річкова коса.* Неправильним є вживання в цьому знач. слова *річний.*

РОБИ́ТИ, -блю́, -биш, -бить, -бимо, -бите, -блять; *нак.* -би́, -бі́м(о), -бі́ть

РОДЕ́О, *невідм., с.* Різновид спортивних змагань, що включають різноманітні трюки з неприборканими кіньми, автомобілями тощо.

РОДИ́ННО-ПОБУТО́ВИЙ

РОДИ́ННО-СПАДКО́ВИЙ

РО́ДИЧ, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

РОДОДЕ́НДРОН, -а. Назва рослини.

РОДОПЛЕМІННИ́Й, -а́, -е́

РОЖЕ́Н, -жна́. Довга палиця з загостреним кінцем. *Лізти на рожен* [*не* рожон].

РОЗБИ́ТИ, -зіб'ю, -зіб'єш, -зіб'є́, -зіб'ємо́, -зіб'єте́, -зіб'ють і -зі́б'ю, -зі́б'єш, -зі́б'є, -зі́б'ємо, -зі́б'єте, -зі́б'ють; *нак.* розби́й, -би́мо, -би́те.

РО́ЗБІР, -бору і **РОЗБІ́Р**, -бору. Ненормативним є сполучення *без розбору.* Треба: **не перебира́ючи.**

РОЗВА́ЖЛИВИЙ — РОЗВА́ЖНИ́Й. Розрізняються значенням.

Розва́жливий і **розва́жний.** Поміркований, вдумливий. *Розважлива (розважна) людина. Розважливі (розважні) міркування.*

Розважни́й, -а́, -е́. Який можна ділити на частини, розважувати. *Розважний цукор.*

РОЗВЕ́РНЕНИЙ і **РОЗВЕ́РНУТИЙ**

РОЗВИДНЯ́ТИСЯ, -дня́ється і **РОЗВИ́ДНЮВАТИСЯ**, -днюється, *недок.*, **РОЗВИ́ДНІТИСЯ**, -дниться, -дні́лося, *док.*

РОЗВИ́НЕНИЙ і **РОЗВИ́НУТИЙ**

РОЗВИ́НУТИ, -ну, -неш, -не; *мин.* розви́нув, -нула, -нуло, -нули; *нак.* розви́нь, розви́ньмо, розви́ньте. *Розвинути думку* [*не* розвити думку].

РО́ЗВІДКА[1], -дки, *місц.* (у) -дці, *мн.* -дки, -док. Наукове дослідження.

РОЗВІ́ДКА[2], -дки, *місц.* (у) -дці. Збирання відомостей про когось, щось; розвідувальний загін; організація, що збирає відомості про інші держави. *Результати розвідки. Начальник розвідки. Іноземна розвідка.* У знач. «попереднє обстеження місцевих умов» треба вживати слово **розві́дування.** *Розвіду-*

вання корисних копалин [*не* розвідка корисних копалин].

РОЗВІ́ДНИЦЬКИЙ — РОЗВІ́ДУВАЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Розві́дницький. Який стосується розвідки, властивий розвідникові. *Розвідницький талант. Розвідницьке завдання.*

Розві́дувальний. Який стосується розвідування, пов'язаний із ним. *Розвідувальні роботи. Розвідувальний літак. Розвідувальне буріння.*

РОЗВ'Я́ЗУВАТИ, -ую, -уєш, -ують. *Розв'язувати задачу* [*не* рішати задачу].

РО́ЗВ'ЯЗОК, -зку, *мн.* -зки, -зків. *Ця задача не має розв'язку.*

РОЗГНУ́ЗДАНИЙ

РОЗГО́РНУТИЙ і РОЗГО́РНЕНИЙ

РОЗГОРЯ́ТИСЯ, -я́ється. *Пожежа розгорялася* [*не* розгоралася].

РОЗДІ́ЛЬНИЙ — РОЗДІЛЬНИ́Й. Розрізняються значенням.

Розді́льний. 1. Який ділиться на послідовні етапи або частини. *Роздільне збирання зернових культур.* 2. Відокремлений. *Роздільне зберігання продуктів.* 3. В якому чітко виявляються складові елементи (про вимову, звуки); виразний. *Роздільна вимова.*

Роздільни́й, -а́, -е́. Який розділяє, відокремлює що-небудь одне від одного. *Роздільна лінія. Роздільна здатність фотооб'єктива.*

РОЗДОРІ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *місц.* (на) -жжі, *мн.* -жжя, -іж

РО́ЗДРІБ, -робу. *Торгувати в роздріб* [*не* в розницю].

РОЗДРІБНИ́Й, -а́, -е́. *Роздрібна торгівля.*

РОЗДУ́ТИ, -зідму́, -зідме́ш, -зідме́, -зідмемо́, -зідмете́, -зідму́ть і -зі́дму, -зі́дмеш, -зі́дме, -зі́дмемо, -зі́дмете, -зі́дмуть і **РОЗДУ́ТИ,** -у́ю, -у́єш; *нак.* розду́й, -ду́ймо, -ду́йте

РОЗДЯГА́ЛЬНЯ, -і, *ор.* -ею, *місц.* (у) -і, *род. мн.* -лень. *Здавати речі в роздягальню* [*не* в роздягалку].

РОЗДЯГА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють, *недок.*, **РОЗДЯГНУ́ТИ,** -ягну́, -я́гнеш, -я́гне, -я́гнемо, -я́гнете, -я́гнуть; *мин.* роздя́г, роздягла́, роздягло́, роздягли́. *Роздягати (роздягнути) дітей* [*не* роздівати (роздіти) дітей].

РОЗДЯ́ГНЕНИЙ і РОЗДЯ́ГНУТИЙ

РОЗ'Є́ДНАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань

РОЗЖА́ЛОБИТИ, -облю, -обиш, -обимо, -обите, -облять; *нак.* -об, -обмо, -обте

РОЗЖЕ́ВРІТИСЯ, -іється

РОЗЗБРО́ЄННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -єнь

РОЗЗУВА́ТИСЯ, -а́юся, -а́єшся, -а́ються

РОЗЗЯ́ВА, -и, *ч.* і *ж.* *Не будь роззявою!* [*не* зівакою].

РОЗІ́МКНУТИЙ і РОЗІ́МКНЕНИЙ

РОЗІПНУ́ТИ, РОЗІП'ЯСТИ́ і РОЗІП'Я́СТИ, -зіпну́, -зіпне́ш, -зіпне́, -зіпнемо́, -зіпнете́, -зіпну́ть і -зі́пну, -зі́пнеш, -зі́пне, -зі́пнемо, -зі́пнете, -зі́пнуть; *мин.* розіп'я́в, розіп'яла́, розіп'яло́, розіп'яли́

РОЗІ́ПНУТИЙ і РОЗІ́ПНЕНИЙ (від **розіпну́ти**) і **РОЗІП'Я́ТИЙ** (від **розіп'ясти́**), **РОЗІ́П'ЯТИЙ** (від **розіп'ясти**)

РОЗІСЛА́ТИ[1], -ішлю́, -іше́ш, -іше́, -ішлемо́, -ішете́, -ішлю́ть і -іш-лю, -ішлеш, -ішле, -ішлемо, -ішлете, -ішлють

РОЗІСЛА́ТИ[2], -зстелю́, -зсте́леш, -зсте́ле, -зсте́лемо, -зсте́лете, -зсте́лють і **РОЗСТЕЛИ́ТИ,** -елю́, -е́лиш, -е́лить, -е́лимо, -е́лите, -е́лять

РОЗІТНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть і -ну́, -і́тнеш, -і́тне, -і́тнемо, -і́тнете, -і́тнуть; *мин.* розтя́в, розтяла́, розтяло́, розтяли́; *нак.* розітни́, розітні́м(о), розітні́ть

РОЗ'ЇЖДЖА́ТИСЯ [*не* роз'їжжатися], -а́юся, -а́єшся, -а́ються

РО́ЗКІШ, -коші, *ор.* -кішшю, *місц.* (в) -коші, *мн.* -ко́ші, -ко́шів

РОЗКО́ЛЕНИЙ і РОЗКО́ЛОТИЙ

РОЗКРО́ЇТИ, -о́ю, -о́їш, -о́їть,

-о́їмо, -о́їте, -о́ять; *нак.* розкрі́й, -кріймо, -крійте

РОЗЛУЧИ́ТИСЯ, -учу́ся, -у́чишся. У знач. «розривати свій шлюб з ким-небудь» не рекомендується вживати слово *розводитися.*

РОЗМІСТИ́ТИСЯ *див.* **РОЗТАШУВА́ТИСЯ**

РОЗМО́ВНО-ПОБУТО́ВИЙ

РОЗМ'ЯКШИ́ТИ, -шу́, -ши́ш, -ши́ть, -шимо́, -шите́, -ша́ть

РО́ЗПАЧ, -у, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і

РОЗПЕ́ЩЕНИЙ. *Розпещена дитина* [*не* розбалувана дитина].

РОЗПИ́СКА, -и, *місц.* (у) -сці, *мн.* -и, -сок

РОЗПЛИ́ВЧАСТИЙ [*не* розпливчатий]. *Розпливчасті обриси будівель.*

РОЗПОВІСТИ́ і **РОЗПОВІ́СТИ**, -ім, -іси́, -і́сть, -імо́, -істе́, -ідя́ть; *мин.* розповів, розповіла́, розповіло́, розповіли́; *нак. сп.* не утворюється.

РОЗПОВСЮ́ДЖУВАТИ *див.* **ПОШИ́РЮВАТИ**

РОЗПОРО́ШИТИ, -ошу́, -о́шиш, -о́шить, -о́шать

РОЗПРЯГТИ́, -яжу́, -яже́ш, -яже́, -яжемо́, -яжете́, -яжу́ть; *мин.* розпріг, розпрягла́, розпрягло́, розпрягли́; *нак.* -яжи́, -яжі́м(о), -яжі́ть

РОЗПРЯ́МИТИ, -я́млю, -я́миш, -я́мить, -я́мимо, -я́мите, -я́млять і **РОЗПРЯМИ́ТИ**, -млю́, -ми́ш, -ми́ть, -мимо́, -мите́, -мля́ть; *нак.* -я́м і -ями́, -ямі́м(о), -ямі́ть

РОЗПУШИ́ТИ, -ушу́, -у́шиш, -у́шать

РОЗРАХУНКО́ВИЙ. *Розрахунковий номер.*

РОЗРАХУНКОВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «розрахунковий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *розрахунко́во-аналіти́чний, розрахунко́во-ка́совий, розрахунко́во-платі́жний.*

РОЗРАХУ́НОК, -нку, *місц.* (у) -нку, *мн.* -нки, -нків. Неправомірним є сполучення *дати розрахунок працівникові.* Треба: **розрахувати (звільнити) працівника.**

РОЗРИ́В-ТРАВА́, -и́. Назва рослини.

РОЗСА́ДА, -и

РОЗСА́ДЖУВАТИ [*не* розсажувати], -джую, -джуєш, -джують, *недок.* і **РОЗСАДИ́ТИ**, -саджу́, -са́диш, -са́дять, *док.*

РОЗСА́ДНИЙ — РОЗСАДНИ́Й. Розрізняються значенням.

Розса́дний. Який стосується розсади; який вирощується за допомогою розсади. *Вирощувати помідори розсадним способом. Розсадні культури.*

Розсадни́й, -а́, -е́. Призначений для розсаджування. *Розсадний матеріал.*

РОЗСИ́ЛЬНИЙ — РОЗСИЛЬНИ́Й. Розрізняються значенням.

Розси́льний, у знач. *ім.* Той, хто розносить за призначенням листи, пакети, виконує різні доручення; кур'єр. *Прийшов розсильний.*

Розсильни́й, -а́, -е́. 1. Який служить для запису пакетів, що розсилаються з кур'єром. *Розсильна книга. Розсильний зошит.* 2. Призначений для розсилання. *Розсильні пакети.*

РОЗСТАВА́ТИСЯ, -аємо́ся, -аєте́ся

РОЗСТЕ́БНУТИЙ і **РОЗСТЕ́БНЕНИЙ**

РОЗСТЕЛЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш, -я́ють,

РОЗСТИЛА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють і **РОЗСТЕ́ЛЮВАТИ**, -люю, -люєш, -люють

РОЗСТІБА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють

РОЗТАВА́ТИ, -аєш, -ають, *недок.*,

РОЗТА́НУТИ і **РОЗТА́ТИ** [*не* розтаяти], -а́неш, -а́нуть, *док.*

РОЗТАШУВА́ТИСЯ — РОЗМІСТИ́ТИСЯ.

Розташува́тися вжив. у знач. «займати місце (про людей, людський колектив); влаштовуватися, оселятися де-небудь на проживання, відпочинок; вмощуватися, сідати, лягати де-небудь». *Оркестр розташувався перед сценою. Туристи розташувалися на відпочинок. Дівчата розташувалися в сусідньому*

гуртожитку. Він зручно розташувався на дивані. Ненормативними є конструкції *школа розташована в центрі села, місто розташоване на березі моря.* Треба: **школа стоїть у центрі села; місто розкинулось (лежить) на березі моря.** Не рекомендується вживати в цьому значенні слово *розміститися.*

Розмісти́тися вжив. у знач. «перебувати в якому-небудь місці» і стосується неістот. *Шкільний музей розмістився в будинку навпроти.* Ненормативною є конструкція *Як ви розмістилися?* Треба: **Як ви розташувалися?**

РОЗТЕ́РТИ, -зітру́, -зітре́ш, -зітре́, -зітремо́, -зітрете́, -зітру́ть і -зі́тру, -зі́треш, -зі́тре, -зі́тремо, -зі́трете, -зі́труть; *нак.* розітри́, розітрі́м(о), розітрі́ть

РОЗТРА́ТА, -и, *род. мн.* -а́т

РОЗТРА́ЧУВАТИ, -чую, -чуєш, -чує

РОЗТЯ́ГНЕНИЙ і РОЗТЯ́ГНУТИЙ

РОЗТЯЖНИ́Й. *Розтяжне поняття* [*не* розтяжиме поняття].

РОЗТЯ́ТИ, -зітну́, -зітне́ш, -зітне́, -зітнемо́, -зітнете́, -зітну́ть і -зі́тну, -зі́тнеш, -зі́тне, -зі́тнемо, -зі́тнете, -зі́тнуть; *мин.* розтя́в, розтяла́, розтяло́, розтяли́

РОЗФОРМУВА́ТИ, -му́ю, -му́єш, -му́ють. *Розформувати бригаду* [*не* розформірувати бригаду].

РОЗХИТА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють

РО́ЗЧИН, -у, *місц.* (у) -і. *Цементний розчин* [*не* роствор].

РОЗЧИ́ННИЙ. *Розчинна кава* [*не* ростворима кава].

РОЗЩЕ́ДРИТИСЯ, -рюся, -ришся, -риться, -римося, -ритеся, -ряться

РОЗ'ЯСНИ́ТИ, -ясню́, -ясни́ш, -ясни́ть, -яснимо́, -ясните́, -ясня́ть і -я́сню, -я́сниш, -я́снить, -я́снимо, -я́сните, -я́снять; *нак.* -ясни́, -яснім(о), -ясні́ть

РОЗ'ЯСНЯ́ТИ, -я́ю, -я́єш, -я́ють і **РОЗ'Я́СНЮВАТИ**, -юю, -юєш, -ють

РОЗ'ЯТРИ́ТИ, -ятрю́, -ятри́ш, -ятри́ть, -ятримо́, -ятрите́, -ятря́ть і **РОЗ'Я́ТРИТИ**, -я́трю, -я́триш, -я́тримо, -я́трите, -я́трять

РОК-Н-РОЛ, -у. Назва танцю.

РОКОКО́, *невідм., с.* Архітектурний і декоративний стиль XVII ст.

РОКСОЛА́НА, -и, *кл.* Роксола́но! *Змеиш.-пестл.*: Роксола́нко! Роксола́нцю!

РОЛИКОПІДШИ́ПНИК, -а

РОЛИКОПІДШИ́ПНИКОВИЙ

РОМА́Н[1], -у. Жанр епічної літератури. *Бібліотека історичного роману.*

РОМА́Н[2], -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Рома́не! *Змеиш.-пестл.*: Ро́мчику! Ро́мцю! [*не* Рома]; **Рома́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Рома́нівна**, -и [*не* Романівної], *дав.* -і [*не* Романівній]. *Два Романи* [*не* два Романа]. *Євге́не Рома́новичу! Віро Рома́нівно!*

РОМЕ́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **Ромни́**.

РОМНИ́, -ме́н, *дав.* -мна́м, *місц.* (у) -мна́х. Назва міста.

РОНДЕ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем. Віршований твір з обов'язковим повторенням у строфі одних і тих самих рядків у певному порядку.

РО́НДО — РОНДО́. Розрізняються значенням.

Ро́ндо, *невідм., с.* Музичний твір, для якого характерне кількаразове повторення основної музичної теми, що чергується з побічними.

Рондо́, *невідм., с.* Віршовий твір, що має тематичні повтори.

РОПУ́ХА, -и, *місц.* (на) -у́сі, *ор.* -у́хою, *мн.* -у́хи, -у́х

РОСІ́ЯНИ, -я́н, *мн.* (росі́янин, -а, *ч.*; росі́янка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

РОСТАВИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею. Назва річки.

РО́СТБІФ, -а. Шматок засмаженої яловичини.

РОСТИ́, -сту́, -сте́ш, -сте́, -стемо́, -стете́, -сту́ть; *нак.* рости́, ростім(о), ростіть

РОСТИ́ТИ, рощу́, рости́ш, рости́ть, ростимо́, ростите́, ростя́ть

РОСТО́В-НА-ДОНУ́, Росто́ва-на-Дону́, *місц.* (у) Росто́ві-на-Дону́

РОСТО́ВСЬКИЙ-НА-ДОНУ́, росто́вського-на-Дону́, ростовським-на-Дону́. *Ростовський-на-Дону університет.*

РОСЬ, -і, *ор.* -ссю, *місц.* (на) -і. Назва річки.

РОТТЕРДА́М, -а. Назва міста.

РОТТЕРДА́МСЬКИЙ

РОЯ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і, *мн.* -і, -ів

РУБЕ́ЛЬ, -бля́, *ор.* -бле́м, *мн.* -і́, -і́в. *Два рублі* [*не* два рубля]. Російська грошова одиниця.

РУБЕРО́ЙД, -у, *ор.* -ом. Рулонний покрівельний матеріал. Синонім: толь.

РУБІ́Ж, -бежу́, *ор.* -беже́м, *місц.* (на) -бежі́, *мн.* -бежі́, -бежі́в. Ужив. у знач. «межа, що відділяє кого-, що-небудь від когось, чогось». *Водний рубіж. Вогневий рубіж.* Не треба зловживати словом *рубіж*. Замість *працює за рубежем, на рубежі двох епох* треба: працює за кордоном, на зламі (на межі, на грані) двох епох.

РУБІ́Н, -а. Коштовний камінь. *Кристал рубіна.*

РУЙНІВНИ́Й, -а́, -е́

РУЙНІВНИ́К, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м, *місц.* (на) -о́ві, *мн.* -и́, -і́в

РУКА́В, -а́, *мн.* -ава́ і -ави́, -аві́в. Ненормативним є сполучення *працювати спустивши рукава.* Треба: **працювати абияк.**

РУКАВИ́ЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *род. мн.* -чок. *Одягати рукавички* [*не* перчатки].

РУКО́ПАШ і **ВРУКОПА́Ш**, *присл.*

РУКО́ПИС, -у, *місц.* (в) -і, *мн.* -и, -ів

РУКОПИ́СНИЙ. *Рукописний журнал.*

РУЛЕ́Т, -у. *Смак рулету.*

РУМУ́НИ, -ів, *мн.* (*одн.* румун, -а, *ч.*; руму́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*).

РУМУ́НІЯ, -ї, *ор.* -єю. *Їхати в Румунію* [*не* в Руминію].

РУМ'ЯНОЛИ́ЦИЙ *див.* ...ЛИЦИЙ

РУСИ́НИ і **РУ́СИНИ**, -ів і русинів, *мн.* (руси́н і ру́син, -а, *ч.*; руси́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

РУССО́, *невідм.* Прізвище.

РУСЬ, Ру́сі і Русі́, *ор.* Ру́ссю, *місц.* (на) Ру́сі і (на) Русі́

РУ́СЬКИЙ. Який стосується Київської Русі. *Руська земля.* У XIX ст. ужив. у знач. «український». *«Історія літератури руської» О. Огоновського.* Не плутати з *російський.*

РУ́ТА-М'Я́ТА, ру́ти-м'я́ти

РУТВЯ́НИЙ. Який стосується рути, зроблений із рути. *Рутвяний вінок.*

РУ́ЧКА[1], -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки, -чок. Кінцівка.

РУ́ЧКА[2], -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки і -чки́, -чок і -чо́к, *місц.* (на, в) -чках і -чка́х. Рукоятка; письмове приладдя.

РУШНИ́К, -а́, *ор.* -о́м, *місц.* (на) -у́, *мн.* -и́, -і́в. *Витиратися рушником* [*не* полотенцем].

РЯД, -у, *місц.* (в) ря́ді і ряду́, *мн.* -и́, -і́в, але два ря́ди. Не треба зловживати словом **ряд** у знач. «деяка кількість однорідних предметів». Замість *ряд статей, ряд праць, ряд книг* можна сказати **низка статей, багато праць, чимало книг.** Ненормативним є уживання слова *ря́дом* у знач. прислівника. Неправильно: *сидить рядом зі мною.* Треба: **сидить поруч мене (зі мною).**

РЯТІВНИ́К — РЯТУВА́ЛЬНИК. Розрізняються значенням.

Рятівни́к, -а́, *дав.* -о́ві, *мн.* -и́, -і́в. Той, хто рятує або врятував кого-, що-небудь. *Він мій рятівник.*

Рятува́льник, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів. Той, хто спеціально займається рятуванням кого-, чого-небудь. *Група рятувальників* [*не* спасателів].

РЯТІВНИ́Й і **РЯТУВА́ЛЬНИЙ**. *Рятівний (рятувальний) круг* [*не* спасательний круг].

РЯТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́ють. *Рятувати з біди* [*не* спасати з біди].

РЯТУВА́ТИСЯ, -у́юся, -у́єшся, -у́ються. *Треба рятуватися* [*не* спасатися].

РЯХТІ́ТИ, -ти́ть, -тя́ть. Синонім: мерехті́ти. *Ряхтять (мерехтять) вогні.*

С

С [ес], *невідм.* Як назва літери вживається у *с. р. Велике с.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Приголосний с.*

САБОТА́Ж, -у, *ор.* -ем. Навмисний зрив роботи.

САБОТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́ють, *недок. і док.*

СА́ВА, -и, *дав.* -і, *кл.* Са́во! *Змени.-пестл.:* Са́вчику! Савцю! [*не* Сава!]; **Са́вич**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем і **Са́вович; Са́вівна** -и [*не* Са́вівної], *дав.* -і [*не* Са́вівній]. *Іва́не Са́вичу! Па́вле Са́вовичу! Маріс Са́вівно!*

СА́ВАН — САВА́НА. Розрізняються значенням.

Са́ван, -а. 1. Поховальне убрання з білої тканини. *Загорнути в білий саван.* 2. *перен.* Покрив (перев. сніговий). *Білим саваном вкриті поля.*

Сава́на, -и. Тропічний степ, порослий високими травами, деревами та чагарниками. Тільки у *мн.* **сава́ни**, *род. мн.* -а́н вжив. у знач. «природні зони тропічного поясу з обох боків екватора, де переважає такий степ». *Савани Африки.*

САВА́ННИЙ. *Прикм.* до **сава́на.** *Саванна рослинність.*

САВЕ́ЛІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Саве́лію; **Саве́лійович** [*не* Савелієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Саве́ліївна**, -и [*не* Савелівної], *дав.* -і [не Савелівній]. *Євге́не Саве́лійовичу! Оле́но Саве́ліївно!*

САВО́ЙЯ, -ії, *ор.* -йєю. Історична область у Франції.

СА́ГА — САГА́. Розрізняються значенням.

Са́га, -и. Сказання, переказ. *Давньоірландська сага.*

Сага́, -и́. 1. Річкова затока. 2. Протока, рукав річки. 3. Озеро, болото, рослинність у заплаві річки. *Дніпрова сага.*

СА́ГО, *невідм., с.* Крупа із зерен крохмалю, добутого з серцевини сагових та інших пальм, а також штучна крупа, виготовлена з картопляного та кукурудзяного крохмалю. *Кукурудзяне саго.*

САД, -у, *місц.* (у) саду́, *мн.* -и́, -ів, але два са́ди, п'ять садів.

САДИ́ТИ, -джу [*не* сажу], -диш, -дять і **САДЖА́ТИ** [*не* сажати], -джа́ю, -джа́єш, -джа́ють. *Садити (саджати) дерева.*

СА́ДЖАНЕЦЬ [*не* сажанець], -нця, *ор.* -нцем. *Саджанець винограду.*

САДИВНИ́Й — САДИ́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Садивни́й. Який призначений для садіння. *Садивні бульби. Садивний матеріал.*

Сади́льний. Яким користуються при садінні. *Садильний агрегат. Садильні ями. Садильні борозни.*

САДОВИ́ТИ, -овлю́, -о́виш, -о́вить, -о́вимо, -о́вите, -о́влять; *нак.* садови́, садові́ть. *Садовити за стіл* [*не* сажати за стіл].

САДО́ВО-ГОРО́ДНІЙ, -я, -є

САДО́К, -дка, *місц.* (у) садку́. Дитячий садок [*не* садік].

СА́ЖА, -і, *ор.* -ею

САК, -а, *місц.* (у) -у́, *мн.* -и́, -ів, але два са́ки.

САКВИ́, -ко́в, *дав.* -квам, *місц.* (у) -ква́х *мн.* Дві з'єднані полотнищем торби, які перекидаються через плече на груди й спину.

САКВОЯ́Ж, -а, *ор.* -ем, *місц.* (у)-і, *мн.* -і, -ів.Дорожня сумка з цупкої тканини або шкіри з замком.

СА́КЛЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, сакль. Житло горців Кавказу.

САКРАМЕНТА́ЛЬНИЙ — САКРА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Сакраментáльний. Узвичаєний, традиційний; який має сумнівну або погану славу. *Сакраментальна фраза. Сакраментальна цифра.*

Сакрáльний. Який стосується релігійного культу. *Сакральне мистецтво. Сакральна лексика.*

СА́ЛЬТО-МОРТА́ЛЕ, *невідм., с.* Акробатичний стрибок із перевертанням у повітрі через голову. *Спарене сальто-мортале.*

СА́ЛЬДО — СА́ЛЬТО. Розрізняються значенням.

Са́льдо, *невідм., с.* 1. Різниця між приходом і видатком бухгалтерського обліку. *Дебетове сальдо. Кредитове сальдо.* 2. Різниця між грошовими надходженнями і платежами з усіх видів розрахунків однієї держави з іншою.

Са́льто, *невідм., с.* Акробатичний стрибок із перевертанням у повітрі через голову. *Карколомне сальто.*

САЛЯ́МІ, *невідм., ж.* Сорт ковбаси. *Свіжа салямі.*

САМ — САМИ́Й — СА́МИЙ. Розрізняються значенням.

Сам і рідко **самий,** самóго, самóму, самúм; самá, самóї, самíй, самóю; самé, самóго, самóму, самúм; *мн.* самí, самúх, самúм, самúми. *Займ. означ.* Уживається для позначення особи або предмета, що є безпосередньо джерелом або об'єктом дії чи стану (у знач. «тільки один, без інших»), для підкреслення значущості, особливої ваги особи чи предмета, а також у значенні часток «тільки», «навіть». *Вони (бійці) з останнього поповнення, яке Брянський сам добирав і сам навчав, поки стояли в обороні* (Гончар). *І до юрби полонених сам курінний підійшов* (Сосюра). *Хати не було. Була сама піч з високим комином серед руїн біля груші* (Довженко). *Що й до чого воно написано, того й сам Микола не тямив* (Нечуй-Левицький).

Сáмий, сáмого, сáмому, сáмим, (на) сáмому (сáмім); сáма, сáмої, сáмій, сáмою, (на) сáмій; сáме, сáмого, сáмому, сáмим; *мн.* сáмі, сáмих, сáмим, сáмими, (на) сáмих. *Займ. означ.* Уживається: 1. Після вказівних займенників *той, та, те, ті, цей, ця, це, ці, такий, така, таке, такі. Той самий чоловік. Така сама історія.* 2. З іменниками у поєднанні з прийменниками *в, від, до, на, перед, під* (на позначення часу), *в, до, край, на, під, при, біля* (на позначення місця). *До самого полудня. Під самий Новий рік. Біля самого моря. До самого верху.* Поєднання займенника *самий* з якісними прикметниками для творення найвищого ступеня порівняння є ненормативним. Неправильно: *сама висока гора, сама краща дівчина.* Треба: **найвища гора, найкраща дівчина.** Не рекомендується вживати сполучення *в самий раз, в самому соку, в саме серце.* Треба: **якраз, в розквіті сил, в самісіньке серце.**

САМА́ САМОТО́Ю

САМІ́ЙЛО, -а, *дав.*, -ові, *ор.* -ом, *кл.* Самійле; **Самíйлович,** -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Самíйлівна,** -и [*не* Самійлівної], *дав.* -і [*не* Самійлівній]. *Івáне Самійловичу! Оксáно Самійлівно!*

САМІ́ТНИЙ, САМІТНИ́Й, -á, -é і **САМО́ТНІЙ,** -я, -є

САМІ́ТНО і САМО́ТНЬО, *присл. Жити самітно (самотньо)* [*не* самітньо]

САМОВРЯДУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Органи самоврядування* [*не* самоуправління].

САМ-ОДИ́Н

САМООБСЛУГО́ВУВАННЯ, -я, *ор.* -нням. *Працювати за методом самообслуговування.*

САМООКУПНИ́Й, á, -é

САМОПІЗНА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

САМОСКИ́Д, -а, *ор.* -ом, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, -ів. *Кузов самоскида* [*не* самосвала].

САМО́ СОБО́Ю

САМ ПО СОБІ

САМ-САМІ́СІНЬКИЙ, самóго-самі́сінького

САМ СОБÓЮ

САНАТÓРІЙ-ПРОФІЛАКТÓРІЙ, санатóрію-профілактóрію

САНАТÓРНО-КУРÓРТНИЙ

САНАТÓРНО-ЛІКУВА́ЛЬНИЙ

СА́НДВІЧ, -а, *ор.* -ем. Дві складені разом скибки хліба з маслом, сиром, ковбасою між ними.

СА́НИ, -е́й, *дав.* -ям, *ор.* -ньми́ і саня́ми, *місц.* (на) -ях, *мн.*

САНІТАРІ́Я, -ї, *ор.* -єю

САНІТАРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «санітáрний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *санітáрно-ветеринáрний, санітáрно-гігієні́чний, санітáрно-епідеміологі́чний, санітáрно-контрóльний, санітáрно-пропускни́й, санітáрно-технічний, санітáрно-токсикологі́чний, санітáрно-трáнспортний.*

САНКИ́, -нóк, *дав.* -нкáм, *ор.* -нкáми, *місц.* (на) -нкáх і сáнки, -нок, *мн.*

САН-МАРИ́НО, *невідм., ж.* Назва держави. *Мальовнича Сан-Марино.*

САН-МАРИ́НСЬКИЙ

САН-САЛЬВАДÓР. 1. -а. Назва міста. *Вулиці Сан-Сальвадора.* 2. -у. Назва острова. *Рослинність Сан-Сальвадору.*

САНТИМЕ́ТР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Два сантиметри* [*не* два сантиметра].

СА́НТО-ДОМІ́НГО, *невідм., с.* Місто. *Зелене Санто-Домінго.*

САНТЬЯ́ГО, *невідм., с. Густонаселене Сантьяго.*

САН-ФРАНСИ́СКУ, *невідм., ж.* Ріка в Бразилії. *Судноплавна Сан-Франсиску.*

САН-ФРАНЦИ́СКО, *невідм., с.* Місто в США. *Сан-Франциско розташоване на вузькому півострові.*

САН-ФРАНЦИ́СЬКИЙ

САПА́, -и́, *ор.* -óю, *мн.* сáпи, сап. Синонім: мотúка.

САПА́ЛЬНИК, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -у, *місц.* (на) -ові, *мн.* -и, -ів. *Два сапальники* [*не* два сапальника].

САПА́ЛЬНИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *кл.* -е, *мн.* -і, -ниць

СА́ПАННЯ — САПА́ННЯ. Розрізняються значенням.

Сáпання, -я, *ор.* -нням. Важке дихання; звуки, утворені цією дією. *Сонне сапання.*

Сапáння, -я, *ор.* -нням. Підпушування ґрунту сапою. *Ручне сапання.*

СА́ПАТИ — САПА́ТИ. Розрізняються значенням.

Сáпати, -аю, -аєш, -ають. 1. Важко дихати, видавати носом свистячі звуки. *Важко сапають коні.* 2. Утворювати свистячі звуки, випускаючи газ, пару (про машини, механізми). *Залізничний локомотив сапав парою.*

Сапáти, -áю, -áєш, -áють. Підпушувати ґрунт і виполювати бур'ян, користуючись сапою. *Сапати буряки.*

САПФІ́Р. 1. *род.* -у. Назва коштовного мінералу прозоро-синього або волошкового кольору. *Родовища сапфіру.* 2. *род.* -а. Окремий камінець цього мінералу, що використовується як ювелірна прикраса. *Вага сапфіра.*

САП'Я́Н, -у. Тонка м'яка шкіра найрізноманітніших кольорів, виготовлена із козлячих шкур. *Чобітки із червоного сап'яну* [*не* саф'яну].

САРА́Й, -я, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї, *мн.* -ї, -їв. *Два сараї* [*не* два сарая].

САРДИ́НА, -и, *мн.* -и́ни, -и́н. *Дві сардини* [*не* сардіни].

САРКА́ЗМ, -у. Їдка іронія. *Говорити без сарказму.*

САРМА́ТИ, -áтів, *мн.* Кочові іраномовні племена, що населяли степи Поволжя, Приуралля, Причорномор'я, Приазов'я в VI—II ст. до н. е.

СА́РНА, -и, *дав.* -і, *ор.* -ою, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, сарн і **СЕ́РНА**. *Дві сарни* [*не* дві сарні].

САТУ́РН, -а. Планета. *Кільця Сатурна.*

САХАЛІ́Н, -у, *місц.* (на) -і. *Природа Сахаліну.*

САЯ́НИ, -ів, *мн.* Гориста місцевість у південно-східному Сибіру.

СВЕ́РДЕЛ, -дла, *мн.* -дли, -длів і **СВЕ́РДЛО**, -дла, *мн.* -дла, -дел. *Пневматичний свердел (пневматичне свердло).*

СВЕРДЛИЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «свердли́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *свердли́льно-довба́льний, свердли́льно-нарізни́й, свердли́льно-розто́чувальний, свердли́льно-фре́зерний.*

СВЕРДЛИ́ТИ [*не* сверлити], -длю́, -дли́ш, -дли́ть, -длимо́, -длите́, -для́ть. *Свердлити метал.*

СВЕРДЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м і **СВЕРДЛУВА́ЛЬНИК**, -а, *кл.* -у, *мн.* -и, -ів. *Два свердлярі, два свердлувальники* [*не* два свердляра, два свердлувальника].

СВЕРДЛЯЧИ́, *дієприсл.*

СВИНА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, кл. -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

СВИНЦЕВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «свинце́вий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *свинце́во-ізото́пний, свинце́во-кисло́тний, свинце́во-мі́дний, свинце́во-олов'я́ний, свинце́во-си́ній, свинце́во-ци́нковий.*

СВИНЯ́, -і, *ор.* -е́ю, *мн.* -і, -е́й, *дав.* -ям, *ор.* сви́ньми і свиньми́, *місц.* (на) -ях

СВИСТА́ТИ — СВИСТІ́ТИ.

Свиста́ти, свищу́, сви́щеш, сви́ще, сви́щемо, сви́щете, сви́щуть; *нак.* свищи́, свищі́ть і **свисті́ти**, свищу́, свисти́ш, свисти́ть, свистимо́, свисти́те, свиста́ть; *нак.* свисти́, свисті́ть збігаються у знач. «видавати, утворювати свист; відтворювати свистом яку-небудь мелодію; насвистувати». *Свистати (свисті́ти) у свисток. Перестань свистати (свисті́ти). Вітер свище (свистить) у кишенях.*

Тільки **свиста́ти** вживається у значеннях: 1. Свистом кликати, запрошувати. *Свистати всіх нагору.* 2. Бити, текти сильним струменем (про рідину). *Вода свище.*

СВИ́ТА, -и, *місц.* (у) -і, *мн.* -и, свит. Старовинний довгополий одяг з грубого сукна. *Добра свита, та не на мене шита* (Нар. прислів'я). Ненормативним є уживання цього слова у знач. «супроводжуючі особи». Замість *зі своєю свитою* треба **зі своїм почетом.**

СВІДО́МІСТЬ, -мості, *ор.* -містю. Ужив. у значеннях: 1. Процес відображення дійсності мозком людини. *Суспільна свідомість.* 2. Сприйняття, розуміння навколишнього, властиві людині. *Притуплення свідомості.* 3. Ясне розуміння, усвідомлення чого-небудь. *Національна свідомість.* Ненормативним є сполучення *втратити свідомість.* Треба: **знепритомніти.**

СВІДО́ЦТВО — СВІ́ДЧЕННЯ. Розрізняються значенням.

Свідо́цтво, -а, *мн.* -до́цтва, -до́цтв. Офіційний документ, що підтверджує, свідчить якийсь факт або містить відомості про кого-небудь. *Свідоцтво про народження.*

Сві́дчення, -я, *ор.* -нням. Ужив. у значеннях: 1. Факт, обставина, що підтверджують що-небудь. *Словник — свідчення мовного багатства.* 2. Повідомлення про щось, підтвердження чого-небудь очевидцем або обізнаною у певній справі людиною. *За свідченням автора.* 3. Показання свідка на суді. *Слухати свідчення близьких до потерпілого людей.*

СВІ́ДЧИТИ, -чу, -чиш, -чать; *нак.* свідч і сві́дчи. Керування: *що, про що. Свідчити підпис. Свідчить про зростання життя.*

СВІЖО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за зна-

ченням слову «свіжий». З наступною частиною пишеться разом: *свіжозва́рений, свіжови́праний, свіжозо́раний, свіжозрізаний, свіжозру́баний, свіжопобілений, свіжопогоблений, свіжопофарбо́ваний, свіжоско́-паний, свіжоско́шений, свіжоспе́чений.*

СВІЙ, свого́, *дав.* своє́му, *ор.* своїм, *місц.* (на) своє́му і своїм; *ж.* своя́, своє́ї, *дав.* своїй, *ор.* своєю, *місц.* (на) своїй; *с.* своє́, свого́; *мн.* свої, своїх. *Дотримати свого слова. Брати ініціативу до своїх рук. Вступати в свої права.*

СВІТА́НКОВИЙ і СВІТАНКО́ВИЙ. *Світа́нкова (світанко́ва) зоря.*

СВІТА́НОК — СВІТА́ННЯ. Збігаються у знач. «пора доби перед сходом сонця, коли починає розвиднятися»; *перен.* «початок, ранній період, зародження чогось». *Вирушати в похід на світанку (на світанні). На світанку (на світанні) життя.*

Тільки **світа́ння** вжив. у знач. «ставати світлішим, яснішим; розвиднятися». *На сході почала виступати м'яка смуга світанку. Поволі вона розповзлася по небі синюватим серпанком, а ще за хвилину почалось світання — стало зовсім видно коні, дорогу, ліс* (Досвітній).

СВІТ ЗА́ ОЧІ

СВІТИ́ТИ, -ічу́, -ітиш, -ітимо, -ітите, -ітять; *нак.* світи́, світі́ть.

СВІТЛІ́ТИ — СВІТЛІ́ШАТИ. Збігаються у значеннях: 1. Ставати світлішим. *Світліє (світлішає) небо.* 2. Розвиднятися, світати. *Починає світліти (світлішати).* 3. *перен.* Набирати веселішого, радіснішого, привітнішого виразу (про обличчя, очі). *Обличчя світліє (світлішає). 4. перен.* Ставати яснішим, логічнішим, чіткішим (про думки). *Світліють (світлішають) думки.*

Тільки **світлі́ти** вжив. у знач. «виділятися світлим кольором, виднітися». *В каюті вже було півтемно, і тільки ще світліли віконця ілюмінаторів* (Донченко).

СВІТЛО... Перша частина складних прикметників, що відповідає словам «світлий», «світло». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, коли прикметник означає поєднання кольору з додатковим відтінком: *світло-жо́втий, світло-кори́чневий, світло-бе́жевий, світло-блаки́тний, світло-брунатний, світло-голубий, світло-зеле́ний, світло-каштановий, світло-роже́вий, світло-ру́сий, світло-си́ній, світло-сірий, світло-черво́ний.* 2. Разом, якщо прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *світловимі-рювальний, світлозахисний, світлокопіювальний, світлолікувальний, світломаскувальний, світлонепроникний, світлотехнічний, світлотіньовий, світлочутливий.*

СВІТОВІДЧУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням і **СВІТОВІДЧУТТЯ́**, -я́, *ор.* -тт́ям

СВІТОСПРИЙМА́ННЯ, -я, *ор.* -нням і **СВІТОСПРИЙНЯТТЯ́**, -я, *ор.* -тт́ям

СВІ́ТЯЗЬ, -ю, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і. Назва озера.

СВІЧА́ДО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і. 1. Дзеркало. 2. Підвісний свічник для багатьох свічок.

СВОБО́ДА *див.* **ВО́ЛЯ**

СВЯТ-ВЕ́ЧІР, -чора, *ор.* -чором, *мн.* -чори́, -чорі́в. Вечір перед Різдвом.

СВЯТИ́Й ДУХ. За християнським віровченням — третя особа Пресвятої Трійці. Обидва слова пишуться з великої літери.

СВЯ́ТО, -а, *мн.* свя́та і свята́, свят

СВЯТОСЛА́В, -а, *дав.* -ові, *ор.* ом, *кл.* Святосла́ве; **Святосла́вович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Святосла́вівна**, -и [*не* Святославівної], *дав.* -і [*не* Святославівній]. *Співають два Святослави* [*не* два Святослава]. *Васи́лю Святосла́вовичу. Катери́но Святосла́вівно!*

СВЯЧЕ́НИЙ — СВЯ́ЧЕНИЙ

Свяче́ний, прикм. *Свячений хліб. Свячена вода.*

Свя́чений, *дієприкм. Свячений у церкві.*

СВЯЩЕ́НИК, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *місц.* (на) -ові, *мн.* -и, -ів. *Два священики* [*не* два священика].

СВЯЩЕ́ННИЙ

СВЯЩЕННОДІ́ЙСТВО, -а

СЕБЕ́, собі, себе́ (на се́бе), собо́ю, (на) собі́. Ненормативними є конструкції *вивести з себе; прийти до себе.* Треба: **розлютити; отямитися** *(опритомніти).*

СЕБЕЛЮ́БНИЙ. *Він не себелюбний* [*не* себелюбивий]. Синонім: егоїсти́чний.

СЕГМЕ́НТ, -а. Площа сегмента.

СЕЙМ, -у. Найвищий законодавчий орган державної влади Польщі.

СЕЙСМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «сейсмі́чний». З наступною частиною пишеться разом: *сейсмоакти́вний, сейсмонебезпе́чний, сейсмостійки́й, сейсмотекто́ніка, сейсморо́звідка.*

СЕЙШЕ́ЛЬСЬКІ ОСТРОВИ́. У назві островів з великої літери пишеться перше слово, у назві країни — обидва слова.

СЕКВО́Я, -ї, *ор.* -єю. Хвойне дерево, що росте в лісах Каліфорнії.

СЕКРЕТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м. *Два секретарі* [*не* два секретаря].

СЕ́КТОР -а, *мн.* -и́, -ів, але два сектори [*не* два сектора], п'ять се́кторів.

СЕКУ́НДА, -и, *ор.* -ою, *мн.* -ку́нди, -ку́нд. Ненормативним є сполучення *не замовкав ні на секунду.* Треба: **не замовкав ні на мить.**

СЕЛО́, -а́, *місц.* (в) -і́, (по) -у́ і -і́, *мн.* се́ла, сіл, але два села́, дво́є сіл. Узгодження. Назви сіл, які виступають у ролі прикладки до слова **село** і виражені відмінюваними іменниками, як правило, узгоджуються у відмінку зі словом **село**: *у селі Залужжі, біля села Пісочного.* Не узгоджуються назви сіл тоді, коли вони мають складну будову або форму множини: *у селі Олійникова Слобода, біля села Берізки-Бершадські, за селом Прибужани,* а також у тих випадках, коли виникають труднощі у точному відтворенні початкової форми (*у селі Березовому — Березове чи Березово?).* Не узгоджуються з означуваним словом назви сіл у спеціальній географічній та військовій літературі, в офіційних повідомленнях та документах для уникнення можливих неточностей та непорозумінь. При відсутності слова **село** власні назви відмінюються: *жити в Новосільцях, Підлісках, поблизу Берізок-Бершадських.*

СЕЛЯНИ́Н, -а, *мн.* селя́ни, -я́н, але два селяни́на

СЕ́МЕРО, сімо́х, *дав.* сімо́м, *ор.* сімома́, *місц.* (на) сімо́х.

СЕМЕ́СТР, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і, *мн.* -и, -ів

СЕМЕСТРО́ВИЙ

СЕМИРІ́ЧНИЙ і СЕМИЛІ́ТНІЙ

СЕМІНА́Р, -у. *Учасники семінару.*

СЕНТИМЕНТА́ЛЬНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

СЕНЬЙО́Р — СИНЬЙО́Р. Розрізняються значенням.

Сеньйо́р. Ввічлива форма звертання до чоловіка в Іспанії та іспаномовних країнах.

Синьйо́р. Ввічлива форма звертання до чоловіка в Італії.

СЕПАРАТИ́СТСЬКИЙ — СЕПАРА́ТНИЙ. Розрізняються значенням.

Сепарати́стський. Який стосується сепаратистів або сепаратизму. *Сепаратистські плани. Сепаратистський рух.*

Сепара́тний. Відокремлений, відособлений від інших. *Сепаратні переговори. Сепаратний мир.*

СЕ́РБИ, -ів, *мн.* (*одн.* серб, -а, *ч.*; се́рбка, -и, *дав.* -бці, *род. мн.* -бок, *ж.*).

СЕРБОЛУ́ЖИЦЬКИЙ

СЕРВЕЛА́Т, -у. Сорт копчено-вареної ковбаси. *Кілограм сервелату.*

СЕРВЕ́ТКА, -и, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки, -ток. *Витирати руки серветкою.*

СЕРВІ́З, -у. Повний набір столового або чайного посуду, розрахований на певну кількість осіб. *Ціна чайного сервізу.*

СЕРГІ́Й, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Сергію! *Змени.-пестл.:* Сергійку! Сергійчику! Сергієчку! [*не* Серьожа!]; **Сергі́йович** [*не* Сергієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Сергі́йвна**, -и [*не* Сергіївної], *дав.* -і [*не* Сергіївній]. *У класі два Сергії* [*не* два Сергія]. *Мико́ло Сергі́йовичу! О́льго Сергі́вно!*

СЕРДЕ́ЧНИЙ — СЕРДЕ́ШНИЙ — СЕРЦЕ́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Серде́чний ужив. у значеннях: 1. Пов'язаний із почуттям, переживаннями людини. *Сердечна туга.* 2. Добрий, чулий. *Сердечна людина.* 3. Пов'язаний із почуттям кохання, закоханості; любовний. *Сердечні тайни.*

Серде́шний ужив. у знач. «який викликає співчуття, бідолашний». *Вітер осінній реве і лютує. Дивлюся: під тином сердешна дитина, хлоп'ятко маленьке,— вся в латках свитина* (Грінченко).

Серце́вий ужив. у знач. «який стосується серця, пов'язаний з хворобами серця, призначений для лікування серця». *Серцеві ліки. Серцеві м'язи. Серцева діяльність.*

СЕ́РДИТИ, -джу, -диш, -дить, -димо, -дите, -дять; *нак.* (не) сердь, се́рдьмо, се́рдьте

СЕ́РДИТИСЯ, -джуся [*не* сержуся], -дишся, -диться, -димося, -дитеся, -дяться; *нак.* се́рдься, се́рдьмося, се́рдьтеся

СЕРЕДЗЕМНОМО́РСЬКИЙ

СЕРЕ́ДНЬО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сере́дній». З другою частиною пишеться разом: *середньоазіа́тський, середньоарифмети́чний, середньовічний, середньодобовий, середньоевропе́йський, середньокаліберний, середньомісячний, середньопідне́бінний, середньорічний, середньоязико́вий.*

СЕРТИФІКА́Т, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Документ, що посвідчує асортимент, кількість і якість експортного товару.

СЕ́РЦЕ, -я, *дав.* -цю і -цеві, *ор.* -цем, *місц.* (у) -ці, *мн.* -я́, серде́ць і серць, *дав.* серця́м

СЕРЦЕ́ВО-ЛЕГЕНЕ́ВИЙ

СЕРЦЕ́ВО-СУДИ́ННИЙ

СЕРЦЕПОДІ́БНИЙ. *Серцеподібна форма* [*не* серцевидна форма].

СЕ́СІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (на) -ї, *мн.* -ї, -ій. *Розпочала роботу сесія Верховної Ради України.*

СЕСТРА́, -и́, *кл.* -о, *мн.* се́стри, се́стер і сесте́р, *дав.* се́страм, *ор.* се́страми, але дві сестри́, п'ять сесте́р

СЕСТРИ́Н, -а́, -е́, *мн.* -і

СИБІ́Р, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -у. *Клімат Сибіру.*

СИВА́СЬКИЙ. *Прикм.* до **Сива́ш.**

СИВА́Ш, -а́, *ор.* -е́м, *місц.* (у) -і. Назва озера.

СИВИНА́, -и́, *ор.* -о́ю і **СИВИЗНА́.** *З сивини (сивизни) віків.*

СИ́ВІТИ — СИВІ́ТИ. Збігаються у знач. «ставати, робитися сивим». *Си́віє (сивіє) волосся.*

Тільки **си́віти** вжив. у знач. «виділятися, виднітися своїм сивим кольором». *Сивіє ковила на обрії.*

СИВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «си́вий». З наступною частиною пишеться разом: *сивоборо́дий, сивобро́вий, сивоволо́сий, сивову́сий, сивоголо́вий, сивогри́вий, сивоко́сий, сивочу́бий.*

СИ́ГМА, -и. Назва літери грецького алфавіту на позначення приголосного звука «с».

СИДІ́ТИ, -джу́ [*не* сижу], -ди́ш, -ди́ть, -димо́, -дите́, -дя́ть. *Сиджу навпроти.*

СИ́ДЯЧИ — СИДЯЧИ́

Си́дячи, *присл. Писати сидячи.*

Сидячи́, *дієприсл. Сидячи дома.*

СИЗО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «си́зий». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник означає поєднання кольору з відтінком: *си́зо-блакитний, си́зо-голубий, си́зо-зеле́ний.* 2. Разом, коли прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *сизокри́лий, сизопе́рий, сизоо́кий.*

СИ́ЛА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (в) -і, *мн.* си́ли, сил. Зловживання словом **сила** породжує канцелярські вислови. Замість *силами учнів нашої школи підготовлено святковий концерт* треба: **учні нашої школи підготували святковий концерт.** Не рекомендується вживати сполучення *в силу обставин.* Треба: **через обставини, з огляду на обставини.**

СИ́ЛА-СИЛЕ́ННА, си́ли-силе́ннoї

СИЛКУВА́ТИСЯ, -у́юся, -у́єшся, -у́ється, -у́ємося, -у́єтеся, -у́ються. *Силкувався встати* [*не* силився встати].

СИЛЬЦЕ́, -я́, *ор.* -е́м, *місц.* (у) -і́, *мн.* си́льця, си́лець, але два сильця́, п'ять си́лець. Петля для ловлення птахів і дрібних тварин.

СИ́МВОЛ, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Знак символу.*

СИМВОЛІ́ЧНИЙ — СИМВОЛІ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Символі́чний ужив. у значеннях: 1. Який містить у собі символ, є символом.*Символічний зміст слова.* 2. Умовний, уявний. *Символічне покарання.*

Символі́стський ужив. у знач. «який стосується символізму як художнього напряму і символістів». *Символістська поезія.*

СИМЕТРИ́ЧНО-ПРОТИЛЕ́ЖНИЙ СИМЕТРИ́ЧНО РОЗТАШО́ВАНИЙ

СИМЕТРІ́Я, -ї, *ор.* -єю

СИН, -а, *дав.* -ові, *кл.* -у, *мн.* -и́, -ів, але два си́ни, п'ять синів. У сполуч. *Син Божий* обидва слова пишуться з великої літери.

СИНОНІ́МІКА — СИНОНІ́МІЯ. Розрізняються значенням.

Синоні́міка, -и, *місц.* (у) -ці. Розділ мовознавства, який вивчає синоніми.

Синоні́мія, -ї, *ор.* -єю. 1. Сукупність синонімів певної мови, певного художнього твору. *Багата синонімія української мови. Синонімія творів М. Коцюбинського.* 2. Подібність за значенням морфем, слів, фразеологічних зворотів і синтаксичних конструкцій при наявності в них різних змістових відтінків і стилістичного забарвлення. *Лексична синонімія. Синтаксична синонімія.*

СИНХРОНІ́Я, -ї, *ор.* -єю

СИНЬЙО́Р *див.* **СЕНЬЙО́Р**

СИНЬО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «си́ній». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, коли прикметник означає поєднання двох кольорів: *си́ньо-білий, си́ньо-зеле́ний, си́ньо-фіоле́товий, си́ньо-черво́ний.* 2. Разом, якщо прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *синьоо́кий, синьо-кри́лий, синьомунди́рний.*

СИНЮВАТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «синюва́тий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *синюва́то-блакитний, синюва́то-голубий, синюва́то-рожевий, синюва́то-сірий, синюва́то-фіоле́товий, синюва́то-черво́ний.*

СИ́ПАТИ, -плю, -плеш, -пле, -племо, -плете, -плють; *нак.* сип, си́пмо, си́пте

СИПНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть; *нак.* сипни́, сипні́ть

СИР, -у, *мн.* -и́, -ів

СИРДАР'Я́, -р'ї, *ор.* -р'є́ю, *місц.* (на) -р'ї. Назва ріки.

СИРІЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* сирієць, -ійця, *дав.* -ійцеві, *ор.* -ійцем, *ч.*; сирійка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

СИ́РІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (у) -ї

СИРО́КО, *невідм.*, *ч.* Сильний теплий вітер південного та південно-східного напряму, характерний для країн Середземномор'я. *Гарячий сироко.*

СИРОТА́, -и́, *мн.* си́роти, сиріт, *дав.* си́ротам, *ч.* і *ж.* *Круглий (кругла) сирота.*

СИТУАТИ́ВНИЙ — СИТУАЦІ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Ситуати́вний. Викликаний у певних умовах, зумовлений певною ситуацією. *Ситуативні неповні речення.*

Ситуаці́йний. Який стосується ситуації. *Ситуаційна несподіванка.*

СИЦИЛІ́ЙЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* сицилієць, -ійця, *дав.* -ійцеві, *ор.* -ійцем, *ч.*; сицилійка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -йок, *ж.*)

СИЦИ́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (на) -ї

СІДНЕ́Й, -я, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї

СІЄ́СТА *див.* **ФІЄ́СТА**

СІЗІ́ФОВА ПРА́ЦЯ (РОБО́ТА). Стійке словосполучення. Ужив. у знач. «безплідна й виснажлива праця». Обидва слова пишуться з малої літери.

СІК, со́ку, *місц.* (у) соку́, *мн.* со́ки, со́ків

СІКТИ́, -чу́, -че́ш, -че́, -чемо́, -чете́, -чу́ть; *мин.* сік, сікла́, сікло́, сікли́; *нак.* січи́, січі́ть

СІЛЕ́ЗІЯ, -ї, *ор.* -єю, *місц.* (у) -ї

СІЛЬ, со́лі, *ор.* сіллю, *мн.* со́лі, со́- лей

СІЛЬСЬКИ́Й, -а́, -е́

СІЛЬСЬКОГОСПОДА́РСЬКИЙ. [*не* сільськогоспо́дарський]. *Сільськогосподарський інститут.*

СІМ, семи́ і сімо́х, *дав.* семи́ і сімо́м, *ор.* сьома́ і сімома́, *місц.* (на) семи́ і сімо́х

СІМДЕСЯ́Т, сімдесяти́ і сімдесятьо́х [*не* семидесяти], *дав.* сімдесяти́ і сімдесятьо́м, *ор.* сімдесятьма́ і сімдесятьома́, *місц.* (на) сімдесяти́ і сімдесятьо́х

СІМДЕСЯ́ТИЙ [*не* семидесятий]

СІМДЕСЯТИРІ́ЧНИЙ і СІМДЕСЯТИЛІ́ТНІЙ

СІМДЕСЯТИРІ́ЧЧЯ [*не* семидесятиріччя], -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч і **СІМДЕСЯТИЛІ́ТТЯ**, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть

СІМНА́ДЦЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьох

СІМНА́ДЦЯТЬ, -ти і -тьо́х, *дав.* -ти і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і тьома́, *місц.* (на) -ти і -тьо́х

СІМСО́Т, семисо́т, *дав.* семиста́м, *ор.* сьомаста́ми і сімомаста́ми, *місц.* (на) семиста́х

СІМСОТРІ́ЧНИЙ, -а, -е і **СІМСОТЛІ́ТНІЙ**, -я, -є

СІМСОТРІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч і **СІМСОТЛІ́ТТЯ**, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть

СІ́М'Я — СІМ'Я́. Розрізняються значенням.

Сі́м'я, -я і сі́мені, *дав.* сі́мені, *ор.* сім'я́м. Насіння.

Сім'я́, -м'ї, *ор.* -м'є́ю, *мн.* -м'ї, сіме́й і сіме́й, *дав.* сім'я́м. Родина.

СІНЕ́ШНІЙ, -я, -є. *На сінешньому порозі.*

СІНО́ЖАТЬ, -і, *ор.* -ттю, *род. мн.* -тей і **СІНОЖА́ТЬ**

СІРКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «сірка». З наступною частиною пишеться разом: *сіркобактерія, сіркокислий, сіркоорганічний, сірконосний.*

СІРО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сірий». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник називає поєднання кольору з відтінком: *сіро-білий, сіро-блакитний, сіро-бурий, сіро-голубий, сіро-жовтий, сіро-зелений, сіро-попелястий, сіро-рожевий, сіро-свинцевий, сіро-червоний.* 2. Разом,

коли прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *сірозе́мний, сірокам'яни́й, сіроли́стий, сіропіща́ний.*

СІРУВАТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сірува́тий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *сірува́то-бі́лий, сірува́то-блаки́тний, сірува́то-ди́мчастий, сірува́то-жо́втий, сірува́то-зеле́ний, сірува́то-попеля́стий.*

СІТІ, *невідм., с.* Центральна частина Лондона, де зосереджені контори, правління найбільших банків, фондова й товарна біржі. *Лондонське сіті.*

СІТЬ, -і, *ор.* -ттю, *мн.* -і, -тей

СІЧ, -і, *ор.* -ччю, *місц.* (на) -і. Організація українського козацтва в XVI—XVII ст. Пишеться з великої літери. *Розповіді про Січ. Запорозька Січ.*

СІЧЕ́НИК, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Страва з посіченого м'яса. *Два січеники* [*не* два січеника].

СІЯ́Ч, -а́, *ор.* -е́м, *кл.* -я́чу, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -а́м і **СІВА́Ч**, -а́, *ор.* -е́м, *кл.* -а́чу, *мн.* -і́, ів

СКАЗА́ТИ, скажу́, ска́жеш, ска́жуть; *нак.* скажи́, скажі́м(о), скажі́ть

СКАКА́ТИ, ска́чу, ска́чеш, ска́че, ска́чемо, ска́чете, ска́чуть; *нак.* скачи́, скачі́ть і скака́ю, скака́єш, скака́є, скака́ємо, скака́єте, скака́ють; *нак.* скака́й, скака́йте

СКАЛЬКУВА́ТИ — СКАЛЬКУЛЮВА́ТИ. Розрізняються значенням.

Скалькува́ти. 1. Зняти за допомогою кальки точну копію креслення, малюнка, плану. *Скалькувати карту.* 2. Створити слово або вислів за зразком будови відповідного слова чи вислову іншої мови. *Скалькувати ідіому.*

Скалькулюва́ти. Підрахувати собівартість, купівельну й продажну вартість чого-небудь. *Скалькулювати вартість робіт.*

СКАНДИНА́ВИ, -ів і **СКАНДИНА́ВЦІ**, -ів, *мн.* (*одн.* скандина́в, -а і скандина́вець, -вця, *ор.* -вцем, *ч.*; скандина́вка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -вок, *ж.*)

СКАНДИНА́ВІЯ, -ї, *ор.* -єю

СКАНДИНА́ВСЬКИЙ ПІВО́СТРІВ. З великої літери пишеться перше слово.

СКАРБ, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и́, -ів, але два ска́рби

СКА́РГА, -и, *місц.* (у) -зі. *Написати скаргу* [*не* жалобу].

СКА́РЖИТИСЯ, -жуся, -жишся, -жимося, -житеся, -жаться; *нак.* ска́ржся, ска́ржтеся. *Не любить скаржитися* [*не* жалітися].

СКАСУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́є, -у́ємо, -у́єте, -у́ють; *нак.* скасу́й, скасу́йте. *Скасувати смертний вирок* [*не* відмінити смертний вирок].

СКЕ́РЦО, *невідм., с.* Музичний твір у швидкому темпі. *Веселе скерцо.*

СКИПИДА́Р, -у, *ор.* -ом. Рідина, яку добувають перегонкою смоли хвойних дерев. *Запах скипидару.*

СКИРТУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́ють. Укладати в скирти сіно, солому. *Скиртують солому* [*не* скирдують солому].

СКІ́ЛЬКИ-НЕ́БУДЬ, скілько́х-не́будь, *дав.* скілько́м-не́будь, *ор.* скількома́-не́будь, *місц.* (на) скілько́х-не́будь

СКІНЧИ́ТИ, -чу́, -чи́ш, -чи́ть, -чимо́, -чите́, -ча́ть; *нак.* скінчи́, скінчі́ть і **ЗАКІ́НЧИТИ.** *Скінчити (закінчити) писати* [*не* кінчити писати].

СКЛАД. 1. -у, *мн.* -и́, -і́в. Частина слова. *Відкриті і закриті склади.* 2. -у, *мн.* -и, -ів. Приміщення для зберігання чого-небудь. *Повні склади товарів.* 3. -у, тільки *одн.* Сукупність чогось, що утворює єдине ціле; характерні особливості чогось; стиль, манера письма. *Класовий склад населення. Аналітичний склад розуму. Склад думання.*

СКЛАДА́ТИ — СТАНОВИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Склада́ти, -а́ю, -а́єш, -а́ють ужив. у значеннях: 1. Розміщувати що-небудь у певному порядку. *Складати свої речі.* 2. Монтувати, з'єднувати. *Складати радіоприймач.* 3. Створювати літературний, музичний твір. *Складати вірші.* 4. Збирати, нагромаджувати. *Складати гроші.* 5. Проходити перевірку знань. *Складати іспит* [*не* здавати іспит].

Станови́ти, -влю́, -виш, -влять ужив. у знач. «виражати якусь кількість». *Кількість населення становить п'ять мільйонів осіб* [*не* кількість населення складає п'ять мільйонів осіб].

СКЛАДНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «складний». З наступною частиною пишеться разом: *складнопідря́дні, складносуря́дні, складноскоро́чений.*

СКЛА́СТИ, -аду́, -аде́ш, -аде́, -адемо́, -адете́, -аду́ть

СКЛО, скла, *мн.* сте́кла, сте́кол

СКЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «скло», «скляни́й». З наступною частиною пишеться разом: *склобето́н, скло- бло́к, скловолокно́, склогу́ма, склозаво́д, склокера́міка, склокриста́лічний, склома́са, склопла́стик, склопла́стиковий, склоткани́на, склоцеме́нт, склофарфо́ровий.*

СКЛЯ́НКА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (у) -ці, *мн.* -нки́, -но́к, але дві скля́нки, п'ять скля́нок. *Повна склянка молока* [*не* повний стакан молока].

СКЛЯНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «скляни́й». З наступною частиною пишеться через дефіс: *скля́но-дзерка́льний, скля́но-керамі́чний, скля́но-ма́товий, скля́но-фарфо́ровий.*

СКЛЯР, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м

СКНА́РА, -и, *ч.* і *ж. Останній (остання) скнара* [*не* скряга].

СКО́БЕЛЬ[1], -я, *ор.* -ем. Інструмент у вигляді ножа з двома ручками на кінцях для знімання кори, обстругування дощок.

СКО́БЕЛЬ[2], -бля, *ор.* -блем. Металева дужка з гострими кінцями, що забивається у двері для навішування замка.

СКОВЗКИ́Й. Синонім: слизьки́й

СКО́ВЗКО, *присл.* Синонім: сли́зько

СКОВОРІ́ДКА, -и, *місц.* (на) -дці, *мн.* -дки, -док. *Смажити м'ясо на сковорідці* [*не* сковородці].

СКОРИСТА́ТИСЯ і СКОРИ́СТУВАТИСЯ, СКОРИСТУВА́ТИСЯ. Керування: *чим, з чого. Скористатися (скористуватися) нагодою (з нагоди).*

СКО́СА і КО́СО, *присл.*

СКОСИ́ТИ, -ошу́, -о́сиш, -о́сить, -о́симо, -о́сите, -о́сять; *нак.* скоси́, скосі́ть

СКОТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

СКРАЄ́ЧКУ і СКРА́Ю, *присл.*

СКРЕ́ГІТ, -готу, *мн.* -го́ти, -го́тів. *Скрегіт коліс* [*не* скрежет коліс].

СКРЕГОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́ть і **СКРЕГОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть

СКРЕКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́ть і **СКРЕКОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть

СКРЕ́СНУТИ, -не; *мин.* скрес і скреснув, скре́сла і скре́снула, скре́сли і скре́снули

СКРИЖА́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *мн.* -і, -лей. Плита з написаним на ній священним текстом; *перен.* те, що зберігає, куди занесені пам'ятні події, дати, імена. *Скрижалі історії.*

СКРИ́НЬКА, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* -й, -ньо́к, але дві скри́ньки, п'ять скри́-

ньок. *Поштова скринька* [*не* поштовий ящик].

СКРИПА́ЛЬ, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́лю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м. *Талановитий скрипаль* [*не* скрипач].

СКРИПКОВИ́Й, -а́, -е́. *Скрипковий ключ* [*не* скрипічний ключ].

СКРУТНИ́Й, -а́, -е́

СКУБТИ́, -бу́, -бе́ш, -бе́, -бемо́, -бете́, -бу́ть і **СКУ́БАТИ**, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають

СЛАБО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «слабий». З наступною частиною пишеться разом: *слабоакти́вний, слаборозви́нутий і слаборозви́нений, слаборозчи́нний, слабоси́лий* [*не* слабосильний], *слаботокси́чний, слабохара́ктерний.*

СЛА́ВА. 1. -и, *ор.* -ою, *місц.* (у) -і. Загальна популярність; загальна думка про когось; чутка. *Мати славу. Добра слава. Слава пішла по всьому селу.* 2. *виг.* Схвалення, визнання; бойовий поклик. *І голоси мені співають «слава»!* (Українка). *І серця стримуючи лет, ми розгорнулися у лаву і ринули під крики «слава!» на лаву ворога* (Сосюра).

СЛА́ТИ[1] і **СТЕЛИ́ТИ**. Розрізняються особовими закінченнями.

Сла́ти, стелю́, сте́леш, сте́ле, сте́лемо, сте́лете, сте́лють. *Слати постіль.*

Стели́ти, стелю́, сте́лиш, сте́лить, сте́лимо, сте́лите, сте́лять. *Стелити килим.*

СЛА́ТИ[2], шлю, шлеш, шле, шлемо́, шлете́, шлють. *Слати привіт.*

СЛИВО́ВИЙ і **СЛИ́ВОВИЙ**

СЛІ́ДОМ і **СЛІДО́М**

СЛІ́ПНУТИ, -ну, -неш, -нуть; *мин.* сліп і сліпнув, сліпла і сліпнула, сліпли і сліпнули

СЛОБІДСЬКА́ УКРАЇ́НА. Історична область, територія сучасних Харківської і частини Сумської, Донецької, Луганської, Білгородської, Курської і Воронезької областей. Обидва слова пишуться з великої літери.

СЛОБОДА́, -и́, *мн.* слобо́ди, слобі́д, *дав.* слобода́м, але дві слободи́

СЛОБОЖА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* слобожа́нин, -а, *ч.;* слобожа́нка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

СЛОБОЖА́НЩИНА, -и. Назва історичної області. Пишеться з великої літери.

СЛОВА́ЧЧИНА, -и

СЛОВЕ́НИ — СЛОВЕ́НЦІ — СЛОВІ́НЦІ. Розрізняються значенням.

Слове́ни, -ів. Назва деяких східнослов'янських племен.

Слове́нці, -ів, *мн.*(*одн.* слове́нець, -нця, *ор.* -нцем, *ч.;* слове́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Представники населення Словенії.

Слові́нці, -ів, *мн.* (слові́нець, -нця, *ор.* -нцем, *ч.;* слові́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Представники народності, яка живе в Польщі.

СЛО́ВО, -а, *мн.* слова́, слів. Рекомендується вживати сполучення **одно (одне) слово, слово честі** замість *одним словом, чесне слово.* Ненормативним є сполучення *іншими словами.* Треба: **інакше кажучи.**

СЛОВОТВІ́РНИЙ — СЛОВОТВО́РЧИЙ. Розрізняються значенням.

Словотві́рний. Який стосується словотвору. *Словотвірний тип. Словотвірний клас. Словотвірний аналіз. Словотвірне значення. Словотвірна модель. Словотвірна категорія. Словотвірна характеристика.*

Словотво́рчий. Який бере активну участь у процесі творення слів. *Словотворчий афікс. Словотворчий суфікс.*

СЛОВ'Я́НИ, -я́н, *мн.* (*одн.* слов'яни́н, -а, *ч.;* слов'я́нка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -нок, *ж.*). *Два слов'янина, п'ять слов'ян.*

СЛУЖБО́ВО-ДОПОМІЖНИ́Й

СЛУЖБО́ВО-ПОСАДО́ВИЙ

СЛУЧ, -і, *ор.* -ччю. Назва ріки.

СЛЬОЗА́, -и́, *мн.* сльо́зи, сліз, *дав.* сльоза́м, *ор.* слі́зьми, слізьми́ і сльоза́ми, *місц.* (у) сльоза́х

СЛЮ́САР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -я́м, але два слюсарі [*не* два слюсаря], п'ять слю́сарів.

СЛЮСАР... Перша частина складних іменників. З наступною частиною пишеться через дефіс: *слю́- сар-гідра́влік, слю́сар-інструменталі́ст, слю́сар-сантéхнік, слю́сар-склада́льник.*

СЛЮСАРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «слюса́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *слюса́рно-механі́чний, слюса́рно-монта́жний, слюса́рно-штампува́льний.*

СЛЮ́САРСТВО, -а і **СЛЮСА́РСТВО**

СЛЮ́САРСЬКИЙ і **СЛЮСА́РСЬКИЙ**

СМА́ГА, -и і **СМАГА́**, -и́

СМА́ЖЕНИЙ. *Смажена картопля* [*не* жарена картопля].

СМА́ЖИТИ, -жу, -жиш, -жить, -жимо, -жите, -жать; *нак.* смаж, сма́жте. *Смажити рибу* [*не* жарити рибу].

СМАРА́ГД. 1. *род.* -у. Назва мінералу. *Вироби із смарагду.* 2. *род.* -а. Окремий кристал. *Поверхня смарагда.*

СМЕ́РКНУТИ, -не; *мин.* сме́ркло і сме́ркнуло

СМЕРКО́М, *присл.*

СМЕРЧ, -у, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. Великої руйнівної сили повітряний вихор.

СМИ́КАТИ, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають і сми́чу, -чеш, -че, -чемо, -чете, -чуть; *нак.* сми́кай і смич, сми́кайте і сми́чте

СМИКНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть; *нак.* смикни́, смикні́ть

СМИЧКО́ВИЙ. *Смичкові інструменти.*

СМИЧО́К, -чка́, *ор.* -чко́м, *місц.* (на) -чку́, *мн.* -чки́, -чкі́в

СМІЛИ́ВИЙ, СМІ́ЛИВИЙ і **СМІ́ЛИЙ**

СМІЛИ́ВІСТЬ і **СМІ́ЛИВІСТЬ**, -вості, *ор.* -вістю

СМІЛИ́ВІШИЙ і **СМІЛИВІ́ШИЙ**

СМІЛИВІ́ШАТИ і **СМІЛІ́ШАТИ**

СМІТТЯ́, -я́, *ор.* -тт́ям, *місц.* (на) -тті́ і **СМІ́ТТЯ**

СМІХОВИ́ННИЙ [*не* сміхотворний]

СМІЮЧИ́СЬ, *дієприсл.*

СМІЯ́ТИСЯ, -ю́ся, -є́шся, -є́ться, -ємо́ся, -єте́ся, -ю́ться; *нак.* смі́йся, смі́йтеся. Керування: *з кого-чого. Сміятися з парубка* [*не* над парубком].

СМО́КВА, -и, *мн.* -и, смокв і смо́ков і **СМОКІВНИ́ЦЯ** [*не* смоковниця], -і, *ор.* -єю, *род. мн.* -и́ць. Плодове субтропічне дерево; інжир.

СМОКТА́ТИ, -кчу́, -кчеш, -кче, -кчемо, -кчете, -кчуть; *нак.* смокчи́, смокчі́ть

СМОЛИ́СТИЙ. *Смолисті речовини.*

СМОЛИ́СТО-ЧО́РНИЙ і **СМОЛЯ́НО-ЧО́РНИЙ**

СМОЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «смола́». З наступною частиною пишеться разом: *смоло- дігтя́рний, смоломагнезі́товий, смолоскипида́рний, смолоперегі́нний.*

СМОЛОСКИ́П *див.* **ФА́КЕЛ**

СМОЛЯНИ́Й, -а́, -е́. *Смоляний запах.*

СМОЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

СМУ́ГА, -и, *місц.* (на) -зі, *мн.* -и, смуг. *Прикордонна смуга* [*не* полоса].

СМУГА́СТИЙ. *Смугаста сорочка* [*не* полосата сорочка].

СМУ́ЖКА, -и, *місц.* (на) -жці, *мн.* -жки, -жок. *Матерія у смужку* [*не* в полоску].

СМУГЛЯ́ВІТИ і **СМУГЛЯВІ́ШАТИ**

СНАСТЬ, -і. *ор.* -стю, *мн.* -і, -е́й

СНІГУ́Р, -а́, *дав.* -о́ві, *ор.* -о́м, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

СНІГУ́РОНЬКА [*не* снігурочка], -и, *дав.* -ньці, *мн.* -ньки, ньок.

СНІД, СНІ́Ду, СНІ́Дом. Скорочення: Синдром набутого імунодефіциту. *Захворювання на СНІД* [*не* СПІД].

СНІ́ЖНО-БІ́ЛИЙ

СНОВИГА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють

СОБА́КА, -и, *ч.* Синонім: пес.

СОБО́Р, -у, *місц.* (у) -і. Головна чи велика церква міста; головна церква в монастирі. *Софійський собор.*

СОБО́РНИЙ. 1. Який стосується собору. *Соборний хор.* 2. Об'єднаний, неподільний. *Соборна Україна.*

СО́КІЛ, -коли, *кл.* со́коле і соко́ле, *мн.* -коли́, -колів, але два со́коли, сім со́колів

СОКОВИТИ́СКУВАЧ, -а, *ор.* -ем [*не* соковижималка]

СОКОВИ́ТИЙ. *Соковите яблуко* [*не* сочне яблуко].

СОЛДА́Т, -а, *мн.* -и, -ів. *Два солдати* [*не* два солдата].

СОЛДА́ТЧИНА, -и. Солдатська служба.

СОЛИ́ТИ, солю́, -лиш, -лить, -лимо, -лите, -лять

СО́ЛО. 1. *невідм., с.* Музичний твір чи окрема його партія, які виконує один інструмент або один співак. *Соло для скрипки.* 2. *присл. Співати соло.*

СОЛОДИ́ТИ, -джу́ [*не* соложу], -ди́ш, -ди́ть, -димо́, -дите́, -дя́ть

СО́ЛОДКО, *присл.*

СО́ЛОДОЩІ, -ів. Синонім: ла́сощі.

СОЛОМІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Соломі́є! *Змени.-пестл.*: Соломі́йко!

СОЛО́М'ЯНИЙ

СОЛОНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «соло́ний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *соло́но-ки́слий, соло́но-марино́ваний, соло́но-соло́дкий.*

СОЛЬ, *невідм., с.* П'ятий звук музичної гами, а також нота, що позначає цей звук. *Верхнє соль.*

СОЛЬФЕДЖІО, *невідм., с.* Вокальні вправи для розвитку слуху й голосу та набуття навичок читати ноти; навчальна дисципліна, призначена для розвитку слуху учнів.

СОЛЯНИ́Й — СОЛЯ́НИЙ.

Соляни́й, -а́, -е́. Ужив. у знач. «який містить у собі сіль; пов'язаний із добуванням солі; пристосований для обробки, зберігання, транспортування солі». *Соляні крупинки. Соляні озера. Соляні промисли. Соляний склад.*

Соля́ний. Ужив. у складі хімічних термінів. *Соляна кислота.*

СОЛЯНОКИ́СЛИЙ

СОЛЯ́НО-ЛУ́ЖНИЙ

СОМБРЕ́РО, *невідм., с.* Крислатий капелюх, поширений у країнах Латинської Америки. *Нове сомбреро.*

СОН[1], сну, *місц.* (у) сні, *мн.* сни, снів. Сновидіння.

СОН[2], со́ну, *ор.* со́ном. Назва рослини. *Дзвіночки сону.*

СОН-ТРАВА́, сон-трави́

СО́НЦЕ, -я, *дав.* со́нцеві і со́нцю, *місц.* (на) -і. Як власна назва зорі пишеться з великої літери. *Діаметр Сонця.*

СО́НЯЧНИЙ. Буквосполучення **чн** вимовляється як **шн**. *Сонячний* [соняшний] день. У складі термінологічних сполучень вимовляється **чн**. *Сонячна корона. Сонячне сплетіння.*

СО́НЯШНИК. 1. *род.* -а. Назва рослини. *Посіви соняшника.* 2. *род.* -у. Насіння цієї рослини. *Кілограм соняшнику.*

СОПІ́ЛКА, -и, *місц.* (на) -ці, *мн.* -лки́, -ло́к, *дав.* -лка́м, але дві сопілки, п'ять сопілок

СОПІЛКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

СОПІ́ТИ, -плю́, -пи́ш, -пи́ть, -пимо́, -пите́, -пля́ть; *мин.* -пів, -пі́ла і **СОПТИ́**, -пу́, -пе́ш, -пе́, -пемо́, -пете́, -пу́ть; *мин.* сіп, сопла́, сопло́, сопли́

СОПЛО́, -а́, *мн.* со́пла, со́пел, але два сопла́

СОПРА́НО, *невідм.* 1. *с.* Високий жіночий голос. *Дзвінке сопрано.* 2. *ж.* Співачка з таким голосом. *Заспівала сопрано.*

СОРБО́ННА, -и, *місц.* (у) -і. Назва Паризького університету.

СОРБО́ННСЬКИЙ

СО́РОК, *род., дав., ор., місц.* -а. *До сорока додати п'ять. Зустрітися з сорока студентами.*

СОРОКА... Перша частина складних слів, що відповідає слову «со́рок». З наступною частиною пишеться разом: *сорокавіде́рний, сорокагоди́нний, сорокагра́дусний, сорокаде́нний, сорокакілометро́вий, сорокалі́тній, сорокаріччя і сорокаліття, сорокарі́чний і сорокалі́тній.*

СО́РОМ, -у. Синонім: стид.

СОРО́МИТИСЯ, -млюся, -мишся, -мляться. Синонім: стида́тися.

СОРОМЛИ́ВИЙ — СОРОМ'ЯЗЛИ́ВИЙ — СОРОМ'ЯЗНИ́Й. Збігаються у значенні. *Соромлива (сором'язлива, сором'язна) людина* [*не* встидлива людина].

СО́РОМНО, *присл.* Синонім: сти́дно.

СОРТ, -у, *мн.* -и, -ів. *Два сорти* [*не* два сорта].

СОРТИМЕ́НТ *див.* **АСОРТИМЕ́НТ**

СОРТУВА́ЛЬНИК, -а. *Два сортувальники* [*не* два сортувальника].

СОСНА́, -и́ і **СО́СНА**, -и, *мн.* со́сни, со́сен і со́сон

СОФІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *кл.* Софі́є! *Зменш.-пестл.*: Софі́йко!

СО́ХНУТИ, -ну, -неш, -нуть; *мин.* сох і со́хнув, со́хла і со́хнула, со́хли і со́хнули

СОЦІАЛ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «соціалісти́чний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *соціа́л-патріо́т, соціа́л-патріоти́зм, соціа́л-патріоти́чний, соціа́л-демокра́т, соціа́л-демократи́чний, соціа́л-демокра́тія, соціа́л-революці́йний, соціа́л-шовіні́зм, соціа́л-шовіні́ст, соціа́л-шовіністи́чний.*

СОЦІАЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «соціа́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *соціа́льно-демографі́чний, соціа́льно-економі́чний, соціа́льно-істори́чний, соціа́льно-культу́рний, соціа́льно-побуто́вий, соціа́льно-політи́чний, соціа́льно-психологі́чний.* 2. *присл.*, ужив. у знач. «з суспільного погляду» і пишеться окремо з наступним словом: *соціа́льно акти́вний, соціа́льно зумо́влений, соціа́льно кори́сний, соціа́льно небезпе́чний, соціа́льно свідо́мий.*

СО́ЧІ, *невідм.* 1. *с.* Назва міста. *Курортне Сочі.* 2. *ч.* Назва курорту. *Зелений Сочі.*

СО́ЧИНСЬКИЙ

СОЮ́З — СПІ́ЛКА. Розрізняються значенням.

Сою́з, -у. Політичне або військове об'єднання. *Військовий союз. Союз держав.*

Спі́лка, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* -лки́, -ло́к, але дві спі́лки. Громадське об'єднання; товариство. *Спілка письменників. Професійна спілка. Селянська спілка.*

СПАЗМ, -у, *мн.* -и, -ів, *ч.* і **СПА́ЗМА**, -и, *мн.* спа́зми, спазм

СПАНІЄ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем. Порода мисливських собак.

СПА́РЖА, -і, *ор.* -єю. Овочева рослина.

СПАС, -а. Назва церковного свята. Пишеться з великої літери.

СПЕКТР, -а. *Лінії спектра.*

СПЕ́РЕДУ, *присл.*

СПЕРЕЧА́ТИСЯ, -а́юся, -а́єшся, -а́ється. *Любить сперечатися* [*не* спорити].

СПЕ́РТИСЯ, зіпру́ся, зіпре́шся, зіпре́ться, зіпремо́ся, зіпрете́ся, зіпру́ться і зіпру́ся, зіпрешся, зіпреться, зіпремося, зіпретеся, зіпруться

СПЕ́РШУ, *присл.*

СПЕЦІАЛІ́СТ — ФАХІВЕ́ЦЬ. Збігаються у знач. «той, хто досконало володіє певною спеціальністю, має глибокі знання в якій-небудь галузі науки, техніки, мистецтва тощо». *Досконалий фахівець (спеціаліст).*

СПЕЦІА́ЛЬНІСТЬ — ПРОФЕ́СІЯ — ФАХ.

Спеціа́льність. Окрема галузь науки, техніки, мистецтва і т. ін., в якій людина працює; основна кваліфікація. *Хірург за спеціальністю.*

Профе́сія. Рід занять, певна форма трудової діяльності. *Вибір професії. Професія вчителя.* Слово **професія** найчастіше виступає як родове поняття стосовно слова **спеціальність**, тому вживати одне замість другого не рекомендується. Порівн.: *За професією лікар, за спеціальністю стоматолог.*

Фах ужив. з обома значеннями. *Він має фах учителя. Хірург за фахом.* Останнім часом частіше вживається слово **фах, а спеціальність** - рідше.

СПИ́НА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (на) -і. *Гнути спину. Ховатися за чужу спину. За широкою спиною. Гладити по спині. Мороз іде по спині.*

СПИННОМОЗКОВИ́Й, -а́, -е́

СПИ́ННО-ЧЕРЕВНИ́Й, -а́, -е́

СПИРТ, -у, *місц.* (на) -у́, *мн.* -и́, -ів

СПИС, -а, *місц.* (на) -і, *мн.* -и́, -ів, але два спи́си [*не* два списа], п'ять спи́сів.

СПІВА́К — СПІВЕ́ЦЬ. Розрізняються значенням.

Співа́к, -а. Людина, яка уміє й любить співати; той, хто займається співом професійно. *Українські романси у виконанні відомих співаків.*

Співе́ць, -вця.Той, хто складає вірші; митець; той, хто оспівує, прославляє кого-, що-небудь у літературі, музиці і т. ін. *Я став Донеччини співцем. Я вийшов з піснею із бою і на перо змінив багнет* (Сосюра).

СПІВРОЗМО́ВНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів. *Мій співрозмовник* [*не* співбесідник].

СПІВРОЗМО́ВНИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -ниць. *Моя співрозмовниця* [*не* співбесідниця].

СПІДЛО́БА, *присл. Дивитися спідлоба.*

СПІДНИ́ЗУ і ЗНИ́ЗУ, *присл. Спіднизу (знизу) віяло холодом.*

СПІДНИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -ни́ці, -ни́ць

СПІ́ДНІЙ, -я, -є. *Спідня кишеня.* Ненормативним є уживання в цьому значенні слова *нижній.* Неправильно: *нижня білизна.* Треба: **спідня білизна.**

СПІДСПО́ДУ, *присл. Зачерпнути води спідсподу.*

СПІ́ЛКА *див.* **СОЮ́З СПІЛЬНОСЛОВ'Я́НСЬКИЙ**

СПІР — СУПЕРЕ́ЧКА. Розрізняються значенням.

Спір, спо́ру, *мн.* спо́ри, -ів. Ужив. у знач. «взаємні домагання щодо володіння чим-небудь, посідання чогось, вирішувані переважно судом». *Адміністративний спір. Територіальний спір. Трудові спори.*

Суперечка, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки, -чок ужив. у знач. «словесне змагання між двома або кількома особами; дискусія». *Суперечка між учнями. Вступати в суперечку.*

СПІШИ́ТИ — ПОСПІША́ТИ. Збігаються у знач. «намагатися якнайшвидше зробити що-небудь, виконати якусь роботу; швидко йти, бігти, пливти, їхати; намагатися вчасно потрапити кудись, вчасно прийти», але розрізняються уживанням. Слово **поспішати** вживається частіше. *Поспішати (спішити) з відповіддю. Поспішати (спішити) на роботу.*

Тільки **поспіша́ти** вжив. у знач. «ідучи прискорено, показувати пізніший час». *Годинник поспішає* [*не* спішить].

СПЛУ́ТАТИ — СПУ́ТАТИ. Розрізняються значенням.

Сплу́тати. Порушити певний порядок чого-небудь, робити безладдя у чомусь; помилково сприймати одне за друге; переплутати. *Що тобі у серце впало, мислі сплутало твої?* (Первомайський). *Той, хто хоч раз побував у осінньому лісі, ніколи не сплутає ясний промінь стрункого клена з червонуватим, в глибінь захованим жевріянням старого корчуватого граба* (Собко). *Сплутати карти* [*не* спутати карти].

Спу́тати. Стягнути путом передні ноги коня або іншої тварини; зв'язати комусь руки, ноги. *Увечері*

вони зупинились у полі під високою могилою, спутали коней (Скляренко).

СПЛЯМИ́ТИ, -млю́, -ми́ш, -ми́ть, -мимо́, -мите́, -мля́ть

СПЛЯЧИ́, *дієприсл.*

СПОВИ́ТИ, -в'ю́, -в'єш, -в'є́, -в'ємо́, -в'єте́, -в'ю́ть і -ви́ю, -ви́єш, -ви́є, -ви́ємо, -ви́єте, -ви́ють; *мин.* сповив, сповила і сповила́, сповило і сповило́, сповили і сповили́

СПО́ВІДЬ, -і, *ор.* -ддю, *род.мн.* -дей

СПОВІСТИ́ТИ *див.* **ОПОВІСТИ́ТИ**

СПО́ВНА і **СПОВНА́**, *присл.*

СПО́ВНЕНИЙ. Керування: *чого і чим. Світ сповнений величі і загадковості* (Гончар). *У відчинене вікно струмували синюваті потоки літньої ночі, сповнені пахощами квітів і достигаючих житів* (Цюпа).

СПО́ВНЮВАТИ, -ню́ю, -ню́є, -ню́ють і **СПОВНЯ́ТИ**, -ня́ю, -ня́є, -ня́ють. *Сповнювати (сповняти) свій обов'язок.*

СПОДВИ́ЖНИК — ПОДВИ́ЖНИК. Розрізняються значенням.

Сподви́жник. Чийсь соратник у якійсь надзвичайно важливій діяльності. *Сподвижники Хмельницького.*

Подви́жник. Людина, яка самовіддано бореться за досягнення високої мети на якійсь ниві. *Подвижник мистецтва. Подвижник науки.*

СПОДІВА́ТИСЯ. Керування: 1. *кого-чого.* Чекати кого-, що-небудь. *Сподіватися гостей.* 2. *на кого-що.* Розраховувати, покладати надію на що-небудь; надіятися. *Сподіватися на кращі часи.*

СПОЖИ́ВНИЙ — СПОЖИ́ВЧИЙ. Розрізняються значенням.

Спожи́вний і споживни́й. Придатний для споживання як їжа; їстівний. *Споживна властивість продукції.*

Спожи́вчий. Який служить для задоволення потреб споживання. *Споживчі товари. Споживча кооперація. Споживче товариство.*

СПОЖИ́ТИ, -иву́, -иве́ш, -иве́, -ивемо́, -иветé, -иву́ть; *мин.* спожи́в, спожила́, спожило́, спожили́. *Я не споживу усієї картоплі* [*не* я не спожию усієї картоплі].

СПОЗАРА́НКУ, СПОЗАРА́НА і **СПОЗАРА́ННЯ**, *присл.*

СПО́КІЙ, спо́кою і споко́ю, *ор.* спо́коєм і споко́єм, *місц.* (у) спо́кої і (у) споко́ї і спо́кою

СПОКІ́ЙНИЙ. *Спокійна людина. Спокійне море.* Не рекомендується вживати сполучення *спокійної ночі.* Треба: **добраніч, на добраніч.**

СПОКОНВІ́К — СПОКОНВІКІ́В — СПОКОНВІ́КУ, *присл.* Збігаються у значенні. *Споконвік (споконвіків, споконвіку) жити на цій землі.*

СПОКУША́ТИСЯ. Керування: *на що і чим. Спокушатися на гроші (грішми).*

СПОЛУ́ЧНИЙ — СПОЛУЧНИ́Й. Розрізняються значенням.

Сполу́чний. 1. Який скріплює, з'єднує, зв'язує що-небудь; призначений для сполучення. *Сполучний матеріал. Сполучний канал.* 2. Який служить для з'єднання, сполучення звуків, слів, речень. *Сполучний голосний. Сполучні слова.*

Сполучни́й. Який можна поєднувати, суміщати з чим-небудь. *Сполучні метали.*

СПОМ'ЯНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть. Синонім: згада́ти.

СПОНУКА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють, *недок.* і **СПОНУ́КАТИ**, -аю, -аєш, -ають, *док.*

СПОРИ́Ш, -у́, *ор.* -е́м, *місц.* (у) -і. Назва рослини. *Дорога заросла спорішем.*

СПОРІ́ДНЕНИЙ *див.* **ПОРІ́ДНЕНИЙ**

СПОРОЖНИ́ТИ, -ню́, -ниш, -нить, -нимо, -ите, -ять і -ожню́, -о́жниш, -о́жнить, -о́жнимо, -о́жните, -о́жнять; *нак.* -ожни́, -ожні́ть

СПОРТИВНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «спортивний». З наступною частиною пишеть-

ся через дефіс: *спорти́вно-гімнасти́чний, спорти́вно-ма́совий, спорти́вно-мисли́вський, спорти́вно-показо́вий, спорти́вно-техні́чний, спорти́вно-трену́вальний.*

СПОРТСМЕ́Н-РОЗРЯ́ДНИК, спортсме́на-розря́дника

СПОТВО́РИТИ, -рю, -риш, -рять; *нак.* (не) -о́р, -о́рм(о), -о́рте

СПОЧА́ТКУ, *присл.*

СПРА́ВА[1], -и. *Їхати у справі* [*не* по справі]. Не рекомендується вживати сполучення *справа в тому.* Треба: **річ у тім (у тому).**

СПРА́ВА[2] , *присл.* Синонім: право́руч.

СПРА́ВЖНІЙ *див.* **ДІ́ЙСНИЙ**

СПРИЙНЯ́ТИ, -ийму́, -и́йме́ш, -и́йме, -и́ймемо, -и́ймете, -и́ймуть; *мин.* сприйня́в, сприйняла́, сприйняло́, сприйняли́

СПРИЙНЯ́ТТЯ, -я́, *ор.* -ття́м, *род. мн.* -яттів і **СПРИЙНЯ́ТТЯ**, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -я́ть

СПРИ́НТЕР, -а. Бігун, плавець на коротку дистанцію.

СПРИЧИНЯ́ТИСЯ, -я́юся, -я́єшся, -я́ється, -я́ємося, -я́єтеся, -я́ються і **СПРИЧИ́НЮВАТИСЯ**, -ююся, -ю́єшся, -ю́ється, -ю́ємося, -ю́єтеся, -ю́ються

СПРОЖО́ГУ, *присл.* Синоніми: шви́дко, поспі́шно.

СПРОКВОЛА́ і **СПРОКВО́ЛУ**, *присл.* Синоніми: пова́гом, повільно, поступо́во.

СПРОМОГТИ́СЯ, -о́жуся і -ожу́ся, -о́жешся, -о́жеться, -о́жемося, -о́жетеся, -о́жаться; *мин.* спромі́гся, спромогла́ся, спромогло́ся, спромогли́ся; *нак.* -можи́ся, -можі́ться

СПРОМО́ЖНИЙ, -а, -е [*не* спроможні́й]. *Спроможний вирішити це питання.*

СПРОСО́ННЯ, *присл.*

СПРОСТУВА́ННЯ — СПРОСТО́ВАННЯ. Збігаються у знач. «повідомлення, в якому спростовується що-небудь». *Надрукувати офіційне спростування (спростовання).* Тільки **спростува́ння** вжив. у знач. «доведення неправильності, помилковості, хибності чого-небудь; заперечення, відкидання якого-небудь твердження». *Спростування хибної тези.*

СПУ́ТАТИ *див.* **СПЛУ́ТАТИ**

СП'ЯСТИ́СЯ, зіпну́ся, зіпне́шся, зіпне́ться, зіпнемо́ся, зіпнете́ся, зіпну́ться і зі́пнуся, зі́пнешся, зі́пнеться, зі́пнемося, зі́пнетеся, зі́пнуться; *мин.* сп'я́вся, сп'яла́ся, сп'ялося́, сп'яли́ся; *нак.* зіпни́ся, зіпні́ться.

СРІБЛИ́СТИЙ і **СРІБЛЯ́СТИЙ.** *Сріблиста (сріблясто) поверхня місяця.*

СРІБЛИСТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «срібли́стий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *срібли́сто-білий, срібли́сто-ма́товий, срібли́сто-перламу́тровий, срібли́сто-сі́рий, срібли́сто-чо́рний.*

СРІ́БЛО, -а і *поет.* **СРІБЛО́**, -а́

СРІ́БЛО-ЗЛО́ТО, срі́бла-зло́та і **СРІБЛО́-ЗЛО́ТО**, срібла́-зло́та, *нар.-поет.*

СРІБЛЯ́СТИЙ *див.* **СРІБЛИ́СТИЙ**

СРІБЛЯСТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «сріблясти́й». З наступною частиною пишеться через дефіс: *сріблясто-білий, сріблясто-ма́товий, сріблясто-перламу́тровий, сріблясто-си́ній, сріблясто-сі́рий, сріблясто-чо́рний.*

СРІБНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «срібний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметник означає: а) поєднання кольору з додатковим відтінком: *срібно-си́ній;* б) не підпорядковані одне одному поняття: *срібно-ци́нковий.* 2. Разом, коли прикметник називає підпорядковані одне одному поняття: *срібноволо́сий, срібноголо́вий, срібнокри́лий, срібнолі́стий.*

ССАВЕ́ЦЬ, -вця́, *дав.* -вце́ві, *ор.* -вце́м, *мн.* -вці, -вці́в

ССА́ТИ, ссу, ссеш, ссе, ссемо́, ссете́, ссуть; *мин.* ссав, сса́ла, сса́ли; *нак.* сси, ссіть

СТАВА́ТИ, стаю́, стає́ш, стає́, стаємо́, стаєте́, стаю́ть

СТА́ВИТИСЯ — ВІДНО́СИТИСЯ. Розрізняються значенням.

Ста́витися вжив. у знач. «виявляти до кого-, чого-небудь своє ставлення». *Сумлінно ставитися до своїх обов'язків* [*не* сумлінно відноситися до своїх обов'язків].

Відноси́тися, *мат.*, ужив. у знач. «перебувати в певній відповідності, співвідношенні з чим-небудь». *А відноситься до В.* Ненормативними є конструкції *це до мене не відноситься, дельфіни відносяться до класу ссавців, він до мене погано відноситься.* Треба: **це мене не стосується, дельфіни належать до класу ссавців, він до мене погано ставиться.**

СТА́ВЛЕННЯ *див.* **ВЗАЄ́МИНИ**

СТАВНИ́Й, -а́, -е́. Який має високу, струнку постать, міцну будову тіла. *Ставний хлопець.*

СТАВРИ́ДА, -и

СТА́ЄР, -а. Спортсмен, що спеціалізується з бігу на довгі дистанції.

СТАЖИ́СТ, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Той, хто проходить стажування. *Він був два роки стажистом* [*не* стажером].

СТАЖУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *місц.* (на) -і. *Бути на стажуванні* [*не* на стажировці].

СТАКА́ТО, *невідм.*, *с.* Уривчасте виконання звуків, при якому вони чітко відокремлюються один від одного; протилежне — **лега́то.** *Дрібне стакато.*

СТАЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -і, -лей. Синонім: криця, *поет. Леговані сталі. Слово, чому ти не твердая криця, що серед бою так ясно іскриться?* (Леся Українка).

СТАМБУ́Л, -а, *місц.* (у) -і. Місто в Туреччині. Старі назви: Константинопо́ль, Царегра́д.

СТАНКО́ВИЙ. 1. Пов'язаний із творами мистецтва, створеними на станку. *Станкове мистецтво.* 2. Закріплений на металевій основі. *Станковий кулемет.*

СТА́НОВИЙ — СТАНОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Ста́новий. Який стосується граматичної категорії стану. *Станові відношення в дієслові.*

Станови́й, -а́, -е́. Який стосується стану як соціальної групи людей. *Станова нерівність. Станові привілеї.*

СТАНОВИ́ТИ *див.* **СКЛАДА́ТИ**

СТАНО́ВИЩЕ, -а, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і. *Бути у скрутному становищі* [*не* положенні].

СТАНО́К — ВЕРСТА́Т. Розрізняються значенням.

Стано́к, -нка́, *місц.* (на) -нку́. 1. Металева основа, на якій укріплюється гармата, кулемет та ін. механізми. *Кулеметний станок.* 2. Підставка, на якій художник, скульптор установлює, закріплює картину, скульптуру для роботи над ними. *Прикріплювати картину на станок.* 3. Пристрій, що служить опорою під час деяких навчально-тренувальних занять. *Станок для вправ балерин.*

Верста́т, -а. 1. Дерев'яне устаткування для ткання полотна, килимів ручним способом. 2. *техн.* Машина для оброблювання деталей. *Токарний верстат* [*не* станок]. *Стояти за верстатом* [*не* станком].

СТАРИ́Й — ДА́ВНІЙ. Розрізняються значенням.

Стари́й. 1. Який досяг старості. *Старий чоловік.* 2. Який існує довгий час. *Стара книжка.* 3. Який довго був у вжитку. *Стара одежа.* 4. Який характерний для минулого. *Старий стиль. Старий фасон.* 5. Який зберігся від колишніх часів. *Старий замок.* 6. Який був раніше. *Старе суспільство.*

Да́вній, -я, -є. 1. Який давно минув; колишній. *Давня література.* 2. Який існує здавна. *Давній приятель* [*не* старий приятель]. *Давні друзі* [*не* старі друзі]. *Давня звичка* [*не* стара звичка]. *Давня легенда* [*не* стара легенда]. *Давнє уподобання. Давня любов* [*не* стара любов].

СТАРІ́ТИ, -ію, -ієш, -іє, -ієм о, -ієте, -іють і **СТА́РІТИ**, -ію, -ієш, -іє, -ієм о, -ієте, -іють

СТАРОВИНА́, -и́. *У старовину* [*не* у старину].

СТА́РОСТА. 1. *мн.* -ости, -ост. Керівна особа. *Нарада старост.* 2. *мн.* -ості́, -остів. Назва особи у весільному обряді. *Засилати старостів.*

СТА́РТОВИЙ і СТАРТОВИ́Й, -а́, -е́. *Стартовий пістолет. Стартовий капітал.*

СТА́РШИЙ. 1. Більший за віком. Керування: *від кого, за кого. Старший від мене (за мене)* [*не* мене]. 2. Вищий званням, посадою. *Старший викладач.*

СТАРШИ́НА — СТАРШИНА́. Розрізняються значенням.

Старши́на.Привілейована верхівка. *Козацька старшина.*

Старшина́, -и́, *мн.* -и́ни, -и́н. Назва посади, звання. *Ротний старшина.*

СТАТТЯ́, -і, *ор.* -е́ю, *місц.* (у) -і́, *мн.* -і́, -те́й, *місц.* (у) стаття́х. Не рекомендується вживати вислови *це особлива стаття, по всіх статтях.* Треба: **це інша річ, з усіх поглядів.**

СТА́ТУС-КВО, *невідм., ч. і с.* Становище, що існувало або існує в той чи інший момент. *Стійкий (стійке) статус-кво.*

СТАТУ́Т, -у. *Статут Студентського братства* [*не* устав Студентського братства].

СТА́ТУЯ, -ї, *ор.* -єю

СТВЕ́РДНУТИ, -не; *мин.* стверд і стве́рднув, стве́рдла і стве́рднула, стве́рдли і стве́рднули

СТВОЛ, -а́, *ор.* -о́м, *місц.* (у) -і́, *мн.*-и́, -ів. Частина вогнепальної зброї; вертикально або похило розташована частина шахти. Ненормативним є сполучення *ствол дерева.* Треба: **стовбур дерева.**

СТЕБЕ́ЛЬЦЕ, -я, *мн.* -льця, -лець

СТЕГНО́, -а́, *мн.* сте́гна, сте́ген і сте́гон, але два сте́гна

СТЕЛА́Ж, -а́, *ор.* -е́м, *місц.* (на) -і́. *Полиці стелажа.*

СТЕЛИ́ТИ, стелю́, сте́лиш, сте́лить, сте́лимо, сте́лите, сте́лять

СТЕ́ЛЯ, -і, *ор.* -ею, *місц.* (на) -і, *мн.* -і, стель. *Білити стелю* [*не* потолок].

СТЕПА́Н, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Степа́не! *Зменш.-пестл.*: Степа́нку! [*не* Стьопа!]; **Степа́нович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Степа́нівна**, -и [*не* Степанівної], *дав.* -і [*не* Степанівній]. *Пишуть два Степа́ни* [*не* два Степана]. *Ігор Степа́нович. Га́нна Степа́нівна.*

СТЕ́ПІНЬ *див.* **СТУ́ПІНЬ**

СТЕРЕГТИ́, -жу́, -же́ш, -же́, -жемо́, -жете́, -жу́ть; *нак.* -жи́, -жі́ть

СТЕРЕО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «стереоскопічний», «стереофонічний». З наступною частиною пишеться разом: *стереоапарату́ра, стереокінока́мера, стереомагнітофо́н, стереому́зика, стереопрограва́ч, стереотруба́, стереофотогра́фія.*

СТЕ́РЖЕНЬ — СТРИ́ЖЕНЬ. Розрізняються значенням.

Сте́ржень, -жня, *ор.* -жнем, *мн.* -жні, -жнів. Ужив. у знач. «деталь подовженої, циліндричної або чотигранної форми, яка здебільшого є осьовою або опорною частиною механізму». *Стальний стержень. Стержень поршня.*

Стри́жень, -жня, *ор.* -жнем, *мн.* -жні, -жнів. Ужив. у значеннях: 1. Осьова, серединна частина чогось у рослинному організмі. *Стрижні кукурудзяних качанів.* 2. Основний потік води в річці; бистрина. *Вибиратися зі стрижня.* 3. *перен.* Основна, головна частина чогось. *Стрижень економічної політики* [*не* стержень економічної політики].

СТЕРНО́, -а́, *мн.* сте́рна, сте́рен, але два стерна́. *Стерно корабля* [*не* руль корабля].

СТЕРНЯ́, -і́, *ор.* -е́ю, *мн.* сте́рні, сте́- рень

СТЕ́РПІТИ,-плю, -пиш, -пить, -пимо, -пите, -плять

СТЕ́РТИ, зітру́, зітре́ш, зітре́, зітремо́, зітрете́, зітру́ть і зітру, зітреш, зітре, зітремо, зітрете, зітруть

СТИ́ГНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* стиг і сти́гнув, сти́гла і сти́гнула, сти́гли і сти́гнули. *Стигне страва* [*не* стине страва].

СТИД, стида́ і стиду́, *ор.* стидо́м. *Не мати стиду* [*не* встиду]. *Ні стида, ні сорому.*

СТИДА́ТИСЯ, -а́юся, -а́єшся, -а́ється, -а́ємося, -а́єтеся, -а́ються. *Стидається сказати* [*не* встидається сказати].

СТИКУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Стикування корабля* [*не* стиковка корабля].

СТИЛІСТИ́ЧНИЙ — СТИЛЬОВИ́Й. **Стилісти́чний** ужив. у знач. «який стосується стилістики як науки про стилі мови». *Стилістичні норми. Стилістичні категорії.*

Стильови́й ужив. переважно у знач. «який стосується стилю». *Стильові риси дерев'яної архітектури. Стильова манера художнього полотна. Стильові тенденції.*

СТИ́СНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* стис і сти́снув, сти́сла і сти́снула, сти́сли і сти́снули

СТИ́ХНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* стих і сти́хнув, сти́хла і сти́хнула, сти́хли і сти́хнули

СТІЛ, стола́ і (до) сто́лу, *місц.* (на) сто́лі, (по) столу́ і столі́, *мн.* столи́, -і́в. *Два столи* [*не* два стола].

СТІЧНИ́Й, -а́, -е́. *Стічна вода.*

СТО, *род., дав., ор., місц.* ста

СТОКГО́ЛЬМ, -а. *Вулиці Стокгольма.*

СТОЛІ́ТТЯ,-я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -і́ть. Синонім: сторіччя.

СТО́ЛЯР, -а, *дав.*-ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и́, -і́в, *дав.* -а́м, але два сто́ляри [*не* два столяра].

СТОПА́[1], -и́, *род. мн.* стіп і стоп. Частина ноги. *Припадати до стіп (стоп).*

СТОПА́[2], -и́, *род. мн.* стоп. Група складів у вірші з певним розташуванням наголошеного і ненаголошеного складів. *Пісенний вірш збудований із правильних стоп.*

СТОРІ́НКА, -и, *місц.* (на) -нці, *мн.* -нки́, -но́к, *дав.* -нка́м, але дві сторі́нки, сім сторі́нок

СТОРОНА́, -и́, *знах.* -у, *ор.* -о́ю, *мн.* -и, -рі́н, *дав.* -ам, але дві сторони́. *Сторони світу. Рідна сторона. Сторона квадрата. Обходити стороною. Слабка сторона.* Не треба зловживати словом **сторона.** Ненормативними є сполучення: *по ліву сторону* (треба: **ліворуч, з лівого боку**), *з обох сторін* (треба: **по обидва боки, обабіч**), *залишатися в стороні* (треба: **залишатися осторонь**), *в сторону лісу* (треба: **в напрямі лісу**), *відкласти в сторону* (треба: **відкласти вбік, набік**), *з усіх сторін* (треба: **звідусюди, звідусіль**), *на всі чотири сторони* (треба: **під чотири вітри**).

СТОРО́ННІЙ, -я, -є. *Сторонні люди* [*не* посторонні люди].

СТОСУВА́ТИСЯ. Керування: *кого-чого. Це мене не стосується* [*не* це до мене не стосується].

СТОСУ́НКИ *див.* **ВЗАЄ́МИНИ**

СТО́ЯЧИ — СТОЯЧИ́

Сто́ячи, *присл. Відповідати стоячи.*

Стоячи́, *дієприсл. Стоячи біля джерел української літератури.*

СТРАДИВА́РІ, *невідм., ж.* і **СТРАДИВА́РІУС**, -а. Вид скрипки.

СТРАЖДА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́ють. *Страждати від болю* [*не* страдати від болю]. Ненормативним є сполучення *страждає ангіною.* Треба: **хворий на ангіну.**

СТРАЙКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м [*не* страйкуючий].

СТРАСБУ́РГ і СТРАСБУ́РҐ, -а, *місц.* (у) -зі і -ґу (-ґу)

СТРА́СБУРЗЬКИЙ

СТРАХ, стра́ху і страху́, *мн.* -и́, -і́в

СТРАХА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́є, -а́ємо, -а́єте, -а́ють; *нак.* -а́й, -а́йте і **СТРАШИ́ТИ**, -шу́, -ши́ш, -ши́ть, -шимо́, -шите́, -ша́ть; *нак.* страши́, страші́ть

СТРЕКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́ть і **СТРЕКОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть

СТРЕ́ЛЬНУТИ і СТРІ́ЛЬНУТИ. *Стрельнути (стрільнути) оком. Хоч в око стрель (стрельни).*

СТРЕМЕ́НО, -а, *ор.* -ом і **СТРЕМЕНО́**, -а́, *ор.* -о́м, *мн.* -е́на, -е́н

СТРИ́ГТИ, -жу́, -же́ш, -же́, -жемо́, -жете́, -жу́ть; *нак.* -жи́, -жі́ть

СТРИ́ЖЕНЬ *див.* **СТЕ́РЖЕНЬ**

СТРИ́Й. 1. *род.* -ю. Назва річки. *Води Стрию.* 2. *род.* -я. Назва міста. *Мешканці Стрия.*

СТРІМГОЛО́В і СТРІ́МГОЛОВ, *присл.*

СТРІ́ЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві стрічки, п'ять стрічок. *Червона стрічка. Ізоляційна стрічка* [*не* лента]. *Друкарська стрічка.*

СТРІЧКОВИ́Й, -а́, -е́. *Стрічковий конвеєр.*

СТРОЧИ́ТИ, -чу́, -чиш, -чить, -чимо, -чите, -чать

СТРУГА́ТИ, -ужу́, -у́жиш, -у́жить, -у́жимо, -у́жите, -у́жать і -уга́ю, -уга́єш, -уга́є, -уга́ємо, -уга́єте, -уга́ють

СТРУКТУРНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «структу́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *структу́рно-геологі́чний, структу́рно-семанти́чний, структу́рно-систе́мний.* 2. *присл.* З наступним прикметником пишеться окремо: *структу́рно різнорі́дний.*

СТРУМ, -у. *Електричний струм* [*не* ток].

СТРУМЕНІ́ТИ, -і́є, -і́ють і -и́ть, -ня́ть. *Струменіє (струменить) вода.*

СТРУ́НКО, *присл. Команда струнко* [*не* смирно].

СТРУСНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть і **СТРУСОНУ́ТИ**, -ону́, -оне́ш, -оне́, -онемо́, -онете́, -ону́ть. *Струснув (струсонув) головою.*

СТРУЧКО́ВИЙ І СТРУЧКОВИ́Й. *(Стручко́ва) стручкова́ квасоля.*

СТУДЕ́НТСТВО, -а, *ор.* -ом

СТУКОТІ́ТИ, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть і **СТУКОТА́ТИ**, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́ть

СТУ́ПІНЬ — СТЕ́ПІНЬ. Розрізняються значенням.

Сту́пінь, -пеня, *ор.* -пенем, *місц.* (на) -пені, *мн.* -пені, -ів. Ужив. у значеннях: 1. Порівняльна величина, що характеризує розмір, інтенсивність чого-небудь. *Ступінь порівняння.* 2. Посада, звання, ранг, категорія чого-небудь. *Диплом другого ступеня.* 3. Етап, стадія розвитку чогось. *Підніматися на вищий ступінь.* 4. Складова частина ракети. *Відпрацьований ступінь ракети.* Ненормативним є уживання цього слова в формі жіночого роду.

Сте́пінь, -пеня, *ор.* -пенем. Математичний термін. *Степінь числа. Піднести до степеня* [*не* степені].

СТУ́ХНУТИ, -ну, -неш, -нуть; *мин.* стух і сту́хнув, сту́хла і сту́хнула, сту́хли і сту́хнули

СТЯГ, -а, *місц.* (на) -зі, *мн.* -и, -ів, *уроч.* Синоніми: пра́пор, знаме́но. *Майорять стяги (прапори, знамена).*

СТЯГТИ́, -гну́, -гнеш, -гне, -гнемо, -гнете, -гнуть; *мин.* стяг, стягла́, стягло́, стягли́ і **СТЯГНУ́ТИ**, -гну́, -гнеш, -гнеш, -гнуть; *мин.* стягну́в, стягну́ла, стягну́ло, стягну́ли

СТЯ́ТИ, зітну́, зітне́ш, зітне́, зітнемо́, зітнете́, зітну́ть і зі́тну, зі́тнеш, зі́тне, зі́тнемо, зі́тнете, зі́тнуть

СУБ'Є́КТ, -а, *мн.* -и, -ів

СУБ'ЄКТИ́ВНО ОЦІ́НЕНИЙ

СУБ'Є́КТНО-ОБ'Є́КТНИЙ

СУВЕНІ́Р, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Ужив. у значенні «подарунок на згадку; річ, пов'язана із спогадами про кого-, що-небудь». *Купити сувенір. Магазин сувенірів.* Вислови *пам'ятний сувенір, сувенір на пам'ять* є тавтологічними і в літературній мові не вживаються.

СУВЕРЕНІТЕ́Т, -у, *ор.* -ом. Незалежність і самостійність держави в її зовнішніх і внутрішніх відносинах.

СУВО́РИЙ — СУРО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Суво́рий. Надзвичайно вимогливий; який не припускає ніякої поблажливості, відхилення від прийнятих норм; який не має прикрас; сповнений труднощів, несприятливий для життя. *Суворий батько. Сувора відповідь. Сувора догана. Суворий наказ. Обриси суворих колонад. Сувора доля. Суворий край.* Порушенням норми є вживання в цих значеннях слова **суровий.**

Суро́вий. Грубий, небілений (про полотно); сировий. *Сурова нитка. Сурове полотно.*

СУВО́РО-ПРЕСУВО́РО, *присл.*

СУ́В'ЯЗЬ, -і, *ор.* -ззю, *мн.* -і, -зей. Що-небудь зв'язане, утворене переплетенням; зв'язок; зав'язь.

СУГЕ́СТІЯ, -ї, *ор.* -єю. Вплив на волю і почуття людини; навіювання.

СУГЛО́Б, -а, *мн.* -и, -ів. *Запалення суглобів* [*не* суставів].

СУД, -у, *дав.* -у́, *ор.* -о́м, *місц.* (у) -і́, *мн.* -и́, -ів

СУДА́Н, -у. *Територія Судану.*

СУДДЯ́, -і, *ор.* -є́ю, *місц.* (у) -і́, *мн.* -і, -ів, але два судді́, *ч. Народний суддя Захлюпана.*

СУДИННО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «суди́нний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *суди́нно-вегетати́вний, суди́нно-волокни́стий, суди́нно-рефлекто́рний.*

СУДНОВЕ́РФ, -і, *ор.* -ф'ю, *мн.* -і, -ей. Місце, де будують і ремонтують судна. *Працювати на судноверфі* [*не* судоверфі].

СУДОВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «судови́й». З наступною частиною пишеться через дефіс: *судо́во-адміністрати́вний, судо́во-балісти́чний, судо́во-меди́чний, судо́во-прокуро́рський, судо́во-психіатри́чний, судо́во-слі́дчий.*

СУДО́М, -и. Мимовільне скорочення м'язів. Синоніми: су́дорога, корч.

СУ́ЗДАЛЬ, -я, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і. Назва міста.

СУЗІ́Р'Я, -р'я, *ор.* -р'ям, *род. мн.* -р'їв

СУКНО́, -а́, *мн.* -а, -кон

СУ́КНЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -конь і **СУКЕ́НКА**, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* -и, -нок

СУКНЯ́НИЙ і СУКО́ННИЙ. *Сукняний (суконний) капкет.*

СУМ, -у. Синоніми: сму́ток, журба́.

СУ́МИ, Сум, *місц.* (в) Су́мах [*не* Сума́х].

СУМІ́СНИЦТВО, -а. Одночасне виконання кількох службових обов'язків. *Працювати за сумісництвом* [*не* по сумісництву].

СУ́МІШ, -і, *ор.* -шшю, *род. мн.* -шей

СУ́МКА, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* -и, -мок, *ор.* -ами, *місц.* (у) -ах і сумки́, -мо́к, *дав.* -а́м, *ор.* -а́ми, *місц.* (у) -а́х, але дві су́мки, п'ять су́мок

СУМСЬКИ́Й [*не* Су́мський]

СУМЧА́НИ, -а́н, *мн.* (*одн.* сумча́нин, -а, *дав.* -ові, *ч.*; сумча́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

СУ́МЩИНА [*не* Сумщи́на]

СУМ'Я́ТТЯ, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -яттів і -я́ть

СУПЕРЕ́ЧИТИ, -чу, -чиш, -чить, -чимо, -чите, -чать. *Суперечить програмі* [*не* протирічить програмі].

СУПЕРЕ́ЧКА *див.* **СПІР**

СУПЕР... Перша частина складних слів, яка надає значення «головний», «вищої якості», «вторинний, повторний», «найбільш сучасний». З наступною частиною пишеться разом: *суперла́йнер, суперма́ркет, супермо́дний, супернатуралізм, суперобго́ртка, супертáнкер, супертурнір, супер'я́хта.*

СУПРОВІ́ДНИЙ і **СУПРОВІДНИ́Й.** *Написати супровідного (супровідно́го) листа.*

СУРГУ́Ч, -у́, *ор.* -е́м. Забарвлена смола, що легко топиться і застигає.

СУРГУЧЕ́ВИЙ. *Сургучева печатка.*

СУ́РМА, -и, *ор.* -ою, *мн.* -и, сурем і **СУРМА́,** -и́, *мн.* су́рми, су́рем, але дві сурми́. Духовий інструмент.

СУРМА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -че́м, *мн.* -і́, -і́в

СУРМ'Я́НИЙ. Властивий металу сурмі; який має у своєму складі сурму. *Сурм'яні руди.*

СУСІ́Д, -а *мн.* -и, -ів і **СУСІ́ДА,** -и, *род. мн.* -ід, *ч.* і *ж. Добрий сусід (сусіда). Добра сусіда.*

СУСІ́ДНІЙ, -я, -є

СУСПІ́ЛЬНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «суспільний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *суспільно-економі́чний, суспільно-ідеалісти́чний, суспільно-історі́чний, суспільно-політи́чний, суспільно-продукти́вний, суспільно-трудові́й.* 2. *присл.*, який можна замінити сполукою «для суспільства». *Суспільно важлива проблема. Суспільно необхідний робочий час. Суспільно корисна праця. Суспільно небезпечна людина.*

СУФІКСА́ЛЬНО-ПРЕФІКСА́ЛЬНИЙ

СУХА́Р, -я́, *ор.* -е́м, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

СУХОПУ́ТНИЙ, -а, -е [*не* сухопутній]

СУХУ́МІ, *невідм., с. Зелене Сухумі.*

СУЦІ́ЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «суцільний». З наступною частиною пишеться разом: *суцільноґу́мовий, суцільнозва́рний, суцільнокрі́йний, суцільнометалє́вий, суцільнотканни́нний, суцільноштампо́ваний.*

СУШ, -і, *ор.* -шшю

СУ́ША, -і, *ор.* -ею, *місц* (на) -і

СУ́ШЕНИЙ — СУШЕ́НИЙ.

Су́шений, *дієприкм. Сушений на сонці.*

Суше́ний, *прикм. Сушені гриби. Сушений липовий цвіт.*

СУШИ́ЛЬНЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -лень. *Занести мокру білизну в сушильню* [*не* в сушилку].

СФОРМУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́є, -у́ємо, -у́єте, -у́ють

СХИТРУВА́ТИ, -у́ю, -у́єш, -у́є, -у́ємо, -у́єте, -у́ють

СХІД, схо́ду, *місц.* (на) схо́ді. У знач. «країни, розташовані в східному напрямку», пишеться з великої літери. *Культура Сходу.* У сполученнях **Далекий Схід, Близький Схід** з великої літери пишуться обидва слова.

СХІДНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «східний». З наступною частиною пишеться разом: *східносвропе́йський, східноказахста́нський, східноніме́цький, східносибірський, східнослов'я́нський, східноукраїнський.* Аналогічно: *Східносвропе́йська рівнина, Східнокита́йське море, Східносибірська залізниця.*

СХЛИПНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть

СХО́ДИТИ — ВИХО́ДИТИ

Схо́дити. Спускатися вниз (сходами, трапом); припиняти рух, досягнувши кінцевої мети шляху; висаджуватися. *Сходити з трибуни. Сходити з корабля. Сходити з поїзда.*

Вихо́дити. Рухатися зсередини назовні. *Виходити з трамвая* [*не* сходити з трамвая]. *Виходити з вагона* [*не* сходити з вагона].

СХО́ЖИЙ — ПОДІ́БНИЙ. Збігаються у знач. «який має спільні або

подібні риси з ким-, чим-небудь». *Схожі (подібні) між собою* [*не* похожі між собою].
Тільки **подібний** ужив. у значеннях: 1. Такий самий; такий, як той, про кого йде мова. *Де ще красу подібну знайти?* 2. Математичний термін. *Подібні многогранники.*
СХОПИ́ТИ, -плю́, -пиш, -пить, -пимо, -пите, -плять; *нак.* -пи́, -пі́м(о), -пі́ть
СХУ́ДНУТИ *див.* **ЗМАРНІ́ТИ**
СЦЕНА́РІЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї
СЦІ́ЛЛА і ХАРІ́БДА. Стійке словосполучення. Обидва слова пишуться з великої літери. Ужив. у знач. «загроза одночасно двох однаково серйозних небезпек».
СЬЄ́РРА-ЛЕО́НЕ, *невідм., ж.* Назва держави. *Сьєрра-Леоне населена народами мовної групи нігер-конго.*
СЬОГОДЕ́ННЯ, -я, *ор.* -нням
СЬО́РБАТИ, -аю, -аєш, -ає, -аємо, -аєте, -ають і **СЬОРБА́ТИ**, -а́ю, -а́єш, -а́є, -а́ємо, -а́єте, -а́ють
СЬОРБНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть; *нак.* сьорбни́, сьорбні́ть
СЮЖЕ́Т, -у. *Розвиток сюжету.*
СЮРКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -кочи́, -очі́ть і **СЮРКОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть
СЮРРЕАЛІ́ЗМ, -у. Літературний напрям, який шукає джерела творчості у сфері підсвідомого, інтуїтивного. *Твори сюрреалізму.*
СЮРРЕАЛІСТИ́ЧНИЙ
СЯ́ЙВО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і, *мн.* -а, сяйв і **СЯ́ЄВО**, -а
СЯКИ́Й-ТАКИ́Й, сяка́-така́, сяке́-таке́
СЯК-ТАК, *присл.*
СЯ́ЯТИ, сяю, сяєш, сяють і **СІЯ́ТИ**, сіяю, сіяєш, сіяють, *уроч.*

Т

Т [те], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Початкове т.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Глухий т.*
ТА́БЕЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, але два та́белі, сім та́белів
ТА́БЕЛЬ-КАЛЕНДА́Р, та́беля-календаря́
ТА́БЕЛЬНИЦЯ, -і, *ор.* -ею [*не* табельщиця]
ТА́БІР, -бору, *місц.* (у) -і; *мн.* -бори́, -борі́в, але два та́бори, п'ять та́борів
ТАБЛИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею. *Таблиця множення.*
ТАБЛО́, *невідм., с. Електричне табло.*
ТАБУ́, *невідм., с.* Заборона. *Накласти табу.*
ТАБУРЕ́Т, -а́ і **ТАБУРЕ́ТКА**, -и, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки, -ток
ТАВРИ́ДСЬКИЙ. *Прикм.* до **Таври́да.**
ТАВРІ́ЙСЬКИЙ. *Прикм.* до **Та́врія.**
ТАВРО́, -а́, *мн.* та́вра, тавр, але два тавра́. Синонім: клеймо́.
ТАГАНРО́Г, -а, *місц.* (у) -о́зі і -о́гу
ТАГАНРО́ЗЬКИЙ. *Прикм.* до **Таганро́г**
ТАДЕ́Й,-я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Тадею́! *Зменш.-пестл.:* Та́дику! Тадейку! **Тадейович** [*не* Тадеєвич], -а, *ор.* -єм; **Тадеївна**, -и [*не* Тадеївної], *дав.* -і [*не* Тадеївній]. *Співають два Тадеї* [*не* два Тадея]. *Любоми́ре Тадейовичу! Оксáно Тадеївно!*
ТАДЖИКИСТА́Н [*не* Таджикістан], -у
ТАДЖИ́ЦЬКИЙ [*не* таджикський]
ТАЄ́МНИЙ і ТАЄМНИ́ЧИЙ. *Таємна (таємнича) розмова* [*не* тайна розмова].
ТАЄМНИ́ЦЯ, -і, *ор.* -ею. *Військова таємниця* [*не* воєнна тайна].
ТАЄМНИ́ЧО і ТАЄМНИ́ЧЕ, *присл.* *Таємничо (таємниче) посміхатися.*
ТАЄМНИ́ЧО-ЗАГАДКО́ВИЙ
ТАЄ́МНО, *присл.* *Таємно повінчатися* [*не* тайно повінчатися].

ТАЖ — ТА Ж
Таж, *част. Таж ми і до завтра не встигнемо цього зробити.*
Та ж, *займ. з част. Підійшла та ж сама дівчина.*
ТАЗ, -а, *місц.* (у) -і і -у, *мн.* -й, -ів, але два та́зи, п'ять та́зів
ТАЗОСТЕГНОВИ́Й, -а́, -е́
ТАЇНА́, -и́, *мн.* -їни, -їн
ТАЇТИ, таю́, таїш, таїть, таїмо́, таїте́, тая́ть
ТА Й, *спол. Дивлюсь я на небо та й думку гадаю* (Петренко).
ТАЙВА́НСЬКИЙ
ТАЙВА́НЬ, -ю, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і
ТАЙМ-АУТ, -у [аўт]
ТАЙМИ́Р, -у, *місц.* (на) -і
ТАЙФУ́Н, -у. Ураган величезної руйнівної сили.
ТАК ЖЕ, *присл.* і *част. Працювали так же, як і вчора.*
ТАКИ́, *част.* 1. У постпозиції до слова, значення якого вона підсилює, пишеться через дефіс: *знову-таки, прийшов-таки, все-таки, невже-таки.* Якщо між часткою і словом, до якого вона приєднується, стоїть інша частка, всі три слова пишуться окремо: *все ж таки, знову ж таки, прийшов же таки, невже ж таки.* 2. У препозиції до слова, якого вона стосується, пишеться окремо: *таки прийшов, таки нема, таки він.*
ТАКИ́Й ЖЕ
ТАКИ́Й-СЯКИ́Й, така́-сяка́, таке́-сяке́
ТАКИ́Й-ТО, така́-то, таке́-то
ТАКО́Ж і ТА́КОЖ, *присл. Він також прийшов* [*не* тоже, также]
ТАК-О́Т
ТАК СА́МО
ТАКСИ́СТ, -а
ТАКСІ́, *невідм., с. Нове таксі.*
ТАК-СЯ́К
ТАКТ, -у
ТАКТИ́ЧНИЙ — ТАКТО́ВНИЙ. Розрізняються значенням.
Такти́чний. Який стосується тактики. *Тактичні заняття. Тактичний прийом. Тактичні міркування. Тактичні ракети.*
Такто́вний. Який володіє почуттям міри, такту, який здійснюється з тактом. *Тактовна людина. Тактовна поведінка. Тактовне пояснення.*
ТА́К-ТО
ТАЛА́Н — ТАЛА́НТ. Розрізняються значенням.
Тала́н, -у. Ужив. у знач. «доля, життєвий шлях; успіх, удача». *Ой, світе мій ясний, світе мій прекрасний, який мій талан нещасний!* (Нар. пісня).
Тала́нт, -у. Ужив. у знач. «людина з видатними природними здібностями». *Молоді таланти. Видатний талант.*
ТАЛМУ́Д, -у. Збірка релігійних, правових і побутових правил іудаїзму, що ґрунтується на тлумаченні книг Старого Заповіту.
ТАЛМУДИ́СТСЬКИЙ — ТАЛМУДИ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.
Талмуди́стський. Властивий талмудистові — тлумачеві талмуду. *Талмудистські міркування.*
Талмуди́чний. Який стосується талмуду — збірки релігійних, правових і побутових правил іудаїзму. *Талмудичні істини.*
ТАМАДА́, -и́, *ч.* і *ж.* Розпорядник товариської вечері, бенкету.
ТА́МПЕРЕ, *невідм., с.* Назва міста в Фінляндії. *Широкі вулиці Тампере.*
ТА́М-ТАКИ, *присл.*
ТАМТА́М, -а. Ударний музичний інструмент.
ТА́М-ТО, *присл.*
ТА́НГЕНС, -а
ТА́НГО, *невідм., с.* Танець. *Чудове танго.*
ТА́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем, *місц.* (у) -нці і **ТАНЕ́ЦЬ**, -нцю. *Теорія танцю. Піти в танець (в танець).*
ТАНК, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -у
ТАНКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «танк». З наступною

частиною пишеться: 1. Разом, коли прикметник означає підпорядковані одне одному поняття: *танкобудівни́й, танкодеса́нтний, танкоремо́нтний.* 2. Через дефіс, якщо прикметник означає не підпорядковані одне одному поняття: *та́нко-техні́чний.*

ТА́НКОВИЙ — ТАНКО́ВИЙ і ТАНКОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Та́нковий. Який стосується танка або танкістів. *Танковий мотор. Танкова колона. Танкова промисловість. Танкове училище.*

Танко́вий і танкови́й. Властивий танкові, призначений для танку. *Танко́ві (танкові) рухи. Танко́вий (танкови́й) ритм. Танко́ва (танкова́) музика.*

ТАНО́К, танку́, *мн.* танки́, -ів

ТАНТА́ЛОВІ МУ́КИ. Стійке сполучення. Ужив. у знач. «важкі, непомірні страждання». Пишеться з малої літери.

ТА́НУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* тав і та́нув, та́ла і та́нула, та́ли і та́нули. *Починає танути сніг* [*не* таяти].

ТАНЦ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «танцюва́льний», «та́нець». З наступною частиною пишеться разом: *танцза́л, танцкла́с, танцмайда́нчик, танцме́йстер.*

ТАРАНТЕ́ЛА, -и. Швидкий італійський народний танець.

ТАРА́НЯ, -і, *ор.* -ею. Сушена риба.

ТАРА́С, -а́са, *дав.* -а́сові, *ор.* -а́сом, *кл.* Тара́се! *Змени.-пестл.*: Тарасику!

Тара́сович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Тара́сівна**, -и [*не* Тарасівної], *дав.* -і [*не* Тарасівній]. *Два Тара́си* [*не* два Тараса]. *Євге́не Тара́совичу! Наді́є Тара́сівно!*

ТАРАХКОТА́ТИ, -ко́чу, -ко́чеш, -ко́че, -ко́чемо, -ко́чете, -ко́чуть; *нак.* -кочи́, -кочі́ть і **ТАРАХКОТІ́ТИ**, -кочу́, -коти́ш, -коти́ть, -котимо́, -котите́, -котя́ть; *нак.* -коти́, -коті́ть

ТАРГА́Н, -а́, *мн.* -и́, -і́в. *Повзе тарган* [*не* таракан].

ТАРИ́Ф, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -і́в. *Оплата за тарифом* [*не* по тарифу].

ТАРИ́ФНО-КВАЛІФІКАЦІ́ЙНИЙ

ТАРІ́ЛКА, -и, *місц.* (у) -лці, *мн.* -лки́, -ло́к, *дав.* -лка́м, але дві тарі́лки, сім тарі́лок

ТАРІ́ЛОЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві тарі́лочки, п'ять тарі́лочок

ТАРІ́ЛЬ, -ре́ля, *ор.* -ре́лем, *місц.* (у) -ре́лі, *мн.* -ре́лі, -ре́лів

ТА́РТУ, *невідм., с.* Назва міста. *Гостинне Тарту.*

ТА́РТУСЬКИЙ

ТАСЬМА́, -и́, *місц.* (на) -і́, *мн.* та́сьми, тасьм і **ТА́СЬМА**, -и. Вузька стрічка, що використовується для оздоблення одягу; облямівка.

ТАТАРЕНЯ́ (ТАТАРЧЕНЯ́), -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т і **ТАТАРЧА́**, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т

ТАТАРЗІ́ЛЛЯ, -я, *ор.* -ллям

ТАТА́РИ, -ар, *мн.* (*одн.* тата́рин, -а, *ч.*; тата́рка, -и, *дав.* -рці, *род. мн.* -рок, *ж.*)

ТАТАРСТА́Н, -у

ТА́ТО, -а, *дав.* -ові, *місц.* (на) -ові, кл. -у, *мн.* тати́ [*не* тата], татів [*не* тат]. *Пестл.*: та́тко, тату́сьо, тату́ньо, та́точко, та́тонько, тату́сик.

ТАТУ́СЬ, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м і -у́ся, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м

ТАФТА́ — ТАХТА́. Розрізняються значенням.

Тафта́, -и́. Назва тканини.

Тахта́, -и́. Широкий низький диван без спинки.

ТАФТЯНИ́Й, -а́, -е́ і **ТАФТО́ВИЙ**. *Тафтяна́ (тафто́ва) фіранка.*

ТА́ЦЯ, -і, *ор.* -ею, *місц.* (на) -і, *мн.* та́ці, таць

ТАШКЕ́НТ, -а, *місц.* (у) -і

ТБІЛІ́СІ, *невідм., с. Зелене Тбілісі.*

ТВАНЬ, -і, *ор.* -нню, *місц.* (у) -і

ТВЕР, -і, *ор.* -р'ю, *місц.* (у) -і. Назва міста в Росії.

ТВЕ́РДЖЕННЯ, -я, *ор.* -нням [*не* тверження]

ТВЕ́РДИТИ — ТВЕРДИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Тве́рдити, -джу, -диш, -дить, -димо, -дите, -дять; *нак.* твердь. Запевняти.

Тверди́ти, -джу́, -ди́ш, -ди́ть, -димо́, -дите́, -дя́ть; *нак.* тверди. Повторювати.

ТВЕ́РДНУТИ, *мин.* тверд і тве́рднув, тве́рдла і тве́рднула, тве́рдли і тве́рднули

ТВЕРДО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «тверди́й». З наступною частиною пишеться разом: *твердокамі́нний і твердокам'яни́й, твердоголо́вий, твердоло́бий, твердопа́ливний, твердопіднебі́нний, твердосе́рдий, твердошкі́рий.*

ТВЕ́РДЯЧИ — ТВЕРДЯЧИ́. Розрізняються значенням.

Тве́рдячи, *дієприсл.* Запевняючи.

Твердячи́, *дієприсл.* Повторюючи.

ТВЕРЕЗІ́ТИ, -ію, -ієш і **ТВЕРЕЗІ́ШАТИ**

ТВЕРЕЗІ́ШИЙ

ТВЕРСЬКИ́Й. *Прикм.* до **Твер.**

ТВІ́Й, твого́, *дав.* твоє́му, *ор.* твоїм, *місц.* (на) твоє́му і твоїм; *ж.* твоя́, твоє́ї, *дав.* твоїй, *знах.* твою́, *ор.* твоє́ю, *місц.* (на) твоїй; *с.* твоє́, твого́; *мн.* твої, твоїх

ТВОРИ́ТИ, -орю́, -о́риш, -о́рить, -о́римо, -о́рите, -о́рять; *нак.* твори́, творі́м(о), творі́ть

ТЕА́ТР, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і

ТЕА́ТР-СТУ́ДІЯ, теа́тру-сту́дії

ТЕВТО́НИ — ТЕВТО́НЦІ. Розрізняються значенням.

Тевто́ни, -ів, *мн.* (*одн.* тевто́н, -а, *ч.*; тевто́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Стародавні германські племена.

Тевто́нці, -ів, *мн.* (*одн.* тевто́нець, -нця, *ор.* -нцем). Рицарі Тевтонського ордену.

ТЕГЕРА́Н, -а, *місц.* (у) -і. Вулиці Тегерана.

ТЕЖ — ТЕ Ж

Теж. 1. *присл. Я теж прийду.* 2. *част. Теж мені рибалка!*

Те ж, *займ. з част.* Пишуться окремо. *Я сказав те ж, що й товариш.*

ТЕ́ЗА, -и, *ор.* -ою, *мн.* те́зи, тез. *Тези доповіді* [*не* тезиси доповіді].

ТЕЗА́УРУС, -а. Словник, що подає лексику певної мови в повному її обсязі.

ТЕЗКО́, -а́, *мн.* те́зки, -ів

ТЕ́ЗОВИЙ. *Тезовий виклад доповіді* [*не* тезисний виклад доповіді].

ТЕКСТ, -у, *мн.* -и, -ів. *За текстом* [*не* по тексту].

ТЕКСТОВИ́Й, -а́, -е́. *Текстови́й варіант пісні.*

ТЕЛЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «телевізійний». З наступною частиною пишеться разом: *телеабоне́нт, телеінтерв'ю, телеательє́, тележурналі́ст, телеканал, телекоменто́тор, телекомуніка́ція, телема́йстер, телена́рис, телепрограма, телереклама, телерепорта́ж, телесеріа́л, телеспекта́кль, телесту́дія, телефі́льм, телешо́у.*

ТЕЛЕВІЗІ́ЙНИЙ — ТЕЛЕВІ́ЗОРНИЙ. Розрізняються значенням.

Телевізі́йний. Який стосується телебачення, призначений для нього або здійснюється за його допомогою. *Телевізійна передача. Телевізійна програма.*

Телеві́зорний. Який стосується телевізора як предмета, приладу; який виготовляє телевізори, призначений для них. *Телевізорний завод. Телевізорна упаковка.*

ТЕЛЕФО́Н, -у. *Підійти до телефону. Говорити по телефону.*

ТЕЛЕФО́Н-АВТОМА́Т, телефо́ну-автома́та

ТЕЛЕФОНІЗУВА́ТИ — ТЕЛЕФОНУВА́ТИ. Розрізняються значенням.

Телефонізува́ти, -у́ю, -у́єш. Встановлювати телефонний зв'язок.

Телефонува́ти, -у́ю, -у́єш. Говорити по телефону, передавати по телефону. *Зателефонуй мені* [*не* подзвони мені].

ТЕЛЕФОНІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Галузь техніки, що займається прийманням і передаванням мовлення, музики тощо на відстані.

ТЕЛЕФОНОГРА́МА, -и, *мн.* -и, -гра́м

ТЕЛЕЦЕ́НТР, -у, *ор.* -ом

ТЕЛЕ́ЦЬ, Тельця́, *ор.* Тельце́м. Назва сузір'я. Пишеться з великої літери.

ТЕЛЕШО́У, *невідм., с.* Велика телевізійна музична програма. *Цікаве телешоу.*

ТЕЛИ́ЧКА, -и, *дав.* -чці, *ор.* -чкою, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, *місц.* (на) -чка́х

ТЕЛЬ-АВІ́В, -а. *Музеї Тель-Авіва.*

ТЕЛЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ТЕЛІПА́ТИ, -па́ю, -па́єш, -па́є, -па́ємо, -па́єте, -па́ють

ТЕЛІПА́ТИСЯ, -па́ється, -па́ються

ТЕ́МА — ТЕМА́ТИКА. Розрізняються значенням.

Те́ма, -и, *род. мн.* тем. Предмет розповіді, розмови, зображення, дослідження, навчального або контрольного завдання; основний мотив будь-якого музичного твору. *Тема екзаменаційної роботи. Тема роману. Тема сонати.*

Тема́тика, и, *род. мн.* -тик. Сукупність тем. *Тематика конференції. Тематика твору.*

ТЕМБР, -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Звук надзвичайного тембру.*

ТЕМНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «те́мний». З наступною частиною пишеться: 1. Через дефіс, якщо прикметники означають поєднання кольору з додатковим відтінком: *те́мно-вишне́вий, те́мно-каштано́вий, те́мно-коричневий, те́мно-рожевий, те́мно-си́ній, те́мно-сі́рий, те́мно-руся́вий, те́мно-фіоле́товий, те́мно-шокола́дний.* 2. Разом, коли прикметники означають підпорядковані одне одному поняття: *темнобро́вий, темново́дий і темново́дний, темноволо́сий, темноли́ций, темношкі́рий.*

ТЕМНО́ТА, -и і **ТЕМНОТА́**, -и́

ТЕ́МНО-ТЕ́МНО, *присл.*

ТЕМПЕРАТУ́РА, -и, *ор.* -ою. *Температура повітря плюс п'ять градусів* або *Температура повітря п'ять градусів тепла* [*не* температура повітря плюс п'ять градусів тепла].

ТЕНДЕНЦІ́ЙНО, *присл. Тенденційно настроєний. Тенденційно викладені відомості.*

ТЕНДЕ́НЦІЯ. Керування: *чого і до чого. Тенденція твору. Тенденція до вирівнювання граматичних форм.*

ТЕ́НІС, -у. *Змагання з тенісу* [*не* по тенісу].

ТЕ́НОР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и́, -ів, але два те́нори [*не* два тенора], сім те́норів

ТЕНОРО́ВИЙ. *Тенорова партія.*

ТЕОДО́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Теодо́ре! *Зменш.-пестл.:* Теодо́рчику!

Теодо́рович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Теодо́рівна**, -и [*не* Теодорівної], *дав.* -і [*не* Теодорівній]. *Співають два Теодори* [*не* два Теодора]. *Пе́тре Теодо́ровичу! Окса́но Теодо́рівно!*

ТЕОЛО́ГІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синонім: богослов'я. Сукупність релігійних учень про Бога і догмати церкви.

ТЕОРЕ́ТИКО-ПІЗНАВА́ЛЬНИЙ

ТЕПЕ́Р *див.* **ЗА́РАЗ**

ТЕПЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «тепло́», «теплови́й». З наступною частиною пишеться разом: *теплови́ділення, тепловипромі́нювання, теплови́трата, тепловіддача, теплоємкий і теплоємний, теплозахисни́й, теплозбі́рний, теплоізоля́ція, тепломагістра́ль, тепломехані́чний, теплонепроникни́й, теплообмін, теплопостача́ння, теплопровідний, теп-*

лопроникні́й, теплорегуля́ція, теплостійкі́й, теплоте́хнік, теплотра́са, теплофізика, теплоцентра́ль.

ТЕРАПІ́Я, -ї, *ор.*-єю

ТЕРА́РІЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) -ї і **ТЕРА́РІУМ**, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і. Приміщення або скринька, в яких тримають різних земноводних тварин і плазунів.

ТЕРА́СА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, -рас

ТЕРЕБИ́ТИ, -блю́, -би́ш, -би́ть, -бимо́, -бите́, -бля́ть

ТЕРЕЗИ́, -ів, *мн.* Як назва сузір'я пишеться з великої літери. *Під знаком Терезів.*

ТЕ́РЕН — ТЕРЕ́Н. Розрізняються значенням.

Те́рен, -рну. Рослина; плоди цієї рослини; окрема її колючка. *Кущі терну. Чорний терен. Вийняти терен з ноги.*

Тере́н, -у. Місцевість, територія. *Стародавній слов'янський терен.*

ТЕРЕ́НТІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Тере́нтію! *Зменш.-пестл.:* Тере́шку! Тере́ню! Тере́шечку! **Тере́нтійович** [*не* Терентієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Тере́нтіївна** [*не* Терентієвна], -и [*не* Терентіївної], *дав.* -і [*не* Терентіївній]. *У класі два Терентії* [*не* Терентія]. *Іва́не Тере́нтійовичу! Ма́ріє Тере́нтіївно!*

ТЕР'Є́Р, -а. Порода собаки.

ТЕРИТОРІА́ЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «територіа́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *територіа́льно-адміністрати́вний, територіа́льно-виробни́чий, територіа́льно-галузе́вий, територіа́льно-географі́чний, територіа́льно-економі́чний.*

ТЕРЛИ́Ч, -у́, *ор.* -е́м і **ТИРЛИ́Ч**. Багаторічна рослина. *Квіти терличу (тирличу).*

ТЕ́РМІН[1], -у. Проміжок часу. *Продовжити термін навчання. До встановленого терміну.*

ТЕ́РМІН[2], -а. Слово або словосполучення, що означає чітко окреслене поняття певної галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя. *Вживання терміна.*

ТЕРМІ́ТНИЙ — ТЕРМІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Термі́тний. Який містить речовину терміт, здійснюється за допомогою терміту. *Термітна суміш. Термітне зварювання.*

Термі́чний. Тепловий; призначений для теплової обробки металів. *Термічна переробка кам'яного вугілля. Термічна піч.*

ТЕРМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «термі́чний». З наступною частиною пишеться разом: *термобаро́метр, термогенера́тор, термодина́міка, термоелеме́нт, термоізоля́ція, термоіндика́тор, термокомпре́сор, термофізика, термоя́дерний, термореле́, термолюмінесце́нція, термотерапія.*

ТЕ́РМОС, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і

ТЕРМОСИ́ТИ, -о́шу, -о́сиш, -о́сить, -о́симо, -о́сите, -о́сять

ТЕРНО́ПІЛЬЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* терно́пілець, -льця, *ор.* -льцем, *ч.*; терно́пілька, -и, *род. мн.* -льок, *дав.* -лькам, *ж.*) і **ТЕРНОПІЛЬЧА́НИ**, -а́н, *мн.* (*одн.* тернопільча́нин, -а, *ч.*; тернопільча́нка, -и, *род. мн.* -нок, *дав.* -нкам, *ж.*).

ТЕРНО́ПІЛЬЩИНА, -и

ТЕРНОСЛИ́В, -у і **ТЕРНОСЛИ́ВА**, -и

ТЕРОРИСТИ́ЧНИЙ — ТЕРОРИ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Терористи́чний. Який стосується терору, тероризму. *Терористичний акт. Терористична діяльність. Терористичні методи боротьби.*

Терори́стський. Який стосується терористів. *Терористська група.*

ТЕРОРИСТИ́ЧНО-ДИВЕРСІ́ЙНИЙ

ТЕРПІ́ТИ, терплю́, те́рпиш, те́рпить, те́рпимо, те́рпите, те́рплять і -плю́, -пи́ш, -пи́ть, -пимо́, -пите́, -пля́ть

ТЕРПЛЯ́ЧИЙ. *Терпляча людина* [*не* терпелива людина].

ТЕ́РПНУТИ, *мин.* терп і те́рпнув, те́рпла і те́рпнула, те́рпли і те́рпнули

ТЕ́РТИ, тру, треш, тре, тремо́, трете́, труть

ТЕ́РТКА і ТЕРТУ́ШКА. Збігаються у знач. «кухонний предмет». *Терти на тертці (тертушці) картоплю. Тільки* **тертка** вжив. у знач. «укритий сіркою бік сірникової коробки». *Відламати шматок тертки.*

ТЕРЦЕ́Т 1. *род.* -а. Трирядкова строфа в сонеті. *Рядки терцета.* 2. *род.* -у. Ансамбль із трьох виконавців; музичний твір для трьох виконавців. *Учасники терцету. Автор терцету.*

ТЕРЦИ́НА, -и. Віршова форма з трирядкових строф.

ТЕСА́ТИ, тешу́, те́шеш, те́ше, те́шемо, те́шете, те́шуть; *нак.* теши́, те- шíть

ТЕ́СЛЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* те́слі, тесль і **ТЕСЛЯ́Р**, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

ТЕСЛЯ́РСЬКО-СТОЛЯ́РНИЙ

ТЕСО́ВИЙ — ТИСО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Тесо́вий. Придатний для виготовлення тесу — тонких дощок; зроблений із тесу; обшитий тесом. *Тесовий ліс. Тесові ворота. Тесовий дах.*

Тисо́вий. Який стосується тиса — вічнозеленого хвойного дерева; зроблений з тису. *Тисова деревина. Тисові двері.*

ТЕТ-А-ТЕ́Т, *присл.* Синоніми: віч-на-віч, сам на сам.

ТЕ́ХНІК-ЕЛЕКТРОМЕХА́НІК, те́хніка-електромеха́ніка

ТЕХНІКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «техні́чний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *те́хніко-виробни́чий, те́хніко-економі́чний.*

ТЕХНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «технічний». З наступною частиною пишеться разом: *техногене́з, технокра́т, технохімі́чний.*

ТЕЧІ́Я, -ї, *ор.* -єю, *мн.* те́чії, те́чій, але дві течії

ТИ, тебе́ (у те́бе), *дав.* тобі, *ор.* тобо́ю, *місц.* (на) тобі

ТИБЕ́Т, -у, *місц.* (на) -і. *Вершина Тибету.*

ТИ́ГЕЛЬ, -гля, *ор.* -глем, *місц.* (у) -глі. Посудина з вогнетривких матеріалів для плавлення і нагрівання металів.

ТИ́ГРОВИЙ — ТИ́ГРЯЧИЙ. Збігаються у знач. «який належить тигрові; такий, як у тигра; властивий тигрові». *Тигрова (тигряча) шкура. Тигрова (тигряча) кров. Тигрова (тигряча) злість.*

Тільки **ти́гровий** ужив. у значеннях: 1. Який має колір шкури тигра. *Тигрова накидка.* 2. У складі деяких зоологічних і ботанічних назв, термінів. *Тигровий пітон. Тигрова лілія. Тигрова акула.*

ТИ́ЖДЕНЬ — НЕДІ́ЛЯ. Розрізняються значенням.

Ти́ждень, -жня, *ор.* -жнем, *місц.* (на) -жні, мн. -жні, -жнів. Проміжок часу в сім діб. *Працювати цілий тиждень. Тиждень книжки* [*не* неділя книжки].

Неді́ля, -і, *род. мн.* -діль. Сьомий день тижня. *З суботи на неділю.*

ТИЖНЕ́ВИЙ. *Тижневий графік.*

ТИЖНЕ́ВИК, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -у, *мн.* -и, -ів. *Тижневик «Україна».*

ТИ́КАТИ[1], -аю, -аєш, -ає. Звертатися до когось на «ти». *Він йому тикає.*

ТИ́КАТИ[2], ти́чу, ти́чеш, ти́че, ти́чемо, ти́чете, ти́чуть і -каю, -каєш, -кає, -каємо, -каєте, -кають. Встромляти, впихати, засовувати в глиб чого; колоти когось; торкатися кого-небудь; показувати на кого-, що-небудь, кудись; подавати комусь що-небудь. *Тикати в землю горох. Тикати пальцем у небо. Тикати в руку гроші.*

ТИЛОВИ́Й — ТИ́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Тилови́й, -а́, -е́. Який знаходиться, відбувається далі від лінії фронту. *Тилове місто. Тилові роботи.*

Ти́льний. Задній, зворотний. *Тильна сторона. Тильний бік.*

ТИ́М-ТО, *спол.*

ТИМЧАСОВОЗОБОВ'Я́ЗАНИЙ ТИМЧА́СОМ — ТИМ ЧА́СОМ

Тимча́сом, *спол.*, часовий і протиставний. Уживається переважно у сполученні з *як*. Складений сполучник *тимчасом як* можна замінити словами **тоді як, але, проте, однак.** *Концерт не розпочинали, тимчасом як зал був уже переповнений.*

Тим ча́сом, *займ. з ім.* Пишеться окремо. Можна замінити сполученням **за той час.** *Поки мати готувала обід, батько тим часом полагодив рибальські снасті.*

ТИН, -у, *ор.* -ом, *місц.* (на) -у́, *мн.* -и́, -ів, але два ти́ни

ТИНЬКУВА́ТИ — ШТУКАТУ́РИТИ. Збігаються у знач. «покривати поверхню стіни, стелі шаром штукатурки». *Тинькувати (штукатурити) хату.*

ТИП. 1. *род.* -у. Зразок, модель, форма, яким відповідає певна група предметів, явищ. *Розробка нового типу машин.* 2. *род.* -у. Сукупність споріднених класів у систематиці тварин і рослин. *Належати до типу членистоногих.* 3. *род.* -у. Характерна будова тіла, зовнішність людини. *Людина класичного типу.* 4. *род.* -у. Художній образ. *Створення позитивного типу.* 5. *род.* у. Категорія людей, об'єднаних якимись характерними рисами, її яскравий представник. *Трудівник нового типу.* 6. *род.* -а. Людина, що відрізняється від інших якимись характерними особливостями; хтось невідомий. *Стережіться цього типа.*

ТИПО́ВИЙ — ТИПОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Типо́вий. 1. Який відзначається ознаками, властивими якій-небудь сукупності осіб, явищ, предметів. *Типовий гуцул.* 2. Який часто зустрічається; характерний для кого-, чого-небудь. *Типова помилка. Типове для міста будівництво.* 3. Який виявляє загальне в індивідуальному. *Типовий характер* [*не* типічний].

Типови́й. Стандартний, зразковий; прийнятний для всіх установ, підприємств. *Типовий проект. Типові меблі. Типові норми виробітку й розцінки.*

ТИРА́Ж, -у́, *ор.* -е́м

ТИРА́НА, -и. *Населення Тирани.*

ТИРАНІ́Я — ТИРА́НСТВО. Збігаються у значеннях: 1. Правління, влада, що ґрунтується на свавіллі та насильстві. *Нестерпні роки тиранії (тиранства).* 2. Деспотизм, жорстокість, свавілля стосовно кого-небудь. *Тиранія (тиранство) вельмож.*

Тільки **тиранія** ужив. у знач. «одноособове правління тирана у Стародавній Греції та в Римі, а також у містах-республіках Італії XIII—XVI ст.».

ТИРЕ́ — ДЕФІ́С. Розрізняються значенням.

Тире́, *невідм.*, *с.* Розділовий знак, що має форму прямої горизонтальної риски. Пунктуація: Тире ставиться: 1. Між підметом і присудком, коли: а) присудок виражений іменником або кількісним числівником у наз. відм., а дієслівна зв'язка опущена. *Книги — морська глибина* (Франко). *Два на два — чотири;* б) обидва головні члени або один із них виражені інфінітивом. *Життя прожить — не поле перейти* (Олійник). *Згоріть в житті — єдине щастя* (Олесь); в) до складу присудка входять слова *це, то, ось, значить. Поезія — це завжди неповторність* (Костенко). *Лиш боротись — значить жить* (Франко). Якщо підмет

виражений займенником, а присудок — прикметником чи співвідносним із ним займенником або коли до складу присудка входять слова *як, ніби, мов, мовби, немовби, наче, неначе, що, не,* то тире між підметом і присудком здебільшого не ставиться. *У справедливих армій доля завжди прекрасна* (Гончар). *Я син свого часу і весь належу сучасникам своїм* (Довженко). *В чужих краях і хліб неначе вата* (Тарновський). Але в художній літературі і в цих випадках можливе тире при потребі логічно виділити підмет або присудок: *Люди — прекрасні. Земля — мов казка* (Симоненко). *Ми — широкі душею. В нас кожен співа на своїй у братерському колі* (Олійник).

2. На місці пропущеного члена речення: *Три явори посадила сестра при долині... А дівчина заручена — червону калину* (Шевченко).

3. Перед узагальнюючим словом, що стоїть після однорідних членів речення: *Тихо. І земля, і вода, і повітря — все поснуло* (Коцюбинський).

4. Після однорідних членів, які розташовані за узагальнюючим словом і якими речення не закінчується: *Тут все: і повітря, і тиша, і дерева — сповнене такої сили, що й сам мимоволі стаєш сильнішим* (Гончар).

5. Для виділення прикладки, якщо вона стоїть у кінці речення і має уточнююче значення: *Тихо-тихо стікає на землю зерно — перестиглі сльози степів* (Стельмах).

6. Для виділення вставних слів, словосполучень і речень, якщо вони передають додаткову інформацію, попутні зауваження до висловленого. *А Ярема — страшно глянуть — по три, по чотири так і кладе!* (Шевченко) *Є люди на землі — а то б не варто й жити — що крізь щоденний труд уміють і любити, і усміхатися, і мислити, й шукать...* (Рильський)

7. Між частинами складного безсполучникового речення, якщо: а) друга частина вказує на швидку зміну подій або виражає наслідок чи висновок з того, про що говорилося в першій частині: *Вдарив революціонер — захитався світ* (Тичина); б) зміст другої частини протиставляється першій: *Думав, доля зустрінеться — спіткалося горе* (Шевченко); в) у першій частині вказується на час або умову, при якій відбувається дія в другій частині: *У товаристві лад — усяк тому радіє* (Глібов); г) друга частина містить порівняння: *Гляне — холодною водою обіллє* (Вовчок).

8. Між частинами складносурядного речення, якщо вони виражають швидку зміну подій чи різке протиставлення: *Ударив гучно стріл огненний — і цілий світ нараз потух* (Рильський). Якщо друга частина виражає наслідок того, про що говориться в першій частині, то між ними може ставитися кома і тире: *Всім серцем любіть Україну свою,— і вічні ми будемо з нею* (Сосюра).

9. Між частинами складнопідрядного речення для сильнішого їх інтонаційного виділення: *Раз вночі прокинувсь вітер і угледіть захотів — чи ніхто не порушає тиші мертвої гаїв* (Олесь). Якщо підрядна частина передує головній, а головна містить висновок із того, про що говориться у попередній, то перед головною частиною ставиться кома і тире: *Коли вже народився ти поетом,— за все відповідай у цім житті* (Олійник).

10. Між двома словами на означення просторових, часових, кількісних меж: *Авіарейс Львів—Київ. Словник староукраїнської мови XIV—XV ст. Озеро глибиною два—три метри.*

11. Між двома чи кількома власними іменами, яким названо вчення, теорію, науковий закон тощо: *Закон Бойля—Маріотта.*

12. Між будь-якими компонентами речення для їх смислового виділення: *Говорила ти мало. Робила багато. І — гарно* (Олійник). *Він міг би стерпіть все. Але — не це!* (Олійник) *В братських могилах лежать тільки брати. Тільки — брати...* (Олійник).

Дефіс, -а. Коротка риска, яка сполучає слова або їх основи в одне ціле чи прикладку з підрядковуючим словом. *Торгово-економічний. Кіт-воркіт. Дніпро-ріка.* Синоніми: ри́ска, знак перено́су.

ТИРЛИ́Ч *див.* **ТЕРЛИ́Ч**

ТИРО́ЛЬКА — ТІРО́ЛЬКА. Розрізняються значенням.

Тиро́лька, -и, *род. мн.* -льок. 1. Сорт яблуні, а також її плід. 2. Капелюх.

Тіро́лька, -и, *род. мн.* -льок. Жителька Тіролю.

ТИС. 1. *род.* -а. Хвойне вічнозелене дерево. *Зарості тиса.* 2. *род.* -у. Деревина такого дерева. *Меблі з тису.*

ТИСНУ́ТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть; *мин.* тис і тиснув, ти́сла і ти́снула, ти́сли і ти́снули

ТИСО́ВИЙ *див.* **ТЕСО́ВИЙ**

ТИ́СЯЧА, -і, *ор.* -ею, *мн.* ти́сячі і тисячі́, *род.* ти́сяч, *дав.* ти́сячам і тисячам́. *У тисяча дев'ятсот дев'яносто п'ятому році* [*не* в тисячу].

ТИСЯЧО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «ти́сяча». З наступною частиною пишеться разом: *тисячове́рстий і тисячоверсто́вий, тисячоголо́сий, тисячогра́дусний, тисячокілограмо́вий, тисячокілометро́вий, тисячорічний і тисячолітній, тисячоріччя і тисячоліття, тисячото́нний.*

ТИТА́Н[1], -а. 1. Міфологічне божество. 2. Людина, що відзначається величезною силою розуму, таланту; винятково видатна, героїчна особа. *Титан поетичного слова.*

ТИТА́Н[2], -у. Хімічний елемент. *Сплави титану.*

ТИТА́Н[3], -а. Великий кип'ятильник. *Вода з титана.*

ТИ́ТУЛЬНИЙ. *Титульна сторінка.*

ТИ́ХІН, -хона, *дав.* -хонові, *ор.* -ом, *кл.* Ти́хоне! *Зменш.-пестл.:* Тишко́!

Ти́хонович, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ти́хонівна**, -и [*не* Тихівної], *дав.* -і [*не* Тихівній]. *Два Ти́хони* [*не* два Ти́хона]. *Іва́не Ти́хоновичу! Катери́но Ти́хонівно!*

ТИХОВО́ДИЙ і ТИХОВО́ДНИЙ

ТИХООКЕА́НСЬКИЙ

ТИ́ХО-ТИ́ХО, *присл.*

ТИЧИ́НКОВИЙ

ТИЧКОВИ́Й, -а́, -е́. *Тичкова квасоля.*

ТИ́ША, -і, *ор.* -ею. *Настала тиша* [*не* тишина].

ТИ́ШКОМ-НИ́ШКОМ, *присл.*

ТІК, то́ку, *ор.* то́ком, *місц.* (на) току́, *мн.* токи́, -ів, але два то́ки

ТІ́ЛЬКИ *див.* **ЛИШЕ́**

ТІ́ЛЬКИ-НО

ТІ́ЛЬКИ-ТІ́ЛЬКИ, *присл.*

ТІ́ЛЬКИ ЩО

ТІЛЬЦЕ́, -я́ і **ТІ́ЛЬЦЕ**, -я, *мн.* тільця́ і тільця, тіле́ць і тілець. *Червоні кров'яні тільця́ (тільця).*

ТІ́М'Я, тім'я і тімені, *ор.* тім'ям і ті- менем

ТІНЬ, -і, *ор.* -нню, *місц.* (в) тіні, *род. мн.* тіней. Не рекомендується вживати вислів *немає і тіні сумніву.* Треба: **немає найменшого сумніву, немає ні крихти сумніву.**

ТІНЬОВИТРИВА́ЛИЙ

ТІ́ПАТИ — ТІПА́ТИ. Розрізняються значенням.

Тіпати, -аю, -аєш, -ає. 1. Хитати, трясти, махати чим-небудь; здригатися від чогось. *Тіпати головою. Нестримне ридання тіпає її тіло.* 2. Викликати сильне тремтіння, дрижання, озноб, нервове збудження тощо. *Ним тіпала лихоманка.*

Тіпа́ти, -а́ю, -а́єш, -а́є. Очищати волокно конопель, льону. *Тіпати коноплі.*

ТІРО́ЛЬ, Тіро́ля, *ор.* Тіро́лем. Назва місцевості.

ТІРО́ЛЬКА *див.* **ТИРО́ЛЬКА**
ТІРРЕ́НСЬКЕ МО́РЕ. Перше слово пишеться з великої літери.
ТІСНИ́Й *див.* **ЩІ́ЛЬНИЙ**
ТІСНО́ТА, -и, *місц.* (в) -і і **ТІСНОТА́**, -й, *місц.* (в) -і
ТІ́СТЕЧКО, -а, *мн.* -а, -чок. *Купити тістечко* [*не* пирожене].
ТІ́ТКА, -и, *дав.* -тці, *мн.* -тки́, -то́к. *Провідати тітку* [*не* тьотю].
ТКА́ЛЯ, -і, *ор.* -ею. *Працює ткалею* [*не* ткачихою].
ТКАННЯ́, -я́, *ор.* -ня́м
ТКА́ТИ, тчу́, тчеш, тче, тчемо́, тчете́, тчуть; *нак.* тчи, тчіть
ТКА́ЦЬКО-ПРЯДИ́ЛЬНИЙ
ТКАЧ, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м , *кл.* -у; *мн.* -і́, -і́в
ТМИН, -у і **КМИН**, -у [*не* кмін].
ТО, *част.* Пишеться через дефіс, якщо вона підсилює значення попереднього слова: *отам-то, скільки-то, як-то, отак-то.* Якщо між часткою та словом, якого вона стосується, стоїть інша частка, то всі три слова пишуться окремо: *скільки ж то, як же то, отак би то.*
ТОВАРИ́СТВО, -а. У власних назвах пишеться з великої літери: *Товариство об'єднаних українських канадців.* Якщо власна назва береться в лапки, слово *товариство* пишеться з малої літери: *товариство «Україна — Фінляндія».*
ТОВА́РИШ, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -у; *мн.* -і, -і́в, але два това́риші [*не* два товариша].
ТОВА́РНО-ГРОШОВИ́Й, -а́, -е́
ТОВА́РНО-ПАСАЖИ́РСЬКИЙ
ТОВАРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «това́р». З наступною частиною пишеться разом: *товаровиробни́к, товаровла́сник, товарозабезпе́чення, товарооб́ріг, товарообмі́н, товаротра́нспортний.*
ТОВКТИ́, -вчу́, -вче́ш, -вче́, -вчемо́, -вчете́, -вчуть
ТОВКТИ́СЯ, -вчу́ся, -вче́шся, -вче́ться, -вчемо́ся, -вчете́ся, -вчу́ться
ТО́ВПИТИСЯ, -питься, -пляться
ТОВСТИ́Й, -а́, -е́
ТОВСТОШКІ́РИЙ і ТОВСТОШКУ́РИЙ
ТО́ВЧЕНИЙ — ТОВЧЕ́НИЙ
То́вчений, *дієприкм. Товчене з цибулею і часником сало.*
Товче́ний, *прикм. Товчена картопля.*
ТО́ГА, то́ги, *місц.* (у) то́зі, *род. мн.* тог
ТОГОРІ́ЧНИЙ — ЦЬОГОРІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням. **Тогорі́чний.** Який стосується минулого року. *Тогорічна трава.*
Цьогорі́чний. Який стосується цього року. *Цьогорічні жнива.*
ТОДІ́ Ж
ТОДІ́-ТО, *присл.*
ТОДІ́ШНІЙ, -я, -є
ТОЖ. 1. *спол.* Коли вживається на початку речення, в якому підсумовується щось, робиться висновок з попереднього сказаного, то за значенням наближається до спол. *таким чином, отже. Тож як мудрості доходиш,— хочеться і жить, і жить!* (Тичина). Коли уживається для приєднання речення, яке служить поясненням думки, висловленої в попередньому, то за значенням відповідає спол. *тому, через те. Сьогодні гарна погода, тож необхідно провести змагання.* 2. *част.* Уживається для логічного виділення певного слова або для підсилення загального змісту всього висловлювання. *Тож треба зуміти так зробити! Тож воно і є! Тож тільки подумати!* Якщо частка **то** має у складі речення значення вказівності, частка **ж** пишеться з нею окремо. *Народна пісня — то ж вона Усій землі окраса* (Рильський). *А навкруги — то ж рідна земля!*
ТО Й, *спол.*
ТОЙ, того́, *дав.* тому́, *ор.* тим, *місц.* (на) тому́ і тім; *ж.* та, тієї́ і то́ї, *дав.* тій, *ор.* тією і то́ю, *місц.* (на) тій; *с.* те, того́, *дав.* тому́, *ор.* тим, *місц.*

(на) тому́ і тім; *мн.* ті, тих, *дав.* тим, *ор.* ти́ми, *місц.* (на) тих.

ТО́Й-ТАКИ́, того́-таки́, *дав.* тому́-таки́, *ор.* тим-таки́, *місц.* (на) то́му-та́ки і тім-таки́; *ж.* та́-таки́, тієї-таки́ і то́ї-таки́, *дав.* тій-таки́, *ор.* тією-таки́ і то́ю-таки́, *місц.* (на) тій-таки́; *с.* те́-таки́, того́-таки́; *мн.* ті-таки́, ти́х-таки́.

ТО́КАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -ю; *мн.* токарі́, -і́в, *дав.* -я́м, *ор.* -я́ми, *місц.* (на) -я́х і то́карі, -ів, *дав.* -ям, *ор.* -ями, *місц.* (на) -ях

ТОКА́РНИЙ — ТОКА́РСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Тока́рний. Пов'язаний з обточуванням металу, дерева й інших матеріалів на верстаті; призначений для такого обточування матеріалів. *Токарна обробка металів. Токарний верстат. Токарна справа.*

Тока́рський. Який стосується токарства. *Токарський інструмент. Токарська майстерність.*

ТОКАРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «тока́рний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *тока́рно-гвинторі́зний, тока́рно-карусе́льний, тока́рно-копіюва́льний, тока́рно-револьве́рний, тока́рно-фре́зерний, тока́рно-центрови́й.*

ТО́КАР-РЕВОЛЬВЕ́РНИК, то́каря-револьве́рника, *ор.* то́карем-револьве́рником

ТО́КАР-УНІВЕРСА́Л, то́каря-універса́ла, *ор.* то́карем-універса́лом

ТО́КАР-ШВИ́ДКІ́СНИК, то́каря-шви́дкісника, *ор.* то́карем-шви́дкісником

ТОКА́РСЬКИЙ *див.* **ТОКА́РНИЙ**

ТОКА́ТА, -и. Віртуозна музична п'єса.

ТОКІ́ЙСЬКИЙ

ТО́КІО, *невідм., с.* Назва міста.

ТОКМА́К, -а́, *місц.* (у) -ці і -ку́. Назва міста.

ТО́КСИКО-АЛЕРГІ́ЧНИЙ

ТО́КСИКО-ІНФЕКЦІ́ЙНИЙ

ТО́ЛЕВИЙ — ТО́ЛОВИЙ. Розрізняються значенням.

То́левий. Зроблений із толю; призначений для виробництва толю. *Толева покрівля. Толевий завод.*

То́ловий. Який стосується толу; виготовлений із толу. *Толова шашка.*

ТОЛЕРА́НТНИЙ. Терпимий до чиїхось думок, поглядів, вірувань. *Толерантна людина.*

ТО́ЛОВИЙ *див.* **ТО́ЛЕВИЙ**

ТОЛО́КА[1], -и. 1. Залишене під пар поле, що служить пасовищем для худоби. 2. *діал.* Вільна ділянка біля села, де збиралася молодь гуляти.

ТОЛОКА́[2], -и і **ТОЛО́КА**, -и. Гуртова допомога; робота громадою.

ТОЛО́ЧИТИ, -очу́, -о́чиш, -о́чить, -о́чимо, -о́чите, -о́чать; *нак.* -о́ч, -о́чте і **ТОЛОЧИ́ТИ**, -очу́, -очи́ш, -очи́ть, -очимо́, -очите́, -оча́ть; *нак.* -очи́, -очі́ть

ТОЛЬ, -ю, *ор.* -ем, ч. *Покрити дах толем.*

ТОМ, -у, *мн.* -и́, -і́в, *місц.* (у) тома́х. *Два то́ми* [*не* два тома].

ТОМА́Т. 1. *род.* -а. Помідор. *Плід томата.* 2. *род.* -у. Соус, паста з помідорів. *Слоїк томату.*

ТОМА́Т-ПЮРЕ́, тома́ту-пюре́

ТОМИ́ТИ, томлю́, то́миш, то́мить, то́мимо, то́мите, то́млять

ТОМИ́ТИСЯ, томлю́ся, то́мишся, то́миться, то́мимося, то́митеся, то́мляться

ТОМУ́-ТАКИ́, *присл.*

ТОМУ́-ТО, *присл.*

ТОМУ́ ЩО

ТОН, -у, *мн.* -и́, -і́в

ТОНА́ЛЬНО-ЧАСТО́ТНИЙ

ТОНКО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «тонки́й». З наступною частиною пишеться разом: *тонковолокни́стий, тонкоголо́сий, тонкогу́бий, тонконо́гий, тонкоподрі́бнений, тонкосльо́зий, тонкоста́нний, тонкосуко́нний і тонкосукня́ний, тонкохво́стий, тонкошкі́рий.*

ТОНКОЛИ́СТИЙ — ТОНКОЛИСТОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Тонколи́стий. Який має тонке листя. *Тонколистий ясен.*

Тонколистови́й, *спец.* Який складається з тонких листів; призначений для виготовлення тонких листів. *Зварювання тонколистових конструкцій. Тонколистовий цех.*

ТО́ННА, -и, *род. мн.* тонн. *15,5 тонни* [*не* тонн].

ТОННА́ЖНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ТОННА́ЖО-ДОБА́, -и́

ТОННА́ЖО-РЕ́ЙС, -у

ТО́ННО-КІЛОМЕ́ТР, -а

ТОНУ́ТИ, -ну́, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть

ТО́НШЕ, *присл.* [*не* тоньше]

ТО́НШИЙ [*не* тоньший].

ТОПА́З. 1. *род.* -у. Мінерал із класу силікатів. *Поклади топазу.* 2. *род.* -а. Один камінь, кристал цього мінералу. *Поверхня топаза.*

ТОПИ́ТИ, -плю́, -пиш, -пить, -пимо, -пите, -плять

ТОПИ́ТИСЯ, -плю́ся, -пишся, -питься, -пимося, -питеся, -пляться

ТОПОЛЕ́ВИЙ — ТОПОЛИ́НИЙ. Збігаються у знач. «який належить тополі (тополині); який складається з тополь». *Тополеве (тополине) листя. Тополева (тополина) алея.*

Тільки **тополи́ний** ужив. у знач. «який своєю будовою, стрункістю схожий на тополю». *Тополиний стан.*

ТОПО́ЛЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -оль

ТОПОНІ́МІКА — ТОПОНІ́МІЯ. Розрізняться значенням.

Топоні́міка, -и, *місц.* (у) -ці. Розділ мовознавства, що вивчає географічні назви. *Вивчення проблем топоніміки.*

Топоні́мія, -ї, *ор.* -єю. Сукупність власних географічних назв певної території. *Топонімія Волині.*

ТОПТА́ТИ, -пчу́, -пчеш, -пче, -пчемо, -пчете, -пчуть

ТОРАКА́ЛЬНИЙ. *Торакальна (грудна) хірургія.*

ТОРГ, -у, *місц.* (на) торгу́ і то́рзі; *мн.* -и́, -ів, *місц.* (на) -а́х. Ведення торгівлі, прицінювання; площа для торгівлі, аукціон.

ТОРГІ́ВЛЯ, -і, *ор.* -ею [*не* торговля].

ТОРГОВЕ́ЛЬНИЙ і ТОРГО́ВИЙ

ТОРГОВЕ́ЛЬНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «торгове́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *торгове́льно-економі́чний, торгове́льно-заготі́ве́льний, торгове́льно-збутови́й, торгове́льно-промисло́вий, торгове́льно-кооперати́вний, торгове́льно-фіна́нсовий.*

ТОРГОВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «торго́вий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *торго́во-заготі́ве́льний, торго́во-закупі́ве́льний, торго́во-збутови́й, торго́во-кооперати́вний, торго́во-промисло́вий.*

ТОРЕ́РО, *невідм., ч.* Учасник корриди — бою з розлюченим биком. *Відважний тореро.*

ТОРІЧЕЛІ́ЄВА ПОРОЖНЕ́ЧА. Стійке словосполучення. Ужив. у знач. «безповітряний простір над поверхнею рідини в закритому зверху посуді». Обидва слова пишуться з малої літери.

ТОРІ́ШНІЙ, -я, -є

ТОРКНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть

ТОРКНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -не́шся, -не́ться, -немо́ся, -нете́ся, -ну́ться

ТОРНА́ДО, *невідм., ч.* Ураган у Центральній і Північній Америці. *Налетів торнадо.*

ТОРОХКОТА́ТИ, -кочу́, -ко́чеш, -ко́че, -ко́чемо, -ко́чете, -ко́чуть; *нак.* -кочи́, -кочі́ть і **ТОРОХКОТІ́ТИ,** -очу́, -коти́ш, -коти́ть, -котимо́, -котите́, -котя́ть; *нак.* -коти́, -коті́ть

ТОРО́ЧИТИ — ТОРОЧИ́ТИ. Розрізняються значенням.

Торо́чити, -о́чу, -о́чиш, -о́чить, -о́чимо, -о́чите, -о́чать, *розм.* 1. Говорити

одне й те саме, повторювати щось по кілька разів. *Одне й те ж торочить. 2. зневажл.* Говорити нісенітниці, вести несерйозну розмову; базікати. *Що ти торочиш?*

Торочи́ти, -очу́, -о́чиш, -о́чить. 1. Висмикувати нитки з країв тканини, роблячи торочки. *Торочити рушники.* 2. Обшивати облямівкою краї одягу і т. ін. для оздоби.

ТОРТ, -а, *мн.* -и́, -і́в, але два то́рти [*не* два торта].

ТОРТУ́РИ, -ур, *мн.*

ТОРФО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «торф», «торфо́вий». З наступною частиною пишеться разом: *торфоагрега́т, торфобрике́т, торфовидобува́ння, торфозаготіве́льний, торфозбира́льний, торфокомпо́ст, торфоперегні́й, торфородо́вище, торфофосфа́тний.*

ТОРФО́ВИЙ і ТОРФ'ЯНИ́Й, -а́, -е́. *Торфові (торф'яні) ґрунти. Торфовий (торф'яний) компост. Торфові (торф'яні) розробки.*

ТОРФ-СИРЕ́ЦЬ, то́рфу-сирцю́

ТОРФ'ЯНИ́СТИЙ. Який містить у собі торф. *Торф'янистий ґрунт.*

ТОТАЛІТА́РНИЙ — ТОТА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Тоталіта́рний. Який характеризується насильством, повним придушенням демократичних свобод і прав особи. *Тоталітарні порядки.*

Тота́льний. Який стосується всіх, охоплює все, всіх, який поширюється на всіх; загальний, всеосяжний. *Тотальна мобілізація. Тотальна війна.*

ТО́-ТО, *част. То-то і с. То-то ж хороший!*

ТОТО́ЖНИЙ. Керування: з чим. *Незгода з концепцією певного літературного твору не тотожна з його повним запереченням.*

ТОЧИ́ЛЬНО-ПОЛІРУВА́ЛЬНИЙ

ТОЧИ́ТИ, -чу́, -чиш, -чить, -чимо, -чите, -чать

ТО́ЧКА *див.* **КРА́ПКА**

ТРАВЕСТІ́. 1. *невідм., с.* Одне з театральних амплуа, яке виконує переодягнена жінка. *У п'єсі є одне травесті.* 2. *невідм., ж.* Артистка, яка виконує таку роль. *Юна травесті.* 3. У знач. *прикм., незмін. Паж травесті.*

ТРАВЕСТІ́Я, -ї, *ор.* -єю

ТРАВИ́ТИ, -влю́, -виш, -вить, -вимо, -вите, -влять

ТРАВНИ́Й, -а́, -е́

ТРАВОЇ́ДНИЙ. *Травоїдна тварина* [*не* травоядна тварина].

ТРАГІКОМЕ́ДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ТРА́ЙЛЕР, -а і **ТРЕ́ЙЛЕР**, *техн.* Тягач із візком-платформою для перевезення великих, громіздких предметів.

ТРА́ЛЕР — ТРА́ЛЬНИК — ТРА́УЛЕР. Збігаються у знач. «риболовецьке судно, оснащене тралами».

Тра́лер, тра́льник ужив. у знач. «військове судно для виловлювання та знищення підводних мін тралами».

Тра́льник ужив. у знач. «фахівець, який керує траловим ловленням риби; військовий мінер на судні, який займається виявленням та знищенням підводних мін».

ТРАМБУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Трамбування землі* [*не* трамбовка землі].

ТРАНСКРИБУВА́ТИ, -бу́ю, -бу́єш, -бує

ТРАНСКРИ́ПЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. *Точне передавання на письмі звуків якоїсь мови.*

ТРАНСЛІТЕРА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Заміна літер однієї писемності літерами іншої писемності, незалежно від їхньої вимови.

ТРАНСПОРТЕ́Р — ТРАНСПОРТИ́Р. Розрізняються значенням.

Транспорте́р. 1. Конвеєр. 2. Багатоосьова залізнична платформа для перевезення великовагових вантажів.

Транспорти́р. Креслярський прилад.

ТРАНСПОРТНО... Перша частина складних прикметників, що відпові-

дає за значенням слову «тра́нспортний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *тра́нспортно-експедиці́йний, тра́нспортно-ванта́жний, тра́нспортно-енергети́чний.*

ТРАНССИБІ́РСЬКИЙ. Пов'язаний із сполученням через Сибір. *Транссибірська магістраль.*

ТРАНСЦЕНДЕНТА́ЛЬНИЙ — ТРАНСЦЕНДЕ́НТНИЙ. Розрізняються значенням.

Трансцендента́льний. Який одвічно притаманний розуму і зумовлює досвід; не набутий із досвіду.

Трансценде́нтний. 1. Непізнаваний, неприступний для людського пізнання. 2. *мат.* Який не може бути обчислений алгебраїчним способом або бути вираженим алгебраїчно. *Трансцендентне число. Трансцендентні функції.*

ТРАП, -а, *ор.* -ом, *місц.* (по) трапу

ТРА́ПЕЗА, -и, *род. мн.* -пез і **ТРАПЕ́ЗА**, -и, *род. мн.* -пез

ТРА́СА, -и, *місц.* (на) -і

ТРА́УЛЕР *див.* **ТРА́ЛЕР**

ТРАФАРЕ́Т, -у. 1. Платівка картону, металу тощо, в якій прорізано малюнки, літери або цифри для їх швидкого відтворення на якійсь поверхні. 2. Шаблон, штамп.

ТРЕ́ЙЛЕР *див.* **ТРА́ЙЛЕР**

ТРЕМБІТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *місц.* (на) -е́ві, *кл.* -а́рю; *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

ТРЕ́МОЛО, *невідм., с., муз.* Швидке багаторазове повторення одного звука або швидке чергування двох несуміжних звуків.

ТРЕНУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Ходити на тренування* [*не* на тренірівку].

ТРЕПЕТА́ТИ, -печу́, -пе́чеш, -пе́че, -пе́чемо, -пе́чете, -пе́чуть

ТРЕТИ́ННИЙ. *Третинний період* [*не* третичний період].

ТРИ, трьох, *дав.* трьом, *ор.* трьома́, *місц.* (на) трьох

ТРИ... Перша частина складних прикметників. З наступною частиною пишеться разом. Числівник **три** має форму називного відмінка, коли друга частина складного слова починається з приголосного: *тригоди́нний, триде́нний, тризмі́нний, тризна́чний, трикілометро́вий, трикла́сний, трико́лірний, трикомпоне́нтний, трикра́тний, трилі́нійний, трирі́чний, трилітро́вий, триметро́вий, тримі́сячний, тримо́вний, тримото́рний, триповерхо́вий, трипроце́нтний, триразо́вий, трискладо́вий, тристру́нний, триступене́вий, трито́мний, трифа́зний, трихвили́нний, трия́русний. Тригоди́нна перерва* [*не* трьохгодинна перерва]. Але: *трисо́тий і трьохсо́тий, тримільйо́нний і трьохмільйо́нний, трити́сячний і трьохти́сячний, тримілья́рдний і трьохмілья́рдний.*

ТРИ́ДЦЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьо́х

ТРИДЦЯТИРІ́ЧНИЙ і ТРИДЦЯТИЛІ́ТНІЙ

ТРИДЦЯТИРІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *род.* мн. -іч і **ТРИДЦЯТИЛІ́ТТЯ**, -я, *ор.* -ттям, *род. мн.* -іть

ТРИ́ДЦЯТЬ, -ти́ і -тьо́х, *дав.* -ти́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.*(на) -ти́ і -тьо́х

ТРИ́ЗНА, -и, *уроч.* Поминки.

ТРИКО́, *невідм., с.*

ТРИКОТА́ЖНО-ПАНЧІ́ШНИЙ

ТРИНА́ДЦЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -тьо́х

ТРИНАДЦЯТИРІ́ЧНИЙ і ТРИНАДЦЯТИЛІ́ТНІЙ

ТРИНА́ДЦЯТЬ, -ти і -тьо́х, *дав.* -ти і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (на) -ти і -тьо́х

ТРИ́ПЛЕКС. 1. *род.* -у. Органічне скло, яке не дає при руйнуванні осколків. 2. *род.* -а. Засклені таким склом віконця-щілини в танку тощо. 3. *невідм.* Ужив. як складова частина назв різного роду пристроїв, сполук і т. ін., які складаються з трьох самостійних частин, елементів. *Триплекс-процес.*

ТРИ́СТА, трьохсо́т, *дав.* трьомста́м, *ор.* трьомаста́ми, *місц.* (на) трьохста́х

ТРІО́, *невідм., с.*

ТРІО́Д — ТРІО́ДЬ. Розрізняються значенням.

Тріо́д, -а. 1. Трьохелектродна електронна лампа. 2. Трьохелектродний напівпровідниковий прилад (транзистор).

Тріо́дь, -і, *ор.* -ддю, *род. мн.* -дей. Книга церковних пісень і молитов.

ТРІ́ЙКА, -и, *дав.* -ці. *Одержати трійку* [*не* тройку].

ТРІПНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть і **ТРІ́ПНУТИ**, -ну, -неш

ТРІПНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -не́шся, -не́ться, -немо́ся, -нете́ся, -ну́ться і **ТРІ́ПНУТИСЯ**, -нуся, -нешся, -нуться

ТРІПОТА́ТИ, -почу́, -по́чеш, -по́че, -по́чемо, -по́чете, -по́чуть; *нак.* -почи́, -почі́ть і **ТРІПОТІ́ТИ**, -почу́, -поти́ш, -поти́ть, -потимо́, -потите́, -потя́ть; *нак.* -поти́, -потіть

ТРІ́СКА — ТРІСКА́. Розрізняються значенням.

Тріска, -и. Тонкий шматок деревини, який відколовся від стовбура. Синонім: скіпка.

Тріска́, -и. Промислова риба.

ТРІСКО́ВИЙ. *Тріскова печінка.*

ТРІСКОТА́ТИ, -кочу́, -ко́чеш, -ко́че, -ко́чемо, -ко́чете, -ко́чуть; *нак.* -кочи́, -кочі́ть і **ТРІСКОТІ́ТИ**, -кочу́, -коти́ш, -коти́ть, -котимо́, -котите́, -котя́ть; *нак.* -коти́, -котіть

ТРІ́ШКИ *див.* **ТРО́ШКИ**

ТРО́Є, трьо́х, *дав.* трьо́м, *ор.* трьома́, *місц.* (на) трьо́х

ТРОЇ́ТИ — ТРУЇ́ТИ. Розрізняються значенням.

Троїти, трою́, троїш, троїть, троїмо́, троїте́, троя́ть. Ужив. у значеннях: 1. Ділити натроє. 2. Збільшувати втроє; потроювати.

Труїти, трую́, тру́їш, тру́їть, тру́їмо, тру́їте, тру́ять. Ужив. у значеннях: 1. Умертвляти отрутою. 2. Спричиняти страждання, позбавляти когось душевного спокою. 3. Робити неприємним, безрадісним.

ТРО́ЙЦЯ. Релігійне свято. Пишеться з великої літери. Синонім: Зеле́ні свя́та.

ТРОФЕ́Й, -я, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -їв

ТРО́ХИ, *присл. Трохи не впав* [*не* чуть не впав].

ТРО́ХИ-ПОТРО́ХУ, *присл.*

ТРО́ШКИ і *рідко* **ТРІ́ШКИ**

ТРОЩИ́ТИ, -ощу́, -о́щиш, -о́щить, -о́щимо, -о́щите, -о́ща́ть і *зрідка* -ощи́ш, -ощи́ть, -ощимо́, -ощите́, -ощя́ть

ТРОЯ́НДА, -и. *Дарувати троянди* [*не* рози].

ТРОЯ́НСЬКИЙ КІНЬ. Стійке словосполучення. Ужив. у знач. «підступний дарунок ворогам, який полегшує перемогу над ними». Обидва слова пишуться з малої літери.

ТРУБИ́ТИ, -блю́, -биш, -бить, -бимо, -бите, -блять

ТРУБКОВИ́Й, -а́, -е́

ТРУ́БНО-КА́БЕЛЬНИЙ

ТРУБО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «труба́». З наступною частиною пишеться разом: *трубоелектрозва́рювальний, труболива́рний, трубонарізни́й, трубоочисни́й, трубопровідний, трубопрока́тний, трубоуклада́ч, трубопро́від.*

ТРУБЧАСТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «трубча́стий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *трубча́сто-кільцеви́й, трубча́сто-пружи́нний.*

ТРУНА́, -и́, *ор.* -ою, *місц.* (в) -і́, *мн.* тру́ни, трун, але дві труни́.

ТРУСИ́ТИ, -ушу́, -у́сиш, -у́сить, -у́симо, -у́сите, -у́сять

ТРУСИ́ТИСЯ, -шу́ся, -у́сишся, -у́ситься, -у́симося, -у́ситеся, -у́сяться і **ТРЯСТИ́СЯ**, -су́ся, -се́шся, -се́ться, -семо́ся, -сете́ся, -су́ться

ТРУТИ́ЗНА, -и, *ор.* -ою

ТРЬОХ... Перша частина складних прикметників. З наступною частиною пишеться разом. Числівник **три** вживається у формі род. відм., коли: 1. Друга частина складного слова починається з голосного: *трьоха́ктний, трьоха́томний, трьохелектро́дний, трьохелеме́нтний, трьохопо́рний, трьохосьові́й.* 2. Другою частиною є порядкові числівники *сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний: трьохмільйо́нний (і тримільйо́нний), трьохмілья́рдний (і тримілья́рдний), трьохти́сячний (і трити́сячний), трьохсо́тий (і трисо́тий).*

ТРЬОХСОТРІ́ЧНИЙ і ТРЬОХСОТЛІ́ТНІЙ

ТРЬОХСОТРІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям і **ТРЬОХСОТЛІ́ТТЯ,** -я, *ор.* -ттям

ТРЮМО́, *невідм., с.* Велике дзеркало, яке стоїть на підлозі.

ТРЮ́ФЕЛЬ, -я. 1. Назва гриба. 2. *лише мн.* трю́фелі, -ів. Назва шоколадних цукерок.

ТРЯСОВИНА́, -и́, *місц.* (в) -і́, *род. мн.* -ви́н.

ТРЯСТИ́, -су́, -се́ш, -се́, -семо́, -сете́, -су́ть

ТРЯСУЧИ́, *дієприсл.*

ТУДИ́-СЮДИ́, *присл.*

ТУЖИ́ТИ, тужу́, ту́жиш, ту́жить, ту́жимо, ту́жите, ту́жать

ТУЛИ́ТИ, тулю́, ту́лиш, ту́лить, ту́лимо, ту́лите, ту́лять

ТУЛИ́ТИСЯ, тулю́ся, ту́лишся, ту́литься, ту́лимося, ту́литеся, ту́ляться

ТУЛЬЧИ́Н, -а́, *ор.* -о́м, *місц.* (у) -і́

ТУМА́НИТИ, -ма́ню, -ма́ниш, -ма́нить, -ма́нимо, -ма́ните, -ма́нять і **ТУМАНИ́ТИ,** -маню́, -мани́ш, -мани́ть, -манимо́, -манитé, -маня́ть

ТУМА́НИТИСЯ, -ниться, -няться і **ТУМАНИ́ТИСЯ,** -мани́ться, -маня́ться

ТУНЕ́ЛЬНО-ПРОХІДНИ́ЦЬКИЙ

ТУНІ́С. 1. *род.* -а. Назва міста. *Жителі Туніса.* 2. *род.* -у. Назва країни. *Площа Тунісу.*

ТУПИ́ТИ, туплю́, ту́пиш, ту́пимо, ту́пите, ту́плять

ТУПОТА́ТИ, -почу́, -по́чеш, -по́че, -по́чемо, -по́чете, -по́чуть; *нак.* -почи́, -почі́ть і **ТУПОТІ́ТИ,** -почу́, -поти́ш, -поти́ть, -потимо́, -потите́, -потя́ть; *нак.* -поти́, -потіть

ТУР[1], -у. 1. Один оберт по колу в танці. *Кінець другого туру.* 2. Етап чогось. *Початок першого туру конкурсу.*

ТУР[2], -а. 1. Вимерлий дикий бик. *Зображення тура.* 2. Гірський кавказький козел. *Роги тура.*

ТУРБО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «турбінний». З наступною частиною пишеться разом: *турбоагрега́т, турбобудівни́й, турбовентиля́тор, турбогвинтови́й, турбогенера́тор, турбодвигу́н, турбоелектрі́чний, турбокомпре́сор, турбомаши́на, турбопоршне́вий, турбореакти́вний, турбореа́ктор.*

ТУРИСТИ́ЧНИЙ — ТУРИ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Туристи́чний. Який стосується туризму. *Туристичне бюро. Туристичний довідник. Туристичний журнал.*

Тури́стський. Який стосується туриста, туристів. *Туристський поїзд. Туристський намет. Туристський сезон. Туристська група. Туристський одяг. Туристська поїздка.*

ТУРИ́СТСЬКО-ЕКСКУРСІ́ЙНИЙ

ТУ́РКИ *див.* **ТЮ́РКИ**

ТУРКМЕНИСТА́Н, -у [*не* Туркменістан, -а]

ТУРКОТА́ТИ, -кочу́, -ко́чеш, -ко́че, -ко́чемо, -ко́чете, -ко́чуть; *нак.* -кочи́, -кочі́ть і **ТУРКОТІ́ТИ,** -кочу́, -коти́ш, -коти́ть, -котимо́, -котите́, -котя́ть; *нак.* -коти́, -котіть

ТУРНЕ́, *невідм., с.* Подорож, поїздка за певним маршрутом. *Гастрольне турне.*

ТУРНЕ́ПС, -у. Кормова ріпа.

ТУРЧА́, -а́ти і **ТУРЧЕНЯ́,** -я́ти

ТУ́ХНУТИ -не, *мин.* тух і ту́хнув, ту́хла і ту́хнула, ту́хли і ту́хнули

ТУШ[1], -і, *ор.* -шшю. Фарба.

ТУШ[2], -у, *ор.* -ем. Урочисте музичне привітання. *Пролунали звуки тушу.*

ТУШ[3], -у, *ор,* -ем. У грі в більярд — ненавмисне торкання до шару, що вважається ударом.

ТУШКУВА́ТИ. Варити м'ясо, овочі в закритому посуді, в дуже малій кількості рідини на слабому вогні. *Тушкувати капусту* [*не* жарити капусту].

ТЬМА-ТЬМУ́ЩА, тьми́-тьму́щої

ТЬМЯ́НИЙ

ТЬМЯНІ́ТИ, -іє, -іють. *Тьмяніє срібло* [*не* тускніє срібло].

ТЬМЯНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «тьмя́ний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *тьмя́но-зеле́ний, тьмя́но-си́ній, тьмя́но-черво́ний.*

ТЬХУ, *виг.* [*не* тьфу]

ТЮЛЕ́НЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів. *Два тюлені* [*не* два тюленя].

ТЮЛЕ́НЯЧИЙ. *Тюленячий жир.*

ТЮЛЬПА́ННИЙ і ТЮЛЬПА́НОВИЙ. *Тюльпанне (тюльпанове) дерево.*

ТЮ́РКИ — ТУ́РКИ. Розрізняються значенням.

Тю́рки, -ів, *мн.* (*одн.* тюрк, -а, *ч.*; тюрча́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Група споріднених за мовою народів (татар, узбеків, азербайджанців, казахів, киргизів, якутів, турків).

Ту́рки, -ів, *мн.* (*одн.* ту́рок, -рка, *ч.*; турке́ня, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -е́нь, *ж.*). Народ, що становить основне населення Туреччини.

ТЮ́РКО-ТАТА́РСЬКИЙ

ТЮ́РКСЬКИЙ

ТЮРМА́, -и́, *мн.* -и, -рем, але дві тюрми́

ТЮТЮНО́ВИЙ

ТЮТЮНОРІ́ЗАЛЬНИЙ

ТЮФТЕ́ЛЬКА, -и, *мн.* -и, -льок. Підсмажена або тушкована кулька з м'ясного чи риб'ячого фаршу.

ТЯ́ГА, -и, *місц.* (в) -зі

ТЯГА́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ТЯГА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́є, -а́ємо, -а́єте, -а́ють. *Тягати мішки* [*не* таскати мішки].

ТЯГА́ТИСЯ, -а́юся, -а́єшся, -а́ється, -а́ємося, -а́єтеся, -а́ються

ТЯГНУ́ТИ, -ну́, -неш, -не, -немо, -няте, -нуть і **ТЯГТИ́**, -ну́, -неш

ТЯГНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -нешся, -неться, -немося, -нетеся, -нуться і **ТЯГТИ́СЯ**, -ну́ся, -нешся

ТЯГОВИ́Й, -а́, -е́

ТЯЖІ́ТИ,-жі́ю, -жі́єш, -жі́є, -жі́ємо, -жі́єте, -жі́ють і -жу́, -жи́ш, -жи́ть, -жимо́, -жите́, жа́ть

ТЯНЬ-ША́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **Тянь-Шань**

ТЯНЬ-ША́НЬ, Тянь-Ша́ню, *ор.* Тянь-Ша́нем

ТЯ́ТИ, тну, тнеш, тне, тнемо́, тнете́, тнуть; *мин.* тяв, тяла́, тяло́, тяли́

ТЯТИВА́, -и́, *мн.* -и́ви, -и́в, але дві тятиви́

У

У[1], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Велике у.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Голосний у.*

У[2], *прийм.* Може вступати в синонімічні відношення з прийменниками **для, до, з, на, по, при, через** (див. **в**).

УБЕРЕГТИ́, -ежу́, -еже́ш, -еже́, -ежемо́, -ежете́, -ежу́ть; *мин.* уберіг, уберегла́, уберегло́, уберегли́; *нак.* -ежи́, -ежі́м(о), -ежі́ть і **ВБЕРЕГТИ́**

УБИ́ВЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -и́ць і **ВБИ́ВЦЯ**, *ч.* і *ж.*

УБІ́К (ВБІК) — У БІК (В БІК)

Убі́к (вбі́к), *присл. Звернути вбік.*

У бік (в бік), *ім. з прийм. Іти в бік школи.*

УБОЖІННЯ, -я, *ор.* -нням і **ВБОЖІННЯ**

УБО́ЗТВО, -а, *ор.* -ом і **ВБО́ЗТВО**, лише *одн.*

УБОЛІВА́ЛЬНИК і **ВБОЛІВА́ЛЬНИК**. Ужив. у знач. «пристрасний любитель спортивних змагань». *Уболівальники футболу* [*не* болільники футболу].

УБОЛІВА́ТИ і **ВБОЛІВА́ТИ**. Ужив. у знач. «гостро переживати за успіхи в спортивних змаганнях». *Уболівають за улюблену футбольну команду* [*не* боліють за улюблену футбольну команду].

УБРА́ННЯ (ВБРА́ННЯ), -я, *ор.* -нням, *род.мн.* -ра́нь і **УБРАННЯ́ (ВБРАННЯ́)**

УБРІ́Д і **ВБРІ́Д**, *присл.*

УВАЖА́ТИ *див.* **ВВАЖА́ТИ**

УВЕ́РХ і **ВВЕРХ**, *присл. Уверх по Дніпру.*

УВЕ́СЬ, усього́, *дав.* усьому́, *ор.* усім, *місц.* (на) усьо́му і усім; *ж.* уся́, усіє́ї, *дав.* усій, *ор.* усіє́ю, *місц.* (на) усій; *с.* усе́, усього́ і **ВВЕСЬ (ВЕСЬ)**

УВЕ́ЧЕРІ і **ВВЕ́ЧЕРІ**, *присл. Зустрілися ввечері.*

УВІ́ГНУТИЙ (ВВІ́ГНУТИЙ) і **УВІГНУ́ТИЙ (ВВІГНУ́ТИЙ)**

УВІК *див.* **ВВІК**

УВІ́ЧНИТИ, -ню, -ниш, -нить, -нимо, -ните, -нять; *нак.* -ічни, -ічнім(о), -ічніть. *Увічнити пам'ять* [*не* увіковічити пам'ять].

УВІ́МКНЕНИЙ (ВВІ́МКНЕНИЙ) і **УВІ́МКНУТИЙ (ВВІ́МКНУТИЙ)**. *Увімкнений (увімкнутий) телевізор* [*не* включений телевізор].

УВІМКНУ́ТИ і **ВВІМКНУ́ТИ** — **ВКЛЮЧИ́ТИ**. Розрізняються значенням.

Увімкну́ти (ввімкну́ти) ужив. у знач. «ввести в дію електричний струм, радіо, телефонну мережу, мотор чи інший механізм машини». *Увімкнути світло. Увімкнути рубильник. Увімкнути радіо. Увімкнути вентилятор. Увімкнути мотор. Увімкнути третю швидкість.* Не рекомендується вживати в цьому значенні слово **включити**.

Включи́ти вжив. у знач. «увести до складу, приєднати до кого-, чого-небудь». *Включити до списків. Включити до складу команди.*

УВІНЧА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

УВІСЬМО́Х *див.* **ВВІСЬМО́Х**

УВІТКНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть і -ну́, -і́ткнеш, -і́ткне, -і́ткнемо, -і́ткнете, -і́ткнуть і **ВВІТКНУ́ТИ**

У ВІ́ЧІ і **В ВІ́ЧІ**. *Дивитися в вічі* [*не* в упор].

УВО́ЛЮ і **ВВО́ЛЮ**, *присл. Наїстися вволю* [*не* до сита].

УВО́СЬМЕ *див.* **ВВО́СЬМЕ**

УВО́СЬМЕРО і **ВВО́СЬМЕРО**

УВ'ЯЗНИ́ТИ, -ню́, -ни́ш, -ни́ть, -нимо́, -ните́, -ня́ть і -язню́, -я́зниш, -я́знить, -я́знимо, -я́зните, -я́знять

УГЛИ́Б *див.* **ВГЛИБ**

УГНІЗДИ́ТИСЯ *див.* **ВГНІЗДИ́ТИСЯ**

УГНОЇ́ТИ, -ою́, -оїш, -оїть, -оїмо́, -оїте́, -оя́ть і **ВГНОЇ́ТИ**

УГНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть і **ВГНУ́ТИ**

УГО́РУ (ВГО́РУ) — **У ГО́РУ (В ГО́РУ)**

Уго́ру (вго́ру), *присл. Глянути вгору.*

У го́ру (в го́ру), *ім. з прийм. Заритися в гору паперів.*

УГО́РЩИНА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (в) -і. *Поїхати в Угорщину* [*не* у Венгрію].

УГОСТИ́ТИ, -ощу́, -ости́ш, -ости́ть, -остимо́, -остите́, -остя́ть і -ощу́, -о́стиш, -о́стить, -о́стимо, -о́стите, -о́стять і **ВГОСТИ́ТИ**. Синоніми: пригости́ти, почастува́ти.

У́ГРО-ФІ́НИ, -ів, *мн.*

У́ГРО-ФІ́НСЬКИЙ

УГРУПО́ВАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ань. *Літературне угруповання* [*не* угрупування].

УДАЛЕЧИНІ́ *див.* **ВДАЛЕЧИНІ́**

УДАЛЕЧІ́НЬ *див.* **ВДАЛЕЧІ́НЬ**
УДАЛИНІ́ *див.* **ВДАЛИНІ́**
УДАЛИНУ́ (ВДАЛИНУ́) — У ДАЛИНУ́ (В ДАЛИНУ́)
Удалину́ (вдалину́), *присл. Поїзд мчить удалину.*
У далину́ (в далину́), *ім. з прийм. Вдивлятися в далину степу.*
УДА́ЛЬ *див.* **ВДАЛЬ**
УДА́ЧА *див.* **ВДА́ЧА**
УДВО́Є і ВДВО́Є, *присл. Скласти вдвоє.*
УДВО́Х *див.* **ВДВОХ**
УДЕ́ і УДЕГЕ́, *невідм., ч., ж. і мн.* Назва народності в Хабаровському та Приморському краях Російської Федерації. *Корінний (корінна, корінні) уде (удеге).* Синонім: удеге́єць.
УДЕВ'Я́ТЕ (ВДЕВ'Я́ТЕ) — У ДЕВ'Я́ТЕ (В ДЕВ'Я́ТЕ)
Удев'я́те (вдев'я́те), *присл. Удев'яте пересікати кордон.*
У дев'я́те (в дев'я́те), *числ. з прийм. Постукати в дев'яте вікно.*
УДЕ́НЬ *див.* **ВДЕНЬ**
УДЕ́РЖАТИ, -жу, -жиш, -жить, -жимо, -жите, -жать і **ВДЕ́РЖАТИ**
УДО́БРИТИ, -рю, -риш, -рить, -римо, -рите, -рять
УДО́ВЖ[1] (ВДОВЖ) — УЗДО́ВЖ (ВЗДОВЖ), *присл.* Збігаються у знач. «у напрямку по довжині чого-небудь». *Розрізати матерію удовж (уздовж). Вдовж (вздовж) і впоперек.*
УДО́ВЖ[2] (ВДОВЖ) і УЗДО́ВЖ (ВЗДОВЖ), *прийм. з род. відм.* Ужив. при вказівці на рух або розміщення кого-, чого-небудь, на спрямованість дії по довжині чого-небудь. Прийм. **удовж (вдовж)** ужив. рідко. *Іти вздовж (вдовж) ріки.*
УДОВИ́Н, -а́, -е́ і **ВДОВИ́Н**
УДОГІ́Н і ВДОГІ́Н, *присл.*
УДО́МА і ВДО́МА, *присл.*
УДО́СВІТА і ВДО́СВІТА, *присл.*
УДО́СТАЛЬ і ВДО́СТАЛЬ, *присл.*
УДРУ́ГЕ *див.* **ВДРУ́ГЕ**
УЖЕ́ Ж і ВЖЕ́ Ж, *част.* Ужив. у знач. «звичайно, справді». *Уже ж не я.*
УЖЕ́ Ж БО і ВЖЕ́ Ж БО
УЖИ́ТИ *див.* **ВЖИ́ТИ**
УЗАГА́ЛЬНЕНО-ОСОБО́ВИЙ
У ЗА́ТИШКУ і В ЗА́ТИШКУ, *прийм. з ім. У затишку край берега прив'язані човни* (Глібов).
УЗБЕ́КИ, -ів, *мн.* (*одн.* узбе́к, -а, *дав.* -ові, *ч.*; узбе́чка, -и, *дав.* -чці, *род. мн.* -чок, *ж.*)
УЗБЕ́ЦЬКИЙ
УЗБЕРЕ́ЖЖЯ, -я, *ор.* -жжям, *місц.* (на) -жжі, *род. мн.* -е́ж
УЗБІ́ЧЧЯ, -я, *ор.* -ччям, *місц.* (на) -ччі, *род. мн.* -іч
УЗВИ́ШШЯ, -я, *ор.* -шшям, *місц.* (на) -шші, *род. мн.* -иш
УЗГОЛІ́В'Я, -в'я, *ор.* -в'ям, *місц.* (в) -в'ї. *Покласти в узголів'я* [*не* в узголов'я].
УЗИ́МКУ *див.* **ВЗИ́МКУ**, *присл.*
УЗНАКИ́ і ВЗНАКИ́, *присл.*
УЗЯ́ТИ, візьму́, ві́зьмеш, ві́зьме, ві́зьмемо, ві́зьмете, ві́зьмуть; *мин.* узя́в, узяла́, узяло́, узяли́ і **ВЗЯ́ТИ**. *Взяти участь у конкурсі* [*не* прийняти участь у конкурсі].
УЗЯ́ТИСЯ, візьму́ся, ві́зьмешся, ві́зьметься, ві́зьмемося, ві́зьметеся, ві́зьмуться; *мин.* узя́вся, узяла́ся, узяло́ся, узяли́ся; *нак.* візьми́ся, візьмі́м(о)ся, візьмі́ться і **ВЗЯ́ТИСЯ**
УКА́З, -у, *ор.* -ом, *місц.* (в) -і, *мн.* -и, -ів. У назвах документів, що мають силу закону, пишеться з великої літери. *Указ Президії Верховної Ради України.*
УКВІТЧА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́є, -а́ємо, -а́єте, -а́ють і **ЗАКВІТЧА́ТИ**
УКІ́С, уко́су, *мн.* уко́си, -ів
УКЛА́Д, -у. 1. Порядок, який був установлений або склався в житті, побуті тощо. *Духовний уклад життя.* 2. Тип, форма господарства певної суспільно-економічної формації. *Дрібнотоварний уклад.*
УКЛАДА́ТИ[1], -да́ю, -да́єш, -да́є, -да́ємо, -да́єте, -да́ють і **ВКЛАДА́-**

ТИ. *Укладати (вкладати) речі. Укладати (вкладати) спати. Укладати (вкладати) всю душу в цю справу.*

УКЛАДА́ТИ[2]. *Укладати угоду. Укладати союз. Укладати словник.*

УКЛА́СТИ, -аду́, -аде́ш, -аде́, -адемо́, -адете́, -аду́ть

УКЛІ́Н, уклону і **ПОКЛІ́Н**, поклону

УКЛОНЯ́ТИСЯ *див.* **ВКЛОНЯ́ТИСЯ**

УКО́Л, -у. *Боятися уколу.*

УКРАЇ́НА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (в) -і. *Жити в Україні* [*не* на Україні].

УКРАЇ́НІКА — УКРАЇНІ́СТИКА. Розрізняються значенням.

Україні́ка. Сукупність чого-небудь, що стосується історії, економіки, культури України. *Відділ україніки в бібліотеці.*

Україні́стика. Сукупність наук, які вивчають мову, літературу та культуру українського народу. *Працювати в галузі україністики.*

УКРА́Й *див.* **ВКРАЙ**

УКРА́СТИ, -а́ду, -а́деш, -а́де, -а́демо, -а́дете, -а́дуть; *нак.* -а́дь, -а́дьмо, -а́дьте і **ВКРА́СТИ**

УКРИВА́ЛО, -а, *ор.* -ом, *місц.* (на) -і і **ПОКРИВА́ЛО**

УКРИТТЯ́, -я́, *ор.* -ття́м, *місц.* (в) -ттї

УКРІПИ́ТИ, -іплю́, -іпи́ш, -іпи́ть, -іпимо́, -іпите́, -іпля́ть

УКРУПНИ́ТИ, -ню́, -ни́ш, -ни́ть, -нимо́, -ните́, -ня́ть

УКУ́ПІ *див.***ВКУ́ПІ**

УЛА́Д *див.* **ВЛАД**

УЛА́Н-УДЕ́, *невідм., с.* Назва міста. *Зелене Улан-уде.*

УЛЕ́СЛИВИЙ *див.* **ОБЛЕ́СЛИВИЙ**

УЛЕСТИ́ТИ, -ещу́, -ести́ш, -ести́ть, -естимо́, -есте́ть, -есте́ть і **ВЛЕСТИ́ТИ**

УЛИ́ТИ, уллю́, уллє́ш, уллє́, уллємо́, уллєте́, уллю́ть і **ВЛИ́ТИ**, увіллю́, увіллє́ш, увіллє́, увіллємо́, увіллєте́, увіллю́ть

УЛІ́ВО і **ВЛІ́ВО**, *присл.*

УЛІ́ТКУ і **ВЛІ́ТКУ**, *присл.*

УЛО́ГОВИНА і **УЛОГО́ВИНА**. Велике заглиблення в рельєфі місцевості, западина з пологими схилами.

У́ЛЬТРА, *невідм., ч., ж.* і *мн., розм.* Людина чи група людей, які дотримуються крайніх політичних поглядів, переважно реакційних; партія крайнього реакційного напряму.

УЛЬТРА... Перша частина складних слів, що означає «який знаходиться поза межами; найбільший, крайній; дуже, надзвичайно». З наступною частиною пишеться разом: *ультрависокочасто́тний, ультразву́к, ультраімперіалі́зм, ультраконсерва́тор, ультракоро́ткий, ультрасуча́сний, ультрачерво́ний.*

УЛЮ́БЛЕНЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем, *мн.* -нці, -нців. *Улюбленець публіки* [*не* любимець публіки].

УЛЮ́БЛЕНИЙ. Ужив. у знач. «який викликає почуття любові; якого серед інших найбільше люблять; який найбільше відповідає чиїмось смакам, уподобанням, нахилам». *Улюблені місця. Улюблений колір. Улюблений письменник. Улюблена книга.* Ненормативним є вживання в цьому значенні слова **любимий**.

УЛЮ́БЛЕНИЦЯ, -і, *ор.* -ею. *Наша улюблениця* [*не* любимиця].

У́МАНСЬКИЙ

У́МАНЩИНА, -и

У́МАНЬ, -і, *ор.* -нню

УМЕ́РТИ, умру́, умре́ш, умремо́, умрете́ і **ВМЕ́РТИ**

УМИ́СНЕ (ВМИ́СНЕ) і **УМИ́СНО (ВМИ́СНО)**, *присл.* Синоніми: навми́сне, навми́сно.

УМИ́ТЬ *див.* **ВМИТЬ**

У МІ́РУ і **В МІ́РУ**

УМІСТИ́ТИ, -іщу́, -і́стиш, -і́стить, -і́стимо, -і́стите, -і́стять і **ВМІСТИ́ТИ**

УМІ́ШУВАТИСЯ *див.* **ВМІ́ШУВАТИСЯ**

УМОВНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «умо́вний». З на-

ступною частиною пишеться через дефіс: *умо́вно-достроко́вий, умо́вно-їсти́вний, умо́вно-рефлекто́рний.* 2. *присл. Умо́вно зарахо́ваний.*

УНА́СЛІДОК і **ВНА́СЛІДОК**, *прийм.* Пунктуація. Для смислового виділення зворот зі словом **унаслідок (внаслідок)** може відокремлюватися комою. *Досить швидко, внаслідок руху молекул газів та їх переміщування, весь об'єм верхнього циліндра також набуває червоно-бурого кольору* (З підручника).

УНИ́З *див.* **ВНИЗ**

УНИЗУ́ і **ВНИЗУ́**, *присл.*

УНІВЕРСА́Л[1], -у, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів, *іст.* Указ. *Зміст універсалу.*

УНІВЕРСА́Л[2], -а. 1. Людина різнобічних, багатопланових знань, навичок. *Погляд універсала.* 2. *астр., геод.* Інструмент для вимірювання кутів у горизонтальних і вертикальних площинах. *Футляр універсала.*

УНІЧИЮ́ і **ВНІЧИЮ́**, *присл. Гра закінчилася вничию.*

У́НІЯ, -ї, *ор.* -єю. Об'єднання православної церкви з католицькою під владою римського папи; об'єднання, союз двох або кількох монархічних держав під владою однієї династії. *Релігійна унія. Люблінська унія.*

У НО́ГУ і **В НО́ГУ**. *Йти в ногу.*

УНОЧІ́ і **ВНОЧІ́**, *присл.*

УНТ, -а́, *мн.* унти́, -ів, *дав.* -а́м, *ч.* і **У́НТА**, -и, *мн.* у́нти, унт, *дав.* у́нтам, *ж.* Хутряне взуття з м'якою підошвою, поширене серед народів Півночі і Сибіру.

У́НТЕР-ОФІЦЕ́Р, -а. Звання молодшого командного складу в царській армії.

У́НТЕР-ОФІЦЕ́РСЬКИЙ

УПА́СТИ, -аду́, -аде́ш, -аде́, -адемо́, -адете́, -аду́ть і **ВПА́СТИ**

УПЕ́НЬ *див.* **ВПЕНЬ**

УПЕРЕ́Д і **ВПЕРЕ́Д**, *присл.*

УПЕРЕ́МІЖ (ВПЕРЕ́МІЖ) — **УПЕРЕ́МІШ (ВПЕРЕ́МІШ)**, *присл.* Розрізняються значенням.

Упере́між (впере́між). Чергуючись одне з одним; навперемінно. *Білі й червоні троянди ростуть упереміж* [*не* впереміжку].

Упере́міш (впере́міш). Перемішуючись із чимось. *Трава росте упереміш із квітами* [*не* вперемішку].

УПЕ́РТИСЯ, упру́ся, упре́шся, упре́ться, упремо́ся, упрете́ся, упру́ться і **ВПЕ́РТИСЯ**

УПЕ́РШЕ *див.* **ВПЕ́РШЕ**

УПІВГО́ЛОСА і **ВПІВГО́ЛОСА**, *присл.*

УПІВСИ́ЛИ і **ВПІВСИ́ЛИ**, *присл.*

УПЛА́Ч і **ВПЛАЧ**, *присл.*

УПЛИВА́ТИ, -а́ю, -а́єш, -а́є, -а́ємо, -а́єте, -а́ють і **ВПЛИВА́ТИ**. Діяти певним чином на кого-, що-небудь. *Упливати (впливати) на нерви.*

УПО́ВНІ і **ВПО́ВНІ**, *присл. Надворі весна вповні* (Мирний).

УПОВНОВА́ЖЕННЯ (ВПОВНОВА́ЖЕННЯ) — **ПОВНОВА́ЖЕННЯ.** Розрізняються значенням.

Уповнова́ження (вповнова́ження). Надання кому-небудь прав діяти від імені того, хто це доручає. *Одержати вповноваження на проведення ревізії.*

Повнова́ження. Права на діяння від імені когось, на прийняття рішень на власний розсуд; права, надані особі або підприємству органами влади. *Людина з необмеженими повноваженнями. Скласти з себе повноваження голови комісії.*

УПОДО́БАННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь і **ВПОДО́БАННЯ**

УПОДО́ВЖ і **ВПОДО́ВЖ**, *присл.*

У ПО́ЗИКУ і **В ПО́ЗИКУ**

УПОКО́ЇТИ, -о́ю, -о́їш, -о́їть, -о́їмо, -о́їте, -о́ять; *нак.* упокі́й і **ВПОКО́ЇТИ**

УПО́ПЕРЕК і **ВПО́ПЕРЕК**, *присл.*

УПО́РУ і **ВПО́РУ**, *присл.*

УПРА́ВО і **ВПРА́ВО**, *присл.* Синонім: праворуч.

УПРАВО́РУЧ і **ВПРАВО́РУЧ**, *присл.*

УПРИТУ́Л і **ВПРИТУ́Л**, *присл.*

УПРОВА́ДИТИ, -джу, -диш, -дить, -димо, -дите, -дять і **ВПРОВА́ДИТИ**
УПРО́ГОЛОДЬ і **ВПРО́ГОЛОДЬ**, *присл.*
УПРОДО́ВЖ і **ВПРОДО́ВЖ**, *присл.*
У́ПРЯЖ, -і, *ор.* -жжю, *місц.* (в) -жі
У ПУХ і **В ПУХ**
УПХНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть і **ВПХНУ́ТИ**
УП'Я́ТЕ *див.* **ВП'Я́ТЕ**
УП'Я́ТЕРО і **ВП'Я́ТЕРО**, *присл.*
УП'ЯТЬО́Х *див.* **ВП'ЯТЬО́Х**
УРА́ЖЕННЯ *див.* **ВРА́ЖЕННЯ**
УРА́З *див.* **ВРА́З**
У РА́ЗІ і **В РА́ЗІ**
УРАЗИ́ТИ (ВРАЗИ́ТИ), -ажу́, -ази́ш, -ази́ть, -азимо́, -азите́, -азя́ть і **УРА́ЗИТИ (ВРА́ЗИТИ)**, -а́жу, -а́зиш, -а́зить, -а́зимо, -а́зите, -а́зять
УРАЗЛИ́ВИЙ (ВРАЗЛИ́ВИЙ) і **УРА́ЗЛИВИЙ (ВРА́ЗЛИВИЙ)**
УРА́Н. 1. *род.* -у. Радіоактивний хімічний елемент. *Поклади урану.* 2. *род.* -а. Назва планети. Пишеться з великої літери. *Атмосфера Урана.*
УРА́НЦІ *див.* **ВРА́НЦІ**
УРА́РТУ, *невідм., ж.* Давня держава на території Вірменії.
УРА́РТИ, -ів, *мн.* Племена, що населяли в XVII—XVI ст. до н. е. територію Передньої Азії і південного Закавказзя.
УРВА́ТИ, урву́, урве́ш, урве́, урвемо́, урвете́, урву́ть
УРВИ́СТИЙ — УРИ́ВИСТИЙ — УРИ́ВЧАСТИЙ.
Урви́стий і **ури́вистий** ужив. у знач. «який має дуже стрімкі, прямовисні схили, береги». *Ріка з урвистими (уривистими) берегами.*
Ури́вчастий ужив. у значеннях: 1. Який переривається через короткі проміжки, не суцільний; який різко обривається. *Уривчасті фрази. Уривчаста розповідь.* 2. Який містить у собі неповні дані. *Уривчасті відомості.*
УРДУ́, *невідм., ж.* Одна з основних мов Індії та Пакистану.
УРЕЧЕВИ́ТИ, -влю́, -ви́ш, -ви́ть, -вимо́, -вите́, -вля́ть
УРЕЧЕ́ВЛЕНИЙ
УРЕ́ШТІ *див.* **ВРЕ́ШТІ**
УРЕ́ШТІ-РЕШТ і **ВРЕ́ШТІ-РЕШТ**, *присл.*
УРИ́ВИСТИЙ *див.* **УРВИ́СТИЙ**
УРИ́ВЧАСТИЙ *див.* **УРВИ́СТИЙ**
УРО́ДА *див.* **ВРО́ДА**
УРО́ДЖЕНЕЦЬ [*не* уроженець], -нця, *дав.* -нцеві, *ор.* -нцем. *Уродженець Полтавщини.*
УРОДЛИ́ВИЙ *див.* **ВРОДЛИ́ВИЙ**
УРОЖА́Й, -а́ю, *ор.* -а́єм, *мн.* -а́ї, -а́їв, *дав.* -а́ям, *ор.* -а́ями і -аї, -аїв, *дав.* -аям, *ор.* -аями і **ВРОЖА́Й**
УРОЗБИ́ВКУ і **ВРОЗБИ́ВКУ**, *друк.* Рідше проти звичайного розташування літер у тексті. *Друкувати текст урозбивку* [*не* врозрядку].
УРО́ЗБРІД і **ВРО́ЗБРІД**, *присл.* *Йти врозбрід.* Синонім: уро́зсип.
УРО́ЗГІН і **ВРО́ЗГІН**, *присл.* Спосіб орання від межі до середини лану; протилежне — **всклад.** *Орати врозгін.*
УРО́ЗДРІБ і **ВРО́ЗДРІБ**, *присл.* Поштучно; протилежне — **оптом.** *Торгівля вроздріб.*
УРО́ЗЛІТ і **ВРО́ЗЛІТ**, *присл.* У різні боки. *Кинулися врозліт.* Синоніми: вро́зтіч, врізно́біч.
УРО́ЗРІЗ і **ВРО́ЗРІЗ**, *присл.* На́різно, розрізнено, не вкупі.
УРО́ЗСИП і **ВРО́ЗСИП**, *присл.* *Бігти врозсип.* Синонім: вро́зтіч.
УРО́ЗТІЧ і **ВРО́ЗТІЧ**, *присл.* У різні боки, врізнобіч. *Кинулися врозтіч.*
УРО́ЗТЯЖ і **ВРО́ЗТЯЖ**, *присл.* Простягшись на весь зріст. *Лежати врозтяж.*
УРОЧИ́СТИЙ і **ВРОЧИ́СТИЙ.** *Урочисті збори.*
УРОЧИ́СТІСТЬ, -тості, *ор.* -тістю і **ВРОЧИ́СТІСТЬ**
УРП, *невідм., ж.* Скорочення: Українська Республіканська Партія. Вимова: уерпе. *УРП оголосила результати голосування.*

УРУКОПА́Ш (ВРУКОПА́Ш) і **УРУКОПА́ШНУ (ВРУКОПА́ШНУ)**, *присл.*

УРУЧНУ́ і **ВРУЧНУ́**, *присл. Копати буряки вручну.*

УРЯДИ́-ГОДИ́ *див.* **ВРЯДИ́-ГОДИ́**

УСЕ Ж і **ВСЕ Ж.** Ужив. разом з **а, та** в знач. «все-таки». *Сьогодні я вже не засну. Та все ж спасибі, милі пташенята, за те, що пісню щастя голосну в досвітню пору чує моя хата* (Дмитерко).

УСЕ́ Ж ТАКИ і **ВСЕ́ Ж ТАКИ**

УСЕ́МЕРО і **ВСЕ́МЕРО**, *присл.*

УСЕ́ ОДНО́ і **ВСЕ ОДНО́**

УСЕРЕ́ДИНІ *див.* **ВСЕРЕ́ДИНІ**

УСЕРЕ́ДИНУ *див.* **ВСЕРЕ́ДИНУ**

УСЕРЙО́З і **ВСЕРЙО́З**, *присл.*

УСЕ́-ТАКИ і **ВСЕ́-ТАКИ**

УСИНОВИ́ТИ, -влю́, -ви́ш, -ви́ть, -вимо́, -вите́, -вля́ть і **ВСИНОВИ́ТИ**

УСІМО́Х *див.* **ВСІМО́Х**

УСКЛА́Д і **ВСКЛАД.** Спосіб орання від середини до межі; протилежне — **врозгін.** *Орати всклад.*

УСКЛАДНИ́ТИ, -дню́, -дни́ш, -дни́ть, -днимо́, -дните́, -дня́ть

УСКЛА́ДНЮВАТИ і **УСКЛАДНЯ́ТИ**

УСЛІ́Д *див.* **ВСЛІД**

УСЛІПУ́ і **ВСЛІПУ́**, *присл.*

УСМА́К і **ВСМАК**, *присл.* З насолодою, з задоволенням. *Поїв усмак.*

УСМІХНУ́ТИСЯ, -ну́ся, -не́шся, -не́ться, -немо́ся, -нете́ся, -ну́ться

У́СМІШКА *див.* **ПО́СМІШКА**

УСНОПОЕТИ́ЧНИЙ. *Уснопоетична творчість.*

УСО́БИЦЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -иць і **МІЖУСО́БИЦЯ**

УСТА́, уст, *мн.* і **ВУСТА́**

УСТАВА́ТИ, -таю́, -таєш, -тає́, -таємо́, -таєте́, -таю́ть і **ВСТАВА́ТИ**

УСТА́ВНИЙ — УСТАВНИ́Й (ВСТАВНИ́Й). Розрізняються значенням.

Уста́вний, *лінгв.* Який стосується одного з типів старовинного письма, за яким кожна літера виписувалась окремо, відірвано від сусідніх. *Уставний алфавіт.*

Уставни́й (вставни́й). Який вставляють у що-небудь. *Вставна рама. Вставне слово.*

У́СТІЛКА, -и, *місц.* (на) -лці, *род. мн.* -лок. *Теплі устілки* [*не* стельки].

У́СТУП — УСТУ́П — ВСТУП. Розрізняються значенням.

У́ступ, -у, *книжн.* Частина тексту; уривок; абзац. *Цілі уступи «Тараса Бульби» безпосередньо навіяні козацькими думами* (Рильський).

Усту́п, -у. 1. Виступ або виїмка в чому-небудь, що нагадує східець. *Солом'яний дах з уступами.* 2. У знач. *присл.* Нерівно, нагадуючи східці. *Отвір виходив крутими уступами на поверхню.*

Вступ, -у. 1. Дія за значенням «вступати». *Вступ до університету.* 2. Початкова частина книжки, статті, музичного твору, що передує основному викладу. *Написати вступ до статті. Почали грати вступ до опери.*

УСУВА́ТИ[1], -а́ю, -а́єш, -а́є. 1. Доводити що-небудь до зникнення, припинення існування; ліквідовувати, викидати звідкись. *Усувати перешкоди.* 2. Відстороняти від якоїсь діяльності, звільняти з роботи. *Усувати з посади.*

УСУВА́ТИ[2] **(ВСУВА́ТИ)** і **УСО́ВУВАТИ (ВСО́ВУВАТИ).** 1. Уводити, вкладати, всаджувати щось у середину чого-небудь; впихати. *Всунути руки в кишені.* 2. Непомітно або насильно дати щось кому-небудь у руки; втиснути. *Усунути в руку цукерку.*

УСУ́МІШ і **ВСУ́МІШ**, *присл.*

УСУ́НЕНИЙ і **УСУ́НУТИЙ.** *Усунений (усунутий) з посади.*

УСУ́ПЕРЕЧ *див.* **ВСУ́ПЕРЕЧ**

УСЬОГО́-НА́-ВСЬОГО і **ВСЬОГО́-НА́-ВСЬОГО**, *част. Це всього-на-всього жарт.*

УСЬО́МЕ (ВСЬО́МЕ) — У СЬО́МЕ (В СЬО́МЕ).

Усьо́ме (всьо́ме), *присл. Усьоме одержав призове місце.*

У сьо́ме (в сьо́ме), *числ. з прийм. Внести виправлення в сьоме речення.*

УСЮДИХІД *див.* **ВСЮДИХІД**

УСЯКИЙ *див.* **РІЗНИЙ**

УСЯЧИНА, -и і **ВСЯЧИНА**

УТАЇТИ, -аю, -аїш, -аїть, -аїмо́, -аїте́, -ая́ть і **ВТАЇТИ**

УТВЕРДИ́ТИ, -джу́, -ди́ш, -ди́ть, -димо́, -дите́, -дя́ть; *нак.* -ди́, -ді́м(о), -ді́ть

УТЕКТИ́ *див.* **ВТЕКТИ́**

УТЕПЛИ́ТИ, -еплю́, -е́плиш, -е́плить, -е́плимо, -е́плите, -е́плять і -лю́, -ли́ш, -ли́ть, -лимо́, -лите́, -ля́ть

УТЕ́РТИ, -тру́, -тре́ш, -тре́, -тремо́, -трете́, -тру́ть і **ВТЕ́РТИ**

УТИЛІТАРИ́СТСЬКИЙ — УТИЛІТА́РНИЙ. Розрізняються значенням. **Утилітари́стський.** Який стосується утилітаризму; властивий утилітаристові. *Утилітаристські погляди.* **Утиліта́рний.** Пов'язаний із практичним застосуванням, використанням. *Утилітарний бік справи. Утилітарне значення.*

УТИСКА́ТИ[1] і **УТИ́СКУВАТИ.** Піддавати утискові. *Утискати (утискувати) бідних.*

УТИСКА́ТИ[2] **(ВТИСКА́ТИ)** і **УТИСКУВАТИ (ВТИ́СКУВАТИ).** Натискуючи з силою, заглиблювати, впихати. *Утискати (утискувати) в землю зубчики часнику.*

УТІКА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́чу, *мн.* -і́, -і́в і **ВТІКА́Ч**

УТІ́М *див.* **ВТІМ**

УТКНУ́ТИ і **УВГТКНУ́ТИ**

УТОНУ́ТИ, -ону́, -о́неш, -о́не, -о́немо, -о́нете, -о́нуть і **ВТОНУ́ТИ**

УТОПИ́ТИСЯ, -оплю́ся, -о́пишся, -о́питься, -о́пимося, -о́питеся, -о́пляться і **ВТОПИ́ТИСЯ**

УТОПТА́ТИ, -опчу́, -о́пчеш, -о́пче, -о́пчемо, -о́пчете, -о́пчуть і **ВТОПТА́ТИ**

УТОЧНИ́ТИ, -ню́, -ни́ш, -ни́ть, -нимо́, -ните́, -ня́ть, *док.*, **УТО́ЧНЮВАТИ**, -нюю, -нюєш, -нюють і **УТОЧНЯ́ТИ**, -ня́ю, -ня́єш, -ня́ють, *недок.*

УТРЕ́ТЄ *див.* **ВТРЕ́ТЄ**

УТРИ́ЧІ і **ВТРИ́ЧІ**, *присл. Заплатив утричі дорожче.*

УТРО́Є *див.* **ВТРО́Є**

УТРУ́ДНЮВАТИ, -нюю, -нюєш, -нюють і **УТРУДНЯ́ТИ**, -ня́ю, -ня́єш, -ня́ють, *недок.* і **УТРУДНИ́ТИ**, -ню́, -ни́ш, -ни́ть, -нимо́, -ните́, -ня́ть, *док.*

УТРЯСТИ́, -су́, -се́ш, -се́, -семо́, -сете́, -су́ть і **ВТРЯСТИ́**

УТРЬО́Х *див.* **ВТРЬО́Х**

УТЯМКИ́ і **ВТЯМКИ́**, *присл.*

УТЯ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть; *мин.* ута́в, утяла́, утяло́, утя́ли́ і **ВТЯ́ТИ**

УФИ́МСЬКИЙ. *Прикм.* до **Уфа́.**

УХВА́ЛА — ПОСТАНО́ВА

Ухва́ла. Заключна частина протоколу зборів, наради, конференції. *Збори прийняли ухвалу. Ухвала конференції.* **Постано́ва.** Розпорядження, акт вищих органів державної влади. *Постанова Верховної Ради України.*

УХВАЛИ́ТИ, -алю́, -а́лиш, -а́лить, -а́лимо, -а́лите, -а́лять. *Збори ухвалили* [*не* постановили].

УХИЛИ́ТИСЯ, -илю́ся, -и́лишся, -и́ляться

УХИТРИ́ТИСЯ, -рю́ся, -ри́шся, -ри́ться, -римо́ся, -рите́ся, -ря́ться і **ВХИТРИ́ТИСЯ**

У ЦІЛО́МУ і **В ЦІЛО́МУ**

У ЦІ́ЛОСТІ і **В ЦІ́ЛОСТІ**

УЧА́ДІЛИЙ і **ВЧА́ДІЛИЙ**

У́ЧАСТЬ, -і, *ор.* -стю. *Брати участь* [*не* приймати участь].

У́ЧЕНИЙ (ВЧЕ́НИЙ) — УЧЕ́НИЙ (ВЧЕ́НИЙ).

У́чений (вче́ний), *дієприкм. Учений з дитинства. Ніким не вчений.*

Уче́ний (вче́ний), *прикм. Учена (вчена) людина. Учений (вчений) секретар. Учене звання.* Ненормативним є сполучення *учений ступінь.* Треба: **науковий ступінь.**

УЧЕ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -е́нь і **ВЧЕ́ННЯ**
УЧЕПИ́ТИ, -еплю́, -е́пиш, -е́пить, -е́пимо, -е́пите, -е́плять і **ВЧЕПИ́ТИ**
УЧЕ́ТВЕРО і **ВЧЕ́ТВЕРО**, *присл.*
УЧЕТВЕ́РТЕ *див.* **ВЧЕТВЕ́РТЕ**
УЧИ́НОК, -нку і **ВЧИ́НОК**. *Добрий вчинок* [*не* поступок].
УЧИ́ТЕЛЬ *див.* **ВЧИ́ТЕЛЬ**
УЧИ́ТЕЛЬКА *див.* **ВЧИ́ТЕЛЬКА**
УЧИ́ТИ, учу́, у́чиш, у́чить, у́чимо, у́чите, у́чать і **ВЧИ́ТИ**, вчу́, вчиш, вчить, вчимо́, вчите́, вчать
УЧИ́ТИСЯ, учу́ся, у́чишся, у́читься, у́чимося, у́читеся, у́чаться і **ВЧИ́ТИСЯ**, вчу́ся, вчи́шся, вчи́ться, вчимо́ся, вчите́ся, вча́ться. Керування: *чого. Учитися музики* [*не* музиці].
УЧОТИРЬО́Х *див.* **ВЧОТИРЬО́Х**
УШЕ́СТЕРО і **ВШЕ́СТЕРО**, *присл.*
УШИ́Р і **ВШИР**, *присл.*
УШІСТЬО́Х *див.* **ВШІСТЬО́Х**
УШО́СТЕ *див.* **ВШО́СТЕ**
УЩЕ́НТ і **ВЩЕНТ**, *присл. Розбити ворога вщент* [*не* дотла].
УЩЕ́РТЬ і **ВЩЕРТЬ**, *присл.*
УЩИПНУ́ТИ, -пну́, -пне́ш, -пне́, -пнемо́, -пнете́, -пну́ть і **ВЩИПНУ́ТИ**
УЩІЛЬНИ́ТИ, -ільню́, -і́льниш, -і́льнить, -і́льнимо, -і́льните, -і́льнять і -ню́, -ни́ш, -ни́ть, -нимо́, -ните́, -ня́ть
УЯ́ВА — **УЯ́ВЛЕННЯ**. Розрізняються значенням.
Уя́ва. Здатність образно створювати або відтворювати кого-, що-небудь у думках, свідомості, процес цього відтворення; думка, свідомість, фантазія. *Витвори народної уяви. Дитяча уява. Виникати в уяві.*
Уя́влення, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -ень. 1. Дія за знач. «викликати у своїх думках, своїй свідомості який-небудь образ, картину, дію тощо». *Неправильні уявлення. Наївні уявлення.* 2. Розуміння чого-небудь, знання, яке ґрунтується на основі попереднього досвіду. *Людські уявлення про простір і час. Мати туманне уявлення про майбутню роботу.* 3. *псих., філос.* Чуттєво-наочний образ предметів або явищ дійсності, що зберігається у свідомості людини поза безпосереднім впливом їх на органи чуття . *Зорові уявлення.*
УЯВИ́ТИ, уявлю́, уя́виш, уя́вить, уя́вимо, уя́вите, уя́влять
УЯВНОХВО́РИЙ
УЯ́РМЛЮВАТИ, -юю, -юєш, -ююють і **УЯРМЛЯ́ТИ**, -я́ю, -я́єш, -я́ють, *недок.* і **УЯРМИ́ТИ**, -млю́, -ми́ш, -ми́ть, -мимо́, -мите́, -мля́ть, *док.*

Ф

Ф [еф], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Початкове ф.* Як назва звука вжив. у *ч.р. Твердий ф.*
ФА́БРИКА-КУ́ХНЯ, фа́брики-ку́хні, *род. мн.* фа́брик-ку́хонь
ФАБРИКА́НТ — **ФАБРИКА́Т**. Розрізняються значенням.
Фабрика́нт, -а. Власник фабрики. *Багатий фабрикант.*
Фабрика́т, -у. Готовий продукт фабричного виробництва. *Дешевий фабрикат. М'ясні фабрикати.*
ФАБРИ́ЧНО-ЗАВОДСЬКИ́Й, -а́, -е́
ФА́БУЛЬНИЙ і рідше **ФАБУЛЯ́РНИЙ**, *літ. Фабульний (фабулярний) спосіб викладу. Фабульний (фабулярний) елемент.*
ФАВО́Р, -у, *книжн.* Прихильність, підтримка, заступництво впливової особи. *Бути у фаворі.*
ФАВОРИ́Т, -а. Особа, яка користується чиїмсь покровительством. *Фаворит імператриці.*
...ФА́Г, ...ФА́ГІЯ. Останні частини складних слів, що відповідають за значенням словам «поїда́ч», «ковтання». З попередньою частиною пишуться разом: *аерофа́гія, бактеріофа́г, фітофа́г.*
ФАЗА́Н, -а
ФАЗО... Перша частина складних

слів, що відповідає за значенням слову «фа́зовий». З наступною частиною пишеться разом: *фазовирівнювач, фазоіндика́тор, фазокомпенса́тор, фазо́метр, фазоберта́льний, фазоберта́ч, фазопока́жчик, фазоперетво́рювач, фазорегуля́тор, фазотро́н, фазочутли́вий.*

ФА́ЙЛ, -а, *мн.* -и, ів. Записана на диск комп'ютерна інформація, що має своє ім'я.

ФА́ЙЛОВИЙ

ФА́КЕЛ — СМОЛОСКИ́П. Збігаються у знач. « світильник на держаку». *Він ніс факел (смолоскип).* Тільки **фа́кел** ужив. у знач. «потік розжарених газів; світіння повітря; яскраві ділянки фотосфери». *Факел виникає через перенапруження в антенах.*

ФАКСИ́МІЛЕ, *невідм., с.* Точне відтворення графічного оригіналу. *Факсиміле Тараса Шевченка.*

ФАКСИ́МІЛЬНИЙ

ФАКТ—ФА́КТОР. Розрізняються значенням.

Факт, -у. Дійсна, невигадана подія; явище, приклад; те, що служить підтвердженням якогось положення або висновку. *Достовірний факт. Перекручувати факти.*

Фа́ктор, -а. Умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу або явища. Синонім: чи́нник. *Література — могутній фактор у вихованні людей.*

ФАКТА́Ж, -у́, *ор.* -е́м

ФАКУЛЬТАТИ́ВНИЙ — ФАКУЛЬТЕ́ТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Факультати́вний. Вільний, необов'язковий, який дається на вибір. *Факультативний курс.*

Факульте́тський. Який стосується факультету — підрозділу вузу. *Факультетські лабораторії.*

ФАКУЛЬТЕ́Т, -у

ФАЛЬШ, -і, *ор.* -ю, *ж.* і -у, *ор.* -ем, *ч.* *Без фальші (фальшу).*

ФАЛЬШИВОМОНЕ́ТНИК, -а. *Зловили фальшивомонетника* [*не* фальшивомонетчика].

ФАМІ́ЛЬНИЙ — ФАМІЛЬЯ́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Фамі́льний, *заст.* Належний фамілії — родові, родині. *Фамільні цінності. Фамільний альбом. Фамільні традиції.*

Фамілья́рний. Надміру невимушений, розв'язний у поводженні, безцеремонний, панібратський. *Фамільярний жест. Фамільярний тон. Фамільярне поводження.*

ФАНА́ТИК, -а

ФАНАТИ́ЧКА, -и, *місц.* (при) -чці, *род. мн.* -чок

ФАНЕ́РНИЙ — ФАНЕРО́ВАНИЙ — ФАНЕРУВА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Фане́рний. Який стосується фанери, пов'язаний з виготовленням фанери, зроблений із фанери. *Фанерне виробництво. Фанерна стіна.*

Фанеро́ваний. Облицьований фанерою або зроблений із фанери. *Фанерований музичний інструмент. Фанеровані меблі.*

Фанерува́льний. Пов'язаний з фанеруванням. *Фанерувальні роботи.*

ФАНТАЗЕ́РСТВО — ФАНТАЗУВА́ННЯ. Розрізняються значенням.

Фантазе́рство. Захопленість фантазіями, схильність до фантазування. *Безпідставне фантазерство.*

Фантазува́ння. Дія за знач. «фантазувати — мріяти, вигадувати». *Здатність до фантазування.*

ФАНТАЗІ́, *невідм., прикм.* Особливого крою або вигляду. *Сорочка фантазі.*

ФАНТАСМАГО́РІЯ — ФАНТА́СТИКА. Розрізняються значенням.

Фантасмаго́рія, -ї, *ор.* -єю., *книжн.* Химерне, незвичне зображення, поєднання чого-небудь; примара; химерні видіння. *Дивна фантасмагорія. Нічна фантасмагорія.*

Фанта́стика, -и. Вигадка; жанр літе-

ратури; твори, які зображають події нереальні, яких нема в дійсності. *Наукова фантастика. Приваблива фантастика.*

ФА́РБА *див.* **БА́РВА**

ФАРБА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ФАРБОВИ́Й, -а́, -е́. *Фарбове виробництво.*

ФАРБУВА́ТИ , -у́ю, -у́єш; *нак.* -у́й, -у́ймо, -у́йте. *Фарбувати вікна* [*не* красити вікна]

ФАРИНГОСКОПІ́Я, -ї, *ор.* -єю

ФАРИСЕ́ЙСТВО, -а. Лицемірство, зовнішня благочестивість. *Його фарисейство.*

ФАРМАЦІ́Я, -ї, *ор.* єю

ФАРС, -у. Грубий жарт, блазенство, цинічне видовище, витівка. *Політичний фарс.*

ФА́РСОВИЙ

ФАРТУ́Х, -а́, *місц.* (у) -усі́, *мн.* -и́, -і́в

ФАРФО́Р, -у і **ФА́РФОР**

ФАРФО́РОВИЙ і ФА́РФОРОВИЙ

ФАРФО́РО-ФАЯ́НСОВИЙ і ФА́РФОРО-ФАЯ́НСОВИЙ

ФА́РШЕВИЙ — ФАРШИРО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Фа́ршевий. Зроблений з фаршу, у вигляді фаршу. *Фаршеві консерви. Фаршева страва.*

Фарширо́ваний. 1. *Дієприкм.* до **фарширува́ти**. *Фарширований овочами.* 2. *Прикм.* Приготований фаршируванням. *Фарширована риба.*

ФА́СТІВ, -това, *ор.* -товом

ФАТАЛІСТИ́ЧНИЙ — ФАТА́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Фаталісти́чний. Який ґрунтується на фаталізмі, перейнятий фаталізмом. *Фаталістичні концепції. Фаталістичні погляди.*

Фата́льний. Неминучий, невідворотний; який виражає приреченість, покірність лихові. *Фатальний збіг обставин. Фатальний погляд. Фатальна задума.*

ФА́ТА-МОРГА́НА, фа́та-морга́ни. Міраж.

ФА́УНА — ФЛО́РА. Розрізняються значенням.

Фа́уна. Тваринний світ. *Фауна степової зони.*

Фло́ра. Рослинний світ. *Флора лісостепу представлена в гербаріях.*

ФАХ *див.* **СПЕЦІА́ЛЬНІСТЬ**

ФАХІВЕ́ЦЬ *див.* **СПЕЦІАЛІ́СТ**

ФАХОВИ́Й, -а́, -е́

ФАШИ́ЗМ, -у. Політична тоталітаристська течія; найреакційніший шовінізм, расизм. *Перемога над фашизмом.*

ФЕДЕРАТИ́ВНИЙ — ФЕДЕРА́ЛЬНИЙ — ФЕДЕРАЛІ́СТСЬКИЙ

Федерати́вний і **федера́льний** збігаються у знач. «стосовний до федерації, який являє собою федерацію; який входить до федерації». *Федеративна (федеральна) республіка. Федеративні (федеральні) спілки.* Але частіше вжив. **федерати́вний**.

Тільки **федера́льний** ужив. у знач. «загальнодержавний». *Федеральне бюро розслідування. Федеральний канцлер. Федеральний уряд.*

Тільки **федерати́вний** ужив. у знач. «який стосується федерації». *Федеративний договір. Федеративні засади.*

Тільки **федералі́стський** ужив. у знач. «який стосується федералізму, федералістів, тобто прибічників федералізму». *Федералістське спрямування. Федералістські елементи. Федералістські погляди.*

ФЕ́ДІР, -дора, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* Фе́доре! *Змени.-пестл.:* Феді́рку! Федо́рочко! Фе́дю! [*не* Федя!]; **Фе́дорович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Фе́дорівна**, -и [*не* Федорівної], *дав.* -і [*не* Федорівній]. *Працюють три Фе́дори* [*не* три Федора]. *Фе́доре Фе́доровичу! Світла́но Фе́дорівно!*

ФЕЄРВЕ́РК, -а.

ФЕЄ́РІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФЕЙЛЕТО́Н, -у

ФЕЛЬД... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «польови́й». З наступною час-

тиною пишеться разом: *фельд'є́гер, фельд'є́герський, фельдма́ршал, фельдма́ршальський, фельдфе́бель, фельдфе́бельський.*

ФЕ́ЛЬДШЕРСЬКО-АКУШЕ́РСЬКИЙ

ФЕМІ́ДА, -и. Богиня правосуддя; правосуддя.

ФЕМІНІЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Ожіночнення. *Фемінізація суспільства.*

ФЕМІНІ́СТСЬКИЙ. Стосовний до фемінізму — жіночого руху за зрівняння з чоловіками. *Феміністський рух.*

ФЕН. 1. *род.* -а. Електроприлад для сушіння струменем нагрітого повітря. *Сушити волосся за допомогою фена.* 2. *род.* -у. Сухий, теплий вітер, що дме з гір у долини. *Подуви фену.*

ФЕ́НІКС, -а. Символ невмиручості, відродження.

ФЕНО́МЕН. 1. *род.* -у. Явище. *Національний феномен.* 2. *род.* -а. Людина надзвичайних здібностей. *Він просто феномен.*

ФЕ́РЗЕВИЙ. *Ферзевий гамбіт.*

ФЕ́РЗЬ, -я́, *ор.* -е́м. Фігура в шаховій грі; королева.

ФЕРМЕ́НТ, -у

ФЕ́РМЕР, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів, *дав.* -ам

ФЕРОВОЛЬФРА́М, -у. Сплав заліза з вольфрамом.

ФЕСТИВА́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем

ФЕТИ́Ш, -а, *ор.* -ем. Предмет обожнення, поклоніння.

ФЕТИШИ́СТСЬКИЙ

ФЕШЕНЕ́БЕЛЬНИЙ. Елегантний, витончений. *Фешенебельний готель.*

ФЕ́Я, -ї, *ор.* -єю. Казкова істота, здатна творити чудеса; чарівниця.

ФІА́ЛКОВИЙ

ФІА́СКО, *невідм., с., книжн.* Невдача, неуспіх, провал. *Зазнати фіаско* [*не* потерпіти фіаско].

ФІГУРА́ЛЬНИЙ — ФІГУ́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Фігура́льний. 1. *лінгв.* Який має багато фігур, особливих форм, стилістичних прийомів, словесних зворотів для посилення виразності мови. *Фігуральне вираження.* 2. Переносний, образний. *Фігуральний вислів.*

Фігу́рний. 1. Зроблений або виготовлений у формі когось, чогось; який має складну форму або призначений для надання чомусь такої форми. *Фігурний орнамент. Фігурна прикраса.* 2. Який виконується фігурами, комплексом рухів; призначений для виконання чогось фігурами. *Фігурне катання. Фігурні танці.*

ФІЄ́СТА — СІЄ́СТА. Розрізняються значенням.

Фіє́ста, -и. Релігійне свято в іспаномовних народів. *Взяв участь у фієсті.*

Сіє́ста, -и. Післяобідній відпочинок; найбільша спека вдень (в Іспанії, Італії, країнах Латинської Америки). *Перечекав сієсту.*

ФІЗИКО... Перша частина складних слів, що означає «стосовний до фізики, пов'язаний з фізикою». З наступною частиною пишеться через дефіс: *фізико-географічний, фізико-енергетичний, фізико-математичний, фізико-механічний, фізико-технічний, фізико-хімічний.* Але: фізикохімія.

ФІЗІОТЕРАПІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Галузь медицини, що вивчає вплив на організм людини природних чинників.

ФІЗКУЛЬТУ́РНО-МА́СОВИЙ

ФІЗКУЛЬТУ́РНО-СПОРТИ́ВНИЙ

...ФІКА́ЦІЯ. Остання частина складних слів, що за значенням відповідає словам «здійснювання», «втілювання». З попередньою частиною пишеться разом: *ампліфіка́ція, версифіка́ція, газифіка́ція, електрифіка́ція, ідентифіка́ція, інтенсифіка́ція, кваліфіка́ція, кінофіка́ція, класифіка́ція, містифіка́ція, нострифіка́ція, персоніфіка́ція, радіофіка́ція, ратифіка́ція, русифіка́ція, теплофіка́ція, уніфіка́ція, фальсифіка́ція.*

ФІКСА́Ж, -у, *ор.* -ем. Розчин для закріплення зображення.

ФІ́КУС, -а

...ФІ́Л. Частина складних слів, що відповідає за значенням словам «любі́тель», «прихи́льник». З попередньою частиною пишеться разом: *бібліофіл, полонофіл, русофіл, слов'янофіл, термофіл, українофіл.*

ФІЛАНТРО́ПІЯ, -ї, *ор.* -єю. Благодійність.

ФІЛАРМО́НІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФІЛАТЕЛІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Вивчення, колекціонування поштових марок.

ФІЛЕ́, *невідм., с. Рибне філе.*

ФІ́ЛЕР — ФІЛЕ́Р. Розрізняються значенням.

Фі́лер, -а. Найдрібніша угорська монета.

Філе́р, -а. Агент таємної поліції, який стежить за кимсь.

ФІЛІА́Л — ФІ́ЛІЯ. Збігаються у знач. «місцеве відділення якоїсь установи, підприємства тощо». *Працюю у філії (філіалі).*

Тільки **філіа́л**, -у, ужив. у знач. «відділення великої установи, що має деяку самостійність». *Філіал Національного банку України.*

Тільки **фі́лія**, -ї, *ор.* -єю, ужив. у знач. «відділення невеликої установи, організації; агентство». *Хмельницька філія Спілки письменників України. Поштова філія.*

ФІЛІГРА́ННИЙ

ФІЛІГРА́НЬ, -і, *ор.* -нню

ФІЛІ́ППІКА, -и, *місц.* (у) -ці. Гнівна, викривальна промова.

ФІЛІППІ́НИ, Філіппін, *мн.*

ФІЛІППІ́НСЬКИЙ

ФІ́ЛІЯ *див.* **ФІЛІА́Л**

...ФІ́ЛІЯ. Остання частина складних слів, що за значенням відповідає словам «схи́льність», «на́хил», «любо́в до чо́гось». З попередньою частиною пишеться разом: *анемофілія, некрофілія.*

ФІЛОСО́ФСЬКИ, *присл.*

ФІЛЬМ, -у

ФІЛЬМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фільм, фільмовий». З наступною частиною пишеться разом: *фільмоко́пія, фільмоско́п, фільмоста́т, фільмосхо́вище, фільмоте́ка, фільмоте́чний, фільмофо́н, фільмофо́нд, фільмофоно́граф.*

ФІ́ЛЬМОВИЙ

ФІЛЬТР... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фільтр, фільтраційний, фільтрува́льний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *фільтр-бокс, фільтр-вологомасловідділювач, фільтр-жировло́влювач, фільтр-осу́шувач, фільтр-підігрі́вач, фільтр-прес, фільтр-пре́синг, фільтр-пре́сний, фільтр-реле́, фільтр-ці́дилка.* Але *фільтр НВЧ* (надвисокочастотний).

ФІЛЬТРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фільтр, фільтраційний, фільтрува́льний». З наступною частиною завжди пишеться разом: *фільтровентиляці́йний, фільтровентиля́ція, фільтроелеме́нт, фільтропре́с, фільтротка́на, фільтроці́кл.*

ФІНА́Л, -у. Кінець, заключна частина чогось. *Фінал змагання. Фінал симфонії.*

ФІНА́НСИ, -ів, *мн.*

ФІНАНСОВО... Перша частина складних слів, що відповідає слову «фіна́нсовий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *фіна́нсово-ба́нківський, фіна́нсово-бухга́лтерський, фінансово-бюдже́тний, фіна́нсово-валю́тний, фіна́нсово-господа́рський, фіна́нсово-дипломати́чний, фіна́нсово-економі́чний, фіна́нсово-зві́тний, фіна́нсово-контро́льний, фіна́нсово-кошто́рисний, фіна́нсово-креди́тний, фіна́нсово-монополісти́чний, фіна́нсово-промисло́во-торгове́льний, фіна́нсово-промисло́вий, фіна́нсово-результати́вний, фіна́нсово-страхови́й, фіна́нсово-торгове́льний.*

ФІ́НИ *див.* **ФІНЛЯ́НДЦІ**

ФІНІ́ФТЕВИЙ і ФІНІ́ФТЯНИЙ. *Фініфтеві (фініфтяні) медальйони.*

ФІНІ́ФТЬ, -і, *ор.* -тю. Емаль, якою покриваються візерунки на металевих виробах та фарфорі.

ФІНЛЯ́НДІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФІНЛЯ́НДЦІ — ФІ́НИ. Розрізняються значенням.

Фінля́ндці, -ів, *мн.* (*одн.* фінля́ндець, -дця, *дав.* -дцеві, *ор.* -дцем, *ч.*; фінля́ндка, -и, *дав.* -дці, *род. мн.* -док, *ж.*). Жителі Фінляндії.

Фі́ни, -ів, *мн.* (*одн.* фін, -а, *ч.*; фінка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*). Народ, що становить основне населення Фінляндії.

ФІ́ННО-УГО́РСЬКИЙ

ФІ́ННО-У́ГРИ, -ів, *мн.*

ФІОЛЕ́ТОВО-СИ́НІЙ, -я, -є

ФІОЛЕ́ТОВО-ЧЕРВО́НИЙ

ФІ́РМА, -и. *Працюю у фірмі* [*не* на фірмі].

ФІ́РМОВИЙ

ФІСГАРМО́НІЯ, -ї, *ор.* -єю. Пневматичний клавішний музичний інструмент.

...ФІТИ. Остання частина складних слів, яка вказує на приналежність до рослин. З попередньою частиною пишеться разом: *геофіти, сапрофіти.*

ФІТО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «росли́на». З наступною частиною пишеться разом: *фітобіоло́гія, фітогеогра́фія, фітокліма́т, фітопалеонто́лог, фітопато́лог, фітопланктóн, фітостери́н, фітотро́н, фітофа́г, фітофто́ра, фітофторо́з, фітофторостійки́й, фітохі́мія.*

ФЛАМІ́НГО, *невідм., ч. Рожевий фламінго.*

ФЛАНГО́ВИЙ

ФЛАНЕ́ЛЕВИЙ — ФЛАНЕ́ЛЬНИЙ. Розрізняються значенням.

Фланéлевий. *Прикм.* до **фланель.** Пошитий із фланелі. *Фланелева сорочка.*

Фланéльний. Призначений для фланелі, для виготовлення фланелі. *Фланельний склад. Фланельний цех.*

ФЛАНЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю. М'яка шерстяна або бавовня́на ворсиста тканина.

ФЛА́НЕЦЬ, -нця, *ор.* -нцем. З'єднувальна частина труб, валів.

ФЛЕ́КСІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синонім: закінчення.

ФЛІ́ГЕЛЬ, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів

ФЛОМА́СТЕР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ФЛО́РА *див.* **ФА́УНА**

ФЛОТ, -у, *мн.* флоти́, -ів, але два фло́ти

ФЛОТИ́ЛІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФЛОТОВО́ДЕЦЬ, -дця, *ор.* -дцем

ФЛУОРЕСЦЕ́НЦІЯ, -ї *ор.* -єю і **ФЛЮОРЕСЦЕ́НЦІЯ**

ФЛУОРО́МЕТР, -а і **ФЛЮОРО́МЕТР**

ФЛУОРОСКО́П, -а і **ФЛЮОРОСКО́П**

ФЛЮОРОГРА́ФІЯ, ї, *ор.* -єю і **ФЛУОРОГРА́ФІЯ**

ФЛЮОРОМЕ́ТРІЯ, -ї, *ор.* -єю і **ФЛУОРОМЕ́ТРІЯ**

ФЛЮОРОСКОПІ́Я, -ї, *ор.* -єю і **ФЛУОРОСКОПІ́Я**

ФЛЮС, -у, *мн.* -и́, -ів

ФЛЯ́ГА, -и, *місц.* (у) -зі, *род. мн.* фляг

ФЛЯ́ЖКА, -и, *місц.* (у) -жці, *мн.* -жки́, жо́к

...ФОБ. Остання частина складних слів, що відповідає за значенням словам «нетерпи́мий», «супроти́вник». З попередньою частиною пишеться разом: *полонофо́б, русофо́б, слов'янофо́б, термофо́б, українофо́б.*

...ФОБІЯ. Остання частина складних слів, що відповідає за значенням словам «нетерпи́мість», «боя́знь». З попередньою частиною пишеться разом: *аерофо́бія, гідрофо́бія, фотофо́бія.*

ФОЙЄ, *невідм., с. Широке фойє.*

ФОЛ, -у. У спортивних іграх персональна помилка, груба гра. *Гра на грані фолу.*

ФОЛІКУЛЯ́РНИЙ

ФО́ЛІО, *невідм., с. Нумерація фоліо. Пагінація фоліо.*

ФО́ЛЬГА, -и, *місц.* (на) -зі

ФО́ЛЬГОВИЙ

ФОЛЬКЛОРИСТИ́ЧНИЙ — ФОЛЬКЛО́РНИЙ. Розрізняються значенням.

Фольклористи́чний. Який стосується фольклористики — науки, що займається збиранням і дослідженням фольклору. *Фольклористичне дослідження.*

Фольклóрний. Який стосується фольклору, пов'язаний з ним. *Фольклорні твори. Фольклорна основа творів.*

ФОНД, -у

ФОНЕ́ТИКА, -и, *місц.* (у) -ці

...ФОНІЯ. Остання частина складних слів, що відповідає за значенням слову «звучáння». З попередньою частиною пишеться разом: *евфонія, какофóнія, поліфонія, симфóнія, стереофонія.*

ФОНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «звук». З наступною частиною пишеться разом: *фонограма, фонолóгія, фонометрія, фонотéка.*

ФО́РВАРД, -а, *спорт.* Нападник. *Технічний форвард.*

ФОРД, -а. Марка автомобіля. Пишеться з малої літери. *Швидкісний форд.*

ФОРЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ФОРМАЛІСТИ́ЧНИЙ — ФОРМАЛІ́СТСЬКИЙ — ФОРМА́ЛЬНИЙ

Формалісти́чний і **формáльний** збігаються у знач. «пройнятий формалізмом», але **формалісти́чний** ужив. рідше. *Формальна (формалістична) точка зору.*

Тільки **формалíстський** ужив. у знач. «властивий формалістові, формалізму». *Формалістський підхід до аналізу твору.*

Тільки **формáльний** ужив. у значеннях: 1. Який відповідає встановленому порядкові; офіційний. *Формальний рапорт. Формальне запрошення.* 2. Пов'язаний з формою — системою художніх засобів, з їх особливостями. *Формальна ознака. Формальні риси.*

ФОРПО́СТ, -у. Передня варта; передня позиція.

ФОРПО́СТНИЙ

ФОРТ — ПОРТ. Розрізняються значенням.

Форт, -у, *мн.* -и́, -ів. Окреме замкнуте укріплення. *Захисники форту. Форт входив до лінії оборонних споруд фортеці.*

Порт, -у, *місц.* (у) -у́, *мн.* -и́, -ів, але два пóрти. Ділянка берега разом з прилеглою водною площею, обладнана для стоянки суден. *Морський порт. Річковий порт.*

ФО́РТЕ. 1. *невідм., с.* Сильне, гучне звучання голосу або музичного інструмента під час виконання музичного твору. *Розлоге форте.* 2. *присл.* Сильно, гучно. *Грати форте.*

ФОРТЕПІА́ННИЙ

ФОРТЕПІА́НО, *невідм., с. Моє фортепіано.*

ФОРТЕ́ЦЯ, -і, *ор.* -єю

ФОРТИ́СИМО. 1. *невідм., с.* Дуже сильне звучання голосу або музичного інструмента. *Нечуване фортисимо.* 2. присл. Дуже сильно. *Грати фортисимо.*

ФОСФОРЕСЦЕ́НЦІЯ, -і, *ор.* -єю

ФОСФОРЕСЦІЮВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням

ФО́СФОРИСТИЙ

ФОСФОРНОКИ́СЛИЙ

ФОСФОРОВМІ́СНИЙ

ФОСФОРОГРА́ФІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФОТЕ́ЛЬ, -я, *ор.* -ем

ФОТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «фотографíчний, фот (одиниця вимірювання світлового потоку, міри освітленості поверхні)». З наступною частиною пишеться разом: *фотоальбóм, фотоапарáт,*

фотоательє, фотовиставка, фотовідбиток, фотогазета, фотогальванографія, фотогенічний, фотограмметрія, фотограф, фотографічний, фотографія, фотодрук, фотоекспонометр, фотоелемент, фотоемульсія, фотоетюд, фотоефект, фотозбільшувач, фотозйомка.

ФРАЗЕОЛО́ГІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФРА́НКО...— ФРАНЦУ́ЗЬКО... Розрізняються значенням.

Фра́нко... Перша частина складних слів, що, як правило, відповідає поняттю «такий, що стосується Франції». З наступною частиною пишеться через дефіс. *Франко-в'єтнамські війни XIX століття. Франко-фламандська школа.*

Францу́зько... Перша частина складних слів, що відповідає поняттю «такий, що стосується французів». З наступною частиною пишеться через дефіс. *Французько-український словник.*

ФРА́НКФУРТ-НА-МА́ЙНІ, Фра́нкфурта-на-Ма́йні

ФРА́НКФУРТСЬКИЙ-НА-МА́ЙНІ. Останнє слово пишеться з великої літери. *Добре відомі у Німеччині вироби франкфуртських-на-Майні підприємств хімічної промисловості.*

ФРАНЦУ́ЗИ, -ів, *мн.* (*одн.* францу́з, -а, *ч.*; францу́женка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ФРА́У, *невідм., ж. Невисока фрау.*

ФРЕ́ЗЕРНО-ОБТО́ЧУВАЛЬНИЙ

ФРЕЗЕРУВА́ЛЬНИК, а. *Досвідчений фрезерувальник* [*не* фрезеровщик].

ФРЕ́СКА, -и, *місц.* (на) -сці, *род. мн.* -сок. Живописний твір і спосіб живопису, за якого водяні фарби наносять на вогку штукатурку. *Фреска майстра.*

ФРИЗ. 1. *род.* -а. Архітектурна деталь. 2. *род.* -у. Товста ворсиста вовняна тканина. *Пальто з фризу.*

ФРИКАДЕ́ЛЬКА, -и, *місц.* (у) -льці, *род. мн.* -льок і **ФРИКАДЕ́ЛЬ**, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ФРИКАСЕ́, *невідм., с.* Страва з дрібно нарізаного м'яса в підливі. *Смачне фрикасе.*

ФРИСТА́ЙЛ, -у. Фігурне катання на лижах.

ФРОНТ, -у, *мн.* -и́, -ів, але два фро́- нти

ФРУ́КТИ *див.* **О́ВОЧІ**

ФРУКТО́ВО-Я́ГІДНИЙ

ФТИЗІАТРІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Розділ медицини, що вивчає туберкульоз легень.

ФТОРИСТОВОДНЕ́ВИЙ

ФУ́ГА, -и, *місц.* (на) -зі, *род. мн.* фуг. Форма поліфонічного твору і найвищий вияв поліфонії. *Майстерна фуга.*

ФУГА́ТО, *невідм., с.* Епізод у музичному творі, побудований у стилі фуги. *Майстерне фугато.*

ФУГУВА́ЛЬНО-РОЗПИ́ЛЮВАЛЬНИЙ

ФУЕТЕ́, *невідм., с.* Фігура в балеті. *Вправно виконане фуете.*

ФУЛЕ́, *невідм., с.* Вовняна тканина. *Ворсисте фуле.*

ФУНДА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю

ФУ́НКЦІЯ-МІ́НІМУМ, фу́нкції-мі́німуму

ФУНТ[1], -а, *мн.* -и, -ів. Грошова одиниця. *Фунт стерлінгів.*

ФУНТ[2], -а, *мн.* -и́, -ів. Міра ваги. *Фунт хліба.*

ФУ́РІЯ, -ї, *ор.* -єю. Вжив. у переносному знач. «зла, лайлива жінка». *Перетворилася на справжню фурію.*

ФУРНІТУ́РА, -и. Допоміжний матеріал у деяких виробництвах. *До фурнітури входять ґудзики, пряжки.*

ФУРО́Р, -у. Великий публічний успіх; захоплення, схвалення. *Такого фурору давно не було.*

ФУТБО́Л, -у

ФУТЛЯ́Р, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ФУТУРИСТИ́ЧНИЙ — ФУТУРИ́СТСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Футуристи́чний. Який стосується футуризму, ґрунтується на засадах

футуризму. *Футуристична поезія. Футуристична література.*

Футури́стський. Який стосується футуриста, футуристів. *Футуристський напрям. Футуристська група.*

ФЮЗЕЛЯ́Ж, -у, *ор.* -ем. Корпус літака або іншого літального апарата. *Фюзеляж планера.*

Х

Х [ха], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Велике х.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Глухий х.*

ХАБА́РНИК [*не* взяточник], -а

ХА́ВБЕК, -а, *спорт.* Останнім часом у пресі перевага надається слову **півзахисни́к.**

ХАЗЯ́ЇН, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* хазяї, -їв (чоловіки) і хазяїни́, -їні́в (господарі)

ХАЗЯ́ЙКА, -и, *дав.* -йці, *кл.* -йко, *мн.* -йки́, -йо́к, але дві хазя́йки, п'ять хазя́йок

ХА́КІ. 1. *прикм., незм.* Брунатно-зеленуватий колір. *Одяг кольору хакі.* 2. *у знач. ім., невідм.* Тканина або одяг такого кольору. *Одноманітне хакі.*

ХАЛЕ́ПА, -и, *род. мн.* -ле́п і **ХА́ЛЕПА**

ХАЛІ́Ф, -а і **КАЛІ́Ф.** У мусульманських країнах титул монарха.

ХАЛІФА́Т, -у і **КАЛІФА́Т.** Система правління і назва держави в арабських народів.

ХАМЕЛЕО́Н, -а. 1. Вид ящірки. *Прудкий хамелеон.* 2. *перен.* Людина, яка часто змінює свої погляди, думки.

ХАМСА́, -и́ і **КАМСА́**

ХАНЖА́, -і́, *ор.* -ею, *ч.* і *ж.* Святенник, святенниця. *Пихатий (пихата) ханжа.*

ХА́ОС — ХАО́С

Ха́ос, -у. У стародавній грецькій міфології — стихія. *Первісний хаос.*

Ха́ос і **хао́с**, -у. Безладдя. *Хаос звуків.*

ХАРАКІ́РІ, *невідм., с.* Вид самогубства у японських самураїв. *Вчинити (зробити) харакірі* [*не* зробити собі харакірі].

ХАРАКТЕРИ́СТИКА. Керування: *кого. Характеристика І. П. Костенка.*

ХАРА́КТЕРНИЙ — ХАРАКТЕ́РНИЙ — ХАРАКТЕРИСТИ́ЧНИЙ

Характе́рний, характеристи́чний. Збігаються у значеннях: 1. Притаманний багатьом; типовий. 2. Яскраво виражений, своєрідний. *Характерне (характеристичне) явище. Характерна (характеристична) особливість.* Тільки **характе́рний** ужив. у знач. «притаманний певному народові, епосі, соціальному середовищу; такий, що виражає певний психологічний тип (у сценічному мистецтві)». *Характерні ролі. Характерний танець. Характерна ситуація.* Керування: для кого — чого. *Характерний для української мови суфікс -енко* [*не* українській мові].

Хара́ктерний, *розм.* Який має твердий або впертий характер. *Характерна людина. Характерна дівчина.*

ХА́РКІВ, -кова, *ор.* -ковом

ХА́РКІВЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* ха́рківець, -вця, *дав.* -вцеві, *ор.* -івцем, *ч.*; ха́рківка, -и, *дав.* -ці, *род. мн.* -вок, *ж.*) і **ХАРКІВ'Я́НИ**, -я́н, *мн.* (*одн.* харків'я́нин, -а, *ч.*; харків'я́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ХА́РТІЯ, -ї, *ор.* -єю. 1. Матеріал, на якому написано щось, а також сам рукопис. *Давня хартія.* 2. Документ здебільшого суспільно-політичного значення. *Хартія прав людини.*

ХАРЧО́, *невідм., с. Смачне харчо.*

ХА́ТА, -и, *мн.* хати́ і ха́ти, хат, *дав.* хата́м і ха́там, але дві ха́ти

ХА́ТА-ЛАБОРАТО́РІЯ, ха́ти-лабора́торії

ХА́ТА-ЧИТА́ЛЬНЯ, ха́ти-чита́льні

ХА́ТНІЙ, -я, -е

ХВАЛЕ́БНИЙ — ХВА́ЛЕНИЙ

Хвале́бний, *прикм.* Сповнений похвал; схвальний. *Хвалебні оди. Хвалебна рецензія.*

Хва́лений. *Дієприкм.* до **хвали́ти.** Такий, якого хвалять, звеличують, прославляють. *Хвалена кандидатура.*

ХВАЛИ́ТИ, хвалю́, хва́лиш; *нак.* хвали́, хвалі́м(о), хвалі́ть

ХВАСТЛИ́ВИЙ

ХВАСТНУ́ТИ, хвастну́, хвастне́ш, хвастнемо́, хвастнете́, хвастну́ть; *мин.* хвастну́в, хвастну́ла; *нак.* хвастни́, хвастні́м(о), хвастні́ть

ХВА́СТОЩІ, -ів, *мн.*

ХВИЛЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хви́ля». З наступною частиною пишеться разом: *хвилемір, хвилеподібний, хвилеріз.*

ХВІ́РТКА, -и, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки́, -то́к, але дві хві́ртки, п'ять хві́рток

ХВІСТ, хвоста́, *мн.* -и́, -ів

ХВОРІ́ТИ, -ію, -ієш, -іємо, -ієте, -ію́ть. Керування: *на що. Хворіти на грип* [*не* хворіти грипом].

ХВОРОБОСТІ́ЙКИ́Й, -а́, -е́

ХВОРОБОТВО́РНИЙ

ХИ́БА, -и, *род. мн.* хиб

ХИЛИ́ТИ, хилю́, хи́лиш

ХИСТКИ́Й, -а́, -е́

ХИ́ТРОЩІ, -ів, *мн.*

ХІБА́ ЩО

ХІД — ХОДА́. Збігаються у знач. «процес ходіння, ходьба; рух уперед, прогрес». *Швидкий хід (швидка хода). Поступальний хід (поступальна хода).*

Тільки **хід** ужив. у значеннях: 1. Швидкість руху. *Набирати хід.* 2. Похід, процесія. *Хресний хід.* 3.Прохід, коридор, тунель. *Вузький хід. Хід сполучення.* 4.Розвиток у часі, етап розв'язання задачі. *Хід події. Хід думок.* 5. Прийом, маневр. *Ризикований хід.* 6. Черговий виступ гравця у грі. *Твій хід. Хід білих.* 7. У складі фразеологічних одиниць. *Давати задній хід. На повному ходу. На ходу підметки рвати. Знати всі ходи і виходи. Це в нас у ходу. Хід конем.*

Тільки **ходá** вжив. останнім часом переважно у знач. «манера ходити, ступати». *Поважна хода. Легка хода.*

ХІМІКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хімі́чний». Пишеться з наступною частиною через дефіс: *хіміко-бактеріологічний, хіміко-металургійний, хіміко-технологічний, хіміко-фармацевти́чний.*

ХІМІОТЕРАПЕВТИ́ЧНИЙ

ХІМІ́ЧНО ЧИ́СТИЙ

ХІРОМА́НТІЯ, -ї, *ор.* -єю. Ворожіння за лініями на долонях рук.

ХІРУРГІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Галузь медицини, що вивчає захворювання, основним методом лікування яких є оперативне втручання.

ХІ́ТЬ-НЕ-ХІ́ТЬ, *присл., розм.*

ХЛІБ, -а. 1. *мн.* -а́, -ів. Зернові культури. *Високі хліба.* 2. *мн.* -и́, -ів. Харчовий продукт, що випікається з борошна. *Білі хліби. Свіжі хліби.*

ХЛІ́БЕЦЬ — ХЛІБЕ́ЦЬ. Розрізняються значенням.

Хлі́бець, -бця, *ор.* -бцем. Невелика хлібина; хліб з м'ясного фаршу. *Виготовлення хлібців.*

Хлібе́ць, -бця́, *ор.* -бце́м. *Зменш.-пестл.* до **хліб.** *Хлібець вродив.*

ХЛІ́БНИЙ

ХЛІБО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хлі́бний». З наступною частиною пишеться разом: *хлібобу́лочний, хлібовиробни́й, хлібозаво́д, хлібозаготівля, хлібозакупівля, хлібозбира́ння, хлібоздава́ння, хлібопека́рня, хлібопека́рський, хлібоприйма́льний, хлібопроду́кти, хліботоргівля, хлібофура́ж.*

ХЛІБ-СІ́ЛЬ, хліба-со́лі, *ор.* хлібом-сі́ллю

ХЛО́ПЕЦЬ, -пця, *дав.* -пцеві, *ор.* -пцем, *кл.* -пче, *мн.* -пці, -пців

ХЛОПЧА́, -а́ти, *дав.* -а́ті, *ор.* -а́м, *мн.* -а́та, -а́т
ХЛОП'Я́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т
ХЛОП'Я́ТКО, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -а, -ток
ХЛОР... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хлор». З наступною частиною пишеться разом: *хлорацета́т, хлоргідри́н, хлорка́льцієвий, хлормета́н, хлорфено́л.*
ХЛОРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «хлор». З наступною частиною пишеться разом: *хлоропла́ст, хлорофіл, хлорофо́рм, хлороформува́ння.*
ХЛЮ́ПНУТИ, -ну, -неш, -не, -немо, -нете, -нуть і **ХЛЮПНУ́ТИ**, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть; *нак.* -ни́, -ні́м(о), -ні́ть
ХЛЮПОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть і **ХЛЮПОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -оти́ть -отимо́, -отите́, -оття́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть
ХМА́РИСТИЙ і **ХМАРИ́СТИЙ**
ХМА́РКА, и, *місц.* (на) -ці, *мн.* -рки́, -ро́к, але дві хма́рки, п'ять хма́рок
ХМЕЛЬНИ́ЦЬКИЙ, -ого. Назва міста. *Мешканці Хмельницького* [*не* Хмельницька].
ХНИ́КАТИ, хни́каю, хни́каєш і хни́чу, хни́чеш; *нак.* хни́кай і хни́ч
ХО́БІ, *невідм., с.* Улюблене заняття, захоплення на дозвіллі. *Моє хобі.*
ХОДА́ *див.* **ХІД**
ХОДИ́ТИ, ходжу́ [*не* хожу], хо́диш; *нак.* ходи́, ході́м(о), ході́ть
ХОЗА́РИ, хоза́рів і хоза́р, *мн.* (*одн.* хоза́рин і хоза́р, -а, *ч.*; хоза́рка, -и, *дав.* -рці, *род. мн.* -рок, *ж.*)
ХОЛ, -у. Зал, вестибюль. *Широкий хол.*
ХО́ЛДИНГОВА КОМПА́НІЯ, хо́лдингової компа́нії. Компанія, яка сама не має виробничих підприємств, а володіє акціями інших підприємств.
ХО́ЛДИНГ-ЦЕНТР, -у
ХОЛОДЕ́ЦЬ, -дцю́, *ор.* -дце́м. Синонім: драглі́.
ХОЛОДИ́ТИ, -джу́, -ди́ш, -димо́, -дите́, -дя́ть
ХО́ЛОДНО, *присл.*
ХОЛОДОСТИ́ЙКИ́Й, -а́, -е́
ХОМА́ (і рідше **ФОМА́**), -и́, *дав.* -і́, *ор.* -о́ю, *кл.* Хо́мо! *Зменш.-пестл.:* Хо́мку! Хо́моньку! Хо́мцю! Хому́сю! Хо́мику! Тому́сю! То́мку! (*не* Хома!]; **Хомі́ч**, -а́, *дав.* -у́, *ор.* -е́м і **Хо́мович**; **Хо́мівна** і **Хомі́вна**, -и [*не* Хомівної], *дав.* -і [*не* Хомівній].
Па́вле Хо́мовичу! Іва́не Хомичу́! Марі́є Хо́мівно!
ХОР — ХО́РИ. Розрізняються значенням.
Хор, -у, *мн.* хори́, -і́в. Співочий колектив, який разом виконує вокальні твори. *Гучний хор.*
Хо́ри, -ів, *мн.* Відкрита галерея, балкон. *Співати на хорах.*
ХОРА́ЛЬНИЙ — ХОРЕЇ́ЧНИЙ — ХОРОВИ́Й. Розрізняються значенням.
Хора́льний. Який стосується хоралу — церковного хорового співу; хвалебної духовної пісні. *Хоральний спів. Хоральна пісня.*
Хореї́чний. Який стосується хорея — віршованого розміру. *Хореїчний вірш. Хореїчні рядки.*
Хорови́й. Який стосується хору — співочого колективу. *Хоровий твір. Хорове виконання.*
ХОРВА́ТИ, -ів, *мн.* (*одн.* хорва́т, -а, *ч.*; хорва́тка, -и, *дав.* -тці, *род. мн.* -ток. *ж.*)
ХОРДО́МЕТР, -а
ХОРЕЇ́ЧНИЙ *див.* **ХОРА́ЛЬНИЙ**
ХО́РИ *див.* **ХОР**
ХОРОВИ́Й *див.* **ХОРА́ЛЬНИЙ**
ХОРО́МИ, ів. *мн.* Великий розкішний будинок.
ХОРТ, -а́, *мн.* -и́, -і́в
ХО́РТИЦЯ, і, *ор.* -ею. Острів на Дніпрі. Пишеться з великої літери.
ХОРУГВА́ *див.* **КОРОГВА́**
ХОЧА́ Б

ХОЧ БИ

ХО́Ч-НЕ-ХО́Ч *присл.* Синоніми: мимово́лі, мимохі́ть.

ХРЕБЕ́Т — ХРЕБЕ́ЦЬ. Розрізняються значенням.

Хребе́т, -бта́. Осьовий скелет тварини чи людини. *Хребет складається з окремих хребців.*

Хребе́ць, -бця́, *ор.* -бце́м. Окрема кістка, складова частина хребта. *Шийний хребець.*

ХРЕ́СНИЙ

ХРЕ́СТ, -а́. У назвах організацій пишеться з великої літери. *Товариство Червоного Хреста.*

ХРЕСТИ́ТИ(СЯ), -ещу́(ся), -е́стиш(ся), -е́стить(ся), -е́стимо(ся), -е́стите(ся), -е́стять(ся); *нак.* хрести́(ся), хрестімо(ся), хрестіть(ся)

ХРЕСТ-НА́ВХРЕСТ, *присл.*

ХРЕСТО́ВИЙ

ХРЕСТОМА́ТІЯ, -ї, *ор.* -єю

ХРИСТИЯНИ́Н і ХРИСТИЯ́НИН, -а, *мн.* -я́ни, -я́н

ХРИСТО́С, Христа́, *дав.* Христо́ві, *кл.* Хри́сте. Синоніми: Богочоловік, Вседержи́тель, Госпо́дь, Месія, Син Бо́жий, Спаси́тель.

ХРІН, хрі́ну і хро́ну

...ХРОМ, ...ХРОМИ, ...ХРОМІЯ. Останні частини складних слів, що відповідають за значенням словам «ко́лір», «фа́рба», «заба́рвленість». З попередньою частиною пишуться разом: *генатохро́м, поліхромія, цитохро́ми, цитохромія.*

ХРОМО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «хром, хро́мовий», а також стосується кольору, забарвлення. З наступною частиною пишеться разом: *хромовольфра́мовий, хромоге́н, хромолітоґраф, хромолітоґра́фія, хромомагнети́зм, хромоско́п, хромосфе́ра, хромотермо́граф, хромоти́пія, хромоцинкогра́фія.*

ХРОМОВО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «хром, хро́мовий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *хро́мово-ка́лієвий, хро́мово-свинце́вий.*

ХРОНІКА́ЛЬНИЙ — ХРОНІ́ЧНИЙ — ХРОНОЛОГІ́ЧНИЙ. Розрізняються значенням.

Хроніка́льний. Пов'язаний з хронікою; документально докладний. *Хронікальний фільм. Хронікальний жанр.*

Хроні́чний. Який не припиняється; тривалий, затяжний, постійний. *Хронічна хвороба. Хронічне недоїдання.*

Хронологі́чний. 1. Який стосується хронології, переліку явищ у їх часовій послідовності. *Хронологічний період. Хронологічна межа.* 2. Побудований на послідовному розвитку подій. *Хронологічний цикл оповідань. Хронологічний поділ.*

ХРОНІКА́ЛЬНО-ДОКУМЕНТА́ЛЬНИЙ

ХРОНО... Перша частина складних слів, яка відповідає поняттю «час». З наступною частиною пишеться разом: *хроногра́ма, хроно́граф, хроногра́фія, хроно́лог, хронолоґія, хроно́метр, хронометра́ж, хронометрія, хроноско́п.*

ХРОПІ́ТИ, хроплю́, хропи́ш, хропимо́, хропите́, хропля́ть; *мин.* хропі́в, хропі́ла, хропі́ло, хропі́ли; *нак.* хропи́, хропім(о), хропі́ть і **ХРОПТИ**, хропу́, хропе́ш, хропемо́, хропете́; *мин.* хріп, хропла́, хропло́, хропли́; *нак.* хропи́, хропім(о), хропі́ть.

ХРУМТЛИ́ВИЙ

ХРУСТІ́ТИ, хрущу́, хрусти́ш, хрустимо́, хрустите́, хрустя́ть; *нак.* хрусти́, хрустім(о), хрусті́ть

ХТО, кого́, біля ко́го, *дав.* кому́, *ор.* ким, *місц.* (на, при) ко́му (кім)

ХТО-БУ́ДЬ, кого-бу́дь, *дав.* кому-бу́дь, *ор.* ким-бу́дь, *місц.* (при) кому-бу́дь (кім-бу́дь)

ХТОЗНА... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «невідо́мо». З наступною частиною пишеться через дефіс: *хто́зна-де, хто́зна-звідки, хто́зна-коли́,*

хто́зна-скі́льки, хто́зна-хто, хто́значий, хто́зна-що, хто́зна-як, хто́зна-яки́й.

ХТО-НЕ́БУДЬ, кого́-не́будь, *дав.* кому́-не́будь, *ор.* ким-не́будь, *місц.* (при) ко́му-не́будь (кім-не́будь)

ХТОСЬ, кого́сь, біля ко́гось, *дав.* кому́сь, *ор.* кимсь (ки́мось), *місц.* (на) ко́мусь (кімсь)

ХУ́ҐА, -и, *місц.* (у) -зі

ХУДО́ЖНІЙ — ХУДО́ЖНИЦЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Худо́жній, -я, -є. 1. Який стосується мистецтва, діяльності в галузі мистецтва. *Художня студія. Художня вишивка.* 2. Який відображає дійсність в образах; властивий творам мистецтва або творчій манері їх творців. *Художній твір. Художня майстерня. Художній переклад.*

Худо́жницький, -а, -е. Який стосується художника, який належить або властивий художникові. *Художницький талант. Художницьке бачення світу.*

ХУДОЖНЬО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «худо́жній». З наступною частиною пишеться через дефіс: *худо́жньо-автобіографі́чний, худо́жньо-акробати́чний, худо́жньо-белетристи́чний, худо́жньо-декорати́вний, худо́жньо-документа́льний, худо́жньо-історі́чний, ху́дожньо-конструкторський, худо́жньо-костюме́рний, худо́жньо-крити́чний, худо́жньо-літерату́рний, худо́жньо-о́бразний, худо́жньо-освітні́й, худо́жньо-педагогі́чний, худо́жньо-приго́дницький, худо́жньо-промисло́вий, худо́жньо-публіцисти́чний, худо́жньо-театра́льний.* У ролі присл. з наступними словами пишеться окремо: *худо́жньо безпора́дний, худо́жньо викона́ний, худо́жньо вира́зний, худо́жньо відтво́рений, худо́жньо еди́ний, худо́жньо заве́ршений, худо́жньо значни́й, худо́жньо зрі́лий, худо́жньо мотиво́ваний, худо́жньо організо́ваний, худо́жньо оформлений, худо́жньо переко́нливий, худо́жньо повноці́нний, худо́жньо своєрі́дний, худо́жньо умо́вний, худо́жньо фальши́вий, худо́жньо ці́нний, худо́жньо яскра́вий, худо́жньо ясни́й.*

ХУ́СТКА, -и, *місц.* (на) -ці, *мн.* -тки́, -то́к, але дві ху́стки

ХУ́ТІР, -тора, *мн.* -тори́, -торі́в, але два ху́тори

ХУТІРСЬКИ́Й — ХУТОРЯ́НСЬКИЙ. Розрізняються значенням.

Хутірськи́й, -а́, -е́. Пов'язаний із хутором; який живе на хуторі. *Хутірський хлопець. Хутірські сади.*

Хуторя́нський. 1. Який стосується хуторянина, властивий або належний йому. *Хуторянські землі. Хуторянська вдача.* 2. Пройнятий вузьким світоглядом. *Хуторянська поезія. Хуторянська обмеженість.*

ХУ́ТРО, -а

ХУТРОВИ́Й — ХУТРЯНИ́Й. Розрізняються значенням.

Хутрови́й, -а́, -е́. Пов'язаний з розведенням, добуванням, обробкою і т. ін. хутра. *Хутровий звір. Хутрова промисловість. Хутрова фобрика. Хутрові вироби.*

Хутряни́й, -а́, -е́. Виготовлений, пошитий з хутра. *Хутряний комір. Хутряна шапка.*

Ц

Ц [це], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Початкове ц.* Як назва звука вжив у *ч. р. Глухий ц.*

ЦАБЕ́. 1. *виг.* 2. *присл.* У правий бік, праворуч. *Повернути цабе.* 3. *У знач. ім., невідм., с., ірон.* Поважна впливова особа. *Велике цабе.*

ЦАП, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и́, -і́в. *Як з цапа молока* [*не* як з козла молока].

ЦАР, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* ца́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЦАРА́Т, -у і **ЦАРИ́ЗМ**, -у. *Свавілля царату (царизму).*

ЦА́РИНА, -и. Околиця край села; вигін; необроблене, поросле травою поле; *перен.* сфера діяльності людини; ділянка, галузь. *Виїхали за царину. Працювати в царині духовної культури.*

ЦАРЮВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *За царювання Катерини* [*не* за царствування Катерини].

ЦАРЮВА́ТИ, -ю́ю, -ю́єш, -ю́є, -ю́ємо, -ю́єте, ю́ють. *Він царює* [*не* царствує].

ЦВИ́НТАР, -я, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям. Синонім: кладо́вище і кладови́ще.

ЦВИ́НТАРНИЙ. *Цвинтарна огорожа.*

ЦВІ́ЛИЙ. Укритий цвіллю. *Цвілий хліб.*

ЦВІ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю. Синонім: пліснява. *Покритися цвіллю (пліснявою)* [*не* плісенню].

ЦВІРІ́НЬКАТИ, -ає, -ають і **ЦВІРІНЧА́ТИ**, -чи́ть, -ча́ть

ЦВІСТИ́, -ту́, -те́ш, -те́, -темо́, -тете́, -ту́ть

ЦВІТНИ́Й. *Цвітна капуста* [*не* кольорова капуста].

ЦВЯХ, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ЦЕБЕ́Р, -бра́, *ор.* -бро́м, *місц.* (у) -брі, *мн.* цебри́, -і́в, але **ЦЕ́БЕР**, -бра, *ор.* -бром, *місц.* (у) -брі, *мн.* цебри́, -і́в і **ЦЕБРО́**, -бра́, *ор.* -бро́м, *місц.* (у) -брі́, *мн.* це́бра, це́бер, але два цебра́.

ЦЕГЕ́ЛЬНЯ, -і, *ор.* -ею, *місц.* (у) -і, *мн.* -і, -лень

ЦЕ́ГЛА-СИРЕ́ЦЬ, це́гли-сирцю́

ЦЕГЛЯ́НО-БЕТО́ННИЙ

ЦЕГЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

ЦЕ́ЗАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *кл.* -арю, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям і **КЕ́САР**. Титул імператорів давнього Риму.

ЦЕЙ, цього́, *дав.* цьому́, *ор.* цим, *місц.* (на) цьо́му і цім; *ж.* ця, ці́єї, *дав.* цій, *ор.* ці́єю, *місц.* (на) цій; *с.* це, цього́, *дав.* цьому́, *ор.* цим, *місц.* (на) цьо́му і цім; *мн.* ці, цих. *Цього року* [*не* в цьому році]. *Спасибі й на цьому. За цієї умови* [*не* при цій умові].

ЦЕЙЛО́Н, -у. *Природа Цейлону.*

ЦЕ́Й-ТАКИ́, *займ.*

ЦЕЛОФА́Н, -у, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і. *Обгортка з целофану.*

ЦЕЛЮЛО́ЗНО-ПАПЕРО́ВИЙ

ЦЕ́ЛЬСІЙ, -я, *ор.* -єм. Пишеться з великої літери. Ужив. у сполуч. *шкала Цельсія* (шкала температури, яка має 100 градусів від точки танення льоду до точки кипіння води), *термометр Цельсія* (термометр з такою шкалою), *за Цельсієм* [*не* по Цельсію].

ЦЕМЕНТНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «цеме́нтний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *цеме́нтно-бето́нний, цеме́нтно-водяни́й, цеме́нтно-піща́ний.*

ЦЕМЕНТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «цеме́нт». З наступною частиною пишеться разом: *цементобето́нний, цементобето́н, цементосхо́вище, цементово́з, цементоутво́рення.*

ЦЕНТА́ВР *див.* **КЕНТА́ВР**

ЦЕ́НТНЕР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Два центнери* [*не* два центнера].

ЦЕНТР. 1. *род.* -а, *мат., фіз.* Точка перетину уявних осей, ліній у фігурі. *Однаково віддалені від центра кулі точки.* 2. *род.* -а, *техн.* Деталь токарного верстата з конусним кінцем. *Підтримувати заготовку за допомогою центра.* 3. *род.* -у. Середина чого-небудь; частина населеного пункту, де містяться основні установи. *Їхати з центру міста.* 4. *род.* -у. Місце зосередження якої-небудь діяльності; осередок. *Повідомлення наукового центру країни.* 5. *род.* -у. Найвищий орган керівництва якою-небудь діяльністю. *Наказ із центру.* 6. *род.* -у. Група нервових клітин, які регулюють ту чи іншу

функцію організму. *Подразнення центру мови.*

ЦЕНТРА́ЛЬНИЙ. У власних назвах пишеться з великої літери: *Центральна рада, Центральна наукова бібліотека НАН України, Центральний будинок культури.*

ЦЕНТРАЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «центра́льний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо прикметник означає підпорядковані одне одному поняття: *центральноазіа́тський, центральноамерика́нський, центральноафрика́нський, центральносвропе́йський.* 2. Через дефіс, коли прикметник означає не підпорядковані одне одному поняття: *центра́льно-симетри́чний, центра́льно-здво́сний.*

ЦЕНТРИФУ́ГА, -и, *місц.* (у) -зі

ЦЕРА́ТА, -и. *Застелити цератою* [*не* клейонкою].

ЦЕРЕМОНІА́Л — ЦЕРЕМО́НІЯ. Розрізняються значенням.

Церемоніа́л, -у. Офіційно прийнятий розпорядок урочистих прийомів, процесій, обрядів тощо. *Відповідно до церемоніалу.*

Церемо́нія, -ї, *ор.* -єю. 1. Урочистий офіційний акт за встановленим порядком (церемоніалом). *Церемонія вручення нагород.* 2. *перен.* Зовнішні умовності в поводженні людини; манірність. *Без церемоній. Що за церемонії!*

ЦЕРЕМОНІА́ЛЬНИЙ — ЦЕРЕМО́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Церемоніа́льний. Який стосується церемоніалу, здійснюється за певним церемоніалом; урочистий. *Церемоніальний порядок. Церемоніальна вечеря. Церемоніальний марш.*

Церемо́нний. 1. Який відповідає вимогам етикету. *Церемонні поклони.* 2. Надзвичайно ретельний у дотриманні правил поведінки; манірний. *Церемонна людина. Церемонний тон.*

ЦЕРЕМО́НІЯ *див.* **ЦЕРЕМОНІА́Л**

ЦЕ́РКВА, -и, *мн.* -кви́, -ко́в, але дві це́ркви. *Автокефальна церква. Греко-католицька церква.*

ЦЕРКОВНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «церко́вний». З наступною частиною пишеться разом: *церковнопарафіяльний, церковнослов'янський, церковнослов'янізм, церковнослужи́тель.*

ЦЕ́САР *див.* **КЕ́САР**

ЦЕХ, -у, *місц.* (у) -у, *мн.* -и́, -ів, але два це́хи [*не* два цеха].

ЦЕХ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «цех». З наступною частиною пишеться через дефіс: *цех-автома́т, цех-лаборато́рія.* Означення узгоджується із словом **цех**, яке виражає ширше поняття. *Новий цех-лабораторія.*

ЦЕХОВИ́Й, -а́, -е́. *Цеховий майстер. Цехова організація.*

ЦЕЦЕ́, *невідм., ж.* Африканська кровососна муха, що переносить збудники сонної хвороби. *Небезпечна цеце.*

ЦИБУ́ЛЯ — ЦИБУЛИ́НА. Розрізняються значенням.

Цибу́ля, -і, *ор.* -єю. Овочева городня рослина з їстівною цибулиною і їстівним трубчастим листям; трав'янисті рослини родини лілійних. *Молода цибуля. Морська цибуля.*

Цибули́на, -и. Головка цибулі; потовщена частина стебла деяких рослин. *З'їсти цибулину. Цибулини тюльпанів.*

ЦИВІЛІЗА́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю, *мн.* -ії, -ій

ЦИВІ́ЛЬНО-ПРАВОВИ́Й, -а́, -е́

ЦИВІ́ЛЬНО-ПРОЦЕСУА́ЛЬНИЙ

ЦИ́ГАН, -а, *дав.* -ові, *кл.* -ане, *мн.* -а́ни, -а́н, але два ци́гани

ЦИГА́НКА, -и, *дав.* -нці, *мн.* -нки, -нок

ЦИГА́РКА, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* -рки́, -ро́к, але дві цига́рки, п'ять цига́рок. *Курити цигарки* [*не* папіроси].

ЦИГАРКО́ВИЙ. *Цигарковий дим* [*не* папіросний].

ЦИКЛ, -у, *місц.* (у) -і, *мн.* -и, -ів

ЦИКЛАМЕ́Н, -а. Альпійська фіалка. *Квіти цикламена.*

ЦИКЛО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням словам «цикл», «циклічний». З наступною частиною пишеться разом: *циклогене́з, циклогра́ма, цикло́граф, цикло́метр, циклотро́н.*

ЦИКЛО́Н. 1. *род.* -у, *метеор.* Вихровий рух атмосфери із зменшенням тиску повітря від периферії до центра вихору, який супроводжується великою хмарністю та опадами. *Народження циклону.* 2. *род.* -а, *техн.* Апарат для очищення повітря від завислих у ньому твердих частинок. *Стінки циклона.*

ЦИКО́РІЙ, -ю, *ор.* -єм. Назва рослини; сушений корінь цієї рослини, що вживається як домішка до кави, а також для виготовлення її сурогату.

ЦИЛІ́НДР, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. *Площа циліндра.*

ЦИЛІНДРИ́ЧНИЙ — ЦИЛІ́НДРОВИЙ. Розрізняються значенням.

Циліндри́чний. Який має форму циліндра; творений поступальним рухом прямої лінії по заданій кривій. *Циліндрична будівля. Циліндрична поверхня.*

Цилі́ндровий. Який стосується циліндра як основної деталі поршневих машин; який має циліндр своєю робочою частиною. *Циліндровий хід. Циліндрова машина. Циліндрова потужність.*

ЦИЛІНДРИ́ЧНО-ПАРАБОЛІ́ЧНИЙ

ЦИМБА́ЛИ, -ів, *мн.*

ЦИНГА́, -и́, *місц.* (при) -зі

ЦИНІ́ЗМ, -у, *ор.* -ом. Відверто зневажливе, зухвале ставлення до загальноприйнятих норм моралі, етики.

ЦИ́НКОВИЙ. *Цинкова бляха.*

ЦИ́НКОВО-СВИНЦЕ́ВИЙ

ЦИРКОВИ́Й, -а́, -е́. *Цирковий номер.*

ЦИ́РКУЛЬ, -я, *ор.* -ем, *місц.* (на) -і, *мн.* -і, -ів

ЦИ́РКУЛЬ-ВИМІ́РНИК, ци́ркуль-вимі́рника

ЦИРКУЛЯ́Р, -а, *ор.* -ом, *місц.* (у) -і, *мн.* -и, -ів. Письмове розпорядження, наказ.

ЦИТАДЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *місц.* (у) -і, *мн.* -і, -ей. Споруда фортечного типу; *перен.* головний опорний пункт чогось, твердиня.

ЦИТА́ТНИЙ — ЦИТО́ВАНИЙ. Розрізняються значенням.

Цита́тний. Який складається з цитат. *Цитатний план твору.*

Цито́ваний. Який цитують. *Цитований уривок. Цитована праця.*

ЦИТРИ́Н — ЦИТРИ́НА. Розрізняються значенням.

Цитри́н, -у, *мінерал.* Прозорий різновид кварцу жовтого кольору.

Цитри́на, -и. Цитрусове дерево і його плоди. Синонім: лимон.

ЦИ́ФРА, -и, *род. мн.* цифр

ЦИФРОВИ́Й, -а́, -е́. *Цифровий матеріал.*

ЦИ́ЦЕРО, *невідм., с. і ч.* Розмір друкарського шрифту.

ЦИЦЕРО́Н, -а. Римський діяч, оратор і письменник. *Промова Цицерона.*

ЦІАНИСТОВОДНЕ́ВИЙ

ЦІ́ВКА, -и, *місц.* (у) -ці, *мн.* -и́, -во́к, *ор.* -а́ми, але дві цівки. *Тоненька цівка олії.*

ЦІДИ́ТИ, -джу, -диш, -дить, -димо, -ідите, -дять; *нак.* -ди́, -ді́ть

ЦІЛЕСПРЯМО́ВАНО, *присл. Працювати цілеспрямовано* [*не* цілена-правлено].

ЦІ́ЛИЙ. *Ціла вічність. Цілими днями.*

ЦІ́ЛІСТЬ, -лості, *ор.* -лістю. Не треба зловживати цим словом. Замість **все в цілості** краще сказати *все ціле (цілісіньке).*

ЦІЛКО́М, *присл. Цілком тотожні погляди.*

ЦІЛОДОБО́ВО, *присл. Працювати цілодобово* [*не* круглодобово, круглосуточно].

ЦІЛЬ *див.* **МЕТА́**

ЦІЛЬНИЙ — ЦІЛІСНИЙ. Збігаються у знач. «який має внутрішню єдність, сприймається як єдине ціле». *Відтворення цільної (цілісної) картини життя. Цільний (цілісний) за композицією твір.*

Тільки **цільний** ужив. у значеннях: 1. Який складається або зроблений з однієї речовини, з одного шматка чого-небудь; суцільний. *Сорочка з цільного полотна.* 2. Прямий, стійкий, сильний (про характер, натуру). *Цільна особистість. Цільна натура.*

ЦІННИЙ — ЦІННІСНИЙ — ЦІНОВИЙ

Цінний ужив. у значеннях: 1. Який має ціну, вартість; з позначеною вартістю, ціною. *Цінна бандероль. Цінний лист.* 2. Який коштує дорого, має велику вартість. *Цінна родинна річ.* 3. Який має важливе значення, яким дорожать, дуже потрібний, корисний. *Цінні документи. Цінне повідомлення. Цінна книга.*

Цінісний ужив. у знач. «який становить цінність для кого-, чого-небудь». *Ціннісна суть речей.*

Ціновий ужив. у знач. «пов'язаний з позначенням вартості чогось в яких-небудь цінах». Ужив. як економічний термін. *Ціновий госпрозрахунок. Ціновий метод. Цінова політика.*

ЦО́КОЛЬ. 1. *род.* -ю. Нижня частина зовнішньої стіни будівлі, постамент, підніжжя скульптури, колони. *Брили цоколю.* 2. *род.* -я. Частина електричної лампочки. *Пошкодження цоколя лампи.*

ЦОКОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́ть і **ЦОКОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́ть

ЦУКЕ́РКА, -и, *місц.* (на) -рці, *мн.* -рки, -рок. *Купити цукерки* [*не* цукорки, конфети].

ЦУ́КОР-РАФІНА́Д, цу́кру-рафіна́-ду

ЦУКРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «цу́кор», «цукро́вий». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, якщо слово означає підпорядковані одне одному поняття: *цукробуряко́вий, цукроперерóбний, цукрорафіна́дний, цукрозаво́д, цукросировина́, цукроте́хнік.* 2. Через дефіс, коли слово означає не підпорядковані одне одному поняття: *цу́кро-протеїновий.*

ЦУКРО́ВО-БІ́ЛИЙ

ЦУНА́МІ, *невідм., с.* Великі хвилі, які виникають на поверхні океану під час підводних землетрусів і викликають руйнівні спустошення на низьких берегах. *Руйнівне цунамі.*

ЦЬКУВА́ТИ, -ую́, -уєш, -ує́, -уємо́, -уєте́, -ую́ть

ЦУЦЕНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *місц.* (на) -я́ті, *мн.* -я́та, -я́т. *Двоє цуценят.*

ЦЬОГОРІ́ЧНИЙ *див.* **ТОГОРІ́ЧНИЙ**

ЦЮ́РІХ, -а, *місц.* (у) -ху. *Околиці Цюріха.*

ЦЮ́РІХСЬКИЙ

ЦЯМРИ́НА, -и, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, -рин. Одна деревина з колодязного зрубу. *Колодязна цямрина.*

ЦЯМРИ́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *місц.* (на) -нні, *збірне. Колодязне цямрИння.*

ЦЯ́ТКА, -и, *ор.* -ою, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки́, -то́к, *дав.* -тка́м і ця́тки, -ток, *дав.* -ткам, але дві ця́тки, сім ця́ток

ЦЯ́ЦЬКА, -и, *місц.* (на) -цьці, *мн.* -цьки́, -цьо́к, *дав.* -цька́м, але дві ця́цьки, п'ять ця́цьок

Ч

Ч [че], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Мале ч.* Як назва звука вживається у *ч. р. Шиплячий ч. Твердий ч.*

Вимова. Звук [ч] вимовляється переважно твердо (*час, чоло, чемпіон, число, чуб, м'яч*), тільки перед [і] та при подовженні — напівм'яко (*ткач'і, ч'ітко, піч':у, (у) клоч':і*).

ЧАВУ́Н. 1. *род.* -у́. Сплав заліза з вуглецем. *Виробництво чавуну* [*не* чугуну]. 2. *род.* -а́. Посудина з такого сплаву. *Вилити воду з чавуна.*

ЧАВУ́ННИЙ. *Чавунний брухт* [*не* чугунний брухт].

ЧАВУ́ННО-БЕТО́ННИЙ

ЧАВУНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «чаву́н». З наступною частиною завжди пишеться разом: *чавуноливáрний, чавуноливáрник, чавуноплавíльний, чавуносхóвище.*

ЧАГАРНИ́К, -у, *місц.* (у) -ку́, *мн.* -и́, ів і **ЧАГА́Р,** -я́, *ор.* -ем, *місц.* (у) -і́, *мн.* -і́, ів, *дав.* -я́м

ЧАГАРНИКОВО... Як компонент складних слів завжди пишеться з наступною частиною через дефіс: *чагарникóво-болóтний, чагарникóво-деревни́й.*

ЧАД[1], -у, *місц.* (у) ча́ді і чаду́, *лише одн.*

ЧАД[2], -у, *місц.* (у) Ча́ді. Назва країни і озера.

ЧА́ДІТИ — ЧАДІ́ТИ. Розрізняються значенням.

Ча́діти, -ію, -ієш. Отруюватися чадом. *Чадіти від запаху газу.*

Чаді́ти, чади́ть, чадя́ть. 1. Виділяти чад, коптіти. *Цигарка тліє і чадить.* 2. Напускати чаду курінням. Керування: *чим. У майстерні кілька робітників чаділо цигарками.*

ЧАДНИ́Й, -а́, -е́. *Чадний газ.*

ЧАЄ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «чай». З наступною частиною завжди пишеться разом: *чаєзбирáльний, чаєпакувáльний, чаєпресувáльний, чаєрозвáжувальний, чаєсушáрня, чаєсушúльний.*

ЧАЇВНИ́К, -а́, *мн.* -и́, -ів.

ЧАЙ, -ю, *ор.* -єм, *місц.* (у) ча́ї і (у) чаю́, *мн.* чаї, чаїв, але два ча́ї

ЧА́ЙКА, -и, *дав.* -йці, *кл.* ча́йко, *мн.* ча́йки, ча́йок і чайки́, чайо́к, але дві ча́йки, п'ять ча́йок

ЧА́ЙНИК, -а, *місц.* (у) ча́йнику, *мн.* -и, -ів

ЧА́ЙНИЧОК, -чка, *місц.* (у) -чку

ЧАЛМА́, -и́, *мн.* ча́лми, чалм. Чоловічий головний убір у мусульман; високий жіночий головний убір з довгого куска тканини, обгорненого навколо голови.

ЧАН, -а, *місц.* (у) ча́ні і чану́, *мн.* чани́, -ів, але два ча́ни, п'ять ча́нів. Посудина, що формою нагадує діжку або великий бак.

ЧА́ПЛИН, ЧАПЛИ́НИЙ. *Прикм.* до **ча́пля.**

ЧА́РДАШ, -у, *ор.* -ем

ЧАРІВНИ́Й, -а́, -е́

ЧА́РКА, -и, *місц.* (у) -рці, *мн.* -рки́, -ро́к, *дав.* -чка́м, але дві ча́рки, п'ять ча́рок. *Наливати в чарку* [*не* в рюмку].

ЧА́РОЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві ча́рочки, п'ять ча́рочок

ЧАС, ча́су, *мн.* часи́, -ів. *Через брак часу* [*не* за браком часу].

ЧАСНИ́К. 1. *род.* -у́. Назва рослини. *Грядка часнику.* 2. *род.* -а́. Прізвище. *Зошит Часника.*

ЧА́СОМ, *присл. Часом запізнювався.* Синоніми: іноді, інколи, де́коли, зрі́дка, поро́ю, вряди́-годи́.

ЧАСО́ПИС, -у, *місц.* (у) -сі, *мн.* -и, -ів. Періодичне друковане видання — газета або журнал. *Публікація в часописі «Дзвін».*

ЧАСОСЛО́В, -а. Богослужбова книга з текстами релігійних пісень та молитов, призначених для щоденних відправ. Пишеться з великої літери.

ЧА́СТКА. 1. *род.* -и, *мн.* -стки́, сто́к. Частина чого-небудь. *Частка заробітку.* 2. *род.* -и, *мн.* -стки, -сток і -стки́, -сто́к. Найпростіший елемент у складі речовини. *Прискорювач заряджених часток (часто́к).* 3. *род.* -и, *мн.* -стки, -сток. Службова частина мови.

ЧАСТКО́ВИЙ — ЧАСТКОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Частко́вий, -а, -е. Який стосується частин кого-, чого-небудь, неповний. *Частковий переклад. Часткова автоматизація виробництва.*

Частковий, -á, -é. Властивий окремій частці, пайовий. *Частковий внесок.*

ЧАСТКОВО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «частко́вий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *частко́во-модульо́ваний, частко́во-ракурсе́вий.* 2. *присл.*, у знач. обставини способу дії пишеться окремо: *частко́во опрацьо́ваний, частко́во обме́жений, частко́во з'ясо́ваний.*

ЧА́СТО-ГУ́СТО, *присл.*

ЧАСТОТА́ — ЧАСТО́ТНІСТЬ. Розрізняються значенням.

Частота́, -и́, *мн.* -оти́, -о́т. Повторюваність чогось. *Частота виникнення захворювань залежить від дози опромінення. Частота шуму.* 2. *спец.* Число рухів, коливань, повторень і т. ін. за одиницю часу. *Частота коливання пульсу. Вимірювання струмів високої частоти.*

Часто́тність, -ності, *ор.* -ністю, *спец.* Показник частоти (у 2 знач.). *Частотність вживання слів.*

ЧА́ТИ — ДОЗІ́Р. Розрізняються значенням.

Ча́ти, чат, *мн.* 1. Сторожовий загін війська; група озброєних людей, які охороняють щось. *Виставити чати.* 2. Перебування на варті в певний проміжок часу; підстерігання в засідці. *Стояти на чатах. Сидіти на чатах.*

Дозі́р, -зо́ру. Команда з кількох осіб або група кораблів, літаків і т. ін., що виставляються для охорони, перевірки чого-небудь; патруль. *Кінний дозір. Стояти в дозорі.*

ЧА-ЧА-ЧА, *невідм., с.* Швидкий латиноамериканський танець, який виконується в кокетливій манері; музика до цього танцю. *Веселе ча-ча-ча.*

ЧА́ШЕЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *мн.* -чки́, чо́к, *дав.* -чка́м, але дві ча́шечки, п'ять ча́шечок

ЧА́ШКА, -и, *місц.* (у) -шці, *мн.* -шки́, -шо́к, *дав.* -шка́м, але дві ча́шки, п'ять ча́шок

ЧВА́НИТИСЯ, -нюся, -нишся, -ниться, -нимося, -нитеся, -няться; *нак.* -ньсь, -ньмося, -ньтеся

ЧВА́РИ, чвар, *мн.*

ЧВЕРТЬ, -і, *ор.* -тю, *мн.* -і, -те́й. *У третій чверті* [*не* четверті]. *За чверть сьома* [*не* без четверті сім].

ЧВЕРТЬ... Перша частина складних слів, що означає «четверта частина цілого». З наступною частиною слів завжди пишеться разом: *чвертьвіко́вий, чвертьгоди́нний, чвертькілометро́вий, чвертьметро́вий, чвертьфіна́л, чвертьфіна́льний.*

ЧЕ́ЛЮСТІ, -ів, *мн.* Передній отвір кухонної печі. Ненормативним є вживання слова **челюсті** у знач. «щелепи».

ЧЕ́ЛЯДЬ, -і, *ор.* -ддю, *збірне.*

ЧЕМПІО́Н, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів

ЧЕМПІО́НКА, -и, *дав.* -нці, *кл.* -о́нко, *мн.* -нки, -нок

ЧЕПЕ́ЦЬ, чіпця́, *ор.* чіпце́м, *місц.* (у) чіпці, *мн.* чепці́, -ів і **ЧІПЕ́ЦЬ**, чіпця́. Синонім: очі́пок.

ЧЕПУРИ́ТИ, -рю, -ри́ш, -римо́, -рите́, -ря́ть

ЧЕПУРНИ́Й, -á, -é

ЧЕ́ПУРНІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю

ЧЕ́ПУРНО, *присл.* Синоніми: оха́йно, чи́сто, оша́тно.

ЧЕ́РВІНЬ[1], -вені, *ор.* -вінню, *ж.* Густа червоно-коричнева фарба для розписування череп'яного посуду.

ЧЕ́РВІНЬ[2], -веню, *ор.* -венем, *ч.* Рум'янець на обличчі.

ЧЕРВОНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «черво́ний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли: а) складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *червонозе́м, червоноголо́вець, червонопе́рка; червонобо́кий, червонове́рхий, червоногу́бий, червонокри́лий, червонолі́стий, червоноли́ций, червоно́кий, червононо́сий, червонощо́кий;* б) складне слово означає окремий колір: *червоногаря́чий.* 2. Через дефіс, коли прикметник

означає поєднання кількох кольорів: *червóно-білий, червóно-жóвтий, червóно-зелéний, червóно-зелéно-сúній.*

ЧЕРВ'ЯК, -á, *дав.* -óві і -ý, *місц.* *(на)* -óві і -ý, *мн.* *-кú, -ків*

ЧЕ́РГА, -и, *місц.* (у) -зі, *мн.* чéрги, черг. *Зайняти чергу* [*не* очередь]. Не слід зловживати словосполученням **у першу чергу**. Краще вживати синоніми: насáмперед, передусíм, найпéрше, перш за все.

ЧЕРГОВИ́Й, -á, -é [*не* чергóвий].

ЧЕРЕВИ́КИ, -ів, *мн.* *(одн.* черевúк, -а)

ЧЕРЕВНИ́Й, -á, -é

ЧЕ́РЕВО, -а, *мн.* чéрева, чéрев, але два чéрева, п'ять чéрев

ЧЕРЕДÁ, -й, *знах.* чéреду, *мн.* чéреди, черід, але дві череди

ЧЕРЕМÓШ, -у, *ор.* -ем. Назва ріки.

ЧЕ́РЕП, -а, *мн.* черепú, -ів, але два чéрепи, п'ять чéрепів

ЧЕРЕПÁХОВИЙ — ЧЕРЕПÁШАЧИЙ. Розрізняються значенням.

Черепáховий. Приготовлений із м'яса черепахи або зроблений із рогових пластинок її панцира. *Черепаховий суп. Черепахова оправа.*

Черепáшачий. 1. Належний, властивий черепасі. *Черепашачий панцир.* 2. *перен.* Дуже повільний. *Рухатися черепашачим темпом.*

ЧЕРЕШНЕ́ВИЙ

ЧЕРЕ́ШНЯ, -і, *род. мн.* -шень

ЧЕРІ́НЬ, -еня́, *ор.* -éм, *ч.* і **ЧЕРІ́НЬ**, -éні, *ор.* -інню, *ж.* Дно печі.

ЧЕРКÁСИ, -ас, *мн.*

ЧЕРКÁСЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* черкáсець, -сця, *ор.* -сцем, *ч.;* черкáска, -и, *дав.* -сці, *род. мн.* -сок, *ж.)* і **ЧЕРКАЩÁНИ**, -áн, *мн.* *(одн.*черкащáнин, -а, *ч.;* черкащáнка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* нок, *ж.*)

ЧЕРКÁСЬКИЙ

ЧЕРКÁЩИНА, -и

ЧЕРНЕ́ЦЬ, ченця́, *дав.* ченцéві, *ор.* ченцéм, *кл.* чéнче і чéнцю, *мн.* ченці́, ченці́в. Синонім: монáх.

ЧЕРНІВЕ́ЦЬКИЙ

ЧЕРНІВЦІ́, -ів, *мн.*

ЧЕРНІВЧÁНИ, -áн, *мн.* *(одн.* чернівчáнин, -а, *ч.;* чернівчáнка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.*)

ЧЕРНІ́ГІВ, -гова, *ор.* -говом

ЧЕРНІ́ГІВСЬКИЙ

ЧЕРНІ́ГІВЦІ, -ів, *мн.* *(одн.* чернігівець, -вця, *ор.* -вцем, *ч.;* чернігівка, -и, *дав.* -вці, *род. мн.* -вок, *ж.)*

ЧЕРПÁТИ, -áю, -áєш; *нак.* -áй, -áймо, -áйте

ЧЕРПÁННЯ, -я, *ор.* -нням

ЧЕРСТВИ́Й, -á, -é. *Черствий хліб*

ЧЕ́РСТВІТИ, -іє, -іють і **ЧЕРСТВІ́ТИ**, -іє, -іють

ЧЕСÁТИ, чешý, чéшеш; *нак.* чешú, чешíм(о), чешíть

ЧЕСТОЛЮ́БНИЙ [*не* честолюбивий]

ЧЕСТОЛЮ́БНІСТЬ [*не* честолюбивість], -ності, *ор.* -ністю

ЧЕСТЬ, -і, *ор.* -стю

ЧЕ́СЬКИЙ

ЧЕ́ХИ, -ів, *мн.* *(одн.* чех, -а, *ч.;* чéшка, -и, *дав.* -шці, *род. мн.* чéшок, *ж.*)

ЧЕ́ТВЕРО, чотирьóх, *дав.* чотирьóм, *ор.* чотирмá, *місц.* (на) чотирьóх і рідко **ЧЕТВІ́РКО**. Збірний числ. **чéтверо**, як і інші збірні числівники (*двоє, троє, семеро*), поєднується з іменниками, що означають назви осіб чол. статі (*четверо учнів, четверо робітників*), з іменниками с. р., що є назвами істот та неживих предметів (*четверо дівчат, четверо ягнят, четверо яблук*), з іменниками, що означають парні предмети і мають лише форму множини (*четверо ножиць, четверо саней*), з іменниками **вівці, гуси, коні** та ін., які мають відтінок збірності (*четверо гусей*). з особовими займенниками **ми, вони** (*нас четверо, їх четверо*). Збірний числ. **четверо**, як і інші збірні числівники, не сполучається з іменниками, що означають назви осіб жін. статі (*сестра, учениця, героїня*), а також з іменниками ч. і ж. р., якщо вони є назвами неживих предметів (*інститут, їдальня, завод, школа*).

У цих випадках вживається числівник чотири (*чотири сестри, чотири школи, чотири заводи*).

ЧЕ́ТЬЯ МІНЕ́Я, че́тьї міне́ї, *ор.* че́тьмо міне́ю, *род. мн.* че́тей міне́й. Церковно-релігійні збірки, що містили описи життя святих, різні переклади та повчання, складені за порядком днів кожного місяця.

ЧИ, *спол.* Пунктуація: 1. Перед чи кома ставиться: а) якщо чи повторюється при однорідних членах (кома ставиться після першого однорідного). *Чи в пшениченьку, чи в жито, досхочу розкошував* [Коник] *і цілісіньке літо, не вгаваючи, співав* (Глібов); б) якщо розділовий сполучник чи з'єднує частини складносурядного речення. *Чи осінь, чи зима, чи в зелені діброва весни вітає дні, чи літо славить птах,— усе мені шумить хода твоя шовкова, і стан твій молодий дливе в моїх очах* (Сосюра); в) якщо чи виступає в ролі пояснювального сполучника, вживається у знач. «тобто», «інакше кажучи». *На моє щастя, чи, краще, на щастя моїх нервів — натомився нині дуже. Ходили аж за село Шуму* (Коцюбинський); г) якщо чи приєднує підрядне з'ясувальне речення. *Тепер хочу засісти за роботи, хоч не знаю, чи вдасться зробити це зараз, бо почуваю себе дуже погано* (Коцюбинський). 2. Кома перед чи не ставиться, якщо його вжито як розділовий сполучник при однорідних членах один раз. *Поплатив чи не поплатив за харч, відложив чи не відложив то на чорну годину, але в шинку, між варишами, він був пан* (Франко).

ЧИГА́ТИ, чига́ю, чига́єш. Керування: *на кого-, що-. Чигати на ворога. Чигати на життя.*

ЧИЖ, чижа́, *ор.* чиже́м

ЧИЙ, чийо́го, *дав.* чийо́му (чиє́му), *ор.* чиїм, *місц.* (на) чийо́му (чиє́му, чиїм); *ж.* чия́, чиєї, *дав.* чиїй, *ор.* чиєю, *місц.* (на) чиїй; *с.* чиє́; *мн.* чиї, чиїх, *дав.* чиїм, *ор.* чиїми, *місц.* (на) чиїх

ЧИЙ-БУ́ДЬ, ЧИЯ-БУ́ДЬ, ЧИЄ-БУ́ДЬ

ЧИЙ-НЕ́БУДЬ, ЧИЯ-НЕ́БУДЬ, ЧИЄ-НЕ́БУДЬ

ЧИКА́ГО, *невідм., с. Багатомільйонне Чикаго.*

ЧИКА́ЗЬКИЙ

ЧИ́ЛІ, *невідм., ж. Незалежна Чилі.*

ЧИЛІ́ЙЦІ, -ів, *мн. (одн.* чилієць, -йця, *ор.* -йцем, *ч.;* чилійка, -и, *дав.* -йці, *род. мн.* -йок, *ж.)*

ЧИЛІ́ЙСЬКИЙ

ЧИМАЛИ́Й, -а́, -е́ і **ЧИМА́ЛИЙ**

ЧИМА́ЛО, *присл.* Синоніми: до́сить бага́то, багате́нько, зна́чно.

ЧИМДА́ЛІ, *присл.*

ЧИМДУ́Ж і **ЧИМДУ́ЖЧЕ**, *присл.* Синоніми: щоду́ху, якнайшви́дше, щоси́ли, щомо́га.

ЧИМРА́З, *присл.* Синоніми: що́раз (то), деда́лі, чимда́лі, з бігом ча́су.

ЧИН. 1. *род.* -у, *мн.* -и́, -ів. Черговий ступінь проходження військової і цивільної служби. *Дослужитися до чину полковника.* 2. *род.* -а, *мн.* -и́, -ів. Службовець, представник якоїсь установи. *Немає високого чина.* Ненормальним є словосполучення *чин чином.* Треба: **як слід, як годиться.**

ЧИНА́Р, -а, *ор.* -ом, *ч.* і **ЧИНА́РА**, -и, *ор.* -ою, *ж.* Дерево родини платанів.

ЧИНБА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м. Ремісник, який обробляє шкіри.

ЧИНГІСХА́Н, -а

ЧИНИ́ТИ, чиню́, чи́ниш; *нак.* чини́ чині́м(о), чині́ть

ЧИ́ННИЙ *див.* **ДІ́ЙСНИЙ**

ЧИ́РКА, -и, *дав.* -рці, *мн.* -и, -рок, *ж.* і **ЧИРО́К**, -рка́, *мн.* -рки́, -рків, *ч.*

ЧИСЕ́ЛЬНИЙ — ЧИСЛЕ́ННИЙ. Розрізняються значенням.

Чисе́льний. Який стосується числа; виражається числовим виразом; кількісний. *Чисельний аналіз. Чисельна перевага.*

Числе́нний. Який складається з великої кількості кого-, чого-небудь; наявний у великій кількості; який

відбувається часто; який проводять, здійснюють багато разів. *Численна аудиторія. Численні експерименти. Численні виступи.* Ненормативним є вживання у цьому значенні слова *багаточисленний.*

ЧИСЕ́ЛЬНИК, -а, *місц.* (у) -ку

ЧИСЕ́ЛЬНІСТЬ — ЧИСЛЕ́ННІСТЬ. Розрізняються значенням.

Чисе́льність, -ності, *ор.* -ністю. Кількість; чисельний склад кого-небудь. *Чисельність населення.*

Числе́нність, -ності, *ор.* -ністю. Наявність чогось у великій кількості. *Безладні орди напівдиких племен... жахали ворога своєю численністю* (Тулуб).

ЧИ́СЛИТИ, -лю, -лиш; *нак.* числи́, числі́м(о), числі́ть

ЧИСЛО́, -а́, *мн.* чи́сла, -сел. Ненормативними є вирази *був у числі присутніх* (треба: **був серед присутніх**), *без числа* (треба: **без ліку**), *їм нема числа* (треба: **їм нема ліку**).

ЧИ́СТИЙ. Ненормативними є сполучення *чиста біда* (треба: **справжня біда**), *від чистого серця* (треба: **від щирого серця**), *прийняти за чисту монету* (треба: **прийняти за щиру правду**).

ЧИ́СТИТИ, чи́щу, чи́стиш; *нак.* чисть, чи́стьмо, чи́стьте

ЧИТА́ЛЬНЯ, -і, *ор.* -ею, *мн.* -і, -лень. *Піти в читальню* [*не* в читалку].

ЧИТА́ННЯ, -я, *ор.* -нням, *род. мн.* -а́нь [*не* чи́тання]

ЧИТА́Ч, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* а́чу, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -а́м

ЧИТЕ́ЦЬ-ДЕКЛАМА́ТОР, читця́-декламатора, *ор.* читце́м-декламатором

ЧИЧЕРО́НЕ, *невідм., ч.* Екскурсовод у країнах Західної Європи, переважно в Італії. *Досвідчений чичероне.*

ЧІПЕ́ЦЬ *див.* **ЧЕПЕ́ЦЬ**

ЧО́БІТ, -бота, *місц.* (на) -боті, *мн.* -боти, -бі́т, *дав.* -ботам і -бо́тям, *ор.* -бітьми́ і -ботами (-бо́тями), *місц.* (на) -ботах і -бо́тях

ЧОБОТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ЧО́ВЕН, човна́ і чо́вна, *місц.* (у) -і́, мн. -вни́, -вні́в, *дав.* -вна́м

ЧОВНЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і, -і́в, *дав.*-а́м

ЧОЛО́, -а́, *мн.* чо́ла, чі́л, *дав.* чо́лам

ЧОЛОВІ́К, -а, *дав.* -ові, *місц.* (на) -ові, *кл.* -че, *мн.* -и́, але два чоловіки, *род.* -і́в, але п'ять чоловік, чоловік із двісті (при лічбі, вказівці на певну або приблизну кількість людей).

ЧОРНИ́ТИ — ЧОРНІ́ТИ. Розрізняються значенням.

Чорни́ти, -ню́, -ни́ш. 1. Робити що-небудь чорним, забарвлювати у чорний колір. *Чорнити вовну. Пожежі чорнять небо.* 2. *перен.* Знеславлювати, ганьбити когось. *Якби сам був білий, то б не чорнив другого* (Нар. прислів'я).

Чорні́ти, -і́є, -і́ють. 1. Робитися, ставати чорним. *Гори чорніють.* 2. Виділятися чорним кольором, видніти́ся. *Біля хати чорніла купа вугілля. Море чорніє.*

ЧОРНО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «чо́рний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли складне слово називає підпорядковані одне одному поняття: *чорнобо́кий, чорнобо́рдий, чорнобри́вець, чорноволо́сий, чорнокри́лий, чорношкі́рий.* 2. Через дефіс, коли прикметник означає поєднання кількох кольорів: *чо́рно-бі́лий, чо́рно-бу́рий, чо́рно-зеле́ний, чо́рно-си́ній, чо́рно-бі́ло-зеле́ний.*

ЧОРНО́БИЛЬ. 1. *род.* -ю, *ор.* -ем. Різновид полину. *Листя чорнобилю.* 2. *род.* -я, *ор.* -ем. Назва міста. *Вулиці Чорнобиля.*

ЧОРНО́ЗЕМ, -у

ЧОРНОЛИ́ЦИЙ *див.* **...ЛИ́ЦИЙ**

ЧОРНО́СЛИВ, -у, *збірне*

ЧОРТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и́, і́в, але два чо́рти

ЧОРТЗНА... У складі займенників та прислівників завжди пишеться через дефіс: *чо́ртзна-хто, чо́ртзна-що, чо́ртзна-який, чо́ртзна-як,*

чо́ртзна-куди, але *чо́ртзна до ко́го, чо́ртзна з чим.*

ЧОТИ́РИ, -рьо́х, *дав.* -рьо́м, *ор.* -рма́, *місц.* (на) -рьо́х. У сполученні з числівником **чотири** іменники другої відміни мають закінчення **-и**: *чотири інспектори, чотири інженери, чотири крани.* Ненормативними є сполучення *чотири інспектора (інженера, крана).*

ЧОТИРИ... Перша частина складних слів, що означає «який має чотири одиниці, складається з чотирьох одиниць» і виступає тоді, коли друга частина починається з приголосного: *чотиригра́нний, чотириде́нний, чотиризна́чний, чотирикла́сний, чотиримісячний, чотиримільйо́нний, чотирирі́чний, чотиристру́нний, чотирити́сячний.*

ЧОТИ́РИСТА, чотирьохсо́т, *дав.* чотирьомста́м, *ор.* чотирмаста́ми, *місц.* (на) чотирьохста́х

ЧОТИРНА́ДЦЯТЕРО [*не* чоти́рнадцятеро], -надцятьо́х, *дав.* -надцятьо́м, *ор.* -надцятьма́ і -надцятьома́, *місц.* (на) -надцятьо́х

ЧОТИРНА́ДЦЯТИЙ [*не* чоти́рнадцятий]

ЧОТИРНА́ДЦЯТЬ [*не* чоти́рнадцять], -на́дцяти і -надцятьо́х, *дав.* -на́дцяти і -надцятьо́м, *ор.* -надцятьма́ і -надцятьома́, *місц.* (на) -на́дцяти і надцятьо́х

ЧОТИРЬОХ... Перша частина складних слів, яка виступає тоді, коли друга частина починається з голосного або словами **сотий, тисячний, мільйонний, мільярдний**: *чотирьоха́ктний, чотирьохмільйо́нний, чотирьохосьови́й, чотирьохти́сячний, чотирьохсотрі́чний.*

ЧУБ, -а, *мн.* чуби́, чубі́в, але два чу́би, п'ять чу́бів

ЧУВА́СЬКИЙ

ЧУВАШІ́, -ів, *мн. (одн.* чува́ш, -а́, *ор.* -е́м, *ч.;* чува́шка, -и, *дав.* -щі, *род. мн.* -шок, *ж.)*

ЧУДНИ́Й — ЧУДО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Чудни́й. Який викликає подив, сміх; дивний, смішний. *Чудний чоловік. Чудна пригода.*

Чудо́вий. Прекрасний, чарівний. *Ранок був чудовий. Чудова картина.*

ЧУ́ДСЬКЕ О́ЗЕРО. Перше слово пишеться з великої літери.

ЧУ́КЧІ, -ів, *мн. (одн.* чу́кча, -і, *ор.* -ею, *ч.;* чукча́нка, -и, *дав.* -нці, *род. мн.* -нок, *ж.)*

ЧУМА́К, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -а́че, *мн.* -и́, -і́в

ЧУ́ТКА, -и, *дав.* -тці, *ор.* -ткою, *мн.* -тки́, -то́к, але дві чу́тки

ЧУТТЯ́, -я́, *ор.* -тт́я́м, *род. мн.* -тт́і́в

Ш

Ш [ша], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Велике ш.* Як назва звука вжив. у *ч. р. Приголосний ш. Твердий ш.* В и м о в а. Звук [ш] вимовляється твердо (*шапка, шило, шерсть, шовк, шум, наш*), тільки перед [і] та при подовженні — напівм'яко [*ш'істка, розк'іш':у*].

ША́БЕЛЬНИЙ

ШАБЛО́Н. 1. *род.* -а. Пристрій, за допомогою якого виготовляють однакові розміром і формою деталі та вироби. *Застосування шаблона в інструментальному виробництві.* 2. *род.* -а. Креслення архітектурної деталі в натуральному вигляді. *Виготовлення складного шаблона.* 3. *род.* -у, *перен.* Взірець, штамп, що його наслідують сліпо, некритично. *Подолання шаблону в наукових дослідженнях.*

ШАБЛО́ННИЙ. Позбавлений оригінальності, стандартний, виготовлений за певним шаблоном, який є шаблоном. *Шаблонна відповідь. Шаблонний виріб. Шаблонне лекало.*

ШАБЛО́ННО-ТОКА́РНИЙ

ША́БЛЯ, -і, *мн.* шаблі́, -бе́ль, *дав.* -бля́м, але дві ша́блі, п'ять ша́бель. *Носити шаблю* [*не* шашку].

ШАВЛІЄВИЙ. *Шавлієвий настій.*

ШАВЛІ́Я, -ї, *ор.* -єю. Назва рослини.

ШАЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ШАМОТА́ТИ, -ота́ю і -о́чу, -ота́єш і -о́чеш, -ота́ють і -о́чуть; *нак.* -ота́й і -очи́, -ота́йте і -очі́ть

ШАМПІ́НЬЙО́Н, -а. Печериця.

ШАМПУ́НЬ, -ю, *ор.* -ем, *ч. Пахучий шампунь* [*не* пахуча шампунь].

ШАНОБЛИ́ВИЙ — ШАНО́ВНИЙ. Розрізняються значенням.

Шаноблі́вий. Сповнений глибокої поваги, пошани до когось, чогось; який виявляє глибоку пошану до когось. *Шаноблива людина. Шанобливий погляд.*

Шано́вний. Такий, якого шанують, поважають. *Шановний професор. Шановна Марія Миколаївна.*

ШАНСОНЬЄ́, *невідм.*, *ч.* Поет, який пише тексти пісень; виконавець популярних пісеньок легкого жанру. *Відомий шансоньє.*

ША́НЦІ, -ів, *мн.* (*одн.* ша́нець, -нця, *ор.* -нцем). Синонім: око́пи.

ША́ПКА, -и, *місц.* (у) -пці, *мн.* -пки́, -по́к, *дав.* -пка́м, але дві ша́пки, сім ша́пок

ША́ПКА-НЕВИДИ́МКА, ша́пки-невиди́мки, *місц.* (у) ша́пці-невиди́мці, *мн.* ша́пки-невиди́мки

ШАПКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м

ША́ПОЧКА, -и, *місц.* (у) -чці, *кл.* -чко, *мн.* -чки́, -чо́к, *дав.* -чка́м, але дві ша́почки, п'ять ша́почок. У словосполученні **Червона Шапочка** як назві дійової особи у казках обидва слова пишуться з великої літери.

ШАРЖ, -у, *ор.* -ем, *місц.* (у) -жі, *мн.* -і, -ів. Зображення кого-, чого-небудь у навмисне спотвореному, смішному вигляді. Синонім: карикату́ра.

ШАРНІ́РНО... Перша частина складних прикметників, що за значенням відповідає слову «шарні́рний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шарні́рно-а́рковий, шарні́рно-ва́жільний, шарні́рно-консо́льний.*

ШАРОВА́РИ, -ів і -а́р, *мн.*

ШАРУВАТО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шарува́тий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шарува́то-си́ній, шарува́то-черво́ний, шарува́то-неоднорі́дний.*

ШАРФ, -а, *мн.* ша́рфи, ша́рфів і шарфи́, шарфі́в, але два ша́рфи, п'ять ша́рфів. Синонім: кашне́.

ШАСІ́, *невідм.*, *с. Самохідне шасі. Шасі косарки. Шасі літака.*

ШАТРО́, -а́, *мн.* ша́тра, ша́тер, але два шатра́, шість шате́р. Синонім: наме́т.

ШАТУННО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шату́нний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шату́нно-кула́чковий, шату́нно-поршне́вий.*

ША́ФА, -и, *мн.* ша́фи, шаф

ША́ФА-ХОЛОДИ́ЛЬНИК, ша́фи-холоди́льника. Граматичний рід складного слова визначається за першим словом. *Нова шафа-холодильник.*

ША́ХИ, -ів, *мн. Грати в шахи* [*не* шахмати].

ШАХІ́СТ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. *Завзятий шахіст* [*не* шахматист].

ШАХІ́СТКА, -и, *дав.* -стці, *кл.* -стко, *мн.* -стки, -сток. *Українські шахістки* [*не* шахматистки].

ША́ХОВИЙ. *Шаховий турнір* [*не* шахматний турнір].

ШАХОВО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «ша́ховий». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *ша́хово-гніздові́й, ша́хово-ша́шковий.*

ШАХТА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -я́м

ШАХТИ́НСЬКИЙ. *Прикм.* до **Ша́хти**.

ША́ШЛЬ, -шеля, *ор.* -шелем

ШАШЛИ́К, -у́

ШВА́ЧКА, -и, *дав.* -чці, *кл.* -чко. *мн.* -чки, -чок

ШВА́ЧЧИН. *Прикм.* до **шва́чка.**

ШВЕ́ДИ, -ів, *мн.* (*одн.* швед, -а, *ч.*; шведка, -и, *дав.* -дці, *род. мн.* -док, *ж.*)

ШВЕ́ДСЬКИЙ

ШВЕ́ЙНО-ТРИКОТА́ЖНИЙ

ШВЕЦЬ, шевця́, *дав.* шевце́ві, *ор.* шевце́м, *кл.* ше́вче, *мн.* шевці́, -ці́в. У власних назвах спостерігається тенденція у непрямих відмінках зберігати основу наз. відм. (*Швеця́, Швеце́ві, Швеце́м*).

ШВИДКО... Перша частина складних слів, що за значенням відповідає слову «швидки́й». З наступною частиною пишеться разом: *швидкобі́йний, швидкозно́шуваний, швидкозмі́нний, швидкокри́лий, швидкомо́вний, швидкопли́нний, швидкохі́дний, швидкости́глий.*

ШВИ́ДКО, *присл.* Синоніми: ху́тко, ско́ро, би́стро, незаба́ром, прожо́гом.

ШВИ́ДКО-ШВИ́ДКО, *присл.*

ШВО́РІНЬ, -рня, *ор.* -рнем, *мн.* -рні, -рнів. Металевий або дерев'яний стержень.

ШЕВЧЕНКІА́НА, -и

ШЕВЧЕ́НКІВСЬКИЙ. Написання: з великої літери пишеться тоді, коли входить до складу назв, що мають значення «імені», «пам'яті». *Шевченківська премія. Шевченківська конференція.* При відсутності такого значення пишеться з малої літери. *Шевченківські місця. Шевченківські рукописи. Шевченківський стиль.*

ШЕПОТА́ТИ, -очу́, -о́чеш, -о́че, -о́чемо, -о́чете, -о́чуть; *нак.* -очи́, -очі́м(о), -очі́ть і **ШЕПОТІ́ТИ**, -очу́, -оти́ш, -оти́ть, -отимо́, -отите́, -отя́ть; *нак.* -оти́, -оті́м(о), -оті́ть

ШЕПТА́ТИ, -пчу́, ше́пчеш

ШЕРЕ́ХНУТИ, -ну, -неш і **ШЕРЕХНУ́ТИ**, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́

ШЕРСТЕ... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «шерсть». З наступною частиною пишеться разом: *шерстезаготівельний, шерстепряди́льний, шерстесука́льний, шерстечеса́льний.*

ШЕРСТЬ, -і, *ор.* -стю

ШЕ́РШЕНЬ, -шня, *ор.* -шнем, *мн.* -шні, шнів. Назва комах.

ШЕ́СТЕРО, шістьо́х, *дав.* шістьо́м, *ор.* шістьма́ і шістьома́, *місц.* (на, у) шістьо́х

ШЕСТИ... Перша частина складних слів, що означає «який має шість одиниць, складається з шести одиниць». З наступною частиною завжди пишеться разом: *шестиба́льний, шестиголо́вий, шестигра́нний, шестику́тний, шестимі́сячний, шестиповерхо́вий, шестиразо́вий, шестирі́чний, шестити́сячний, шестиметро́вий, шеститомник.*

Ненормативними є утворення *шістьмі́сячний, шістьповерхо́вий, шістьразо́вий, шістьсотрі́чний, шістьти́сячний.*

ШЕСТІРНЯ́, -і, *ор.* -е́ю, *мн.* ше́стірні, ше́стерень, але дві шестірні, п'ять шесте́рень

ШЕФ-КУ́ХАР, шеф-ку́харя, *ор.* шеф-ку́харем, *мн.* шеф-кухарі́, *род.* шеф-кухарі́в, *дав.* шеф-кухаря́м

ШЕФ-МЕХАНІ́К, шеф-меха́ніка

ШИ́БКА, -бки, *місц.* (на) -бці, *мн.* -бки́, *род.* -бо́к, але дві ши́бки, сім ши́бок

ШИ́ЙКА, -и, *місц.* (на) -ці, *мн.* ши́йки, ши́йок

ШИ́ЙКОВИЙ — ШИ́ЙНИЙ. Розрізняються значенням.

Ши́йковий. Який пошкоджує, уражує шийку рослини. *Шийкова гниль — найбільш шкідлива грибкова хвороба в період зберігання цибулі* (З журналу).

Ши́йний. Який стосується шиї, призначений для носіння чогось на ній. *Шийні м'язи. Шийні прикраси.*

ШИКУВА́ТИСЯ, -у́юся, -у́єшся; *нак.* -у́йся, -у́ймося, -у́йтеся. *Шикуватися в лаву* [*не* строїтися в шеренгу].

ШИ́ЛО, -а, *мн.* шила́, шил, *дав.* шила́м, але два ши́ла, двоє шил

ШИМПАНЗЕ́, *невідм.*, *ч.* і (в умовах контексту, коли йдеться про жіночу стать) *ж. Шимпанзе стрибав по дереві. Шимпанзе годувала малюка.*

ШИНЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *мн.* -і, -лей і **ШИНЕ́ЛЯ**, і, *ор.* -лею, *мн.* -і, -лей

ШИНКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

ШИ́РОКО, *присл.*

ШИРОКО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «широ́кий». З наступною частиною пишеться разом: *широкове́рхий, широковжи́ваний, широковідо́мий, широкодосту́пний, широкогру́дий, широколи́стий, широкопле́чий, широкорядкови́й.* Але: *ши́роко розповсю́джений*, бо слово **ши́роко** виступає обставиною способу дії і відповідає на питання *як*?

ШИРОКОЛИ́ЦИЙ *див.* ...ЛИЦИЙ

ШИРОЧІ́НЬ, -і, *ор.* -і́нню

ШИ́ФЕР, -у

ШИФР, -у, *мн.* -и, -і́в

ШИ́ШКА, -и, *місц.* (на) -шці, *мн.* ши́шки, ши́шок і шишки́, шишо́к, але дві ши́шки, сім ши́шок

ШИШКА́Р, -я́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м. Назва птаха.

ШИШКОЯ́ГОДА, -и. Плід ялівцю.

ШІ́ЛЛЕР, -а, *ор.* -ом

ШІ́ЛЛЕРІВСЬКИЙ

ШІСТДЕСЯ́Т, -ти́ і -тьо́х, *дав.* -ти́ і -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (у) -ти́ і -тьо́х. Ненормативними є форми *шестидесяти, шестидесятьох, дав. шестидесятьом, ор. шестидесятьма.*

ШІСТДЕСЯТИ... Перша частина складних слів, що відповідає слову «шістдеся́т». З наступною частиною завжди пишеться разом: *шістдесятилі́тній, шістдесятирі́чний, шістдесятирі́ччя і шістдесятиліття.*

ШІСТДЕСЯТИП'ЯТИМІЛЬЙО́ННИЙ

ШІСТДЕСЯТИРІ́ЧНИЙ [*не* шестидесятирічний]

ШІСТДЕСЯТИРІ́ЧЧЯ [*не* шестидесятиріччя], -я, *ор.* -ччям, *род. мн.* -іч

ШІСТДЕСЯ́ТНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -і́в. Український правозахисник у 60-ті роки нашого століття. *Рух шістдесятників* [*не* шестидесятників].

ШІ́СТКА, -и, *дав.* -стці, *мн.* -стки́, -сто́к, *дав.* -стка́м, але дві ші́стки, п'ять ші́сток

ШІСТНА́ДЦЯТЕРО, -тьо́х, *дав.* -тьо́м, *ор.* -тьма́ і -тьома́, *місц.* (у) -тьо́х

ШІСТНАДЦЯТИПОВЕРХО́ВИЙ

ШІСТНА́ДЦЯТЬ, -ти і -тьо́х, *дав.* -ти і тьо́м, *ор.* -тьма́ і тьома́, *місц.* (у) -ти і -тьо́х

ШІСТСО́Т, шестисо́т, *дав.* шестиста́м, *ор.* шістьмаста́ми і шістьомаста́ми, *місц.* (на) шестиста́х

ШІСТЬ, шести́ і шістьо́х, *дав.* шести́ і шістьо́м, *ор.* шістьма́ і шістьома́, *місц.* (на) шести́ і шістьо́х

ШКАЛА́, -и́, *мн.* шка́ли, шкал, але дві шкали́

ШКАНДИБА́ТИ, -а́ю, -а́єш

ШКАРПЕ́ТКИ, -ток, *мн. Вовняні шкарпетки* [*не* носки].

ШКЕРЕ́БЕРТЬ і **ШКЕРЕБЕ́РТЬ**, *присл.* Синоніми: пере́кидом, пере́вертом, догори́ нога́ми.

ШКІВ, шкі́ва

ШКІР... Перша частина складних слів. З наступною частиною завжди пишеться разом: *шкірга́лантере́я, шкірсирови́на.*

ШКІ́РА — ШКУ́РА. Збігаються у значеннях: 1. Зовнішній покрив тіла людини і тварин, також такий покрив (перев. з шерстю), знятий з убитих тварин. *Гнат чіпляє на руку нагая, жеребець скошує очі, неспокійно перебирає ногами, шкіра на ньому ворушиться* (Тютюнник). *На яблунях висять свіжозідрані бичачі шкури* (Тютюнник). *Його* [Івана] *шкура зчорніла та обліпила кості* (Коцюбинський). *Гнідко струснув шкурою, сіпнув і повагом пішов шляхом (*Панас Мирний*).* 2. Матеріал, одержаний шляхом хімічної і механічної обробки шкіри деяких убитих тварин. *Не було* [в хаті] *...ні фамільних портретів, ні шкірою оббитих крісел* (Довженко). *За довгі роки війни він зрідка брався за своє старе ремесло, щоб виготовити собі і сусідам шкури... на взуття* (Стельмах).

Тільки **шку́ра** вжив. у переносному знач. «людина, що дбає лише про свої інтереси, здатна на ганебні вчинки, на зраду; жорстока людина». *А ви що ж, продасте своїх? Ах ви, шкури* (Смолич).

ШКІ́РКА, -и, *місц.* (на) -рці, *мн.* -ркі́, -ро́к, але дві шкі́рки, сім шкі́рок. *Шкірка яблука* [*не* шкурка яблука].

ШКІ́РНИЙ — ШКІРЯНИ́Й. Розрізняються значенням.

Шкі́рний. Який стосується шкіри (шкури) — зовнішнього покриву людини і тварин; пов'язаний з хворобами шкіри. *Шкірний покрив. Шкірний диспансер. Шкірні захворювання.*

Шкіряни́й. Виготовлений із шкіри, оздоблений шкірою, призначений для виготовлення шкіри. *Шкіряні вироби. Шкіряна промисловість. Шкіряне пальто.*

ШКІРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шкірний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шкірно-венери́чний, шкірно-м'язови́й, шкірно-мускули́стий.* Але: *шкірнонаривни́й.*

ШКІРЯНИ́Й *див.* **ШКІ́РНИЙ**

ШКІРЯ́НКА, -и, *місц.* (у) -нці, *мн.* -нки, -нок

ШКІРЯ́НО-ВЗУТТЄ́ВИЙ і **ШКІРЯ́НО-ВЗУТТЬОВИ́Й**, -а́, -є́

ШКО́ДА і **ШКО́ДА́**. Розрізняються значенням.

Шко́да , -и, *род. мн.* шкод. Матеріальні втрати, збитки, псування. *Град завдав садам великої шкоди.*

Шко́да і **шкода́**, *присл. Шкода мені матері старої* (Панас Мирний). *Теплий кожух, тільки шкода — не на мене шитий* (Шевченко). *Зав'яжіть тісніше рани, шкода кров губити марне...* (Леся Українка).

Тільки **шкода́** ужив. у знач. «даремно, марно». *Шкода́ шукати правди там, де мозок, честь і совість згнила дотла!* (Карпенко-Карий).

ШКО́ЛА, -и, *кл.* шко́ло, *мн.* шко́ли, шкіл. *Іти до школи. Заходити в школу.*

ШКО́ЛА-ІНТЕРНА́Т, шко́ли-інтерна́ту. Граматичний рід складного слова визначається за першим словом. *Нова школа-інтернат.*

ШКОЛЯ́Р, -а́, *дав.* -е́ві, *ор.* -е́м, *кл.* -я́ре, *мн.* -і́, -і́в, *дав.* -а́м. Два школярі [*не* два школяра].

ШКУ́РА *див.* **ШКІ́РА**

ШЛАГБА́УМ, -а. Пристрій для припинення руху автомобільного та іншого транспорту через залізничний переїзд, а також на контрольно-пропускних пунктах доріг.

ШЛЕЙ, -ї, *ор.* -єю, *мн.* шле́ї, шлей, але дві шлеї

ШЛІССЕЛЬБУ́РГ і **ШЛІССЕЛЬБУ́РҐ**, -а, *місц.* (у) -зі і -гу (-ґу). Назва міста.

ШЛІССЕЛЬБУ́РЗЬКИЙ

ШЛІФУВАЛЬНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «шліфува́льний». З наступною частиною завжди пишеться через дефіс: *шліфува́льно-ди́сковий, шліфува́льно-обро́бний, шліфува́льно-полірува́льний.*

ШЛУ́НОК, -нка, *місц.* (у) -нку, *мн.* -нки, -нків. *Голодний шлунок* [*не* жолудок].

ШЛЯХ, шля́ху, *ор.* шля́хом, *місц.* (на, по) шляху́, *мн.* шляхи́, -і́в, *дав.* -а́ми, але два шля́хи, п'ять шля́хів. Синоніми: доро́га, путь.

ШЛЯХО́М, *прийм. Збагачення мови шляхом переосмислення слів.*

ШЛЯХОПРОВІ́Д, -во́ду

ШНІ́ЦЕЛЬ, -я, *ор.* -ем

ШНУР, -а, *мн.* шнури́, шнурі́в, *дав.* шнура́м

ШОВ, шва, *мн.* шви, швів

ШОВК, -у, *місц.* (у, на) шовку́, *мн.* -и́, -і́в

ШОВКО́ВИЙ

ШОЛО́М, -а, *мн.* -и, -і́в. Металевий головний убір, що захищав від удару холодною зброєю.

ШОСЕ́, *невідм., с. Широке шосе. Мокре шосе.*

ШО́У, *невідм., с.* Вистава розважально-естрадного жанру. *Веселе шоу.*

ШО́У, *невідм., ч. і ж.* Прізвище. *Бернард Шоу.*

ШОФЕ́Р, -а, *дав.* -ові, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. *Два шофери* [*не* два шофера].

ШОФЕ́Р-ЕКСПЕДИ́ТОР, шофе́ра-експеди́тора

ШПАКІ́ВНЯ, -і, *ор.* -ею, *род. мн.* -ень

ШПАЛЕ́РА, -и, *місц.* (на) -і, *мн.* -и, -лер. *Гарні шпалери* [*не* обої].

ШПИГ, -а, *дав.* -ові, *кл.* -гу, *мн.* шпи́ги, шпи́гів. Синонім: шпигу́н.

ШПИ́ЛЬКА, -и, *місц.* (у) -льці, *мн.* -льки́, -льо́к, але дві шпи́льки, сім шпи́льок. *Нові шпильки* [*не* булавки].

ШПИНА́Т, -у. Назва рослини, листя якої споживають. *Салат із шпинату* [*не* шпінату].

ШПИТА́ЛЬ — ГО́СПІТАЛЬ. Збігаються у знач. «військово-медичний заклад для лікування хворих і поранених». *Військовий шпиталь. Польовий госпіталь (шпиталь).*

Тільки **шпита́ль**, -я́, *ор.* -е́м ужив. у знач. «лікарня». ... *я старався підбадьоритися, щоб доїхати якось додому, бо не хотілось лягати у львівському шпиталі* (Коцюбинський).

ШПРИЦ, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ШРАПНЕ́ЛЬ, -і, *ор.* -ллю, *род. мн.* -лей

ШРИФТ, -у, *мн.* -и́, -і́в, але два шри́фти

ШРІ-ЛАНКА́, -и́, *місц.* (у) -нці

ШРІ-ЛАНКІ́ВСЬКИЙ

ШТАБ, -у, *дав.* -ові і -у, *місц.* (у) шта́бі, *мн.* шта́би, -і́в, *дав.* -а́м, але два шта́би, п'ять шта́бів

ШТАБ-КВАРТИ́РА, -и

ШТАБ-ЛІ́КАР, -я, *дав.* -еві, *ор.* -ем, *мн.* -і, -і́в, *дав.* -я́м

ШТА́МПОВИЙ

ШТАМПУВА́ЛЬНИЙ. *Штампувальний цех* [*не* штамповочний цех].

ШТАМПУВА́ЛЬНИК, -а, *дав.* -ові, *мн.* -и, -ів

ШТАМПУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Штампування деталей* [*не* штамповка деталей].

ШТАНИ́, -і́в, *дав.* штана́м і шта́ням, *ор.* штаньми́, штана́ми і шта́ними, *місц.* (у) штана́х і шта́нях

ШТАХЕ́ТИ, -е́т, *мн. (одн.* штахе́т, -у, *ч.). Прибити штахет* [*не* штахету].

ШТИЛЬ. 1. *род.* -ю. Безвітря. *На морі давно не було штилю.* 2. *род.* -я. Загострений кілок, жердина для носіння соломи, сіна. *На подвір'ї не було жодного штиля.*

ШТОК. 1. *род.* -а, *техн.* Металевий циліндричний стержень. *Розмір штока.* 2. *род.* -у, *геол.* Велика маса гірської породи. *Від головного тіла штоку відгалужуються жили.*

ШТРИКА́ТИ, -а́ю, -а́єш

ШТРИХ, -а́, *ор.* -о́м, *місц.* (у) -ху́, *мн.* -и́, -і́в, *дав.* -а́м, але два штри́хи, сім штри́хів

ШТРИХУВА́ННЯ, -я, *ор.* -нням. *Штрихування геометричної фігури* [*не* штриховка геометричної фігури].

ШТУКАТУ́Р, -а, *дав.* -еві, *ор.* -ом, *кл.* -у́ре, *мн.* -и, -і́в, *дав.* -ам

ШТУКАТУ́РИТИ *див.* **ТИНЬКУВА́ТИ**

ШТУРХА́Н, -а́

ШТУРХАНЕ́ЦЬ, -нця́, *ор.* -нце́м

ШТУРХА́ТИ, -а́ю, -а́єш і **ШТУ́РХАТИ**, -аю, -аєш

ШТУРХНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -не́, -немо́, -нете́, -ну́ть

ШУ́МНИЙ — ШУМОВИ́Й. Розрізняються значенням.

Шу́мний. 1. Який створює, видає шум, супроводжується шумом. *Шумний сад. Шумний потік.* 2. Наповнений шумом, рухом; неспокійний. *Шумне місто. Шумний майдан. Шумне життя.* 3. Який утворюється за допомогою шуму. *Шумні приголосні.*

Шумови́й, -а́, -е́. Який створює різноманітні звуки для відтворення шуму. *Шумовий ефект.*

ШУХЛЯ́ДА, -и, *мн.* -и, шухля́д. Висувний ящик, який є частиною меб-

лів — шафи, стола, буфета та ін. *Покласти в шухляду* [*не* в шуфляду].

ШХУ́НА, -и, *род. мн.* шхун. Судно з двома або більше щоглами і косими вітрилами.

Щ

Щ [ща], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Велике щ.* Літера **щ** позначає два звуки [ш] і [ч], які вимовляються твердо. Напівпом'якшені вони в позиції перед [і].

ЩАБЕ́ЛЬ, -бля́, *ор.* -бле́м

ЩАВЕ́ЛЬ, -влю́, *ор.* -вле́м

ЩАВЛЕВОКИ́СЛИЙ

ЩАДИ́ТИ, -джу́, -ди́ш, -димо́, -дите́, -дя́ть; *нак.* щади́, щаді́м(о), щадіть

ЩАСЛИ́ВИЙ — ЩА́СНИЙ. Збігаються у значенні, але розрізняються стилістично: **щасли́вий** -нейтр., **ща́сний** -розм. *Щасливі (щасні) люди.*

ЩАСЛИ́ВИТИ, -влю, -ви́ш, вля́ть; *нак.* -и́в, -и́вте

ЩАСТИ́ТИ. Керування: *кому. Мені щастить* [*не* везе].

ЩА́СТЯ-ДО́ЛЯ, ща́стя-до́лі, *ор.* ща́стям-до́лею

ЩЕ. 1. *присл.* Додатково, знову, повторно; поки що. *Наберіть ще води. Ще не смеркало.* 2. *у знач. підсил. част.* Підкреслює, підсилює виражене реченням чи словом, уточнює; виражає передчуття, побоювання і т. ін. *Які ще там гості?*

ЩЕБЕТА́ТИ, -ечу́, -е́чеш, -е́чемо, -е́чете, -е́чуть; *нак.* -ечи́, -ечі́м(о), -ечі́ть

ЩЕБЕТУ́Н, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -у́не, *мн.* -и́, -і́в

ЩЕ́ДРІСТЬ — ЩЕДРО́ТА. Збігаються у знач. «властивість, якість за знач. ще́дрий», але **щедро́та** вжив. рідше. *Ми добре знаємо вашу щедрість (щедроту).* У знач. «багатство, достатки» **щедро́та** вжив. у множинній формі. *Землі великої щедроти в садах наливано цвітуть* (Малишко).

ЩЕ́ЗНУТИ, -ну, -неш, -немо, -нете, -нуть; *мин.* щез і ще́знув, ще́зла і ще́знула, ще́зли і ще́знули; *нак.* ще́зни, ще́зніть

ЩЕ́ЛЕПА, -и, *род. мн.* ще́леп

ЩЕ́ЛЕПНИЙ і *рідше* **ЩЕ́ЛЕПОВИЙ**

ЩЕНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ЩЕНЯ́ТКО, -а, *мн.* -я́тка, -ток

ЩЕПИ́ТИ, -плю́, -пиш, -плять; *нак.* щепи́, щепі́м(о), щепіть

ЩЕ́ПЛЕННЯ [*не* прививка], -я, *ор.* -нням

ЩЕРБА́НЬ, -я́, *ор.* -е́м

ЩЕРБИ́ТИ, -лю́, -би́ш, -бимо́, -бите́, -бля́ть; *нак.* щерби́, щербі́ть

ЩИГЛЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *мн.* -я́та, -я́т

ЩИГО́ЛЬ, -гля́, *ор.* -гле́м

ЩИПА́ЛЬНИЙ — ЩИПКО́ВИЙ. Розрізняються значенням.

Щипа́льний. Пов'язаний із щипанням, призначений для нього. *Щипальні рухи. Щипальна машина.*

Щипко́вий. Ужив. лише у словосполученні **щипко́вий інструме́нт** у знач. «струнний музичний інструмент, на якому грають щипком».

ЩИПА́ТИ, -па́ю, -па́єш; *нак.* -па́й, -па́ймо, -па́йте

ЩИПНУ́ТИ, -ну́, -не́ш, -немо́, -нете́, -ну́ть; *нак.* -ни́, -ні́м(о), -ні́ть

ЩИ́ПЦІ, -ів, *мн.*

ЩИРЕ́ЦЬ, -рцю́, *ор.* -рце́м і **ЩИРИ́ЦЯ**, -і, *ор.* -ею. Дикоросла рослина.

ЩИ́РИТИ, -рю, -риш, -рять; *нак.* щир, щи́рмо, щи́рте. Синонім: вишкіря́ти.

ЩИ́РІСТЬ, -рості, *ор.* -рістю

ЩИРО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням слову «щи́рий». З наступною частиною пишеться разом: *щирозло́тий, щирозло́тний, щиросердечний, щиросе́рдий, щиросе́рдний, щиросе́рдя.*

ЩИТ, -а́, *мн.* -и́, і́в

ЩИТО... Перша частина складних слів, що відповідає за значенням

словам «щит, щитови́й». З наступною частиною пишеться разом: *щитоли́сник, щитомо́рдник, щитоно́сець, щитоподі́бний, щитоскладáльний.*

ЩИТОВИ́Й

ЩІЛИ́НА, -и, *род. мн.* щіли́н і **ЩІ́ЛИНА**

ЩІЛИНОПОДІ́БНИЙ

ЩІ́ЛЬНИЙ — ТІСНИ́Й. Збігаються у знач. «який складається з осіб, предметів, розташованих недалеко одне від одного». *Щільний (тісний) натовп. Оточили щільним (тісним) колом.*

Тільки **щільний** ужив. у знач. «такий, складові частини якого міцно з'єднані між собою». *Щільні шари атмосфери.*

Тільки **тісний** ужив. у знач. «такий, у якому мало вільного місця, недостатньо просторий; який має менший, ніж потрібно, розмір; близький, спільний (про взаємини, стосунки)». *Тісне взуття. Тісна кімната. Тісна дружба. Тісні контакти.*

ЩІЛЬНИ́К, -á, *мн.* -и́, -ів

ЩІ́ТКА, -и, *місц.* (на) -тці, *мн.* -тки́, -то́к, але дві щітки, сім щіток

ЩІТКА́Р, -я́, *ор.* -е́м, *кл.* -а́рю, *мн.* -і́, -ів, *дав.* -я́м

ЩІТКОВИ́Й, -á, -é

ЩІТКОПОДІ́БНИЙ

ЩІТКОТРИМА́Ч, -á, *ор.* -е́м

ЩО, чого́, *дав.* чому́, *ор.* чим, *місц.* (на) чо́му (чім), але до чо́го, ні до чо́го; зá що, за віщо, ні нá що, черéз що; на чо́му, ні на чо́му. 1. *займ.* Означає загальне питання про предмет, дію, явище та ін. (у т. ч. вжив. у риторичних питаннях), а також ужив. для приєднання підрядних речень, здебільшого означальних, супровідних, причини. *Що сталося? Попрацював добре, за що йому оголосили подяку.* 2. *спол.* Уживається для приєднання підрядних речень, здебільшого з'ясувальних, причини, умови, допустових, наслідкових. *Нас повідомили, що завтра відбудеться урочистий вечір. Що швидше ми рухалися, то більшим ставав опір повітря.* 3. *част., розм.* Уживається для вираження здивування, вагання, докору, припущення якоїсь можливості, для спонукання співрозмовника до відповіді, а також як питальне словоречення у діалозі. *Що, невже це сталося? А що, може, вже закінчимо?*

ЩО... Перший компонент слів, який відповідає за значенням словам «кожний, найбільш» (з префіксом *най-*). Як префікс з наступною частиною пишеться разом: *щовесні́, щовéчора, щогоди́ни, щодáлі, щодекáди, щодня́, щодýху, щоми́ті, щонайбільше, щонайкрáщий, щоно́чі, щопівгоди́ни, щорáз, щорáзу, щорáнку, щорáнок, щорік, щоро́ку, щоси́ли, щосубо́ти, щотижнéвик.* Але: *поки що, тільки що.*

ЩО-БУ́ДЬ, чого-бу́дь, *дав.* чому-бу́дь, *ор.* чим-бу́дь, *місц.* (на) чому-бу́дь (чім-бу́дь)

ЩО́ГЛА -и, *род. мн.* щогл

ЩО́ДО *прийм.*

ЩО Ж ДО

ЩОКА́, -и́, *місц.* (на) -ці́, *знах.* що́ку і щоку́, *мн.* що́ки, щік, *дав.* щока́м *ор.* щока́ми, *місц.* (на) щока́х, але дві щоки́

ЩО-НЕ́БУДЬ, чого́-не́будь, *дав.* чому́-не́будь, *ор.* чим-не́будь, *місц.* (на) чо́му-не́будь (чім-не́будь)

ЩОПРА́ВДА, *незм.*

ЩОСЬ. 1. *займ. неознач.*, чого́сь, біля чо́гось, *дав.* чому́сь, *ор.* чимсь (чи́мось), *місц.* (на) чо́мусь (чімсь, чи́мось). *За вікном щось стукнуло.* 2. *присл. Я щось тебе не розумію.*

ЩУ́ПАЛЬЦЕ -я, *мн.* -льця, -лець, і льці, -льців,

ЩУР, -á, *ор.* -о́м, *мн.* -и́, -ів. *Водяний щур* [*не* водяна криса]. Синонім: пацю́к.

ЩУРЕНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -ня́м, *мн.* -я́та, -я́т

Ю

Ю, *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Велике ю.*

Літера **ю** позначає два звуки [йу] на початку слова, після голосного, після апострофа і м'якого знака: юнак [йуна́к], мою [мойу́], в'юн [вйу́н], ескадрилью [ескадри́л'йу]. Після приголосного літера **ю** позначає один звук [у] і м'якість попереднього звука: любити [л'уби́ти], рюкзак [р'уґза́к], сюжет [с'ужéт].

ЮВЕЛІ́Р — ЮВІЛЯ́Р. Розрізняються значенням.

Ювелі́р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. Майстер, що виготовляє художні вироби, прикраси з коштовних металів і каменів. *Два ювеліри* [*не* два ювеліра].

Ювіля́р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *кл.* -е, *мн.* -и, -ів. *Два ювіляри* [*не* два ювіляра].

ЮВЕЛІ́РНО-ГОДИННИКО́ВИЙ

ЮВІЛЕ́Й, -ю, *ор.* -єм, *мн.* -ї, -їв. *Два ювілеї* [*не* два ювілея].

ЮВІЛЯ́РКА, -и, *дав.* -рці, *кл.* -рко, *род. мн.* -рок

Ю́ДИНІ СРІБНЯКИ́. Стале сполучення, ужив. у знач. «гроші, одержані за зраду». Обидва слова пишуться з малої літери.

ЮНА́К, -а́, *дав.* -о́ві, *кл.* -а́че, *мн.* -и́, -ів. Ненормативним є тавтологічне сполучення *молоді юнаки*. Треба: **юнаки** або **молоді люди**.

Ю́НГА, -и, *дав.* -зі, *род. мн.* юнг, *ч.*

ЮНЕ́СКО, *невідм.*, *ж.* Назва міжнародної організації у справах освіти, науки і культури. Пишеться великими літерами. *Ініціатива ЮНЕСКО.*

ЮНІО́Р, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Спортсмен віком 18—20 років.

Ю́НІСТЬ, -ності, *ор.* -ністю. Не рекомендується вживати сполучення *в юності*. Треба: **замолоду, за молодих (юних) літ.**

ЮННА́Т, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів. Скорочення: юний натураліст.

ЮННА́ТІВСЬКИЙ

ЮРБА́, -и́, *мн.* ю́рби, юрб, але дві юрби́ і **Ю́РМА**, ю́рми і **ЮРМА́**, юрми́, *мн.* ю́рми, юрм

ЮРБИ́ТИСЯ, Ю́РМИТИСЯ і ЮРМИ́ТИСЯ, юрби́ться, юрбля́ться; ю́рмиться, ю́рмляться і юрми́ться, юрмля́ться

ЮРИСДИ́КЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Право чинити суд, розглядати і вирішувати правові питання; сфера, на яку поширюється таке право.

ЮРИСКО́НСУЛЬТ, -а, *мн.* -и, -ів. Юрист, що є постійним консультантом при будь-якій установі з правових питань.

ЮРИСКО́НСУЛЬТСТВО, -а. Посада, заняття юрисконсульта.

ЮРИСКО́НСУЛЬТСЬКИЙ. *Юрисконсультське право.*

ЮРИСПРУДЕ́НЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Синонім: правознавство.

Ю́РІЙ, -я, *дав.* -єві, *ор.* -єм, *кл.* Ю́рію! *Зменш.-пестл.*: Ю́рчику! Юра́сю! Юра́сику! [*не* Ю́ра!]; **Ю́рійович** [*не* Юрієвич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Ю́рії́вна**, -и [*не* Юріївної], *дав.* -і [*не* Юріївній]. *Танцюють два Ю́рії* [*не* два Юрія]. *Ю́рію Ю́рійовичу! Еміліс Ю́рії́вно!*

ЮРОДИ́ВИЙ. Психічно хворий; божевільний, що має дар віщуна.

Ю́РТА, -и, *мн.* -и, юрт

ЮСТИ́ЦІЯ, -ї, *ор.* -єю. Правосуддя; сукупність державних органів, що займаються судочинством.

Ю́ХТА, -и. Сорт шкіри.

ЮХТО́ВИЙ. *Юхтові чоботи.*

ЮШИ́ТИ, юши́ть. *Кров юшить.*

Ю́ШКА, -и. *Юшка з риби* [*не* уха].

Я

Я[1], *невідм.* Як назва літери вжив. у *с. р. Маленьке я.*

Літера **я** позначає два звуки [йа] на початку слова, після голосного перед приголосним, після апострофа

і м'якого знака: яма [йáма], пояс [пóйас], м'яч [мйач], ескадрилья [ескадрúл'йа]. Після приголосного літера **я** позначає один звук [а] і м'якість попереднього звука: доня [дóн'а], зоря [зор'á], рябий [р'абúй] [*не* рйабий].

Я², мене́ (у ме́не), *дав.* мені́, *ор.* мно́ю, *місц.* (на) мені́

ЯБЛУНЬКА, -и, *дав.* -ньці, *місц.* (на) -ньці, *мн.* -ньки, -ньок

ЯБЛУЧНО-ЗЕЛЕ́НИЙ

Я́ВА, -и, *ч.* Назва острова.

Я́ВІР, я́вора, *мн.* я́вори́, -ів, але два я́вори [*не* два явора], п'ять я́ворів

ЯВЛЯ́ТИ СОБО́Ю. Ужив. як зв'язка в складеному присудку. *Судове красномовство як наука являє собою певну систему ідей, положень, поглядів про майстерність судоговоріння і закономірності професійної мови представників правосуддя* (З підручника).

ЯВЛЯ́ТИСЯ, -я́юся, -я́єшся. Приходити куди-небудь; показуватися де-небудь, появлятися; ставати наявним. *У сні мені явились дві богині* (Франко). Уживання цього дієслова в ролі зв'язки у складеному присудку є ненормативним. Неправильно: *Бенедьо Синиця являється головним героєм повісті І. Франка «Борислав сміється».* Треба: **Бенедьо Синиця є головним героєм повісті І.Франка «Борислав сміється».**

ЯГЕ́ЛЬ, -ю, *ор.* -ем. Оленячий мох.

Я́ГІДКА, -и, *дав.* -дці, *місц.* (на) -дці, *мн.* -дкú, -дóк, але дві я́гідки, сім я́гідок

ЯГІДНИ́ЦТВО, -а

ЯГНИ́ТИСЯ, -ни́ться, -ня́ться; *майб.* -тиметься, -тимуться

ЯГНИ́ЧКА, -и, *дав.* -чці, *місц.* (на) -чці, *мн.* -и, -чок

ЯГНЯ́, -я́ти, *дав.* -я́ті, *ор.* -я́м, *місц.* (на) -я́ті, *мн.* -я́та, -я́т. *Двоє ягнят.*

Я́ГОДА, -и, *мн.* -и, я́гід

ЯДЕРНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «я́дерний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *я́дерно-акти́вний, я́дерно-енергети́чний, я́дерно-реакти́вний, я́дерно-резона́нсний, я́дерно-фізи́чний.*

ЯДРО́, -а́, *мн.* я́дра, я́дер, але два ядра́, двоє я́дер

ЯЄ́ЧКО, -а, *місц.* (в) -у, *мн.* -а, -чок. *П'ять пташиних яєчок* [*не* яїчок].

ЯЄ́ЧНЯ, -і, *ор.* -ею. Буквосполучення **чн** вимовляється як **шн**. *Смажити яєчню. Оката яєчня* [*не* глазунья].

ЯЗИ́К, -а́, *місц.* (на) -ицí, *мн.* -и́, -ів

ЯЗИКО́ВИЙ. *Язикові звуки* [*не* язичні звуки].

ЯЗИ́ЧНИЦЬКИЙ. Який стосується язичників, язичництва. *Язичницький обряд* [*не* язичеський обряд].

ЯЙЦЕ́, -я́, *ор.* -є́м, *мн.* я́йця, яє́ць, *дав.* я́йцям. *Купити лоток яєць* [*не* яїчок].

ЯЙЦЕКЛІТИ́НА, -и, *ор.* -ою

ЯЙЦЕПОДІ́БНИЙ. *Яйцеподібна голова.*

ЯК. Написання. 1. *присл.* З часткою **би** пишеться окремо. *Як би я тепер хотіла у мале човенце сісти і далеко на схід сонця золотим човном поплисти* (Леся Українка). Треба відрізняти від однозвучного сполучника (*див.* **якби**). З частками **будь-, -небудь, казна-, хтозна-, -таки** пишеться через дефіс: *будь-як, як-нéбудь, кáзна-як, хтознá-як, як-такú.* 2. *спол. З часткою* **-от** пишеться через дефіс. *Нічого специфічного, врочистого, як-от мармурових пам'ятників, на нашому кладовищі не було* (Довженко). 3. У ролі префікса в формах найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників пишеться разом: *якнайбільший, якнайбільше, якнайглибший, якнайглибше, якнайдужчий, якнайдужче, якнайактивніший, якнайактивніше, якнайближчий, якнайближче, якнайчастіший, якнайчастіше.*

Пунктуація. Перед **як** кома ставиться: 1. Коли приєднується підрядне речення способу дії із значенням порівняльної характеристики, уподібнення; сполучник **як** близький за значенням до слів **мов, немов, наче, нена-**

че. *Гарячий місяць сяє на підповні, пливе, як човен, знявши паруси* (Малишко). *І сонце висить у повітрі, як велике, гартоване ядро, що от-от, здасться, впаде на синьо-голубі небесні води* (Косинка). *І мати виходить у синій хустині із дому і тихо зника, як бджола, в золотому степу* (Б.Олійник). 2. Якщо порівняльному звороту передують слова **такий, так.** *На самовідданих, мужніх, одержимих, на таких, як Франко, Грабовський, Леся, трималося культурне життя нашої нації (Гончар). Шість років Левкові минуло, а мало сміху на його обличчі, навіть зітхає часто, так само, як мати* (Стельмах). 3. Якщо порівняльний зворот починається сполукою **як і.** *Учитель ставився до Миколки, як і до решти дітей.* 4. Якщо слово **як** приєднує вставні слова, словосполучення і речення. *Заспівай, як кажуть, наостанку, щоб цвіла мелодія в устах* (Малишко). *Щастя! Воно прийшло, як завжди, нежданo-негадано* (Гончар). *Звали нашого діда, як я вже потім довідався, Семеном* (Довженко). 5. Якщо сполучник **як** приєднує прикладку, що має додатковий відтінок причини. *У горах Брянський, як командир, зустрівся з новими труднощами* (Гончар). 6. Якщо слово **як** входить до складу сполучень **не хто інший, як..., не що інше, як...** *Те, що її зацікавило, було не що інше, як трос осідланих коней під ґанком вілли* (Коцюбинський). 7. Якщо **як** входить до складу парних сполучників **не так..., як, не так і ..., як, не стільки ..., як,** які поєднують однорідні члени речення. *Не так тії вороги, як добрії люди — і окрадуть жалкуючи, плачучи осудять* (Шевченко). *Гори мої високії! Не так і високі, як хороші, хороші, блакитні здалека* (Шевченко). *Він не стільки забився об стіл, як стривожився* (Нечуй-Левицький). Кома не ставиться: 1. Якщо порівняльний зворот має значення обставини способу дії і його можна замінити формою орудного відмінка іменника або прислівником. *Тут я зустрівся з музою своєю. І, взявши в руки ліру й срібний лук, пливу як тінь по морю снів за нею* (Рильський). Порівн.: пливу тінню. *П'ятдесят літ нашої дружби прошуміли в тайзі як один день* (Довженко). 2. Якщо сполучник **як** приєднує зворот, що характеризує предмет з одного якогось боку або ж має значення «у ролі кого, чого». *Для чиновницької Полтави він був відомий як Панас Якович Рудченко, сумлінний службовець губернських установ...* (Гончар). 3. Якщо зворот виступає іменною частиною складеного присудка або за змістом тісно з ним пов'язаний. *І був той ліс мені як рідна мати* (Франко). *Весь світ був як казка, повна чудес, таємнича, цікава й страшна* (Коцюбинський). *Гуро й Василь слухали старого академіка як зачаровані* (Владко).4. Якщо перед **як** стоять слова **цілком, зовсім, майже, просто, точісінько, передовсім** та ін. *Діти інколи міркують цілком як дорослі.* 5. Якщо в порівняльному звороті порівнюване слово повторюється. *Люди як люди. У кожного своя біда* (Довженко). 6. Якщо порівняльний зворот має характер стійкого сполучення. *Берегти як зіницю ока. Боятися як вогню. Живе як у Бога за пазухою (за дверима). Живе як сир у маслі. Знає як облупленого. Кричить як на живіт. Один як палець (як перст). Сидить як на голках. Спить як убитий. Спить як мертвий (як камінь). Червоний як рак. Ясно як божий день. Йде як по маслу (з маслом).*

ЯКБЙ, *спол.* Ужив. у складнопідрядних реченнях з підрядними умовними. Можна замінити сполукою **коли б.** *Якби оті проміння золоті у струни чарами якими обернути, я б з них зробила арфу золоту* (Леся Українка).

ЯКБЙ-ТО, *спол. Якби-то далися орлині крила, за синім би морем милого знайшла* (Шевченко).

ЯКИ́Й, *займ.* З частками **будь-, -небудь, -то, -но** пишеться через дефіс: *який-небудь, який-то, який-но.* Уживається як сполучне слово в складнопідрядних реченнях. *Див.* **що.**

ЯКИ́ЙСЬ-ТО, яка́сь-то, яке́сь-то, *займ.*

Я́КІВ, Я́кова, *дав.* Я́кову, *ор.* Я́ковом, *кл.* Я́кове! *Зменш.-пестл.:* Я́цю! Яцу́ню! [*не* Яша!]; **Я́кович** [*не* Яковлевич], -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Я́ківна**, -и [*не* Яківної], *дав.* -і [*не* Яківній]. *Два Якови* [*не* два Якова]. *Іва́не Я́ковичу! Маріє Я́ківно!*

Я́КІР, я́коря, *місц.* (на) я́корі, *мн.* я́корі, я́корів, *дав.* я́корям, але два я́корі, сім я́корів

ЯКІ́СНО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «я́кісний». З наступною частиною пишеться через дефіс: *я́кісно-відно́сний, я́кісно-обста́вивний.* 2. *присл.* З наступним прикметником пишеться окремо. *Я́кісно новий метод.*

ЯКНАЙВАЖЛИВІ́ШИЙ і **ЯКНАЙВАЖЛИ́ВІШИЙ**

ЯК-НЕ́БУДЬ, *присл.*

Я́КІСТЬ, я́кості, *ор.* я́кістю. Ненормативною є конструкція *працює в якості агронома.* Треба: **працює агрономом.**

ЯК-НЕ-ЯК, *присл.*

Я́КОСЬ, *присл. неознач.* Ужив. при вираженні непевності, невизначеності способу дії; невідомо як; як-небудь. *Він зрозумів, що велике й чисте кохання палає в серці молодого табунника і треба б якось допомогти йому добитися свого щастя* (Тулуб).

ЯКО́СЬ, *присл. часу.* Одного разу, колись. *Якось, задумавшись пішла, Та аж за царину зайшла* (Шевченко).

Я́КОСЬ-ТО, *присл.* Невідомо як. *Якось-то буде.*

Я́КОСЬ-ТО, *присл.* Одного разу, колись. *Якось-то зібралися всі друзі разом.*

ЯКРА́З. 1. *присл.* Якраз настали жнива. 2. *част. Ми вирушили в місто якраз у дощ.*

ЯЛИ́НКА, -и, *дав.* -нці, *місц.* (на) -нці, *мн.* -и, -нок. *Прикрашати ялинку* [*не* йолку].

ЯЛІВЕ́ЦЬ, -вцю́, *ор.* -вце́м. Вічнозелений чагарник і його ягодоподібні плоди.

Я́ЛОВИЧИНА, -и. М'ясо великої рогатої худоби. *Купувати яловичину* [*не* гов'ядину].

ЯМБ, -а, *мн.* -и, -ів. Двоскладова стопа з наголосом на другому складі.

ЯМБІ́ЧНИЙ. *Ямбічний розмір.*

ЯМБОХОРЕЇ́ЧНИЙ

ЯМБОХОРЕ́Й, -я, *ор.* -ем. Стопа, що складається з ямба і хорея.

Я́МОЧКА, -и, *місц.* (на) -чці, *мн.* -чки́, -чо́к, але дві я́мочки

ЯНИЧА́Р, -а, *дав.* -ові, *ор.* -ом, *мн.* -и, -ів

ЯНТА́Р, -рю́, *ор.* -ре́м. Скам'яніла смола хвойних дерев. *Прикраси з янтарю.* Синонім: бурштин.

ЯПО́НСЬКИЙ

ЯР[1], -у, *місц.* (у) яру́, *мн.* яри́, -ів. Глибока довга западина, що утворилася внаслідок розмиву ґрунту потоками води.

ЯР[2], -і, *ор.* -р'ю, *ж.* Зелена фарба, яку одержують шляхом окислення міді.

ЯРД, -а, *мн.* -и, -ів. Одиниця довжини в англійській системі мір, що дорівнює 91,44 см.

Я́РМАРОК, -рку, *місц.* (на) -рку, *мн.* -рки́, -рків, але два я́рмарки. *Поїхати на ярмарок* [*не* ярмарку].

ЯРМО́, -а́, *мн.* я́рма, я́рем, але два ярма́

ЯРО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «я́рий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *я́ро-зеле́ний, я́ро-черво́ний.*

ЯРОСЛА́В, -а, *дав.* -ові, *кл.* Яросла́ве! *Зменш.-пестл.:* Сла́вку! Сла́вцю! [*не* Славік! *не* Сла́ва!]; **Яросла́вович**, -а, *дав.* -у, *ор.* -ем; **Яросла́вівна**, -и [*не* Ярославівної], *дав.* -і [*не* Ярославівній]. *Два Ярослави* [*не* два

Ярослава]. *Дмитре Ярославовичу! Уляно Ярославівно!*

ЯРУС, -у, *місц.* (на) -і, *мн.* -и́, -ів, але два я́руси

ЯСЕЛЬНИЙ і **ЯСЕ́ЛЬНИЙ**. *Ясельний вік.*

ЯСЕН, -а, *ор.* -ом, *мн.* -и́, -ів, *дав.* -а́м, але два я́сени і **ЯСЕНЬ**, -я, *ор.* -ем, *мн.* -і, -ів, *дав.* -ям

ЯСЕНО́ВИЙ (від ясен) і **ЯСЕНЕ́ВИЙ** (від ясень)

ЯСКРАВО... 1. Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «яскра́вий». З наступною частиною пишеться через дефіс: *яскра́во-білий, яскра́во-жо́втий, яскра́во-зеле́ний, яскра́во-си́ній, яскра́во-черво́ний.* 2. *присл.* З наступним прикметником пишеться окремо. *Яскраво освітлена кімната. Яскраво виражений.*

ЯСЛА, я́сел, *дав.* я́слам, *місц.* (у) я́слах, *мн. Віддати дитину в ясла* [*не* яслі].

ЯСНА, я́сен, *дав.* я́снам, *мн. Запалення ясен* [*не* десен].

ЯСНИЙ і **ЯСНИ́Й**. Керування: *кому* і *для кого. Йому ясна мета, підвладний рух і час* (Малишко). *Бушують юрбами майдани, ясна для кожного мета* (Сосюра). Ненормативним є вставне словосполучення *ясне діло.* Треба: **зрозуміла річ, зрозуміло, ясно, ясна річ, безперечно, звісно, звісна річ.**

ЯСНІ́ТИ, -ію, -іє́ш, -іють і **ЯСНІ́ШАТИ**, -і́шаю, -і́шаєш, -і́шають

ЯСНО... Перша частина складних прикметників, що відповідає за значенням слову «ясний». З наступною частиною пишеться: 1. Разом, коли прикметники називають підпорядковані одне одному поняття: *ясноба́рвний, ясноволо́сий, яснозо́рий, ясночо́лий, ясно́кий, яснолі́ций.* 2. Через дефіс, коли прикметники означають поєднання кольору з відтінком: *я́сно-зеле́ний, я́сно-золоти́стий, я́сно-каштáновий, я́сно-кори́чневий, я́сно-си́ній, я́сно-сі́рий, я́сно-черво́ний.*

ЯССИ, Ясс, *ор.* Я́ссами, *місц.* (у) Я́ссах. Назва міста.

Я́ССЬКИЙ, *прикм.* до **Я́сси**

Я́СТРУБ, -а, *мн.* -би́, -бі́в, але два я́струби [*не* два яструба]

ЯТВЯ́Г, -а, *мн.* -и́, -і́в. Литовське плем'я.

ЯТВЯ́ЗЬКИЙ

Я́ТІР, я́тера, *мн.* ятери́, -і́в, але два я́тери [*не* два ятера]

Я́ТКА, -и, *місц.* (у) -тці, *мн.* я́тки, я́ток, *місц.* (у) я́тках і ятки́, ято́к, *місц.* (у) ятка́х, але дві я́тки. Легка будівля для тимчасової торгівлі. *Ходити між ятками.*

Я́ТРИТИ, я́трю, я́триш, я́трить, я́тримо, я́трите, я́трять і **ЯТРИ́ТИ**, -рю́, -ри́ш, -ри́ть, -римо́, -рите́, -ря́ть

Я́ФФА, -и. Назва міста.

Я́ФФСЬКИЙ, *прикм.* до **Я́ффа**

ЯХТ-КЛУ́Б, -у. Спортивна організація, що об'єднує спортсменів, які займаються водним спортом. *Члени яхт-клубу.*

ЯХТКЛУ́БІВЕЦЬ, -вця, *ор.* -вцем

ЯХТКЛУ́БІВСЬКИЙ

ЯХТСМЕ́Н, -а. Спортсмен, що займається водним спортом на яхтах.

ЯЧМІ́НЬ[1], -ме́ню, *ор.* -ме́нем, *мн.* -ме́ні, -ме́нів. Злакова рослина, а також зерно цієї рослини. *Колоски ячменю.*

ЯЧМІ́НЬ[2], -меня́, *ор.* -мене́м, *мн.* -мені́, -мені́в, *мед.* Гнійне запалення повіки. *Лікування ячменя.*

Я́ШМА, -и, *мн.* я́шми, яшм. Кремниста гірська порода, що використовується як декоративний камінь і для виготовлення художніх виробів.

Я́ЩИК, -а, *мн.* -и, -ів. Виріб з дощок, фанери, який використовують для пакування, зберігання або перенесення чого-небудь. *Ящик яблук.* Ненормативним є сполучення *поштовий ящик.* Треба: **поштова скринька.**

Я́ЩІР — **Я́ЩУР**. Розрізняються значенням.

Я́щір, я́щера, *мн.* я́щери, -ів. Назва тварини.

Я́щур, -у. Назва хвороби. *Профілактика ящуру.*

Довідкове видання

ГРИНЧИШИН Дмитро Григорович,
КАПЕЛЮШНИЙ Анатолій Олексійович,
СЕРБЕНСЬКА Олександра Антонівна,
ТЕРЛАК Зеновій Михайлович

СЛОВНИК-ДОВІДНИК З КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

В Україні книгу можна придбати за адресами:

- м. Київ, вул. М. Грушевського, 4, маг. "Наукова думка", тел. (044)228-06-96;
- м. Київ, вул. Л. Толстого, 11/16, маг. "Книги", тел. (044)230-25-74;
- м. Київ, Майдан Незалежності, ТЦ "Глобус", маг. "Буква", тел. (044)585-11-41;
- м. Київ, вул. Стрілецька, 13, маг. "Абзац", тел. (044)238-82-65;
- м. Дніпропетровськ, вул. Московська, 15, маг. "Галерея книги", тел. (0562)36-05-38;
- м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 67, ТЦ "Гранд Плаза", маг. "Книжковий всесвіт", тел. (056)740-10-38;
- м. Запоріжжя, просп. Леніна, 147, маг. "Буква-Запоріжжя", тел. (0612)49-00-08;
- м. Івано-Франківськ, Вічовий майдан, 3, маг. "Сучасна українська книга", тел. (03422)3-04-60;
- м. Кіровоград, вул. К. Маркса, 51, маг. "Буква";
- м. Кривий Ріг, просп. Гагаріна, 38-а, маг. "Буква", тел. (0564)78-92-83;
- м. Луцьк, просп. Волі, 41, маг. "Знання", тел. (03322)4-23-98;
- м. Львів, вул. Шевська, 6/2, Книжковий дім "Буква", тел. (032) 294-82-08;
- м. Львів, просп. Шевченка, 16, маг. "Ноти", тел. (0322)72-67-96;
- м. Львів, просп. Шевченка, 8, книгарня ДВЦ НТШ, тел. (0322)79-85-80;
- м. Миколаїв, вул. Радянська, 13, маг. "Буква", тел. (0512)47-61-61;
- м. Одеса, вул. Преображенська, 59/61, маг. "Книголов", тел. (0482)34-75-99;
- м. Одеса, вул. Дерибасівська, 14, маг. "Книжкова перлина", тел. (0482)35-84-04;
- м. Сімферополь, вул. Сергєєва-Ценського, 4-а, маг. "Буква-Сімферополь", тел. (0652)27-31-53;
- м. Харків, вул. Сумська, 51, маг. "Books", тел. (0572)14-04-71, 14-26-73, 14-26-74;
- м. Херсон, вул. Суворова, 19, маг. "Буква", тел. (0552)22-31-64;
- м. Хмельницький, вул. Подільська, 25, маг. "Книжковий світ", тел. (03822)6-60-73;
- м. Черкаси, вул. Б. Вишневецького, 38, маг. "Світоч", тел. (0472)47-92-20;
- м. Чернігів, вул. Леніна, 45, маг. "Будинок книги", тел. (04622)7-30-03.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям звертатися за тел.: (044) 537-63-61, 537-63-62; факс: 235-00-44.
E-mail: sales@books.com.ua

Підписано до друку 07.12.05. Формат 84×108/32.
Папір офс. Друк офс. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 19,32. Обл.-вид. арк. 31,11. Зам. № 5-2180

Видавництво "Знання"
01034, м. Київ-34, вул. Стрілецька, 28
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 1591 від 03.12.2003
Тел.: (044) 234-80-43, 234-23-36
E-mail: sales@znannia.com.ua http://www.znannia.com.ua

ЗАТ "ВІПОЛ", ДК № 15
03151, м. Київ, вул. Волинська, 60.